

Pecyn Cyhoeddus

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Neuadd Cyngor Ceredigion, Penmorfa,
Aberaeron, Ceredigion SA46 0PA
ceredigion.gov.uk

Dydd Mercher, 20 Medi 2023

Annwyl Syr / Fadam

Ysgrifennaf i'ch hysbysu y cynhelir Cyfarfod o Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn Hybrid - Neuadd Cyngor Ceredigion, Penmorfa, Aberaeron /o bell trwy fideo-gynhadledda, Dydd Mercher, 27 Medi 2023 am 9.30 am_i drafod y materion canlynol:

- 1. Ymddiheuriadau**
- 2. Materion Personol**
- 3. Datgelu buddiannau personol / buddiannau sy'n rhagfarnu**
- 4. Cadarnhau Cofnodion Cyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio>a gynhaliwyd ar 21 Mehefin 2023 ac ystyried unrhyw faterion sy'n codi o'r Cofnodion hynny (C (Tudalennau 3 - 10)**
- 5. Cofnod o Gamau Gweithredu Cyfarfodydd Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (Tudalennau 11 - 16)**
- 6. Adroddiadau a Diweddariadau'r Rheoleiddwyr a'r Arolygiaeth (Tudalennau 17 - 206)**
- 7. Ymateb Cyngor Sir Ceredigion i Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth (Tudalennau 207 - 232)**
- 8. Adroddiad ar gynnydd Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft a Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft 2023-24 (Tudalennau 233 - 334)**
- 9. Huanaasesu arfer dda a gwerthuso effeithiolrwydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (Tudalennau 335 - 342)**
- 10. Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol 1/4/23 â 30/6/23 (Tudalennau 343 - 354)**
- 11. Hunanasesiad Archwilio Mewnol 2022-23 (Tudalennau 355 - 412)**
- 12. Adroddiad Blynyddol o sylwadau Canmoliaeth, Cwynion a cheisiadau Rhyddid Gwybodaeth (2022-2023) (Tudalennau 413 - 454)**
- 13. Adroddiad Hunanasesu Drafft Cyngor Sir Ceredigion 2022/23**

(Tudalennau 455 - 516)

14. Cofrestr Risgiau Corfforaethol (Tudalennau 517 - 532)
15. Y Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg Drafft (Tudalennau 533 - 584)
16. Blaenraglen Waith (Tudalennau 585 - 586)

Atgoffir yr Aelodau y dylent lofnodi'r Gofrestr Bresenoldeb

Darperir Gwasanaeth Cyfieithu ar y Pryd yn y cyfarfod hwn ac mae croeso i'r sawl a fydd yn bresennol ddefnyddio'r Gymraeg neu'r Saesneg yn y cyfarfod.

Yn gywir

Miss Lowri Edwards

Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democrataidd

**At: Gadeirydd ac Aelodau Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Weddill Aelodau'r Cyngor er gwybodaeth yn unig.**

**Cofnodion Cyfarfod y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
a gynhaliwyd yn hybrid yn Neuadd Cyngor Ceredigion, Penmorfa, Aberaeron ac o
bell drwy fideo-gynadledda ddydd Mercher, 21 Mehefin 2023**

YN BRESENNOL: Mr Alan Davies (Cadeirydd), y Cynghorwyr Elizabeth Evans, Keith Henson, Maldwyn Lewis a Gareth Lloyd, ynghyd â Mr Andrew Blackmore a Mrs Caroline Whitby

Hefyd yn bresennol: Y Cynghorydd Matthew Vaux

Archwilio Cymru: Miss Non Jenkins a Mr Jason Blewitt

Y Swyddogion a oedd yn bresennol: Ms Elin Prysor, Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu a'r Swyddog Monitro, Mr Alun Williams, Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Polisi a Pherfformiad, Mr Rob Starr, Rheolwr Perfformiad ac Ymchwil, Mrs Alex Jenkins, Rheolwr Corfforaethol – Archwilio Mewnol, Mrs Alison Hodgson, Swyddog Perfformiad a Gwelliant Corfforaethol, Mr Harry Dimmack, Swyddog Llywodraethu, a Mrs Dana Jones, Swyddog y Gwasanaethau Democraidd a Safonau.

(9:30am -12:00pm)

1 Ymddiheuriadau

Ymddiheurodd y Cynghorydd Wyn Evans a Mr Duncan Hall, Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael, am na fedrent ddod i'r cyfarfod.

2 Materion Personol

Nododd y Cadeirydd mai dyma fyddai cyfarfod olaf Mr Harry Dimmack a dymunodd yn dda iddo yn ei swydd newydd.

3 Datgelu Buddiannau Personol / Buddiannau sy'n Rhagfarnu

Dim.

4 Cadarnhau Cofnodion Cyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 09 Mawrth 2023 ac ystyried unrhyw faterion sy'n codi o'r cofnodion hynny

CYTUNWYD i gadarnhau bod cofnodion cyfarfod y Pwyllgor a gynhaliwyd ar 09 Mawrth 2023 yn gywir.

Materion yn Codi

Cofnod 6.v) – Nododd y Swyddog Llywodraethu y byddai'n cadarnhau'r wybodaeth hon ar ôl y cyfarfod.

5 Cofnod o Gamau Gweithredu Cyfarfodydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Ystyriwyd Cofnod o Gamau Gweithredu Cyfarfodydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

CYTUNWYD i nodi'r cynnwys a'r diweddariad fel y'u cyflwynwyd.

Tudalen 4

Roedd y Pwyllgor eisiau bod yn rhan o'r broses ar gyfer y Fframwaith Rheoli Risg.

- 6 Adroddiadau a Diweddariadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth**
Ystyriwyd Adroddiadau a Diweddariadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth a oedd yn cynnwys 3 rhan:

- a) Diweddariad chwarterol Archwilio Cymru i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
- b) Unrhyw waith lleol ar risgiau a gyflwynwyd / a gyhoeddwyd ers cyfarfod diwethaf y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
- c) Adroddiadau Cenedlaethol Archwilio Cymru

Y Sefyllfa Bresennol

a) Diweddariad chwarterol Archwilio Cymru i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

b) Unrhyw waith lleol ar risgiau a gyflwynwyd / a gyhoeddwyd ers cyfarfod diwethaf y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

- Archwilio Cymru – Llythyr i Gyrrff Llywodraeth Leol
- Archwilio Cymru – Cynllun Archwilio Manwl 2023 - Cyngor Sir Ceredigion
- Archwilio Cymru – Ardystio Grantiau a Ffurflenni 2021-22 – Cyngor Sir Ceredigion
- Archwilio Cymru – Briff Prosiect – Defnyddio Gwybodaeth am Berfformiad – Safbwynt Defnyddwyr Gwasanaethau a Deilliannau – Cyngor Ceredigion
- Archwilio Cymru – Cynllun Blynyddol 2023-24
- Arolygiaeth Gofal Cymru – Arolygiad Gwerthuso Perfformiad Cyngor Sir Ceredigion
- Arolygiaeth Gofal Cymru – Cynllun Gweithredu Drafft

c) Adroddiadau Cenedlaethol Archwilio Cymru

- Archwilio Cymru – Ein rhaglen waith ar gyfer 2023-26

Yn dilyn cyflwyniad gan Archwilio Cymru a chwestiynau o'r llawr, CYTUNWYD:-

- (i) i nodi'r adroddiadau er gwybodaeth;
- (ii) bod angen sicrwydd bod y Cyngor yn ymgeisio am yr holl grantiau posib.

7 Ymatebion y Cyngor i Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth Cyflwyniad

Roedd yr adroddiad yn nodi ymatebion y Cyngor i Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth a'r cynnydd a wnaed o ran y cynigion a'r argymhellion.

Roedd dwy ran i'r adroddiad hwn:

- a) Arolwg tracio'r Cyngor o gynigion y Rheoleiddiwr / Arolygiaeth ar gyfer gwella a'r argymhellion; a

b) Materion eraill sy'n ymwneud â'r Cyngor.

Y Sefyllfa Bresennol

a) Arolwg tracio'r Cyngor o gynigion y Rheoleiddiwr / Arolygiaeth ar gyfer gwella a'r argymhellion

o Diweddariad am Ffurflenni Ymateb Rheolwyr y Cyngor 2022-23:

- Archwilio Cymru – Amser am Newid – Tlodi yng Nghymru
- Archwilio Cymru – Cyfle wedi'i golli – Mentrau Cymdeithasol
- Archwilio Cymru – Llamu Ymlaen – Adolygiad Rheoli'r Gweithlu'n Strategol
- Archwilio Cymru – Llamu Ymlaen – Adolygiad Rheoli Asedau'n Strategol

(b) Materion eraill sy'n ymwneud â'r Cyngor

- Archwilio Cymru – Llythyr Ymholiadau Archwilio 2023 Cyngor Sir Ceredigion

Yn dilyn cwestiynau o'r llawr, CYTUNWYD i nodi'r adroddiadau er gwybodaeth ac y dylai enwau'r swyddogion sy'n gyfrifol am unrhyw adroddiadau gael eu cynnwys yn y dogfennau.

8 Adroddiad Blynyddol Arolygiaeth Gofal Cymru

Mae Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 yn ei gwneud yn ofynnol i ddarparwyr gwasanaethau cofrestredig gyflwyno datganiad blynyddol i Weinidogion Cymru ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol. Rhaid i'r datganiad blynyddol gynnwys y wybodaeth a nodwyd yn Adran 10 o Ddeddf 2016.

Rhaid i'r datganiad blynyddol hefyd gynnwys y wybodaeth a nodwyd yn Rheoliadau Gwasanaethau Rheoleiddiedig (Datganiadau Blynyddol) (Cymru) 2017 ("y Rheoliadau"), fel y'u diwygiwyd gan Rheoliadau Gwasanaethau Rheoleiddiedig (Datganiadau Blynyddol a Chofrestru) (Cymru) (Diwygio) 2019.

Roedd Deddf 2016 yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi pob datganiad blynyddol a gyflwynwyd. Byddai hyn drwy wefan Arolygiaeth Gofal Cymru ar y cyd â phob adroddiad arolygu ar gyfer y gwasanaethau a reoleiddir. Roedd y Rheoliadau hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i'r datganiad blynyddol fod ar ffurf datganiad ar-lein a rhaid ei gyflwyno i Weinidogion Cymru o fewn 56 diwrnod i ddiwedd y flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi, sef 26 Mai 2023. O dan Adran 48 o Ddeddf 2016, roedd yn drosedd i ddarparwr gwasanaeth fethu â chyflwyno datganiad blynyddol o fewn y terfynau amser a bennwyd gan y Rheoliadau. Pe bai darparwr gwasanaeth yn methu â chyflwyno datganiad blynyddol o fewn y terfynau amser gofynnol, gallai fod yn destun hysbysiad cosb neu gamau gorfodi eraill fel y bo'n briodol gan Arolygiaeth Gofal Cymru.

O dan Adroddiad 52 o Ddeddf 2016, gallai Gweinidogion Cymru roi hysbysiad cosb pe baent yn fodlon bod y darparwyr gwasanaeth wedi cyflawni trosedd ragnodedig. Roedd hyn yn cynnwys methiant i gyflwyno

Tudalen 6

datganiad blynyddol. Nododd Rheoliadau Gwasanaethau Rheoleiddiedig (Hysbysiadau Cosb) (Cymru) 2019 fod y gosb i'w thalu yn swm sy'n cyfateb i lefel 4 ar y raddfa safonol (sef £2,500).

Y Datganiad Blynyddol

Dyma'r gwasanaethau a oedd wedi'u cynnwys yn y Datganiad Blynyddol:

- Cartref Gofal Preswyl Bryntirion, Tregaron
- Cartref Gofal Preswyl Tregerddan, Bow Street
- Cartref Gofal Preswyl Min y Môr, Aberaeron
- Cartref Gofal Preswyl Hafan Deg, Llanbedr Pont Steffan
- Cartref Gofal Preswyl Yr Hafod, Aberteifi
- Gwasanaeth Gofal wedi'i Dargedu a Galluogi

Y cyfnod amser ar gyfer y data a'r wybodaeth a gyflwynwyd yn y datganiad blynyddol oedd rhwng 1 Ebrill 2022 a 31 Mawrth 2023. Fel darparwr gwasanaeth, roedd ganddynt hyd at ganol nos ar 26 Mai i gyflwyno'r datganiad blynyddol.

Llwyddwyd i gyflwyno'r datganiad blynyddol i Arolygiaeth Gofal Cymru ar 26 Mai 2023. Fel rhan o'r broses, roedd yn rhaid i Unigolyn Cyfrifol y sefydliad sicrhau'r canlynol:

- bod y rhan o'r datganiad blynyddol a oedd yn ymwneud â'r gwasanaeth y'i dynodwyd ar ei gyfer wedi'i chwblhau'n llawn; a
- darparu datganiad, a oedd yn cadarnhau fod y wybodaeth a ddarparwyd yn y datganiad blynyddol yn gywir.

Gan fod yr adroddiad yn un mor gynhwysfawr a'r ffont yn fach ar gyfer y wybodaeth y gofynnodd Arolygiaeth Gofal Cymru amdani (gan fod yr adroddiad wedi'i gyflwyno ar-lein), CYTUNWYD y byddai tri neu bedwar o'r materion allweddol yn yr adroddiad yn cael eu hadrodd flwyddyn nesaf. CYTUNWYD i nodi'r adroddiad er gwybodaeth.

9 Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 2022/23

Roedd Canllawiau Ymarferol CIPFA ar gyfer Awdurdodau Lleol a'r Heddlu (argraffiad 2022) yn nodi ei bod yn bwysig bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cael ei ddwyn i gyfrif o ran i ba raddau yr oedd wedi cyflawni ei bwrpas. Byddai hyn yn cynnwys a oedd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi:

- cyflawni'r cylch gorchwyl y cytunwyd arno
- mabwysiadu'r arferion a argymhellir
- asesu ei effeithiolrwydd ei hun
- asesu anghenion hyfforddi
- asesu effaith y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar lywodraethu, risg a rheolaeth o fewn yr Awdurdod.

Yng nghyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 14 Medi 2017, cytunwyd y byddai'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cyhoeddi Adroddiad Blynyddol a oedd yn asesu effeithiolrwydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac yn rhoi sicrwydd bod materion wedi cael sylw ac yn symud ymlaen.

Defnyddiwyd Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i:

Tudalen 7

- a) Dynnu sylw at y gwaith a wnaed gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod y flwyddyn;
- b) Dangos sut roedd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi gwneud gwahaniaeth;
- c) Amlinellu'r flaenraglen waith ar gyfer y flwyddyn i ddod; a
- d) Darparu hunanasesiad a sicrwydd.

CYTUNWYD i dderbyn cynnwys Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor ar gyfer 2022/23 a byddai'n cael ei gyflwyno i'r Cyngor gan Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio cyn cael ei gyhoeddi ar wefan y Cyngor. Roedd angen cwblhau'r holl focsys yn y tabl am bresenoldeb.

10 **Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol Chwarter 4**

Ystyriwyd adroddiad y Rheolwr Corfforaethol – Archwilio Mewnol ynghylch Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol ar gyfer Chwarter 4. Cyflwynwyd yr adroddiad er mwyn sicrhau bod y Pwyllgor yn fodlon bod y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn ymgymryd â gwaith priodol a digonol i ddarparu sicrwydd realistig ar ddiwedd y flwyddyn gan ychwanegu gwerth a chynorthwyo'r Cyngor wrth gyflawni ei amcanion.

CYTUNWYD i nodi'r gwaith a wnaed a'r sefyllfa bresennol o ran y Gwasanaeth Archwilio Mewnol.

11 **Adroddiad Camau Rheoli**

Fel y nodwyd yn Fframwaith Arferion Proffesiynol Rhyngwladol Sefydliad yr Archwilwyr Mewnol, roedd Safon Perfformiad 2500 yn nodi bod yn rhaid i Archwilio Mewnol sefydlu proses i fonitro a mynd ar drywydd camau rheoli. Y Rheolwr Corfforaethol – Archwilio Mewnol oedd yn gyfrifol am fonitro'r cynnydd a wnaed yn erbyn y camau gweithredu hyn ac adrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Roedd yr adroddiad hwn yn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio o'r cynnydd a wnaed gan y rheolwyr i fynd ar drywydd y camau rheoli a gyhoeddwyd yng nghynlluniau gweithredu'r adroddiadau Archwilio Mewnol.

CYTUNWYD ar y canlynol:

- (i) nodi'r gwaith presennol;
- (ii) dylid ystyried coladu'r holl gamau yr oedd angen eu cymryd a hynny yn ôl gwasanaeth, er mwyn eu monitro; a
- iii) dylai'r Grŵp Arweiniol dderbyn yr adroddiadau.

12 **Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol**

Ystyriodd y Pwyllgor Gynllun Archwilio Mewnol Blynyddol 2022/23 yn y cyfarfod ym mis Mawrth 2022. Roedd y Cynllun yn darparu amlinelliad o'r gwaith yr oedd yn rhaid i'r Adain Archwilio Mewnol ei gyflawni yn ystod y flwyddyn er mwyn ffurfio barn ynghylch sicrwydd.

Roedd y farn hon yn ffurfio rhan o fframwaith sicrwydd y Cyngor. Roedd Archwilio Mewnol hefyd yn darparu cyngor annibynnol i wasanaethau er

Tudalen 8

mwyn helpu rheolwyr i wella'u mesurau rheoli mewnol, eu dull o reoli risg, a'u trefniadau llywodraethu. Roedd yr Adroddiad Blynyddol yn darparu crynodeb o'r gweithgarwch archwilio mewnol yn ystod y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2023, ac roedd yn ymgorffori barn yr adain archwilio. Roedd hefyd yn cofnodi'r sefyllfa bresennol o ran adnoddau, a chynlluniau'r adain ar gyfer sicrhau ansawdd, gwelliant a chynnydd.

CYTUNWYD I GYMERADWYO'R adroddiad ac i gynnwys data ar hyfforddiant y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn y flwyddyn flaenorol mewn adroddiadau yn y dyfodol.

13 **Adroddiad Archwilio Mewnol – Atal Twyll 2022-23**

Roedd Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol yn darparu crynodeb o'r gweithgarwch archwilio mewnol yn ystod y flwyddyn hyd at 31 Mawrth, ac roedd yn ymgorffori barn yr adain archwilio.

Yn y gorffennol, roedd yr Adroddiad Blynyddol yn cynnwys rhan ar dwyll, gan roi braslun o'r gwaith roedd y gwasanaeth wedi'i wneud yn y maes hwn. Erbyn hyn roedd adroddiad ar wahân ar gyfer Atal Twyll a oedd yn cefnogi Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol ar ddiwedd y flwyddyn.

CYTUNWYD I GYMERADWYO'R adroddiad ac i gyflwyno papur i'r Grŵp Arweiniol i ystyried Asesiad Risg ar Dwyll Ariannol, gan fod iddo werth sylweddol; a gallai fod yn hanfodol ar gyfer rhoi rhagor o sicrwydd Gwrth-dwyll.

14 **Cofrestr Risgiau Corfforaethol**

Rhoddwyd adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghylch Cofrestr Risgiau Corfforaethol y Cyngor i roi gwybodaeth a sicrwydd parhaus bod y risgiau a nodwyd gan uwch reolwyr yn cael eu rheoli'n briodol. Roedd hyn yn atgyfnerthu rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio o ran rhoi sicrwydd annibynnol i'r Cyngor bod y Gofrestr Risgiau Corfforaethol yn cael ei rheoli'n briodol.

Cynhaliwyd adolygiad o statws diweddaraf y risgiau yng nghyfarfod y Grŵp Arweiniol ar 24.5.23 lle trafodwyd a chytunwyd ar risgiau y gellid eu huwchgyfeirio / isgyfeirio.

Isgyfeiriwyd y canlynol o risg gorfforaethol i risg ar gyfer y gwasanaeth:

R004: Parhad Busnes – roedd sgôr y risg wedi gostwng i 12 gan fod prosesau a strwythurau yn eu lle a bu'r rhain yn ddibynadwy yn ystod digwyddiadau sylweddol. Roedd cynlluniau wrth gefn a threfniadau busnes yn eu lle a oedd yn rhoi sicrwydd nad oedd angen i'r risg fod ar y Gofrestr Risgiau Corfforaethol.

R015: Cefnogi Busnesau Bwyd Lleol, Cynnal Diogelwch – roedd sgôr y risg wedi gostwng i 9 wrth i adnoddau diogelu'r cyhoedd gael eu dargyfeirio i glirio'r ôl-groniad a bu'r camau lliniaru'n llwyddiannus.

Tudalen 9

R018: Covid-19 – roedd sgôr y risg wedi gostwng i 9 gan fod Covid-19 wedi'i isgyfeirio ar lefel genedlaethol.

Uwchgyfeiriwyd y canlynol o risg ar gyfer y gwasanaeth i risg gorfforaethol:

Dim.

Roedd sgôr y risg ar gyfer R009: Rheoli Gwybodaeth a Chydnerthedd Seiberddiogelwch wedi cynyddu i 20. Roedd mesurau lliniaru blaenorol yn annigonol i atal risgiau rhag cynyddu. Felly rhoddwyd mesurau lliniaru newydd ar waith er mwyn lleihau'r risg, sef:

1. Datblygu adolygiad rheolaidd ac Adroddiad Blynyddol yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth
2. Ailstrwythuro i ffocysu adnoddau ac arbenigedd yn well
3. Mudo data a chynnwys i leoliadau mwy addas
4. Gweithredu amgryptiad segur

Ychwanegwyd cam lliniaru newydd i R017: Diogelu – gweithredu'r strwythur Llesiant Gydol Oes diwygiedig i wella'r gweithgarwch o ran Sicrhau Ansawdd a Diogelu Strategol a Lles Meddyliol a Chamddefnyddio Sylweddau ym Mhorth Cynnal.

Adolygwyd yr holl risgiau eraill ac roeddent yn cynnwys statws RAG diwygiedig ar gyfer y camau lliniaru ac roedd y sylwadau wedi'u diweddarau.

Yn dilyn cwestiynau o'r llawr, CYTUNWYD ar y canlynol:

- (i) nodi'r gofrestr a oedd wedi'i diweddarau;
- (ii) dylai colofn gael ei hychwanegu at bob risg i nodi'r dyddiad y cafodd y risg ei hystyried gan y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu priodol; er mwyn i'r Pwyllgor gael sicrwydd bod y gofrestr wedi cael ei hystyried drwy'r broses ddemocrataidd;
- (iii) bod hi'n bwysig i Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fynd i'r cyfarfodydd Rheoli Perfformiad a gynhaliwyd bob chwarter er mwyn bod yn ymwybodol o risgiau'r gwasanaethau;
- (iv) yn dilyn y cyfarfod, dylai'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol perthnasol ymateb i'r ymholiadau gan Mrs Caroline Whitby ynghylch Risg 8 a 9; a
- v) dylai'r Cadeirydd gysylltu â Chadeiryddion y Pwyllgorau Trosolwg a Craffu.

14 **Y Flaenraglen Waith**

Cytunwyd i nodi'r Flaenraglen Waith fel y'i cyflwynwyd yn amodol ar nodi y byddai Mrs Hannah Rees yn dychwelyd i gyflwyno'r adroddiadau yn lle Mr Harry Dimmack.

15 **Unrhyw fater arall y mae'r Cadeirydd yn penderfynu ei fod at sylw brys y Pwyllgor**

Diolchodd y Cynghorydd Elizabeth Evans i'r Rheolwr Corfforaethol: Gwasanaethau Democrataidd am ei gwaith i ddatrys problemau gyda'r system hybrid gan na fu unrhyw problemau ar-lein, fodd bynnag, dywedodd y Cynghorydd Gareth Lloyd fod problemau wedi codi gyda'r system yn y Siambr sawl gwaith yn ystod y cyfarfod.

Tudalen 10

**Cadarnhawyd yng nghyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a
gynhaliwyd ar xxxx**

Cadeirydd: _____

Dyddiad: _____

Cofnod o Gamau Gweithredu Cyfarfodydd Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cyngor Sir Ceredigion 2022-2023*

Pwrpas y Cofnod hwn o Gamau Gweithredu yw monitro'r camau gweithredu y cytunwyd arnynt gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn eu cyfarfodydd e.e. pan fu i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ofyn i adroddiad gael ei gyflwyno iddynt, neu y gofynnwyd am wybodaeth ar gyfer Cyfarfod yn y dyfodol.

Am fwy o wybodaeth ar y Cofnod o Gamau Gweithredu dylid cysylltu â'r Swyddog Llywodraethu.

Diweddarwyd: ?? ?????? 2023

* Blwyddyn Fwrdeistrefol

Bydd camau gweithredu y nodwyd eu bod wedi eu cwblhau yn cael eu tynnu oddi ar y Cofnod dilynol o Gamau Gweithredu.

Acronymau:

AW – Archwilio Cymru

PW: Prif Weithredwr

SAC – Swyddog Arweiniol Corfforaethol

SDD – Swyddog Diogelu Data

BW – Blaenraglen Waith

SLI – Swyddog Llywodraethu

SM – Swyddog Monitro

RhC – Rheolwr Corfforaethol

RhCAM – Rheolwr Corfforaethol Archwilio Mewnol

PRhD – Pwyllgor Rheoli Datblygu

PLIA – Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

C a LI – Cyfreithiol a Llywodraethu

Amh – Amherthnasol

IG – I'w gadarnhau

0	Dyddiad Cyfarfod Y Pwyllgor Llywodraethu	Eitem	Nodwyd/Sylwadau	Camau Gweithredu	Swyddog(ion) sy'n gyfrifol am y cam gweithredu	Diweddariad ar y datblygiadau	I'w adrodd nesaf	Statws	Nodiadau
1	27/09/2022	15 Adroddiad ynghylch Canmoliaeth, Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth (2021-2022)		(ii) Adroddiad ynghylch a oedd y cwynion hyn yn cyfeirio at gyfarthrebu neu ddiffyg cyfarthrebu.	Marie-Niege Hadfield	(ii) Re'l ystyrir yn yr adroddiad nesaf	27/09/2023	Ar Waith	Mae'r tîm yn edrych ar hyn dros y flwyddyn.
2	27/09/2022	16 Cofrestr Risgiau Corfforaethol - Chwarter 1	(iii) y dylai'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach roi ystyriaeth bellach i lwyth gwaith y tîm Diogelwch Bwyd oherwydd nifer yr arolygiadau sydd heb eu gwneud.	y dylai'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach roi ystyriaeth bellach i lwyth gwaith y tîm Diogelwch Bwyd oherwydd nifer yr arolygiadau sydd heb eu gwneud.	Swyddog Llywodraethu	Mae'r mater hwn wedi ei roi ym Mlaenraglen Waith y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach.		Ar Waith	Mae arolygu manau bwyd wedi'i nodi yn y flaenraglen waith ar gyfer cyfarfod y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Iachach ym mis Tachwedd.
3	09/03/2023	Cofnodion y cyfarfod blaenorol	Eitem 9 - paragraff terfynol - gofynnol gweithdy cyllideb	trefnu gweithdy cyllideb sleidiau o weithdy cyllideb i'w dosbarthu i aelodau	Swyddog Llywodraethu / Duncan Hall Swyddog Llywodraethu / Duncan Hall		27/09/2023 27/09/2023	Ar Waith Ar Waith	Gweithdy i'w ystyried maes o law ochr yn y gweithdy cofrestru risg.

	21/06/2023		(v) bod Cadeirydd y Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu yn gwneud cais i ystyried adroddiad yr Asesiadau Effaith ar Gydraddoldeb: mwy nag ymarfer ticio blwch?, fodd bynnag, nodwyd bod Asesiad Effaith Integredig Cyngor AEA yn cael ei adolygu ar hyn o bryd i fod yn fwy hwylus i Aelodau ei ddefnyddio ac i swyddogion ei gwblhau.(v) bod Cadeirydd y Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu yn gwneud cais i ystyried adroddiad yr Asesiadau Effaith ar Gydraddoldeb: mwy nag ymarfer ticio blwch?, fodd bynnag, nodwyd bod Asesiad Effaith Integredig Cyngor AEA yn cael ei adolygu ar hyn o bryd i fod yn fwy hwylus i Aelodau ei ddefnyddio ac i swyddogion ei gwblhau.	Gofynnir i Gadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu ystyried yr adroddiad ar yr Asesiadau Effaith ar Gydraddoldeb: Mwy nag ymarfer blwch ticio	Swyddog Llywodraethu	FfYRh wedi'i ddiweddarau yn cael ei gyflwyno i PLIA 27/09/2023	27/09/2023	Ar waith	
4	09/03/2023	Cofrestr Risg Q3	Mae angen gwell dealltwriaeth o'r broses o'r diwedd l'r diwedd ar ba eitemau sy'n cael eu cynnwys / tynnu.	Gofynnodd y gweithdy esbonio'r broses o ychwanegu / dileu risgiau l'r Gofrestr risg Gorfforaethol.	Swyddog Llywodraeth			Ar Waith	Bydd y gweithdy'n cael ei ystyried unwaith y bydd yr Asesiad, Strategaeth a Fframwaith Risg newydd wedi'l gyflwyno.

	21/06/2023	Cofrestr Risg Q4	(ii) bod y golofn sy'n cadarnhau'r dyddiad yr ystyriwyd y risgiau gan y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu perthnasol yn cael ei hailgyflwyno ar bob risg; er mwyn i'r pwyllgor gael sicrwydd bod y gofrestr wedi cael ei hystyried drwy'r broses ddemocrataidd;	Argymhelliad bod y dyddiadau craffu yn cael eu hailgyflwyno i'r Gofrestr Risg Gorfforaethol	Alun Williams		27/09/2023	Ar Waith	Alun Williams wedi cadarnhau bod y dyddiadau wedi'u hailgyflwyno
			(iv) bod ymholiadau a godwyd gan Mrs Caroline Whitby mewn perthynas â risgiau R009, R019 ac R20 yn cael sylw gan y CLO perthnasol yn dilyn y cyfarfod	CW ar R009, R019 ac R20 i'w bwydo'n ôl i'r swyddogion perthnasol.	Hannah Rees		27/09/2023	Ar Waith	Atebodd Alun Williams R019 drwy e-bost gan egluro fod y sylwebaeth wedi'i ddiweddarau.
5	21/06/2023	7 Ymateb Cyngor Sir Ceredigion I Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth	Holodd Mrs Caroline Whitby a oedd y dyddiad targed ar gyfer eitem R002 yn realistig	Adborth y sylwadau wrth CW trwy'r FfYRh Cyfle a Gollwyd-Menter Gymdeithasol. Ydy'r dyddiad targed i R2 yn realistig?	Harry Dimmack		27/09/2023	Wedi Cwblhau	Cadarnhaodd Elin fod y dyddiad yn gywir.

6	21/06/2023	11 Adroddiad Camau Rheoli	<p>(iii) dylai'r Grŵp Arweiniol dderbyn yr adroddiad.</p> <p>(ii) rhoi ystyriaeth i goladu gan y gwasanaeth, eu holl gamau gweithredu sy'n weddill, i fonitro'n unol â hynny.</p>	<p>Adroddiad Camau Rheoli i'w gyflwyno i'r GA</p> <p>Ychwanegu eithriadau'r Gwethrediadau Rheoli gan y gwasanaeth</p>	<p>Alex Jenkins</p> <p>Alex Jenkins</p>		<p>27/09/2023</p> <p>27/09/2023</p>	<p>Wedi Cwblhau</p> <p>Wedi Cwblhau</p>	<p>Mae'r adroddiad diweddaraf wedi cael ei ystyried gan Brif Weithredwr a Chyfarwyddwyr Statudol. Arranged ar gyfer cyflwyno adroddiadau yn y dyfodol gan CLO L &G/MO i LG yn fisol. Mae taenlen wedi'i ddiweddarau i gagslu'r wybodaeth ar gyfer yr adroddiad nesaf ym mis Ionawr 2024.</p>
---	------------	----------------------------------	---	---	---	--	-------------------------------------	---	--

Maer' dudalen yn wag yn fwriadol

Cyngor Sir CEREDIGION County Council**ADRODDIAD I'R:** Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio**DYDDIAD:** 27 Medi 2023**LLEOLIAD:** O bell drwy Gynhadledd Fideo**TEITL:** Adroddiadau a Diweddariadau'r Rheoleiddwyr a'r Arolygiaeth**PWRPAS YR ADRODDIAD:** Rhoi diweddariad i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar y cynnydd o ran astudiaethau y mae Archwilio Cymru wedi ymgymryd â nhw neu yn ymgymryd â nhw**Er:** Penderfyniad**Cyflwyniad**

Mae'r Adroddiad hwn yn nodi Adroddiadau a Diweddariadau'r Rheoleiddwyr a'r Arolygiaeth ac mae iddo dair rhan

- a) *Diweddariad chwarterol Archwilio Cymru i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio*
- b) *Unrhyw waith lleol ar risgiau a gyflwynwyd/a gyhoeddwyd ers cyfarfod diwethaf y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio*
- c) *Adroddiadau Cenedlaethol Archwilio Cymru*

Y Sefyllfa Bresennol:**a) Diweddariad chwarterol Archwilio Cymru i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio**

- Atodiad 1 Archwilio Cymru – Rhaglen Waith ac Amserlen – Cyngor Sir Ceredigion

b) Unrhyw waith lleol ar risgiau a gyflwynwyd/a gyhoeddwyd ers cyfarfod diwethaf y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

- Atodiad 2 Arolygiaeth Gofal Cymru – Cynllun Gweithredu Terfynol
- Atodiad 3 Arolygiaeth Gofal Cymru – Arolygiad Gwerthuso Perfformiad o Gyngor Sir Ceredigion
- Atodiad 4 Archwilio Cymru – Gosod Amcanion Llesiant – Cyngor Sir Ceredigion
- Atodiad 5 Archwilio Cymru – Adolygiad Dilynol or Gwasanaeth – Cyngor Sir Ceredigion

c) Adroddiadau Cenedlaethol Archwilio Cymru

- Atodiad 6 Archwilio Cymru – Craciau yn y Sylfeini' – Diogelwch Adeiladau yng Nghymru
- Atodiad 7 Archwilio Cymru – Ymgynghoriad ar y Graddfeydd Ffioedd ar gyfer 2024-25
- Atodiad 8 Archwilio Cymru – Llamu Ymlaen – Gwersi on Gwaith ar y gweithlu ac asedau mewn llywodraeth leol

Tudalen 18

ARGYMHELLIAD: Rhoi ystyriaeth i adroddiadau a diweddariadau'r Rheoleiddwyr a'r Arolygiaeth

Rheswm dros yr Argymhelliad: Rhoi gwybod i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am adroddiadau, cynigion a'r gwaith yr ymgymerir ag ef

- **Atodiadau:**
  - Atodiad 1** Arolygiaeth Gofal Cymru – Cynllun Gweithredu Terfynol
  - Atodiad 2** Arolygiaeth Gofal Cymru – Arolygiad Gwerthuso Perfformiad o Gyngor Sir Ceredigion
  - Atodiad 3** Archwilio Cymru – Gosod Amcanion Llesiant – Cyngor Sir Ceredigion
  - Atodiad 4** Archwilio Cymru – Rhaglen Waith ac Amserlen – Cyngor Sir Ceredigion
  - Atodiad 5** Archwilio Cymru – Adolygiad Dilynol or Gwasanaeth – Cyngor Sir Ceredigion
  - Atodiad 6** Archwilio Cymru – Craciau yn y Sylfeini' – Diogelwch Adeiladau yng Nghymru
  - Atodiad 7** Archwilio Cymru - Ymgynghoriad ar y Graddfeydd Ffioedd ar gyfer 2024-25
  - Atodiad 8** Archwilio Cymru – Llamu Ymlaen – Gwersi on Gwaith ar y gweithlu ac asedau mewn llywodraeth leol

Enw Cyswllt: Elin Prysor

Teitl: Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyfreithiol a Llywodraethu a Swyddog Monitro

Dyddiad yr Adroddiad: 27/09/2023

Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru – Cyngor Sir Ceredigion

Diweddariad Chwarterol: 30 Mehefin 2023

Crynodeb Archwilio Blynyddol

Disgrifiad	Amserlen	Statws
Adroddiad yn crynhoi'r gwaith archwilio a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2023.	Mawrth 2023	Cyflawn Cyngor Sir Ceredigion - Crynodeb Archwilio Blynyddol 2022

Gwaith Archwilio Ariannol

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Archwilio datganiad o gyfrifon 2022-23 y Cyngor	I gadarnhau a yw'r datganiad o gyfrifon yn rhoi darlun cywir a theg.	Barn Archwilio erbyn 30 Tachwedd 2023.	Ar waith
Archwiliad Ffurflen Flynyddol 2022-23 ar gyfer Harbwr Ceredigion	Cadarnhau bod y datganiad wedi'i gwblhau'n gywir.	Barn Archwilio erbyn 30 Tachwedd 2023.	Heb ddechrau eto

Tudalen 21

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Archwilio Ffurflenni Blynyddol 2022-23 ar gyfer Cydbwyllgor Corfforaethol Tyfu Canolbarth Cymru Canolbarth Cymru	Cadarnhau bod y datganiad wedi'i gwblhau'n gywir.	Barn Archwilio erbyn 30 Tachwedd 2023.	Heb ddechrau eto
Archwiliad Grantiau a Ffurflenni 2022-23 y Cyngor	Archwilio'r grantiau a'r ffurflenni fel sy'n ofynnol o dan eu telerau ac amodau.	Yn unol â'r dyddiadau cau ar gyfer pob grant unigol a'u dychwelyd.	Heb ddechrau eto

Gwaith Archwilio Perfformiad

Gwaith archwilio Perfformiad 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
Sicrwydd as Asesu Risg	<p>Prosiect i ganfod lefel sicrwydd archwilio a/neu lle bo angen gwaith archwilio ychwanegol yn ystod y blynyddoedd i'w dod o ran y risgiau i'r Cyngor roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian yn ei ddefnydd o adnoddau a gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy.</p> <ul style="list-style-type: none"> Sefyllfa ariannol Rheoli rhaglenni cyfalaf 	<p>Monitro'r sefyllfa ariannol</p> <p>Medi – Rhagfyr 2023</p>	<p>Ym mynd rhagddo</p> <p>Wedi'i gwmpasu</p>

Tudalen 22

Gwaith archwilio Perfformiad 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
	<ul style="list-style-type: none"> Defnyddio gwybodaeth am berfformiad – gan ganolbwyntio ar adborth a chanlyniadau defnyddwyr gwasanaethau <p>Pennu amcanion llesiant</p>	<p>Chwefror – Medi 2023</p> <p>Cyflawn</p>	<p>Ar y gweill – dechreuodd y gwaith maes ym mis Gorffennaf 2023</p> <p>Adroddiad i'r Cyngor – 4 Gorffennaf 2023</p>
<p>Adolygiad Thematig – Gofal heb ei Gynllunio</p>	<p>Adolygiad traws-sector sy'n canolbwyntio ar lif cleifion allan o'r ysbyty. Bydd yr adolygiad hwn yn ystyried sut mae'r Cyngor yn gweithio gyda'i bartneriaid i ymdrin â'r risgiau sy'n gysylltiedig â darparu gofal cymdeithasol i fod o gymorth i ryddhau cleifion, yn ogystal ag atal mynd i mewn i'r ysbyty. Bydd y gwaith yn ystyried hefyd pa gamau a gymerir i ddarparu datrysiadau tymor canol i hir.</p>	<p>Awst 2022 – Gorffennaf 2023</p>	<p>Drafftio adroddiad</p>
<p>Adolygiad thematig – Digidol</p>	<p>Adolygiad o ddull strategol y Cyngor i dechnoleg ddigidol, ac i ba raddau y datblygwyd hyn yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy; ac y bydd yn helpu i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau cynghorau.</p>	<p>Ionawr – Medi 2023</p>	<p>Drafftio adroddiad</p>
<p>Gwaith risg lleol: Adolygiad cynllunio – gwaith dilynol</p>	<p>Dilyn cynnydd y Cyngor o ran mynd i'r afael â'r argymhellion yn ein hadolygiad Cynllunio a gyhoeddwyd ym mis Tachwedd 2021.</p> <p>Adolygiad o'r Gwasanaeth Cynllunio – Cyngor Sir Ceredigion</p>	<p>Hydref 2022 – Haf 2023</p>	<p>Gorffen yr adroddiad</p>

Gwaith archwilio perfformiad 2023-24	Cwmpas	Amserlen	Statws
<p>Asesiad Sicrwydd a Risg gan gynnwys unrhyw waith dilynol</p>	<p>Prosiect i ganfod lefel sicrwydd archwilio a/neu lle bo angen gwaith archwilio ychwanegol yn ystod y blynyddoedd i'w dod o ran y risgiau i'r Cyngor roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian yn ei ddefnydd o adnoddau a gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy. Gall y gwaith asesu Sicrwydd a Risg hwn gynnwys unrhyw waith dilynol/olrhain y gallwn ei adnabod o'n hadroddiadau a'n hargymhellion archwilio mewn blynyddoedd blaenorol.</p>	<p>Ym mynd rhagddo</p>	<p>Ar waith</p>
<p>Adolygiad thematig – Cynaliadwyedd Ariannol</p>	<p>Adolygiad o gynaliadwyedd ariannol cynghorau, gan gynnwys canolbwyntio ar y camau gweithredu, y cynlluniau a'r trefniadau i bontio bylchau ariannu a mynd i'r afael â phwysau ariannol dros y tymor canolig.</p>	<p>I'w gadarnhau</p>	<p>Cwmpasu</p>
<p>Adolygiad thematig – comisiynu a rheoli contractau</p>	<p>Adolygiad yn canolbwyntio ar sut mae trefniadau cynghorau ar gyfer comisiynu, a rheoli contractau yn cymhwyso ystyriaethau gwerth am arian a'r egwyddor datblygu cynaliadwy.</p>	<p>I'w gadarnhau</p>	<p>Cwmpasu</p>

Astudiaethau cenedlaethol llywodraeth leol sydd wedi eu cynllunio/ar y gweill

Astudiaeth	Cwmpas	Amserlen	Statws	Gwaith maes wedi'i gynllunio yng Nghyngor Sir Ceredigion
Diogelwch adeiladau	Adolygiad o ba mor dda y mae awdurdodau lleol yn cyflawni eu cyfrifoldebau dros ddiogelwch adeiladau	Medi 2022 – Awst 2023	Adroddiad – diwedd Gorffennaf 2023	Do – cyfweiliad gyda swyddog a enwebwyd yn y Cyngor
Cynllunio ar gyfer datblygu cynaliadwy– Adfywio Tir Llwyd	Adolygu sut mae awdurdodau lleol yn hybu ac yn galluogi gwell defnydd o anheddau annomestig gwag a safleoedd tir llwyd	Hydref 2022 – Medi 2023	Adrodd – Medi 2023	Do – cyfweiliad gyda swyddog enwebedig mewn saith cyngor ac arolwg.
Llywodraethu awdurdodau diben arbennig – Parciau Cenedlaethol	Adolygu systemau ac effeithiolrwydd llywodraethu	Tachwedd 2022 – Medi 2023	Casglu tystiolaeth – gwaith maes i'w gwblhau ddiwedd Mehefin 2023	Na hoffwn

Astudiaeth	Cwmpas	Amserlen	Statws	Gwaith maes wedi'i gynllunio yng Nghyngor Sir Ceredigion
<p>Cyd-bwyllgorau Corfforedig</p>	<p>Asesu cynnydd Cyd-bwyllgorau Corfforedig wrth ddatblygu eu trefniadau i gyflawni eu rhwymedigaethau statudol a nod Llywodraeth Cymru o gryfhau cydweithio rhanbarthol.</p>	<p>Medi 2022 – Awst 2023</p>	<p>Cyhoeddwyd adroddiad drafft i'r pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig. Caiff llythyrau at y pedwar CJC unigol hefyd eu cyhoeddi. Mae disgwyl i adroddiad cryno wedi'i ddiweddarau gael ei gyhoeddi ym mis Awst.</p>	<p>Do – Gwnaethom ystyried persbectif y Cyngor drwy ein cyfarfodydd cyswllt arferol. Roedd y gwaith maes yn cynnwys cyfweiliadau â'r prif weithredwr, y cyfarwyddwr cyllid a chadeirydd pob un o'r pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig.</p>

Estyn

Mae ein harolygwyr cyswllt yn parhau i weithio gyda Thorfaen fel rhan o'n proses ddilynol ar gyfer awdurdod sy'n peri pryder sylweddol. Mae awdurdod lleol Wrecsam yn dal i fod mewn categori sy'n peri pryder, a byddwn yn cynnull cynhadledd cynnydd ym mis Gorffennaf i werthuso cynnydd yn erbyn argymhellion yr arolygiad craidd. Gwnaethom hefyd ymgymryd â gweithgaredd gwaith cyswllt penodol ym Mhowys ym mis Mai i ystyried agweddau ar eu gwaith ar wella ysgolion, yr agenda trawsnewid a rheolaeth ariannol mewn ysgolion. Byddwn yn arolygu Gwynedd yn yr wythnos sy'n dechrau 26 Mehefin a Sir Gaerfyrddin yn yr wythnos sy'n dechrau 10 Gorffennaf.

Mae gwaith maes sy'n cael ei wneud ar draws awdurdodau lleol yn ystod tymor yr haf yn cynnwys canolbwyntio ar ba mor dda y mae awdurdodau lleol yn ategu anghenion addysgol ceiswyr lloches a ffoaduriaid. Caiff y gwaith hwn ei gynnwys yn adroddiad blynyddol PAEF. Ein nod yw disgrifio, cydnabod a gwerthuso profiadau'r grwpiau hyn wrth iddynt ymgysylltu ag addysg a hyfforddiant yng Nghymru.

Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC)

Gwaith Cynlluniedig AGC 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
Rhaglen 2022-23	<p>Rydym wedi cyhoeddi ein Cod Ymarfer wedi'i ddiweddarau ar gyfer ein gweithgarwch arolygu awdurdodau lleol Arolygiaeth Gofal Cymru</p> <p>Sut rydym yn arolygu gwasanaethau awdurdodau lleol a CAFCASS Cymru</p>	Mai 2023	Cyhoeddwyd
Gwerthusiad perfformiad	<p>Adolygiad ar berfformiad y Cyngor wrth arfer ei ddyletswyddau a'i swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol yn unol â deddfwriaeth.</p> <p>Adroddiad ar yr arolygiad gwerthuso perfformiad: Gwasanaethau cymdeithasol Cyngor Sir Ceredigion Arolygiaeth Gofal Cymru</p>	Mawrth 2023	Cyhoeddwyd

Tudalen 27

Gwaith Cynlluniedig AGC 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
Gwaith ar y cyd	<p>Rydym wrthi'n cwblhau ein rhaglen waith adolygiadau thematig ar gyfer 2023-2026. Mae meysydd i'w hystyried yn cynnwys diogelu oedolion, gofalwyr, TADC a CAMHS.</p>	Cyfredol	Ar waith
	<p>Rydym yn parhau i weithio gyda phartneriaid, gan rannu gwybodaeth a deallusrwydd gan gynnwys cwblhau adolygiadau ar y cyd.</p>	Cyfredol	Ar waith
	<p>Rydym yn gweithio ar y cyd ag AGIC ar gyfer adolygiad cenedlaethol o'r llwybr strôc. Bydd adroddiad cenedlaethol yn cael ei gyhoeddi ddechrau'r haf.</p>	Cyfredol	Ar waith
	<p>Rydym yn parhau i gydweithio ag AGIC i gynnal arolygiadau TIMC.</p>	Cyfredol	Ar waith
	<p>Mae AGC yn gweithio gyda phartneriaid i gwblhau adolygiad cyflym. Amcan trosfwaol yr adolygiad cyflym yw penderfynu i ba raddau y mae'r strwythurau a'r prosesau presennol yng Nghymru yn sicrhau bod plant sydd angen gofal, cymorth ac amddiffyniad yn cael eu gosod yn briodol ar y Gofrestr Amddiffyn Plant a'u tynnu oddi arni, pan fo tystiolaeth ddigonol yn dangos ei bod yn ddiogel gwneud hynny. Adolygiad cydweithredol yw hwn.</p>	<p>Canfyddiadau interim – Cyhoeddi 22 Mehefin 2023</p> <p>Adroddiad cenedlaethol – Medi 2023</p>	Ar waith

Tudalen 28

Gwaith Cynlluniedig AGC 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
<p>Trefniadau Diogelu rhag Colli Rhyddid Adroddiad Monitro Blynyddol ar gyfer lechyd a Gofal Cymdeithasol 2022-23</p>	<p>Cyhoeddwyd adroddiad 2020-21 ar 7 Chwefror 2021</p> <p>Mae adroddiad 2021-22 yn mynd rhagddo</p>	<p>Cyhoeddwyd</p> <p>I'w gadarnhau</p>	<p>Cyhoeddwyd</p> <p>Paratoi</p>
<p>Adolygiad cenedlaethol o Gynllunio Gofal i blant a phobl ifanc sy'n ddarostyngedig i rag-achosion Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus</p>	<p>Diben yr adolygiad</p> <p>Darparu gwaith craffu allanol, sicrwydd a hyrwyddo gwelliant o ran ansawdd ymarfer mewn perthynas â chynllunio gofal ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n ddarostyngedig i rag-achosion amlinelliad cyfraith cyhoeddus.</p> <p>Ystyried i ba raddau mae ymarfer wedi symud ymlaen ers cyhoeddi 'Adolygiad cenedlaethol o gynllunio gofal i blant a phobl ifanc sy'n ddarostyngedig i rag-achosion Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus' gan AGC a chyhoeddi Adroddiad gweithgor Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus 2021 gan gynnwys canllaw ar arfer gorau.</p>	<p>Cyhoeddi adroddiad cenedlaethol Hydref 2023</p>	<p>Ar waith</p>
<p>Trefniadau Cyd-arolygu Diogelu Plant (JICPA)</p>	<p>Dull traws-arolygiaeth. Meysydd i'w penderfynu. Byddwn yn cwblhau pedwar arolygiad amlasiantaethol arall ar y cyd i gyd. Bydd pob awdurdod lleol yn cael llythyr cyhoeddedig ar ôl yr arolygiad.</p> <p>Byddwn yn cyhoeddi adroddiad cenedlaethol tuag at ddiwedd gwanwyn 2023.</p>	<p>Ebrill 2023 – Ebrill 2024</p>	<p>Cyflawni</p>

Adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru ac allbynnau eraill a gyhoeddwyd ers Mehefin 2022

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolenn i'r adroddiad
Gwneud y Mwyaf o Arian yr UE – y Rhaglen Cronfeydd Strwythurol a'r Rhaglen Datblygu Gwledig	Mehefin 2023
Cynhwysiant digidol yng Nghymru (gan gynnwys cwestiynau allweddol i gyrff cyhoeddus)	Mawrth 2023
Gwasanaethau Orthopedig yng Nghymru – Mynd i'r Afael ag Ôl-groniad y Rhestr Aros	Mawrth 2023
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr – Adolygiad o Effeithiolrwydd y Bwrdd	Chwefror 2023
Pryniant Llywodraeth Cymru o Fferm Gilestone	Ionawr 2023
Gyda'n gilydd fe allwn ni – Cydnerthedd a hunanddibyniaeth cymunedau	Ionawr 2023
Darlun o Reoli Perygl Llifogydd	Rhagfyr 2022
'Cyfle wedi'i gollu' – Mentrau Cymdeithasol	Rhagfyr 2022
Offeryn Data Tlodi	Tachwedd 2022
'Amser am newid' – Tlodi yng Nghymru	Tachwedd 2022
Dysgu o ymosodiadau seibr	Hydref 2022 (dosbarthwyd yn breifat i gyrff archwilio)

Tudalen 30

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Y Fenter Twyll Genedlaethol 2020-21	Hydref 2022
Cymorth busnes COVID-19 yn 2020-21 – Memorandwm ar gyfer y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus	Hydref 2022
Taliad i Gyn-Ysgrifennydd Parhaol Llywodraeth Cymru pan Derfynwyd ei Chyflogaeth	Medi 2022
Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb: Mwy nag Ymarfer Blwch Ticio?	Medi 2022
Llywodraeth Cymru – pennu amcanion llesiant	Medi 2022
Cynllunio a rheoli'r gweithlu gan Lywodraeth Cymru	Medi 2022
Offeryn Data Cyllid GIG Cymru – hyd at Fawrth 2022	Awst 2022
Parodrwydd y Sector Cyhoeddus ar gyfer Net Zero Carbon erbyn 2030: Adroddiad Tystiolaeth	Awst 2022
Parodrwydd y Sector Cyhoeddus ar gyfer Carbon Sero Net erbyn 2030	Gorffennaf 2022
Twristiaeth Gynaliadwy ym Mharciau Cenedlaethol Cymru	Gorffennaf 2022
Cronfa Ymateb COVID-19 Trydydd Sector – Memorandwm ar gyfer y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus	Gorffennaf 2022
System Wybodaeth Gofal Cymunedol Cymru –diweddariad a'r offeryn data	Gorffennaf 2022

Adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru ac allbynnau eraill (gwaith ar y gweill/wedi'i gynllunio)^{1, 2}

Teitl	Dyddiad cyhoeddi bras
Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol – Diweddariad	Gorffennaf 2023
Offeryn Data Cyllid y GIG – hyd at Mawrth 2023	Gorffennaf/Awst 2023
Llamu Ymlaen – Rheoli asedau a gweithlu mewn llywodraeth leol	Gorffennaf/Awst 2023
Cyflenwi ar gyfer absenoldeb athrawon – dilyniant	Awst 2023
Llywodraethu ansawdd y GIG	Awst/Medi 2023
Cynllunio gweithlu'r GIG (briff data)	Awst/Medi 2023
Sero net (trosolwg ledled y DU)	Medi 2023
Gwasanaethau ffoaduriaid Wcreinaidd	Hydref/Tachwedd 2023

¹ Byddwn yn parhau i adolygu ein cynlluniau'n gyson, gan ystyried yr amgylchedd allanol sy'n esblygu, ein blaenoriaethau archwilio, cyd-destun ein hadnoddau ein hunain a gallu cyrff archwiliedig i gyfathrebu â ni. Gallai gwaith dilynol hefyd arwain at allbynnau eraill, yn ogystal â gwaith archwilio lleol eraill lle rydym o'r farn bod teilyngdod mewn allbwn cryno cenedlaethol o ryw fath. Er enghraifft, rydym wedi bod yn olrhain datblygiadau wrth gwblhau prosiect gwella ffyrdd adran 2 yr A465 yn dilyn ein [hadroddiad canfyddiadau interim](#) mis Chwefror 2020.

² Rydym hefyd wedi cyhoeddi papur ar ein gwefan – [Ein rhaglen waith ar gyfer 2023-2026](#) – sy'n rhoi manylion ychwanegol am ein gwaith cenedlaethol (gan gynnwys adolygiadau thematig lleol). Yn ogystal â'r gwaith newydd y byddwn yn ei wneud yn 2023-24, mae'r papur yn cynnwys manylion am bynciau dangosol i'r gwaith ddechrau yn 2024-24 neu 2025-26.

Tudalen 32

Teitl	Dyddiad cyhoeddi bras
Adolygiad o strategaeth ddigidol llywodraeth leol – crynodeb cenedlaethol	Hydref 2023
Defnydd llywodraeth leol o wybodaeth am berfformiad, canlyniadau a safbwynt defnyddwyr gwasanaethau – crynodeb cenedlaethol	Hydref 2023
Tai fforddiadwy	Ionawr/Chwefror 2024
Rheoli rhaglen gyfalaf llywodraeth leol – crynodeb cenedlaethol	I'w gadarnhau
Teithio llesol	I'w gadarnhau
Gwasanaethau canser	I'w gadarnhau
Rheoli cynllunio cyfalaf a rhaglenni	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2023-24)
Heriau i'r sector diwylliannol	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2023-24)
Digartrefedd	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2023-24)
Mynd i'r afael â dirywiad o ran bioamrywiaeth (sector cyhoeddus ac yng Nghyfoeth Naturiol Cymru)	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2023-24)
Ail-gydbwyso gofal a chymorth	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2023-24)
Mynd i'r afael â rhestrau aros y GIG	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2023-24)

Tudalen 33

Teitl	Dyddiad cyhoeddi bras
Mynediad i addysg i blant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2023-24)
Cyllid a goruchwyliaeth addysg bellach ac addysg uwch – Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2023-24)
Llywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2023-24)
Yr uwch wasanaeth cyhoeddus	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2023-24)

Digwyddiadau ac adnoddau Cyfnewid Arfer Da

Teitl	Dolen i'r adnodd
<p>Cymru â Diwylliant Bywiog lle mae'r Gymraeg yn Ffynnu: Wedi'i ysbrydoli gan daith Cymdeithas Bêl-droed Cymru dros y ddegawd ddiwethaf, bydd y digwyddiad hwn yn edrych ar sut mae mynd y tu hwnt i'r gofynion yn creu agwedd gadarnhaol a chynhwysol sy'n lluosogi llwyddiant.</p> <p>Gan weithio mewn partneriaeth â Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol a Chomisiynydd y Gymraeg, bydd y digwyddiad hwn yn cynorthwyo ac yn ysbrydoli cyrff cyhoeddus i gofleidio amrywiaeth ddiwylliannol Cymru fodern a gweithio y tu hwnt i gydymffurfio a thuag at ragoriaeth.</p>	<p>Mae'r holl adnoddau bellach ar gael ar ein gwefan.</p> <p>Dolen i'r blog</p>
<p>Gyda'n gilydd gallwn – creu'r amodau i rymuso ein cymunedau i ffynnu: Bydd y digwyddiad dysgu ar y cyd hwn yn dod â phobl ynghyd o bob rhan o wasanaethau cyhoeddus i rannu syniadau, dysgu a gwybodaeth. Byddwn yn rhannu canfyddiadau ein hadroddiadau ar fentrau cymdeithasol a gwydnwch cymunedol, gan gynnwys ein hargymhellion wrth symud ymlaen.</p>	<p>20 Mehefin 2023 – 10:00 – 12:00 – Ar-lein. Bydd y recordiad ar gael ar ein gwefan mewn un i ddwy wythnos.</p>
<p>Podlediad: Tlodi a Gwydnwch Cymunedol Mae ein podlediad diweddaraf yn dilyn ein hadroddiadau a'n digwyddiadau diweddar ar dlodi, mentrau cymdeithasol, a gwytnwch cymunedol.</p>	<p>Podlediad</p>
<p>Strategaeth Ddigidol: Mae pandemig Covid wedi dangos pwysigrwydd digidol wrth ddarparu gwasanaethau modern ar gyflymder. Rydym wedi gweld bod digidol yn gweithredu fel catalydd mawr wrth addasu i'r heriau yr ydym wedi'u hwynebu. Mae angen i wasanaethau cyhoeddus barhau â'r ffordd o feddwl ystywyth ac ymatebol hwn fel yr hyd sydd i'w ddisgwyl ac nid yr eithriad. Bydd y digwyddiad hwn yn helpu i arfogi gwasanaethau cyhoeddus â'r offer a'r wybodaeth ymarferol sydd eu hangen arnynt i weithredu Strategaeth Ddigidol yn llwyddiannus o fewn eu sefydliadau.</p>	<p>21 Medi 09:00 – 13:00 – Caerdydd - Caerdydd I gofrestru ar gyfer Caerdydd</p> <p>27 Medi 09:00 – 13:00 – Gogledd Cymru – I gofrestru ar gyfer Gogledd Cymru</p>

Blogiau Diweddar Archwilio Cymru

Teitl	Cyhoeddiad
Helpu pobl i helpu eu hunain	15 Chwefror 2023
Storm berffaith – yr argyfwng costau byw a cham-drin domestig	21 Tachwedd 2022
Mae mynd i'r afael â thlodi yn golygu mynd i'r afael â'r data ar dlodi	11 Tachwedd 2022
Costau byw a rhoi'r fidog i gadw	21 Medi 2022
Mae pethau'n poethi i fynd i'r afael â Newid Hinsawdd	18 Awst 2022
Taliadau Uniongyrchol yng Nghymru	15 Mehefin 2022
Gofal Heb ei Drefnu yng Nghymru – System o dan bwysau gwirioneddol.	21 Ebrill 2022
Cystadleuaeth Sgiliau Cymru	18 Chwefror 2022
Seibergadernid – blwyddyn ymlaen	9 Chwefror 2022
Helpu i adrodd y stori drwy gyfrwng rifau (Offeryn data cynaliadwyedd ariannol llywodraeth leol)	3 Chwefror 2022
Galwad am wybodaeth gliriach ynglŷn â gwariant ar newid yn yr hinsawdd	2 Chwefror 2022

Tudalen 36

Teitl	Cyhoeddiad
<u>Y gweithredoedd tu ôl i'r geiriau</u> (adeiladu gwytnwch cymdeithasol a hunandibyniaeth mewn dinasyddion a chymunedau)	14 Ionawr 2022

Thema	Cyf AGC	Cryfderau a nodwyd
Pobl – llais a rheolaeth	2.1	I lawer o bobl, caiff eu lleisiau eu clywed a chaiff eu canlyniadau personol eu cofnodi. Roedd enghreifftiau lle roedd ymarferwyr yn gweithio mewn ffordd gydweithredol a chyson â phobl i gefnogi'r pethau sy'n bwysig iddynt. Dywedodd y bobl y gwnaethom siarad â nhw eu bod wedi cael eu deall, bod eu llais wedi cael ei glywed a bod trefniadau cyfathrebu effeithiol a rheolaidd ar waith. Dywedodd 82% o'r bobl a ymatebodd i'n harolwg pobl fod yr awdurdod lleol wedi eu trin ag urddas a pharch drwy'r amser neu'r rhan fwyaf o'r amser.
Pobl – llais a rheolaeth	2.2	Gall pobl gyfathrebu yn eu dewis iaith. Roedd tystiolaeth bod y Cynnig Rhagweithiol yn cael ei ddarparu, ac roedd rheolwyr yn hyderus bod digon o ymarferwyr sy'n siarad Cymraeg i roi'r Cynnig Rhagweithiol ar waith.
Pobl – llais a rheolaeth	2.3	Roedd gwasanaethau eirioli yn cael eu hystyried a'u cynnig mewn modd rhagweithiol, yn enwedig yng nghyd-destun cynadleddau amddiffyn plant ac adolygiadau ar gyfer plant sy'n derbyn gofal gan yr awdurdod lleol. Mae'r ffaith bod y gwasanaethau hyn ar gael yn hwylus yn gryfder sy'n parhau o'n gwiriad sicrwydd blaenorol yn 2021. Mae eiriolwyr yn mynychu fforymau gwneud penderfyniadau yn rheolaidd er mwyn cyfleu safbwyntiau'r plant. Dywedodd rhai plant sy'n derbyn gofal wrthym am anawsterau roeddent yn eu cael weithiau wrth gael cymorth ac am ddiffyg tryloywder ynghylch eu hawliau a'u hawliadau. Roedd rhai o'r plant yn teimlo eu bod yn gwneud penderfyniadau heb gymorth ar adegau allweddol yn eu bywydau. Gall fod angen atgyferthu'r maes hwn ymhellach. Yn y gwasanaethau oedolion, roedd tystiolaeth bod pobl yn cael eu cefnogi gan eiriolwyr anffurfiol i gymryd rhan mewn penderfyniadau sy'n effeithio arnynt. Mae ymarferwyr yn y gwasanaethau oedolion yn deall pwysigrwydd gwasanaethau eirioli. Nododd y darparwr eirioli ffurfiol efallai, ar adegau gellid bod wedi ei gynnwys yn gynt.
Pobl – llais a rheolaeth	2.4	Mae pobl yn cael y cyfle i deilwra a rheoli eu gofal a'u cymorth eu hunain drwy ddefnyddio taliadau uniongyrchol. Fodd bynnag, yn yr un modd ag awdurdodau lleol eraill ledled Cymru, mae'n anodd recriwtio cynorthwyr personol i roi cymorth drwy daliadau uniongyrchol. Clywsom sut mae'r gwasanaeth wrthi'n ceisio recriwtio cynorthwyr personol newydd drwy wefan a system feddalwedd newydd.
Pobl – llais a rheolaeth	2.5	Mae gan Geredigion weithlu ymroddeg sy'n ymateb i lwyth gwaith cynyddol o ran cymhlethdod ac o ran nifer yr achosion. Cyfeiriodd 77% o'r unigolion a ymatebodd i'n harolwg staff dienw at yr heriau hyn, ond gan nodi eu bod yn cael eu cefnogi'n dda gan eu cydweithwyr a'u rheolwyr. Clywsom hefyd fod y staff yn gwerthfawrogi hygrychedd uwch-reolwyr. Dywedodd 74% o'r staff eu bod yn gallu ymdopi â'u llwythi gwaith.
Pobl – llais a rheolaeth	2.6	Mewn ymateb i'r heriau y mae'r awdurdod lleol yn eu hwynebu wrth recriwtio gweithwyr cymdeithasol cymwysedig, ceir ffocws ar ymdrechion i ddatblygu aelodau o staff mewnlol. Yn galonogol, clywsom fod yr awdurdod lleol wedi bod yn gweithio'n agos â Phrifysgol Aberystwyth i geisio creu cwrs gwaith cymdeithasol i hyfforddi'r gweithlu sydd ei angen ar gyfer y dyfodol. At hynny, nodwn fod yr awdurdod lleol yn rhoi ystyriaeth ofalus i gyflogi gweithwyr o dramor. Byddent eisiau i'r gweithwyr hynny ymrwymo i ddysgu Cymraeg ac maent yn ymwybodol y bydd angen rhoi cymorth iddynt integreiddio i'r diwylliant lleol.
Pobl – llais a rheolaeth	2.7	Roedd y rheolwyr y gwnaethom siarad â nhw yn hyderus eu bod yn meddu ar y sgiliau priodol ac yn cael cymorth i arwain. Penodiad dros dro yw'r unigolyn sy'n ymgymryd â swydd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol ar hyn o bryd. Mae'r awdurdod yn chwilio am Gyfarwyddwr parhaol er mwyn rhoi gwell sefydlogrwydd i'r uwch-dîm arwain.
Atal	3.1	Mae uwch-reolwyr yn deall yn iawn bod y gallu i gael gafael ar ymryadau cynnar a gwasanaethau atal yn allweddol er mwyn cynnal llesiant a lliniaru'r galw am wasanaethau gofal a reolir. Un o gryfderau Ceredigion yw'r ymrwymiad strategol a rennir i'r agenda ataliol, fel y gwelir yn y penderfyniad i drawsnewid i'r model LIGO. Mae hyn yn sicrhau ffocws ar annog annibyniaeth pobl a helpu teuluoedd i aros gyda'i gilydd pan fydd yn ddiogel iddynt wneud hynny.
Atal	3.2	Gwelsom enghreifftiau o asesiadau ac adroddiadau cynadleddau amddiffyn plant, a oedd yn canolbwyntio ar y plentyn ac wedi'u hysgrifennu mewn ffordd y gallai'r plentyn neu berson ifanc ei deall. Mae ansawdd y rhan fwyaf o'r adolygiadau ar gyfer plant yn parhau'n gryfder o'n gwiriad blaenorol yn 2021. Caiff y cofnodion eu hysgrifennu'n uniongyrchol i'r plentyn, gan roi'r ymdeimlad o lythyr wedi'i bersonoli. Mae'r cofnodion hyn yn cydnabod dymuniadau'r plentyn ac yn esbonio canlyniadau a phenderfyniadau ei adolygiad mewn iaith syml.
Atal	3.3	Mae'r gweithwyr cymdeithasol yn amlwg yn anelu at feithrin cydberthnasau ystyrlon â phlant a theuluoedd, gyda phwyslais ar weithio'n uniongyrchol â phlant unigol. Gwelsom enghreifftiau o weithwyr cymdeithasol yn chwarae gemau â'r plant, yn lliwio gyda nhw ac yn chwarae pêl-droed er mwyn meithrin cydberthnasau. Gwelsom dystiolaeth gadarn o fyfyrion gan ymarferwyr, chwilfrydedd proffesiynol a phenderfyniadau clir mewn perthynas â phlant a phobl ifanc.
Atal	3.4	O dan y model LIGO, mae amrywiaeth o wasanaethau ataliol wedi cael eu cyfuno o dan ambarél y PCC. Mae amrywiaeth a chapasiti'r gwasanaethau hyn, gan gynnwys y rhai hynny a ddarperir gan y trydydd sector, yn gryfder amlwg a nododd ein harolwg staff fod y gweithlu yng Ngheredigion yn eu gwerthfawrogi. Gwelsom enghreifftiau o gyfarfodydd a oedd wedi'u trefnu'n effeithiol er mwyn penderfynu pa wasanaethau sydd yn y sefyllfa orau i gefnogi teuluoedd. Mae cynlluniau ar y gweill ar gyfer canolfannau llesiant fel 'siop un stop' ar gyfer gwasanaethau gan gynnwys gwasanaethau hamdden, gwasanaethau tai a gwasanaethau ieuencid. Mae'r awdurdod lleol wrthi'n datblygu cyfeiriadur o adnoddau, gwasanaethau a chyfleusterau er mwyn i'r help cynnar sydd ar gael fod yn gliriach i staff a'r cyhoedd.
Atal	3.5	Clywsom, fel ymrwymiad i ddatblygu cysylltiadau cymunedol a chefnogi'r agenda ataliol, fod yr awdurdod lleol wedi cynyddu nifer y Cysylltwyr Cymunedol, gan weithio ar sail model ardaloedd bach drwy'r sir, er mwyn ceisio cysylltu pobl â gwasanaethau, gweithgareddau a digwyddiadau sy'n cael eu cynnal yn eu hardal leol gyda'r bwriad o gael effaith gadarnhaol ar eu llesiant.
Atal	3.6	Er gwaethaf y galw uchel a'r rhestr aros am asesiadau therapi galwedigaethol, gwelsom rai enghreifftiau o allu'r gwasanaeth i ymateb yn brydlon. Roedd hyn yn cynnwys darparu cyfarpar i hybu annibyniaeth pobl gan eu galluogi i fyw yn eu cartrefi yn hirach.
Atal	3.7	Mae technoleg gynorthwyl, gan gynnwys darparu oriawr arddwrn i fonitro arwyddion iechyd hanfodol pobl a chwmpïadau, yn strategaeth allweddol i gefnogi ymryadau cynnar ac atal. Clywsom hefyd am brosiectau fel y PCC yn rhoi dyfeisiau 'Fitbit' i bobl ifanc i'w hannog i fod yn actif hyd yn oed pan nad oeddent yn ymgysylltu'n uniongyrchol â gwasanaethau. Mae'r awdurdod lleol hefyd yn datblygu swyddfa i allu arddangos y ddarpariaeth technoleg gynorthwyl.

Atal	3.8	Fel sy'n wir am y rhan fwyaf o awdurdodau lleol ledled Cymru, mae pwysau sylweddol ar gapasiti'r farchnad gofal cartref yng Ngheredigion. Er gwaethaf y galw hwn, mae rhyddhau cleifion o'r ysybytu mewn modd amserol yn parhau i fod yn flaenoriaeth. Gwelsom fod y tîm galluogi yn canolbwyntio ar roi cymorth effeithiol i bobl adfer eu hannibyniaeth a'u galluogi i ddychwelyd adref yn unol â'u dymuniadau.
Llesiant	4.1	Rhoddir blaenoriaeth i ddiogelu plant a phobl ifanc ym mhob rhan o'r model LIGO. Roedd y gweithwyr cymdeithasol yn dangos dealltwriaeth dda o hanes a sefyllfa bresennol teuluoedd. Gwelsom weithwyr medrus a chymwys a oedd yn gweithio'n effeithiol i ddiwallu anghenion diogelu plant a phobl ifanc. Mae'r penderfyniadau a wneir mewn perthynas â niwed sylweddol yn glir ac maent yn arwain at gamau gweithredu priodol.
Llesiant	4.2	Caiff plant eu gweld mor aml ag sydd ei angen gan eu gweithiwr cymdeithasol, yn unol â lefelau eu hanghenion a'r risgiau. Cydnabyddir effaith tlodi ar deuluoedd a rhoddir cymorth ariannol rheolaidd i rieni er mwyn iddynt allu mynychu sesiynau cyswllt. Gwelsom enghreifftiau o ymarferwyr yn cynyddu nifer yr ymweliadau, gan gynnwys ymweld ar benwythnosau, ac yn rhoi cymorth dwys er mwyn bwrw ati i leihau risgiau diogelwch. Rhoddodd un rhiant ddisgrifiad pwerus o'r dull gweithredu a oedd ar waith gan nodi bod yr ymarferwyr yn "understanding, actually supporting me and letting me speak". Dywedodd hefyd fod adroddiadau cynadleddau bellach yn cydnabod cryfderau yn ogystal â risgiau. Mae hyn yn ategu ein canfyddiadau bod risgiau amddiffyn plant yn cael eu hystyried yn briodol a'u cydbwyso yn erbyn cryfderau teuluoedd.
Llesiant	4.3	Caiff Cynadleddau Grŵp Teulu eu defnyddio'n rheolaidd ac yn effeithiol i ffurfioli'r cymorth a roddir i rieni/gofalwyr ofalu am eu plant yn ddiogel. Yn yr achosion hyn, caiff canlyniadau da yn aml eu cyflawni ar gyfer y plant. Mae gwaith sylweddol yn mynd rhagddo i gadw plant gyda'u rhieni ac, er nad oedd hynny bob amser yn bosibl, gwelsom ganlyniadau da lle rhoddwyd cyfle i'r plant aros gydag aelodau o'r teulu estynedig. Yn gadarnhaol, clywsom fod y trefniadau ar gyfer Cynadleddau Grŵp Teulu bellach yn cael eu hehangu i gynnwys gwaith gydag oedolion, er mwyn adlewyrchu'r model LIGO.
Llesiant	4.4	Gwelsom enghreifftiau rhagorol o ymarferwyr yn cofnodi eu gwaith dadansoddi a'u rhesymeg gan ddangos eu bod wedi deall yr hyn a oedd yn ofynnol er mwyn helpu pobl i gyflawni eu canlyniadau. Caiff safbwyntiau plant eu hystyried fel rhan o waith cynllunio a gwaith dadansoddi gwybodus gan weithwyr cymdeithasol i ystyried y risg o niwed. Mae'r cofnodion yn tynnu sylw at gryfderau yn ogystal â nodi'r pryderon a phrofiadau bywyd plant. Gwelsom enghreifftiau rhagorol o asesiadau risg amlasiantaeth, gan ddefnyddio dulliau SOS ac amrywiaeth o adnoddau eraill i hwyluso gwaith uniongyrchol.
Llesiant	4.5	Mewn perthynas â diogelu oedolion, a oedd yn gryfder yn flaenorol, gwelsom rywfaint o amrywiadau yn y cofnodion gofal cymdeithasol a welsom, gyda'r rhan fwyaf ohonynt yn dangos arferion diogelu amserol ac effeithiol a oedd yn gydnaws â Gweithdrefnau Diogelu Cymru. Fodd bynnag, gellid atgyferthu'r cofnodion drwy fynd ati'n gyson i nodi tystiolaeth o'r holl gamau rhesymol a gymerwyd i alluogi'r unigolyn i gymryd rhan yn y broses ddiogelu.
Partneriaethau	5.1	Clywsom negeseuon cyson gadarnhaol am y trefniadau gweithio mewn partneriaeth gan y bobl y gwnaethom siarad â nhw yn ystod ein harolygiad. Ar lefel strategol, mae'r uwch-arweinydd yn cydweithio i ymdrin â heriau adrannol trawsbynciol. Disgrifiodd un uwch-reolwr y strwythur uwch-reoli fel 'powerhouse' o ran cyflawni nodau. Yn allanol, clywsom am gydberthnasau gwaith rhagorol â'r arweinydd strategol yn y gwasanaethau iechyd cymunedol. Gwelsom dystiolaeth o bartneriaethau a oedd o fudd uniongyrchol i bobl, er enghraifft o ran datblygu cartrefi gofal i blant yng Ngheredigion sy'n golygu y gallant aros yn eu cymunedau eu hunain, a phrosiect Borth, sef cyfarfod amlasiantaeth sy'n canolbwyntio ar sicrhau bod pobl yn cael y cymorth a'r gefnogaeth cywir ar yr adeg gywir.
Partneriaethau	5.2	Yn weithredol, mae trefniadau integreiddio a chydweithio effeithiol rhwng gweithwyr proffesiynol yn amlwg ar draws timau. Mae strwythurau ar waith sy'n golygu y gall ceisiadau am ofal a chymorth gael eu hystyried mewn ffordd gydgyssylltiedig mewn perthynas â gwasanaethau atal. Mae gwaith integredig â'r gwasanaethau iechyd a ddarperir gan dimau Brysbennu ac Asesu'r Porth Gofal yn sicrhau y gellir cyfeirio pobl tuag at y gweithiwr proffesiynol mwyaf perthnasol mewn modd amserol. Mae hyn yn annog proses o ystyried amgylchiadau pobl a risgiau mewn ffordd gyfannol er mwyn sicrhau bod penderfyniadau brysbennu yn cael eu gwneud ar sail gwybodaeth. Er enghraifft, o ganlyniad i broses brysbennu effeithiol ac amserol a lwyddodd i atgyfeirio unigolyn at sylw'r tîm galluogi, llwyddwyd i ryddhau'r unigolyn hwnnw'n brydlon o'r ysybytu a rhoi cyfle iddo adennill ei annibyniaeth gartref heb fod angen gofal a chymorth ffurfiol.
Partneriaethau	5.3	Ceir lefelau presenoldeb da gan amrywiaeth o weithwyr proffesiynol mewn fforymau gwneud penderfyniadau, gan gynnwys cynadleddau amddiffyn plant. Disgrifiodd ymarferwyr y prosesau ymgysylltu yn ystod y cyfarfodydd hyn fel prosesau 'eithriadol' a nodwyd enghreifftiau lle roedd pediatregwyr yn aml yn bresennol. Clywsom fod adroddiadau cynadleddau yn cael eu rhannu fel mater o drefn, ond mae angen gwella'r trefniadau ar gyfer rhannu cofnodion cynadleddau mewn modd amserol ar ôl y cynadleddau. Roedd tystiolaeth o drefniadau cydweithio â gweithwyr iechyd i'w gweld yn ffeiliau nifer bach o'r plant anabl a welwyd ac o anghytuno iach rhwng gweithwyr proffesiynol ar brydiau.
Partneriaethau	5.4	Mae llawer o drefniadau partneriaeth cadarnhaol gan ysgolion. Er enghraifft, gwelsom lwybr clir a oedd yn galluogi plant sy'n derbyn gofal i gael gafael ar gymorth iechyd emosiynol drwy'r Cynorthwydd Cymorth Llythrennedd Emosiynol (ELSA) a mentrau mwy cyffredinol fel arolygon i dargedu grwpiau penodol o blant a risgiau cyd-destunol ynghylch materion fel fêpio. Mae'n amlwg bod partneriaethau da ar waith rhwng ysgolion a gweithwyr ieuencid, cwmselwyr ysgol a swyddogion cynhwysiant a bod y partneriaethau hynny o fudd i blant.
Partneriaethau	5.5	Dywedodd staff gwaith cymdeithasol wrthym fod amseroldeb ac ansawdd cyfraniadau partneriaid at asesiadau yn dda. Gwelsom enghreifftiau o drefniadau gweithio mewn partneriaeth amlasiantaethol effeithiol ac ymrwymiad i gefnogi teuluoedd a chadw plant o fewn eu teuluoedd.
Partneriaethau	5.6	Rhodddodd darparwyr adborth cadarnhaol ar eu cydberthnasau â'r tîm comisiynu. Soniwyd y gallai'r broses dendro fod yn heriol, ond nodwyd bod yr awdurdod lleol yn gefnogol ac yn cynnal gweithdai i symleiddio'r broses ac i esbonio'r disgwyliadau. Dywedodd darparwyr hefyd fod y tîm comisiynu yn barod i wrando ar eu barn ac i weithredu er mwyn gwella materion.

Thema	Cyf AGC	Meysydd i'w Gwella	Perche nno	Camau Gweithredu	Erbyn	RAG	Adolygiad Craffu 1	RAG	Adolygiad Terfynol a Chwblhau	RAG
Pobl – llais a rheolaeth	2.8	Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau bod lleisiau pobl yn greiddiol i'r gwaith y mae'n ei wneud â phobl.	DP	*Bydd hyn yn rhan o adolygiadau thematig y Swyddog Sicrwydd Ansawdd yn ystod y flwyddyn gyntaf, ond tynnir sylw at hyn yn y wybodaeth a roddir i'r rheolwyr fel rhan o'r broses o rannu adborth am yr adroddiad. *Caiff y polisi cofnodi ei ddiwygio er mwyn cyfeirio'n benodol at y gofyniad i gofnodi'r angen am asesiad gofalwr a'r cynnig sy'n cael ei wneud. *Sefydlu fforwm Profiadau Gofal - bydd y fforwm yn cydweithio â ni i gomisiynu gwasanaethau a datblygu polisiâu a bydd cynrychiolydd o'r fforwm yn rhan o'r cyfweiliadau ar gyfer rolau allweddol. *Sefydlu Grŵp Ymgysylltu â Defnyddwyr yn y Gwasanaethau Oedolion *Grŵp Ymgysylltu Cymorth Estynedig Gydol Oes - is-grwpiau i oedolion a phlant ASE/EJ *Cydweithio ag ysgolion i nodi a chefnogi gofalwyr ifanc mewn addysg.	30.09.2023		Pwylgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach - 22 Tachwedd 2023		Pwylgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach - 11 Mawrth 2024	
Pobl – llais a rheolaeth	2.9	Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau bod ymarferwyr yn cydymffurfio'n gyson â'r ddyletswydd gyffredinol i hyrwyddo llesiant y gofalwr, drwy gynnig asesiadau gofalwyr penodol i bobl er mwyn trafod pa gymorth sydd ei angen arnynt, a chofnodi'r rhesymau dros wrthod asesiad fel mater o drefn.	DP	*Bydd hyn yn rhan o adolygiadau thematig y Swyddog Sicrwydd Ansawdd yn ystod y flwyddyn gyntaf, ond tynnir sylw at hyn yn y wybodaeth a roddir i'r rheolwyr fel rhan o'r broses o rannu adborth am yr adroddiad. * Cyflwyno adroddiadau rheolaidd i'r Bwrdd Perfformiad am y modd yr ydym yn cydymffurfio â'r gofynion o ran Asesiadau Gofalwyr gan gynnwys y wybodaeth yn y Cynlluniau Busnes. * Adolygu pob dogfen i sicrhau eu bod yn nodi'r angen i gynnig Asesiad Gofalwr Donna Pritchard fydd y Swyddog Arweiniol dynodedig wrth i'r gwaith datblygu gofalwyr gael ei wneud. Bydd y rôl hon yn cael ei throsglwyddo i'r Porth Cymorth Cynnar pan fydd y Cynllun Gweithredu wedi datblygu'n ddigonol.	30.09.2023					
Pobl – llais a rheolaeth	2.10	Rhaid i'r awdurdod lleol gynyddu'r ddarpariaeth seibiannau byr ledled y sir er mwyn helpu i ddiwallu anghenion llesiant rhieni a gofalwyr.	SH/NL NL NL/ASE	*Mae'r gwaith hwn yn cael sylw fel rhan o'r trafodaethau am Seibiantgarwch / Seibiannau Gofal yn y Grŵp Llywio Gofalwyr, y Gymuned a Heneiddio'n Dda * Mae'r prosiect Dileu Elw yn canolbwyntio ar recriwtio gofalwyr maeth gan gynnwys seibiannau byr. Sicrhau bod gofalwyr wedi cael eu cynrychioli'n briodol wrth gymeradwyo gofalwyr maeth ar gyfer seibiannau byr, Llety â Chymorth a lleoliadau Cysylltu Bywydau fel y gellir gwerthfawrogi anghenion y gofalwr yn llawn. Bydd cynrychiolaeth ar y panel hefyd yn cynnig sicrwydd y bydd y plentyn/perthynas	31.03.2024					
Pobl – llais a rheolaeth	2.11	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol - Rhaid cyhoeddi'r adroddiad blynyddol hwn cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl diwedd blwyddyn ariannol.	ASE	* Mae'r broses o gynllunio Adroddiad 2022/23 wedi dechrau ac mae amserlen wedi'i phennu ar gyfer cyflwyno'r adroddiad i'r Pwylgor Craffu, y Cabinet a'r Cyngor cyn ei gyhoeddi yn mis Hydref 2023	31.10.2023		31/10/23		31/10/23	
Pobl – llais a rheolaeth	2.12	Rhaid i'r awdurdod lleol ystyried ei strategaeth ar gyfer y gweithlu yn y dyfodol yn ofalus er mwyn rhoi blaenoriaeth i sicrhau bod ganddo weithlu digonol a chynaliadwy, gyda'r capasiti a'r gallu i gyflawni cyfrifoldebau statudol yn gyson.	ASE/GE	* Mae sylw yn cael ei roi i hyn fel rhan o Ffrwd Waith Recriwtio a Chadw Llesiant Gydol Oes ac mae'n cael ei fonitro fel rhan o'r grŵp sy'n cyfrannu at Ffrwd y Rhaglen Llesiant Gydol Oes * Caiff y Strategaeth ei hadolygu fel rhan o Gynllun diwygiedig y Gweithlu.	30.09.2023		Healthier Community Scrutiny Committee 22 November 2023			
Pobl – llais a rheolaeth	2.13	Dylai'r awdurdod lleol sicrhau y caiff ymarfer ei oruchwylio mewn modd cadarn gan y tîm rheoli ac y cynhelir sgrisiau myfyriol, gan gofnodi digon o wybodaeth i ddangos y penderfyniadau a wnaed.	ASE Swyddo g. Sicrhau Ansawdd	*Mae gwybodaeth wedi'i rhannu ynglŷn â'r polisi goruchwylio diwygiedig ac mae sylw wedi'i roi i hyn yn y Fframwaith Sicrwydd Ansawdd * Mae angen cynnal Archwiliad Thematig er mwyn medru deall y darlun llawn * Mae angen diweddaru'r Polisi Cofnodi	30.06.2023					
Pobl – llais a rheolaeth	2.14	Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau bod ganddo weithlu cymwys a hyderus.		* Caiff Dadansoddiad o'r Anghenion Hyfforddi ei gwblhau bob blwyddyn, ac mae arfarniadau hefyd yn cael eu cwblhau. Bydd yr Arfarniad Blynyddol yn ystyried yr holl anghenion hyfforddi gan gynnwys y rhai gorfodol a'r rhai arbenigol.	30.09.2023					
Pobl – llais a rheolaeth	2.15	Nododd y staff fod cefnogaeth gan gyfoedion o fudd iddynt ac y byddent yn croesawu mwy o gyfleoedd ar gyfer cyswilt wyneb yn wyneb mewn swyddfeydd. Clywsom y gall fod yn anodd trefnu cyfarfodydd wyneb yn wyneb ar gyfer gwasanaethau oedolion a gwasanaethau plant oherwydd diffyg cyfleusterau addas. Roedd hyn yn cynnwys cynadleddau amddiffyn plant lle mae'r teulu wedi nodi y byddai'n well ganddynt gyfarfod wyneb yn wyneb. Mae hyn yn rhywbeth y dylai'r awdurdod lleol ei ystyried.		* Mae'r swyddfeydd bellach ar agor a gall y staff gynnal cyfarfodydd wyneb yn wyneb. * Mae'r lleoliadau ar gyfer Cynadleddau Amddiffyn Plant yn brin ond maent ar gael. Bydd y Rheolwr Tîm Sicrwydd Ansawdd yn cwblhau archwiliad o'r lleoliadau addas sydd ar gael ar gyfer Cynadleddau Amddiffyn Plant a bydd yn cyflwyno'r opsiynau sydd ar gael fel y gallwn eu hystyried.						

Pobl – llais a rheolaeth	2.16	Rhaid i'r awdurdod lleol lunio a gweithredu fframwaith sicrhau ansawdd cadarn.	ASE	* Mae'r ymgynghoriad ynghylch y Fframwaith Sicrwydd Ansawdd bellach wedi dod i ben ac mae'r adborth a ddaeth i law yn cael ei ystyried. Caiff newidiadau eu gwneud i gryfhau'r dulliau gweithredu lle bynnag bo hynny'n briodol.	30.06.2023						
				* Caiff swydd y Swyddog Sicrwydd Ansawdd ei hysbysebu							
				* Caiff swydd y Swyddog Cymorth Sicrwydd Ansawdd ei hysbysebu							
				* Caiff cynllun gwaith ar gyfer archwiliad thematig ei ddatblygu.							
Pobl – llais a rheolaeth	2.17	Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau yr ymateb i'r gwynion yn gyson yn unol â'r amserlenni a bennir yn "Rheoliadau Gweithdrefn Gwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol (Cymru) 2014", a bod y gwersi a ddysgir o ymateb i'r gwynion yn ysgogi gwelliannau.	ASE	* Datblygu traciwr ar gyfer adolygu holl gwynion Gwasanaethau Cymdeithasol fel rhan o gyfarfodydd y Swyddog Arweiniol Corfforaethol rheolaidd gyda'r Rheolwr Cwynion, er mwyn adolygu ymatebion a sicrhau bod amserlenni yn cael eu gwirredu, o bob persbectif. Bydd y cyfarfodydd adolygu yn cael eu cynnal bob pythefnos.	30.06.2023						
				* Bydd perchnogaeth y traciwr yn gorwedd gyda Chyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol mewn partneriaeth â'r Rheolwr Cwynion.							
				* Bydd y Swyddog Sicrhau Ansawdd mewn sefyllfa i gasglu a gweithredu'r hyn a ddysgir o gwynion, drwy wersi cyswllt log a ddysgwyd trwy Ddysgu a Datblygu, a thrwy Adolygu Polisiâu							
Atal	3.9	Rhaid i'r awdurdod lleol adolygu ei drefniadau presennol er mwyn sicrhau bod pobl yn cael ymateb amserol a chyson pan fyddant yn cysylltu ag ef.		* Ailedrych ar y protocol rhwng Clic a'r Timau Brysbennu Porth Gofal a Gwaith Cymdeithasol er mwyn sicrhau mynediad at y rhai sy'n arwain ar achosion	30.09.2023						
				* Angen sicrhau bod adborth yn cael ei roi i'r atgyfeirwyr ar yr adeg y gwneir penderfyniad							
				* Angen nodi Sicrhau Ansawdd thematig ar gyfer y broses.							
Atal	3.10	Rhaid i'r awdurdod lleol gymryd y camau gofynnol i sicrhau cydymffurfiaeth â'r amserlenni ar gyfer adolygiadau statudol a sicrhau y caiff pob gweithiwr profesiynol perthnasol ei wahodd i gymryd rhan, gan ei fod yn colli'r cyfle i sicrhau bod ei adnoddau yn cael eu defnyddio yn y ffordd fwyaf effeithiol bosibl.	ASE	* Datblygu cynllun gweithredu penodol a rhaglen waith i ddatrys achosion sy'n cronni	30.06.2023						
Atal	3.11	Dylai'r awdurdod lleol barhau i weithio mewn modd strategol a gweithredol gyda'i bartneriaid i ystyried ffyrdd o liniaru'r sefyllfa.	DP	* Mae gweithgor eisoes wedi'i sefydlu ac mae'r broses dendro yn cael ei hadolygu	30.06.2023						
Atal	3.12	Dylai'r awdurdod lleol ymgysylltu â phobl sy'n wynebu anawsterau synhwyraidd er mwyn clywed eu llais a dylanwadu ar y broses o ddatblygu gwasanaethau.	HW	* Mae ffrwd waith Technoleg ac Offer Cynorthwyl yn canolbwntio ar y Gwasanaeth Synhwyraidd gyda'r bwriad o ailgynllunio'r gwasanaeth	31.03.2024						
Atal	3.13	Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau ei fod yn deall y gyfradd ailatgyfeirio uchel, er mwyn i'r arweinwyr allu bod yn dawel eu meddwl bod achosion yn cael eu cau/cyfeirio'n ddiogel.	TJ	* Bydd hyn yn rhan o'r cych biwyddyn gyntaf o adolygiadau thematig i'r Swyddog Sicrhau Ansawdd, ond mae hefyd yn cael ei ddadansoddi ar hyn o bryd fel rhan o'r gwaith barhaus o fonitro'r broses Brysbennu ac Asesu Porth Gofal Plant	31.03.2024						
Atal	3.14	Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau y rhoddir blaenoriaeth i'r broses o ryddhau gorchmynion gofal.	ASE	* Mae eisoes yn rhan o'r Strategaeth Cydweithredu, Dysgu ac Addasu ac yn ymgorffori cynllun clir i gefnogi lleihau neu atal plant rhag cael eu lletya gan yr awdurdod lleol. Mae Gwasanaethau Ymyrraeth Gynnar yn allweddol yn hyn o beth.	30.06.2023						
				* Ar hyn o bryd mae dirymu penderfyniadau ynghylch 10 o blant yn cael eu hystyried.							
Atal	3.15	Dylid parhau i roi blaenoriaeth i ymdrechion i recriwtio gofawlyr maeth.	NL	* Mae recriwtio Gofal Maeth yn cael ei ddatblygu fel rhan o'r Grŵp Llywio Plant a'r Gwaith Dileu Elw. Dyrannwyd rhagor o gyllid ychwanegol i Geredigion drwy Faethu Cymru (02.05.2023) er mwyn cryfhau a datblygu'r seilwaith ar gyfer gofawlyr maeth. Mae gwaith eisoes wedi dechrau ar Integreiddio Maethu gyda MyAccount a fydd yn cefnogi'r broses recriwtio er mwyn helpu'r nodwedd adrodd ddyddiol ehangach at ddibenion rhyddhau capasiti.	30.06.2023						
				* Mae Cynllun Ymgysylltu Gofawlyr Maeth yn ei le er mwyn caniatáu rhannu syniadau arloesol rhwng swyddogion a gofawlyr maeth.							
Atal	3.16	Cafwyd sylwadau cymysg gan ddarparwyr y trydydd sector ynghylch trefniadau gweithio mewn partneriaeth gyda rhai yn datgan y gellid cydnabod pa wasanaethau sydd ar gael yn well a gwneud mwy i'w cydgyssylltu ar lefel strategol. Gallai fod o fudd i'r awdurdod lleol gynnal ymarfer mapio i ddeall amrywiaeth gwasanaethau'r trydydd sector gyda'r nod o annog mwy o gydweithio.		* Mae'r Panel Contractau wedi'i sefydlu i fonitro ansawdd ac effeithiolrwydd contractau ac i benderfynu a yw gwerth am arian yn cael ei gyflawni.	30.06.2023						
				* Mae angen i hyn fod yn rhan o adolygiad grantiau'r trydydd sector, gyda'r bwriad o resymoli cyllid. Bydd gwaith y Panel Cysylltiadau yn cynorthwyo i gasglu'r wybodaeth hon at ddibenion rhesymoli.							
				* Dylai Strategaethau Gwasanaethau i Gleientiaid hefyd benderfynu ar yr angen am wasanaethau							
Atal	3.17	Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau y caiff cynlluniau eu diweddar'u unol i safonau statudol.	ASE	* Angen deall y problemau sy'n achosi i amserlenni lithro, yr hyn sydd wedi'i gynnwys yn adroddiadau monitro'r Swyddog Adolygu Annibynnol, yw a yw hyn yn dal yn wir nawr bod Innovate mewn lle. Bydd yn adolygu yn dilyn adrodd ar ddata Ch4 i ddadansoddi'r perfformiad.	30.09.2023						
			ASE	* Angen protocol er mwyn i Ymgynghorwyr Personol wella amserlenni ar gyfer Cynlluniau Llwybr Pobl sy'n Gadael Gofal.							
Liesiant	4.5	Mewn perthynas â diogelu oedolion, a oedd yn gryfder yn flaenorol, gwelsom rywfaint o amrywiadau yn y cofnodion gofal cymdeithasol a welsom, gyda'r rhan fwyaf ohonynt yn dangos arferion diogelu amserol ac effeithiol a oedd yn gydnaws â Gweithdrefnau Diogelu Cymru. Fodd bynnag, gellid atgyfnerthu'r cofnodion drwy fynd ati'n gyson i nodi tystiolaeth o'r holl gamau rhesymol a gymerwyd i alluogi'r unigolyn i gymryd rhan yn y broses ddiogelu.	EU/ASE	Cynhelir adolygiad o'r arferion presennol o'r dechrau i'r diwedd er mwyn asesu effeithiolrwydd yr arferion presennol a nodi unrhyw feysydd y mae angen eu cryfhau er mwyn annog cyfranogiad y person sydd mewn perygl.	30.06.2023						

Tudalen 41

Polisi Cofnodi
Polisi Gofalwyr

Arolygiad Gwerthuso Perfformiad o Gyngor Sir Ceredigion

Tudalen 43

This document is also available in English.
Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Cyflwyniad

Cynhaliodd Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) arolygiad gwerthuso perfformiad o Wasanaethau Cymdeithasol Cyngor Sir Ceredigion (yr awdurdod lleol) ym mis Mawrth 2023. Diben yr arolygiad hwn oedd adolygu perfformiad yr awdurdod lleol wrth gyflawni dyletswyddau a swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol yn unol â'r ddeddfwriaeth, ar ran Gweinidogion Cymru.

Gwnaethom geisio ateb y cwestiynau canlynol yn unol ag egwyddorion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 (Deddf 2014).

1. Pobl – llais a rheolaeth

I ba raddau y mae'r awdurdod lleol yn sicrhau bod pob unigolyn yn bartner cyfartal sydd â llais, dewis a rheolaeth dros ei fywyd ac sy'n gallu cyflawni'r hyn sy'n bwysig iddo?

Mae arweinyddiaeth effeithiol yn amlwg ar bob lefel, gyda gweithlu cymwys, hynod fedrus yn cael ei gefnogi i weithio tuag at weledigaeth a rennir?

2. Atal

I ba raddau y mae'r awdurdod lleol yn sicrhau y caiff yr angen am ofal a chymorth ei leihau i'r eithaf ac y caiff anghenion eu hatal rhag dwysáu, gan sicrhau y cyflawnir y canlyniadau gorau posibl i bobl?

I ba raddau y mae'r awdurdod lleol yn hyrwyddo cydnerthedd o fewn cymunedau ac mae pobl yn cael eu helpu i gyrraedd eu potensial drwy annog a helpu pobl sydd angen gofal a chymorth, gan gynnwys gofalwyr, i ddysgu, datblygu a chymryd rhan mewn cymdeithas?

3. Llesiant

I ba raddau y mae'r awdurdod lleol yn sicrhau y caiff pobl eu diogelu rhag camdriniaeth, esgeulustod ac unrhyw fathau eraill o niwed?

I ba raddau y mae pobl yn cael eu helpu i reoli eu llesiant a gwneud eu penderfyniadau gwybodus eu hunain fel y gallant gyrraedd eu potensial llawn a byw'n annibynnol cyhyd â phosibl?

4. Partneriaethau

I ba raddau y gall yr awdurdod lleol fodloni ei hun bod partneriaethau effeithiol ar waith i gomisiynu a chyflawni canlyniadau cynaliadwy, o ansawdd uchel a chwbl integredig i bobl?

A yw pobl yn cael eu hannog i gyfrannu at ddylunio a darparu eu gofal a'u cymorth fel partneriaid cyfartal?

Canolbwyntiodd yr arolygiad hwn ar effeithiolrwydd gwasanaethau a threfniadau'r awdurdod lleol i helpu pobl a'u hamddiffyn. Roedd cwrpas yr arolygiad yn cynnwys:

- Gwerthuso profiad oedolion a phlant ar adeg yr arolygiad gwerthuso perfformiad.
- Gwerthuso profiad pobl a'r canlyniadau y maent yn eu cyflawni drwy eu cysylltiad â gwasanaethau.
- Tystiolaeth o'r gwersi a ddysgwyd gan yr awdurdod lleol a'i bartneriaid o brofiadau diweddar a chynlluniau i ddatblygu a gwella gwasanaethau.
- Ystyried sut mae'r awdurdod lleol yn rheoli cyfleoedd a risgiau wrth gynllunio a darparu gofal cymdeithasol ar lefelau unigol, gweithredol a strategol.

1. Crynodeb

- 1.1. Ar hyn o bryd, mae'r awdurdod lleol yn yr ail flwyddyn o'i strategaeth drawsnewid bum mlynedd o dan ei raglen Llesiant Gydol Oes (LIGO). Mae'r model yn canolbwyntio ar ymyrryd yn gynnar, atal a llesiant, gan geisio lleihau'r gofyn am wasanaethau statudol. Mae'r model wedi'i drefnu o amgylch tri Phorth – y Porth Cymorth Cynnar (PCC) sef y gwasanaethau cymorth cynnar ac atal, y Porth Gofal (PG) sy'n gyfrifol am frysbenneu ac asesu, ymyriadau tymor byr a diogelu, a'r Porth Cynnal (PC) sy'n ymgorffori'r elfen gofal a chymorth wedi'u cynllunio o wasanaethau cymdeithasol. Mae'r rhaglen yn rhan allweddol o un o amcanion corfforaethol ehangach yr awdurdod lleol, sef creu cymunedau gofalgar ac iach, fel yr amlinellir yn ei Gynllun Corfforaethol 2022-2027.
- 1.2. Mae'r model LIGO yn gweithredu ar sail 'pob oedran'. Y weledigaeth yw y bydd timau yn gallu ystyried anghenion y teulu cyfan a gweithio ar draws y gwasanaethau oedolion a'r gwasanaethau plant, ond gyda chydabyddiaeth bydd angen i rai ymarferwyr gadw arbenigedd.
- 1.3. Yn yr un modd â llawer o awdurdodau lleol yng Nghymru, mae Cyngor Sir Ceredigion yn wynebu cyfnod heriol mewn perthynas â darparu gofal cymdeithasol. Mae llawer o'r pwysau a wynebir gan yr awdurdod lleol yn adlewyrchu materion cenedlaethol gan gynnwys lefelau uchel o alw a phobl ag anghenion mwy cymhleth, gan gynnwys effaith yr argyfwng 'costau byw'.
- 1.4. Roedd diffygion difrifol yn y gweithlu o ran recriwtio a chadw gweithwyr cymdeithasol a therapyddion galwedigaethol ac absenoldeb ymhlith staff wedi arwain at gollu staff profiadol a dibyniaeth ormodol ar weithwyr cymdeithasol newydd gymhwyso a gweithwyr cymdeithasol o asiantaethau. Mae cefnogaeth gorfforaethol a gwleidyddol

cadarn ar gael i'r gwasanaethau cymdeithasol yng Ngheredigion. Cynhaliwyd yr arolygiad ar adeg pan oedd uwch-arweinwyr, rheolwyr a gwleidyddion wedi cydnabod y camau gweithredu a'r adnoddau sylweddol y byddai eu hangen i sicrhau y gallai'r awdurdod lleol gyflawni'r holl gyfrifoldebau statudol o ran diogelu plant. Comisiynodd yr awdurdod lleol Dîm Gofal a Reolir a oedd yn cynnwys saith gweithiwr cymdeithasol, rheolwr tîm a gweinyddydd er mwyn darparu capasiti ychwanegol. Yn ogystal, caiff gweithwyr asiantaeth eu defnyddio i ymgymryd â swyddi gwag yn y timau oedolion. Yn yr un modd er mwyn sicrhau bod pobl yn cael y cymorth cywir ar yr adeg gywir mae asesiadau therapi galwedigaethol yn eu cwblhau ar sail contract allanol.

- 1.5. Ers comisiynu tîm gofal a reolir, mae'r rhan fwyaf o blant a phobl ifanc bellach yn cael cefnogaeth a gwasanaethau gan yr awdurdod lleol mewn modd amserol ac yn eu dewis iaith, maent yn cael eu cefnogi i gynnal eu diogelwch a'u llesiant a chaiff eu lleisiau eu clywed.
- 1.6. Ceir uwch-arweinyddiaeth gref o fewn y gwasanaethau cymdeithasol. Dywedodd staff, rhanddeiliaid a phartneriaid wrthym fod yr uwch-arweinwyr yn weladwy, yn hygyrch, yn gefnogol ac yn hawdd mynd atynt. Dengys yr adborth a gasglwyd gennym ddiwylliant sy'n canolbwyntio ar lesiant, meithrin a chynnal cydberthnasau, a sicrhau canlyniadau diogel i bobl.
- 1.7. Mae cynlluniau ar waith i atgyfnerthu'r arfer o ddefnyddio Arwyddion Diogelwch ('Signs of Safety' neu 'SOS' yn Saesneg) fel model i ategu'r strategaeth LIGO. Nod yr hyfforddiant SOS yw creu sylfaen gref er mwyn datblygu, gwella a myfyrio ymhellach ar ymarfer gwaith cymdeithasol. Er bod y weledigaeth strategol yn glir, a bod hyfforddiant wedi'i gwblhau cyn y pandemig, mae angen gwneud rhagor o waith cyn y bydd wedi'i rhoi ar waith yn llawn. Cydnabyddir bod y cyfnod adfer yn dilyn COVID-19, heriau recriwtio, natur fregus y gweithlu a'r cynnydd o ran galw oll wedi effeithio ar y broses o roi'r LIGO ar waith.
- 1.8. Mae'r awdurdod lleol yn dangos ffocws cryf ar weithio mewn partneriaeth. Clywsom am frwdfrydedd a pharodrwydd i gydweithio ar lefel strategol a gwelsom enghreifftiau lle y bu trefniadau o'r fath o fudd i bobl.

Canfyddiadau allweddol a thystiolaeth

Cyflwynir canfyddiadau allweddol ac enghreifftiau o dystiolaeth isod yn unol â phedair egwyddor Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

2. Pobl – Llais a Dewis

Cryfderau:

Tudalen 47

6

- 2.1. I lawer o bobl, caiff eu lleisiau eu clywed a chaiff eu canlyniadau personol eu cofnodi. Roedd enghreifftiau lle roedd ymarferwyr yn gweithio mewn ffordd gydweithredol a chyson â phobl i gefnogi'r pethau sy'n bwysig iddynt. Dywedodd y bobl y gwnaethom siarad â nhw eu bod wedi cael eu deall, bod eu llais wedi cael ei glywed a bod trefniadau cyfathrebu effeithiol a rheolaidd ar waith. Dywedodd 82% o'r bobl a ymatebodd i'n harolwg pobl fod yr awdurdod lleol wedi eu trin ag urddas a pharch drwy'r amser neu'r rhan fwyaf o'r amser.
- 2.2. Gall pobl gyfathrebu yn eu dewis iaith. Roedd tystiolaeth bod y Cynnig Rhagweithiol yn cael ei ddarparu, ac roedd rheolwyr yn hyderus bod digon o ymarferwyr sy'n siarad Cymraeg i roi'r Cynnig Rhagweithiol ar waith.
- 2.3. Roedd gwasanaethau eirioli yn cael eu hystyried a'u cynnig mewn modd rhagweithiol, yn enwedig yng nghyd-destun cynadleddau amddiffyn plant ac adolygiadau ar gyfer plant sy'n derbyn gofal gan yr awdurdod lleol. Mae'r ffaith bod y gwasanaethau hyn ar gael yn hwylus yn gryfder sy'n parhau o'n gwriad sicrwydd blaenorol yn 2021. Mae eiriolwyr yn mynychu fforymau gwneud penderfyniadau yn rheolaidd er mwyn cyfleu safbwyntiau'r plant. Dywedodd rhai plant sy'n derbyn gofal wrthym am anawsterau roeddent yn eu cael weithiau wrth gael cymorth ac am ddiffyg tryloywder ynghylch eu hawliau a'u hawliadau. Roedd rhai o'r plant yn teimlo eu bod yn gwneud penderfyniadau heb gymorth ar adegau allweddol yn eu bywydau. Gall fod angen atgyfnerthu'r maes hwn ymhellach. Yn y gwasanaethau oedolion, roedd tystiolaeth bod pobl yn cael eu cefnogi gan eiriolwyr anffurfiol i gymryd rhan mewn penderfyniadau sy'n effeithio arnynt. Mae ymarferwyr yn y gwasanaethau oedolion yn deall pwysigrwydd gwasanaethau eirioli. Nododd y darparwr eirioli ffurfiol efallai, ar adegau gellid bod wedi ei gynnwys yn gynt.
- 2.4. Mae pobl yn cael y cyfle i deilwra a rheoli eu gofal a'u cymorth eu hunain drwy ddefnyddio taliadau uniongyrchol. Fodd bynnag, yn yr un modd ag awdurdodau lleol eraill ledled Cymru, mae'n anodd recriwtio cynorthwywyr personol i roi cymorth drwy daliadau uniongyrchol. Clywsom sut mae'r gwasanaeth wrthi'n ceisio recriwtio cynorthwywyr personol newydd drwy wefan a system feddalwedd newydd.
- 2.5. Mae gan Geredigion weithlu ymroddedig sy'n ymateb i lwyth gwaith cynyddol o ran cymhlethdod ac o ran nifer yr achosion. Cyfeiriodd 77% o'r unigolion a ymatebodd i'n harolwg staff dienw at yr heriau hyn, ond gan nodi eu bod yn cael eu cefnogi'n dda gan eu cydweithwyr a'u rheolwyr. Clywsom hefyd fod y staff yn gwerthfawrogi hygyrchedd uwch-reolwyr. Dywedodd 74% o'r staff eu bod yn gallu ymdopi â'u llwythi gwaith.
- 2.6. Mewn ymateb i'r heriau y mae'r awdurdod lleol yn eu hwynebu wrth recriwtio gweithwyr cymdeithasol cymwysedig, ceir ffocws ar ymdrechion i ddatblygu aelodau o staff mewnol. Yn galonogol, clywsom fod yr awdurdod lleol wedi bod yn gweithio'n agos â Phrifysgol Aberystwyth i geisio creu cwrs gwaith cymdeithasol i hyfforddi'r

6

gweithlu sydd ei angen ar gyfer y dyfodol. At hynny, nodwn fod yr awdurdod lleol yn rhoi ystyriaeth ofalus i gyflogi gweithwyr o dramor. Byddent eisiau i'r gweithwyr hynny ymrwymo i ddysgu Cymraeg ac maent yn ymwybodol y bydd angen rhoi cymorth iddynt integreiddio i'r diwylliant lleol.

- 2.7. Roedd y rheolwyr y gwnaethom siarad â nhw yn hyderus eu bod yn meddu ar y sgiliau priodol ac yn cael cymorth i arwain. Penodiad dros dro yw'r unigolyn sy'n ymgymryd â swydd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol ar hyn o bryd. Mae'r awdurdod yn chwilio am Gyfarwyddwr parhaol er mwyn rhoi gwell sefydlogrwydd i'r uwch-dîm arwain.

Meysydd i'w Gwella:

- 2.8. Dywedodd rhai pobl wrthym, gan gynnwys gofalwyr, fod eu gweithwyr cymdeithasol yn neilltuo amser i siarad â nhw a bod hyn yn eu helpu i feithrin cydberthnasau gwaith da. Cafwyd enghreifftiau o adborth cadarnhaol iawn gan y plant ifancach y gwnaethom siarad â nhw am eu gweithwyr cymdeithasol. Dywedodd un plentyn wrthym "*They are funny and they always talk with us*". Mynegodd rhai o'r plant yr anawsterau roeddent wedi'u cael wrth feithrin cydberthnasau pan fyddai'r gweithwyr cymdeithasol yn newid yn aml. Dim ond 67% o'r bobl a ymatebodd i'n harolwg a ddywedodd eu bod yn teimlo bod eu lleisiau yn cael eu clywed. Yn ogystal, nid oedd lleisiau oedolion yn cael eu cofnodi'n gyson yn yr asesiadau cymesuredd a welsom. **Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau bod lleisiau pobl yn greiddiol i'r gwaith y mae'n ei wneud â phobl.**
- 2.9. Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau bod gofalwyr yn cael gwybod fel mater o drefn am ei hawl i gael asesiad, a bod pob aelod o'r staff yn deall hynny, yn cofnodi hynny ac yn ei hyrwyddo. Gellid adlewyrchu effaith gorfforol, emosiynol, ariannol a seicolegol gofalu yn well yn y cofnodion a chefnogi hynny drwy gynnig asesiad gofalwr pendant. Gwnaethom siarad â grŵp o oedolion a oedd yn ofalwyr ac roedd eu profiadau o gymorth yn gymysg. Siaradodd y rhan fwyaf ohonynt mewn ffordd gadarnhaol am eu cydberthynas â'u gweithiwr cymdeithasol, er y gallem hefyd weld effaith yr oedi wrth aros am ofal cartref ac addasiadau therapi galwedigaethol. Mae'n galonogol gweld y bu cynnydd amlwg yn nifer y gofalwyr sydd wedi ymuno â'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Ofalwyr. **Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau bod ymarferwyr yn cydymffurfio'n gyson â'r ddyletswydd gyffredinol i hyrwyddo llesiant y gofalwr, drwy gynnig asesiadau gofalwyr penodol i bobl er mwyn trafod pa gymorth sydd ei angen arnynt, a chofnodi'r rhesymau dros wrthod asesiad fel mater o drefn.**
- 2.10. Clywsom fod y diffyg darpariaeth seibiannau byr yn cael effaith andwyol ar ganlyniadau pobl ledled Ceredigion. Mae trefnu seibiannau byr ymlaen llaw er mwyn i oedolion sy'n ofalwyr drefnu gwyliau yn anodd iawn, gan fod darparwyr yn fwy tueddol o lenwi lleoedd gwag â phreswylwyr parhaol. Clywsom dro ar ôl tro fod argaeledd gofal seibiant yn broblem yn y gwasanaethau plant, yn enwedig i blant anabl. **Rhaid i'r**

awdurdod lleol gynyddu'r ddarpariaeth seibiannau byr ledled y sir er mwyn helpu i ddiwallu anghenion llesiant rhieni a gofalwyr.

- 2.11. Mae Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol yn ffordd bwysig o hysbysu pobl sy'n byw yng Ngheredigion pa mor dda y mae gwasanaethau gofal cymdeithasol yn cael eu darparu. Nodwn y bu oedi wrth gyhoeddi Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol yr awdurdod lleol yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf. Mae hwn yn faes i'w wella gan fod Rhan 8 o'r Codau Ymarfer ar gyfer Deddf 2014 yn nodi bod yn rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaethau cymdeithasol lunio a chyhoeddi adroddiad blynyddol ynghylch cyflawni swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol yr awdurdod lleol. **Rhaid cyhoeddi'r adroddiad blynyddol cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl diwedd blwyddyn ariannol.**
- 2.12. Yn ystod 2022, cafwyd diffygion difrifol yn nifer y gweithwyr cymdeithasol a'r therapyddion galwedigaethol oherwydd problemau recriwtio a chadw staff, a marchnad hynod gystadleuol. Mae'r awdurdod lleol wedi cymryd camau sylweddol i ymdrin â'r heriau hyn, fel y crybwyllwyd eisoes uchod. Mae hyn wedi arwain at welliant sylweddol yn ei allu i gyflawni ei gyfrifoldebau statudol mewn perthynas â phlant a theuluoedd. Er gwaethaf hyn, mae'r gweithlu mewn sefyllfa fregus o hyd ac mae angen cynllun ymadael o'r trefniant hwn a gomisiynwyd. **Rhaid i'r awdurdod lleol ystyried ei strategaeth ar gyfer y gweithlu yn y dyfodol yn ofalus er mwyn rhoi blaenoriaeth i sicrhau bod ganddo weithlu digonol a chynaliadwy, gyda'r capasiti a'r gallu i gyflawni cyfrifoldebau statudol yn gyson.**
- 2.13. Dywedodd y rhan fwyaf o'r ymarferwyr eu bod yn cael eu goruchwylio'n rheolaidd gan eu rheolwyr. Fodd bynnag, roedd y ffeiliau goruchwylio a welsom yn amrywio o ran cynnwys ac ansawdd. Roedd y trafodaethau i raddau helaeth yn adlewyrchu'r heriau a'r pwysau sy'n gysylltiedig â rhoi cefnogaeth i bobl yn y cyd-destun cyfredol. Nodwyd bod angen gwella'r trefniadau goruchwylio yn ystod ein gwiriad sicrwydd yn 2021. Rydym ar ddeall bod yr awdurdod lleol wedi datblygu polisi goruchwylio yn ddiweddar. **Dylai'r awdurdod lleol sicrhau y caiff ymarfer ei oruchwylio mewn modd cadarn gan y tîm rheoli ac y cynhelir sgysrsiau myfyriol, gan gofnodi digon o wybodaeth i ddangos y penderfyniadau a wnaed.**
- 2.14. Roedd yr adborth gan ymarferwyr am ansawdd ac argaeledd hyfforddiant yn amrywiol. Roedd pobl yn canmol effaith yr hyfforddiant craidd, ond gan nodi bod angen hyfforddiant mwy arbenigol i gefnogi rolau penodol. Rydym ar ddeall bod rhaglen hyfforddi yn cael ei datblygu i gefnogi'r model LIGO sy'n cynnwys hyfforddiant rheoli i gefnogi swyddi allweddol. **Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau bod ganddo weithlu cymwys a hyderus.**
- 2.15. Nododd y staff fod cefnogaeth gan gyfoedion o fudd iddynt ac y byddent yn croesawu mwy o gyfleoedd ar gyfer cyswllt wyneb yn wyneb mewn swyddfeydd. Clywsom y gall

fod yn anodd trefnu cyfarfodydd wyneb yn wyneb ar gyfer gwasanaethau oedolion a gwasanaethau plant oherwydd diffyg cyfleusterau addas. Roedd hyn yn cynnwys cynadleddau amddiffyn plant lle mae'r teulu wedi nodi y byddai'n well ganddynt gyfarfod wyneb yn wyneb. **Mae hyn yn rhywbeth y dylai'r awdurdod lleol ei ystyried.**

2.16. **Rhaid i'r awdurdod lleol lunio a gweithredu fframwaith sicrhau ansawdd cadarn.**

Nodwyd y maes hwn fel maes i'w wella yn ystod ein gwiriad sicrwydd yn 2021 ac, yn dilyn yr arolygiad hwn, mae'n faes i'w wella o hyd. Rydym yn ymwybodol bod fersiwn ddrafft o fframwaith sicrhau ansawdd wedi cael ei lunio. Clywsom hefyd am fuddsoddiad i gefnogi dull yr awdurdod lleol o sicrhau ansawdd a bod unigolion newydd gael eu penodi i swyddi i ganolbwyntio'n benodol ar y maes hwn. Mae WCCIS, sef system rheoli cofnodion yr awdurdod lleol, hefyd wrthi'n cael ei datblygu er mwyn darparu gwybodaeth rheoli perfformiad. Mae'r gwelliannau hyn yn hanfodol er mwyn gallu craffu ar ddata i ysgogi gwelliannau i wasanaethau ac er mwyn sicrhau bod gan reolwyr drosolwg gwell o ymarfer rheng flaen.

2.17. Mae ymateb i gwynion o fewn amserlenni statudol wedi dod yn her gynyddol i'r awdurdod lleol a hyn oherwydd y pwysau yn y gwasanaeth cwynion canolog sy'n rheoli'r broses ar hyn o bryd. **Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau yr ymatebir i gwynion yn gyson yn unol â'r amserlenni a bennir yn "Rheoliadau Gweithdrefn Gwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol (Cymru) 2014", a bod y gwersi a ddysgir o ymateb i gwynion yn ysgogi gwelliannau.**

3. Atal

Cryfderau:

3.1. Mae uwch-reolwyr yn deall yn iawn bod y gallu i gael gafael ar ymyriadau cynnar a gwasanaethau atal yn allweddol er mwyn cynnal llesiant a lliniaru'r galw am wasanaethau gofal a reolir. Un o gryfderau Ceredigion yw'r ymrwymiad strategol a rennir i'r agenda ataliol, fel y gwelir yn y penderfyniad i drawsnewid i'r model LIGO. Mae hyn yn sicrhau ffocws ar annog annibyniaeth pobl a helpu teuluoedd i aros gyda'i gilydd pan fydd yn ddiogel iddynt wneud hynny.

3.2. **Gwelsom enghreifftiau o asesiadau ac adroddiadau cynadleddau amddiffyn plant, a oedd yn canolbwyntio ar y plentyn ac wedi'u hysgrifennu mewn ffordd y gallai'r plentyn neu berson ifanc ei deall.** Mae ansawdd y rhan fwyaf o'r adolygiadau ar gyfer plant yn parhau'n gryfder o'n gwiriad blaenorol yn 2021. Caiff y cofnodion eu hysgrifennu'n uniongyrchol i'r plentyn, gan roi'r ymdeimlad o lythyr wedi'i bersonoli. Mae'r cofnodion hyn yn cydnabod dymuniadau'r plentyn ac yn esbonio canlyniadau a phenderfyniadau ei adolygiad mewn iaith syml.

Tudalen 51

10

- 3.3. Mae'r gweithwyr cymdeithasol yn amlwg yn anelu at feithrin cydberthnasau ystyrllon â phlant a theuluoedd, gyda phwyslais ar weithio'n uniongyrchol â phlant unigol. Gwelsom enghreifftiau o weithwyr cymdeithasol yn chwarae gemau â'r plant, yn lliwio gyda nhw ac yn chwarae pêl-droed er mwyn meithrin cydberthnasau. Gwelsom dystiolaeth gadarn o fyfyrion gan ymarferwyr, chwilfrydedd proffesiynol a phenderfyniadau clir mewn perthynas â phlant a phobl ifanc.
- 3.4. O dan y model LIGO, mae amrywiaeth o wasanaethau ataliol wedi cael eu cyfuno o dan ambarél y PCC. Mae amrywiaeth a chapasiti'r gwasanaethau hyn, gan gynnwys y rhai hynny a ddarperir gan y trydydd sector, yn gryfder amlwg a nododd ein harolwg staff fod y gweithlu yng Ngheredigion yn eu gwerthfawrogi. Gwelsom enghreifftiau o gyfarfodydd a oedd wedi'u trefnu'n effeithiol er mwyn penderfynu pa wasanaethau sydd yn y sefyllfa orau i gefnogi teuluoedd. Mae cynlluniau ar y gweill ar gyfer canolfannau llesiant fel 'siop un stop' ar gyfer gwasanaethau gan gynnwys gwasanaethau hamdden, gwasanaethau tai a gwasanaethau ieuentid. Mae'r awdurdod lleol wrthi'n datblygu cyfeiriadur o adnoddau, gwasanaethau a chyfleusterau er mwyn i'r help cynnar sydd ar gael fod yn gliriach i staff a'r cyhoedd.
- 3.5. Clywsom, fel ymrwymiad i ddatblygu cysylltiadau cymunedol a chefnogi'r agenda ataliol, fod yr awdurdod lleol wedi cynyddu nifer y Cysylltwyr Cymunedol, gan weithio ar sail model ardaloedd bach drwy'r sir, er mwyn ceisio cysylltu pobl â gwasanaethau, gweithgareddau a digwyddiadau sy'n cael eu cynnal yn eu hardal leol gyda'r bwriad o gael effaith gadarnhaol ar eu llesiant.
- 3.6. Er gwaethaf y galw uchel a'r rhestr aros am asesiadau therapi galwedigaethol, gwelsom rai enghreifftiau o allu'r gwasanaeth i ymateb yn brydlon. Roedd hyn yn cynnwys darparu cyfarpar i hybu annibyniaeth pobl gan eu galluogi i fyw yn eu cartrefi yn hirach.
- 3.7. Mae technoleg gynorthwyol, gan gynnwys darparu oriawr arddwrn i fonitro arwyddion iechyd hanfodol pobl a chwympiadau, yn strategaeth allweddol i gefnogi ymyriadau cynnar ac atal. Clywsom hefyd am brosiectau fel y PCC yn rhoi dyfeisiau 'Fitbit' i bobl ifanc i'w hannog i fod yn actif hyd yn oed pan nad oeddent yn ymgysylltu'n uniongyrchol â gwasanaethau. Mae'r awdurdod lleol hefyd yn datblygu swyddfa i allu arddangos y ddarpariaeth technoleg gynorthwyol.
- 3.8. Fel sy'n wir am y rhan fwyaf o awdurdodau lleol ledled Cymru, mae pwysau sylweddol ar gapasiti'r farchnad gofal cartref yng Ngheredigion. Er gwaethaf y galw hwn, mae rhyddhau cleifion o'r ysbyty mewn modd amserol yn parhau i fod yn flaenoriaeth. Gwelsom fod y tîm galluogi yn canolbwyntio ar roi cymorth effeithiol i bobl adfer eu hannibyniaeth a'u galluogi i ddychwelyd adref yn unol â'u dymuniadau.

Meysydd i'w Gwella:

- 3.9. Mae profiadau pobl o gysylltu â'r awdurdod lleol yn amrywio. Dywedodd rhai pobl, gan gynnwys gofalwyr, wrthym am yr anhawster a gawsant wrth geisio siarad a'r person priodol neu dderbyn ymateb amserol. **Rhaid i'r awdurdod lleol adolygu ei drefniadau presennol er mwyn sicrhau bod pobl yn cael ymateb amserol a chyson pan fyddant yn cysylltu ag ef.**
- 3.10. Caiff asesiadau ac adolygiadau blynyddol cynlluniau gofal a chymorth llawer o oedolion eu gohirio oherwydd rhestrau aros ar draws timau, gan gynnwys y tîm therapi galwedigaethol. Mae hyn yn peri risg na chaiff anghenion newidiol pobl eu nodi ac nad ymdrinnir â nhw ar y cam cynharaf posibl. Mae hefyd yn colli'r cyfle i wasanaethau ddod i ben pan na fydd eu hangen mwyach, a fyddai'n rhyddhau capasiti. Nododd darparwyr nad ydynt yn cael eu gwahodd yn rheolaidd i gymryd rhan mewn adolygiadau. **Rhaid i'r awdurdod lleol gymryd y camau gofynnol i sicrhau cydymffurfiaeth â'r amserlenni ar gyfer adolygiadau statudol a sicrhau y caiff pob gweithiwr proffesiynol perthnasol ei wahodd i gymryd rhan**, gan ei fod yn colli'r cyfle i sicrhau bod ei adnoddau yn cael eu defnyddio yn y ffordd fwyaf effeithiol bosibl.
- 3.11. Dywedodd gofalwyr ac ymarferwyr wrthym am yr effaith negyddol yr oedd diffyg gofal cartref yn ei gael ledled y sir. Roedd hyn yn cynnwys mwy o bwysau ar ofalwyr di-dâl, pobl yn cael eu rhoi ar restrau aros neu'n cael eu symud i mewn i gartrefi gofal yn ddiangen gan nad oes gofal ar gael iddynt gartref. Er bod y rhan fwyaf o bobl yng Ngheredigion yn cael rhyw fath o ofal, mae hyn yn effeithio ar lif gwasanaethau eraill, er enghraifft gwasanaethau galluogi. Er bod prinder gofal yn broblem a gydnabyddir yn genedlaethol, mae heriau penodol yn gysylltiedig â daearyddiaeth a demograffeg Ceredigion ac mae angen ymateb yn gadarn i'r heriau hyn. Mae Fframwaith Comisiynu Gofal Cartref newydd wrthi'n cael ei ddatblygu. Mae'r awdurdod lleol hefyd yn gweithio gyda phartneriaid strategol i ddatblygu dull o ddarparu gwasanaethau lleol ac ymdrin â'r heriau 'ar sail ardaloedd bach'. **Dylai'r awdurdod lleol barhau i weithio mewn modd strategol a gweithredol gyda'i bartneriaid i ystyried ffyrdd o liniaru'r sefyllfa.**
- 3.12. Rhaid gwella'r trefniadau ar gyfer darparu gwasanaethau i bobl â nam ar eu golwg neu eu clyw. Mae rhestr aros am apwyntiad â Swyddog Adsefydlu ar gyfer Unigolion â Nam ar y Golwg a cheir pryderon o ran gwasanaethau Iaith Arwyddion Prydain, gyda phobl yn dweud wrthym nad ydynt yn ymwybodol o unrhyw grwpiau sydd ar gael i bobl â nam ar eu golwg neu eu clyw. **Dylai'r awdurdod lleol ymgysylltu â phobl sy'n wynebu anawsterau synhwyrdd er mwyn clywed eu llais a dylanwadu ar y broses o ddatblygu gwasanaethau.**
- 3.13. Mae'r awdurdod lleol yn wynebu cynnydd o ran cysylltiadau ac atgyfeiriadau. O'r cofnodion a welsom, roedd anghenion plant yn cael eu diwallu'n brydlon ar y cyfan. Fodd bynnag, mewn un enghraifft, gwelsom lawer o ailatgyfeiriadau lle y byddai asesiad cronus pellach o'r wybodaeth wedi bod o fudd. Mae'r awdurdod lleol yn

ymwybodol ac yn bwriadu dadansoddi'r gyfradd ailgyfeirio uchel (45%) ar gyfer plant yr aseswyd nad oes angen ymyriadau statudol pellach arnynt. **Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau ei fod yn deall y gyfradd ailatgyfeirio uchel, er mwyn i'r arweinwyr allu bod yn dawel eu meddwl bod achosion yn cael eu cau/cyfeirio'n briodol ac er mwyn darparu tystiolaeth glir bod rheolwyr yn goruchwyllo'r sefyllfa.**

3.14. Bu cynnydd sylweddol yn nifer y plant sy'n derbyn gofal yng Ngheredigion yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Dywedwyd wrthym mai'r rheswm am hyn yw diffyg ffocws ar ryddhau gorchmynion gofal pan fydd sefyllfaoedd yn sefydlog. Yn gadarnhaol, comisiynwyd cymorth cyfreithiol ychwanegol i ryddhau'r gorchmynion. Gwelsom hefyd enghreifftiau lle y dylid bod wedi rhoi diogeliadau cyfreithiol i blant, ond na chawsant eu rhoi ar waith yn brydlon oherwydd diffyg staff. **Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau y rhoddir blaenoriaeth i'r broses o ryddhau gorchmynion gofal.**

3.15. Mae argaeledd gofalwyr maeth a chartrefi addas i blant yn her o ystyried y cynnydd yn ystod y blynyddoedd diwethaf yn nifer y plant sy'n derbyn gofal gan yr awdurdod lleol. Clywsom gan uwch-reolwyr am gynlluniau i gynyddu digonolrwydd cartrefi gofal i blant a'r ddarpariaeth llety â chefnogaeth yng Ngheredigion. **Dylid parhau i roi blaenoriaeth i ymdrechion i recriwtio gofalwyr maeth.**

3.16. Cafwyd sylwadau cymysg gan ddarparwyr y trydydd sector ynghylch trefniadau gweithio mewn partneriaeth gyda rhai yn datgan y gellid cydnabod pa wasanaethau sydd ar gael yn well a gwneud mwy i'w cydgyssylltu ar lefel strategol. Gallai fod o fudd i'r awdurdod lleol gynnal ymarfer mapio i ddeall amrywiaeth gwasanaethau'r trydydd sector gyda'r nod o annog mwy o gydweithio.

3.17. Clywsom gan ymarferwyr, rheolwyr timau a Swyddogion Adolygu Annibynnol fod cynlluniau yn ganolog wrth fonitro ymyriadau â phlant sydd ar y Gofrestr Amddiffyn Plant. Fodd bynnag, nid oes trefniadau tebyg ar waith ar gyfer plant sy'n derbyn gofal gan yr awdurdod lleol. Mae nifer y plant yr oedd cynllun gofal a chymorth cyfredol a chynllun llwybr ar waith ar eu cyfer ar ddyddiad eu lleoliad cyntaf yn llawer rhy isel ac mae angen cynyddu'r nifer hwnnw. Mae'r wybodaeth hon am berfformiad yn adlewyrchu'r negeseuon a gawsom gan y bobl ifanc y gwnaethom siarad â nhw a ddywedodd wrthym nad oeddent wedi gweld eu cynlluniau. **Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau y caiff cynlluniau eu diweddarau'n unol â safonau statudol.**

4. Llesiant

Cryfderau:

4.1. Rhoddir blaenoriaeth i ddiogelu plant a phobl ifanc ym mhob rhan o'r model LIGO. Roedd y gweithwyr cymdeithasol yn dangos dealltwriaeth dda o hanes a sefyllfa bresennol teuluoedd. Gwelsom weithwyr medrus a chymwys a oedd yn gweithio'n effeithiol i ddiwallu anghenion diogelu plant a phobl ifanc. Mae'r penderfyniadau a

wneir mewn perthynas â niwed sylweddol yn glir ac maent yn arwain at gamau gweithredu priodol.

- 4.2. Caiff plant eu gweld mor aml ag sydd ei angen gan eu gweithiwr cymdeithasol, yn unol â lefelau eu hanghenion a'r risgiau. Cydnabyddir effaith tiodi ar deuluoedd a rhoddir cymorth ariannol rheolaidd i rieni er mwyn iddynt allu mynychu sesiynau cyswllt. Gwelsom enghreifftiau o ymarferwyr yn cynyddu nifer yr ymweliadau, gan gynnwys ymweld ar benwythnosau, ac yn rhoi cymorth dwys er mwyn bwrw ati i leihau risgiau diogelwch. Rhoddodd un rhiant ddisgrifiad pwerus o'r dull gweithredu a oedd ar waith gan nodi bod yr ymarferwyr yn "*understanding, actually supporting me and letting me speak*". Dywedodd hefyd fod adroddiadau cynadleddau bellach yn cydnabod cryfderau yn ogystal â risgiau. Mae hyn yn ategu ein canfyddiadau bod risgiau amddiffyn plant yn cael eu hystyried yn briodol a'u cydbwysu yn erbyn cryfderau teuluoedd.
- 4.3. Caiff Cynadleddau Grŵp Teulu eu defnyddio'n rheolaidd ac yn effeithiol i ffurfioli'r cymorth a roddir i rieni/gofalwyr ofalu am eu plant yn ddiogel. Yn yr achosion hyn, caiff canlyniadau da yn aml eu cyflawni ar gyfer y plant. Mae gwaith sylweddol yn mynd rhagddo i gadw plant gyda'u rhieni ac, er nad oedd hynny bob amser yn bosibl, gwelsom ganlyniadau da lle rhoddwyd cyfle i'r plant aros gydag aelodau o'r teulu estynedig. **Yn gadarnhaol, clywsom fod y trefniadau ar gyfer Cynadleddau Grŵp Teulu bellach yn cael eu hehangu i gynnwys gwaith gydag oedolion, er mwyn adlewyrchu'r model LIGO.**
- 4.4. Gwelsom enghreifftiau rhagorol o ymarferwyr yn cofnodi eu gwaith dadansoddi a'u rhesymeg gan ddangos eu bod wedi deall yr hyn a oedd yn ofynnol er mwyn helpu pobl i gyflawni eu canlyniadau. Caiff safbwyntiau plant eu hystyried fel rhan o waith cynllunio a gwaith dadansoddi gwybodus gan weithwyr cymdeithasol i ystyried y risg o niwed. Mae'r cofnodion yn tynnu sylw at gryfderau yn ogystal â nodi'r pryderon a phrofiadau bywyd plant. Gwelsom enghreifftiau rhagorol o asesiadau risg amlasiantaeth, gan ddefnyddio dulliau SOS ac amrywiaeth o adnoddau eraill i hwyluso gwaith uniongyrchol.

Meysydd i'w Gwella:

- 4.5. Mewn perthynas â diogelu oedolion, a oedd yn gryfder yn flaenorol, gwelsom rywfaint o amrywiadau yn y cofnodion gofal cymdeithasol a welsom, gyda'r rhan fwyaf ohonynt yn dangos arferion diogelu amserol ac effeithiol a oedd yn gydnaws â Gweithdrefnau Diogelu Cymru. Fodd bynnag, gellid atgyfnerthu'r cofnodion drwy fynd ati'n gyson i nodi tystiolaeth o'r holl gamau rhesymol a gymerwyd i alluogi'r unigolyn i gymryd rhan yn y broses ddiogelu.
- 4.6. Nododd asiantaethau partner ddiffyg adborth pan fyddent yn rhoi gwybod am bryderon diogelu mewn perthynas ag oedolion. Clywsom hefyd er bod lefelau presenoldeb da mewn cyfarfodydd strategaeth, fod oedi yn aml wrth ddosbarthu

cofnodion y cyfarfodydd hyn. **Dylai'r awdurdod lleol adolygu'r trefniadau presennol i sicrhau y caiff canlyniadau atgyfeiriadau eu rhannu â'r unigolyn a roddodd wybod am yr achos ac y caiff cofnodion eu rhannu â'r unigolion a oedd yn bresennol mewn modd amserol.**

- 4.7. Clywsom, ar adegau, fod capasiti'r tîm diogelu oedolion i ymgymryd ag ymweliadau ar y cyd â'r heddlu a chwblhau asesiadau galluedd meddyliol amserol wedi bod yn gyfyngedig. Cawsom wybod am gynlluniau i wella capasiti'r tîm diogelu oedolion. **Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau bod trefniadau goruchwylio cadarn ar waith ar gyfer arferion diogelu er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â Gweithdrefnau Diogelu Cymru.**
- 4.8. Fel rhan o'r model LIGO newydd, caiff trafodaethau strategaeth bellach eu cynnal gan y tîm diogelu canolog. Ar adegau, nodwyd gennym y dylid bod wedi gwahodd grŵp ehangach o weithwyr proffesiynol i gymryd rhan yn y drafodaeth strategaeth mewn perthynas â phlant, er enghraifft gweithwyr ieuchyd neu addysg. Dylid bob amser wahodd y gweithiwr cymdeithasol sy'n gweithio gyda'r teulu i gyfrannu gan y bydd gan yr unigolyn hwnnw, yn anochel, gyfoeth o wybodaeth i lywio'r penderfyniadau a wneir. Mae'r awdurdod lleol yn rhoi prosesau amddiffyn plant ar waith mewn modd amserol **ond rhaid iddo sicrhau y caiff cyfranogiad amlasiantaeth ei ystyried cyn gynted â phosibl.**
- 4.9. Nododd ein Gwiriad Sicrwydd yn 2021 fod ansawdd asesiadau, cynlluniau gofal a chymorth a chofnodion oedolion yn amrywiol. Rydym wedi dod i'r un casgliad yn dilyn yr arolygiad hwn. Caiff lleisiau llawer o bobl eu clywed, a chaiff y pum maes asesu eu cynnwys yn yr asesiad gofal cymdeithasol arbenigol. Fodd bynnag, nid yw hynny'n wir mewn llawer o'r asesiadau cymesuredd. Yn ein barn ni, dim ond cofnodi'r prosesau brysbennu, cyfathrebu a phenderfyniadau amlasiantaethol a wneir, yn hytrach na nodi asesiad o'r hyn sy'n bwysig i'r unigolyn. **Rhaid i'r awdurdod lleol adolygu'r ddogfennaeth sy'n gysylltiedig ag asesiadau oedolion er mwyn sicrhau ei bod yn dilyn yr holl ofynion statudol craidd a amlinellir yn Rhan 3 o'r Cod Ymarfer (Asesu Anghenion Unigolion).**
- 4.10. Wrth gwblhau cofnodion gofal cymdeithasol, mae'n bwysig bod ymarferwyr yn nodi rôl y bobl sy'n cymryd rhan yn y trafodaethau amlasiantaethol. Dim ond enwau cyntaf yr ymarferwyr oedd wedi'u nodi yn llawer o'r asesiadau cymesuredd. **Rhaid i'r awdurdod lleol adolygu ei bolisi cofnodi er mwyn cynnwys trefniadau goruchwylio cadarn gan reolwyr i wneud yn siŵr y caiff pob cofnod ei gynnal yn briodol.**

5. Partneriaethau ac Integreiddio

Cryfderau:

Tudalen 56

15

- 5.1. Clywsom negeseuon cyson gadarnhaol am y trefniadau gweithio mewn partneriaeth gan y bobl y gwnaethom siarad â nhw yn ystod ein harolygiad. Ar lefel strategol, mae'r uwch-arweinwyr yn cydweithio i ymdrin â heriau adrannol trawsbynciol. Disgrifiodd un uwch-reolwr y strwythur uwch-reoli fel '*powerhouse*' o ran cyflawni nodau. Yn allanol, clywsom am gydberthnasau gwaith rhagorol â'r arweinydd strategol yn y gwasanaethau iechyd cymunedol. Gwelsom dystiolaeth o bartneriaethau a oedd o fudd uniongyrchol i bobl, er enghraifft o ran datblygu cartrefi gofal i blant yng Ngheredigion sy'n golygu y gallant aros yn eu cymunedau eu hunain, a phrosiect Borth, sef cyfarfod amlasiantaeth sy'n canolbwyntio ar sicrhau bod pobl yn cael y cymorth a'r gefnogaeth cywir ar yr adeg gywir.
- 5.2. Yn weithredol, mae trefniadau integreiddio a chydweithio effeithiol rhwng gweithwyr proffesiynol yn amlwg ar draws timau. Mae strwythurau ar waith sy'n golygu y gall ceisiadau am ofal a chymorth gael eu hystyried mewn ffordd gydgysylltiedig mewn perthynas â gwasanaethau atal. Mae gwaith integredig â'r gwasanaethau iechyd a ddarperir gan dimau Brysbennu ac Asesu'r Porth Gofal yn sicrhau y gellir cyfeirio pobl tuag at y gweithiwr proffesiynol mwyaf perthnasol mewn modd amserol. Mae hyn yn annog proses o ystyried amgylchiadau pobl a risgiau mewn ffordd gyfannol er mwyn sicrhau bod penderfyniadau brysbennu yn cael eu gwneud ar sail gwybodaeth. Er enghraifft, o ganlyniad i broses brysbennu effeithiol ac amserol a lwyddodd i atgyfeirio unigolyn at sylw'r tîm galluogi, llwyddwyd i ryddhau'r unigolyn hwnnw'n brydlon o'r ysbyty a rhoi cyfle iddo adennill ei annibyniaeth gartref heb fod angen gofal a chymorth ffurfiol.
- 5.3. Ceir lefelau presenoldeb da gan amrywiaeth o weithwyr proffesiynol mewn fforymau gwneud penderfyniadau, gan gynnwys cynadleddau amddiffyn plant. Disgrifiodd ymarferwyr y prosesau ymgysylltu yn ystod y cyfarfodydd hyn fel prosesau 'eithriadol' a nodwyd enghreifftiau lle roedd pediatregwyr yn aml yn bresennol. Clywsom fod adroddiadau cynadleddau yn cael eu rhannu fel mater o drefn, ond mae angen gwella'r trefniadau ar gyfer rhannu cofnodion cynadleddau mewn modd amserol ar ôl y cynadleddau. Roedd tystiolaeth o drefniadau cydweithio â gweithwyr iechyd i'w gweld yn ffeiliau nifer bach o'r plant anabl a welwyd ac o anghytuno iach rhwng gweithwyr proffesiynol ar brydiau.
- 5.4. Mae llawer o drefniadau partneriaeth cadarnhaol gan ysgolion. Er enghraifft, gwelsom lwybr clir a oedd yn galluogi plant sy'n derbyn gofal i gael gafael ar gymorth iechyd emosiynol drwy'r Cynorthwydd Cymorth Llythrennedd Emosiynol (ELSA) a mentrau mwy cyffredinol fel arolygon i dargedu grwpiau penodol o blant a risgiau cyd-destunol ynghylch materion fel fêpio. Mae'n amlwg bod partneriaethau da ar waith rhwng ysgolion a gweithwyr ieuencid, cwyselwyr ysgol a swyddogion cynhwysiant a bod y partneriaethau hynny o fudd i blant.
- 5.5. Dywedodd staff gwaith cymdeithasol wrthym fod amseroldeb ac ansawdd cyfraniadau partneriaid at asesiadau yn dda. Gwelsom enghreifftiau o drefniadau

gweithio mewn partneriaeth amlasiantaethol effeithiol ac ymrwymiad i gefnogi teuluoedd a chadw plant o fewn eu teuluoedd.

- 5.6. Rhoddodd darparwyr adborth cadarnhaol ar eu cydberthnasau â'r tîm comisiynu. Soniwyd y gallai'r broses dendro fod yn heriol, ond nodwyd bod yr awdurdod lleol yn gefnogol ac yn cynnal gweithdai i symleiddio'r broses ac i esbonio'r disgwyliadau. Dywedodd darparwyr hefyd fod y tîm comisiynu yn barod i wrando ar eu barn ac i weithredu er mwyn gwella materion.

Meysydd i'w Gwella:

- 5.7. Ceir tystiolaeth o ymarferwyr yn meithrin cydberthnasau gwaith proffesiynol â phobl ar sail cydweithrediad a dealltwriaeth a rennir o'r hyn sy'n bwysig. Fodd bynnag, mae angen gwella'r trefniadau ar gyfer gweithio mewn partneriaeth â phobl a gofalwyr ar ganlyniadau a gaiff eu llunio ar y cyd mewn rhai meysydd gwasanaeth. Fel y crybwyllwyd eisoes yn gynharach yn yr adroddiad, mae angen cynnwys asesiadau ac egwyddorion Deddf 2014 fel rhan amlycach o ymarfer, yn enwedig wrth gwblhau asesiadau cymesuredd. Ar adegau, caiff y cymorth ei arwain gan y gwasanaeth a'i roi ar ffurf weithredol yn hytrach na chanolbwyntio ar yr hyn sy'n bwysig a'r canlyniadau y mae'r unigolyn am eu cyflawni.
- 5.8. Er i ni glywed bod partneriaid a rhanddeiliaid ar lefel Bwrdd Ceredigion Iachach a'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol yn deall gweledigaeth y model LIGO, clywsom hefyd fod angen gwella'r trefniadau cyfathrebu ar sail ehangach. Clywsom fod rhai aelodau o'r cyhoedd wedi hysbysu'r awdurdod lleol nad oeddent yn siŵr beth oedd ystyr y Pyrth ac nad oeddent yn deall pa wasanaethau a oedd wedi'u cynrychioli ganddynt. **Dylai'r awdurdod lleol adolygu ei strategaeth gyfathrebu er mwyn sicrhau bod ei fodel yn ddealladwy ac yn hygyrch.**
- 5.9. Ar y cyfan, mae darparwyr o'r farn bod yr awdurdod lleol wedi bod yn glir ynghylch ei weledigaeth o'r model LIGO. Fodd bynnag, nawr bod y broses ailstrwythuro wedi'i chwblhau, nid yw rhai ohonynt yn glir ynghylch y sefyllfa bresennol o fewn rhai timau. Dylai'r awdurdod lleol ystyried rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'w bartneriaid am y trefniadau gweithredol presennol.
- 5.10. Nododd rhai darparwyr nifer y gweithwyr asiantaeth a oedd yn gweithio fel rhan o rai o'r timau, a all effeithio ar ansawdd atgyfeiriadau ac sydd wedi atal cyfarfodydd rhag cael eu cynnal pan nad yw'r gweithwyr wedi'u lleoli yng Ngheredigion. Dylai'r awdurdod lleol sicrhau nad yw penderfyniadau i gyflogi staff asiantaeth sy'n gweithio y tu allan i Geredigion yn achosi unrhyw rwystrau neu oedi o ran rhoi cymorth i bobl.

Y Camau Nesaf

Mae AGC yn disgwyl i'r awdurdod lleol ystyried y meysydd i'w gwella a nodwyd a chymryd camau priodol i fynd i'r afael â'r meysydd hyn a'u gwella. Bydd AGC yn monitro cynnydd drwy ei gweithgarwch adolygu perfformiad parhaus gyda'r awdurdod lleol. Lle y bo'n berthnasol, rydym yn disgwyl i'r awdurdod lleol rannu'r arferion cadarnhaol a nodwyd ag awdurdodau lleol, er mwyn lledaenu gwersi a ddysgwyd a helpu i lywio gwelliant parhaus mewn gwasanaethau statudol ledled Cymru.

Methodoleg

Gwaith maes

Casglwyd y rhan fwyaf o'r dystiolaeth arolygu drwy adolygu profiadau pobl, drwy edrych ar eu cofnodion gofal cymdeithasol a'u holrhain. Gwnaethom edrych ar **42** o gofnodion gofal cymdeithasol ac olrhain **10** ohonynt er mwyn deall profiad yr unigolyn yn fanylach.

Mae olrhain cofnod gofal cymdeithasol unigolyn yn cynnwys sgwrsio â'r unigolyn sy'n cael gwasanaethau gofal cymdeithasol, ei deulu neu ei ofalwyr, ei weithiwr allweddol, rheolwr y gweithiwr allweddol, a gweithwyr proffesiynol cysylltiedig eraill.

Gwnaethom hefyd:

- gyfsweld â chyflogwyr yr awdurdod lleol.
- cyfsweld ag amrywiaeth o sefydliadau partner, yn cynrychioli'r sector statudol a'r trydydd sector.
- cynnal grwpiau ffocws gyda phlant, pobl ifanc ac oedolion sy'n defnyddio gwasanaethau'r awdurdod lleol.
- O ganlyniad i'r uchod, llwyddodd AGC i ymgysylltu â **114** o unigolion.

Yn ogystal, gwnaethom;-

- edrych ar ffeiliau goruchwyllo staff
- edrych ar ganmoliaethau a chwynion
- edrych ar ddogfennau ategol a anfonwyd at AGC at ddiben yr arolygiad
- dosbarthu arolygon i staff, sefydliadau partner a phobl

Mae ein Hysbysiad Preifatrwydd ar gael yn <https://arolygiaethgofal.cymru/sut-rydym-yn-defnyddioch-gwybodaeth-bersonol>.

Y Gymraeg

Cyflawnwyd ymrwymiad AGC i ddarparu cynnig rhagweithiol i gynnal rhannau o'r arolygiad yn Gymraeg. Roedd angen y cynnig rhagweithiol yn ystod yr arolygiad hwn.

Cydnabyddiaethau

Hoffai AGC ddiolch i'r staff, y partneriaid a'r bobl a roddodd o'u hamser i gyfrannu at yr arolygiad hwn.

Gosod amcanion llesiant – Cyngor Sir Ceredigion

Blwyddyn archwilio: 2022-2023

Dyddiad cyhoeddi: Mehefin 2023

Cyfeirnod: 3624A2023

Tudalen 61

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Mewn achos o dderbyn cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddo, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae'r cod adran 45 yn nodi'r arfer wrth ymdrin â cheisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. O ran y ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynghylch datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Cynnwys

Cefndir: Ein harchwiliadau o bennu amcanion llesiant	4
Cynnal ein harchwiliad yng Nghyngor Sir Ceredigion	5
Sut a phryd y mae Cyngor Sir Ceredigion yn gosod ei amcanion llesiant	5
Yr hyn a chanfuom	
Mae'r Cyngor wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant, fodd bynnag, gallai dynnu ar gyfranogiad mwy helaeth o ddinasyddion a gwella monitro ac adrodd	6
Argymhellion	9
Atodiadau	
Atodiad 1: Cwestiynau allweddol a'r hyn yr ydym yn chwilio amdano	10

Cefndir: Ein harchwiliadau o bennu amcanion llesiant

- 1 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf) yn gosod 'dyletswydd llesiant' ar 48 o gyrff cyhoeddus. Mae'r ddyletswydd yn ei gwneud yn ofynnol i'r gyrff hynny osod a chyhoeddi 'amcanion llesiant' sydd wedi'u cynllunio i wneud y mwyaf o'u cyfraniad at gyflawni pob un o saith nod llesiant cenedlaethol y Ddeddf.¹ Rhaid iddynt hefyd gymryd pob cam rhesymol, wrth arfer eu swyddogaethau, i gyflawni'r amcanion hynny.
- 2 Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal archwiliadau i asesu i ba raddau y mae gyrff cyhoeddus wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu eu hamcanion llesiant.² Rydym yn cynnal rhaglen dreigl o'r arholiadau hyn, hyd at ddechrau 2025.³
- 3 Mae gwneud rhywbeth yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn golygu gweithredu 'mewn modd sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain'. Er mwyn cyflawni hyn, rhaid i gorff cyhoeddus ystyried y pum ffordd o weithio: hirdymor, integreiddio, cyfranogi, cydweithio ac atal.⁴
- 4 Gwnaethom lunio fframwaith asesu i'n galluogi i asesu i ba raddau y mae gyrff cyhoeddus wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu eu hamcanion llesiant. Mae **Atodiad 1** yn nodi rhagor o wybodaeth am ein dull gweithredu, gan gynnwys set o 'ddangosyddion cadarnhaol' sy'n dangos sut beth allai da edrych.
- 5 Wrth ddylunio ein dull gweithredu, gwnaethom ystyried yr hyn y gallem ei ddisgwyl yn rhesymol gan gyrff cyhoeddus ar yr adeg hon. Dylai gyrff cyhoeddus nawr fod yn gyfarwydd â'r egwyddor datblygu cynaliadwy a'r ffyrdd o weithio a cheisio eu cymhwyso mewn ffordd ystyrlon. Ar yr un pryd, rydym yn gwerthfawrogi bod gyrff cyhoeddus yn dal i ddatblygu eu profiad wrth gymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod amcanion llesiant. Felly, mae'r arholiadau'n cynnwys ystyried sut mae gyrff cyhoeddus yn cymhwyso eu dysgu a sut y gallant wella yn y dyfodol.

¹ Y saith nod llesiant cenedlaethol yw; Cymru lewyrchus, Cymru gydnerth, Cymru iachach, Cymru fwy cyfartal, Cymru o gymunedau cydlynol, Cymru o ddiwylliant bywiog a iaith Gymraeg ffyniannus, a Chymru sy'n gyfrifol yn fyd-eang.

² Adran 15 (1) (a) Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

³ Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal arholiadau dros y cyfnod a nodir yn y Ddeddf, sy'n dechrau flwyddyn cyn etholiad y Senedd ac sy'n dod i ben flwyddyn ac un diwrnod cyn etholiad y Senedd ganlynol.

⁴ Adran 5 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Cynnal ein harchwiliad yng Nghyngor Sir Ceredigion

- 6 Nod yr archwiliad hwn oedd:
- esbonio sut y gwnaeth Cyngor Sir Ceredigion (y Cyngor) gymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy drwy gydol y broses o osod ei amcanion llesiant;
  - rhoi sicrwydd i'r graddau y gweithredodd y Cyngor yr egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant; a
  - nodi cyfleoedd i'r Cyngor ymgorffori'r egwyddor datblygu cynaliadwy ymhellach wrth osod amcanion llesiant yn y dyfodol.
- 7 Aethom ati i ateb y cwestiwn 'i ba raddau y mae'r Cyngor wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant newydd'. Rydym wedi gwneud hyn drwy archwilio'r cwestiynau canlynol:
- A oedd y broses a roddwyd ar waith gan y Cyngor i osod ei amcanion llesiant wedi'u seilio ar yr egwyddor datblygu cynaliadwy?
  - A yw'r Cyngor wedi ystyried sut y bydd yn sicrhau y gall gyflawni ei amcanion llesiant yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy?
  - A yw'r Cyngor wedi sefydlu trefniadau i fonitro cynnydd a gwella sut mae'n cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant?
- 8 Buom yn trafod amseriad yr arholiad gyda'r Cyngor, ac fe wnaethom deilwra'r ddarpariaeth i adlewyrchu ei amgylchiadau penodol.
- 9 Rydym yn casglu ein tystiolaeth yn y ffyrdd canlynol:
- adolygu dogfennau allweddol;
  - cynnal gweithdy gyda swyddogion allweddol ac Aelodau a oedd yn ymwneud â gosod yr amcanion llesiant; a
  - chynnal cyfarfod eglurhad terfynol ar faterion sy'n weddill gydag unigolion allweddol yn ogystal â'r uchod.
- 10 Fe wnaethom hefyd ddarparu adborth anffurfiol i swyddogion ar ganfyddiadau allweddol ein gwaith cyn rhannu drafft cyntaf yr adroddiad hwn.

Sut a phryd mae'r Cyngor yn gosod ei amcanion llesiant

- 11 Mabwysiadodd y Cyngor ei Strategaeth Gorfforaethol newydd ar gyfer 2022-2027 (y Strategaeth) ym mis Tachwedd 2022. Mae'r Strategaeth wedi'i strwythuro o amgylch pedwar Amcan Llesiant Newydd y Cyngor, sef:
- hybu'r economi, cefnogi busnesau a galluogi cyflogaeth
  - creu cymunedau gofalgwr ac iach
  - darparu'r dechrau gorau mewn bywyd a galluogi dysgu ar bob oedran

- creu Cymunedau Cynaliadwy, Gwyrdd a Chysylltiadau Da
- 12 Strategaeth y Cyngor hefyd yw ei ddatganiad llesiant, y mae'n ofynnol iddo ei gyhoeddi o dan y Ddeddf.' Mae'r Cyngor wedi cyhoeddi'r Strategaeth lawn ar eu gwefan, yn ogystal â Strategaeth Gryno a fersiwn 'Hawdd ei Ddarllen'.
- 13 Wrth osod ei Amcanion Llesiant newydd (ALI) mae'r Cyngor wedi cymhwyso gwersi a ddysgwyd o'i leoliad blaenorol o ALI. Roedd y gwersi allweddol hyn yn cynnwys:
- datblygu ei flaenoriaethau ALI a Chorfforaethol newydd i ddod yn un yn yr un peth, gyda'r nod o sicrhau bod y Cyngor mewn sefyllfa dda i wneud y mwyaf o'i gyfraniad i'r Nodau Cenedlaethol.
  - bod yn gliriach ynghylch y rhesymeg a'r sail dystiolaeth ar gyfer ei ALI sydd wedi sicrhau bod ei ALI yn canolbwyntio ar y meysydd hynny a fydd yn cael yr effaith fwyaf ac yn mynd i'r afael â'r materion mwyaf arwyddocaol.
  - ffocws ar gryfhau'r cysylltiadau rhwng ei Gynllun Gwasanaethau Cyhoeddus a Chynlluniau Gwasanaeth Unigol. Mae hyn wedi sicrhau bod y ffordd y mae'r Cyngor yn darparu ei wasanaethau yn cyd-fynd yn well â chyflawni ei ALI.

Yr hyn a chanfuom

Mae'r Cyngor wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant, fodd bynnag, gallai dynnu ar gyfranogiad mwy helaeth o ddinasyddion a gwella monitro ac adrodd

Y broses ar gyfer pennu amcanion llesiant

Sylfaen dystiolaeth

- 14 Tynnodd y Cyngor o set eang o ddata a deallusrwydd i ddeall ei anghenion presennol a'i anghenion yn y dyfodol. Er enghraifft:
- Yr Asesiad Llesiant rhanbarthol
  - Ei adolygiad blynyddol o berfformiad yn erbyn ei ALI
  - Ei hunanasesiad blynyddol
  - Asesiad Anghenion Poblogaeth Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru 2022
  - Cynllun Ardal Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru
  - Adroddiad tueddiadau'r dyfodol (Cymru) 2021
  - Tystiolaeth ar gyfer trydydd Asesiad Risg Newid Hinsawdd y DU (CCRA3): Crynodeb ar gyfer Cymru 2021

- 15 Mae'r wybodaeth eang hon wedi helpu'r Cyngor i roi rhesymeg glir dros osod ei ALL a'r camau y mae'n eu cymryd i'w cyflawni.
- 16 Mae'r Cyngor wedi defnyddio set gadarn o dystiolaeth i ddatblygu dealltwriaeth glir o achosion sylfaenol y materion allweddol. Er enghraifft, heriau ynghylch cyfleoedd cyflogaeth lleol ac argaeledd tai fforddiadwy, gan fod yn rhai o achosion sylfaenol mudo pobl ifanc allan o'r Sir. Defnyddiwyd y ddealltwriaeth hon wedyn i benderfynu pa gamau y mae'n ystyried fydd yn cael yr effaith gadarnhaol fwyaf.

Ymgynghori a chyfranogiad

- 17 Mae'r Cyngor wedi cydnabod pwysigrwydd cynnwys dinasyddion, gan gynnwys grwpiau anodd eu cyrraedd, a rhanddeiliaid wrth osod a chyflawni ei ALI. Mae wedi ymgynghori ar ei Strategaeth Gorfforaethol yn uniongyrchol a thrwy ddefnyddio canlyniadau ymarferion ymgysylltu presennol, er enghraifft, ymgysylltu ynghylch Asesiad Lles y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi cydnabod bod ymatebion i'r ymgynghoriadau hyn yn gyfyngedig ac nad oedd yn adlewyrchu amrywiaeth lawn dinasyddion.
- 18 Mae rhai enghreifftiau da yn Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor o ble mae ymgysylltu'n gweithio'n dda, ac mae dinasyddion yn ymwneud â chyflawni'r camau i gyflawni'r WO. Mae'r rhain yn cynnwys gwaith gyda defnyddwyr gwasanaeth yn natblygiad y Model Llesiant Trwy Oedran (TAWBM) a chynnwys pobl ifanc a Chymdeithasau Tai yn rhaglenni tai fforddiadwy ac oes y Cyngor.
- 19 Bydd datblygu a gweithredu ffyrdd arloesol a gwahanol o ymgysylltu â dinasyddion i lywio lleoliad ei Gydweithfa yn y dyfodol yn bwysig os yw'r Cyngor am wella lefelau ymgysylltu a chyrraedd amrywiaeth lawn y boblogaeth. Dylai Strategaeth Cyfranogiad ac Ymgysylltu'r Cyngor a lanswyd yn ddiweddar ei helpu gyda hyn.
- 20 Mae'r naratif o fewn Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor yn tynnu sylw at y ffaith mai dim ond drwy gydweithio â dinasyddion y gellir cyflawni ar y Cyd â Chanolfan Gymdeithasol Cymru. Er enghraifft, bydd ei ALI "Creu Cymunedau Gofalu ac Iach" yn cael ei ategu gan ddarparu'r TAWBM sydd, yn ei dro, yn canolbwyntio ar ymgysylltu cynnar â dinasyddion a theuluoedd dinasyddion i nodi anghenion a lleihau'r risg o ddarparu pecynnau gofal dwysedd uchel yn y dyfodol.

Cynllunio i wella lles

- 21 Mae gan y Cyngor ddealltwriaeth dda o sut mae ei ALI yn cefnogi'r gwaith o gyflawni'r Nodau Cenedlaethol a chynhaliodd ymarfer mapio penodol i benderfynu sut mae ei ALI, a'r camau y mae'n eu cymryd i'w cyflawni orau yn cefnogi pob Nod. Mae'r Cyngor hefyd wedi datblygu cydberthyniad clir rhwng Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ALI a'i Swyddfa Gwasanaethau Cyhoeddus ac mae ganddo ddealltwriaeth dda o faterion a risgiau rhanbarthol a rennir a ddatblygwyd yn rhannol drwy'r asesiad llesiant BGC rhanbarthol.

Tudalen 67

- 22 Wrth ddatblygu ei ALI, archwiliodd y Cyngor flaenoriaethau strategol sefydliadau rhanbarthol eraill, gan gynnwys y rhai yng Nghynllun Heddlu a Throsedd Dyfed Powys 2021-2025 a Chynllun Ardal Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru (Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol), i alluogi a hyrwyddo dull cydgysylltiedig o wella llesiant yng Ngheredigion.
- 23 Mae nifer o enghreifftiau, gan gynnwys Partneriaeth Tyfu Canolbarth Cymru a Phartneriaeth Gofal Gorllewin Cymru, y mae'r Cyngor wedi tynnu arnynt i helpu i lywio lleoliad ei ALI a bydd hefyd yn gweithio gyda nhw i helpu i'w cyflawni. Mae enghreifftiau hefyd, gan gynnwys TAWBM, sy'n dangos ble a sut mae'r Cyngor yn hyrwyddo ymyrraeth gynnar ac atal er mwyn gwella llesiant.
- 24 Mae pedwar ALI newydd y Cyngor yn defnyddio naratif sy'n eu helpu i'w gosod fel rhai sy'n berthnasol i ddarparu angen tymor byr a thymor hir. Ymhlith yr ardaloedd o fewn ei Strategaeth Gorfforaethol lle'r oedd hyn yn arbennig o gryf roedd newid yn yr hinsawdd a lleihau carbon, yn ei ffocws ar dai fforddiadwy, yn ei ddull o adfywio economaidd a'i TAWBM.

Cyflawni'r amcanion llesiant

- 25 Rhan allweddol o'r broses bresennol i gyflawni ALI y Cyngor yw drwy ei Gynlluniau Busnes Gwasanaeth. Mae'r rhain yn rhan allweddol o 'edau aur' y Cyngor sy'n cydgysylltu cynlluniau staff unigol hyd at y blaenoriaethau yn y Strategaeth Gorfforaethol. Mae'r Cyngor yn parhau i wella'r ffordd y mae'r Cynlluniau Busnes Gwasanaeth hyn yn dangos yn glir sut mae gwasanaethau unigol yn cefnogi'r broses o ddarparu ALL.
- 26 Mae'r Cyngor wedi dangos sut y mae wedi dyrannu adnoddau i gefnogi'r gwaith o ddarparu rhai rhannau o'i ALI. Mae enghreifftiau'n cynnwys dyrannu adnoddau penodol i TAWBM a chlustnodi dros £9m o gronfeydd wrth gefn i fod yn sail i brosiectau allweddol Bargen Twf Canolbarth Cymru. Mae'r Cyngor yn datblygu Strategaeth Ariannol Tymor Canolig (SATC) newydd - sydd i fod i gael ei chwblhau erbyn canol 2023 - ac mae wedi datblygu Strategaeth Gyfalaf aml-flwyddyn i wella aliniad hirdymor adnoddau i'r ALI. Mae datblygu effeithiol a gweithredu'r Strategaethau Cyfalaf a SATC newydd yn llwyddiannus yn amlwg yn sylfaenol i gyflawni'r ALI.
- 27 Mae'r Cyngor wedi cydnabod bod yr adnoddau hirdymor ar gyfer rhai o'r ALI, fel y ALI sy'n ymgorffori datgarboneiddio, yn parhau i fod yn risg. Bydd yn bwysig bod fersiwn newydd o'i SATC yn cynnwys asesiad o ble y gallai fod risg ariannol yn y dyfodol i gyflawni ei ALI.

Monitro'r amcanion llesiant

- 28 Proses bresennol y Cyngor ar gyfer monitro cynnydd yn erbyn ei ALI yw drwy gyfuniad o'i drefniadau monitro Perfformiad Chwarterol a thrwy ei adroddiad adrodd blynyddol a hunanasesu. Mae'r Cyngor wedi cydnabod bod angen gwella ei

ddull monitro presennol er mwyn sicrhau ei fod yn gallu monitro ei gynnydd yn y ALI yn fwy effeithiol ac yn fwy rheolaidd.

- 29 Er bod y Strategaeth Gorfforaethol yn cynnwys y gweithgaredd y bydd y Cyngor yn ymgymryd ag ef i wneud cynnydd o ran cyflawni ei ALI a hefyd yn cynnwys y Mesurau Atebolwydd Cyhoeddus Cenedlaethol, mae'n bwriadu cynnwys set fwy cynhwysfawr o fesurau i bennu ei gynnydd o fewn ei Gynlluniau Busnes Gwasanaeth unigol.
- 30 Mae'r Cyngor hefyd yn cydnabod bod angen iddo ddatblygu ystod uwch o fesurau lefel uchel sy'n seiliedig ar ganlyniadau i fonitro cynnydd yn effeithiol yn erbyn ei SBO. Mae'n bwriadu ymgymryd â gwaith o amgylch monitro a mesurau fel rhan o'r gwelliannau parhaus y mae'n eu gwneud i'w drefniadau rheoli perfformiad. Gan fireinio, adrodd yn rheolaidd a chraffu yn gadarn, bydd y mesurau ALI yn gam allweddol wrth alluogi'r Cyngor i bennu'r cynnydd y mae'n ei wneud wrth gyflawni ei Swyddfa Archwilio a sut/a ydynt yn effeithio a gwella lles dinasyddion Ceredigion fel y bwriadwyd ac a gynlluniwyd.
- 31 Mae rhai enghreifftiau da o fesurau a chamau perfformiad, gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â thlodi, megis "Creu a gweithredu Cynllun Gweithredu Amddifadedd Gwledig ac Ecwiti i gefnogi ysgolion, lleoliadau nas cynhelir a darparwyr gofal plant a chwarae i leihau effaith tlodi ar bob plentyn" sy'n ystyried yr effaith eang ar les ar draws gwasanaethau'r Cyngor.

Argymhellion

- R1 Dylai'r Cyngor adeiladu ar y cynnydd y mae wedi'i wneud wrth gymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu ei amcanion llesiant drwy:
- archwilio ffyrdd newydd o fanteisio ar amrywiaeth lawn ei phoblogaeth i lywio a chyflawni ei ALI.
  - sicrhau bod ei MTFs wedi'i adnewyddu yn dangos sut y bydd yn rhoi adnoddau i ddarparu ei ALI newydd dros y tymor byr, canolig a'r tymor hwy ac i adlewyrchu unrhyw risgiau ariannol posibl i'w cyflawni yn y dyfodol.
  - sicrhau bod ei drefniadau rheoli perfformiad datblygol yn nodi'r mesurau canlyniadau mwyaf priodol ac yn darparu monitro, adrodd a chraffu effeithiol ar y cynnydd sy'n cael ei wneud ar gyflawni ei ALI.

Atodiad 1

Cwestiynau allweddol a'r hyn yr ydym yn chwilio amdano

Mae'r tabl isod yn nodi'r cwestiwn yr oeddem yn ceisio ei ateb wrth gynnal yr arholiad hwn, ynghyd â rhai is-gwestiynau i arwain ein casglu tystiolaeth. Mae hefyd yn cynnwys rhai 'dangosyddion cadarnhaol' sydd wedi'u teilwra i'r arholiad hwn, wedi'u haddasu o'r rhai rydym wedi'u defnyddio o'r blaen i lywio ein harchwiliadau egwyddor datblygu cynaliadwy. Nid rhestr wirio yw'r rhestr hon, ond yn hytrach set o nodweddion darluniadol sy'n disgrifio sut beth allai da edrych.

I ba raddau y mae'r corff wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant newydd?

Cynllunio: A oedd y broses a roddwyd ar waith gan y corff i osod ei amcanion llesiant yn seiliedig ar yr egwyddor datblygu cynaliadwy?

A yw'r corff wedi defnyddio data a gwybodaeth arall i ddeall anghenion, risgiau a chyfleoedd a sut y gallent newid dros amser?

Dangosyddion positif

- Mae gan y corff asesiad clir a chytbwys o'r cynnydd yn erbyn amcanion llesiant blaenorol a ddefnyddiwyd i lywio dealltwriaeth y corff o'r angen 'fel y mae'/tymor byr'.
- Mae'r corff wedi gosod amcanion llesiant yn seiliedig ar ddealltwriaeth dda o angen, risg a chyfleoedd yn awr ac yn y dyfodol, gan gynnwys dadansoddi tueddiadau'r dyfodol. Mae'n debygol y bydd hyn yn cael ei dynnu o amrywiaeth o ffynonellau lleol a chenedlaethol, megis:
  - Aseidiadau llesiant Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus
  - Aseidiadau poblogaeth Byrddau Partneriaeth Rhanbarthol
  - Canlyniadau ymarferion cyfranogiad lleol/ymgynghori

I ba raddau y mae'r corff wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant newydd?

	<ul style="list-style-type: none"> – Monitro a chwynion gwasanaethau – Adroddiad Tueddiadau'r Dyfodol – Adroddiad Cyflwr Adnoddau Naturiol Cyfoeth Naturiol Cymru (SoNaRR) ar gyfer Asesiadau Cymru ac Ardaloedd • Mae'r corff wedi ceisio deall achosion sylfaenol problemau fel y gall fynd i'r afael â chylchoedd negyddol a heriau rhwng cenedlaethau trwy ei amcanion llesiant.
<p>A yw'r corff wedi cynnwys eraill i ddatblygu ei amcanion llesiant?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r corff yn defnyddio canlyniadau cyfranogiad i helpu i ddewis ei amcanion llesiant. Mae'r ymglymiad hwnnw - boed yn gynradd, eilaidd neu'n gyfuniad - yn adlewyrchu amrywiaeth lawn y boblogaeth. • Mae cyfranogiad yn adlewyrchu arfer da a chyngor gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol.
<p>A yw'r corff wedi ystyried sut y gall yr amcanion wella lles a chael effaith eang?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r amcanion llesiant wedi'u cynllunio i wella llesiant yn yr ystyr ehangaf a gwneud cyfraniad ar draws y saith nod llesiant cenedlaethol. • Mae'r amcanion llesiant wedi'u cynllunio i adlewyrchu a manteisio ar y cysylltiadau rhwng gwahanol feysydd gwaith. • Mae dealltwriaeth ddatblygedig o sut mae'r amcanion llesiant yn effeithio ar, neu'n ymwneud â'r hyn y mae cyrff cyhoeddus eraill yn ceisio ei gyflawni a chyfleoedd i weithio gyda'i gilydd.
<p>A yw'r corff wedi dylunio'r amcanion i sicrhau manteision tymor hwy, wedi'u cydbwysu â diwallu anghenion tymor byr?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r corff wedi gosod amcanion sy'n ddigon uchelgeisiol ac sydd wedi'u cynllunio i yrru gweithgaredd ar draws y sefydliad. • Mae'r amcanion wedi'u cynllunio i ddiwallu anghenion tymor byr a thymor hir. Pan osodir amcanion dros amserlen fer i ganolig, fe'u gosodir yng nghyd-destun ystyriaethau neu uchelgeisiau tymor hwy.

I ba raddau y mae'r corff wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant newydd?

Adnoddau a chyflawni: A yw'r corff wedi ystyried sut y bydd yn sicrhau y gall gyflawni ei amcanion llesiant yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy?

A yw'r corff wedi ystyried sut y gall roi adnoddau i'r amcanion llesiant?

- Dyrannwyd adnoddau i sicrhau y gellir cyflawni'r amcanion dros y tymor byr a'r tymor canolig, ond mae'r corff hefyd wedi ystyried adnoddau, risgiau a/neu sut y gall adnoddau adnoddau tymor hwy.
- Mae'r corff wedi dyrannu adnoddau i sicrhau buddion ataliol, lle mae'r rhain yn cael eu disgrifio yn ei amcanion llesiant.

A yw'r corff wedi ystyried sut y gall weithio gydag eraill i gyflawni eu hamcanion?

- Mae'r corff yn defnyddio ei wybodaeth am amcanion/gweithgarwch partneriaid, ei berthnasoedd a'i drefniadau cydweithredol i sicrhau y gall gyflawni uchelgeisiau trawsbynciol.

Monitro ac adolygu: A yw'r corff wedi sefydlu trefniadau i fonitro cynnydd a gwella sut mae'n cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu ei amcanion llesiant?

Ydy'r corff wedi datblygu mesurau a threfniadau monitro priodol?

- Mae mesurau perfformiad wedi'u cynllunio i adlewyrchu'r egwyddor datblygu cynaliadwy, e.e., drwy ganolbwyntio ar ganlyniadau sy'n torri ar draws ffiniau adrannol/sefydliadol ac sy'n sicrhau buddion lluosog (gan gynnwys ataliol) dros y tymor hwy.
- Mae 'edau aur' a fydd yn caniatáu i'r corff adrodd yn glir ac yn dryloyw ar gynnydd i gyflawni'r amcanion.

A yw'r corff yn ceisio dysgu oddi wrth a gwella sut y mae wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy i bennu ei amcanion llesiant?

- Mae'r corff yn dangos hunanymwybyddiaeth ac ymrwymiad i wella sut mae'n cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy fel y gall wneud hynny mewn ffordd ystyrlon ac effeithiol.
- Mae'r corff wedi dysgu o osod amcanion llesiant blaenorol a thrwy gymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn fwy cyffredinol ac mae wedi gwella'r broses ar gyfer pennu ei amcanion llesiant newydd.
- Mae gan y corff neu'n bwriadu myfyrio ar sut y mae wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn y cylch hwn o bennu amcanion llesiant.

Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600
Ffôn testun: 029 2032 0660

Ebost: post@archwilio.cymru
Gwefan www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

Adolygiad Dilynol o'r Gwasanaeth Cynllunio – Cyngor Sir Ceredigion

Blwyddyn archwilio: 2022-23

Dyddiad cyhoeddi: Gorffennaf 2023

Cyfeirnod y ddogfen: 3660A2023

Tudalen 75

Paratowyd y ddogfen hon ar gyfer defnydd mewnol Cyngor Sir Ceredigion fel rhan o waith a gyflawnir yn unol ag Adran 17 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 ac Adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Ni chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partiön perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partiön perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Mae'r Cyngor wedi gweithredu'n gyflym i ddechrau ymateb i'r argymhellion gwreiddiol yn ein hadroddiad yn 2021 ar yr Adolygiad o'r Gwasanaeth Cynllunio. Fodd bynnag, yn awr mae angen i'r Cyngor fireinio gweithdrefnau a threfniadau llywodraethu ei Bwyllgor Rheoli Datblygu ymhellach fel eu bod yn cael eu deall, eu cymhwyso a'u gwreiddio'n llawn mewn ffordd sy'n dryloyw ac sy'n rhoi gwerth am arian i'r Cyngor cyfan.

Adroddiad cryno

Crynodeb 4

Adroddiad manwl

Trosolwg o gynnydd y Cyngor o ran mynd i'r afael â'r argymhellion o'n hadolygiad gwreiddiol (Hydref 2021) o'r Gwasanaeth Cynllunio 6

Argymhellion 12

Atodiadau

Atodiad 1 – Asesiad Archwilio Cymru o gynnydd y Cyngor o ran mynd i'r afael â'n hargymhellion o'r adroddiad a gyhoeddwyd gennym yn 2021 13

Adroddiad cryno

Crynodeb

Meini Prawf Archwilio

- 1 Amcan yr adolygiad hwn oedd asesu cynnydd y Cyngor yn erbyn y deg argymhelliad a wnaed yn ein hadroddiad ar Adolygiad Archwilio Cymru o'r Gwasanaeth Cynllunio yn 2021. Yr argymhellion yn ein hadroddiad gwreiddiol oedd y meini prawf ar gyfer yr adolygiad dilynol hwn.

Yr hyn y gwnaethom ei adolygu a pham

- 2 Mae gwasanaethau cynllunio'r Cyngor yn alluogwyr strategol bwysig sy'n tanategu llawer o ddatblygiadau mawr a phwysig, gan gynnwys adeiladu ysgolion newydd, datblygu cartrefi gofal, datblygiadau tai a llety i dwristiaid. Gall y datblygiadau hyn helpu cyngorau i gyflawni eu hamcanion ac uchelgeisiau corfforaethol.
- 3 Mae gan Gyngor Sir Ceredigion (y Cyngor), fel Awdurdod Cynllunio Lleol (ACLI), rôl hanfodol o ran adnabod anghenion datblygu; pa ardaloedd y mae angen eu gwarchod neu eu gwella; ac o ran asesu a yw datblygiad arfaethedig yn gyson â pholisïau lleol a chenedlaethol.
- 4 Fel rhan o'n Cynllun Archwilio ar gyfer Cyngor Ceredigion yn 2021-22, fe gynhaliom ni adolygiad o wasanaeth cynllunio'r Cyngor i ganfod a oedd y gwasanaeth yn cyflawni ei amcanion ac yn cyfrannu tuag at gyflawni'r blaenoriaethau yn Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor mewn modd effeithiol a chynaliadwy. Ym mis Hydref 2021, fe gyhoeddodd ni ein canfyddiadau o'r adolygiad hwnnw¹ a daethom i'r casgliad, er bod aelodau'r Cyngor ac uwch swyddogion o'r farn bod y gwasanaeth cynllunio yn strategol allweddol, nad yw gwendidau hirsefydlog sylweddol yn nhrefniadau llywodraethu'r Pwyllgor Rheoli Datblygu yn cefnogi'r Cyngor yn gynaliadwy nac yn gydlynol i wella perfformiad a chyflawni ei amcanion a'i flaenoriaethau strategol. Fe gyhoeddodd ni ddeg argymhelliad yn yr adroddiad hwnnw yn 2021.
- 5 Fe gynhaliom ni'r adolygiad dilynol diweddarach hwn o'r gwasanaeth cynllunio rhwng mis Medi 2022 a mis Chwefror 2023. Fe ddefnyddiom ni ystod o ddulliau archwilio wrth gynnal yr adolygiad hwn gan gynnwys cyfweiliadau, adolygiadau o ddogfennau ac arsylwi ar gyfarfodydd Pwyllgor Rheoli Datblygu'r Cyngor.
- 6 Fe ganolbwyntiom ni ar gynnydd y Cyngor yn erbyn ein hargymhellion yn yr adroddiad ar y Gwasanaeth Cynllunio a gyhoeddwyd gennym yn 2021.
- 7 Rydym hefyd wedi gwneud argymhellion pellach fel a nodir yn **Arddangosyn 2** isod. Mae rhai o'r rhain yn ymwneud â'n hargymhellion gwreiddiol yn 2021, ond

¹ Archwilio Cymru, Cyngor Sir Ceredigion – Adolygiad o'r Gwasanaeth Cynllunio, Tachwedd 2021

mae eraill yn ymwneud â chanfyddiadau newydd fel rhan o'n hadolygiad dilynol i helpu'r Cyngor yn y dyfodol.

Yr hyn a ganfuom

- 8 Fel a nodir yn **Atodiad 1** isod, canfuom fel a ganlyn: Mae'r Cyngor wedi gweithredu'n gyflym i ddechrau ymateb i'r argymhellion gwreiddiol yn ein hadroddiad yn 2021 ar yr Adolygiad o'r Gwasanaeth Cynllunio. Fodd bynnag, yn awr mae angen i'r Cyngor fireinio gweithdrefnau a threfniadau llywodraethu ei Bwyllgor Rheoli Datblygu ymhellach fel eu bod yn cael eu deall, eu cymhwyso a'u gwreiddio'n llawn mewn ffordd sy'n dryloyw ac sy'n rhoi gwerth am arian i'r Cyngor cyfan.
- 9 Ceir rhagor o fanylion am ein hasesiad o gynnydd y Cyngor o ran mynd i'r afael â phob un o'n hargymhellion yn **Atodiad 1**.
- 10 Mae'r adroddiad manwl yn darparu trosolwg o'n canfyddiadau.

Adroddiad manwl

Trosolwg o gynnydd y Cyngor o ran mynd i'r afael â'r argymhellion o'n hadolygiad gwreiddiol (Hydref 2021) o'r Gwasanaeth Cynllunio

- 11 Rydym yn cydnabod bod maint y newidiadau a gwelliannau o safbwynt gweithredol, llywodraethu a diwylliannol y mae eu hangen i fynd i'r afael â gwendidau hirsefydlog hanesyddol y Pwyllgor Rheoli Datblygu y gwnaethom adrodd arnynt yn ein hadroddiad yn 2021 yn golygu y bydd yn cymryd amser i'r Cyngor fynd i'r afael â hwy a'u gwreiddio'n llawn.
- 12 Roedd ein hadroddiad ar y Gwasanaeth Cynllunio ym mis Hydref 2021 yn cynnwys deg argymhelliad i'r Cyngor fynd i'r afael â hwy a'r rheiny'n amrywio o faterion a oedd yn ymwneud â llywodraethu i rai a oedd yn ymwneud â chynllunio a monitro'r gwasanaeth.
- 13 Aeth y Cyngor ati'n gyflym i gytuno ar drefniadau llywodraethu newydd ar gyfer y Pwyllgor Rheoli Datblygu a bu'n cydweithio'n agos gyda'r Aelodau i wneud hyn.
- 14 Fe weithredodd y Cyngor yn gyflym i gymeradwyo, erbyn mis Mawrth 2022, nifer o newidiadau cyfansoddiadol i'r trefniadau sy'n ategu'r Pwyllgor Rheoli Datblygu. Fe wnaeth y Cyngor:
  - newid enw Saesneg y pwyllgor o Development Control i Development Management.
  - lleihau nifer yr Aelodau ar y pwyllgor o 21 i 15.
  - cymeradwyo cynllun dirprwyo newydd. Mae hyn yn sicrhau bod y pwyllgor yn ystyried yr holl geisiadau cynllunio mawr a strategol bwysig a cheisiadau cynllunio a gyflwynir gan y Cyngor, swyddogion cynllunio ac Aelodau Etholedig.
  - datblygu cylch gorchwyl ar gyfer y Pwyllgor Rheoli Datblygu.
  - cyflwyno canllawiau ynghylch diogelu data a'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data ar gyfer aelodau'r Pwyllgor Rheoli Datblygu wrth benderfynu ar geisiadau cynllunio.
  - cymeradwyo Protocol Arfer Da mewn Cynllunio ar gyfer Aelodau.
- 15 Yn dilyn yr etholiadau Llywodraeth Leol ym mis Mai 2022, fe newidiodd aelodaeth Pwyllgor Rheoli Datblygu'r Cyngor wrth i Aelodau Etholedig a oedd newydd gael eu hethol ymuno â'r Pwyllgor.
- 16 Darparodd swyddogion amrywiaeth eang o hyfforddiant i gynorthwyo holl Aelodau'r Pwyllgor Rheoli Datblygu newydd i ddeall diben y pwyllgor, eu rôl ar y pwyllgor a pholisïau cynllunio lleol a chenedlaethol pwysig.
- 17 Mae rôl y Pwyllgor Rheoli Datblygu o ran cyfrannu at amcanion corfforaethol y Cyngor yn dal i ddatblygu. Mae'n gadarnhaol gweld bod y Pwyllgor bellach yn ystyried ceisiadau mawr a strategol bwysig ac yn gwneud penderfyniadau er budd y cyhoedd ar geisiadau sensitif a chymhleth o bwysigrwydd strategol. Fodd bynnag, mae rhai mân geisiadau cynllunio gan ddeiliaid tai sy'n ymdrin â

phryderon unigol nad ydynt yn cyd-fynd â pholisïau cynllunio lleol a chenedlaethol yn dal i gael eu galw i mewn i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu. Gellir ymdrin â'r ceisiadau hyn dan awdurdod a ddirprwywyd i swyddogion ac maent yn mynd ag amser ac adnoddau'r Pwyllgor. Yn y dyfodol, dylai'r Pwyllgor ganolbwyntio ar ei rôl strategol trwy fuddsoddi ei amser yn fwy ar y ceisiadau strategol bwysig y mae'n eu cael er mwyn cael effaith fwy arwyddocaol ac ehangach ar gymunedau lleol ac ar y Cyngor a'r sir.

- 18 Mae'r Pwyllgor Rheoli Datblygu wedi gwneud gwelliant sylweddol o ran ymlynu wrth egwyddorion diogelu data a phrosesu gwybodaeth bersonol yn unol â Deddf Diogelu Data 2018 a Rheoliad Cyffredinol y DU ar Ddiogelu Data. Anaml y mae'r Pwyllgor Rheoli Datblygu'n trafod gwybodaeth bersonol ymgeiswyr bellach.
- 19 Mae'r Gwasanaeth Cynllunio'n gwneud cynnydd o ran mynd i'r afael â'i ôl-groniad o geisiadau cynllunio gyda chymorth ymgynghorwyr allanol. Fodd bynnag, er gwaethaf trefniant tebyg gydag ymgynghorwyr allanol mewn perthynas â'r ôl-groniad o achosion gorfodi, nid yw achosion gorfodi'n lleihau yn yr un ffordd, sy'n effeithio ar berfformiad y Cyngor. Mae diffyg cymorth arbenigol o hyd yn y Gwasanaeth Cynllunio i alluogi swyddogion gorfodi i symud ymlaen gydag achosion gorfodi. Nid yw'r Cyngor wedi cytuno ar ei gyfeiriad strategol ar gyfer gorfodi, ac mae gorfodi'n faes sy'n achos pryder cynyddol i staff ac Aelodau'r Cyngor.
- 20 Nid oes bwriad gan y Cyngor ar hyn o bryd i drefnu bod darllediadau byw o gyfarfodydd ei Bwyllgor Rheoli Datblygu ar gael yn electronig i'r cyhoedd yn dilyn y cyfarfodydd. Cyngor Ceredigion yw'r unig Awdurdod Cynllunio Lleol (ACLI) yng Nghymru nad yw'n gwneud hyn. Nid oes gan y Cyngor unrhyw fwriadau i recordio cyfarfodydd ei Bwyllgor Rheoli Datblygu a threfnu eu bod ar gael yn electronig ar ôl eu darlledu'n fyw nes bydd hi'n ofynnol iddo wneud hynny dan reoliadau pellach gan Lywodraeth Cymru. Nid yw hyn yn gyson ag arfer gorau ac egwyddor Nolan sy'n ymwneud â bod yn agored mewn bywyd cyhoeddus². Mae hyn yn arwain at ddiffyg tryloywder a hygyrchedd ar y cyfan, yn enwedig i'r aelodau hynny o'r cyhoedd neu ymgeiswyr i'r gwasanaeth cynllunio sy'n dymuno arsylwi ar gyfarfodydd Pwyllgor Rheoli Datblygu'r Cyngor ar adeg sy'n addas iddynt hwy.
- 21 Gallai'r Cyngor wneud mwy i ymlynu wrth arfer da a mabwysiadu arfer da gan ACLlau ledled Cymru. Mae'r gwasanaeth cynllunio wedi cychwyn adolygiad o drefniadau llywodraethu ACLlau eraill. Hyd yma, mae wedi cysylltu â dau ACLI cyfagos ac mae cyfle iddynt ymgysylltu â rhagor yn y dyfodol. Yn dilyn adolygiad y Cyngor o ACLlau eraill a'i adroddiad i'r Cyngor wedi hynny ym mis Mawrth 2022 gyda rhestr helaeth o newidiadau, fe benderfynodd y Cyngor gadw ei Banel Archwilio Safleoedd sy'n cynnwys dim ond traean o aelodau'r Pwyllgor ac fe gyflwynodd grŵp Callio gyda dim ond 50% o aelodau'r Pwyllgor. Nid yw ACLlau eraill wedi cyflwyno'r trefniadau hyn sy'n cynyddu'r tebygolrwydd o heriau cyfreithiol mewn perthynas â rhagderfynu penderfyniadau cynllunio a'r risg i Aelodau a swyddogion o ganlyniad i hynny, a chan eu bod yn cynnwys nifer

² gov.uk: [Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus](#)

cyfyngedig o Aelodau o'r Pwyllgor Rheoli Datblygu. Mae hyn yn awgrymu y gallai'r Cyngor ddysgu mwy oddi wrth ACLlau eraill yn y dyfodol.

- 22 Ynghyd â pharhau â'r cynnydd mewn perthynas â'r argymhellion yn ein hadroddiad gwreiddiol ar y Gwasanaeth Cynllunio yn 2021, ceir tri mater ychwanegol allweddol y mae angen i'r Cyngor fynd i'r afael â hwy dros yr ychydig fisoedd nesaf i'w helpu i symud yn bellach ymlaen ar ei daith tuag at welliant trwy newid diwylliannol.
- i. cryfhau'r trefniadau ar gyfer galw ceisiadau cynllunio i mewn i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu gan Aelodau sy'n cynrychioli wardiau lleol a'r rhesymau ac ystyriaethau cynllunio perthnasol ar gyfer gwneud hynny;
  - ii. mynychder, tryloywder, effeithlonrwydd ac aelodaeth Paneli Archwilio Safleoedd; a
  - iii. y ffordd y mae'r Grŵp Callio'n gweithredu.
- 23 Bydd cryfhau'r tri maes allweddol yma'n helpu'r Cyngor i ddiogelu Aelodau a swyddogion yn well wrth wneud penderfyniadau ac yn gwella effeithlonrwydd, effeithiolrwydd, allbynnau economaidd a chynaliadwyedd trefniadau llywodraethu'r Pwyllgor Rheoli Datblygu a'i effaith ehangach ar y Cyngor a'r Sir yn ei chyfanrwydd.
- 24 I helpu'r Cyngor, rydym wedi crynhoi isod ein canfyddiadau mewn perthynas â phob un o'r tri maes allweddol newydd ar gyfer gwella.

i) Rhesymau dros alw ceisiadau cynllunio i mewn i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu

- 25 Fel yn ein hadroddiad blaenorol, nid yw'r holl resymau a ddarparwyd gan Aelodau sy'n cynrychioli wardiau lleol y Cyngor dros alw ceisiadau cynllunio i mewn i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu'n ystyriaethau cynllunio perthnasol. Ceir canllawiau o fewn Cynllun Dirprwyo cyfredol y Cyngor sy'n amlinellu sut y gellir ychwanegu cais at un o agendâu'r pwyllgor. Mae'r canllawiau'n ei gwneud yn ofynnol bod ymgynghori'n digwydd rhwng y Swyddog Arweiniol Corfforaethol ar gyfer yr Economi ac Adfywio a'r Aelod sy'n cynrychioli'r Ward Leol i gefnogi penderfyniad i gyflwyno cais cynllunio i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu. Mae hyn yn golygu y dibynnir ar un swyddog yn unig i benderfynu a yw'r rhesymau'n cyrraedd y safon ofynnol. Pe bai anghytundeb, gallai hyn effeithio ar berthnasoedd gweithio a chreu risg i barhad busnes y gwasanaeth pe bai'r swyddog yn sâl neu'n absennol.
- 26 I fynd i'r afael â'r mater hwn lle dibynnir ar un swyddog yn unig, mae cyfleoedd i'r Cyngor wella mesurau diogelu ymhellach i sicrhau bod Aelodau a swyddogion yn cael eu cefnogi a'u hamddiffyn yn fwy wrth alw ceisiadau i mewn i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu. Ar hyn o bryd, gall ymgeiswyr cynllunio ofyn dro ar ôl tro i Aelodau sy'n cynrychioli wardiau lleol alw cais i mewn i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu, hyd yn oed os nad oes rhesymau cynllunio perthnasol cryf dros alw'r cais i mewn, yn unol â gweithdrefnau'r Cyngor. Mae hyn yn creu sefyllfa anodd i Aelod sy'n cynrychioli ward leol ac yn creu amgylchedd lle gall pwysau allanol fodoli. Byddai sicrhau bod yr holl resymau dros alw cais i mewn i'r Pwyllgor yn rhesymau cynllunio perthnasol, a gorfodi hynny, yn diogelu ac yn amddiffyn Aelodau a swyddogion wrth iddynt

wneud penderfyniadau anodd ynglŷn â pha geisiadau ddylai ac na ddylai gael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu. Byddai hefyd yn sicrhau cysondeb â Chylch Gorchwyl y Pwyllgor Rheoli Datblygu.

- 27 I fynd i'r afael â'r risgiau a materion uchod ac i asesu pa geisiadau sy'n addas ar gyfer y Pwyllgor Rheoli Datblygu yn unol â meini prawf perthnasol, gallai'r Cyngor sefydlu grŵp bach o swyddogion sy'n ystyried rhesymau Aelodau sy'n cynrychioli wardiau lleol dros alw i mewn ac yn penderfynu a yw'r rhesymau a gynigir yn ystyriaethau cynllunio perthnasol cadarn. Er nad oes un ffordd benodol o gyflawni hyn, gallai fod yn gymysgedd o swyddogion sydd â gorchwyl i gynnal trefniadau llywodraethu a pholisi cynllunio, er enghraifft y Prif Swyddog, y Pennaeth Polisi Cynllunio, a swyddog o dîm cyfreithiol y Cyngor. Byddai'r trefniant hwn yn helpu i ganolbwyntio amser y Pwyllgor ar ystyried y ceisiadau mwy cymhleth a strategol bwysig, yn hytrach na mân geisiadau. Byddai effaith gwneud newidiadau o'r fath yn helpu i ddiogelu swyddogion ac Aelodau yn well, yn canolbwyntio sylw'r Pwyllgor ar y ceisiadau hynny sy'n fwy cyson â rôl a diben y Pwyllgor Rheoli Datblygu ac yn cyfrannu at amcanion corfforaethol y Cyngor.

ii) Paneli Archwilio Safleoedd

- 28 Mae Pwyllgor Rheoli Datblygu'r Cyngor yn gynyddol yn cyfeirio mân geisiadau cynllunio at Banel Archwilio Safle. Nid yw hyn wastad yn ddefnydd darbodus ac effeithlon o adnoddau. Er bod trefniadau'r Cyngor ar gyfer Panel Archwilio Safleoedd wedi bod ar waith am beth amser, mae'r Pwyllgor wedi bod yn defnyddio Paneli Archwilio Safleoedd yn fwy mynych ers ein hadroddiad ar Wasanaethau Cynllunio ym mis Hydref 2021. Mae canllawiau cyfredol y Cyngor ynghylch Paneli Archwilio Safleoedd yn rhoi enghreifftiau penodol o achlysuron pan ddylid defnyddio Panel Archwilio Safle ac yn cydnabod bod defnyddio Paneli Archwilio Safleoedd yn gallu achosi oedi yn y broses gynllunio.
- 29 Mae Llawlyfr Rheoli Datblygu Llywodraeth Cymru yn datgan mai 'Dim ond mewn amgylchiadau eithriadol, lle disgwylir y bydd y budd yn sylweddol, y dylid trefnu ymweliadau safle. Lle bo angen dylid eu nodi cyn cyfarfod y pwyllgor y mae'r cais i fod i gael ei drafod ynddo a dylai'r ymweliad safle ddigwydd ddim mwy nag wythnos ymlaen llaw³.' Mae hyn yn sicrhau cyn lleied â phosibl o oedi wrth benderfynu ar gais cynllunio.
- 30 Os nad yw'r Pwyllgor yn cael safbwyntiau gweledol o adroddiad y swyddog, sy'n arwain at fwy o Baneli Archwilio Safleoedd, gall y Cyngor archwilio ffyrdd eraill o ymdrin â hyn, megis mwy o ffotograffau o'r safle, fideo o'r safle a gweithgarwch arall tebyg, a ddefnyddiodd yn ystod ton gyntaf y pandemig. Nid yw Paneli Archwilio Safleoedd rheolaidd ar gyfer mân geisiadau'n ddefnydd effeithlon o amser aelodau'r Pwyllgor na swyddogion proffesiynol ac adnoddau'r Cyngor ar adeg pan fo'r gwasanaeth cynllunio a gwasanaethau eraill ar draws y Cyngor

³ Llywodraeth Cymru, [Llawlyfr Rheoli Datblygu](#)

eisoes dan bwysau sylweddol o safbwynt ariannol a'r gweithlu oherwydd pwysau cenedlaethol a byd-eang ehangach. Gall hefyd achosi oedi yn y broses gynllunio.

- 31 Ar hyn o bryd, dim ond pum Aelod o Bwyllgor Rheoli Datblygu'r Cyngor sy'n cael gwahoddiad i Banel Archwilio Safle. Nid yw'r trefniant hwn yn rhoi mynediad cyfartal i holl Aelodau'r Pwyllgor at wybodaeth. Dylai pob aelod o'r Pwyllgor gael cyfle cyfartal i ymweld â safle cais a'i asesu a ffurfio'u barn eu hunain yn seiliedig ar wybodaeth uniongyrchol i sicrhau proses benderfynu dryloyw a gwybodus.
- 32 Yng nghyfarfod y Pwyllgor Rheoli Datblygu yn dilyn Panel Archwilio Safle, mae'r pum aelod o'r Panel Archwilio Safle yn annerch y Pwyllgor gan roi eu barn ynglŷn â'r safle cyn bod y Pwyllgor yn trafod y cais. Ar hyn o bryd mae'r grŵp hwn o bum Aelod o'r Pwyllgor yn cyflwyno argymhellion i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu ynghylch eu harsylwadau ar y safle a rhinweddau'r cais. Nid yw'r arfer hwn yn gyson â chanllawiau'r Cyngor ynghylch Paneli Archwilio Safleoedd a'i Brotoocol Arfer Da mewn Cynllunio ar gyfer Aelodau. Mae canllawiau'r Cyngor ei hun yn datgan yn glir bod Paneli Archwilio Safleoedd 'ddim yn fforwm i drafod y cais' ac mae Protocol y Cyngor ei hun yn datgan bod rhaid i Aelodau 'sicrhau eich bod yn trin yr ymweliad â'r safle dim ond fel cyfle i geisio gwybodaeth' ac yn 'peidio â mynegi barn na safbwyntiau ynglŷn â'r cynnig wrth unrhyw un'. Yn ymarferol, ar hyn o bryd mae Aelodau'r Panel Archwilio Safle yn trafod rhinweddau cais fel a ddangosir gan dystiolaeth yn yr adroddiadau i'r Pwyllgor. Mae'r adroddiadau'n cynnwys yr argymhelliad gan Aelodau'r Panel Archwilio Safle pa un a ddylid cymeradwyo ynteu gwrthod y cais cynllunio. Mae caniatáu i aelodau'r Pwyllgor drafod rhinweddau unrhyw gais, y tu allan i'r trefniadau ffurfiol ar gyfer cyfarfodydd y Pwyllgor Rheoli Datblygu, yn achosi risg bod yr Aelodau hynny'n rhagderfynu'r cais cynllunio ac yn wynebu canlyniadau cyfreithiol posibl o ganlyniad.

iii) Grŵp Callio

- 33 Ym mis Mawrth 2022, fel rhan o'i adolygiad o drefniadau llywodraethu'r Pwyllgor Rheoli Datblygu, fe gymeradwyodd y Cyngor gynnig i sefydlu Grŵp Callio.
- 34 Yn nodweddiadol, mae cyfeirio ceisiadau ar gyfer 'cyfnod callio' yn unol â Llawlyfr Rheoli Datblygu Llywodraeth Cymru. Mae cyfnod callio'n galluogi ACLlau i adolygu'r risgiau sy'n gysylltiedig â phenderfyniad sy'n mynd yn groes i bolisiâu cynllunio ac i swyddogion ddarparu unrhyw wybodaeth ychwanegol ar gyfer Aelodau.
- 35 Y gwahaniaeth yng Nghyngor Ceredigion yw ei fod wedi cyfansoddi Grŵp Callio penodol y mae 7 o'r 15 Aelod o'r Pwyllgor Rheoli Datblygu'n eistedd arno ac sy'n gytbwys yn wleidyddol.
- 36 Rydym yn deall bod y Cyngor wedi bwriadu i'r Grŵp Callio weithredu fel fforwm addysgol a dysgu ar gyfer y Pwyllgor Rheoli Datblygu. Y bwriad oedd y byddai'r grŵp yma'n darparu cyfle ar gyfer oedi a myfyrio gydag Aelodau'r Pwyllgor yn gwirio synnwyr ac yn dysgu ymhellach am y polisiâu cynllunio cysylltiedig ac effeithiau mewn perthynas ag unrhyw benderfyniad posibl.

Tudalen 84

- 37 Yr hyn a ganfuom ni oedd bod y Grŵp Callio'n trafod ceisiadau cynllunio unigol. Byddai cynnal y Grŵp Callio fel fforwm addysgiadol yn helpu i ddiogelu Aelodau a swyddogion rhag unrhyw risgiau o ragderfynu canfyddedig neu wirioneddol ac unrhyw ganlyniadau anfwriadol a champau cyfreithiol. Fel a gadarnheir yng nghyfansoddiad y Cyngor, mae rhagderfynu'n achosi risg y gallai penderfyniad cynllunio gan y Cyngor gael ei herio'n gyfreithiol.
- 38 Mae adran 10a yn y 'Protocol o Arfer Da mewn Cynllunio ar gyfer Aelodau' sydd gan y Cyngor yn cyfarwyddo bod rhaid i Aelodau ddod i gyfarfodydd y Pwyllgor Rheoli Datblygu â meddwl agored a dangos bod ganddynt feddwl agored. Hefyd, yn unol ag awdurdod dirprwyedig y Cyngor ac i sicrhau arfer gorau, dylai trafodaethau am geisiadau penodol a alwyd i mewn i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu ddigwydd yng nghyfarfodydd y Pwyllgor Rheoli Datblygu.
- 39 Bydd ailbwrpasu'r ffordd y mae'r Grŵp Callio'n gweithio'n ymarferol i fod yn fforwm addysgol yn unig, fel a fwriadwyd, yn helpu i ddiogelu swyddogion ac Aelodau a lliniaru risgiau mewn perthynas â rhagderfynu a diffyg tryloywder. Gan hynny dylai'r Cyngor
- sicrhau nad yw'r Grŵp Callio'n trafod manylion unrhyw geisiadau cynllunio unigol;
  - sicrhau nad yw'r Grŵp Callio'n cyflwyno unrhyw argymhellion yn ôl i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu llawn ynghylch cymeradwyo neu wrthod ceisiadau cynllunio; ac
  - sicrhau bod y Grŵp Callio'n cynnwys holl Aelodau'r Pwyllgor Rheoli Datblygu fel eu bod i gyd yn cael budd o'r gwersi ehangach ac yn cael yr un wybodaeth mewn perthynas â pholisïau cynllunio.
- 40 I gefnogi'r materion uchod, ac i hwyluso gwelliant pellach, dylai'r Gwasanaeth Cynllunio a'r Tîm Cyfreithiol gydweithio'n agosach i sicrhau bod polisïau cysylltiedig a threfniadau llywodraethu'n cael eu datblygu a'u rhoi ar waith mewn ffordd gydgyssylltiedig yn gyfansoddiadol ac yn ymarferol.

Argymhellion

Arddangosyn 1: argymhellion.

Mae'r tabl isod yn nodi'r argymhellion yr ydym wedi'u hadnabod yn dilyn yr adolygiad hwn.

Argymhellion	
A1	Canlyn arni â'r argymhellion sydd wedi cael eu rhoi ar waith yn rhannol a heb gael eu rhoi ar waith o'n hadroddiad ar y Gwasanaethau Cynllunio yn 2021 er mwyn mynd i'r afael â hwy yn llawn a'u gwreiddio'n ddiwylliannol yn y Cyngor.
A2	Datblygu a gweithredu cytundeb ffurfiol i adolygu a chymeradwyo'r rhesymau cynllunio perthnasol a ddarperir gan Aelodau sy'n cynrychioli wardiau lleol wrth alw cais cynllunio i mewn i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu i sicrhau bod Aelodau a staff yn cael eu diogelu a bod y Pwyllgor yn canolbwyntio'i amser ar geisiadau mwy strategol bwysig.
A3	Adolygu arferion a gweithdrefnau'r Panel Archwilio Safleoedd i ddiogelu rhag unrhyw ganfyddiad o ragderfynu gan grŵp bach o Aelodau'r Pwyllgor i sicrhau: <ul style="list-style-type: none"> • bod holl Aelodau'r Pwyllgor yn cael eu gwahodd i ymweliadau â safleoedd; • bod ymweliadau â safleoedd yn digwydd trwy eithriad, yn cydymffurfio â Phrotocolau Archwilio Safleoedd ac yn cael eu defnyddio'n ddarbodus i sicrhau defnydd effeithlon a chymesur o adnoddau; a • bod ymweliadau â safleoedd yn cael eu hadnabod cyn cyfarfodydd y Pwyllgor Rheoli Datblygu yn unol â Llawlyfr Rheoli Datblygu Llywodraeth Cymru.
A4	Ailwrpasu'r ffordd y mae'r Grŵp Callio'n gweithio'n ymarferol fel ei fod yn cynnal ei ddiben bwriadedig fel fforwm dysgu ac addysgol i Aelodau gael rhagor o wybodaeth am bolisiau cynllunio lleol a chenedlaethol i gefnogi prosesau penderfynu'r Pwyllgor Rheoli Datblygu. Bydd hyn yn diogelu Aelodau a swyddogion rhag unrhyw ganfyddiad am ragderfynu gan grŵp bach o Aelodau'r Pwyllgor.

Atodiad 1

Aseiad Archwilio Cymru o gynnydd o ran mynd i'r afael â'r cynigion ar gyfer gwella o'r adroddiad a gyhoeddwyd gennym yn 2021

Arddangosyn 2: aseiad o gynnydd y Cyngor o ran mynd i'r afael â'n cynigion ar gyfer gwella o'r adroddiad a gyhoeddwyd gennym yn 2021

Cynigion ar gyfer Gwella yn 2021	Aseiad Archwilio Cymru o gynnydd y Cyngor
<p>A1 Dylai'r Cyngor adolygu ei gyfansoddiad i gryfhau'r broses o lywodraethu ei drefniadau rheoli datblygu. Dylai'r adolygiad:</p> <p>a) dysgu o drefniadau llywodraethu rheoli datblygu Awdurdodau Cynllunio Lleol (ACLIau) eraill;</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith yn rhannol.</p> <p>Mae'r gwasanaeth cynllunio wedi dechrau adolygiad o drefniadau llywodraethu ACLIau eraill. Hyd yma – mae wedi cysylltu â dau ACLI cyfagos ac mae cyfle iddynt ymgysylltu â rhagor yn y dyfodol. Yn dilyn yr adolygiad a'r adroddiad wedi hynny i'r Cyngor ym mis Mawrth 2022 gyda rhestr helaeth o newidiadau, fe benderfynodd y Cyngor gadw'r Panel Archwilio Safle sy'n cynnwys dim ond traean o aelodau'r Pwyllgor ac fe gyflwynodd grŵp callio sy'n cynnwys dim ond 50% o aelodau'r Pwyllgor. Nid yw ACLIau eraill yn defnyddio'r trefniadau hyn oherwydd y tueddiad ar gyfer rhagderfynu a nifer cyfyngedig yr aelodau sy'n cael eu cynnwys. Mae hyn yn awgrymu y gallai'r Cyngor ddysgu llawer mwy oddi wrth ACLIau eraill yn y dyfodol.</p>

Cynigion ar gyfer Gwella yn 2021	Asesiad Archwilio Cymru o gynnydd y Cyngor
<p>b) datblygu Cylch Gorchwyl y cytunwyd arno ar gyfer Pwyllgor Rheoli Datblygu'r Cyngor, i ddatgan yn glir ei ddiben, ei rôl a'i gyfrifoldebau, a sut mae'n cysylltu â Blaenoriaethau Corfforaethol;</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Mae'r Cyngor wedi diwygio'i Gylch Gorchwyl i ddatgan yn glir beth yw rôl a diben y Pwyllgor Rheoli Datblygu. Fodd bynnag, er bod Cylch Gorchwyl y Pwyllgor yn datgan bod rhaid i'r Pwyllgor 'ystyried ceisiadau a phenderfynu arnynt, er mwyn hybu a chyfrannu at Strategaeth a Blaenoriaethau Corfforaethol y Cyngor trwy ystyriaeth drylwyr i ddatblygiadau mawr ledled y sir', mae'r Pwyllgor yn ansicr sut i ystyried y mathau hyn o geisiadau, gan bod cwestiynau'r Pwyllgor yn gyfyngedig ac na ofynnir am unrhyw Baneli Archwilio Safleoedd.</p> <p>Yn y dyfodol, gan bod y rhain yn fathau newydd o geisiadau cynllunio i'r Pwyllgor, gall swyddogion roi gwersi, datblygiad a chymorth pellach i Aelodau'r Pwyllgor. Gan bod yr holl ACLlau eraill yng Nghymru'n recordio'u pwyllgorau cynllunio ac yn trefnu bod y recordiadau ar gael i'w gweld ar ôl cyfarfodydd pwyllgorau, mae cyfle i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu arsylwi ar bwyllgorau eraill a dysgu oddi wrthynt o ran sut i ystyried ceisiadau cynllunio mawr mewn modd gweithredol.</p>
<p>c) diffinio'r hyn y mae'n ei ystyried yn geisiadau cynllunio strategol bwysig a 'mawr';</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Mae cyfansoddiad y Cyngor yn cynnwys diffiniad o geisiadau cynllunio mawr a strategol bwysig ac mae'r Pwyllgor Rheoli Datblygu bellach yn cael y ceisiadau hyn fel rhan o'r drefn arferol.</p>

Cynigion ar gyfer Gwella yn 2021	Asesiad Archwilio Cymru o gynnydd y Cyngor
<p>d) cryfhau cynllun dirprwyo'r Pwyllgor Rheoli Datblygu drwy ystyried codi'r trothwy ar gyfer ceisiadau cynllunio a elwir yn Bwyllgor i'w alluogi i ganolbwyntio'n well ar geisiadau mwy strategol bwysig a cheisiadau mawr;</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith yn rhannol.</p> <p>Mae cynllun dirprwyo'r Cyngor yn disgrifio amgylchiadau pan ddylai ceisiadau cynllunio gael eu cyfeirio at y Pwyllgor Rheoli Datblygu ar gyfer penderfyniad. Mae'r Cynllun Dirprwyo'n datgan – 'Penderfynu ar geisiadau cynllunio yn dilyn cais yr Aelod sy'n cynrychioli'r Ward Leol, mewn ymgynghoriad â'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol-Economi ac Adfywio, oherwydd amgylchiadau a diddordeb lleol.'</p> <p>Fe gryfhaodd y Cyngor ei Gynllun Dirprwyo ac fe gadwodd y gallu i Aelodau sy'n cynrychioli wardiau lleol alw ceisiadau cynllunio i mewn ond nid yw'r rhesymau dros alw ceisiadau cynllunio i mewn i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu wastad yn seiliedig ar ystyriaethau cynllunio perthnasol ac mae'n aneglur beth mae 'oherwydd amgylchiadau a diddordeb lleol' yn ei olygu yn y Cynllun Dirprwyo cyfredol. Rydym yn gwneud argymhelliad penodol ychwanegol yn yr adroddiad hwn i fynd i'r afael â hyn.</p>
<p>e) sicrhau bod ceisiadau cynllunio a gyflwynir gan neu ar ran swyddogion ac aelodau'r Cyngor yn cael eu hystyried gan y Pwyllgor Rheoli Datblygu ac nid o dan bwerau dirprwyedig swyddogion i ddiogelu rhag unrhyw wrthdaro buddiannau canfyddedig ac i hyrwyddo annibyniaeth a thryloywder;</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Fe wnaeth y Cyngor ddiwygio'i Gyfansoddiad i fynd i'r afael â'r argymhelliad hwn, ac mae ei Bwyllgor Rheoli Datblygu bellach yn cael ceisiadau a gyflwynwyd gan swyddogion, ceisiadau ar dir y mae'r Cyngor yn berchen arno a chan Aelodau etholedig.</p>

Cynigion ar gyfer Gwella yn 2021	Asesiad Archwilio Cymru o gynnydd y Cyngor
<p>f) adolygu cydbwysedd yr amser y mae'n rhaid i aelodau wardiau lleol siarad ar geisiadau cynllunio mewn cyfarfodydd pwyllgor o'i gymharu ag ymgeiswyr a gwrthwynebwyd;</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Mae cyfansoddiad y Cyngor yn cynnwys newidiadau i drefniadau siarad cyhoeddus ar gyfer y Pwyllgor Rheoli Datblygu. Mae gan yr holl siaradwyr, gan gynnwys Aelodau sy'n cynrychioli wardiau lleol, bum munud i annerch y Pwyllgor. Mae hyn yn ymdrin â'r cydbwysedd o ran yr amser y mae unigolion yn ei gael. Rydym ni wedi sylwi, pan fo Aelodau sy'n cynrychioli Wardiau Lleol yn annerch y Pwyllgor Rheoli Datblygu, nad ydynt yn cael eu hysbysu ynghylch eu pum munud. Fodd bynnag, anaml y mae Aelodau sy'n cynrychioli Wardiau Lleol yn siarad am yn hwy na hynny. Mae unrhyw ymgeisydd, asiant neu wrthwynebydd sy'n annerch y Pwyllgor yn cael ei hysbysu ynghylch ei bum munud i annerch y Pwyllgor.</p>
<p>g) adolygu a chynnwys Cod Ymarfer Cynllunio'r Cyngor yn y cyfansoddiad a sicrhau bod aelodau'n deall ac yn gweithredu yn unol ag ef.</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Datblygodd y Cyngor 'weithdrefnau gweithredol' yr ymllynir wrthynt, heblaw am y Paneli Archwilio Safleoedd.</p> <p>Fodd bynnag, fel a nodir yn yr adroddiad hwn, mae gennym bryderon ynghylch gweithrediad y Grŵp Callio a'i arferion gweithio cyfredol.</p>
<p>A2 Dylai'r Cyngor sicrhau bod ei Bwyllgor Rheoli Datblygu a'i drefniadau cymorth pwyllgorau yn cydymffurfio ag egwyddorion diogelu data a phrosesu gwybodaeth personol yn unol â Deddf Diogelu Data 2018 a Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol y DU.</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Ceir gwelliant sylweddol gydag Aelodau'r Pwyllgor yn peidio â thrafod manylion personol ymgeiswyr wrth drafod ceisiadau cynllunio. Mae angen i'r Cyngor sicrhau bod unrhyw Aelod sy'n cynrychioli Ward Leol yn ymwybodol, pan fo'n annerch y Pwyllgor, o'i gyfrifoldebau i gydymffurfio â deddfwriaeth diogelu data.</p>

Cynigion ar gyfer Gwella yn 2021	Asesiad Archwilio Cymru o gynnydd y Cyngor
<p>A3 Mae angen i aelodau Pwyllgor Rheoli Datblygu'r Cyngor sicrhau bod unrhyw benderfyniadau cynllunio yn seiliedig ar ystyriaethau cynllunio perthnasol cadarn, ac nid amgylchiadau personol ymgeiswyr.</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith yn rhannol.</p> <p>Bu cryn dipyn o gynnydd cadarnhaol mewn perthynas ag ymlynu wrth y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data a thrafod amgylchiadau personol ymgeiswyr.</p> <p>Mae nifer o benderfyniadau'r Pwyllgor ar fân geisiadau cynllunio a'r rhai a gyflwynir gan ddeiliaid tai'n cael eu gwneud yn dilyn cyfeirio'r cais at Banel Archwilio Safle lle mae grŵp bach o Aelodau'n trafod rhinweddau'r cais ac mae rhai o'r rhain yn ymwneud ag amgylchiadau personol ymgeiswyr, sy'n mynd yn groes i ganllawiau a phrotocolau'r Cyngor ynghylch Paneli Archwilio Safleoedd.</p>
<p>A4 Mae angen i'r Cyngor sicrhau bod cofnodion o'i gyfarfodydd Pwyllgor Rheoli Datblygu 'cyhoeddus' ar gael i'r cyhoedd ar ôl cyfarfodydd pwyllgor i gadw at ofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn y dyfodol.</p>	<p>Argymhelliad heb ei roi ar waith.</p> <p>Er bod y Cyngor yn darlledu ei holl bwyllgorau'n fyw, dim ond y darllediadau o'r Cabinet a'r Cyngor sydd ar gael yn electronig wedi hynny. Ceredigion yw'r unig ACLI nad yw'n trefnu bod y darllediadau byw o gyfarfodydd ei Bwyllgor Rheoli Datblygu ar gael yn electronig ar ôl y cyfarfod.</p>

Cynigion ar gyfer Gwella yn 2021	Asesiad Archwilio Cymru o gynnydd y Cyngor
<p>A5 Dylai'r Cyngor sicrhau bod penderfyniadau'r Pwyllgor Rheoli Datblygu sy'n ymwneud â chartrefi 'fforddiadwy' yng nghefn gwlad agored yn cael eu gwneud a'u hadrodd yn gywir yn unol â chanllawiau atodol Tai Fforddiadwy'r Cyngor.</p>	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith.</p> <p>Fe gwblhaodd y Cyngor adolygiad o'i anheddau fforddiadwy i ganfod: pa un a yw anheddau fforddiadwy sengl mawr yng nghefn gwlad agored yn cael effaith sylweddol ar niferoedd y cartrefi fforddiadwy yr adroddir arnynt wrth Lywodraeth Cymru; a pha un a yw penderfyniadau o'r fath sy'n groes i gyngor swyddogion proffesiynol, mewn perthynas ag anheddau fforddiadwy sengl mawr yng nghefn gwlad agored, yn creu risg y gallai ymgeiswyr ar gyfer anheddau o'r fath benderfynu herio statws 'fforddiadwy' eu heiddo yn gyfreithiol wrth eu gwerthu yn y dyfodol.</p> <p>Fe wnaeth y Cyngor adnabod nifer y ceisiadau cynllunio a gymeradwywyd mewn 'lleoliadau eraill' ers 2015. Adnabu'r Cyngor hefyd ble y mae'r cartrefi fforddiadwy'n cael eu hadeiladu a maint yr anheddau. Daeth adolygiad y Cyngor i'r casgliad bod hyn yn cyfateb i 17% o'r cartrefi fforddiadwy a ganiatawyd. I sicrhau yr adroddir yn fwy cywir ar dai fforddiadwy yn y dyfodol, mae'r Cyngor yn bwriadu adolygu arwynebeddau a niferoedd ystafelloedd gwely anheddau fforddiadwy ac anheddau TAN6 â chaniatâd Llawn neu Faterion a Gadwyd yn Ôl. Mae'n bwriadu ychwanegu'r wybodaeth hon at ei broses fonitro fewnol a gall yr anheddau hynny sy'n mynd y tu hwnt i'r uchafswm maint gael eu hadnabod a'u diystyru wrth adrodd wrth Lywodraeth Cymru.</p>
<p>A6 Dylai'r Cyngor a'r Pwyllgor Rheoli Datblygu asesu goblygiadau cronol ac effaith seilwaith hirdymor cymeradwyo anheddau fforddiadwy sengl a cheisiadau cynllunio TAN 6 yng nghefn gwlad agored er mwyn sicrhau eu bod yn cyfrannu'n gynaliadwy ac yn gydlynol at flaenoriaethau corfforaethol ehangach y Cyngor.</p>	<p>Argymhelliad heb ei roi ar waith.</p> <p>Fel a nodwyd mewn ymateb i A5, fe gwblhaodd y Cyngor adolygiad o faint anheddau fforddiadwy a ganiatawyd yng nghefn gwlad agored ac mewn 'lleoliadau eraill'. Fodd bynnag, ni wnaeth yr adolygiad hwn amlygu'r asesiad cronol o'r effaith ar y seilwaith, er enghraifft darpariaeth iechyd gymunedol, casglu gwastraff, cludiant i ysgolion a lleoedd ac ati, wrth gymeradwyo anheddau yng nghefn gwlad agored neu mewn 'lleoliadau eraill'.</p>

Cynigion ar gyfer Gwella yn 2021	Asesiad Archwilio Cymru o gynnydd y Cyngor
Cynllunio Gwasanaethau: Dylai Gwasanaeth Cynllunio'r Cyngor:	
A7 Cyflwyno ei wybodaeth a'i thargedau perfformiad yn gliriach yn ei gynlluniau busnes.	<p>Argymhelliad wedi'i roi ar waith yn rhannol.</p> <p>Mae cynllun busnes Rheoli Datblygu'r Cyngor 2022-23 yn cynnwys hunanasesiad sy'n bwrw golwg ar dri maes allweddol: yr hyn sy'n gweithio'n dda, yr hyn y mae'r gwasanaeth yn gofidio amdano a'r hyn y mae angen iddo ddiwydd. Mae hyn yn darparu darlun clir o'r gwasanaeth. Fodd bynnag, nid yw'r cynllun busnes yn dangos unrhyw ddata sylfaenol a nifer cyfyngedig o dargedau y mae'n eu dangos i ategu amcanion y gwasanaeth. Felly, nid yw'r cynllun busnes yn cyflwyno gwybodaeth am berfformiad na thargedau mewn modd eglur. Mae'r Gwasanaeth Cynllunio'n sefydlu Safonau Gwasanaeth i ddarparu eglurder ynghylch yr hyn y gall ymgeiswyr/asiantau ei ddisgwyl gan y Gwasanaeth a rôl ymgeiswyr/asiantau o ran cyfrannu at broses esmwyth ar gyfer cyflwyno ceisiadau cynllunio. Unwaith y byddant wedi'u cwblhau, dylai'r Safonau Gwasanaeth ddarparu manylion y gwasanaethau a gynigir, y safonau y mae'r gwasanaeth yn ymgeinio i'w cyrraedd, a thargedau perfformiad mesuradwy. Mae'r wybodaeth hon wedi'i bwriadu i fod ar gael yn rhwydd i swyddogion, Aelodau Etholedig, cymunedau lleol, datblygwyr a phartïon eraill â buddiant. Y bwriad yw bod y mesurau perfformiad terfynol a fydd yn rhan o'r Safonau Gwasanaeth yn cael eu cynnwys yn y cynllun busnes.</p>

Cynigion ar gyfer Gwella yn 2021	Asesiad Archwilio Cymru o gynnydd y Cyngor
<p>A8 Adolygu effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd cyfuno rolau'r Swyddog Rheoli Datblygu a Gorfodi gan gynnwys yr effaith ar berfformiad.</p>	<p>Argymhelliad heb ei roi ar waith.</p> <p>Nid yw'r Cyngor wedi cynnal yr adolygiad hwn. Mae'r Cyngor wedi sicrhau gwasanaeth ymgynghorwyr i gynorthwyo gyda lleihau'r ôl-groniad o geisiadau cynllunio ac achosion gorfodi. Er gwaethaf dechrau araf, mae'r ymgynghorwyr yn gwella cyflymder eu proses benderfynu ar gyfer ceisiadau cynllunio ond nid ar gyfer gorfodi.</p> <p>Mae'r Cyngor yn ystyried rôl gorfodi'n gyffredinol, gan gynnwys mewn meysydd gwasanaeth eraill megis gwastraff ac ailgylchu ac iechyd yr amgylchedd. Yn ystod ein gwaith maes, cawsom neges gref bod gorfodaeth gynllunio'n bryder cynyddol yn y sir, y mae angen mynd i'r afael ag ef.</p>
<p>Monitro</p> <p>A9 Dylai'r Cyngor sefydlu fframwaith i sicrhau ei hun bod y Pwyllgor Rheoli Datblygu yn cyfrannu'n gydlynol ac yn gynaliadwy at gyflawni blaenoriaethau corfforaethol y Cyngor.</p>	<p>Argymhelliad heb ei roi ar waith.</p> <p>Roedd y Gwasanaeth Cynllunio'n bwriadu datblygu 'Rhestr Wirio Cynaliadwyedd' ar gyfer y Pwyllgor Rheoli Datblygu i asesu effaith unigol a chronnus prosesau penderfynu. Byddai swyddogion yn cwblhau'r rhestr wirio cyn cyfarfodydd y pwyllgor ac yn cynnwys y rhestr wirio fel rhan o'r pecyn adroddiadau ar gyfer y Pwyllgor. Fodd bynnag, nid ydym wedi gweld tystiolaeth bod y gwasanaeth yn rhoi'r trefniant hwn ar waith.</p>

Cynigion ar gyfer Gwella yn 2021

Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol A10 Wrth wneud unrhyw newidiadau i'r gwasanaeth cynllunio, dylai'r Cyngor fanteisio ar y cyfle i ystyried sut y gallai weithredu'n agosach yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth gyfrannu at gyflawni amcanion llesiant y Cyngor wrth wneud penderfyniadau cynllunio.

Asesiad Archwilio Cymru o gynnydd y Cyngor

Argymhelliad wedi'i roi ar waith yn rhannol.

Fe wnaeth swyddogion gynnwys yr egwyddor Datblygu Cynaliadwy o fewn yr hyfforddiant ar gyfer y Pwyllgor Rheoli Datblygu newydd ym mis Mai 2022. Fodd bynnag, mae dehongliad rhai Aelodau o 'ddatblygu cynaliadwy' yn wahanol i'r diffiniad o ddatblygu cynaliadwy yn Rhifyn 11 Polisi Cynllunio Cymru. Wedi'i gynnwys yng Nghylch Gorchwyl y Pwyllgor mae'r gofyniad bod y Pwyllgor yn 'ystyried yr egwyddor datblygu cynaliadwy wrth benderfynu ar geisiadau cynllunio'. Er mwyn ymlynu wrth ddiben y Pwyllgor, mae hyfforddiant pellach ar gyfer Aelodau'n ofynnol fel bod y Pwyllgor yn deall yn llawn beth mae datblygu cynaliadwy'n ei olygu yng nghyd-destun cynllunio.

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

'Craciau yn y Sylfeini' – Diogelwch Adeiladau yng Nghymru

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru

Awst 2023

Paratowyd yr adroddiad hwn i'w gyflwyno i'r Senedd o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a 2006.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol o'r Senedd ac o lywodraeth. Mae'n archwilio ac yn ardystio cyfrifon Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus sy'n gysylltiedig â hi ac a noddir ganddi, gan gynnwys cyrff y GIG. Mae ganddo'r pŵer i gyflwyno adroddiadau i'r Senedd ar ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y defnydd a wna'r sefydliadau hynny o'u hadnoddau wrth gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gallent wella'r defnydd hwnnw.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, mae'n cynnal astudiaethau gwerth am arian mewn llywodraeth leol ac yn arolygu cydymffurfiaeth gydag anghenion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2023

Archwilio Cymru yw brand ymbarél Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân gyda'u swyddogaethau cyfreithiol eu hunain. Nid yw Archwilio Cymru ei hun yn endid cyfreithiol. Er bod gan yr Archwilydd Cyffredinol y swyddogaethau archwilio ac adrodd a ddisgrifir uchod, prif swyddogaethau Swyddfa Archwilio Cymru yw darparu staff ac adnoddau eraill ar gyfer arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol, ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

Cewch aildefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys y logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng. Os byddwch yn ei aildefnyddio, rhaid i chi ei aildefnyddio'n gywir ac nid mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru a rhaid rhoi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle nodwyd deunydd hawlfraint unrhyw drydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildefnyddio.

Am fwy o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn ffurf ac/neu iaith wahanol, cysylltwch â ni drwy ffonio 029 2032 0500 neu drwy e-bostio post@archwilio.cymru. Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Gallwch ysgrifennu atom hefyd, yn Gymraeg neu'n Saesneg, a byddwn yn ymateb yn yr iaith rydych chi wedi ei defnyddio. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in English.

Cynnwys

Adroddiad cryno

Cynnwys	4
Rheoli Adeiladu a Diogelwch Adeiladau yng Nghymru	4
Trychineb Grenfell ac Ymchwiliad Hackitt	6
Casgliadau Allweddol	8
Ffeithiau Allweddol	10
Argymhellion	12

Adroddiad manwl

1	Nid yw cyrff cyfrifol wedi datblygu cynlluniau cynhwysfawr eto sy'n nodi sut y bwriedir ymdrin â'r cyfrifoldebau newydd a diwygiedig a gyflwynwyd gan y Ddeddf Diogelwch Adeiladau	16
2	Mae materion o ran darparu adnoddau'n ei gwneud yn annhebygol y gall awdurdodau lleol roi'r gyfundrefn diogelwch adeiladau newydd ar waith yn llwyddiannus neu fod gwasanaethau'n addas ar gyfer y diben	24
3	Nid oes rhyw lawer o waith yn cael ei wneud i werthuso gwasanaethau rheoli adeiladu ledled Cymru ac nid oes system gynhwysfawr genedlaethol o sicrwydd diogelwch adeiladau	40

Atodiadau

1	Ymagwedd a Dulliau Archwilio	47
2	Dogfennau Cymeradwy'r Rheoliadau Adeiladu	49
3	Y Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau a'r Person Atebol	50
4	Dull yr Alban	52
	Model gweithredu	52
	Ymateb i Grenfell	53
	Model hybiau lleo	55

Adroddiad cryno

Cyd-destun

Rheoli Adeiladu a Diogelwch Adeiladau yng Nghymru

- 1 Set o ofynion cyfreithiol ar gyfer dylunio a chodi adeiladau newydd, codi estyniadau i adeiladau presennol a gwneud addasiadau sylweddol iddynt a rhai newidiadau i'w defnydd, yw Rheoliadau Adeiladu. Mae rheoliadau adeiladu'n helpu i sicrhau bod adeiladau newydd, addasiadau, adnewyddiadau ac estyniadau (yn rhai domestig neu fasnachol) yn ddiogel, yn hygyrch ac yn rhad ar ynni.
- 2 Diffinnir y rheoliadau adeiladu gan Lywodraeth Cymru ac maent yn cynnwys testunau penodol gan gynnwys cyfanrwydd strwythurol, diogelu rhag tân, hygyrchedd, perfformiad ynni, dyfeisiau trydanol a gosod dyfeisiau hylosgi. Maent hefyd yn gosod, er enghraifft, safonau ar gyfer draeniau, awyru, diogelu rhag dŵr yn dod i mewn a diogelu rhag halogiad gan gynnwys nwy methan a radon. Er mwyn helpu pobl i gydymffurfio â hwy, mae Llywodraeth Cymru yn cynhyrchu Dogfennau Cymeradwy sy'n cynnig arweiniad manwl ac yn dangos ffyrdd o sicrhau cydymffurfiaeth, a fynegir mewn datganiadau swyddogaethol syml – gweler **Atodiad 2** am ragor o wybodaeth.
- 3 Dylunwyr, adeiladwyr a pherchnogion adeiladau sy'n bennaf gyfrifol am gydymffurfio â Rheoliadau Adeiladu, ac mae dau lwybr yn agored iddynt wrth geisio cymeradwyaeth i'w gwaith¹. Gallant ddewis talu am naill ai:
  - arolygydd awdurdod lleol o'r cyngor a chyfundrefn a weithredir trwy Rheoli Adeiladu Awdurdodau Lleol (LABC); neu
  - arolygydd cymeradwy o gwmni rheoli adeiladu preifat a gymeradwywyd gan y Llywodraeth.

---

1 Mae'r system yng Nghymru'n adlewyrchu'r un yn Lloegr ac mae wedi bod yn ddigynfnewid i raddau helaeth ers mabwysiadu Rhan 2 o Ddeddf Adeiladu 1984 a oedd yn darparu ar gyfer cyflwyno arolygwyr cymeradwy fel dewis arall yn lle cael cymeradwyaeth rheoliadau adeiladu gan awdurdod lleol. Yn yr Alban, mae'r holl weithgareddau rheoli adeiladu yn nwylo llywodraeth leol ac nid oes arolygwyr cymeradwy ar gyfer adeiladau preifat.

- 4 Yn ymarferol, os cynigir gwaith adeiladu, rhaid i'r gwaith gydymffurfio â'r Rheoliadau hyn. Er y gall gwaith ar adeilad newydd neu estyniad fynd rhagddo cyn unrhyw ganiatâd ffurfiol, ni all unrhyw beth symud ymlaen y tu hwnt i'r camau arolygu heb gymeradwyaeth arolygydd. Pan fo'r adeilad wedi'i gwblhau wrth fodd arolygydd, dyroddir Tystysgrif Cwblhau neu Derfynol (gan ddibynnu pwy sydd wedi cymeradwyo'r gwaith). Dim ond pan fo'r holl waith wedi cael ei gymeradwyo a bod arolygiad terfynol o'r safle wedi digwydd y darperir y dystysgrif hon.
- 5 Mae'r ddau'n gweithio yn yr un ffordd, gan wirio cynlluniau cyn i'r gwaith ddechrau, arolygu gwaith yn ffisegol yn ystod y datblygiad, cynghori ynghylch unrhyw newidiadau yn ôl yr angen i sicrhau cydymffurfiaeth, cyn ail-arolygu'r gwaith cyn cymeradwyo'r prosiect. Fodd bynnag, dim ond awdurdod lleol sydd â phwerau gorfodi ac erlyn lle ceir achosion o dorri'r Rheoliadau. Dylai arolygydd cymeradwy drosglwyddo'r prosiect i'r awdurdod lleol os oes problemau gyda'r prosiect na ellir eu datrys yn anffurfiol. Gall fod cosbau trwm, gan gynnwys dirwyon a charchariad, am achosion o dorri'r Rheoliadau, er mai anaml iawn y mae hyn yn digwydd yn ymarferol.

Trychineb Grenfell ac Ymchwiliad Hackitt

- 6 Roedd y gyfundrefn rheoliadau adeiladu'n ddigynfnewid am nifer o flynyddoedd tan Dân Tŵr Grenfell yn 2017, y bu farw 72 o bobl ynddo. Yn dilyn y trychineb hwn, comisiynwyd adolygiad annibynnol o Reoliadau Adeiladu a diogelwch tân gan Lywodraeth y DU (y Deyrnas Unedig). Dan gadeiryddiaeth y Fonesig Judith Hackitt, cyhoeddwyd adroddiad yr adolygiad² ym mis Mai 2018 ac fe amlygodd faterion hirsefydlog a difrifol³ gyda'r system diogelwch adeiladau, gan gynnwys:
- **Anwybodaeth** – nid oedd rheoliadau a chanllawiau wastad yn cael eu darllen gan y rhai yr oedd angen iddynt eu darllen, a phan oeddent yn gwneud roedd y canllawiau'n cael eu camddeall a'u camddechongli.
  - **Difaterwch** – prif gymhellid y system oedd gwneud pethau mor gyflym ac mor rad â phosibl yn hytrach na darparu cartrefi o ansawdd sy'n ddiogel i bobl fyw ynddynt. Pan godwyd pryderon gan eraill a oedd yn gysylltiedig â gwaith adeiladu neu gan drigolion, roeddent yn aml yn cael eu hanwybyddu. Roedd rhai o'r bobl a oedd yn gwneud gwaith adeiladu'n methu â blaenoriaethu diogelwch, gan ddefnyddio amwysedd rheoliadau a chanllawiau i 'chwarae'r' system.
  - **Diffyg eglurder ynghylch rolau a chyfrifoldebau** – roedd amwysedd ynghylch ble'r oedd cyfrifoldeb yn gorwedd, a hynny'n cael ei waethygu gan rywfaint o natur dameidiog o fewn y diwydiant, ac yn rhagwahardd perchnogaeth gadarn ar atebolrwydd.
  - **Goruchwyliaeth reoleiddiol ac offer gorfodi annigonol** – nid oedd maint neu gymhlethdod prosiect i'w gweld fel pe baent yn goleuo'r ffordd yr oedd yn cael ei oruchwyllo gan y rheoleiddiwr. Lle'r oedd angen camau gorfodi, yn aml nid oeddent yn cael eu cymryd. Lle'r oeddent yn cael eu cymryd, roedd y cosbau mor fach fel eu bod yn rhwystr aneffeithiol.
- 7 Argymhellodd yr adroddiad fframwaith newydd i ddisodli'r system gymhleth a oedd wedi tyfu dros ddegawdau, ynghyd â'r angen i newid diwylliant o un sy'n blaenoriaethu cyfanrwydd a dyluniad strwythurol i un sydd â phwyslais cyfartal ar reolaethau ansawdd diogelwch tân. Yn dilyn Ymchwiliad Hackitt, blaenoriaethodd Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU waith i fyn d i'r afael â chanfyddiadau'r adolygiad a phenllanw hynny oedd Deddf Diogelwch Adeiladau 2022 (y 'Ddeddf')⁴. Y Ddeddf yw'r broses fwyaf i ailwampio rheoliadau diogelwch adeiladau ers 1984 yng Nghymru a Lloegr.

---

2 Judit Hackitt, [Building a Safer Future](#), Mai 2018

3 Llundain Sir John Egan, [Rethinking Construction: Report of the Construction Task Force](#), November 1998

4 [Deddf Diogelwch Adeiladau 2022](#).

- 8 Mae'r adroddiad hwn yn ystyried sut y mae Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol a'u partneriaid allweddol yn rhoi gofynion Deddf Diogelwch Adeiladau 2022 ar waith. Bu ffocws ein hadolygiad ar asesu parodrwydd cyrff i ymgymryd â'u cyfrifoldebau newydd ac estynedig, cydnherthedd gwasanaethau presennol, a chadernid systemau sicrwydd diogelwch adeiladau. Mae **Atodiad 1** yn nodi ein hymagwedd a dulliau archwilio.

Casgliadau Allweddol

- 9 Ein casgliad ar y cyfan yw nad yw cyrff cyfrifol – yn enwedig awdurdodau lleol a thŷn ac achub – yn gallu cyflawni eu cyfrifoldebau'n effeithiol a sicrhau bod adeiladau yng Nghymru'n ddiogel.
- 10 Yn **Rhan 1** o'r adroddiad, rydym yn ystyried y blaenoriaethau a osodwyd gan Lywodraeth Cymru mewn perthynas â'r Ddeddf a pha mor barod yw awdurdodau lleol i gyflawni'r rhain. Canfuom fod Llywodraeth Cymru wedi rhoi blaenoriaeth i ymateb i drychineb Grenfell, gan weithio gyda Llywodraeth y DU. Arweiniodd hyn at Ddeddf Diogelwch Adeiladau 2022 sy'n ceisio mynd i'r afael â phroblemau hirsefydlog o ran rheoleiddio a goruchwyllo gwaith i ddylunio a chodi adeiladau.
- 11 Canfuom fod Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU yn dilyn llwybrau gwahanol o ran meysydd polisi allweddol, a bod peth amheuaeth o hyd ynghylch sut y bydd y Ddeddf yn cael ei rhoi ar waith yng Nghymru, yn bennaf am nad yw penderfyniadau mewn meysydd allweddol wedi cael eu gwneud a'u cytuno eto. Mae hyn yn creu ansicrwydd, gyda'r rhan fwyaf o awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am gyflawni'r newidiadau hyn a, thrwy estyniad o ran cydweithio, gwasanaethau tân ac achub, sydd eto i ddatblygu cynlluniau cynhwysfawr sy'n nodi sut y maent yn bwriadu cyflawni eu cyfrifoldebau newydd a diwygiedig.
- 12 Yn **Rhan 2** rydym yn ystyried cryfder gwasanaethau rheoli adeiladu a gorfodi awdurdodau lleol, effeithiolrwydd y drefn pennu ffioedd a sut mae gwasanaethau'n newid i gryfhau cydnerthedd. Rydym yn dod i'r casgliad, fel proffesiwn, bod rheoli adeiladu a diogelwch adeiladau'n wynebu heriau staffio sylweddol. Mae gweithlu sy'n heneiddio (gweler y Ffeithiau Allweddol isod), cynllunio gwael ar gyfer olyniaeth, diffyg buddsoddi ehangach mewn gwasanaethau a hyfforddi a datblygu'n amlygu nad yw'r gwasanaethau hyn yn gydnerth nac yn addas ar gyfer y dyfodol.
- 13 Mae gennym hefyd bryderon ynghylch rheolaeth ariannol ar reoli adeiladu, a ninnau wedi dod i'r casgliad y gallai arferion cyfredol rhai awdurdodau fod yn anghyfreithlon gyda gwasanaethau'n peidio â gweithredu yn unol â rheoliadau a chanllawiau. Er bod y pandemig wedi helpu awdurdodau lleol i foderneiddio eu gwasanaethau, gan ddefnyddio TG (Technoleg Gwybodaeth) seiliedig ar gwmwl a threfniadau gweithio o bell, mae eu cydnerthedd yn dal i fod yn wan. Nid yw cyfleoedd i gryfhau gwasanaethau trwy gydweithredu a rhanbartholi yn cael eu blaenoriaethu ac ychydig o waith sydd wedi digwydd yn y meysydd hyn.

- 14 Yn olaf, yn **Rhan 3** rydym yn archwilio trefniadau sicrhau diogelwch adeiladau. Canfuom fod diffyg fframwaith cenedlaethol i fonitro a gwerthuso gwasanaethau rheoli adeiladu a diogelwch adeiladau'n golygu nad yw awdurdodau lleol a'u partneriaid yn gweithio i fesurau deilliant, targedau na meincnodau priodol y cytunwyd arnynt. Ar y cyd â gweithgarwch cyfyngedig i graffu ar reoli adeiladu a diogelwch adeiladau a'u gwerthuso, a'r ffaith bod risgiau'n cael eu rheoli'n wael, rydym yn dod i'r casgliad nad yw systemau sicrwydd yn ddigonol.

Roedd tân Tŵr Grenfell yn drasiedi cenedlaethol, ac rydym yn dal i deimlo'i effaith heddiw. Mae fy adroddiad yn amlygu pryderon mawr ynghylch rhoi'r system newydd ar gyfer Diogelwch Adeiladau ar waith. Er ei bod yn galonogol gweld yr awch ac ymrwymiad gan y rhai sy'n gweithio yn y sector, rwy'n pryderu nad oes digon o flaenoriaeth yn cael ei rhoi i'r gwasanaethau hyn ar lawr gwlad. Mae'r diffyg cynlluniau cadarn, prosesau penderfynu eglur ac adnoddau digonol yn codi pryderon go iawn na fydd y ddeddfwriaeth newydd yn cael ei chyflawni ac y bydd y problemau y mae'n ceisio mynd i'r afael â hwy'n dal i fodoli.

Adrian Crompton

Archwilydd Cyffredinol Cymru

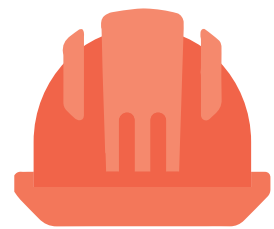

Ffeithiau Allweddol

177 cyfanswm y staff ym maes rheoli adeiladu

11 cyfanswm y staff y penodwyd rhywun yn eu lle yn 2021-22

0 nifer y syrfewyr neu reolwyr sydd ag anabledd

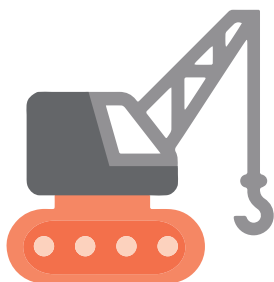
O'r **133** o syrfewyr a rheolwyr CagALL, mae **54.4%** dros 50 oed a dim ond **10%** sydd dan 30

96% cyfran y syrfewyr a'r rheolwyr sy'n wyn

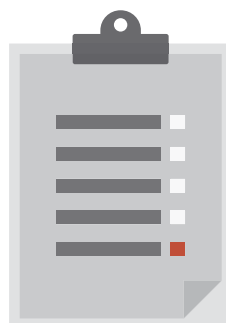
21 cyfanswm y staff a adawodd faes rheoli adeiladu yn 2021-22

100% cyfran y staff gweinyddol sy'n wyn

118 Nifer cyfartalog y ceisiadau y mae pob syrfewr/rheolwr yn ymdrin â hwy

Mae'r tîm rheoli adeiladu cyffredin mewn awdurdod lleol yn cynnwys:

Rheolwr

Gwryw

50-60 mlwydd oed

Cymwysedig

Syrfëwr

Gwryw

Dros 50 mlwydd oed

Cymwysedig

Syrfëwr

Gwryw

Dros 50 mlwydd oed

Aelod cysylltiol

Syrfëwr

Gwryw

Dros 40 mlwydd oed

Heb gymhwyso

Syrfëwr

Gwryw

30-40 mlwydd oed

Heb gymhwyso

Syrfëwr

Gwryw

O dan 30 mlwydd oed

Cymwysedig

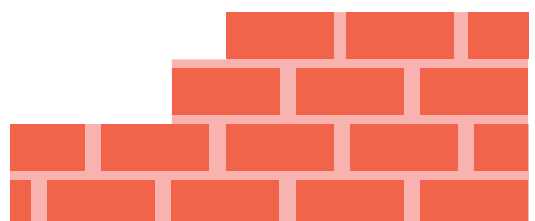
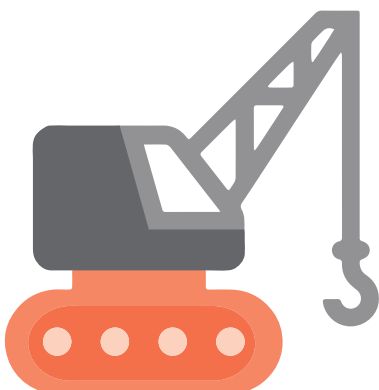

Gweinyddol

Benyw

Unrhyw oedran

Heb gymhwyso

Argymhellion

- 15 Mae ein hargymhellion wedi'u nodi isod. Rydym yn disgwyl i Lywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol unigol ystyried canfyddiadau'r adolygiad hwn a'n hargymhellion a chwblhau ffurflen ymateb sefydliadol a chyhoeddi hon. Rydym hefyd yn disgwyl y bydd pwyllgor llywodraethu ac archwilio pob awdurdod lleol yn derbyn yr adroddiad ac yn monitro eu hymateb i'n hargymhellion mewn modd amserol.

Arddangosyn 1: argymhellion

Argymhellion

- A1 Dylai Llywodraeth Cymru ddarparu mwy o eglurder ynghylch gweithredu a disgwyliadau'r Ddeddf Diogelwch Adeiladau er mwyn sicrhau bod awdurdodau lleol yn gallu cyflawni eu cyfrifoldebau a'u dyletswyddau newydd. Dylai hyn gynnwys:
- egluro'r gofynion manwl ar gyfer cymhwysedd a chofrestru er mwyn galluogi awdurdodau lleol i gynllunio ar gyfer y newidiadau hyn;
  - amserlen benodol ar gyfer datblygu a mabwysiadu canllawiau ar gyfer Cymru i sicrhau y gall awdurdodau lleol ac eraill gyflawni eu dyletswyddau; a
  - dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda rhanddeiliaid allweddol, fel LABC Cymru, i roi cymorth i ddeall y canllawiau a'u rhoi ar waith pan gânt eu cyhoeddi.
- A2 Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod ganddi ddigon o adnoddau i gyflawni'r newidiadau deddfwriaethol a pholisi ar gyfer Diogelwch Adeiladau er mwyn lleihau risgiau i'w rhoi ar waith.

Argymhellion

- A3 Dylai Llywodraeth Cymru adolygu'r dull marchnad gymysg o reoli adeiladu a dod i'r casgliad pa un a yw'n parhau i fod yn briodol ac yn effeithiol o ran cadw adeiladau yng Nghymru'n ddiogel. Dylai'r adolygiad hwn:
- asesu'r sefyllfa fel ag y mae yn erbyn newidiadau posibl, megis y model cyflawni yn yr Alban;
  - bod wedi'i fframio ar sail dadansoddiad SWOT o gostau, manteision, bygythiadau a risgiau;
  - manteisio ar ymchwil sy'n bodoli eisoes i adnabod arfer da; a
  - chael ei gyhoeddi gan gytuno ar ffordd ymlaen.
- A4 Dylai Llywodraeth Cymru gynyddu ei gwaith i oruchwylio a rheoli'r sector rheoli adeiladu er mwyn sicrhau bod system sicrwydd gadarn ar waith ar gyfer rheoli adeiladu a diogelwch adeiladau trwy:
- greu fframwaith perfformiad cenedlaethol gyda safonau gwasanaeth eglur i hybu cysondeb o ran y gwasanaethau. Dylai hyn hefyd gynnwys mesurau deilliant i fonitro perfformiad a fframwaith gwerthuso ac adrodd ar gyfer craffu.
  - datblygu cynllun cenedlaethol ar gyfer y gweithlu diogelwch adeiladau i fynd i'r afael â'r risgiau mwyaf sylweddol sy'n wynebu'r sector. Dylai hyn gynnwys casglu a chyhoeddi data yn rheolaidd, yn ogystal â chwmpasu blaenoriaethau, megis:
    - mwy o ffocws ar hyfforddeion i liniaru risgiau i olyniaeth;
    - sefydlu rolau swyddi cenedlaethol, cyson sy'n cyfateb i lefelau cymhwysedd;
    - cynyddu amrywiaeth y sector i sicrhau ei fod yn adlewyrchu Cymru fodern; a
    - dylid ystyried cyllid penodol hefyd i alluogi syrfewyr i ennill a chynnal cymhwysedd.
  - dylai Llywodraeth Cymru archwilio gyda'r sector addysg bellach sut orau i ddarparu hyfforddiant rheoli adeiladu yng Nghymru i roi cymorth i gynllunio ar gyfer olyniaeth, datblygu sgiliau a sicrhau cymhwysedd.

Argymhellion

A5 Dylai awdurdodau lleol ddatblygu cynlluniau gweithredu lleol sy'n mynegi gweledigaeth glir ar gyfer rheoli adeiladu er mwyn gallu cynllunio'n effeithiol ar gyfer rhoi gofynion y Ddeddf ar waith. Dylai'r Cynlluniau:

- fod yn seiliedig ar asesiad o risgiau lleol ac yn cynnwys camau lliniaru;
- nodi sut y bydd adnoddau'n cael eu darparu ar gyfer gwasanaethau rheoli adeiladu i gyflawni eu holl gyfrifoldebau statudol;
- dangos rôl allweddol rheoli adeiladu o ran sicrhau adeiladau diogel a bod yn gysylltiedig ag amcanion llesiant ac amcanion corfforaethol eraill; a
- chynnwys mesurau deiliant sy'n canolbwyntio ar yr holl wasanaethau rheoli adeiladu, nid strwythurau peryglus yn unig.

A6 Dylai awdurdodau lleol fynd ati ar frys i adolygu eu rheolaeth ariannol ar reoli adeiladu a sicrhau eu bod yn cydymffurfio'n llawn â Rheoliadau. Dylai hyn gynnwys:

- sefydlu amserlen o adolygiadau ffioedd rheolaidd i sicrhau bod taliadau'n adlewyrchu cost gwasanaethau ac yn cydymffurfio â'r Rheoliadau;
- adrodd ar berfformiad ariannol a chyhoeddi'r wybodaeth honno'n flynyddol yn unol â'r Rheoliadau;
- sicrhau bod staff perthnasol yn cael hyfforddiant i sicrhau eu bod yn cymhwyso'r Rheoliadau ac yn dehongli adroddiadau ariannol yn gywir; a
- diwygio ffioedd i sicrhau y codir am wasanaethau yn unol â'r Rheoliadau.

Argymhellion

- A7 Dylai awdurdodau lleol weithio gyda phartneriaid i wneud gwell defnydd o adnoddau cyfyngedig trwy archwilio'r potensial ar gyfer cydweithio a rhanbartholi i gryfhau cydnerthedd trwy ddadansoddiad cost a budd o bartneru gydag awdurdodau cyfagos, sefydlu cyd-fentrau a/neu fabwysiadu model rhanbarthol lle y bo hynny'n fuddiol.

- A8 Dylai awdurdodau lleol adolygu prosesau rheoli risg i sicrhau bod risgiau'n cael eu hadnabod, eu cofnodi, eu hasesu, a'u lliniaru mewn modd systematig ac y gwneir gwaith rheolaidd i'w gwerthuso ac i graffu arnynt.

**Nid yw cyrff cyfrifol
wedi datblygu
cynlluniau cynhwysfawr
eto sy'n nodi sut
y bwriedir ymdrin
â'r cyfrifoldebau
newydd a diwygiedig
a gyflwynwyd
gan y Ddeddf
Diogelwch Adeiladau**

- 1.1 Yn yr adran hon o'r adroddiad, rydym yn ystyried ymateb Llywodraeth Cymru i Grenfell a'r newidiadau a gyflwynwyd, ac sydd yn yr arfaeth, yn y Ddeddf. Rydym yn nodi sut y mae awdurdodau lleol a'u partneriaid yn paratoi ar gyfer y newidiadau hyn ac yn darparu dadansoddiad sy'n nodi i ba raddau y maent mewn sefyllfa i'w cyflawni.

Fe wnaeth Llywodraeth Cymru flaenoriaethu gwaith i ymateb i drychineb Grenfell a dewisodd weithio gyda Llywodraeth y DU ar Ddeddf Diogelwch Adeiladau 2022

- 1.2 Yn dilyn trychineb Grenfell a chanfyddiadau ymchwiliad y Fonesig Judith Hackitt, sefydlodd Llywodraeth Cymru Grŵp Arbenigol Diogelwch Adeiladau. Barn y Grŵp Arbenigol oedd, er bod y diffygion yn y system yr un mor ddilys yng Nghymru ag ydynt yn Lloegr, bod y cyd-destun yn wahanol ac felly bod angen i'r atebion fod yn wahanol hefyd.
- 1.3 Nid yw maint y dirwedd adeiladau uchel yng Nghymru'n debyg i'r un yn Lloegr lle amcangyfrifir bod dros 11,000 o adeiladau uchel iawn. Ar adeg gwaith y Grŵp Arbenigol roedd 147⁵ o adeiladau preswyl uchel iawn yng Nghymru gyda hyd at bum adeilad uchel iawn ychwanegol yn cael eu codi bob blwyddyn.
- 1.4 Ym mis Mawrth 2019, cyhoeddodd y Grŵp Arbenigol fap trywydd⁶ ar gyfer gwneud adeiladau yng Nghymru yn fwy diogel, gan nodi blaenoriaethau tymor hwy ond hefyd ymyriadau tymor byrrach y gellid eu rhoi ar waith ar unwaith i sicrhau na fyddai methiannau Grenfell yn cael eu hailadrodd yn y dyfodol. Argymhellodd y Grŵp Arbenigol y dylid:
- egluro rolau a chyfrifoldebau allweddol;
  - sicrhau yr ymdrinnir â'r anghydbwysedd rhwng dylunwyr adeiladau, contractwyr a rheoleiddwyr;
  - creu un system â safonau cyson trwy fynd i'r afael ag economi gymysg y system ddwy haen ar gyfer rheoli adeiladu gyda chylfundrefn rheoli adeiladu gyhoeddus a phreifat;
  - gwella capasiti a chymhwysedd swyddogion rheoli adeiladu;
  - creu cyfundrefn gorfodi a sancsiynau sy'n arwain at gydymffurfio effeithiol ac yn sicrhau diogelwch; a
  - chodi safonau gydag adeiladau nad ydynt yn ddiogel yn cael eu gwella.

---

5 O ran y sefyllfa ym mis Mawrth 2023 mae 171 o adeiladau preswyl uchel iawn.

6 Y Grŵp Arbenigol Diogelwch Adeiladau, [Map tuag at adeiladau mwy diogel yng Nghymru](#), Mawrth 2019.

- 1.5 Ym mis Ionawr 2021, yn dilyn gwaith y Grŵp Arbenigol, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei phapur gwyn 'Adeiladau Mwy Diogel yng Nghymru'.⁷ Cynigiodd y Papur Gwyn ddiwygiadau i'r gyfundrefn diogelwch adeiladau a bod rolau rhwng deiliaid dyletswyddau a phreswylwyr yn cael eu gwahanu. Yn dilyn ymgynghoriad, roedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn cytuno â'r dull arfaethedig ond roedd arnynt eisiau, yn gymaint â phosibl, i gyfundrefn bolisi Cymru fod yn gyson â Lloegr. O ganlyniad, dewisodd Llywodraeth Cymru fwrw ymlaen ar y cyd â rhai agweddau ar ddeddfwriaeth arfaethedig Llywodraeth y DU, i fanteisio ar ddarbodion maint a sicrhau cysondeb priodol ledled Cymru a Lloegr.

Ceir ansicrwydd ynghylch sut y mae elfennau allweddol o Ddeddf Diogelwch Adeiladau 2022 yn cael eu rhoi ar waith yng Nghymru

- 1.6 Cafodd y Ddeddf Gydsyniad Brenhinol ar 28 Ebrill 2022 ac mae'n canolbwyntio ar y meysydd allweddol canlynol:
- diogelwch a safonau pob adeilad;
  - sicrhau diogelwch adeiladau risg uwch, o ran adeiladwaith a meddiannaeth;
  - gwella cymhwysedd y bobl sy'n gyfrifol am oruchwylio, rheoli a chyflawni gwaith i adeiladau risg uwch;
  - sicrhau safonau a chanllawiau mwy eglur; a
  - gwneud preswylwyr yn ganolog i system newydd o ddiogelwch adeiladau.
- 1.7 Ochr yn ochr â'r Ddeddf, bu newidiadau hefyd i gyfraith diogelwch tân ar gyfer adeiladau sy'n cynnwys dwy set neu fwy o fangreoedd domestig yng Nghymru a Lloegr. Mae Deddf Diogelwch Tân 2021⁸ yn egluro sut y cymhwysir y Gorchymyn Diogelwch Tân o ran pwy sy'n gyfrifol am reoli a lleihau risgiau tân mewn gwahanol rannau o adeiladau preswyl amlfeddiannaeth a'r rhannau o'r adeilad y mae'n ymwneud â hwy - er enghraifft, y wal allanol, a drysau rhwng mangreoedd domestig a rhannau cyffredin.
- 1.8 Trwy'r newidiadau hyn, mae ar Lywodraeth Cymru eisiau sicrhau bod eglurder llwyr ynghylch pwy sy'n gyfrifol am ddiogelwch adeilad ar bob adeg wahanol yn y broses. Mae Rheoliadau Adeiladu (Dylunio a Rheoli) 2015 eisoes yn nodi pwy yw'r bobl allweddol yn ystod prosiect adeiladu neu adnewyddu. Mae'r Cleient, y Prif Ddylunydd, y Prif gontractwr, dylunwyr a chontractwyr i gyd yn cael eu nodi fel 'deiliaid dyletswydd'.

---

7 Llywodraeth Cymru, Adeiladau Mwy Diogel yng Nghymru: Ymgynghoriad: Papur Gwyn Diogelwch Adeiladau, 12 Ionawr 2021

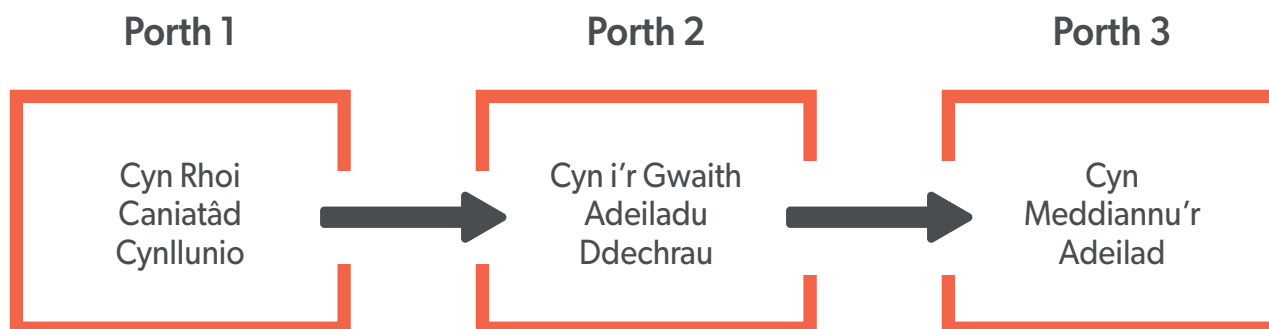
8 Deddf Diogelwch Tân 2021

- 1.9 Mae dyletswyddau ychwanegol bellach wedi'u gosod ar ddeiliaid dyletswydd mewn perthynas â diogelwch adeiladau. Wrth edrych tua'r dyfodol, bydd gofyn iddynt gydweithredu a rhannu gwybodaeth gyda chyrff rheoleiddio perthnasol a byddant yn gyfrifol am sicrhau y cydymffurfir â rheoliadau adeiladu. Bydd angen iddynt hefyd sicrhau eu bod nhw, a'r bobl maen nhw'n eu cyflogi, yn gymwys i wneud y gwaith maen nhw'n ei wneud. Bydd yn rhaid iddynt hefyd gydymffurfio â'r gofynion rheoleiddio a osodir arnynt.

Daeth Deddf Diogelwch Adeiladau 2022 i rym ym mis Ebrill 2023. Mae pob agwedd ar y Ddeddf yn berthnasol i Loegr, ond dim ond Rhan 3 (gyda rhai mân eithriadau) sy'n berthnasol i Gymru. Mae is-ddeddfwriaeth a chanllawiau ynghylch Rhan 3 yn cael eu cyflwyno ar hyn o bryd gan Lywodraeth Cymru, gyda'r bwriad y bydd y Ddeddf yn cael ei rhoi ar waith yn llawn ac y bydd yn ofynnol cydymffurfio'n llwyr â hi o fis Ebrill 2025. Hefyd, mae Llywodraeth Cymru'n datblygu deddfwriaeth a fydd yn ymdrin â'r meysydd sydd wedi'u cynnwys yn Rhan 4 o Ddeddf Diogelwch Adeiladau 2022. Mae hyn yn cynnwys cyflwyno Rheoleiddiwr newydd i Gymru (nad yw wedi'i benderfynu eto) a rolau deiliaid dyletswydd cyfatebol megis y Person Atebol.

- 1.10 Mae'r diwygiadau hyn yn berthnasol i bob prosiect adeiladu cymwys, p'un ai prosiect i adeiladu estyniad, bloc o fflatiau ynteu canolfan siopa ydyw. Felly bydd Llywodraeth Cymru'n mynnu bod adeiladau risg uwch⁹ o fewn cwmipas y gwahanol newidiadau sy'n digwydd i'r amryw Gyfundrefnau Diogelwch Adeiladau yn mynd trwy bwyntiau stopio neu 'Byrth' cyn y gallant fynd ymlaen i gam nesaf y gwaith. Yn ôl ei hamserlen gyfredol, mae Llywodraeth Cymru yn rhagweld y bydd y gyfundrefn dylunio ac adeiladu (rheoli adeiladu) newydd sy'n cynnwys Pwrth yn dod i rym ym mis Ebrill 2025. Y tri phorth yw:

- 1.11 Wrth fynd trwy Borth, bydd yn rhaid i'r rhai sy'n dylunio ac yn codi'r adeilad ddangos bod y dyluniad a'r adeiladwaith yn bodloni, ac yn parhau i fodloni, gofynion rheoleiddiol a sicrhau bod mesurau diogelwch digonol a gwybodaeth ddigonol am yr adeilad yn eu lle fel y gellir eu rheoli, eu cynnal a'u cadw a'u gwella'n briodol. Bydd yn rhaid iddyn nhw hefyd feddwl sut y bydd diogelwch yr adeilad yn cael ei reoli pan fydd yr adeilad yn cael ei feddiannu. O ganlyniad, nod y Ddeddf ac is-ddeddfwriaeth yw creu newid cyffredinol mewn cyfrifoldeb a diwylliant yn y diwydiant adeiladu trwy gyflwyno safonau a chanllawiau mwy eglur a sefydlu fframwaith rheoleiddio a chyfrifoldeb mwy effeithiol ar gyfer y diwydiant adeiladu.
- 1.12 Yn bwysig, mae'r Ddeddf yn egluro pwy sy'n gyfrifol am ddiogelwch tân ac adeiladau trwy gydol cylch oes adeilad risg uwch ac yn sefydlu dwy rôl newydd i wireddu'r uchelgais hon - yn Lloegr y Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau a'r Person Cyfrifol fydd y rhain. O ran y Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau, mae Llywodraeth y DU wedi dewis penodi'r Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch i gyflawni'r swyddogaeth hon (gweler **Atodiad 4** am ragor o fanylion).

9 Mae'r diffiniad o 'Adeilad risg uwch' yn wahanol rhwng Cymru a Lloegr. Yn gynnar yn 2023, fe [ymgyngorodd](#) Llywodraeth Cymru ar ei diffiniad arfaethedig o adeilad sydd o leiaf 18 metr o uchder neu sydd ag o leiaf 7 llawr sydd hefyd yn cynnwys o leiaf un uned breswyl neu sy'n ysbyty neu'n gartref gofal'. Nid yw canlyniad yr ymgynghoriad wedi'i gyhoeddi eto. Yn Lloegr, mae gofyn bod o leiaf ddwy uned breswyl mewn adeilad.

- 1.13 Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu gwneud swyddogaethau Rheoli Adeiladu'r rheoleiddiwr ar gyfer adeiladau risg uchel yn rôl i awdurdodau lleol, ond nid yw wedi nodi eto sut y bydd yr elfen hon o'r gyfundrefn newydd yn gweithio na beth yw ei disgwyliadau ar gyfer gwasanaethau awdurdodau lleol. Mae'r rhai yr ydym ni wedi cyfweld â hwy'n teimlo'n anesmwyth ynglŷn â phenderfyniad Llywodraeth Cymru i wneud awdurdodau lleol yn Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau ar gyfer goruchwyllo adeiladau risg uchel. Cododd sawl corff arolygwyr cymeradwy (sy'n gweithio ar draws Cymru a Lloegr) a rhai aelodau o staff gwasanaethau tân ac achub bryderon nad oes gan awdurdodau lleol ddigon o adnoddau na phrofiad addas i gyflawni'r rôl hon. Yn hytrach, byddai'n well ganddyn nhw weld Cymru'n mabwysiadu'r system Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau sydd yn yr arfaeth yn Lloegr.
- 1.14 Ran amlaf o lawer, mae awdurdodau lleol a gwasanaethau tân ac achub yn pryderu ynghylch datblygiad hwyr a/neu hysbysu'n hwyr ynghylch penderfyniadau ac opsiynau polisi ar gyfer gweithredu'r newidiadau i'r gyfundrefn diogelwch adeiladau a gyflwynwyd gan y Ddeddf. Er enghraifft, fe gododd pob swyddog awdurdod lleol a gafodd ei gyfweld bryderon ynghylch diffyg manylion am y broses ar gyfer cofrestru'r proffesiwn Rheoli Adeiladu, un o nodweddion mwyaf arwyddocaol y Ddeddf, a rhywbeth a fydd yn effeithio ar holl awdurdodau lleol Cymru, nid dim ond y rhai ag adeiladau preswyl tal.
- 1.15 Cyn bo hir, bydd rhaid i bawb sy'n gweithio ym maes rheoli adeiladu, yn y sector preifat a'r sector cyhoeddus, gofrestru os ydynt am barhau i ymarfer. Hefyd, bydd angen i bob syrfêwr rheoli adeiladu mewn awdurdod lleol gwblhau asesiad ffurfiol rheolaidd o'i gymhwysedd. Bydd angen i syrfewyr a rheolwyr adeiladu fod â chymwysterau addas cyn y gallant ymarfer, er y gallai fod peth amser pontio i hyn ddigwydd. Os oes angen hyfforddiant cyn y gallant wneud gwaith, yna bydd hyn yn tynnu adnoddau allan o dimau sydd eisoes dan bwysau ac efallai y bydd angen darpariaeth ôl-lenwi ar gyfer hyn.
- 1.16 Gyda'i gilydd, bydd y newidiadau hyn yn cael effaith sylweddol ar awdurdodau lleol. Fodd bynnag, ar adeg ein harchwiliad nid oedd y system newydd wedi'i nodi mewn dogfen ddrafft ac nid oedd ymgynghoriad wedi cael ei gynnal arni. Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyflwyno'r drefn ar gyfer cofrestru'r holl Arolygwyr Adeiladau a Chymeradwywyr Rheoli Adeiladu o fis Hydref 2023. Mae hyn yn creu ansicrwydd ac amwysedd ac mae'n lleihau'r gefnogaeth gan y rhai sydd â chyfrifoldebau diogelwch adeiladau, yn enwedig o ystyried bod llai a llai o gyfle wrth i amser fynd heibio.

1.17 Mae swyddogion yn Llywodraeth Cymru a gyfwelwyd gennym yn cydnabod nad ydynt wedi gallu darparu adnoddau ar gyfer gwaith polisi mor gyflym ag yr hoffent, ac nid yw hyn wedi cael ei helpu gan ymddeoliad diweddar dau aelod allweddol o staff sydd wedi bod yn ganolog i lywio'r newidiadau yng Nghymru. O ganlyniad, nododd llawer o swyddogion mewn awdurdodau lleol anesmwythyd cynyddol bod yr Alban ymhell ar y blaen i Gymru a Lloegr o ran y cynnydd sydd wedi cael ei wneud, ac mae Lloegr bellach yn symud ymlaen yn gyflymach na Chymru. Mae'r ansicrwydd hwn yn ychwanegu at eu hamgylchedd gweithredu sydd eisoes yn gryn her.

Mae gan y rhan fwyaf o awdurdodau lleol a gwasanaethau tân ac achub ddealltwriaeth dda am risgiau i ddiogelwch adeiladau lleol ond nid ydynt wedi nodi eto sut y maent yn bwriadu ateb gofynion y Ddeddf.

- 1.18 Mae goblygiadau'r Ddeddf yn eang ac mae angen i lywodraeth leol fod wedi symud ymlaen gryn dipyn gyda gwaith i baratoi ar gyfer cyflawni'r cyfrifoldebau estynedig hyn. Er nad oes penderfyniadau terfynol wedi cael eu gwneud eto ynglŷn â dewisiadau polisi allweddol yng Nghymru, byddem yn dal i ddisgwyl canfod bod y rhai sy'n rheoli timau rheoli adeiladu a diogelwch adeiladau'n deall effaith y Ddeddf, yn enwedig negeseuon cyson Llywodraeth Cymru am y lefel uwch o arbenigedd y bydd ei hangen yn awr i gyflawni a dangos cymhwysedd a chydymffurfiaeth.
- 1.19 Trwy ein gwaith maes canfuom, fel rheol, fod gan staff diogelwch adeiladau awdurdodau lleol a gwasanaethau tân ac achub ddealltwriaeth dda am nifer a lleoliadau'r adeiladau risg uchel. Fodd bynnag, mae llawer yn cyfaddef bod lefel y manylder a'r wybodaeth am ddyluniad, adeiladwaith a chynnal a chadw'r adeiladau hyn yn amrywio ac nid oedd pawb a gyfwelwyd gennym yn teimlo'n hyderus bod ganddynt ddarlun cywir a chyfoes. Er gwaethaf hyn, gwelsom mai ychydig o weithredu sy'n digwydd neu sydd yn yr arfaeth o ran diweddarau a gwella gwybodaeth am yr adeiladau risg uchel posibl ym mhob ardal.
- 1.20 Fe wnaeth llawer o'r rhai a gyfwelwyd dynnu sylw hefyd at ddiffyg dealltwriaeth am oblygiadau posibl y Ddeddf ar lefel gorfforaethol ond hefyd yn uniongyrchol mewn meysydd gweithgarwch gweithredol allweddol, fel gwasanaethau tai. Er bod y rhan fwyaf o swyddogion wedi nodi bod mwy o ymwybyddiaeth o ddiogelwch adeiladau yn syth ar ôl trychineb Grenfell, nododd y mwyafrif llethol fod sylw wedi pylu dros amser ers hynny. Yn wir, nododd y rhan fwyaf mai anaml y mae rheoli adeiladu fel maes gwaith yn flaenoriaeth gorfforaethol, a bod gwybodaeth a dealltwriaeth wael am oblygiadau'r Ddeddf.

- 1.21 Ychydig iawn o awdurdodau lleol sydd wedi datblygu cynllun penodol i weithredu'r newidiadau sy'n cael eu gwneud i'r gyfundrefn diogelwch adeiladau. Hefyd, ni allai unrhyw un a gyfwelwyd gennym mewn llywodraeth leol fynegi gweledigaeth glir ar gyfer yr hyn y bydd angen i'w gwasanaeth ei gyflawni o ran y Ddeddf a'u cyfrifoldebau estynedig, na map tuag at gyflawni. Mae hyn yn adlewyrchu'r flaenoriaeth gorfforaethol isel a roddir i reoli adeiladu. Mae hyn yn rhywbeth a adleisiwyd yn ein cyfweiliadau gyda staff gwasanaethau tân ac achub, y gwnaeth nifer ohonynt nodi pryderon ynghylch y flaenoriaeth a roddir gan Lywodraeth Cymru a llywodraeth leol i wasanaethau rheoli adeiladu.
- 1.22 Er enghraifft, nid yw rheoli adeiladu'n wasanaeth ar ei ben ei hun mewn 21 o'r 22 awdurdod lleol ac fel arfer mae wedi'i leoli o fewn y gwasanaethau cynllunio ac yn cael ei oruchwyllo gan y swyddog arweiniol ar gyfer cynllunio. Hefyd nid oes unrhyw aelod-hyrwyddwr ar gyfer rheoli adeiladu. Mae hyn yn golygu bod y gwasanaeth yn aml yn profi diffyg cyfryngiad, proffil a chydabyddiaeth. Mae hyn yn cyfrannu at deimlad ymhlith swyddogion rheoli adeiladu eu bod yn ddi-rym, gyda'r rhan fwyaf yn cael eu gadael i fwrw ymlaen â phethau ac ymdopi orau y gallant, gan ganolbwyntio ar fynd i'r afael â materion o ddydd i ddydd, yn hytrach na gallu buddsoddi amser mewn cynllunio ar gyfer y tymor canolig a'r tymor hir.
- 1.23 Ar y cyfan, mae rheolwyr yn canolbwyntio ar barhau i ddarparu gwasanaethau ac nid ydynt yn paratoi nac yn cynllunio ar gyfer y modd y bydd y Ddeddf yn diwygio gwasanaethau. Mae hyn yn rhannol o ganlyniad i'r ansicrwydd sylweddol sy'n parhau ynghylch sut y bydd y Ddeddf yn cael ei rhoi ar waith yng Nghymru. Y canlyniad yw nad oes gan wasanaethau rheoli adeiladu awdurdodau lleol lawer o ddylanwad ac nad ydynt yn cael eu blaenoriaethu, a'u bod yn gweithio mewn amgylchedd ansicr iawn.

**Mae materion o ran
darparu adnoddau'n ei
gwneud yn annhebygol
y gall awdurdodau
lleol roi'r gyfundrefn
diogelwch adeiladau
newydd ar waith yn
llwyddiannus neu
fod gwasanaethau'n
addas ar gyfer y diben**

- 2.1 Yn **Rhan 2** o'r adroddiad, rydym yn nodi sut y darperir gwasanaethau rheoli adeiladu ar hyn o bryd, gan fwrw golwg yn bennaf ar yr amgylchedd gweithredu ar gyfer awdurdodau lleol ond gan hefyd ystyried rôl arolygwyr cymeradwy. Rydym yn crynhoi'r heriau staffio ac adnoddau sy'n wynebu'r proffesiwn ac i ba raddau y mae gwasanaethau mewn sefyllfa dda i oresgyn y rhain.

Mae rheoli adeiladu fel proffesiwn yn wynebu heriau staffio sylweddol

- 2.2 Er mwyn rhoi'r Ddeddf ar waith yn effeithiol, mae gofyn i awdurdodau lleol ac eraill fod â staff sy'n gymwys, yn meddu ar gymwysterau priodol, ac yn cael cymorth digonol i gynnal a diweddarau eu sgiliau a'u gwybodaeth. Hefyd, mae'n bwysig bod staff yn cael cyfleoedd i ddatblygu eu profiad, yn enwedig mewn adeiladau mwy cymhleth a safonau adeiladu newidiol, er mwyn gallu darparu gwasanaethau effeithlon ac effeithiol.

Nid yw rheoli adeiladu'n cael ei ystyried yn ddewis da o ran gyrfa mwyach ac mae'r ddemograffeg heriol yn effeithio'n ddifrifol ar gydnerthedd byrdymor a hirdymor gwasanaethau

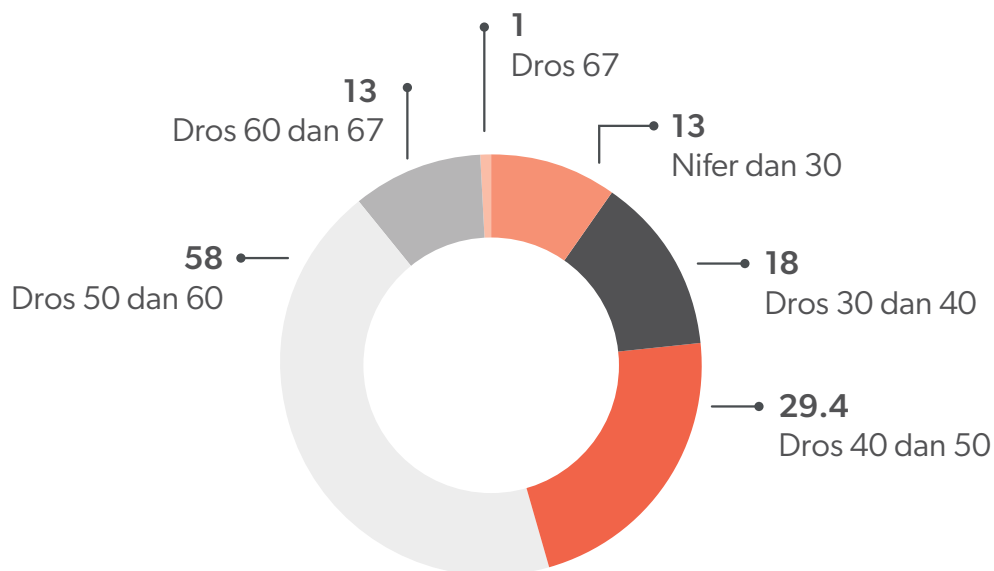
- 2.3 Yn hanesyddol, roedd rheoli adeiladu'n cael ei ystyried yn rôl gadarnhaol i ddilyn gyrfa ynddi. Nododd llawer o reolwyr a gyfwelwyd gennym eu bod wedi ymuno â'u hawdurdod lleol fel hyfforddai a'u bod wedi cael budd o gyfleoedd i ddatblygu eu gwybodaeth a'u cyfrifoldebau dros amser a'u bod wedi cael cymorth i ddatblygu eu gyrfaedd yn y sefydliad. Fodd bynnag, yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae hyn wedi newid. Mae effaith cyni cyllidol wedi atal cyflogau rhag codi ac wedi lleihau nifer y staff i'r graddau nad yw rolau rheoli adeiladu mewn awdurdodau lleol bellach yn cael eu hystyried yn rhai deniadol yn ariannol a bod llai o gyfle staff i symud ymlaen yn eu gyrfa nag yn y gorffennol.
- 2.4 Mae hyn yn cael ei gadarnhau gan yr her recriwtio barhaus sy'n wynebu awdurdodau lleol sy'n ei chael hi'n anodd llenwi swyddi gwag, hyd yn oed lle cynigir taliad atodol ar sail y farchnad. Er enghraifft, ar ddiwedd mis Mawrth 2022, roedd 18.5 o rolau gwag Cyfwerth ag Amser Llawn (CagALI) ledled Cymru, gan gynnwys 14 o syrfewyr adeiladu. Er gwaethaf yr effaith niweidiol ar ddarparu gwasanaethau, dim ond 2.2 o staff asiantaeth CagALI gafodd eu penodi i gryfhau gwasanaethau ac er gwaethaf y cynnydd mewn ceisiadau rheoli adeiladu a wnaed yn ystod y pandemig a 2021-22.

- 2.5 Yn ôl ein harolwg o wasanaethau rheoli adeiladu awdurdodau lleol, ar ddiwedd mis Mawrth 2022 roedd 133 o syrfewyr a rheolwyr adeiladu CagALI a 44 o staff gweinyddol yn gweithio yn y gwasanaethau hyn. Mae hyn yn trosi'n syrfêwr neu reolwr am bob 23,361 o drigolion yng Nghymru. O'i gymharu, roedd y data diweddaraf i gael ei gyhoeddi yn yr Alban yn nodi bod 498 o syrfewyr a rheolwyr adeiladu a 134 o staff gweinyddol¹⁰, sy'n cyfateb i un syrfêwr neu reolwr am bob 10,633 o drigolion.
- 2.6 Yn ogystal â'r her recriwtio a chadw barhaus, mae proffil oedran syrfewyr adeiladu awdurdodau lleol hefyd yn peri pryder. Mae **Arddangosyn 1** yn dangos, o'r 133 o syrfewyr a rheolwyr CagALI, bod 54.4% dros 50 oed a dim ond 10% o dan 30 oed. Mae hyn yn amlygu risgiau gweithredol a risgiau i barhad gwasanaethau ar gyfer awdurdodau lleol sy'n debygol o brofi colled fawr o ran profiad a gwybodaeth pan fydd pobl yn ymddeol yn y degawd nesaf.

Arddangosyn 1: rheolwyr a syrfewyr rheoli adeiladu yn ôl oedran ym mis Mawrth 2022

Mae'r gweithlu rheoli adeiladu sy'n heneiddio'n risg fawr ar gyfer gweithredu a chyflawni'r gyfundrefn diogelwch adeiladau newydd.

Ffynhonnell: Arolwg Archwilio Cymru

10 Nid yw'r data ar gyfer 2021-22 ar gael eto. Nid oes data cymharol ar gyfer Lloegr yn bodoli. Llywodraeth yr Alban, [Building Standards Workforce Data Collection Analysis Report 2021](#), Mehefin 2022

- 2.7 Yn arbennig, mae colli profiad yn y garfan rheolwyr yn risg sylweddol. O'r holl reolwyr, mae 10 (46%) wedi gweithio mewn gwasanaethau rheoli adeiladu awdurdodau lleol am dros 30 mlynedd, tra bod 15 dros 50 oed. Ceir disgwyliad cyffredinol y bydd nifer sylweddol o reolwyr a syrfewyr yn ymddeol oherwydd yr ansicrwydd ynghylch y gofynion cofrestru a chymhwysedd (gweler uchod ym **mharagraffau 1.15 – 1.17**). Bydd hyn yn arwain at ostyngiad pellach mewn capasiti, a cholli profiad ac arweinyddiaeth yn ystod cyfnod tyngedfennol o newid pan fydd disgwyliadau a galwadau ar wasanaethau yn cynyddu.
- 2.8 Ym mhen arall y cylch gyrfa, ychydig iawn o hyfforddeion sy'n cael eu recriwtio i gryfhau gwasanaethau a mynd i'r afael â bylchau o ran adnoddau a phrofiad sydd ar y gorwel. Dim ond saith hyfforddai oedd yn 2022, gyda dim ond pedwar mewn rolau parhaol ar ôl cwblhau eu hastudiaethau¹¹. Cyfeiriodd rheolwyr at ddiffyg cefnogaeth gorfforaethol i gyflogi hyfforddeion a'r risg o golli staff sydd newydd gymhwyso i arolygwyr cymeradwy fel rhwystrau allweddol. Mae hyn yn gwneud cynllunio ar gyfer olyniaeth yn gryn her i bob awdurdod lleol. Yn ehangach, mae'r diffyg peirianwyr tân, prinder syrfewyr ac aseswyr sydd â digon o wybodaeth am systemau diogelwch strwythurol a chladin adeiladau uchel iawn yn parhau i fod yn bryder.
- 2.9 Mae'r Gymdeithas Llywodraeth Leol¹² yn Lloegr wedi adrodd am faterion recriwtio a chadw tebyg, gan nodi bod 43% o awdurdodau yn ei chael hi'n anodd recriwtio swyddogion rheoli adeiladu. Yn yr un modd yn yr Alban, nodwyd materion tebyg o ran demograffeg ac olyniaeth hefyd, ond mae gweithredu newidiadau allweddol yn gynharach wedi arwain at ddull mwy cyfarwyddol gan Lywodraeth yr Alban.
- 2.10 Datblygodd Llywodraeth yr Alban strategaeth genedlaethol ar gyfer y gweithlu¹³ ac roedd ganddi weledigaeth i sefydlu gweithlu cynaliadwy, medrus sy'n gwneud rheoli adeiladu'n 'broffesiwn i bawb'. Er mwyn cefnogi'r uchelgais hwn yn yr Alban, cyflwynwyd Fframwaith Cymhwysedd Proffesiynol ym mis Mai 2021. Mae'r fframwaith yn helpu i sicrhau y gall dilyswyr adeiladu ar bob lefel ddangos eu bod yn ddigon cymwys ac mae wedi'i wreiddio trwy'r System Asesu Cymhwysedd¹⁴. Mae hyn yn sbarduno gwelliant yn seiliedig ar sgiliau cyfredol ac fe'i cefnogir gan ddatblygiadau eraill yn y sector, megis hyb awdurdodau lleol (gweler **Atodiad 4** am ragor o wybodaeth).

---

11 Darperir hyfforddiant i brentisiaid a newydd-ddyfodiaid yn bennaf o dan raglenni cenedlaethol LABC a letyir gan Brifysgol Wolverhampton. Gall y [Brentisiaeth Radd Syrfewr Rheoli](#) hyfforddi syrfewyr i lefelau cymhwysedd gwahanol sy'n gysylltiedig â'u rôl. Wrth i syrfewr symud ymlaen trwy'r lefelau, gall asesu adeiladau mwy cymhleth a chael rolau ar lefel uwch.

12 Cymdeithas Llywodraeth Leol, [Local Government Workforce Survey 2022](#), Mai 2022

13 Llywodraeth yr Alban, [Building standards verification service: workforce strategy](#), Hydref 2020

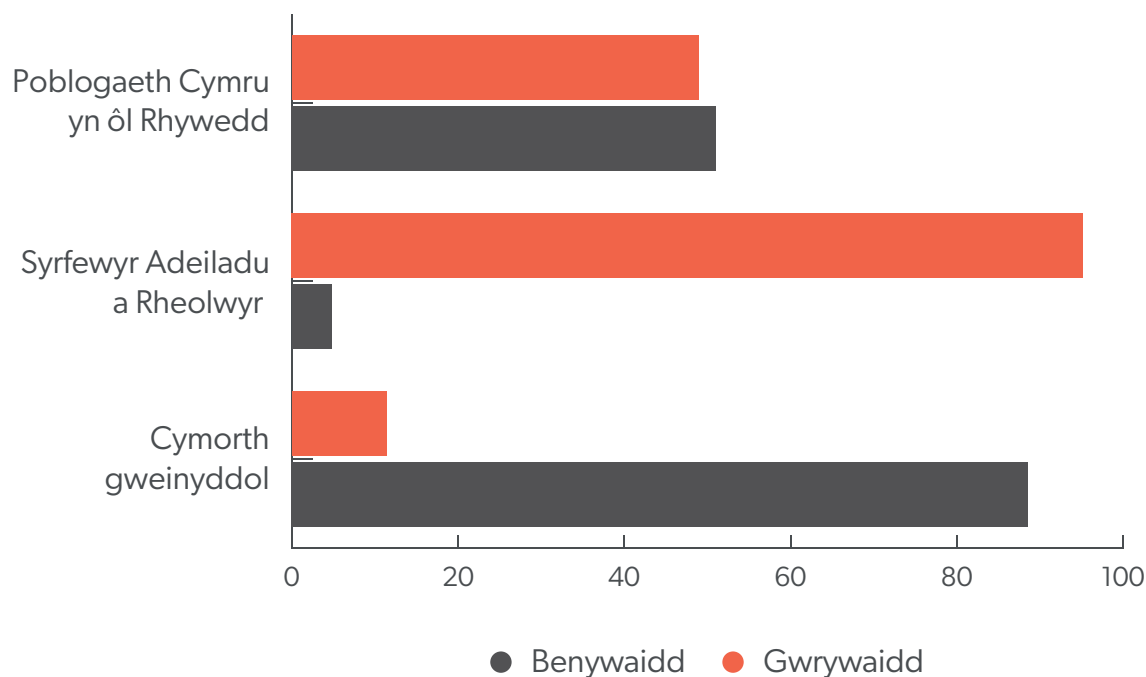
14 Llywodraeth yr Alban, [Building standards - verifiers: professional competency framework](#), Mai 2021

2.11 Mae swyddogion Llywodraeth yr Alban yn credu bod colli staff profiadol – fe ymddiswyddodd 48 o bobl (syrfewyr a rheolwyr adeiladu yn bennaf) o wasanaethau rheoli adeiladu awdurdodau lleol yr Alban yn 2021, yn dilyn rhoi'r gyfundrefn reoleiddio newydd ar waith yn gynt - bellach yn cael sylw. Trwy ei strategaeth ar gyfer y gweithlu a'i fframwaith cymhwysedd, mae awdurdodau lleol yn blaenoriaethu uwchsgilio pobl a recriwtio rhagor o brentisiaid. Ar hyn o bryd, nid oes unrhyw gamau lliniaru tebyg i waith Llywodraeth yr Alban yn yr arfaeth yng Nghymru.

2.12 Mae diffyg amrywiaeth o fewn y gweithlu rheoli adeiladu hefyd ac nid yw'n cynrychioli Cymru fodern. Canfu ein harolwg fod 100% o staff gweinyddol a 96% o syrfewyr a rheolwyr adeiladu'n disgrifio'u hunain fel gwyn Cymreig neu wyn Prydeinig o safbwynt ethnig, ac mai dim ond 5% o staff gweinyddol sy'n nodi bod ganddynt anabledd tra bod dim syrfewyr adeiladu na rheolwyr wedi nodi bod ganddynt anabledd. Hefyd, mae'r rolau o fewn y gweithlu wedi'u rhannu'n glir ar hyd llinellau rhywedd – **Arddangosyn 2.**

Arddangosyn 2: rhywedd syrfewyr, rheolwyr, a staff gweinyddol adeiladu yn awdurdodau lleol Cymru ym mis Mawrth 2022

Dynion yw'r mwyafrif llethol o bobl mewn swyddi syrfewyr a rheolwyr adeiladu proffesiynol a menywod yw'r mwyafrif llethol mewn rolau gweinyddol â chyflogau is.

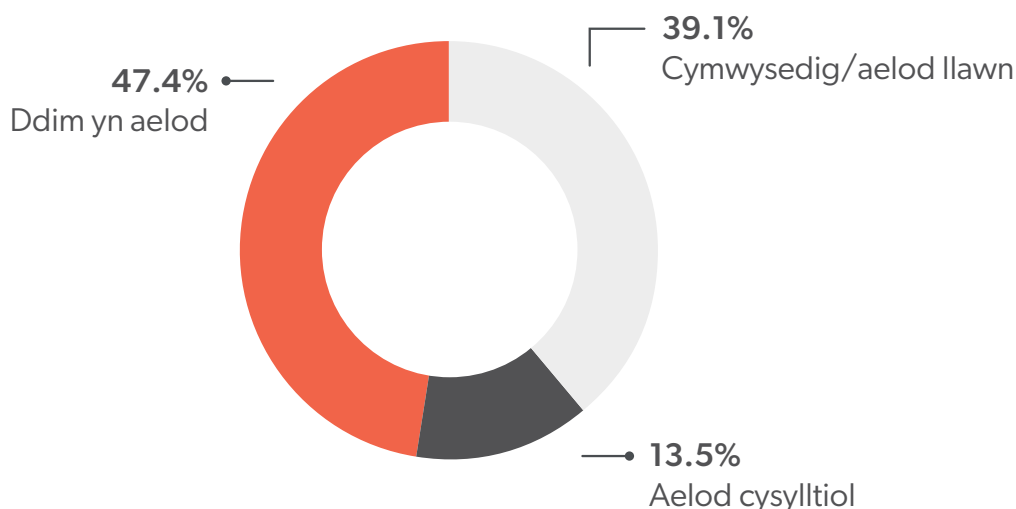

Mae mynediad at hyfforddiant yn gyfyngedig ac nid yw staff yn cael cymorth i wella a chynnal eu sgiliau a'u gwybodaeth

2.13 Er mwyn ateb gofynion cofrestru'r gyfundrefn diogelwch adeiladau newydd a sicrhau bod staff yn gymwys i ymarfer, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol a'u partneriaid fuddsoddi mewn hyfforddiant digonol ac amserol. Mae datblygiad proffesiynol parhaus a hyfforddiant technegol a gynllunnir ac a gofnodir yn ofalus yn hanfodol er mwyn aros gyfuch â thechnoleg fodern a gofynion deddfwriaethol newidiol a sut y cânt eu cymhwyso'n ymarferol. Yn bwysig, cydnabyddir bod achrediad proffesiynol fel aelodaeth o'r Sefydliad Adeiladu Siartredig, Cymdeithas Siartredig y Peirianwyr Adeiladu a Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig yn hanfodol i ddangos cymhwysedd. Mae **Arddangosyn 3** yn dangos bod llai na hanner y syrfewyr a rheolwyr adeiladu yng Nghymru ym mis Mawrth 2022 yn aelodau cymwysedig llawn o gorff proffesiynol cydnabyddedig a phriodol.

Arddangosyn 3: cyfran y syrfewyr a rheolwyr adeiladu sy'n aelodau o gyrff proffesiynol a'u gradd ar ddiwedd mis Mawrth 2022

Mae llai na 40% o syrfewyr a rheolwyr adeiladu yn gymwysedig ac yn aelodau llawn o gyrff proffesiynol.

- 2.14 Hefyd, nododd rhai aelodau o staff broblem gynyddol nad yw awdurdodau lleol yn talu am ffioedd tanysgrifiadau proffesiynol mwyach oherwydd pwysau ar gyllid. Fodd bynnag, mae'r angen i ddangos cymhwysedd i fodloni'r safonau cofrestru newydd yn debygol o osod gofynion ychwanegol ar gyllidebau awdurdodau lleol i gynyddu adnoddau mewn hyfforddiant a chymwysterau proffesiynol i sicrhau y gallant gyflawni eu cyfrifoldebau statudol. Nododd y rhan fwyaf o'r swyddogion awdurdodau lleol a gyfwelwyd gennym nad yw hyn yn cael ei ystyried wrth bennu cyllidebau ar gyfer y dyfodol.
- 2.15 Nifer cyfartalog y diwrnodau hyfforddi a gymerwyd gan staff awdurdodau lleol yn 2021-22 oedd pum niwrnod ar gyfer rheolwyr, chwe diwrnod ar gyfer syrfewyr adeiladu a dau ddiwrnod ar gyfer staff gweinyddol. Roedd swyddogion Rheoli Adeiladu a gyfwelwyd gennym yn glir, fodd bynnag, bod pwysau cyllidebol parhaus yn dal i gyfyngu ar gyfleoedd i hyfforddi a'u bod yn aml yn peidio â chael eu hyrwyddo'n weithredol i osgoi sefyllfa lle byddai staff rheng-flaen yn peidio â bod ar gael i ddarparu gwasanaethau, hyd yn oed am gyfnodau byr.
- 2.16 Mae'r canllawiau ynghylch pennu ffioedd rheoli adeiladu yn caniatáu i awdurdodau lleol gynyddu eu taliadau i dalu am hyfforddi a datblygu er mwyn sicrhau eu bod yn cynnal gweithlu cymwys a medrus. Fodd bynnag, er bod swyddogion rheoli adeiladu yn amlygu pwysigrwydd cronni arian i ariannu hyfforddiant ar gyfer staff, fe wnaethant nodi bod gwargedion yn aml yn cael eu defnyddio i ariannu blaenoriaethau corfforaethol eraill.
- 2.17 Ym mis Mawrth 2023, darparodd Llywodraeth y DU grant o £16.5 miliwn i'r LABC i ariannu 110 o hyfforddeion rheoli adeiladu newydd ar gyfer Lloegr i gefnogi'r broses o roi'r Ddeddf Diogelwch Adeiladau ar waith. Nid oes cyllid o'r fath wedi ei ddarparu gan Lywodraeth Cymru. Er gwaethaf diffyg buddsoddiad, mae'r LABC yn Lloegr yn dal i sicrhau bod cyfleoedd hyfforddi ar gael i staff awdurdodau lleol Cymru.
- 2.18 Mae'r materion o ran cydnerthedd sy'n effeithio ar wasanaethau rheoli adeiladu awdurdodau lleol Cymru yn cael eu teimlo mewn rhannau eraill o'r diwydiant. Canfuom fod y materion cadw a recriwtio sy'n wynebu awdurdodau lleol yn cael eu profi yn yr un modd gan wasanaethau tân ac achub Cymru. Mae'r diffyg pecynnau gwobrwyo cystadleuol a gweithlu sy'n heneiddio gyda niferoedd cynyddol yn debygol o ymddeol yn y tymor byr yn her gynyddol. Yn yr un modd, ceir problemau parhaus o ran argaeledd peirianwyr tân cymhwysedig ac mae cystadleuaeth gyda'r sector preifat, sy'n cynnig gwell telerau, amodau a chyflogau, yn parhau i annog staff profiadol y gwasanaethau tân ac achub i adael.

2.19 Yn hanesyddol, lle mae staff awdurdodau lleol Cymru wedi gadael, fel arfer er mwyn ymuno ag arolygwyr cymeradwy yr oedd hynny, a hwythau'n cynnig cyflogau, telerau gwasanaeth, fel taliadau bonws a cheir cwmni, mwy deniadol; yn ysgwyddo llai o gyfrifoldeb am strwythurau peryglus ac achosion gorfodi; ac yn peidio â gorfod ymdopi â'r pwysau parhaus sy'n cael eu creu gan gynni cyllidol. Fodd bynnag, yn y blynyddoedd diwethaf, mae llif staff o awdurdodau lleol i arolygwyr cymeradwy wedi lleihau ac mae gwasanaethau arolygu adeiladau'r sector preifat hefyd yn dechrau cael traferth recriwtio staff digon cymwysedig a phrofiadol. Nododd cynrychiolwyr nifer o gyrff arolygwyr cymeradwy a gyfwelwyd gennym eu bod bellach wedi dechrau canolbwyntio ar dyfu eu gweithlu yn y dyfodol trwy raglenni hyfforddeion oherwydd diffyg argaeledd staff cymwysedig yng Nghymru a Lloegr.

Mae'r pandemig wedi helpu awdurdodau lleol i foderneiddio eu gwasanaethau, ond mae gorfodi'n dal i fod yn broblem

2.20 Er gwaethaf y pwysau o ran adnoddau a wynebier gan dimau rheoli adeiladu awdurdodau lleol, mae'r rhan fwyaf yn parhau i gyflawni eu gwaith yn effeithiol. Parhaodd hyn trwy gydol y pandemig, a helpodd i gyflymu gwelliannau mewn effeithlonrwydd gyda'r newid i weithio gartref a digideiddio gwasanaethau.

2.21 Ar adeg y pandemig roedd y rhan fwyaf o syrfewyr rheoli adeiladu'n arfer teithio i safleoedd, gan gwrdd â phobl wyneb yn wyneb a gwneud penderfyniadau ar lawr gwlad, ond gyda COVID-19 ni ellid parhau â'r rhan fwyaf o'r prosesau hyn. Yn hytrach, canolbwyntiodd gwasanaethau rheoli adeiladu ar ddod o hyd i atebion i'w ffyrdd traddodiadol o weithio trwy ddiweddarau a newid gwasanaethau. Er bod rhai awdurdodau yn gwbl ddiigidol, i eraill creodd y pandemig gyfle i wella eu defnydd o dechnoleg a newid i wasanaethau yn y cwmwl i optimeiddio effeithlonrwydd a pherfformiad, ond hefyd cysoni arferion gwaith â'r sector preifat. Nododd sawl un a gyfwelwyd gennym na fyddai'r datblygiadau hyn wedi digwydd mor gyflym, os o gwbl, heb y pandemig.

2.22 Mae gorfodi'n rhan bwysig o sicrhau bod adeiladau'n ddiogel ac yn cydymffurfio. Gall gweithgarwch amrywio o ddarbwylllo a deialog i roi anogaeth ar gyfer newid, i fesurau mwy caled fel erlyn neu wrthod dyroddi hysbysiad cwblhau. Trwy ein gwaith maes, canfuom fod gorfodi'n dal i fod yn broblemus, yn bennaf oherwydd bod gan wasanaethau rheoli adeiladu awdurdodau lleol ddwy swyddogaeth a allai fod yn gwrthdaro â'i gilydd.

- 2.23 Yn gyntaf, hwy yw rheoleiddiwr lleol yr holl waith adeiladu yn eu hardal sy'n sicrhau bod materion a godwyd wrth ddylunio a chodi adeiladau nad ydynt yn bodloni'r safon ofynnol yn cael sylw. Fodd bynnag, yn ail maent hefyd yn cystadlu gydag arolygwyr cymeradwy am waith ac mae angen iddynt gynhyrchu digon o incwm i dalu am eu holl wasanaethau. Mae hyn yn wendid cynhenid yn system y farchnad gymysg a gyflwynwyd yn y 1980au ac mae'n adlewyrchu rôl groestynnol awdurdodau lleol sydd â chyfrifoldeb am blismona'r gyfundrefn rheoli adeiladu ond sydd hefyd mewn cystadleuaeth ag arolygwyr cymeradwy i sicrhau gwaith.
- 2.24 O ystyried ei bod yn ofynnol i arolygwyr cymeradwy gyfeirio achosion unigol o ddiffyg cydymffurfio â rheoliadau adeiladu at awdurdodau lleol i gymryd camau gorfodi, mae anghymhellion tebyg ar waith hefyd. Fel gydag awdurdodau lleol, mae cynnal perthnasoedd yn ystyriaeth bwysig wrth geisio cynyddu incwm i'r eithaf a gall annog arolygwyr cymeradwy i beidio â bod eisiau cymryd camau gorfodi.
- 2.25 Mae capasiti, adnoddau a gallu hefyd yn rhwystrau sylweddol a all gyfyngu ar gamau gorfodi. Cyfeiriodd swyddogion at ofynion a chost mynd â datblygwyr, perchnogion eiddo neu reolwyr i'r llys fel rhwystr i awdurdodau lleol yn yr hinsawdd ariannol bresennol. Adleisiodd sawl arolygydd cymeradwy y safbwyntiau hyn, gan fynegi amheuaeth bod gan awdurdodau lleol yr adnoddau neu'r capasiti i orfodi safonau yn effeithiol a chymryd camau cyflym a phenderfynol.
- 2.26 Ar y cyfan, canfuom fod y berthynas rhwng awdurdodau lleol ac arolygwyr cymeradwy, sy'n hanfodol i sicrhau bod adeiladau'n ddiogel, ar y gorau'n gyfyngedig ac ar y gwaethaf wedi'i nodweddu gan ddiffyg ymddiriedaeth ac amheuaeth ynghylch gweithredoedd ei gilydd. Yn wir, cododd nifer o swyddogion gwasanaethau tân ac achub a gyfwelwyd gennym bryderon ynghylch cadernid rheoleiddio gorfodaeth adeiladu'n fwy cyffredinol, o fewn awdurdodau lleol ond hefyd o ran arolygwyr cymeradwy.

Mae'n ymddangos bod rhai arferion rheolaeth ariannol mewn perthynas â rheoli adeiladu'n anghyfreithlon

- 2.27 Mae Rheoliadau Adeiladu (Taliadau Awdurdodau Lleol) 2010 (y 'Rheoliadau') yn gosod y fframwaith cyfreithiol ar gyfer trefniadau llywodraethu ariannol gwasanaethau rheoli adeiladu awdurdodau lleol. Mae'r Rheoliadau wedi'u bwriadu i alluogi awdurdodau lleol i fod yn deg ac yn dryloyw o ran sut y codir ffioedd am wasanaethau.

2.28 Egwyddor allweddol y Rheoliadau yw y dylai awdurdodau adennill eu costau llawn ac na ddylai defnyddwyr gwasanaethau ond talu am y gwasanaeth y maent yn ei gael. O ganlyniad, mae'r Rheoliadau'n rhannu gweithgareddau yn waith y gellir codi tâl amdano, gwaith na ellir codi tâl amdano a gwasanaethau rheoli adeiladu eraill. Mae'n rhaid i weithgarwch y gellir codi tâl amdano gael ei ariannu gan ffioedd, a dylai gweithgarwch na ellir codi tâl amdano a gwasanaethau rheoli adeiladu eraill gael eu hariannu o gronfa gyffredinol yr awdurdod lleol. Mae **Arddangosyn 4** yn darparu enghreifftiau o weithgareddau.

Arddangosyn 4: enghreifftiau o weithgareddau rheoli adeiladu y gellir codi tâl amdanynt, na ellir codi tâl amdanynt a rhai eraill

Gweithgaredd y gellir codi tâl amdano	Gweithgaredd na ellir codi tâl amdano	Gwasanaethau rheoli adeiladu eraill
Cymeradwyo neu wrthod cynlluniau	Cysylltu ag awdurdodau eraill, e.e. y Gwasanaethau Tân ac Achub	Adeiladau peryglus
Arolygiadau o safleoedd	Gorfodi ar ran Arolygwyr Cymeradwy	Dymchweliadau
Ystyried gwaith a gyfeiriwyd gan AC (Arolygwyr Cymeradwy)	Adnabod gwaith adeiladu heb awdurdod	Cyngor i adrannau eraill
Ystyried tystysgrif unioni	Swyddogaethau i gefnogi pobl anabl	Gweinyddu diogelwch mewn meysydd chwaraeon
Mwy na 30 munud o gyngor cyn ymgeisio	30 munud cyntaf o gyngor cyn ymgeisio	Enwi neu rifo strydoedd

Ffynhonnell: CIPFA (Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth), [Local authority building control accounting](#), 2010

2.29 Er mwyn cynorthwyo awdurdodau lleol i bennu eu ffioedd a'u taliadau a rhoi cyfrif yn briodol amdanynt, datblygodd y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) ganllawiau manwl¹⁵. Gyda'i gilydd, mae'r Rheoliadau a chanllawiau CIPFA yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol:

- bennu a chyhoeddi ffioedd safonol a modd i gyfrifo ffioedd arbennig;
- pennu ffioedd sy'n seiliedig ar gyfradd fesul awr ar gyfer swyddogion a ffactorau gosod, penodol;
- monitro sefyllfa adennill costau'r gwasanaeth gyda'r nod o adennill costau dros 'gyfnod rhesymol';
- diwygio ffioedd i atal gwargedion neu ddiffygion;
- cyhoeddi datganiad ariannol blynyddol ar gyfer rheoli adeiladu; ac
- ystyried sefydlu cronfa wedi'i chlustnodi os bydd gwarged neu ddiffyg.

2.30 Hefyd, mae canllawiau CIPFA yn cyfeirio at gynigion ar gyfer monitro rheolaidd o 2010 gan 'yr Adran/y Cynulliad Cenedlaethol' i asesu effaith y Rheoliadau ar y cyfan ac yn arbennig i weld a oedd awdurdodau lleol yn bodloni'r egwyddor adennill costau. O ystyried bod y swyddogaethau rheoli adeiladu o dan y Rheoliadau y gellir eu harfer gan y Cynulliad Cenedlaethol wedi eu trosglwyddo i Weinidogion Cymru gan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006¹⁶, ac yr ymddengys fod y cyfeiriad at 'yr Adran' yn gyfeiriad at Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol y DU ar y pryd, byddai'n ymddangos bod y cyfeiriad at 'y Cynulliad Cenedlaethol' yn anghywir ac y dylai fod wedi bod yn gyfeiriad at Lywodraeth Cymru. [Rydym yn deall, fodd bynnag, nad yw'r Cynulliad Cenedlaethol (y Senedd bellach) na Llywodraeth Cymru wedi gwneud gwaith monitro o'r fath.]

Mae dulliau pennu ffioedd yn amrywio'n sylweddol ac nid yw llawer ohonynt yn cydymffurfio â Rheoliadau

2.31 Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol adolygu eu ffioedd bob blwyddyn er mwyn sicrhau bod yr incwm o weithgarwch y gellir codi amdano mor agos at y costau a ysgwyddir wrth ddarparu gwasanaethau â phosibl. Mae hyn yn golygu bod monitro'r sefyllfa adennill costau'n barhaus ac ailgyfrifo ffioedd yn rheolaidd yn hanfodol bwysig. Byddai'n groes i'r Rheoliadau pe bai ffioedd yn fwriadol yn cael eu ar lefel sydd uwchlaw'r costau yr amcangyfrifir y byddant yn cael eu hysgwyddo (gan ystyried unrhyw warged neu ddiffyg blaenorol a amcangyfrifwyd) neu pe caniateid yn fwriadol iddynt ostwng islaw'r hyn y mae'n ei gostio i ddarparu gwasanaethau.

15 CIPFA, [Local authority building control accounting](#), 2010

16 Deddf Llywodraeth Cymru 2006, Atodlen 11, paragraff 30

- 2.32 Caiff ffactorau y dylid eu hystyried wrth bennu ffioedd eu nodi yn y rheoliadau. Ar wahân i'r egwyddor adennill costau a chostau staff, mae'r ffactorau yn cynnwys defnydd o'r adeilad, maint y llawr, a chost. Fodd bynnag, nid yw ystyriaethau posibl eraill megis cystadleurwydd ffioedd a chymharu ag eraill wedi'u nodi yn y Rheoliadau. Felly, ymddengys nad yw ystyriaethau eraill o'r fath yn ystyriaethau perthnasol y gellir eu hystyried. Mae canllawiau CIPFA yn nodi'r broses ar gyfer cyfrifo'r ffioedd ac yn rhoi enghreifftiau sut i wneud hyn.
- 2.33 Canfuom fod y broses ar gyfer penderfynu ar ffioedd gan awdurdodau lleol yn wahanol, yn aml yn sylweddol wahanol, i'r canllawiau a'r Rheoliadau. O'r 12 awdurdod a ymatebodd i'n hymarfer casglu data ac a ddarparodd wybodaeth yn disgrifio eu proses pennu ffioedd, nid oedd naw yn cydymffurfio. Gan amlaf oherwydd eu bod wedi cymhwyso ymgodiadau chwyddiannol penodedig; wedi copïo diwygiadau o ffioedd gan awdurdodau cyfagos; wedi defnyddio rhestrau cenedlaethol cyfartalog o gyfraddau i bennu eu taliadau hwy eu hunain; a/neu heb dangos sut yr oeddent wedi ystyried amgylchiadau lleol penodol sy'n sail i godi tâl megis eu strwythur staffio, ailgodi tâl yn ganolog a'r cyd-destun gweithredu lleol.
- 2.34 Ar adeg ein gwaith maes, nododd nifer o awdurdodau nad oeddent yn adolygu ffioedd yn flynyddol ac fe gyfaddefodd nifer lai nad oeddent wedi addasu ffioedd i adlewyrchu cost wirioneddol gwasanaethau am nifer o flynyddoedd. Mewn un achos, nid oedd ffioedd wedi newid ers 2012. Hefyd, er gwaethaf y gofyniad i seilio ffioedd ar gyfraddau fesul awr, nid oedd dau awdurdod yn gallu darparu'r wybodaeth hon. Rydym wedi dod i'r casgliad nad yw gwasanaethau rheoli adeiladu llawer o awdurdodau lleol yn codi tâl ac yn pennu ffioedd yn unol â'r Rheoliadau a chanllawiau CIPFA. Nodwn hefyd fod graddfeydd y ffioedd cyhoeddedig yn dangos amrywiadau sylweddol ar gyfer gweithgareddau unigol – **Arddangosyn 5**.

Arddangosyn 5: enghraifft o wahaniaethau rhwng ffioedd gwasanaethau Rheoli Adeiladu awdurdodau lleol Cymru 2022-23

Math o ffi	Ffi isaf	Ffi uchaf	Gwahaniaeth	Canolrif
Ffi cynllun annedd sengl	£117	£288	145.6%	£210
Ffi arolygu annedd sengl	£274	£510	86.4%	£414
Ffi hysbysiad annedd sengl	£391	£915	134.1%	£671
Ffi gyfansawdd annedd sengl	£495	£1,830	269.7%	£1,155

Ffynhonnell: Dadansoddiad Archwilio Cymru o raddfeydd ffioedd cyhoeddedig

2.35 Cymysg oedd ymwybyddiaeth o'r mater hwn ymhlith swyddogion. Nid yw rhai yn ymwybodol o berfformiad ariannol eu gwasanaeth yn bennaf oherwydd bod rheolaeth ar gyllid yn nwylo arbenigwyr y tu allan i'r gwasanaeth nad ydynt yn ymwneud â rheoli adeiladu. Roedd eraill yn ymwybodol o ofynion y rheoliadau ond yn disgrifio'r pwysau ar gyllidebau a oedd yn eu rhoi anogaeth i godi ffioedd neu ddiffyg gwybodaeth am ofynion y rheoliadau yn gorfforaethol. Mae hyn yn peri pryder mawr ac yn peri risgiau sylweddol i sicrhau gwerth am arian o'r gwasanaeth.

Mae rheolaeth ariannol ar wargedion a diffygion yn aneglur ac o bosibl yn anghyfreithlon

2.36 Canfu ein harolwg o swyddogion awdurdodau lleol, o'r 15 a ddarparodd ymateb, mai dim ond pump a nododd fod eu hincwm sy'n dod o godi tâl am weithgarwch yn cael ei ddiogelu (h.y. yn cael ei glustnodi i'w gymhwyso i wasanaethau rheoli adeiladu), fod un wedi dweud mai dim ond peth ohono sy'n cael ei ddiogelu a bod naw wedi nodi nad oes unrhyw incwm yn cael ei ddiogelu.

2.37 Pan fydd gwargedion yn digwydd, anogir awdurdodau i greu cronfa wrth gefn wedi'i chlustnodi, ond nid yw'n ofynnol iddynt wneud hynny. Canfu ein hadolygiad mai dim ond pedwar awdurdod lleol a ddatgelodd gronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi ar gyfer rheoli adeiladu, er y gallai eraill fod wedi ystyried bod y symiau cysylltiedig yn amherthnasol yn ariannol ac wedi peidio ac adrodd arnynt. O ran perfformiad ariannol gwasanaethau, canfuom fod gan 11 awdurdod ddiffyg ar ddiwedd 2021-22 a bod gan saith warged. Nid oedd pedwar ohonynt yn gallu darparu'r wybodaeth hon.

2.38 Mae egwyddorion Rheoliadau 2010 yn ei gwneud yn ofynnol i incwm rheoli adeiladu, gan gynnwys gwargedion, gael ei ddefnyddio i ddarparu gweithgareddau rheoli adeiladu. Mae canllawiau CIPFA yn nodi, wrth gyfrifo cyfanswm costau'r swyddogaeth rheoli adeiladu, y caniateir i awdurdodau gynnwys hyfforddiant fel cost anuniongyrchol mewn perthynas â chyflogeion wrth gyfrifo ffioedd. Hefyd, lle ceir gwargedion, gellir defnyddio'r rhain i fuddsoddi yn ansawdd y gwasanaeth neu i fynd i'r afael â newidiadau rheoleiddiol.

2.39 Canfuom nad oedd y rhan fwyaf o swyddogion rheoli adeiladu'n cynyddu eu ffioedd i adlewyrchu'r angen i ariannu hyfforddiant a datblygiad i'w staff oherwydd pwysau corfforaethol ehangach ar y gyllideb. Yn wir, nododd rhai swyddogion a gyfwelwyd gennym yn anecdotaidd fod ffioedd rheoli adeiladu yn cael eu defnyddio i greu gwargedion i dalu am wasanaethau eraill y cyngor, er na welsom unrhyw dystiolaeth o hyn yn ymarferol.

2.40 Ar y cyfan, rydym wedi dod i'r casgliad nad yw'r modd y rhoddir y Rheoliadau ar waith ac y pennir taliadau rheoli adeiladu yn fwy cyffredinol gan awdurdodau lleol yn ateb gofynion cyfreithiol ac ymarferol. Mae ein dadansoddiad yn amlygu nad yw'r rhan fwyaf o ffioedd yn cael eu pennu'n gywir a, lle mae gwargedion a diffygion yn digwydd, nad yw'r rhain yn cael eu rheoli'n weithredol nac yn cael eu defnyddio at y diben a fwriadwyd. Mae hyn yn peri pryder arbennig oherwydd bod y Rheoliadau wedi'u cyflwyno i gefnogi rheolaeth ariannol dda a threfniadau llywodraethu da mewn gwasanaethau rheoli adeiladu ac y byddai eu rhoi ar waith yn gywir yn helpu i fynd i'r afael â rhai o'r materion o ran y gweithlu, recriwtio a hyfforddiant a nodwyd uchod.

Ym mron pob achos, nid yw adroddiadau ariannol yn ateb gofynion rheoleiddiol ac mae hyn yn rhwystr i graffu ar brosesau gosod ffioedd, incwm a gwariant Rheoli Adeiladu

2.41 Er mwyn dangos eu trefniadau llywodraethu ariannol ar gyfer incwm a gwariant rheoli adeiladu, mae'r Rheoliadau'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gyhoeddi datganiadau ariannol blynyddol ar gyfer y gwasanaethau hyn. Mae'r Rheoliadau'n ei gwneud yn ofynnol, fel lleiafswm, bod y Datganiadau hyn yn datgelu'r costau y gellir codi amdanynt a'r incwm a ddaw o hynny, unrhyw warged neu ddiffyg, eu bod yn cael eu cyhoeddi o fewn chwe mis i ddiwedd y flwyddyn ariannol a'u bod yn cael eu cymeradwyo a'u llofnodi gan y swyddog Adran 151. Mae canllawiau CIPFA yn cynnwys templed sy'n adlewyrchu'r gofynion hyn ac enghraifft wedi'i chwblhau i helpu awdurdodau lleol i ddangos eu bod yn cydymffurfio. Gan bod cyhoeddi datganiad ariannol yn un o ofynion y rheoliadau, mae methu â gwneud hynny yn anghyfreithlon.

2.42 O'n hadolygiad o wefannau a datganiadau ariannol awdurdodau lleol, canfuom mai dim ond pedwar sydd â datganiadau sydd ar gael i'r cyhoedd a dim ond dau o'r rhain a gydymffurfiodd â'r terfyn amser ar gyfer cyhoeddi'r adroddiad. Fel a nodwyd uchod, mae canllawiau CIPFA yn cyfeirio at gynigion ar gyfer craffu i ganfod a yw awdurdodau'n dilyn yr egwyddor adennill costau. Fodd bynnag, mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi cadarnhau wrthym ni nad yw'r gwaith monitro hwn wedi digwydd yn ystod y blynyddoedd diwethaf ac mae diffyg goruchwyliaeth o hyd ar berfformiad ariannol a phrosesau pennu ffioedd gwasanaethau rheoli adeiladu ar lefel genedlaethol a lleol.

Mae'r cynnydd gyda chydweithio a rhanbartholi wedi bod yn araf

- 2.43 Ar y cyfan, nid yw gwasanaethau rheoli adeiladu awdurdodau lleol wedi newid yn sylweddol er gwaethaf y pwysau ar adnoddau, capasiti a sgiliau. Mae rhai awdurdodau wedi gwneud rhai datblygiadau arloesol, fel Sir Fynwy sydd wedi partneru gydag asiant tai i ddod o hyd i gleientiaid newydd. Mae'r rhan fwyaf o awdurdodau hefyd yn gweithredu'r cynllun Awdurdod Partneriaeth. Mae hyn yn caniatáu i weithwyr proffesiynol, fel penseiri, ddefnyddio awdurdod lleol o'u dewis i gymeradwyo cynlluniau a'r awdurdod lleol lle mae'r safle wedi'i leoli i gynnal yr arolygiadau ar y safle. Er enghraifft, efallai y bydd cadwyn archfarchnad wedi'i lleoli yn Lloegr a gall ddewis defnyddio eu tîm LABC lleol i gymeradwyo cynlluniau ond yna defnyddio awdurdod yng Nghymru i arolygu siop newydd yng Nghymru.
- 2.44 Er bod gwaith LABC Cymru – y rhwydwaith swyddogion Cymru gyfan - yn cael ei ystyried yn gadarnhaol, gan gynnig cymorth, proses ddysgu a'r cyfle i rannu gwybodaeth, nid yw hyn wedi trosi'n newid mwy ffurfiol i helpu i wella effeithlonrwydd a chryfhau cydnheredd. Mae'r grŵp wedi profi'n llwyddiannus o ran hysbysu timau'n gyson a'u cefnogi, ac mae sawl enghraifft unigol gadarnhaol o 'gydweithio mewn argyfyngau'. Er enghraifft, awdurdodau cyfagos yn helpu i gynnal arolygiadau a gweithgareddau cymeradwyo cynlluniau ym Mlaenau Gwent i helpu i fynd i'r afael â phwysau byrdymor o ran adnoddau yn yr awdurdod hwnnw. Er ein bod yn cydnabod bod y rhain yn gamau cadarnhaol i'r cyfeiriad cywir, nid ydynt yn mynd i'r afael â'r heriau sylweddol sy'n wynebu'r sector, ac mae angen mwy o newid, a hwnnw'n newid mwy sylfaenol.
- 2.45 Mae cyfleoedd i wella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd gwasanaethau trwy fwy o gydweithio a rhanbartholi gwasanaethau. Gall hyn helpu awdurdodau lleol i gystadlu'n fwy effeithiol, ymateb i her y gyfundrefn diogelwch adeiladau newydd a darparu atebion i fynd i'r afael â nifer o faterion difrifol y sector lle mae darparu adnoddau yn y cwestiwn. Er enghraifft:
- cyfuno staff i leddfu problemau capasiti ac i liniaru'r risgiau o ymddeoliadau sy'n gynhenid yn nemograffeg y sector;
  - cynyddu'r gallu i wario a chyfleoedd i wneud arbedion trwy gomisiynu a chaffael nwyddau a gwasanaethau ar y cyd a sefydlu taliadau unffurf am weithgareddau sy'n costio'r un faint (er enghraifft, hyfforddiant allanol);
  - galluogi staff i ddatblygu arbenigeddau, fel diogelwch tân, i reoli adeiladau risg uchel yn well; a
  - chryfhau'r capasiti mewn swyddogaethau cefn swyddfa.

- 2.46 Er bod rhanddeiliaid ar draws y sectorau rheoli adeiladu a diogelwch adeiladau'n cydnabod ac yn sôn am fanteision cydweithio a rhanbartholi, canfuom mai ychydig iawn o gynnydd sydd wedi cael ei wnaed i symud hyn ymlaen. Er y gall llawer o staff rheoli adeiladu a gyfwelwyd gennym nodi manteision posibl cydweithio gyda thimau rheoli adeiladu eraill, nid yw hyn wedi arwain at bartneriaethau mwy ffurfiol fel timau ymchwilio ar y cyd. Rydym yn cydnabod bod y gofynion sy'n cael eu rhoi ar reolwyr rheoli adeiladu fel unigolion ar hyn o bryd, a'u capasiti llai i flaenoriaethu'r gweithgareddau hyn, yn amlwg yn cyfyngu ar gyfleoedd i lywio newid. Ond o ystyried yr heriau sy'n wynebu gwasanaethau rheoli adeiladu, mae angen newid i atal y materion sydd eisoes yn bresennol yn y sector rhag gwaethygu.
- 2.47 Yn yr Alban, o'i gymharu, mae Safonau Adeiladu Awdurdodau Lleol yr Alban (LABSS) wedi sefydlu model hyb i'r 32 o awdurdodau lleol gydweithio a gweithredu argymhellion ar gyfer gwella (gweler **Atodiad 4**). Mae'r Hyb yn gweithredu fel canolfan gydweithredol ganolog i symud y sector yn yr un cyfeiriad mewn ymateb i argymhellion ar gyfer gwella. Mae gan hyn y potensial i osod gwasanaeth a safon sy'n gyson ledled yr Alban, a ategir gan fframweithiau gweithredol a pherfformiad Llywodraeth yr Alban. Mae hefyd yn helpu awdurdodau sy'n profi problem staffio i frocera cymorth gan un arall.
- 2.48 Mewn ymateb i'r heriau tebyg y maent yn eu hwynebu, mae Gwasanaethau Tân ac Achub yn newid y ffordd y maent yn darparu gwasanaethau. Er enghraifft, mae Gwasanaeth Tân ac Achub De Cymru wedi newid o fod â thîm arbenigol pwrpasol i dîm mwy o swyddogion Diogelwch Tân i Fusnesau. Mae hyn yn galluogi'r gwasanaeth i reoli effaith trosiant staff yn well a chreu gweithlu mwy cydnerth, trwy ehangu'r gronfa o staff sy'n cael profiad o ddyluniad ac adeiladwaith sy'n gwella diogelwch tân adeiladau. Yn yr un modd, mae Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru wedi newid o wasanaeth lle mae swyddogion tân mewn lifrai yn gwneud gwaith diogelwch tân i wasanaeth sy'n gynyddol yn defnyddio staff corfforaethol i gryfhau perfformiad. Mae hyn yn helpu i wella effeithlonrwydd a chynyddu capasiti.

**Nid oes rhyw lawer
o waith yn cael ei
wneud i werthuso
gwasanaethau rheoli
adeiladu ledled
Cymru ac nid oes
system gynhwysfawr
genedlaethol o
sicrwydd diogelwch
adeiladau**

03

- 3.1 Yn y Rhan olaf hon o'r adroddiad, rydym yn nodi sut y gwneir gwaith i reoli a gwerthuso perfformiad gwasanaethau rheoli adeiladu a diogelwch adeiladau a sut y mae risgiau'n cael eu hadnabod a'u lliniaru.

Cyfyngedig yw'r ddealltwriaeth am ba mor dda yw perfformiad gwasanaethau

- 3.2 Mae rheoli perfformiad ac adrodd ar hynny'n elfen hanfodol o lywodraethu da. Mae bod ag ystod dda o ddata allweddol yn eich galluogi i ddeall y gwasanaethau yr ydych yn eu rheoli ac mae'n helpu i danategu penderfyniadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth trwy ddarparu mewnwelediad a gwybodaeth. Mae data cywir hefyd yn rhagflaenydd i gynlluniau rhagolygol ac yn helpu sefydliadau i ddysgu o'r gorffennol i oleuo'r dyfodol.

Mae diffyg fframwaith rheoli perfformiad cenedlaethol ar gyfer rheoli adeiladau a diogelwch adeiladau'n ei gwneud hi'n anodd gwerthuso perfformiad gwasanaethau

- 3.3 Ar adeg ein gwaith nid oes fframwaith cenedlaethol cytunedig ar gyfer adrodd ar berfformiad gwasanaethau rheoli adeiladu a diogelwch adeiladau yng Nghymru. Yn niffyg cyfres gadarn o fesurau cenedlaethol i reoli a gwerthuso perfformiad gwasanaethau, mae'r rhan fwyaf o awdurdodau lleol yn canolbwyntio ar adrodd yn erbyn grŵp cul o fesurau. Canfuom fod y dangosyddion allweddol a ddefnyddir fwyaf yn ymwneud â:
- mesurau amseroldeb megis faint o amser a gymerir i gydnabod a gwirio ceisiadau, pa un a gynhelir ymweliad â'r safle ar y dyddiad y cytunwyd arno, cofnodi nodiadau'r ymweliad â'r safle o fewn dau ddiwrnod i arolygiad a nifer y tystysgrifau cwblhau a gyhoeddwyd o fewn cyfnod penodol.
  - monitro lefelau bodlonrwydd cwsmeriaid gydag ymateb y gwasanaeth; a hefyd
  - cyfran o'r farchnad – y gyfran o'r farchnad rheoli adeiladu y mae awdurdod lleol yn ei gwasanaethu.
- 3.4 Er bod pob un o'r rhain yn bwysig ac yn berthnasol, nid ydynt yn darparu digon o fanylion i ddeall na barnu effeithiolrwydd gwasanaethau rheoli adeiladu. Er bod amseroldeb yn ffactor allweddol wrth weinyddu system rheoli adeiladu effeithlon, mae'r mesur yn rhoi pwys ar ymdrin â llawer iawn o geisiadau yn yr amser byrraf posibl, heb unrhyw ystyriaeth i ansawdd y gwaith a wneir ac nad yw'n rhoi unrhyw sicrwydd bod y gwaith wedi'i wneud yn ddiogel, bod risgiau wedi'u lleihau, a bod diogelwch cyffredinol deiliaid adeilad wedi'i wella.

- 3.5 Oherwydd y gwendidau hyn, nid yw awdurdodau lleol yn gallu dangos bod gwaith rheoli adeiladu yn lleihau risg ac yn gwella'r amgylchedd adeiledig a naturiol ac ansawdd bywyd yn yr ardal. Er enghraifft, canfuom fel a ganlyn:
- nid oes unrhyw ddata yn cael ei gasglu ar waith arolygwyr cymeradwy a gwasanaethau tân ac achub, ac nid yw meincodi i gymharu perfformiad yn cael ei wneud fel mater o drefn. O ganlyniad, mae'r broses o adrodd ar berfformiad yn dal i fod yn dameidiog ac nid yw'n rhoi sicrwydd digonol – risg fawr a amlygwyd yn Adroddiad Hackitt.
  - mae adroddiadau cyhoeddus - sy'n hysbysu rhanddeiliaid allweddol am effeithiolrwydd gwasanaethau ac 'arlwy' gwasanaethau – yr un mor gyfyngedig. Nid yw hyn yn helpu i ddarparu trosolwg gynhwysfawr ar yr holl weithgarwch rheoli adeiladu a diogelwch adeiladau mewn ardal, neu'n genedlaethol.
  - er bod rhai mesurau sy'n ymwneud â risg, mae'r rhain yn gyfyngedig i adeiladau sydd wedi'u cofnodi fel strwythurau peryglus. Nid yw risg, yn enwedig risg i gydnerthedd gwasanaethau, yn rhywbeth sy'n cael ei ymgorffori yn y fframwaith perfformiad fel ystyriaeth ganolog lle mae effeithiolrwydd yn y cwestiwn.
  - ychydig o sylw a roddir i reoli perfformiad ariannol yn weithredol ac adrodd yn erbyn gofynion y rheoliadau cyllid, pennu ffioedd, cymharu costau, ailgodi tâl a diffygion.
- 3.6 Hefyd, dywedodd timau rheoli adeiladu wrthym fod y broses adrodd yn ymatebol yn bennaf pan fo pryderon yn cael eu codi yn hytrach nag yn rhan arferol o'u rôl. Lle caiff mesurau perfformiad eu cofnodi a'u monitro, gwneir hyn yn aml ar fenter tîm ei hun, at eu dibenion eu hunain, a gall fod yn broses faith a gyflawnir â llaw, oherwydd integreiddio gwael rhwng platfformau TG. Lle mae offer TG ar gyfer adroddiadau awtomatig yn bodoli, clywsom am enghreifftiau lle'r edd y system yn cael ei thanddefnyddio neu lle'r oedd yn cael ei defnyddio'n anghyson, oherwydd prosesau gwan neu anawsterau gweithredu. Mewn sawl achos, caiff dadansoddiad ei lunio ar daenlenni a ddelir yn lleol gan unigolion, gan beri risg i gydnerthedd a pharhad pan fydd staff yn absennol.
- 3.7 Mae gan Lywodraeth yr Alban fframwaith cenedlaethol i fonitro a dadansoddi perfformiad. Cyflwynwyd mesurau yn 2012 gan ymgorffori gwersi o ymchwil a oedd yn dadansoddi adolygiadau blaenorol o berfformiad. Mae diogelwch adeiladau yn gyfrifoldeb gweinidogol yn yr Alban ac mae darparwyr yn cael eu 'penodi' fel dilyswyr (gweler **Atodiad 4**). Er bod awdurdodau lleol yn cael eu dewis fel rheol, mae'r broses benodi ac ailbenodi yn ysgogi cysondeb a safonau, ac yn darparu fframwaith cadarn i asesu perfformiad.

Mae rhai awdurdodau lleol yn gweithio i safon rheoli ansawdd ISO 9001, ond nid yw hyn yn rhoi sicrwydd digonol bod gwasanaethau'n gweithio'n effeithiol

- 3.8 Mae nifer o awdurdodau lleol wedi ennill achrediad ISO 9001, y safon ryngwladol ar gyfer Rheoli Ansawdd. Mae'r safon yn defnyddio saith egwyddor rheoli ansawdd sy'n canolbwyntio ar:
- ffocws ar y cwsmer;
  - arweinyddiaeth;
  - ymgysylltu â phobl;
  - dull proses;
  - gwelliant;
  - gwneud penderfyniadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth; a
  - rheoli perthnasoedd.
- 3.9 Nod y mesurau yw hybu dealltwriaeth a darparu cysondeb, gan ychwanegu gwerth, perfformiad effeithiol, a gwelliant mewn prosesau. Mae'r safon hefyd yn annog sefydliadau i fabwysiadu dull sy'n seiliedig ar risg, gan sicrhau bod mesurau ataliol yn cael eu cymryd cyn i risgiau godi. Unwaith y bydd sefydliad yn cael achrediad, mae'n ofynnol iddo werthuso'r modd y mae'n cydymffurfio â'r safon yn flynyddol.
- 3.10 Er bod yr awdurdodau wedi cael ISO 9001 yn ddefnyddiol ar gyfer codi safonau a lefelau cysondeb, gwelsom fod rhai awdurdodau wedi dewis rhoi'r gorau i ddefnyddio'r safon oherwydd cost a her gwerthuso parhaus i ddangos eu bod yn cydymffurfio. Mae hefyd yn amheus pa mor ddefnyddiol yw'r safon i farnu effeithiolrwydd, effeithlonrwydd a chadernid gwasanaethau o ystyried yr heriau niferus sy'n wynebu gwasanaethau rheoli adeiladu fel a nodwyd gennym.

Cyfyngedig yw gweithgarwch i graffu ar wasanaethau rheoli adeiladu a diogelwch adeiladau a'u gwerthuso

- 3.11 Mae craffu effeithiol yn elfen hanfodol o lywodraethu da ac mae'n helpu i roi sicrwydd bod pethau'n gweithio'n dda neu fod angen iddynt wella. Heb system rheoli perfformiad gadarn, ni all craffu ond bod mor effeithiol â'r wybodaeth a'r mesurau y creffir yn rheolaidd arnynt. Canfuom nad yw gwasanaethau rheoli adeiladu llawer o awdurdodau lleol yn cyflwyno adroddiadau ffurfiol rheolaidd i bwyllgor craffu i ddangos y gwaith, yr effaith a'r risgiau sy'n wynebu'r gwasanaeth.

- 3.12 Er enghraifft, canfuom fod craffu'n anghyson ledled Cymru, ac mai dim ond ddwywaith y flwyddyn ac yn erbyn set gul iawn o fesurau a gwybodaeth y mae'n ofynnol i lawer o dimau adrodd ar eu perfformiad. Mewn sawl awdurdod, nid oes unrhyw graffu ffurfiol ar wasanaethau. Nododd sawl swyddog awdurdod lleol a gyfwelwyd gennym, o'u profiad hwy, ar ôl y diddordeb cynyddol cychwynnol mewn rheoli adeiladu a diogelwch adeiladau a ddeilliodd o drychineb Grenfell, bod cyswllt rhwng aelodau ac uwch swyddogion yn gyfyngedig gan mwyaf ac yn canolbwyntio ar faterion unigol sy'n peri pryder - strwythur peryglus neu gais rheoli adeiladu gan etholwr. Nododd sawl un fod gwybodaeth a dealltwriaeth aelodau am reoli adeiladu yn isel a'r risgiau a'r materion sy'n wynebu gwasanaethau'n anhysbys gan mwyaf.
- 3.13 Mewn cyferbyniad, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol yr Alban adrodd yn flynyddol ar eu perfformiad yn erbyn cyfres o ganlyniadau perfformiad allweddol. Yna caiff y canlyniadau hyn eu hasesu ochr yn ochr ag adborth cwsmeriaid a datblygir cynlluniau i helpu i ysgogi gwelliant. Anogir staff i gysylltu'r rhain â champau gwella y gellir eu defnyddio i fonitro cynnydd ac adnabod trywyddion ymholi allweddol i'r rhai sy'n gyfrifol am graffu. Mae allbwn yr asesiad wedi'i fwriadu i fod yn hygyrch i randdeiliaid ar amryw lefelau, gan hysbysu'r llywodraeth am dueddiadau strategol, hyrwyddo gwelliant yn weithredol i ddilyswyr, a chan hefyd ddarparu asesiad tryloyw ar gyfer y cyhoedd.

Mae prosesau rheoli risg yn annigonol

- 3.14 Ceir dull cymysg o asesu risg, gyda rhai timau'n cynnal eu cofrestrau risg eu hunain, rhai yn bwydo i mewn i gofrestrau corfforaethol, a rhai'n peidio â chofnodi risgiau'n ffurfiol nac yn tracio'r modd y maent yn eu lliniaru. Yn wir, nododd sawl swyddog a gyfwelwyd gennym fod risgiau hysbys yn aml yn cael eu nodi'n anffurfiol o fewn timau a bod y rhain yn cael eu hystyried ar wahân i risgiau eraill ar draws y gorfforaeth.
- 3.15 Mae'r dull seilo hwn yn fygythiad i gydnerthedd gan bod y system yn dibynnu'n ormodol ar nifer fach o unigolion sydd â symiau sylweddol o wybodaeth nad yw'n cael ei chofnodi'n ffurfio, yn cael ei rhannu'n ffurfiol gyda chydweithwyr er gwybodaeth, neu'n cael ei huwchgyfeirio ar gyfer gweithredu. Dim ond lleiafrif bach o awdurdodau lleol y siaradom ni gyda hwy allai ddisgrifio'r weithdrefn ffurfiol ar gyfer uwchgyfeirio risgiau, gyda llawer yn cydnabod nad yw protocolau o'r fath yn bodoli. Heb adnabod a chofnodi risgiau sy'n dod i'r amlwg mewn modd priodol, ni all awdurdodau wneud cynlluniau tymor hwy a pharatoi ar gyfer senarios yn y dyfodol.

- 3.16 Gan nad yw gwybodaeth gyd-destunol yn cael ei hintegreiddio'n rheolaidd â meysydd gwasanaeth eraill, nid yw'n glir bod digon o ddealltwriaeth yn bresennol ymhlith swyddogion atebol ar bob lefel uwchgyfeirio. Pan godir risgiau, anaml y byddant yn cyrraedd y trothwy sy'n ofynnol i gael eu hystyried yn risg gorfforaethol. Mae trywyddion archwilio gwael yn golygu nad yw risgiau'n cael eu lliniaru'n rhagweithiol, a hynny mewn amgylchedd lle mae'r capasiti i ddarparu'r mesur lliniaru hwn yn aml yn gyfyngedig.
- 3.17 Gyda thimau'n aml yn cael eu gadael i weithredu ar wahân, mae codi risgiau corfforaethol ac arwyddocaol eraill yn debygol o fod yn fwy o her nag ar gyfer gwasanaethau uwch eu proffil sy'n cael sylw mwy amlwg ac sydd wedi'u hintegreiddio'n llawn â'r strwythur adrodd corfforaethol. O ganlyniad, efallai na fydd awdurdodau lleol ar eu lefel uchaf yn cael gweld y risgiau niferus sy'n wynebu'r gwasanaeth rheoli adeiladu – cynllunio gwael ar gyfer olyniaeth, gweithlu sy'n heneiddio, diffyg amrywiaeth, cymysgedd sgiliau annigonol, ynghyd â goblygiadau'r Ddeddf Diogelwch Adeiladau newydd.

Atodiadau

- 1 Ymagwedd a Dulliau Archwilio
- 2 Dogfennau Cymeradwy'r Rheoliadau Adeiladu
- 3 Y Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau a'r Person Atebol
- 4 Dull yr Alban

1 Ymagwedd a Dulliau Archwilio

Ymagwedd

Ar gyfer y gwaith hwn ein hymagwedd fu deall pa mor dda y mae Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol a'u partneriaid yn cryfhau ac yn gwella gwasanaethau rheoli adeiladu a diogelwch adeiladau yn dilyn Deddf Diogelwch Adeiladau 2022. Rydym wedi bwrw golwg ar gadernid gwybodaeth am anghenion, strategaethau, cynlluniau a pholisïau anghenion; wedi asesu cadernid y gwasanaethau presennol a chynlluniau i gryfhau'r rhain; ac wedi ystyried cadernid systemau sicrwydd.

Gwnaethom archwilio pob un o'r 22 o brif awdurdodau lleol yng Nghymru ar lefel uchel, gan reoli'r modd y cyflawnwyd ein harchwiliad i fod yn ymwybodol o'r pwysau sydd ar swyddogion awdurdodau lleol yn ystod adferiad ar ôl y pandemig a'r argyfwng costau byw. Fe wnaethom sicrhau bod y gwaith yn ddigonol i gael darlun o'r sector cyfan ond heb iddo dynnu'n sylweddol oddi wrth gyfrifoldebau swyddogion am ddarparu gwasanaethau. Roedd ein hymagwedd yn hyblyg i gyd-fynd ag ymrwymadau swyddogion wrth gytuno ar ein gwaith maes a'i gyflawni.

Dulliau

Fe wnaethom gwblhau ein hadolygiad rhwng mis Ionawr 2023 a mis Awst 2023 a defnyddio ystod o ddulliau i gyflawni ein gwaith:

- **adolygiad o ddogfennau:** fe wnaethom adolygu dogfennaeth gan Lywodraeth Cymru, awdurdodau lleol, Gwasanaethau Tân ac Achub a sefydliadau perthnasol eraill. Roedd hyn yn cynnwys cofnodion pwyllgorau perthnasol, strategaethau corfforaethol, cynlluniau busnes a dogfennau polisi. Fe wnaethom hefyd adolygu gwybodaeth a gyhoeddwyd gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth yr Alban.
- **cyfweiliadau** – fe gynhaliom ni amrywiaeth o gyfweiliadau gwahanol:
  - **cyfweiliadau gyda swyddogion** – fe wnaethom gyfsweld â swyddogion arweiniol Diogelwch Adeiladau ym mhob un o'r 22 o brif awdurdodau lleol yng Nghymru a phob un o'r tri Awdurdod Tân ac Achub. Cynhaliwyd y cyfweiliadau hyn rhwng mis Ionawr a mis Ebrill 2023.
  - **cyfweiliadau cenedlaethol** – fe wnaethom gyfsweld â chynrychiolwyr Llywodraeth Cymru, Llywodraeth yr Alban, arolygwyr adeiladau cymeradwy'r sector preifat, melinau trafod, sefydliadau academaidd, a chyrrff ymchwil. Digwyddodd y rhain rhwng mis Mawrth a mis Ebrill 2023.
- **grwpiau ffocws** – yn unol â'n hymagwedd, roedd rhai awdurdodau lleol yn teimlo ei bod yn fwy priodol i ni siarad gydag amrywiaeth o swyddogion mewn grwpiau ffocws i leihau ein heffaith ar ddarparu gwasanaethau.
- **casglu data** – fe wnaethom gynnal ymarfer casglu data gyda swyddogion awdurdodau lleol. Fe wnaed hyn rhwng mis Ionawr a mis Ebrill 2023, ac fe gawsom ymatebion gan bob awdurdod lleol. Nid oedd rhai awdurdodau lleol yn gallu darparu'r wybodaeth y gofynnwyd amdani, ac rydym yn nodi hyn yng nghorff yr adroddiad lle y bo hynny'n berthnasol.
- **arolwg** – gan weithio gyda Cartrefi Cymunedol Cymru fe gynhaliom ni arolwg gyda phob cymdeithas dai yng Nghymru ond dim ond dau ymateb a gafwyd. O ganlyniad, nid ydym wedi defnyddio'r wybodaeth hon wrth lunio ein canfyddiadau.
- **gwefannau** – awdurdodau lleol ac adnoddau allanol, e.e. CICAIR (Cofrestr Arolygwyr Cymeradwy Cyngor y Diwydiant Adeiladu), LABC, ac ati.

2 Dogfennau Cymeradwy'r Rheoliadau Adeiladu

Mae'r dogfennau cymeradwy yn ymdrin â'r materion canlynol ac fe'u diweddarwyd ddiwethaf ar y dyddiad a restrir:

- Rhan A – [Diogelwch strwythurol](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Ebrill 2017
- Rhan B – [Diogelwch Tân](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Rhagfyr 2021
- Rhan C - [Ymwrthedd i halogyddion a lleithder](#) - Diweddarwyd ddiwethaf Ebrill 2017
- Rhan D - [Sylweddau gwenwynig](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Ebrill 2017
- Rhan E - [Ymwrthedd i sŵn](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Ebrill 2022
- Rhan F – [Awyru](#) - Diweddarwyd ddiwethaf Hydref 2022
- Rhan G – [Glanweithdra, diogelwch dŵr poeth ac arbed dŵr](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Mai 2023
- Rhan H – [Systemau draenio a gwaredu gwastraff](#) – diweddarwyd ddiwethaf Ebrill 2017
- Rhan J - [Dyfeisiau sy'n cynhyrchu gwres](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Ebrill 2017
- Rhan K - [Diogelu rhag syrthio, gwrthdaro a tharo](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Ebrill 2017
- Rhan L - [Arbed tanwydd ac ynni](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Mawrth 2023
- Rhan M – [Mynediad i adeiladau a defnydd ohonynt](#) – diweddarwyd ddiwethaf Ebrill 2017
- Rhan N – [Diogelwch gwydr](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Ebrill 2017
- Rhan O - [Gorgynhesu](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Hydref 2022
- Rhan P – [Diogelwch gyda thrydan](#) – diweddarwyd ddiwethaf Ebrill 2017
- Rhan Q - [Diogelwch](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Mai 2018
- Rhan R - [Seilwaith ffisegol ar gyfer rhwydweithiau cyfathrebu electronig cyflym](#) – Diweddarwyd ddiwethaf Ebrill 2016

3 Y Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau a'r Person Atebol

Mae'r Ddeddf yn cyflwyno dwy rôl newydd - y Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau a'r Person Atebol - sydd i fod i ddod i rym ym mis Hydref 2023.

Y Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau

Bydd gan y Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau dri phrif gyfrifoldeb: goruchwylio diogelwch a safonau pob adeilad; helpu ac annog diwydiant yr amgylchedd adeiledig a gweithwyr rheoli adeiladu proffesiynol i wella eu cymhwysedd; ac arwain y broses o roi'r fframwaith rheoleiddio newydd ar waith ar gyfer adeiladau uchel iawn yn Lloegr. Mae'r Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau hefyd yn gyfrifol am berfformiad y sector rheoli adeiladu i sicrhau bod safonau'n cael eu cyrraedd, ac am osod safonau adeiladu.

Bydd y Rheoleiddiwr Diogelwch Adeiladau (BSR) yn gyfrifol am oruchwylio systemau diogelwch a pherfformiad pob adeilad. Bydd yn cael pwerau i orfodi'r rheolau a gweithredu yn erbyn y rhai sy'n eu torri. Ac ar gyfer eiddo risg uchel, bydd yn gallu gweithredu rheolau llymach, gan gynnwys sut y cânt eu dylunio, eu hadeiladu a'u meddiannu. Tair prif swyddogaeth y Rheolwr Diogelwch Adeiladau yw:

- goruchwylio'r system diogelwch a pherfformiad ar gyfer pob adeilad: bydd hyn yn cael ei wneud trwy oruchwylio perfformiad cyrff rheoli adeiladu ar draws y sectorau cyhoeddus a phreifat, a thrwy ddeall a chynghori ar safonau adeiladu a risgiau i ddiogelwch sy'n bodoli eisoes ac yn dod i'r amlwg;
- rhoi anogaeth ar gyfer mwy o gymhwysedd trwy osod y cyfeiriad ar gyfer pwyllgor cymhwysedd dan arweiniad y diwydiant a sefydlu gofynion cymhwysedd ar gyfer cofrestru gweithwyr proffesiynol rheoli adeiladu; ac
- arwain y broses o roi'r gyfundrefn reoleiddio newydd ar waith ar gyfer adeiladau risg uwch, gan gynnwys meddu ar y pwerau i gynnwys timau eraill, gan gynnwys y Gwasanaeth Tân, wrth wneud penderfyniadau rheoleiddiol ynghylch Diogelwch Adeiladau.

Mae'r Rheolwr Diogelwch Adeiladau newydd o dan reolaeth yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE) sy'n gyfrifol am oruchwylio a llywio gwelliannau yn diogelwch a pherfformiad pob adeilad, ac am orfodi cyfundrefn fwy llym ar gyfer adeiladau risg uwch.

Yn bwysig, dim ond yn rhannol y mae darpariaethau'r Ddeddf sy'n ymwneud â'r Rheoleiddiwr newydd yn berthnasol i Gymru ac mae union sefyllfa'r llywodraethau datganoledig yn dal heb ei phennu ar hyn o bryd.

Person Atebol

Ar gyfer pob adeilad risg uwch, bydd 'Person Cyfrifol' adnabyddadwy yn cael ei benodi i fod yn gyfrifol am sicrhau bod diogelwch tân a diogelwch strwythurol yn cael eu rheoli'n effeithiol ar gyfer yr adeilad cyfan.

Bydd gan y Person Atebol (perchennog yr adeilad, rhydd-ddeiliad neu gwmni rheoli) ddyletswydd barhaus i asesu risgiau i Ddiogelwch yr Adeilad a darparu 'Adroddiad Achos Diogelwch' sy'n dangos sut y mae risgiau i Ddiogelwch yr Adeilad yn cael eu hadnabod, eu lliniaru, a'u rheoli'n barhaus. Bydd yn rhaid iddynt hefyd ddangos sut y maent yn sicrhau diogelwch preswylwyr. Mewn adeiladau lle mae strwythurau perchnogaeth yn gymhleth, efallai y bydd mwy nag un Person Atebol, ac os felly bydd Prif Person Atebol wedi'i benodi.

4 Dull yr Alban

Model gweithredu

O fewn system yr Alban, penodir dilyswyr adeiladu (syrfewyr) gan y Gweinidog Grymuso a Chynllunio Llywodraeth Leol o dan Ddeddf Adeiladu (Yr Alban) 2003. Mae hyn yn caniatáu i'r Gweinidog benodi unrhyw ddilyswyr adeiladu am gyfnod o chwe blynedd. Ers rhoi'r Ddeddf ar waith yn 2005, dim ond awdurdodau lleol sydd wedi cael eu penodi i gyflawni'r rôl hon.

Cyn eu penodi, rhaid i'r Gweinidog ystyried cymhwysedd, cymwysterau, atebolrwydd cyhoeddus, a didueddrwydd y dilyswyr posibl. Er mwyn dangos y rhain, cyhoeddwyd Fframwaith Gweithredu i egluro sut y gall dilyswyr ddangos yr ymddygiadau hyn.

Ar ôl eu penodi'r dilyswyr, caiff perfformiad ei fonitro o dan Fframwaith Perfformiad. Mae saith deilliant perfformiad allweddol o fewn y fframwaith wedi'i ddiweddarau a gyhoeddwyd yn 2021:

- lleihau i'r eithaf yr amser a gymerir i gyhoeddi adroddiad cyntaf neu i ddyroddi gwarant adeiladu neu ddiwygiad i warant adeiladu;
- cynyddu ansawdd yr asesiad o gydymffurfiaeth yn ystod y prosesau adeiladu;
- ymrwymo i'r siarter cwsmeriaid safonau adeiladu;
- deall ac ymateb i brofiad cwsmeriaid;
- cynnal rheolaeth ariannol;
- ymrwymo i eBuildingStandards; ac
- ymrwymo i amcanion a amlinellir yn yr adroddiad blynyddol o berfformiad dilysu.

Mae'r Ddeddf hefyd yn caniatáu i Weinidogion yr Alban bennu rheoliadau adeiladu, y broses ar gyfer cymeradwyo, gorfodi a phennu ffioedd. Pennir ffioedd yn ganolog ac fe'u pennir gan y Gweinidog ar gyfer yr holl awdurdodau. Darperir cyfrifydd o fewn y system eBuildingStandards ar-lein i alluogi ymgeiswyr i gael mynediad at y system a phenderfynu ar eu ffi.²⁴

Ymateb i Grenfell

Yn dilyn Grenfell, sefydlwyd gweithgor gweinidogol ym mis Gorffennaf 2017 i oruchwylio adolygiadau o ddiogelwch adeiladau a thân. Ffurfiwyd paneli adolygu i ymdrin â gwahanol faterion a gwnaethant gyfres o argymhellion ar gyfer rhanddeiliaid. Sefydlwyd y Bwrdd Rhaglen Dyfodol Safonau Adeiladu (Building Standards Futures Programme Board - BSFPB) i ddarparu arweiniad a chyfarwyddyd ynghylch gweithredu'r argymhellion hyn.

Dan gadeiryddiaeth prif weithredwr awdurdod lleol, mae'r Bwrdd yn cynnwys:

- Safonau Adeiladu Awdurdodau Lleol yr Alban (LABSS);
- Homes for Scotland;
- Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig;
- Construction Scotland;
- Confensiwn Awdurdodau Lleol yr Alban;
- Scottish Futures Trust;
- Y Sefydliad Adeiladau Siartredig;
- Ffederasiwn y Meistr Adeiladwyr;
- Royal Incorporation of Architects in Scotland; a
- Llywodraeth yr Alban.

Mae gan y Bwrdd saith ffrwd waith ar y gweill i roi cymorth i roi'r argymhellion ar waith – **Arddangosyn 6**.

Arddangosyn 6: Ffrydiau gwaith Bwrdd Rhaglen Dyfodol Safonau Adeiladu'r Alban

Ffrwd waith	Esboniad
Strategaeth y gweithlu	Rhoi cymorth i fabwysiadu strategaeth y gweithlu a ddatblygwyd mewn ymateb i'r heriau demograffig a wynebir gan y sector.
Cynllun cydymffurfio	Datblygu dull gweithredu ar gyfer adeiladau cyhoeddus cymhleth a gwerth uchel er mwyn sicrhau dull wedi'i gynllunio o gydymffurfio trwy gydol y cyfnod datblygu.
Strategaeth ardystio	Datblygu strategaeth ar gyfer penodi dilyswyr yn y dyfodol.
Trawsnewid digidol	I gefnogi gweithrediad y platfform eBuildingStandards, a lanswyd yn 2016.
Strategaeth dechnegol	Adolygiad o sut mae safonau adeiladu yn cael eu datblygu a'u cyfleu i hyrwyddo cydymffurfiaeth.
Safonau dilysu	Adolygiad o'r fframweithiau gweithredu a pherfformiad i helpu i asesu dilyswyr yn erbyn gofynion a chan gysylltu â sgiliau.
Modelau cyflawni	Adolygiad i ystyried newidiadau i fodelau busnes o fewn y 32 o awdurdodau lleol, gan gynnwys y prosiect hybiau.

Ffynhonnell: [BSFPB](#)

Hefyd, er mwyn sicrhau mwy o gydymffurfio ac ymateb i argymhellion, cyflwynwyd Fframwaith Cymhwysedd Proffesiynol ym mis Mai 2021. Sefydlodd hyn rolau swyddi safonedig sy'n cyfateb i ddyfarniadau addysgol a chymwysterau proffesiynol. Mae hefyd yn darparu enghreifftiau o gymhwyseddau yn seiliedig ar brofiad i gyfateb i staff presennol, megis sgiliau rheoli a llywodraethu ariannol profedig neu hyfforddiant arbenigol penodol fel diogelwch ar feysydd chwaraeon. Mae'r fframwaith yn helpu i sicrhau bod dilyswyr adeiladu ar bob lefel yn gallu dangos eu bod yn ddigon cymwys.

Er mwyn gwreiddio'r Fframwaith, cyhoeddwyd System Asesu Cymhwysedd (CAS). Mae hon yn galluogi unigolion i nodi eu bylchau o ran dysgu a phrofiad er mwyn gallu targedu hyfforddiant a datblygiad y gweithlu yn well.

Model hybiau lleol

O'r BSFPB, datblygwyd model cyflawni newydd trwy'r Grŵp Datblygu Model Cyflawni (DMDG), a hwnnw'n cynnwys Is-adran Safonau Adeiladu Llywodraeth yr Alban, Safonau Adeiladu Awdurdodau Lleol yr Alban (LABSS), yr awdurdod lleol lletyol (Cyngor Fife) a Chyfarwyddwyr yr Hybiau, i feithrin cydweithio a gweithredu'r argymhellion ar gyfer gwella diogelwch adeiladau a chynyddu cydymffurfiaeth. Lanswyd hwn ym mis Mai 2022 ac mae'n cael ei gyflwyno fesul cam ac mae'n canolbwyntio ar chwe uned fusnes – **Arddangosyn 7**.

Arddangosyn 7: Ffrydiau gwaith Bwrdd Rhaglen Dyfodol Safonau Adeiladu'r Alban

Uned fusnes	Swyddogaeth a gwasanaethau
Uned Partneriaeth Weithredol	<ul style="list-style-type: none"> • Cynnal rhwydwaith o gyrff • Rhannu llwyth gwaith • Mynediad at strwythur arbenigol a hybiau tân • Hwyluso arfer gorau
Uned Cynllun Cymeradwyaeth Teip yr Alban	<ul style="list-style-type: none"> • Rheoli'r cynllun • Marchnata • Pennu ffioedd
Uned Gweithdrefn a Thechnegol	<ul style="list-style-type: none"> • Ymchwil dechnegol • Cynhyrchu papurau gwybodaeth • Cefnogaeth dechnegol i'r hyb
Uned Trawsnewid Digidol	<ul style="list-style-type: none"> • Cefnogi'r grŵp cyflawni digidol • Rolau cyswllt a chymorth gyda rhanddeiliaid, LABSS, a rhanddeiliaid eraill

Uned fusnes

Swyddogaeth a gwasanaethau

Uned Dysgu a Datblygu

- Rheoli a gweithredu amgylchedd dysgu rhithwir
- Rheoli a gweithredu system rheoli dysgu
- Cymorth gyda chynlluniau prentisiaid
- Cymorth gyda DPP (Datblygiad Proffesiynol Parhaus)
- Rheoli swydd y dilysydd mewn perthynas â'r Cynllun Asesu Cymhwysedd (CAS)

Uned Fusnes Graidd

- Rheoli'r hyb
- Cymorth busnes a gweinyddol
- Ymgysylltu â rhanddeiliaid

Ffynhonnell: BSFPB

Archwilio Cymru

1 Cwr y Ddinas

Stryd Tyndall

Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: gwybodaeth@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.

Ymgynghoriad ar y Graddfeydd Ffioedd ar gyfer 2024-25

Awst 2023

Sut i ymateb

Ymatebwch erbyn 10 Hydref 2023 os gwelwch yn dda.

Gellir anfon ymatebion i'r cyfeiriad canlynol:

Ymgynghoriad Graddfeydd Ffioedd

Archwilio Cymru

1 Cwr y Ddinas

Cardiff

CF10 4BZ

Neu gellir eu cwblhau'n electronig a'u hanfon drwy e-bost i:

post@archwilio.cymru

Os oes arnoch angen y cyhoeddiad hwn mewn fformat a/neu iaith arall cysylltwch â ni gan ddefnyddio'r manylion a ddarperir uchod neu drwy ein ffonio ar 029 2032 0500.

Cyhoeddi ymatebion – cyfrinachedd a diogelu data

Gall gwybodaeth a ddarperir mewn ymateb i'r ymgynghoriad hwn gael ei chyhoeddi neu ei datgelu yn unol â deddfwriaeth mynediad at wybodaeth (yn bennaf Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000, ond hefyd deddfwriaeth diogelu data, gan gynnwys y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data, a Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004).

Os hoffech i unrhyw wybodaeth a ddarperir gennych gael ei thrin fel gwybodaeth gyfrinachol, dylech ddweud wrthym pam fod yr wybodaeth yr ydych wedi'i darparu'n wybodaeth gyfrinachol yn eich tyb chi. Os cawn gais yn gofyn inni ddatgelu gwybodaeth byddwn yn ystyried eich esboniad yn llawn, ond ni allwn roi unrhyw sicrwydd y gellir cynnal cyfrinachedd dan bob math o amgylchiadau. Ni ystyrir bod ymwadiad cyfrinachedd a grëwyd yn awtomatig gan eich system TG, ohono'i hun, yn rhwymo'r Archwilydd Cyffredinol nac Archwilio Cymru.

Bydd data personol yn cael ei brosesu yn unol â deddfwriaeth diogelu data. Lle mae data o'r fath o fewn cwrpas cais am wybodaeth gan unigolyn arall, bydd angen ystyried darpariaethau deddfwriaeth diogelu data a'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth yn yr amgylchiadau penodol. Er na ellir rhagfarnu unrhyw sefyllfa, mae hyn yn debygol o olygu bod gwybodaeth sy'n ymwneud ag uwch swyddogion a ffigyrau cyhoeddus yn debygol o gael ei datgelu tra bo enwau a chyfeiriadau aelodau cyffredin o'r cyhoedd yn debygol o gael eu cadw'n ôl.

Safonau'r Gymraeg

Mae'n ofynnol i Archwilio Cymru gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg sy'n darparu ar gyfer peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Gellir cael rhagor o wybodaeth am ein trefniadau ar gyfer y Gymraeg ar ein gwefan. Wrth adolygu'r ymgynghoriad hwn, byddem yn croesawu eich barn ar ôl i chi ystyried a oes unrhyw beth yn yr ymgynghoriad hwn sy'n tanseilio neu'n ategu'r gofyniad hwn. Byddem hefyd yn croesawu eich meddyliau ynglŷn ag unrhyw ddiwygiadau y gellid eu gwneud i ategu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg neu sicrhau nad ydym yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Cynnwys

Sut i ymateb	2
Cyhoeddi ymatebion – cyfrinachedd a diogelu data	2
Safonau'r Gymraeg	3
Rhagair	5
Yr Ymgynghoriad	8
Graddfeydd ffioedd ar gyfer gwaith a wneir o dan y Fenter Twyll Genedlaethol (paru data)	12
Graddfeydd ffioedd ar gyfer cyrff Llywodraeth Leol	13
Awdurdodau Unedol	13
Cronfeydd Pensiwn Llywodraeth Leol	14
Awdurdodau Tân ac Achub	14
Awdurdodau Parciau Cenedlaethol	15
Comisiynwyr Heddlu a Throseddu	16
Cynghorau Tref a Chymuned ag incwm neu wariant blynyddol o dan £2.5 miliwn	17
Cyfraddau ffioedd ar gyfer gwaith arall mewn llywodraeth leol	18

Rhagair

Byddwch yn gyfarwydd â'n hymgyngoriad blynyddol ar y graddfeydd ffioedd. Mae'n ofynnol yn ôl deddfwriaeth i ni wneud hyn ar gyfer cyrff llywodraeth leol, ond rydym yn dewis ymgynghori'n fwy eang fel bod yr holl randdeiliaid yn cael cyfle i ymateb i'n cynigion ar gyfer ffioedd.

Roedd ymatebion i'n hymarfer ymgynghori yn 2022 yn awgrymu bod y raddfa amser ar gyfer ymgynghori (yn ystod mis Awst ac yn gynnwys ym mis Medi) yn gryn her i rai cyrff. Felly rydym yn ymgynghori ychydig yn hwyrach eleni ac yn estyn terfyn amser ein hymgyngoriad tan 10 Hydref. Sylwer, er mwyn i ni gyflwyno ein Cynllun Ffioedd drafft ochr yn ochr â'n hamcangyfrif ar gyfer 2024-25 i Bwyllgor Cyllid y Senedd erbyn diwedd mis Hydref, na allwn roi estyniad pellach ar hyn.

Nid ydym yn gwneud ac ni chawn wneud elw o'n gwaith.

Mae deddfwriaeth yn ei gwneud yn ofynnol bod y ffioedd a godir gennym **yn methu bod yn uwch** na chost lawn cyflawni'r swyddogaeth y mae a wnelo'r ffi â hi. Rydym yn pennu ein ffioedd archwilio yn seiliedig ar amcangyfrif o'n sylfaen gostau, y cymysgedd o sgiliau yr amcangyfrif y bydd ei angen ar gyfer gwaith archwilio a nifer y diwrnodau yr amcangyfrif y bydd eu hangen i gwblhau'r gwaith. Mae Archwilio Cymru'n dal i fod yn benderfynol o gyfyngu i'r eithaf ar ffioedd archwilio gan hefyd sicrhau bod ansawdd ei waith archwilio'n dal i gyrraedd safonau trylwyr.

Fel gweddill y sector cyhoeddus, rydym yn wynebu pwysau sylweddol o ran costau staff. I Archwilio Cymru, caiff y rhain eu gwaethygu gan brinder gwirioneddol fyd-eang o ran gweithwyr archwilio a chyllid proffesiynol, yr ydym yn gweld adlewyrchiad ohono yn ein gallu i recriwtio a chadw staff cymwysedig. Mae costau staff yn rhoi cyfrif am dros 80% o'n sylfaen gostau ac ar gyfer 2022-23 a 2023-24, fe wnaethom ddyfarnu codiadau cyflog i'n staff a oedd ymhell islaw chwyddiant ac yn is na'r cyfartaleddau a welir mewn rhannau eraill o'r sector cyhoeddus (3% a 4% yn y drefn honno). Rhaid i ni ddechrau mynd i'r afael â'r diffyg hwn yn 2024-25, yn enwedig o ystyried yr heriau ar gyfer recriwtio a chadw a deimlir ar draws y proffesiwn archwilio.

I helpu i wrthbwyso costau staff, rydym yn gwneud penderfyniadau anodd i leihau ein gwariant nad yw'n ymwneud â chostau staff. Rydym yn symud i swyddfeydd llai, rhatach yn Ne a Gogledd Cymru, rydym wedi lleihau ein costau teithio a chostau cysylltiedig yn sylweddol, ac rydym wedi cael gwared ar lwfansau ariannol yr oeddem yn arfer eu talu i staff. Trwy ein Hadolygiad o Gynaliadwyedd Ariannol, mae gennym fecanwaith sefydledig i herio ein model gweithredu ac i adnabod unrhyw gyfleoedd pellach ar gyfer arbedion a mesurau effeithlonrwydd.

Mae methiannau a pherfformiad gwael mewn gwaith archwilio cyhoeddus lleol yn Lloegr, ac yn y sector corfforaethol, yn dangos y gost a'r niwed enfawr a all ddeillio o fethiant i gyflawni gwaith archwilio o ansawdd da. Arweiniodd gwendidau'r sectorau hynny at nifer o adolygiadau¹ o archwilio a safonau proffesiynol newydd ledled y DU, sy'n cynyddu disgwyliadau o waith archwilio ac o ansawdd y gwaith archwilio hwnnw. I sicrhau bod y gyfundrefn archwilio cyhoeddus yng Nghymru'n dal i fod yn gryf ac effeithiol, rydym yn parhau i fuddsoddi'n sylweddol yn ansawdd gwaith archwilio ac mae hynny'n ganolog i bob penderfyniad a wnawn.

I gynnal y buddsoddiad hwn yn 2024-25, ac i ymateb i bwysau cyflogau a phrisiau, bydd angen i ni gynyddu cyfraddau ein ffioedd 6.4% ar gyfartaledd yn 2024-25.

Mae'r ffi wirioneddol y bydd unrhyw gorff unigol a archwilir yn ei thalu'n dibynnu nid dim ond ar gyfraddau ein ffioedd ond ar faint y gwaith a'r cymysgedd o sgiliau sy'n ofynnol. Y llynedd, fe gofiwch i ni roi dull archwilio sylfaenol wahanol ar waith ar gyfer ein gwaith archwilio ariannol, a oedd yn ofynnol yn ôl safonau archwilio rhyngwladol newydd. Roedd hyn yn golygu bod angen cymysgedd cyfoethocach, mwy costus o sgiliau a adlewyrchwyd mewn ffioedd uwch. Yn yr hydref, byddwn yn adolygu'r profiad yn ystod y flwyddyn gyntaf y defnyddiom ni'r dull newydd fel ein bod yn dysgu gwersi ac yn sicrhau mesurau effeithlonrwydd lle bynnag y bo'n bosibl. Bydd cyfarwyddwyr a thimau archwilio, wrth reswm, yn siarad gyda'r holl gyrff a archwilir i egluro effaith gyfunol yr ymarfer hwnnw, a chyfraddau'r ffioedd a ddisgrifir yn yr ymgynghoriad hwn, ar lefel y ffi a fydd yn cael ei chodi ar bob corff yn 2024-25.

1 Adolygiad yr Awdurdod Cystadleuaeth a Marchnadoedd; Adolygiad Kingman; ac Adolygiad Brydon

Gwyddom fod cyrff a archwilir yn bryderus ein bod yn cynyddu ein ffioedd ar adeg pan fo oedi gyda pheth o'n gwaith archwilio – y mae rhywfaint ohono i'w briodoli i'r materion recriwtio a chadw a ddisgrifir uchod. Rydym yn gweithio'n galed i fynd i'r afael â'r ôl-groniad hwn. Mae cyfarwyddwyr archwilio mewn cysylltiad â chyrff a archwilir i sicrhau dealltwriaeth gyffredin am gyflawni a disgwyliad cyffredin er mwyn i ni allu cydweithio mor effeithiol â phosibl.

Rydym yn bwriadu parhau i ddarparu mynediad at y Fenter Twyll Genedlaethol yn rhad ac am ddim.

Gobeithio bod yr wybodaeth hon o gymorth, ac edrychaf ymlaen at glywed eich barn.

Diolch yn fawr

Adrian Crompton

Archwilydd
Cyffredinol Cymru

Yr Ymgynghoriad

Cyfraddau ffioedd 2024-25

Caiff cyfraddau arfaethedig ein ffioedd ar gyfer 2024-25 eu nodi yn **Arddangosyn 1**.

Arddangosyn 1: cyfraddau ffioedd arfaethedig 2024-25

Gradd	Cyfradd (£ yr awr) 2024-25	Cyfradd (£ yr awr) 2023-24
Cyfarwyddwr Archwilio	181	170
Rheolwr Archwilio	138	130
Arweinydd Archwilio	111	107
Uwch Archwilydd	90	86
Archwilydd	64	62
Hyfforddai Graddedig	59	54
Prentis	46	40

Mae'r cynnydd cyfartalog o 6.4% y cyfeirir ato uchod yn gyfartaledd pwysedig yn seiliedig ar ein cymysgedd o staff ar y cyfan. Mae cynnydd gwirioneddol yn ôl gradd yn amrywio oherwydd ein bod, er mwyn ateb y gofyniad i godi 'dim mwy o dâl na'r gost lawn', yn cyfrifo cyfraddau yn seiliedig ar y staff gwirioneddol sydd yn eu swydd, ac felly mae'r cyfraddau'n darparu ar gyfer datblygiad cynyddrannol lle y bo'n berthnasol yn ogystal â chodiadau cyflog disgwylidig ar gyfer y flwyddyn.

Mae Pwyllgor Cyllid y Senedd yn craffu arnom o ran ein gwariant, ein perfformiad a'n cynlluniau ar gyfer y gyllideb ac mae'r tybiaethau yn yr ymgynghoriad hwn yn amodol ar gymeradwyaeth ganddo i'n Hamcangyfrif yn hydref 2023 a'n Cynllun Ffioedd yn gynnar yn 2024.

Ceir rhagor o wybodaeth am ein gwaith a'n gwariant yn ein [Hadroddiad Blynyddol a Chyfrifon 2022-23](#) a'n [Cynllun Blynyddol ar gyfer 2023-24](#).

Hwyluso adolygiadau thematig a thraws-sector

Yn ein [ymgyngoriad ar ffioedd ar gyfer 2022-23](#), fe wnaethom nodi cynigion i newid y cyllid ar gyfer peth o'n gwaith archwilio perfformiad mewn llywodraeth leol a chyrrff iechyd o ffioedd archwilio i Gronfa Gyfunol Cymru.

Fel y digwyddodd hi, nid oedd Llywodraeth Cymru'n gallu cadarnhau, cyn cyflwyno ein Hamcangyfrif ar gyfer 2023-24, ei chefnogaeth i wneud yr addasiadau i gyllid awdurdodau lleol a chyrrff iechyd a oedd yn angenrheidiol i ddigolledu Cronfa Gyfunol Cymru. O ganlyniad, fe ofynnodd Pwyllgor Cyllid y Senedd i ni ohirio'r cynnig hwn tan ein Hamcangyfrif ar gyfer 2024-25. Mae'r ymgynghoriad hwn yn adlewyrchu effaith y newid arfaethedig ar ein ffioedd ar gyfer 2024-25. Fel o'r blaen, dim ond os bydd Llywodraeth Cymru'n cadarnhau ei bod yn fodlon gwneud addasiadau canlyniadol i gyllid fel nad oes cost net i Gronfa Gyfunol Cymru ac os bydd y Pwyllgor Cyllid a'r Senedd yn cefnogi'r dull y bydd y newid yn digwydd. Rydym yn ymgynghori ar y cynnig yn yr ymgynghoriad hwn, yn amodol ar y cafeatai hynny.

Byddai'r newid yn berthnasol i'r 22 o brif gynghorau a'r saith bwrdd iechyd ond nid i gyrff eraill mewn Llywodraeth Leol nac Ymddiriedolaethau'r GIG ac Awdurdodau Iechyd Arbennig.

Mae'r elfennau o'n ffi archwilio perfformiad yr ydym yn ceisio'u newid i Gronfa Gyfunol Cymru'n ymwneud â chynnal adolygiadau 'thematig' neu bwnc-benodol sy'n nodweddiadol yn golygu gwneud gwaith archwilio ar draws nifer o gyrff a archwilir (ar lefel Cymru gyfan a/neu ranbarthol) ac yn aml gyda ffocws traws-sector neu system gyfan.

Rydym ni o'r farn bod adolygiadau o'r fath yn ychwanegu gwerth at ein cyfundrefn archwilio gyda'u gallu i roi golwg system-gyfan, gan ein helpu i wella ansawdd gwasanaethau a ddarperir ar gyfer trethdalwyr, a darparu mewnwelediad i ddyhead Llywodraeth Cymru ar gyfer '[Un Gwasanaeth Cyhoeddus Cymru](#)'. Rydym felly'n awyddus i gyflawni'r adolygiadau hyn mewn modd mor hyblyg ac effeithlon â phosibl. Roedd y cyfyngiadau allweddol a bwysleisiwyd gennym ynglŷn â'r model cyllido cyfredol yn ymwneud â'r canlynol:

- anhyblygrwydd posibl yn y ffordd yr ydym yn lledaenu canfyddiadau – sy'n codi o unrhyw ddisgwyliad gan gyrff a archwilir sy'n talu ffioedd y byddem fel rheol yn darparu allbwn sy'n ymwneud yn benodol â'r corff hwnnw; a hefyd
- cymhlethdod trafodaethol – o ystyried yr angen i daro cydbwysedd wrth godi tâl am amser ar draws codau lluosog ar y ddalen amser a chyda'r gofynion i godi 'dim mwy o dâl na'r gost lawn' a geir yn Neddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013, sy'n golygu bod rhaid i ni fod yn ofalus nad oes trawsgymhorthdal o un corff i gorff arall.

Fel ar gyfer 2023-24, wrth benderfynu faint o gyllid y byddem yn anelu at ei newid i Gronfa Gyfunol Cymru, rydym yn ceisio taro cydbwysedd priodol rhwng gwaith a gyllid yn lleol a gwaith a gyllid trwy Gronfa Gyfunol Cymru, ac yn cydnabod bod ffrydiau cyllido presennol eraill Cronfa Gyfunol Cymru eisoes yn darparu cyfle ar gyfer gwaith trawsbynciol. Yr egwyddorion allweddol yw:

- cadw digon o ffi o waith archwilio lleol i roi cymorth i gyflawni gwaith sy'n canolbwyntio'n benodol ar gyrff unigol a archwilir, gan gynnwys asesu risg, archwilio materion llywodraethu corfforaethol a rheoli ariannol (gan gynnwys archwiliadau o roi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith), a phrosiectau archwilio pwrpasol sy'n codi o'n hasesiad lleol o risgiau;
- sicrhau y cedwir digon o ffi o waith archwilio lleol i gefnogi ein hymgylltiad lleol rheolaidd â chyrff a archwilir, gan gynnwys cyfarfodydd rheolaidd gydag uwch arweinwyr mewn cyrff a archwilir, a phresenoldeb yng nghyfarfodydd byrddau, cynghorau a phwyllgorau fel y bo angen; a hefyd
- cymhwyso'r cynnig i gyrff mwy a archwilir (prif gynghorau a byrddau iechyd) y mae ein gwaith thematig yn fwy nodweddiadol berthnasol iddynt.

Rydym wedi ystyried barn cyrff a archwilir, a fynegwyd yn ymarfer ymgynghori'r llynedd, sy'n gwerthfawrogi'r mewnwelediad o'n gwaith archwilio lleol gan hefyd ddeall manteision y cynigion ar gyfer astudiaethau mwy thematig. Mae'r newid arfaethedig felly'n llai nag a ddisgwylid yn wreiddiol.

Rydym yn disgwyl y byddwn yn lleihau'r ffioedd a godir am ein gwaith archwilio perfformiad lleol o oddeutu 15% ar gyfer Llywodraeth Leol a chwarter ar gyfer cyrff lechyd (tua £0.9 miliwn) ac yn newid y cyllid ar gyfer y gwaith hwn i Gronfa Gyfunol Cymru. I ddigolledu Cronfa Gyfunol Cymru am y newid hwn, byddwn yn gofyn i Lywodraeth Cymru addasu dyraniadau cyllid mewn modd cyfatebol.

Byddem yn croesawu eich barn ar ôl ystyried pa un a ydych yn cefnogi'r dull arfaethedig hwn.

ISA315 ac ansawdd archwilio

Mae ein harchwiliadau o gyfrifon ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2023 a blynyddoedd yn y dyfodol yn cael eu cynnal dan safon archwilio ddiwygiedig (ISA 315 Adnabod ac Asesu'r Risgiau o Gamddatgan yn Berthnasol). Mae'r safon ddiwygiedig hon yn cael effeithiau sylweddol a phellgyrhaeddol ar sut y mae archwilwyr yn cynnal asesiadau risg archwilio ac felly ar yr archwiliad ar y cyfan.

Ein hasesiad cychwynnol ni o effaith y cymysgedd mwy cyfoethog hwn o sgiliau oedd cynnydd cyfartalog posibl yng ngraddfeydd y ffioedd ar gyfer ein gwaith archwilio ariannol, sef rhwng 12% a 18%. Roedd y cynnydd gwirioneddol mewn ffioedd i gyrrff Llywodraeth Leol ar gyfer archwiliadau o gyfrifon 2022-23 yn 15% ar gyfartaledd – o'i gymharu â'r codiadau sylweddol uwch a amcangyfrifwyd gan gwmnïau archwilio'r sector preifat. Roedd y cynnydd hwn ar y cyfan yn cynnwys oddeutu 10% o ganlyniad i roi ISA315 ar waith, gyda'r gweddill yn deillio o gyfraddau ffioedd uwch ar gyfer y flwyddyn.

Graddfeydd drafft ein ffioedd ar gyfer cyrrff llywodraeth leol

Mae gweddill y ddogfen hon yn darparu'r graddfeydd ffioedd ar gyfer cyrrff llywodraeth leol ac ar gyfer cyfranogwyr gorfodol yn y Fenter Twyll Genedlaethol. Mae'r graddfeydd yn dangos yr ystod o ffioedd yr ydym yn disgwyl eu codi ar gyrrff nodweddiadol a archwilir yn y sector hwnnw gydag union ffioedd yn cael eu pennu mewn ymateb i amgylchiadau lleol. Nid yw'r graddfeydd hyn yn ofynnol ar gyfer unrhyw sector arall.

Byddwn yn mawr groesawu eich ymateb i'r ymgynghoriad hwn erbyn 10 Hydref 2023, i oleuo adolygiad y Senedd o'n Hamcangyfrif a'n Cynllun Ffioedd Drafft ar gyfer 2024-25.

Graddfeydd ffioedd ar gyfer gwaith a wneir dan y Fenter Twyll Genedlaethol (paru data)

- Rydym yn gwahodd eich barn ynglŷn â pharhau i gyfranogi yn y Fenter Twyll Genedlaethol ar sail rad-ac-am-ddim.
- Mae'n ofynnol inni ymgynghori ar raddfeydd ffioedd a'u rhagnodi am baru data ar gyfer cyfranogwyr gorfodol yn y Fenter Twyll Genedlaethol. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn cynnal y Fenter Twyll Genedlaethol gan ddefnyddio'i bwerau paru data statudol dan Ran 3A o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.
- Mae'r Fenter Twyll Genedlaethol yn paru data ar draws sefydliadau a systemau i helpu cyrff cyhoeddus i adnabod hawliadau a thrafodion a allai fod yn dwyllodrus neu'n wallus. Mae'r Fenter Twyll Genedlaethol wedi bod yn offeryn hynod effeithiol ar gyfer canfod ac atal twyll a gordaliadau. Canfu ein hadroddiad dwyflynyddol diwethaf arbedion a gordaliadau posibl o £6.5 miliwn ar draws gwasanaethau cyhoeddus Cymru, gan gynyddu'r arbedion cronus i £49.4 miliwn ers 1996.
- Ers mis Ebrill 2015, mae'r Senedd wedi ariannu costau rhedeg y Fenter Twyll Genedlaethol trwy daliad o Gronfa Gyfunol Cymru. Mae hyn wedi'i fwriadu i annog sefydliadau i gyfranogi ar sail wirfoddol ac i symleiddio'r trefniadau ar gyfer cyfranogwyr gorfodol. Fel sy'n ofynnol yn ôl deddfwriaeth, caiff y ffioedd ar gyfer cyfranogwyr gorfodol eu dangos yn **Arddangosyn 2**.

Arddangosyn 2: Ffioedd y Fenter Twyll Genedlaethol

Ffi 2024-25

Awdurdodau unedol; comisiynwyr heddlu a throseddu a phrif gwnstablaid; awdurdodau tân ac achub; ymddiriedolaethau'r GIG; byrddau iechyd lleol	Dim
Cyfranogwyr gwirfoddol	Dim
Gall pob cyfranogwr hefyd gael mynediad at Wiriwr Ceisiadau'r Fenter Twyll Genedlaethol (App Check)	Dim

Graddfeydd ffioedd ar gyfer cyrff Llywodraeth Leol

- 5 Rydym yn gwahodd eich barn ynglŷn â'r graddfeydd ffioedd arfaethedig a fydd yn gymwys i gyrff Llywodraeth Leol ar gyfer archwilio cyfrifon 2023-24 ac ar gyfer gwaith archwilio Perfformiad 2024-25.
- 6 Mae graddfa ein ffioedd archwilio cyfrifon yn ystyried y cynnydd cyfartalog yng nghyfraddau'r ffioedd fel a nodir yn **Arddangosyn 1**. Fel a nodir uchod, rydym yn parhau i adolygu effaith ISA315 a byddwn yn adlewyrchu'r canlyniad yn ein Cynllun Ffioedd ar gyfer 2024-25 a fydd yn cael ei gyhoeddi yn gynnar yn 2024.

Awdurdodau unedol

Arddangosyn 3: graddfa ffioedd drafft am archwilio cyfrifon 2023-24

Gwariant Gros £ miliwn	Ystod y ffioedd			Y Flwyddyn Flaenorol
	Isafswm £'000	Canolrif £'000	Uchafswm £'000	Canolrif £'000
100	145	170	196	159
200	174	205	236	191
300	194	228	262	213
400	209	246	283	230
500	222	261	301	244
600	233	274	316	257
700	243	286	329	267
800	252	296	341	277
900	260	306	352	286
1,000	267	314	362	294
1,100	274	323	371	302
1,200	281	330	380	309

- 7 Mae graddfa arfaethedig ein ffioedd archwilio perfformiad yn ystyried y newid arfaethedig a fyddai'n golygu bod oddeutu 15% o'n gwaith perfformiad lleol mewn Awdurdodau Unedol yn cael ei gyllido gan Gronfa Gyfunol Cymru o fis Ebrill 2024.

Arddangosyn 4: graddfa ddrafft y ffioedd am waith archwilio perfformiad 2024-25

Yr holl awdurdodau unedol	Ystod y ffioedd			Y Flwyddyn Flaenorol
	Isafswm £'000	Canolrif £'000	Uchafswm £'000	Canolrif £'000
	90	96	109	112

Cronfeydd Pensiwn Llywodraeth Leol

Arddangosyn 5: graddfa ddrafft y ffioedd am archwilio cyfrifon 2023-24

Yr holl gronfeydd pensiwn	Fee range			Y Flwyddyn Flaenorol
	Isafswm £'000	Canolrif £'000	Uchafswm £'000	Canolrif £'000
	45	56	60	48

Awdurdodau Tân ac Achub

Arddangosyn 6: graddfa ddrafft y ffioedd am archwilio cyfrifon 2023-24

Gwariant Gros £ miliwn	Ystod y ffioedd			Y Flwyddyn Flaenorol
	Isafswm £'000	Canolrif £'000	Uchafswm £'000	Canolrif £'000
20	42	50	57	47
40	51	60	69	56
60	57	67	77	63
80	61	72	83	68
100	65	77	88	72

Arddangosyn 7: graddfa ddrafft y ffioedd am waith archwilio perfformiad 2024-25

Pob awdurdod tân ac achub	Ystod y ffioedd			Y Flwyddyn Flaenorol
	Isafswm £'000	Canolrif £'000	Uchafswm £'000	Canolrif £'000
	18	18	18	17

Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

Arddangosyn 8: graddfa ddrafft y ffioedd am archwilio cyfrifon 2023-24

Gwariant Gros £ miliwn	Ystod y ffioedd			Y Flwyddyn Flaenorol
	Isafswm £'000	Canolrif £'000	Uchafswm £'000	Canolrif £'000
2	26	31	36	29
4	32	37	43	35
6	35	41	48	39
8	38	45	51	42
10	40	48	55	44

Arddangosyn 9: graddfa ddrafft y ffioedd am waith archwilio perfformiad 2024-25

Pob awdurdod parc cenedlaethol	Ystod y ffioedd			Y Flwyddyn Flaenorol
	Isafswm £'000	Canolrif £'000	Uchafswm £'000	Canolrif £'000
	22	24	27	22

Comisiynwyr Heddlu a Throseddu

- 8 Mae archwilwyr yn cynnal archwiliadau o ddau gorff statudol yn ardal pob heddlu – y Comisiynwyr Heddlu a Throseddu a'r Prif Gwnstablaid. Mater i archwilwyr ei bennu fydd sut i rannu cyfanswm y ffi rhwng y ddau gorff yn ardal heddlu penodol, yn seiliedig ar ofynion cyfrifyddu a'r trefniadau gweithredol a roddir ar waith gan y naill gorff a'r llall.

Arddangosyn 10: graddfa ddrafft y ffioedd ar gyfer archwilio cyfrifon 2023-24

Gwariant Gros Cyfunol y Comisiynwyr Heddlu a Throseddu a'r Prif Gwnstablaid £ miliwn	Ystod gyfunol y ffioedd ar gyfer y Comisiynwyr Heddlu a Throseddu a'r Prif Gwnstablaid			Y Flwyddyn Flaenorol
	Isafswm £'000	Canolrif £'000	Uchafswm £'000	Canolrif £'000
50	73	84	96	78
100	86	100	113	93
150	95	110	125	102
200	102	118	134	110
250	107	125	142	116
300	112	131	149	122
350	117	136	155	126

Cynghorau tref a chymuned ag incwm neu wariant blyneddol o dan £2.5 miliwn

- 9 Mae cynghorau tref a chymuned yng Nghymru'n ddarostyngedig i gyfundrefn archwilio sicrwydd cyfyngedig.
- 10 Ym mis Hydref 2020, fe gyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol bapur a oedd yn nodi sut y bydd yr archwiliadau hyn yn cael eu cynnal ar gylch tair blynedd fel a nodir yn **Arddangosyn 11**.

Arddangosyn 11: cylch archwilio tair blynedd ar gyfer cynghorau tref a chymuned

	Grŵp A	Grŵp B	Grŵp C
Blwyddyn 1	Profi trafodion	Gweithdrefnau cyfyngedig	Gweithdrefnau cyfyngedig
Blwyddyn 2	Gweithdrefnau cyfyngedig	Profi trafodion	Gweithdrefnau cyfyngedig
Blwyddyn 3	Gweithdrefnau cyfyngedig	Gweithdrefnau cyfyngedig	Profi trafodion

- 11 Mae taliadau am y gwaith hwn yn seiliedig ar yr amser a gymerir i gwblhau'r archwiliad yn ôl y cyfraddau ffioedd a nodir yn **Arddangosyn 1** ar **dudalen 8**.
- 12 Dan amgylchiadau lle mae ar yr archwilydd angen tystiolaeth bellach i gyflawni ei gyfrifoldebau'n iawn, gan gynnwys yn dilyn cyhoeddi adroddiad cysylltiedig er budd y cyhoedd, bydd gwaith profi ychwanegol yn cael ei wneud i fynd i'r afael â phryderon yr archwilydd.
- 13 Pwysleisir y bydd y ffi wirioneddol a godir ar unrhyw gorff penodol yn ddibynnol ar yr amser a weithiwyd mewn gwirionedd ar yr archwiliad penodol hwnnw. Mae'r ystod ffioedd a ddarperir yn **Arddangosyn 12** at ddibenion dangosol yn unig.

Arddangosyn 12: taliadau amcangyfrifedig ar sail amser am archwilio cyfrifon cynghorau tref a chymuned 2023-24

	Band 1 (<£10k)	Band 2 (<£25k)	Band 3 (<£50k)	Band 4 (<£100k)	Band 5 (<£500k)	Band 6 (>£500k)
Archwilio trafodion	£160 – £195	£181 – £213	£245 – £300	£379 – £463	£676 – £809	£899 – £1160
Gweith-drefnau cyfyngedig	£117 – £138	£145 – £172	£145 – £172	£223 – £266	£223 – £266	£223 – £266

Cyfraddau ffioedd ar gyfer gwaith arall mewn llywodraeth leol

- Ac eithrio'r mathau hynny o gyrff y mae graddfeydd ffioedd wedi'u rhagnodi ar eu cyfer fel a ddangosir uchod, ceir nifer fach o fathau eraill o gyrff llywodraeth leol lle mae'r modd yr ydym yn rhagnodi'r raddfa ffioedd yn fater o drosi'r gofynion o ran adnoddau'n ffioedd yn seiliedig yn uniongyrchol ar gostau gwneud y gwaith neu drwy gymhwyso'r cyfraddau ffioedd a nodir yn **Arddangosyn 1**. Bydd hyn yn cynnwys archwiliadau o'r Cydbwyllgorau Corfforedig. Mae'n dal i fod yn wir ar gyfer archwiliadau o'r gyrff hyn ein bod yn defnyddio dull cwbl gynhwysfawr o gynllunio archwiliadau.
- Ar gyfer pob math o gorff llywodraeth leol, i gyflawni ei gyfrifoldebau statudol, mae weithiau'n angenrheidiol bod yr Archwilydd Cyffredinol yn gwneud gwaith sy'n mynd y tu hwnt i ddyletsyddau cyffredinol (y rhai a nodir yn adran 17 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 ac yn adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015). Gall gwaith ychwanegol gynnwys adroddiadau er budd y cyhoedd, archwiliadau eithriadol, arolygiadau arbennig a gwaith pellach mewn perthynas â herio gan etholwyr ac atal gwariant anghyfreithlon. Bydd y ffioedd a godir am y math hwn o waith yn adlewyrchu natur y gwaith sy'n ofynnol.
- Gall archwilwyr wneud gwaith ardystio grantiau yng nghyrrff llywodraeth leol ar ran yr Archwilydd Cyffredinol hefyd. Mae faint o waith ardystio grantiau a wneir mewn unrhyw flwyddyn yn ddibynnol ar nifer y cynlluniau y mae'n rhaid eu harchwilio a nifer y gyrff a archwilir sy'n cyfranogi yn y cynlluniau hynny. Codir tâl am y gwaith hwn fesul awr ac mae'n adlewyrchu'r maint, cymhlethdod neu unrhyw faterion mewn perthynas â'r grant dan sylw fel a nodir yn **Arddangosyn 13**.

**Arddangosyn 13: amcangyfrifon o'r cyfrannau perthynol o raddau staff
archwilio i'w defnyddio ar gyfer gwahanol fathau o waith ardystio grantiau**

Gradd staff	Cymysgedd o staff ar gyfer grantiau cymhleth	Cymysgedd o staff ar gyfer yr holl grantiau eraill
	%	%
Cyfarwyddwr ymgysylltu	1 to 2	0 to 1
Rheolwr Archwilio	4 to 6	1 to 2
Arweinydd Archwilio	18 to 21	12 to 16
Archwilydd/hyfforddai graddedig/prentis	71 to 77	81 to 87

Mae grantiau cymhleth yn cynnwys:

- BEN01 Cynllun budd-daliadau tai a'r dreth gyngor
- LA01 Ffurflen ardrethi annomestig cenedlaethol
- PEN05 Ffurflen pensiynau athrawon

Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: gwybodaeth@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.

Llamu ymlaen: gwersi o'n gwaith ar y gweithlu ac asedau mewn llywodraeth leol

Medi 2023

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partiön perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partiön perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Gymraeg.

This document is also available in Welsh.

Cynnwys

Adroddiad manwl

Yr hyn a wnaethom a pham	4
Ymateb i newid	4
Rhoi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith	11
Yr hyn a ganfuom	12

Atodiadau

1 Dangosyddion cadarnhaol ar gyfer yr egwyddor datblygu cynaliadwy: Rheoli asedau	22
2 Dangosyddion cadarnhaol ar gyfer yr egwyddor datblygu cynaliadwy: Cynllunio'r gweithlu	28

Adroddiad manwl

Yr hyn a wnaethom a pham

- 1 Aeth pob cyngor trwy gyfnod o newid cyflym o ran sut a ble roedd eu staff yn gweithio yn ystod pandemig COVID-19. Nodweddwyd y newid hwn gan newid torfol i weithio o bell, a ddigwyddodd dros nos fwy neu lai. Yn awr, mae'r sefydliadau hynny mewn cyfnod newydd, lle mae etifeddiaeth yr adeg honno wedi cael effaith barhaus ar batrymau a lleoedd gweithio. Felly, beth yw'r normal newydd hwnnw i gynghorau, beth mae'n ei olygu ar gyfer sut a ble y maent yn cyflawni gwaith a beth yw'r cyfleoedd ar gyfer y dyfodol?
- 2 Rhwng 2021 a 2023 fe wnaethom waith ar reoli asedau a chynllunio'r gweithlu ar draws pob un o'r 22 o gynghorau. Fe wnaeth ystyried sut yr oeddent yn defnyddio'u profiadau o'r pandemig i gryfhau eu gallu i drawsnewid, addasu a pharhau i ddarparu gwasanaethau, gan gynnwys y rhai a ddarperir mewn partneriaeth gyda rhanddeiliaid allweddol a chymunedau. 'Llamu Ymlaen' oedd y teitl a roddwyd gennym i'r gwaith yma.
- 3 Roedd tri phrif nod i'r adolygiad hwn:
  - cael sicrwydd bod cynghorau'n sefydlu trefniadau i drawsnewid, addasu a pharhau i ddarparu gwasanaethau;
  - egluro'r camau gweithredu y mae cynghorau'n eu cymryd yn unigol ac ar y cyd i gryfhau eu trefniadau; ac
  - ysbrydoli cynghorau a sefydliadau eraill i gryfhau eu trefniadau ymhellach trwy gasglu a rhannu enghreifftiau o arfer nodedig a gwersi a gwneud argymhellion priodol.
- 4 Fe wnaethom ddylunio'r gwaith hwn i ystyried effeithiolrwydd trefniadau cynghorau a hefyd i ba raddau yr oeddent yn rhoi'r egwyddor datblygu cynaliadwy (fel a nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015) ar waith yn eu dulliau o gynllunio'r gweithlu a rheoli asedau.

Ymateb i newid

- 5 Fe esgorodd y pandemig ar arbrawf mewn amser real o ran sut a ble roedd pobl yn gweithio. Mae'r ateb i'r cwestiwn i ba raddau y bydd y newidiadau hyn yn aros ac ar ba ffurf yn union yn dal i ddod i'r amlwg, ond gallwn dybio y bydd goblygiadau pellgyrhaeddol ar gyfer staff, gwasanaethau ac ystadau cynghorau.

- 6 I rai cynghorau, fe wnaeth y pandemig gyflymu'r cynnydd yr oeddent eisoes yn ceisio ei wneud a gweithredu fel 'prawf cysyniad' ar gyfer newidiadau mewn lleoliad, gweithio hyblyg a'r dechnoleg i ategu hynny. Mae hyn yn adlewyrchu'r ffaith bod ystod o dueddiadau i'w cael yn barod a oedd yn aildrefnu'r ffordd o feddwl am weithleoedd a phatrymau cyn y pandemig. Mae'r adran isod yn nodi rhai o'r tueddiadau allweddol hyn, sut y maent wedi newid dros ac ers y pandemig, ynghyd â rhai o'r goblygiadau ar gyfer y dyfodol.
- 7 Nid yw'r rhestr o dueddiadau a geir yma'n gynhwysfawr ac nid ydynt yn cael eu harchwilio'n gynhwysfawr yn yr adroddiad hwn. Maent yn syml wedi'u bwriadu i amlygu rhai o'r ffactorau ehangach sydd wedi dylanwadu, ac a fydd yn parhau i ddylanwadu, ar ffordd cynghorau o feddwl am sut a ble y mae eu staff yn gweithio.

Tuedd 1: Pwysau ar gapasiti a bylchau o ran sgiliau

- 8 Yn amlwg, roedd gwasanaethau cyhoeddus wedi bod yn profi pwysau ar eu capasiti cyn y pandemig. Dros y degawd cyn hynny, gostyngodd niferoedd staffio mewn cynghorau a daeth diffygion o ran sgiliau i'r amlwg. Mae data'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn dangos bod y cyfrif pennau mewn llywodraeth leol yng Nghymru wedi gostwng 19% rhwng mis Mawrth 2010 a mis Mawrth 2020.¹
- 9 Rydym wedi adrodd yn flaenorol bod gostyngiadau staffio'n golygu nad oes gan gynghorau niferoedd digonol o staff ag arbenigedd mewn rhai meysydd allweddol. Rydym wedi adnabod bylchau mewn meysydd polisi a chynllunio trawsbynciol ac wedi amlygu bod gan awdurdodau cynllunio ddiffyg staff â sgiliau arbenigol, megis ym maes dylunio a seilwaith. Trwy ein gwaith Llamu Ymlaen, clywsom am bwysau mewn meysydd gan gynnwys gofal cymdeithasol, cynllunio ac iechyd yr amgylchedd, er nad yw'r heriau'n gyfyngedig i'r meysydd hyn. Mae effaith y pandemig hefyd yn debygol o fod wedi gwaethygu pwysau mewn gwasanaethau penodol. Y rheswm dros hyn yw bod rhai aelodau o staff wedi cael eu hadleoli dros dro, effaith cyfyngiadau ar gynhyrchiant ac ôl-groniadau a all fod wedi dod i'r amlwg am bod rhai gweithgareddau wedi cael eu lleihau neu wedi dod i ben dros dro.²

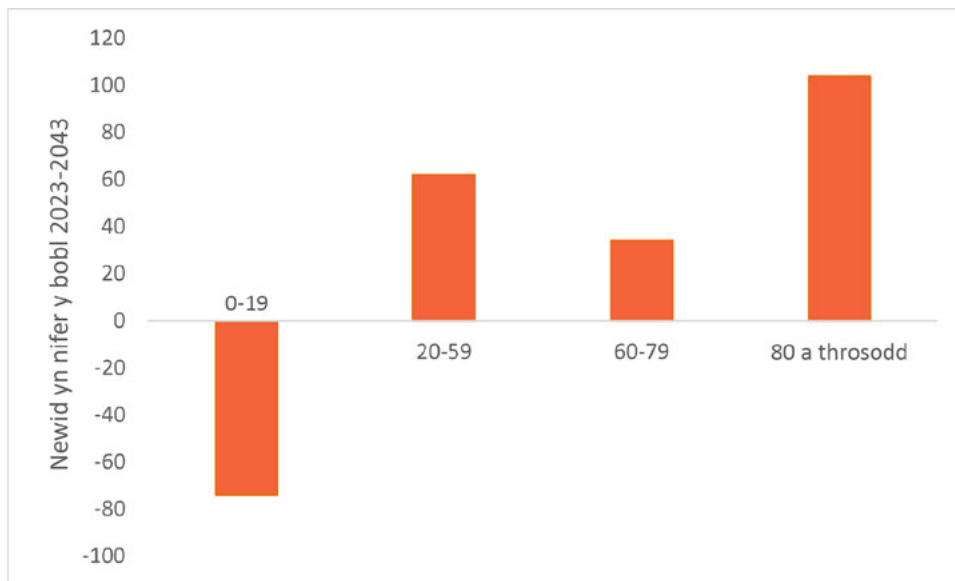

1 Archwilydd Cyffredinol Cymru, [Darlun o Wasanaethau Cyhoeddus](#), Medi 2021

2 Gweler hefyd Yr Archwilydd Cyffredinol, [Darlun o Wasanaethau Cyhoeddus \(2021\)](#) am ragor o wybodaeth.

- 10 Mae cynghorau ledled y DU wedi bod yn profi anawsterau hirsefydlog gyda recriwtio a chadw staff allweddol a chystadleuaeth o du'r sector preifat mewn rhai galwedigaethau penodol, yn enwedig o ran cyflog.³ Mae cystadleuaeth am staff creffnus yn bodoli yn y sector cyhoeddus hefyd a rhwng cynghorau. Yn nodedig, clywsom sôn am hyn ym maes gofal cymdeithasol.
- 11 Mae'r pwysau hyn yn debygol o barhau i dyfu. Mae disgwyl i boblogaeth Cymru gynyddu ac mae newidiadau yn y galw'n debygol o arwain at bwysau ychwanegol ar gostau a chapasiti. Ledled y DU, ceir pryderon na fydd codiadau yn y cyflenwad o lafur yn aros gyfwrch â galw cynyddol am wasanaethau. Mae hyn yn awgrymu na fydd recriwtio staff ychwanegol, ar ei ben ei hun, yn ddigon i fynd i'r afael â'r heriau.⁴

Arddangosyn 1: Amcanestyniadau poblogaeth Cymru: Newid mewn grwpiau oedran o 2023 - 2043

Ffynhonnell: Amcanestyniadau Poblogaeth Cenedlaethol Interim sy'n seiliedig ar 2020 gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (diweddariad 2022)

3 Uned Wybodaeth Llywodraeth Leol, [Cynllunio'r gweithlu a gallu mewn llywodraeth leol - LGiU](#)
4 Pwyllgor Gwasanaethau Cyhoeddus Tŷ'r Arglwyddi, [Fit for the future? Rethinking the public services workforce](#), Rhagfyr 2022

Tuedd 2: Gweithio Hybrid

- 12 Mae gweithio hybrid yn fath o weithio hyblyg lle mae gweithwyr yn rhannu eu hamser rhwng gweithio o bell (fel arfer, ond nid o anghenraid, gartref) a bod yn lleoliad gwaith y cyflogwr. Nid yw'n newydd, ond mae canran y gweithlu yng Nghymru sy'n gweithio gartref wedi cynyddu'n sylweddol ers dechrau'r pandemig. Amlygodd gwaith a wnaed ar gyfer Pwyllgor Economi, Seilwaith a Sgiliau'r Senedd mai dim ond 4% o weithlu Cymru oedd yn gweithio gartref yn unig ar ddechrau 2020, ond bod hyn wedi codi i 37% ym mis Ebrill 2020 a'i fod yn 25% ym mis Tachwedd 2020.⁵
- 13 Er bod gweithio hybrid bellach yn ystyriaeth arwyddocaol i gyflogwyr, roedd y ffigyrau'n dangos, hyd yn oed yn ystod y cyfyngiadau symud cyntaf ledled y DU, mai lleiafrif oedd yn gweithio o bell o hyd. Amcangyfrifwyd nad yw 56% o weithwyr Cymru'n gallu gweithio gartref, sy'n llawer mwy nag unrhyw le arall yn y DU. Mae hyn o ganlyniad i'r gwahanol sectorau y mae pobl yn cael eu cyflogi ynddynt, gyda nifer gymharol is o bobl yn cael eu cyflogi yn y sector bancio a chyllid lle bu newid sylweddol.⁶ Yn amlwg, mae cyflogeion cynghorau'n cwmpasu ystod eang o rolau amrywiol a bydd eu gallu i ddefnyddio trefniadau gweithio hybrid yn amrywio. Bydd angen i gynghorau ystyried sut y mae hyn yn berthnasol ar draws eu gweithlu a sut y gellir dosbarthu manteision ffyrdd newydd o weithio.
- 14 Yn bwysig, mae a wnelo hybrid â mwy na dim ond nifer y diwrnodau mewn swyddfa. Mae a wnelo â ffyrdd o weithio, diwylliant sefydliadol a thechnoleg. Mae gan sefydliadau'r cyfle i ddiffinio beth mae hybrid yn ei olygu iddynt hwy a sut y mae arnynt eisiau iddo weithio dros y tymor hwy. Gallai hyn olygu, er enghraifft, hybrid gyda mwy o bwyslais ar weithio ar y safle neu oddi ar y safle, a gallai olygu gwahanol gymwysiadau ar gyfer gwahanol gategoriâu o staff.
- 15 Bydd angen i sefydliadau ddeall y berthynas rhwng eu model hybrid a chynhyrchiant hefyd. Er gwaethaf yr hyn y gallai llawer o gyflogwyr fod wedi ei ofni, ni chafodd y dyddiau cynnar pan orfodwyd pobl i weithio gartref effaith sylweddol ar gynhyrchiant o anghenraid.⁷ Mae'r effaith y mae gweithio hybrid yn ei chael ar gynhyrchiant yn debygol o amrywio rhwng sectorau a rolau. Mae hyn yn tanlinellu mor bwysig ydyw bod sefydliadau'n parhau i fonitro, adolygu ac addasu eu trefniadau a gwneud yn siŵr eu bod yn gweithio i wahanol rannau o'r busnes.

5 [Gweithio o bell – y normal newydd? \(senedd.cymru\)](https://www.senedd.cymru)

6 Fel yr uchod

7 Yr Athro Alan Felstead, 'Outlining the contours of the 'great homeworking Experiment' and its implications for Wales', Ionawr 2021

- 16 Mae gweithio hybrid yn debygol o ehangu pyllau recriwtio, a fyddai'n galluogi cynghorau i ddenu staff o ardaloedd pellach i ffwrdd ac yn helpu i reoli bylchau o ran sgiliau. Fodd bynnag, ni fydd hyn yn berthnasol i bob rôl a gallai hefyd arwain o bosibl at fwy o gystadleuaeth am staff.

Tuedd 3: Hyblygrwydd mewn patrymau gweithio

- 17 Mae gweithio hybrid wedi cyflwyno hyblygrwydd o ran ble y mae gwaith yn cael ei wneud, ond mae staff hefyd yn gwerthfawrogi hyblygrwydd o ran pryd y mae gwaith yn cael ei wneud ac, o bosibl, i raddau mwy helaeth.⁸ Gall cynghorau fod wedi cynnig rhai mathau o weithio hyblyg cyn y pandemig, er enghraifft 'amser hyblyg', oriau cywasgedig, llai o oriau neu rannu swyddi. Fodd bynnag, mae staff yn debygol o fod wedi cael cynnig mwy o hyblygrwydd yn ystod y pandemig. Mae'n anorfod y bydd hyn, ar y cyd â gweithio hybrid (neu weithio gartref pan oedd yn ofynnol yn ystod yr amser hwnnw), wedi cael effaith ar ganfyddiadau a disgwyliadau staff.
- 18 Mae'r Sefydliad Siartredig Personél a Datblygu (CIPD) yn nodi bod llawer o sefydliadau wedi dweud y byddant yn fwy tebygol o ganiatáu ceisiadau am drefniadau gweithio hyblyg, heblaw am weithio gartref, o'i gymharu â chyn y pandemig. Maent hwy hefyd yn credu ei bod hi'n bwysig darparu gweithio hyblyg fel opsiwn wrth hysbysebu swyddi.⁹ Yn ogystal â denu staff, gallai hyblygrwydd fod o gymorth i gadw staff. Er enghraifft, gellid defnyddio mathau mwy hyblyg o drefniadau gweithio i gadw staff sy'n nesáu at oedran ymdeol.¹⁰
- 19 Mae'r wythnos waith pedwar diwrnod yn gynyddol yn rhan o'r drafodaeth ynglŷn â dyfodol gwaith.^{11,12} Effaith debygol i gyflogeion yw mwy o gydbwysedd rhwng bywyd a gwaith, ond gallai sefydliadau gael budd hefyd o fanteision o ran cynhyrchiant, costau rhedeg is, ôl troed carbon llai a'r gallu i ddenu a chadw'r bobl fwyaf dawnus.¹³ Er bod y model hwn yn nodweddiadol yn cael ei ystyried mewn diwrnodau, gellir ei addasu i adlewyrchu gwahanol rolau a gofynion busnes.

8 [Top Ten HR Trends For The 2023 Workplace \(forbes.com\)](#)

9 CIPD, [An Update on Flexible and Hybrid Working Practices](#), Ebrill 2022

10 Pwyllgor Gwasanaethau Cyhoeddus Tŷ'r Arglwyddi, [Fit for the future? Rethinking the public services workforce](#), Rhagfyr 2022

11 Ymchwil y Senedd, [Yr wythnos pedwar diwrnod - rhan o fywyd gwaith Cymru yn y dyfodol? 2023](#)

12 ICAEW, [Four-day week: what happens after a successful trial? 2023](#)

13 CIPD [The compensation revolution: incentives to motivate and retain future talent 2023](#)

Astudiaeth beilot wythnos pedwar diwrnod y DU

Cynhaliwyd yr astudiaeth beilot wythnos pedwar diwrnod fwyaf yn y DU rhwng mis Mehefin 2022 a mis Rhagfyr 2022. Roedd yn cynnwys 61 o sefydliadau ac oddeutu 2900 o gyflogeion. Fe wnaeth pob sefydliad deilwra'r wythnosau pedwar diwrnod i'w hanghenion hwy, gan gwmpasu modelau nodweddiadol a oedd yn amrywio o 'beidio â gweithio ar ddydd Gwener' i oriau blynyddol. Roedd y treial yn 'llwyddiant ysgubol', gyda 92% o'r sefydliadau'n parhau â'r model a 18 yn ymrwmo i newid parhaol. Roedd manteision amlwg i gyflogeion, gan gynnwys gwelliannau i iechyd meddwl a chorfforol a tharo cydbwysedd rhwng ymrwymadau gwaith ac ymrwymadau teuluol a chymdeithasol. Fe wnaeth nifer y staff a oedd yn gadael ostwng yn sylweddol yn ystod y cyfnod. Yn wir, 'Dyweddodd 15% o gyflogeion na fyddai unrhyw swm o arian yn eu cymell i dderbyn amserlen pum niwrnod yn lle'r wythnos pedwar diwrnod yr oeddent bellach wedi ymgyswngu â hi'. Roedd gwelliannau hefyd mewn metrigau busnes allweddol, gan gynnwys codiadau mewn refeniw.¹⁴

- 20 Bydd angen i gynghorau ystyried sut y gallai gwahanol fathau o weithio hyblyg gryfhau eu gallu i ddenu a chadw'r staff y mae eu hangen arnynt i gwrdd â'u pwysau mynychaf. Efallai y bydd arnynt eisiau ystyried yr effeithiau ehangach y gallai'r newidiadau hyn eu hachosi hefyd, i iechyd y boblogaeth a chydaddoldeb rhwng y rhywiau, er enghraifft.
- 21 Fodd bynnag, bydd angen i gynghorau ystyried hefyd sut y maent yn taro cydbwysedd rhwng y manteision hyn ac ymateb i ddisgwyliadau newidiol cyflogeion gan hefyd ddiwallu eu hanghenion busnes. Mae hyn yn arbennig o berthnasol, o ystyried y bydd deddfwriaeth newydd, sef Deddf Cysylltiadau Cyflogaeth (Gweithio Hyblyg) 2023, yn rhoi mwy o hyblygrwydd i gyflogeion.¹⁵

14 Autonomy 'The results are in: The UK's four day week pilot' Chwefror 2023

15 Mae Deddf Cysylltiadau Cyflogaeth (Gweithio Hyblyg) 2023 yn cyflwyno mesurau diogelu newydd ar gyfer gweithwyr, gan gynnwys gofynion i gyflogwyr ymgynghori â'r cyflogai cyn gwrthod eu cais am drefniadau gweithio hyblyg a rhoi caniatâd iddynt wneud dau gais statudol mewn unrhyw gyfnod o 12 mis (yn hytrach na'r un cais a ganiateir ar hyn o bryd).

Tuedd 4: Diwylliant a Llesiant

- 22 Awgrymwyd fod cyflogeion bellach yn rhoi mwy o flaenoriaeth i iechyd a llesiant, gyda pheth ymchwil yn gosod y rhain uwchlaw cydnabyddiaeth ariannol. Ceir awgrymiadau hefyd bod hyn yn dod yn fwyfwy pwysig i genedlaethau iau sy'n ymuno â'r gweithlu.¹⁶
- 23 Fel a ddisgrifiwyd uchod, mae gweithio hybrid a hyblyg yn offer pwysig y gall cynghorau eu defnyddio i hybu llesiant cyflogeion. Ceir tystiolaeth bod cyflogeion sydd â hyblygrwydd yn eu trefniadau gweithio'n fwy tebygol o fod yn fodlon yn y gwaith.¹⁷ Gall y manteision hyn i lesiant cyflogeion drosi'n gynhyrchiant a chystadleurwydd gwell yn y farchnad lafur. Fodd bynnag, bydd angen i gynghorau fod yn ymwybodol hefyd o'r effeithiau negyddol posibl y gall gweithio gartref a hybrid eu cael ar iechyd meddwl a pherthnasoedd â chydweithwyr.¹⁸
- 24 Nodwyd fod gwerthoedd cyflogeion, a'u disgwyliadau ynghylch sut y mae cyflogwyr yn creu diwylliannau cadarnhaol, yn hybu cydraddoldeb ac yn datblygu amgylcheddau gweithredu cynaliadwy yn duedd gynyddol hefyd. Unwaith eto, mae gweithio hybrid a hyblyg yn fodd i gyflogwyr gyflawni mewn perthynas â hyn. Er enghraifft, gallai'r cyfleoedd hyn hybu amrywiaeth a chynhwysiant trwy alluogi pobl â chyflyrau iechyd neu anabledau i weithio mewn ffyrdd sy'n gweddu orau iddynt hwy a'i gwneud yn haws i unigolion reoli cyfrifoldebau gofalu.
- 25 Fodd bynnag, ceir risgiau y gallai'r modelau newydd hyn gael rhai effeithiau negyddol neu waethygu anghydraddoldeb.¹⁹ Er enghraifft, gallai llai o amser yn y swyddfa olygu llai o amlygrwydd, a allai yn ei dro effeithio ar ddatblygiad gyrfa. Gallai hyn gael effaith anghymesur ar y rhai sydd eisoes dan anfantais neu sy'n fwy tebygol o weithio gartref, megis pobl anabl. Yn yr un modd, gall staff iau fethu â chael cyfleoedd i ddatblygu.²⁰ I rieni a'r rhai â chyfrifoldebau gofalu, ceir risg y gall gweithio hyblyg ei gwneud hi'n anodd taro cydbwysedd rhwng gwahanol alwadau.²¹ Byddai angen i gynghorau sicrhau bod ganddynt ddull a pholisïau ategol eglur, dealltwriaeth gyson a defnydd cyson gan reolwyr ac arlwy dysgu a datblygu briodol i liniaru'r risgiau hyn.

16 Fforwm Economaidd y Byd, [How to energize workforce by focusing on employee wellbeing](#), 2022

17 CIPD, [An Update on Flexible and Hybrid Working Practices](#), Ebrill 2022

18 Fel yr uchod

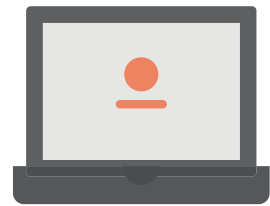
19 Ymchwil y Senedd, [Gweithio o bell – y normal newydd?](#) 2021

20 Prifysgol Caerhirfryn, [Making hybrid inclusive- Key priorities for policy-makers](#) Hydref 2021

21 Fel yr uchod

Tuedd 5: Technoleg

- 26 Bydd defnyddio technoleg yn allweddol i fynd i'r afael â rhai o'r heriau a adnabuwyd a gwireddu'r manteision a ddisgrifir uchod. Mae'n angenrheidiol i gefnogi parhad gweithio hybrid a bydd yn hanfodol i benderfyniadau ynglŷn â maint a threfn adeiladau cynghorau.
- 27 Fe wnaeth y pandemig gyflymu defnydd cynghorau o dechnoleg, trwy gynorthwyo eu staff i weithio o bell a newid i ddarparu gwasanaethau'n ddigidol. Mae datblygiadau mewn technoleg yn cynnig y potensial i barhau i drawsnewid sut y darperir gwasanaethau ar gyfer y cyhoedd ac i leihau llwythi gwaith a gwella effeithlonrwydd, gan gynnwys trwy awtomeiddio. Fel hyn, mae technoleg yn debygol o newid natur rhai swyddi a gofynion o ran sgiliau yn y dyfodol.
- 28 Rydym yn gwneud gwaith 'Llamu Ymlaen' pellach ar ddulliau trawsnewid digidol cynghorau a byddwn yn adrodd ar hyn maes o law.

Rhoi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith

- 29 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn gosod dyletswydd llesiant ar gyrff cyhoeddus yng Nghymru. Fel rhan o hyn, rhaid iddynt weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy. Mae gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn golygu 'gweithredu mewn modd sy'n ceisio diwallu anghenion y presennol heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion hwythau'. I wneud hyn, rhaid i gyrff cyhoeddus roi'r pum ffordd o weithio ar waith: hirdymor, atal, integreiddio, cydweithio a chynnwys.
- 30 Mae'r canllawiau statudol sy'n cyd-fynd â'r Ddeddf yn disgrifio saith swyddogaeth gorfforaethol lle dylai gyrff cyhoeddus roi'r ffordd hon o feddwl ar waith i hybu newidiadau ehangach o ran sut y maent yn cyflawni. Mae cynllunio asedau a chynllunio'r gweithlu wedi'u cynnwys yn y rhestr. Gall rhoi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith yn y meysydd hyn helpu sefydliadau i weithredu'r Ddeddf ar y cyfan.
- 31 Rydym ni o'r farn bod rhoi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith yn un o nodweddion bod â threfniadau priodol i sicrhau gwerth am arian. Gall helpu cynghorau i gyflawni gwerth am arian, yn awr a thros y tymor hwy, a dylid ystyried ei fod yn fodd defnyddiol i weithio trwy ansicrwydd a tharo cydbwysedd rhwng galwadau sy'n cystadlu â'i gilydd. Ar y sail honno, dylai fod yn offeryn a all helpu cynghorau wrth iddynt gyflwyno newidiadau o ran sut a ble y mae eu staff yn gweithio.

- 32 Rydym ni'n disgwyl, wyth mlynedd ers pasio'r Ddeddf, bod cyrff cyhoeddus yn deall yr hyn y mae angen iddynt ei wneud dan y ddeddfwriaeth hon. Rydym yn disgwyl i'w dealltwriaeth fod wedi aeddfedu ac iddynt allu dangos bod y Ddeddf wir yn trefnu'r hyn a wnânt.²² Caiff y disgwyliadau hyn eu hadlewyrchu yn ein canfyddiadau a'n hargymhellion i bob cyngor.
- 33 Rydym yn gobeithio bod ein gwaith ym mhob cyngor wedi darparu rhywfaint o fewnwelediad trwy amlygu perthnasedd rhoi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith a'r cyfleoedd a gynigir gan hynny. Mae'r adran nesaf o'r adroddiad hwn wedi'i bwriadu i helpu i oleuo'r ffordd honno o feddwl ymhellach.
- 34 Rydym hefyd wedi datblygu set o 'ddangosyddion cadarnhaol' ar gyfer y gweithlu ac asedau i ddangos sut fyddai'n edrych pe bai'r egwyddor datblygu cynaliadwy'n cael ei rhoi ar waith yn dda. Mae'n nodi rhai nodweddion sy'n berthnasol i wahanol gamau o ran cynllunio a chyflawni gwaith yn y meysydd hyn. Rydym yn gobeithio eu bod yn ddefnyddiol o ran datblygu dealltwriaeth gyson ac ymarferol, yn enwedig y cynghorau hynny sydd wrthi'n ail-lunio gwaith yn y meysydd hyn ar hyn o bryd. Byddwn yn eu defnyddio i oleuo unrhyw waith y byddwn yn ei wneud yn y maes hwn yn y dyfodol.²³

Yr hyn a ganfuom

Yr hyn a welsom a'r hyn y gwnaethom ei argymhell

- 35 Pan wnaethom ni ein gwaith, canfuom fod y rhan fwyaf o gynghorau'n gweithio trwy'r manylion o ran sut y dylai eu 'normal newydd' edrych. Roeddent yn ystyried beth oeddent wedi'i ddysgu o'r pandemig a beth oedd hynny'n ei olygu i'w gweithlu ac asedau ar y cyd. Dywedodd rhai wrthym fod y pandemig wedi cyflymu cyfeiriad teithio presennol.
- 36 O ganlyniad, roedd nifer o gynghorau wedi adolygu neu yn y broses o adolygu eu dogfennau strategol allweddol. Roedd hyn yn cynnwys Strategaethau Adnoddau Dynol, cynlluniau'r gweithlu, polisiau gweithio'n ddoethach a chynlluniau rheoli asedau corfforaethol. Nid oedd eraill wedi dechrau ar y gwaith hwnnw eto, ond roeddent yn cydnabod y byddai angen iddynt wneud hynny yn y tymor byr a chanolig.

22 Bydd Dyletswydd Llesiant y Ddeddf yn cael ei hestyn i gyrff cyhoeddus ychwanegol hefyd o fis Ebrill 2024. Felly bydd profiad a dealltwriaeth yn amrywio ar draws cyrff a bydd hyn yn cael ei adlewyrchu yn ein harchwiliadau.

23 Wrth ddatblygu'r dangosyddion cadarnhaol hyn rydym wedi ceisio cyngor Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru (y Comisiynydd) ac wedi ystyried canllawiau y mae wedi'u cyhoeddi. Mae hyn yn cynnwys y 'matrics aeddfedrwydd' a gyhoeddwyd yn ddiweddar.

- 37 Am y rheswm hwn, roedd llawer o'n hargymhellion ar draws ein gwaith yn canolbwyntio ar ddatblygu dulliau strategol cynghorau o gynllunio'r gweithlu a rheoli asedau. Fe wnaethom argymhell wrth yr holl gynghorau hynny a oedd yn diwygio neu'n datblygu eu strategaethau y dylent ddefnyddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy i drefnu eu ffordd o feddwl ac adeiladu ar eu profiad o'r pandemig.
- 38 Fe wnaethom hefyd argymhellion a oedd yn canolbwyntio ar wella trefniadau cyflawni a monitro. Canfuom rai gwendidau mewn trefniadau cyflawni ategol, megis cynllunio'r gweithlu ac asedau mewn modd anghyson ar draws gwasanaethau a diffyg integreiddio rhwng prosesau cynllunio ar lefel gorfforaethol ac ar lefel gwasanaethau. Canfuom gyfleoedd i wella monitro a goruchwyliaeth a'r angen i wneud gwaith meincnodi.
- 39 Mae cynghorau ar adeg dyngedfennol. Mae ganddynt y cyfle i ddefnyddio'r cyfnod cyflym hwn o ddysgu i osod cyfeiriad strategol newydd. Fodd bynnag, gallai gwendidau sylfaenol yn eu trefniadau ategol rwystro'u gallu i ddatblygu a chyflawni strategaethau effeithiol sy'n eu helpu i ymateb i heriau yn awr ac yn y dyfodol.
- 40 Rydym yn cydnabod bod y pandemig wedi effeithio ar allu cynghorau i gynllunio ar gyfer y dyfodol a bod cynghorau, ar yr adeg y gwnaethom y gwaith yma, yn dal i weithio trwy ansicrwydd. Fodd bynnag, bydd cynghorau mwy na thebyg mewn sefyllfa well yn awr i ddiffinio a chyflawni eu cynlluniau ar gyfer y dyfodol.
- 41 Trwy ein gwaith, canfuom nad oedd llawer o gynghorau wedi ystyried eto sut y gallent ddefnyddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy i'w helpu i ddatblygu eu dulliau o gynllunio'r gweithlu a rheoli asedau. Nid ydym wedi gwneud gwaith cyfatebol ar draws swyddogaethau corfforaethol eraill (er bod peth gwaith ar y gweill a gwaith pellach yn yr arfaeth). Fodd bynnag, rydym yn disgwyl y bydd cynghorau'n llai tebygol o ystyried rhoi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith yn eu hamryw swyddogaethau corfforaethol nag yn eu prosesau cynllunio corfforaethol a darparu gwasanaethau.

Defnyddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy i lamu ymlaen

- 42 Bydd angen i gynghorau bennu cyfeiriad eglur ar gyfer eu gweithlu ac asedau, gyda hynny'n cael ei oleuo gan eu gwersi o'r pandemig ac yn cael ei drefnu gan yr egwyddor datblygu cynaliadwy. Canfu ein gwaith rai meysydd allweddol lle mae angen i gynghorau ddatblygu eu ffordd o feddwl a'u trefniadau fel eu bod yn gallu gwneud hyn. Canfuom fod angen i gynghorau:
- ddatblygu eu cudd-wybodaeth i reoli risgiau allweddol o ran y gweithlu ac asedau yn y presennol er mwyn iddynt allu cynllunio ar gyfer y tymor hir;
  - adnabod sut y gallant gael y gwerth uchaf posibl o'u dulliau o reoli asedau a chynllunio'r gweithlu;
  - cynnwys eu staff a gweithio gyda phartneriaid; a
  - pharhau i adolygu, dysgu ac arloesi.
- 43 Rydym yn rhoi sylw i bob un o'r pwyntiau bwled uchod mewn mwy o fanylder isod. Rydym hefyd yn cynnwys rhai enghreifftiau i ddangos sut allai edrych pan fo'r rhain yn cael eu rhoi ar waith yn ymarferol.

Dylai cynghorau ddatblygu eu cudd-wybodaeth i reoli risgiau yn y presennol er mwyn iddynt allu cynllunio ar gyfer y tymor hir

- 44 Bydd ar gynghorau angen dealltwriaeth dda am eu hamgylchiadau cyfredol i oleuo'u cynlluniau. Ar gyfer y gweithlu, mae hyn yn debygol o gynnwys gofynion o ran adnoddau a sgiliau, ble y ceir risgiau i'r rhain a sut allai hynny effeithio ar gyflawni. Ar gyfer asedau, mae hyn yn debygol o gynnwys ansawdd, cyflwr a defnyddio'u hadeiladau. Canfuom rai enghreifftiau lle nad oes gan gynghorau drosolwg dda o wybodaeth a risg berthnasol, sy'n debygol o gyfyngu ar eu gallu i reoli eu gweithlu a'u hasedau'n effeithiol a chynllunio ar gyfer y dyfodol.
- 45 Canfuom y gallai cynghorau wneud mwy i ystyried beth allai tueddiadau yn y dyfodol ei olygu i'w gweithlu ac asedau. Mae'r tueddiadau yr ydym ni wedi'u hadnabod yn yr adroddiad hwn yn berthnasol, yn ogystal â thueddiadau mwy penodol a lleol sy'n ymwneud ag anghenion a bylchau o ran sgiliau yn dyfodol, datblygiadau mewn technoleg a newidiadau i wasanaethau. Gallai'r rhain i gyd ddwyn goblygiadau ar gyfer dewisiadau y mae cynghorau'n eu gwneud yn y tymor byr a chanolig.

Enghraifft o ymarfer

Fe wnaethom adrodd bod gan Gyngor Ceredigion ddealltwriaeth dda am risgiau allweddol o ran y gweithlu. Yn nodedig, mae'r cyngor wedi rhoi ei 'Fodel Llesiant Pob Oed' ar waith, gan newid i ddull mwy ataliol o ddarparu gofal cymdeithasol i oedolion ac mae'n ceisio trawsnewid ei weithlu yn y meysydd hyn. Fodd bynnag, mae wedi adnabod cyfraddau uchel o ran swyddi gwag ac wedi cymryd camau i liniaru'r risg.

Roedd hyn yn cynnwys:

- gweithio gyda Phrifysgol Aberystwyth i ddatblygu hyfforddiant ar gyfer gofal cymdeithasol;
- cynyddu nifer y prentisiaethau gofal cymdeithasol a ddarperir ganddo; a
- newid swydd ddisgrifiadau i ganiatáu mwy o hyblygrwydd i staff symud rhwng rolau.²⁴

Mae hyn yn enghraifft dda o gyngor yn mabwysiadu golwg hirdymor o ran sut y mae angen iddo newid gwasanaeth a gweithlu, gan hefyd ddefnyddio'i wybodaeth reoli i liniaru risgiau cyfredol.

- 46 Mae angen i gynghorau ddefnyddio gwybodaeth am berfformiad hefyd i'w helpu i ddysgu a gwella. Fe wnaethom amlygu rhai gwendidau mewn mesurau perfformiad a mesurau canlyniadau a oedd yn aml yn peidio ag adlewyrchu uchelgeisiau cynghorau ar gyfer eu gweithlu ac asedau, ynghyd â chyfleoedd i gryfhau goruchwyliaeth gorfforaethol a chan aelodau etholedig.
- 47 Canfuom hefyd fod diffyg eang o ran meincnodi ar gyfer y swyddogaethau hyn. Heb feincnodi ni fydd cynghorau'n gallu eu sicrhau eu hunain eu bod yn cyflawni'n effeithiol ac yn sicrhau gwerth am arian. Rydym yn derbyn a deall bod cael yr wybodaeth hon yn gallu bod yn her. Fodd bynnag, dylai gwybodaeth gymharol helpu cynghorau i asesu effeithiolrwydd eu dulliau a goleuo'u prosesau cynllunio, penderfynu a chraffu.

Dylai cyngorau adnabod sut y gallant gael y gwerth mwyaf posibl o'u dulliau o reoli asedau a chynllunio'r gweithlu

- 48 Yn amlwg, bydd angen i gynghorau ystyried sut a ble y bydd eu staff yn gweithio ar y cyd. Mae hyn yn golygu sicrhau bod cysondeb rhwng eu strategaethau ar gyfer rheoli'r gweithlu ac asedau, yn ogystal â strategaethau a pholisïau ategol eraill sy'n ymwneud â thechnoleg ddigidol, gweithio hybrid neu weithio'n ddoethach. Yn y pen draw, mae angen i'r gweithlu ac asedau ategu gweledigaeth ac amcanion llesiant cyngor.
- 49 Gallai cyngorau ystyried y manteision ehangach i recriwtio, cadw, cydraddoldeb ac amrywiaeth hefyd. Fel a amlinellwyd yn gynharach yn yr adroddiad hwn, mae opsiynau gweithio hybrid a hyblyg yn ehangu pyllau recriwtio. Gallai hyn alluogi cynghorau i ddenu staff o'r tu allan i ddalgylchoedd nodweddiadol, a fyddai yn ei dro'n gallu helpu i lenwi bylchau o ran sgiliau a chynyddu amrywiaeth yn y gweithlu. Gall polisïau o'r fath hybu llesiant a chydaddoldeb yn y gweithlu hefyd, gydag effeithiau canlyniadol ar gydnerthedd, llesiant staff, recriwtio a chadw.
- 50 Gwelsom rai enghreifftiau o gynghorau'n ystyried sut y gallai eu dulliau o reoli asedau a chynllunio'r gweithlu gyfrannu at eu hamcanion amgylcheddol. Er enghraifft, helpu i wneud cynnydd tuag at dargedau sero net trwy leihau nifer y swyddfeydd a siwrneiau i ac o'r gwaith.
- 51 Gwelsom hefyd rai cynghorau'n gwneud y cysylltiad rhwng eu hagendâu ar gyfer asedau, y gweithlu a thechnoleg ddigidol. Yn amlwg, mae angen i gynghorau fod â'r seilwaith digidol cywir i gefnogi modelau gweithio hybrid, ond mae angen iddynt hefyd ystyried yr effeithiau tymor hwy y bydd deallusrwydd artiffisial (AI) ac awtomeiddio'n eu cael ar ddarparu gwasanaethau.

Enghraifft o ymarfer

Mae 'cynyddu galluedd digidol i'r eithaf' yn un o nodweddion allweddol cynllun corfforaethol Cyngor Caerdydd ac mae'n hollbwysig i weithgarwch parhaus i foderneiddio ei ystâd a'i weithlu. Mae'r Cyngor wedi penodi ymgynghorwyr i adnabod systemau a phrosesau pellach y gallai eu hawtomeiddio fel rhan o'i raglen 'Awtomeiddio a Deallusrwydd Artiffisial' Digidol yn Gyntaf.²⁵

- 52 Gwelsom hefyd fod rhai cynghorau'n ystyried sut y gallant gyflawni amcanion economaidd, gan gynnwys symud ymlaen â chynlluniau i waredu prif adeiladau swyddfeydd fel rhan o gynlluniau adfywio ehangach.

Enghraifft o ymarfer

Mae Cyngor Sir Gâr yn ceisio lleihau ei swyddfeydd corfforaethol oddeutu 50%. Mae rheolwyr wedi ystyried sut y gallant ddefnyddio'u hasedau mewn ffordd sy'n adlewyrchu sut y mae gwasanaethau'n gweithredu ar ôl y pandemig. Yng nghyd-destun y rhesymoli hwn, mae'r Cyngor yn parhau i chwilio am gyfleoedd i gefnogi ei agenda adfywio economaidd gyda'r ffocws ar gynnal canol trefi.²⁶

- 53 Canfuom nad oes gan rai cynghorau gysylltiad clir rhwng eu strategaethau ar gyfer rheoli'r gweithlu ac asedau a'u trefniadau cynllunio gwasanaethau. Gall bod â chysylltiadau effeithiol rhwng y ddau helpu i sicrhau bod uchelgeisiau strategol yn trosi'n ymarfer. Mae hefyd yn fecanwaith allweddol ar gyfer casglu cudd-wybodaeth, ac adnabod a chydgyfuno risg ar draws gwasanaethau. Ar ben hynny, gall helpu sefydliadau i ddefnyddio dull mwy integredig o gyflawni eu blaenoriaethau.

Enghraifft o ymarfer

Yng Nghyngor Casnewydd, mae pob cyfarwyddiaeth yn cynhyrchu cynllun gwasanaeth blynyddol i roi cymorth i gyflawni strategaethau corfforaethol y Cyngor. Mae adran wedi'i neilltuo i gynllunio'r gweithlu ym mhob un ohonynt. Mae'r cynlluniau'n cynnwys gweithgareddau penodol y bydd y cyfarwyddiaethau'n eu cyflawni i roi cymorth i recriwtio a chadw staff. Mae'r gweithgareddau'n ymwneud â chynllunio ar gyfer olyniaeth, hyfforddiant a datblygu strwythurau a arferai fod yn wastad i ddarparu llwybrau gyrfaedd mwy eglur.²⁷

26 Archwilio Cymru, [Cyngor Sir Gâr – Llamu Ymlaen - Rheoli Asedau | Archwilio Cymru 2022](#)

27 Archwilio Cymru, [Llamu Ymlaen – Y Gweithlu – Cyngor Dinas Casnewydd 2022](#)

Dylai cynghorau gynnwys eu staff a gweithio gyda phartneriaid

- 54 Roedd y rhan fwyaf o gynghorau wedi ceisio barn eu staff i ddeall effaith gweithio gartref a gweithio hybrid a'u dewisiadau ar ryw adeg ers gwneud y newid. Fe wnaethom bwysleisio pwysigrwydd ymgysylltu â staff ac argymhell bod cynghorau'n sicrhau eu bod yn defnyddio barn staff i oleuo datblygiad parhaus eu dulliau o gynllunio'r gweithlu a rheoli asedau. Bydd hi'n bwysig iddynt ystyried yr wybodaeth hon ochr yn ochr â gwybodaeth am berfformiad, i roi golwg gyflawn ar effaith y newidiadau.
- 55 Fe wnaethom amlygu cyfleoedd i gynghorau gynnwys partneriaid mewn trafodaethau ynglŷn â dyfodol eu gweithlu a'u hasedau. Gallai hyn eu helpu i adnabod cyfleoedd i gyflawni amcanion darparu gwasanaethau a chyflawni arbedion ariannol trwy swyddi a rennir neu gydleoli, er enghraifft. Fe wnaethom adrodd hefyd y dylai cynghorau geisio deall sut, ble a phryd y mae ar ddefnyddwyr eisiau cael mynediad at wasanaethau ar ôl y pandemig i helpu i oleuo'u ffordd o feddwl.
- 56 Gallai cynghorau archwilio rhagor o gyfleoedd i gydweithio gyda'i gilydd i fynd i'r afael â risgiau cyffredin o ran y gweithlu. Clywsom am risgiau cyffredin mewn meysydd megis gofal cymdeithasol, iechyd yr amgylchedd a chynllunio. Yng Ngorllewin Cymru, mae cynghorau'n cydweithio ar y Cydweithgor Dysgu a Hyfforddi dan Bartneriaeth Gofal Gorllewin Cymru. Clywsom hefyd sut yr oedd Powys yn gweithio gyda phartneriaid i gyflawni ei gynllun ar gyfer y gweithlu (gweler isod). Ymddengys fod cyfleoedd pellach i gynghorau ledled Cymru gydweithio i reoli risgiau strategol o ran y gweithlu, yn enwedig lle maent yn cystadlu i recriwtio i rai arbenigeddau. Gallai'r Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus a'r cynlluniau cysylltiedig ddarparu mecanwaith ar gyfer archwilio'r risgiau hyn ar draws ystod o sefydliadau partner allweddol.

Enghraifft o ymarfer

Yn ein hadroddiad i Gyngor Powys, fe wnaethom nodi bod cydweithio'n nodwedd amlwg ar ei 'gynllun strategol ar gyfer y gweithlu'. Yn benodol, mae'r cyngor yn cydweithio i gyflawni elfennau allweddol o hyfforddiant, gan gynnwys:

- ei raglen brentisiaeth, y mae'n ei chyflawni mewn partneriaeth gyda darparwyr ac arianwyr hyfforddiant allanol, yr Adran Gwaith a Phensiynau a Choleg Castell-nedd Port Talbot.
- yr Academi Iechyd a Gofal Cymdeithasol mewn partneriaeth gyda Bwrdd Iechyd Addysgu Powys a Phrifysgol Caerdydd sy'n cynnig hyfforddiant arbenigol.

Fe wnaethom nodi bod dull y cyngor yn golygu bod staff yn cael eu hyfforddi i lenwi bylchau mewn gwasanaethau yn y dyfodol.

Dylai cynghorau barhau i adolygu, dysgu ac arloesi

- 57 Mae pethau wedi symud ymlaen ers y pandemig. Mae cynghorau'n wynebu heriau parhaus ond dylent fod mewn sefyllfa well yn awr i gynllunio ar gyfer y dyfodol. Fodd bynnag, nid yw'n bosibl rhagweld yn llawn pa effaith y bydd newidiadau cyffredinol yn eu cael ar ffyrdd o weithio. Mae hyn yn golygu y bydd hi'n bwysig parhau i fonitro ac adolygu'r effaith ar unigolion, sefydliadau a darparu gwasanaethau.
- 58 Fel rhan o hyn, bydd hi'n bwysig parhau i ddefnyddio barn staff, yn ogystal â meincnodi a sganio'r gorwel. Gall meincnodi gynnwys cymharu yn yr ystyr ehangaf, gan gynnwys cymharu modelau a strwythurau darparu gwasanaethau, a rhannu arfer. Bydd gwybodaeth o'r fath yn eu helpu i barhau i gryfhau eu dulliau.
- 59 Mae cynghorau'n profi heriau tebyg o ran y gweithlu a rheoli asedau. Maent i gyd yn y broses o ddatblygu ffyrdd newydd o weithio. O ystyried hyn, byddai'n werth iddynt rannu eu dulliau a'u gwersi wrth iddynt barhau â'r broses hon.

Beth ydym wedi'i ddysgu?

- 60 Mae'r adroddiad hwn yn amlygu themâu a gododd ar draws yr adroddiadau i bob cyngor. Yn amlwg mae pob cyngor yn wahanol, a bydd y negeseuon hyn yn berthnasol mewn modd gwahanol ar draws y 22 o sefydliadau. Mae'r pwyntiau isod yn darparu crynodeb cyffredinol o'r gwersi allweddol ar draws y gwaith hwn:
- Nid yw cynghorau i'w gweld fel pe baent yn derbyn a deall yn llawn bod yr egwyddor datblygu cynaliadwy'n berthnasol i ddylunio a chyflawni asedau a'r gweithlu. Ceir manteision sylweddol y gellid eu dwyn trwy roi'r ffordd hon o feddwl ar waith wrth ddiwygio'u strategaethau a'u trefniadau cyflawni. Mae hyn yn ysgogi cwestiwn pa un a yw hyn yn gyffredin ar draws gwasanaethau a swyddogaethau corfforaethol. Dylai cynghorau fyfyrion ynghylch hyn ac achub ar gyfleoedd perthnasol i roi'r fframwaith a nodir yn y Ddeddf ar waith. Byddwn yn parhau i brofi'r modd y rhoddir yr egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith trwy ein gwaith archwilio.

- Nid yw cynghorau'n gwneud defnydd effeithiol o ehangder y gudd-wybodaeth a allai eu helpu i reoli'r presennol neu gynllunio ar gyfer y dyfodol. Nid oedd gan rai cynghorau ddealltwriaeth dda am risgiau cyfredol ar draws eu gweithlu, roedd gan eraill ond gallent gryfhau eu dealltwriaeth am yr heriau yn y tymor canolig a'r tymor hwy a fyddai'n effeithio arnynt. Ymddengys mai anaml y mae meincnodi'n digwydd yn y meysydd hyn, gan olygu nad yw cynghorau'n gallu cymharu a deall go iawn i ba raddau y maent yn sicrhau gwerth am arian. Yn fwy cyffredinol, efallai fod rhagor o gyfleoedd iddynt ddysgu oddi wrth ei gilydd wrth iddynt ddatblygu ffyrdd newydd o weithio.
- Mae cynghorau'n cydnabod y budd a geir o gysylltu eu hasedau a'u gweithlu â chyflawni amcanion corfforaethol ehangach. Mae'n debygol y bydd cyfleoedd i fynd â hyn ymhellach a rhoi ystyriaeth yn systematig i ehangder llawn y manteision y gellid eu dwyn. Bydd hyn yn helpu cynghorau i gynyddu i'r eithaf werth eu gwaith yn y meysydd hyn. Bydd cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy'n eu helpu i gyflawni hyn. Ymddengys hefyd eu bod yn colli'r cyfle i gydweithio i fynd i'r afael â heriau cyffredin, yn enwedig mewn perthynas â'r gweithlu.
- Mae gwendidau neu fylchau mewn trefniadau'n debygol o rwystro cynnydd tuag at uchelgeisiau strategol. Mae bod â threfniant craidd cadarn – megis strategaeth wedi'i diffinio'n dda, trefniadau cynllunio gwasanaethau ategol, a threfniadau monitro effeithiol – yn darparu sylfaen ar gyfer trawsnewid. Heb y trefniadau hyn bydd hi'n anodd i gynghorau roi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith. Lle maent yn llenwi bylchau neu'n diweddarau elfennau o'r trefniadau hyn, dylai cynghorau ddefnyddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy i'w helpu.

Atodiadau

- 1 Dangosyddion cadarnhaol ar gyfer yr egwyddor datblygu cynaliadwy: Rheoli asedau**
- 2 Dangosyddion cadarnhaol ar gyfer yr egwyddor datblygu cynaliadwy: Cynllunio'r gweithlu**

1 Dangosyddion cadarnhaol ar gyfer yr egwyddor datblygu cynaliadwy: Rheoli asedau

Mae'r tabl isod yn nodi rhai dangosyddion cadarnhaol i helpu i ddangos sut y gallai edrych pe bai'r egwyddor datblygu cynaliadwy'n cael ei rhoi ar waith yn dda mewn perthynas â rheoli asedau. Gallai cynghorau ddefnyddio'r dangosyddion hyn i'w helpu i ddatblygu eu dull strategol o reoli asedau, ond gallai fod o gymorth hefyd mewn perthynas â phenderfyniadau ynghylch asedau penodol. Maent wedi cael eu haddasu o'r rhai yr ydym wedi'u defnyddio'n flaenorol i oleuo ein harchwiliadau o roi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith. Nid yw'r rhestr hon wedi'i bwriadu i gael ei defnyddio fel rhestr wirio ac mae wedi'i bwriadu i gael ei dehongli i gyd-fynd â threfniadau a chyd-destunau sefydliadol. Wrth ddatblygu'r dangosyddion hyn, rydym wedi ceisio cyngor Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol ac wedi ystyried y '[Matrics Aeddfedrwydd ar gyfer Rhoi Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ar Waith](#)'.

Dangosydd cadarnhaol

Ffyrdd o weithio y mae hwn yn ymwneud â hwy

Defnyddiodd y cyngor amrywiaeth o wybodaeth i ddatblygu dealltwriaeth drylwyr am ei sylfaen asedau a'i ofynion o ran asedau, a sut y maent yn debygol o newid dros amser. Gallai hyn ymwneud â'r canlynol, er enghraifft:

Hirdymor, atal, cydweithio, cynnwys

- Sut y mae ei sylfaen asedau'n cael ei defnyddio (gan gynnwys ble mae ei staff wedi'u lleoli, pa ddefnyddwyr gwasanaethau a phartneriaid sy'n defnyddio'r asedau) ac i ba raddau y mae'n sicrhau gwerth am arian.
- Yr ansawdd, y gwerth a'r risgiau ar draws ei asedau
- Sut allai fod effaith ar ei ofynion o ran asedau dros y tymor byr, canolig a hwy. Gallai hyn gynnwys:
  - Newidiadau mewn arferion gweithio, diwylliant, disgwyliaid a dewisiadau staff.
  - Gofynion o ran staffio a sgiliau yn y dyfodol.
  - Newidiadau i wasanaethau
  - Newidiadau technolegol a allai ddylanwadu ar sut a ble y mae staff yn gweithio neu y mae gwasanaethau'n cael eu darparu
  - Pwysau ariannol dros y tymor byr a chanolig.
- Sut y gallai ei asedau gael eu defnyddio yn y dyfodol, gan gynnwys eu gwerth ar y farchnad a chyfleoedd masnachol

Gallai'r cyngor fod wedi defnyddio offer fel dadansoddiad PESTLE, sganio'r gorwel neu gynllunio ar gyfer senarios i wneud hyn, gan gynnwys pobl berthnasol ar draws y cyngor a'r tu allan iddo fel y bo'n briodol.

Dangosydd cadarnhaol

Ffyrdd o weithio y mae hwn yn ymwneud â hwy

Fe wnaeth y cyngor ystyried sut y gall ei asedau gyflawni blaenoriaethau sefydliadol ehangach (sy'n gysylltiedig â'i amcanion llesiant a'r saith nod llesiant cenedlaethol) a **chael effaith ehangach**.

Gallai hyn gynnwys manteision ataliol ac ymwneud â'r canlynol, er enghraifft:

- Sut y gallai ei ddull o reoli asedau helpu i gyflawni amcanion amgylcheddol ehangach, megis datgarboneiddio ac ansawdd aer.
- Sut y gallai ei ddull o reoli asedau gyflawni ei amcanion economaidd ac adfywio.
- Sut y gallai ei ddull o reoli asedau gyflawni amcanion cymdeithasol a diwylliannol, sy'n gysylltiedig ag amcanion cydraddoldeb ac amrywiaeth, iechyd, llesiant. cydlyniant cymunedol neu'r Gymraeg.
- Sut y gallai newidiadau i wasanaethau effeithio ar ofynion o ran asedau, gan gynnwys trwy newidiadau mewn lefelau staff a gofynion o ran sgiliau
- Sut y gallai ei ddull o reoli asedau helpu i gyflawni a lliniaru effaith arbedion ariannol.
- Sut y gallai datblygiadau mewn rhannau eraill o'r busnes, megis ymagwedd y cyngor at dechnoleg ddigidol, gael effaith ar y gweithlu.

Fel rhan o hyn, mae'r Cyngor yn debygol o fod wedi cynnwys cydweithwyr ar draws y sefydliad i ddatblygu cyd-ddealltwriaeth am flaenoriaethau, pwysau a chyfleoedd.

Gallai'r cyngor fod wedi defnyddio offer fel 'Asesiad Effaith Integredig' (os oes un ganddo) i archwilio'r cydgysylltiadau rhwng amcanion, blaenoriaethau, materion ac effeithiau.

Integreiddio, atal

Dangosydd cadarnhaol

Ffyrdd o weithio y mae hwn yn ymwneud â hwy

Fe wnaeth y cyngor adnabod pwy yr oedd angen iddo'u cynnwys wrth ddatblygu a chyflawni ei ddull o reoli asedau ac fe roddodd arfer da ar waith wrth eu cynnwys. Fel rhan o hyn:

Cynnwys

- Fe ddarparodd gyfleoedd dilys i bobl ddylanwadu ar ddatblygu a chyflawni ei ddull strategol a phenderfyniadau unigol o adeg gynnar.
- Fe geisiodd farn amrywiaeth lawn y boblogaeth ac fe sicraodd eu bod yn gallu cyfranogi. Roedd hyn yn cynnwys ceisio barn gwahanol genedlaethau.
- Fe wnaeth ystyried pa mor gynrychioliadol oedd ei weithgarwch cynnwys a ble allai fod bylchau. (gweler hefyd 'mae'r cyngor yn ceisio dysgu a gwella' isod).
- Mae'n defnyddio canlyniadau gweithgarwch cynnwys i drefnu sut y mae'n cynllunio ac yn cyflawni.

Fe wnaeth y cyngor adnabod y partneriaid yr oedd angen iddo weithio gyda hwy i gyflawni ei ddull o reoli asedau (gan gynnwys yr ystod o fanteision ataliol/ ehangach a ddisgrifir uchod, megis gwella gwasanaethau, datgarboneiddio, adfywio economaidd) a sut y byddai'n gwneud hynny, mae:

Cydweithio, integreiddio

- Yn deall yr heriau a wynebir ganddynt, eu hamcanion/ blaenoriaethau a'r cyfleoedd cyffredin.
- Wedi datblygu perthnasoedd da â phartneriaid perthnasol trwy, er enghraifft, fuddsoddi amser mewn gweithio mewn partneriaeth a rhannu gwybodaeth mewn ffordd agored a thryloyw.
- Wedi datblygu trefniadau priodol i roi cymorth i weithio mewn partneriaeth, fel y bo angen (e.e. llywodraethu rhaglenni/ prosiectau, cynlluniau a dogfennaeth prosiect, trefniadau cyllido, mesurau perfformiad).

Dangosydd cadarnhaol

Gan ddefnyddio'r wybodaeth hon, **datblygodd y cyngor weledigaeth a dull, a oleuir gan ystyriaethau byrdymor a thymor hwy, ac a ategir gan drefniadau cyflawni priodol**. Roedd y dull:

- Yn nodi camau gweithredu eglur dros y tymor byr a chanolig, gan hefyd roi sylw i nodau/ystyriaethau tymor hwy.
- Yn ystyried manteision buddsoddi mewn dulliau hirdymor, ataliol a chost (yn gost ariannol ac o ran canlyniadau) peidio â gwneud hynny. Gallai hyn gynnwys sut y gallai atal problemau yn y dyfodol, megis costau cynyddol, allyriadau carbon, neu leihad yn ansawdd gwasanaethau neu yn llesiant staff.
- Wedi'i fwriadu i roi cymorth i gyflawni ei gynllun corfforaethol ac amcanion llesiant, yn ogystal â strategaethau a blaenoriaethau sefydliadol allweddol eraill.
- Wedi'i ategu gan strategaethau cysylltiedig a threfniadau cyflawni priodol. Ceir cysondeb rhwng trefniadau strategol a seiliedig-ar-wasanaethau.
- Yn nodi'r adnoddau sy'n ofynnol i gyflawni yn y tymor byr a chanolig a'r risgiau tymor hwy a sut y gellid rheoli'r rhain, fel y bo'n briodol. Adlewyrchir hyn yng nghynllun ariannol tymor canolig y cyngor.
- Yn nodi mesurau a cherrig milltir/ camau cynnydd byrdymor a adnabuwyd lle bydd canlyniadau'n cael eu cyflawni dros y tymor canolig neu hwy.
- Yn ystyried sut i leihau i'r eithaf y gwastraff/ yr effaith negyddol ar adnoddau trwy gydol y broses gyflawni, e.e. ar gyfer prosiectau cyfalaf o ran defnyddio deunyddiau, effaith ar yr amgylchedd a.y.b.

Ffyrdd o weithio y mae hwn yn ymwneud â hwy

Hirdymor, atal, integreiddio, cydweithio a chynnwys

Dangosydd cadarnhaol

Mae'r cyngor yn dysgu ac yn gwella sut y mae'n rhoi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith yn ei waith ar asedau. Gallai hyn gynnwys:

- Adolygu a chryfhau sut y mae'n cynnwys rhanddeiliaid ac yn cydweithio gyda hwy
- Adolygu a chryfhau sut y mae'n defnyddio data i oleuo prosesau penderfynu a gwerth am arian
- Ymateb i argymhellion gan Archwilio Cymru, yn ogystal ag argymhellion perthnasol a chyngor gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol, fel y bo'n briodol.
- Dysgu oddi wrth gymheiriaid.

Ffyrdd o weithio y mae hwn yn ymwneud â hwy

Hirdymor, atal, integreiddio, cydweithio a chynnwys

2 Dangosyddion cadarnhaol ar gyfer yr egwyddor datblygu cynaliadwy: Cynllunio'r gweithlu

Mae'r tabl isod yn nodi rhai dangosyddion cadarnhaol i helpu i ddangos sut y gallai edrych pe bai'r egwyddor datblygu cynaliadwy'n cael ei rhoi ar waith yn dda mewn perthynas â chynllunio'r gweithlu. Gallai cynghorau ddefnyddio'r dangosyddion hyn i'w helpu i ddatblygu eu dull strategol o gynllunio'r gweithlu, neu elfennau penodol o hynny. Maent wedi cael eu haddasu o'r rhai yr ydym wedi'u defnyddio'n flaenorol i oleuo ein harchwiliadau o roi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith. Nid yw'r rhestr hon wedi'i bwriadu i gael ei defnyddio fel rhestr wirio ac mae wedi'i bwriadu i gael ei dehongli i gyd-fynd â threfniadau a chyd-destunau sefydliadol. Wrth ddatblygu'r dangosyddion hyn, rydym wedi ceisio cyngor Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol ac wedi ystyried y '[Matrics Aeddfedrwydd ar gyfer Rhoi Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ar Waith](#)'.

Dangosydd cadarnhaol

Ffyrdd o weithio y mae hyn yn ymwneud â hwy

Mae'r cyngor yn defnyddio amrywiaeth o wybodaeth i ddatblygu dealltwriaeth drylwyr am ei weithlu, y risgiau a'r gofynion, a sut y maent yn debygol o newid dros amser. Gallai hyn ymwneud â'r canlynol, er enghraifft:

Hirdymor, atal, cynnwys

- Cyfansoddiad ei weithlu, gan gynnwys ble y ceir bylchau o ran sgiliau a chapasiti a sut y mae hyn yn effeithio ar gyflawni a gwerth am arian.
- Sut a ble y mae staff yn gweithio
- Llesiant staff
- Ffactorau mewnol ac allanol a allai effeithio ar ei weithlu dros y tymor byr, canolig a hwy. Gallai hyn gynnwys:
  - Newidiadau mewn arferion gweithio, diwylliant, disgwiliadau a dewisiadau staff.
  - Gofynion o ran staffio a sgiliau yn y dyfodol.
  - Bylchau o ran sgiliau sy'n dod i'r amlwg/ parhau mewn meysydd arbenigol
  - Newidiadau technolegol a allai ddylanwadu ar sut a ble y mae staff yn gweithio neu y mae gwasanaethau'n cael eu darparu
  - Pwysau ariannol dros y tymor byr a chanolig.

Gallai'r cyngor fod wedi defnyddio offer fel dadansoddiad PESTLE, sganio'r gorwel neu gynllunio ar gyfer senarios i wneud hyn, gan gynnwys pobl berthnasol ar draws y cyngor a'r tu allan iddo fel y bo'n briodol.

Dangosydd cadarnhaol

Ffyrdd o weithio y mae hyn yn ymwneud â hwy

Fe wnaeth y cyngor ystyried sut y gallai ei ddull o gynllunio'r gweithlu gyflawni blaenoriaethau sefydliadol ehangach (sy'n gysylltiedig â'i amcanion llesiant a'r nodau llesiant cenedlaethol) a **chael effaith ehangach**. Gallai hyn gynnwys manteision ataliol ac ymwneud â'r canlynol, er enghraifft;

Integreiddio, atal

- Sut y gallai ei ddull o gynllunio'r gweithlu effeithio ar sut a ble y mae staff yn gweithio, a allai yn ei dro helpu i gyflawni ei amcanion rheoli asedau a manteision economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol cysylltiedig (gweler y dangosyddion cadarnhaol ar gyfer 'rheoli asedau').
- Sut y gallai newidiadau i wasanaethau effeithio ar lefelau staff a gofynion o ran sgiliau a sut y gallai'r dull o gynllunio'r gweithlu helpu i reoli hyn yn llwyddiannus
- Sut y gallai'r dull o gynllunio'r gweithlu helpu i gyflawni amcanion cydraddoldeb ac amrywiaeth, y Gymraeg a gwella llesiant staff
- Sut y gallai ei ddull o gynllunio'r gweithlu helpu i gyflawni a lliniaru effaith arbedion ariannol.
- Sut y gallai datblygiadau mewn rhannau eraill o'r busnes, megis ymagwedd y cyngor at dechnoleg ddigidol, gael effaith ar y gweithlu.

Fel rhan o hyn, mae'r Cyngor yn debygol o fod wedi cynnwys cydweithwyr ar draws y sefydliad i ddatblygu cyd-ddealltwriaeth am flaenoriaethau, pwysau a chyfleoedd.

Gallai'r cyngor fod wedi defnyddio offer fel 'Asesiad Effaith Integredig' (os oes un ganddo) i archwilio'r cydgysylltiadau rhwng amcanion, blaenoriaethau, materion ac effeithiau.

Dangosydd cadarnhaol

Ffyrdd o weithio y mae hyn yn ymwneud â hwy

Fe wnaeth y Cyngor gynnwys staff a'u cynrychiolwyr wrth ddatblygu a chyflawni ei ddull o gynllunio'r gweithlu a rhoi arfer da ar waith wrth gynnwys y rhain. Fel rhan o hyn:

Cynnwys

- Fe ddarparodd gyfleoedd dilys i bobl ddylanwadu ar ei ddull/ penderfyniadau unigol o adeg gynnar.
- Fe geisiodd farn amrywiaeth lawn ei staff ac fe gymerodd gamau i sicrhau eu bod yn gallu cyfranogi. Roedd hyn yn cynnwys ceisio barn gwahanol genedlaethau.
- Fe wnaeth ystyried pa mor gynrychioliadol oedd ei weithgarwch cynnwys a ble y gallai fod bylchau. (gweler hefyd 'mae'r cyngor yn ceisio dysgu a gwella' isod).
- Fe ddefnyddiodd ganlyniadau gweithgarwch cynnwys wedyn i drefnu sut yr oedd yn cynllunio ac yn cyflawni'n barhaus.

Fe wnaeth y cyngor adnabod y partneriaid yr oedd angen iddo weithio gyda hwy i gyflawni ei ddull o gynllunio'r gweithlu (gan gynnwys y manteision ataliol/ ehangach a ddisgrifir uchod, gwella gwasanaethau, cydraddoldeb ac amrywiaeth), mae:

Cydweithio, integreiddio

- Yn deall yr heriau a wynebir ganddynt, eu hamcanion/ blaenoriaethau a'r cyfleoedd cyffredin.
- Wedi datblygu perthnasoedd da â phartneriaid perthnasol trwy, er enghraifft, fuddsoddi amser mewn gweithio mewn partneriaeth a rhannu gwybodaeth mewn ffordd agored a thryloyw.
- Wedi datblygu trefniadau priodol i roi cymorth i weithio mewn partneriaeth, fel y bo angen (e.e. llywodraethu rhaglenni/ prosiectau, cynlluniau a dogfennaeth prosiect, trefniadau cyllido, mesurau perfformiad).

Dangosydd cadarnhaol

Ffyrdd o weithio y mae hyn yn ymwneud â hwy

Gan ddefnyddio'r wybodaeth hon, **datblygodd y cyngor weledigaeth a dull, a oleuir gan ystyriaethau byrdymor a thymor hwy, ac a ategir gan drefniadau cyflawni priodol**. Roedd y dull:

Hirdymor, atal, integreiddio, cydweithio a chynnwys

- Yn nodi camau gweithredu eglur dros y tymor byr a chanolig, gan hefyd roi sylw i nodau/ystyriaethau tymor hwy.
- Yn ystyried manteision buddsoddi mewn dulliau hirdymor, ataliol a chost (yn gost ariannol ac o ran canlyniadau) peidio â gwneud hynny. Gallai hyn gynnwys sut y gallai atal problemau yn y dyfodol, megis costau cynyddol, allyriadau carbon, neu leihad yn ansawdd gwasanaethau neu yn llesiant staff.
- Wedi'i fwrriadu i roi cymorth i gyflawni ei gynllun corfforaethol ac amcanion llesiant, yn ogystal â strategaethau a blaenoriaethau sefydliadol allweddol eraill.
- Wedi'i ategu gan strategaethau cysylltiedig a threfniadau cyflawni priodol. Ceir cysondeb rhwng trefniadau strategol a seiliedig-ar-wasanaethau.
- Yn nodi'r adnoddau sy'n ofynnol i gyflawni yn y tymor byr a chanolig a'r risgiau tymor hwy a sut y gellid rheoli'r rhain, fel y bo'n briodol. Adlewyrchir hyn yng nghynllun ariannol tymor canolig y cyngor.
- Yn nodi mesurau a cherrig milltir/ camau cynnydd byrdymor a adnabuwyd lle bydd canlyniadau'n cael eu cyflawni dros y tymor canolig neu hwy.

Dangosydd cadarnhaol

Mae'r cyngor yn ceisio dysgu a gwella sut y mae'n rhoi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith wrth gynllunio'r gweithlu. Gallai hyn gynnwys:

- Adolygu a chryfhau sut y mae'n cynnwys rhanddeiliaid ac yn cydweithio gyda hwy.
- Adolygu a chryfhau sut y mae'n defnyddio data i oleuo prosesau penderfynu a gwerth am arian
- Ymateb i argymhellion gan Archwilio Cymru, yn ogystal ag argymhellion perthnasol a chyngor gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol, fel y bo'n briodol.
- Dysgu oddi wrth gymheiriaid.

Ffyrdd o weithio y mae hyn yn ymwneud â hwy

Hirdymor, atal, integreiddio, cydweithio a chynnwys

Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: gwybodaeth@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.

Cyngor Sir CEREDIGION County Council**ADRODDIAD I:** Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio**DYDDIAD:** 27/09/2023**LLEOLIAD:** O bell drwy gyfrwng fideo-gynadledda**TEITL:** Ymateb Cyngor Sir Ceredigion i Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth**PWRPAS YR ADRODDIAD:** Ymateb Cyngor Sir Ceredigion i Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth**Am:** Penderfyniad**Cyflwyniad**

Mae'r Adroddiad hwn yn nodi ymatebion y Cyngor i Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth a'r cynnydd a wnaed ynghylch y cynigion a'r argymhellion.

Mae dwy ran i'r Adroddiad hwn:

- a) *Arolwg tracio'r Cyngor o gynigion y Rheoleiddiwr/ Arolygiaeth ar gyfer gwella ac argymhellion; a*
- b) *Materion eraill sy'n ymwneud â'r Cyngor*

Y Sefyllfa Bresennol**a) Arolwg tracio'r Cyngor o gynigion y Rheoleiddiwr/ Arolygiaeth ar gyfer gwella ac argymhellion**

- Ffurflenni Ymateb Rheoli Cyngor 2020-2021 & 2021-2022 Diweddariad:
  - Atodiad 1 - Archwilio Cymru – Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb: Mwy nag Ymarfer Blwch Ticio?
  - Atodiad 2 - Archwilio Cymru – Llamu Ymlaen – Adolygiad o Reoli'r Gweithlu'n Strategol
  - Archwilio Cymru – 'Codi ein Gêm' Mynd i'r afael â thwyll yng Nghymru – diweddariad yn ddyledus 2024
- Ffurflenni Ymateb Rheoli Cyngor 2022-23:
  - Atodiad 3 - Archwilio Cymru – Craciau yn y Sylfeini – Diogelwch Adeiladu yng Nghymru
  - Atodiad 4 - Archwilio Cymru - Adolygiad Dilydol o'r Gwasanaeth Cynllunio – Cyngor Sir Ceredigion
  - Atodiad 5 - Gosod Amcanion Llesiant Gydol Oes

b) Materion eraill sy'n ymwneud â'r Cyngor

ARGYMHELLION: Ystyried ymatebion y Cyngor i'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth Adroddiadau

Rhesymau dros roi gwybod i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am adroddiadau, **Cynigion argymhelliad** a gwaith sy'n cael ei wneud

Atodiadau:

Atodiad 1 Archwilio Cymru – Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb: Mwy nag Ymarfer Blwch Ticio?

Atodiad 2 Archwilio Cymru – Bwrw Ymlaen – Llamu Ymlaen – Adolygiad o Reoli'r Gweithlu'n Strategol

Atodiad 3 Archwilio Cymru – Craciau yn y Sylfeini – Diogelwch Adeiladu yng Nghymru

Atodiad 4 Archwilio Cymru - Adolygiad Dilynol o'r Gwasanaeth Cynllunio – Cyngor Sir Ceredigion

Atodiad 5 **Gosod Amcanion Llesiant Gydol Oes**

Enw Cyswllt: Elin Prysor

Dynodi: Swyddog ad Le Corfforaethol: Legal & Governance & Monitoring
Swyddog

Dyddiad Report: 06/09/2023

Ffurflen Ymateb y Cyngor

Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i'r argymhellion gan Archwilio Cymru

Cyngor: Cyngor Sir Ceredigion

Teitl yr adroddiad: Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb: Mwy nag Ymarfer Blwch Ticio?

Dyddiad cyhoeddi: Medi 2022

Cyfeirnod y ddogfen:

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau'r camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
A1	<p>Egluro cwmpas y ddyletswydd i asesu effaith polisiau ac arferion</p> <p>Mae lle i ddrysu ynghylch pa fath o bolisiau ac arferion y mae'n rhaid iddynt fod yn destun asesiad o'u heffaith ar ddyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus. Dylai Llywodraeth Cymru egluro ei</p>	<p>Nid yw'n berthnasol gan fod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth Cymru, nid yr Awdurdod Lleol.</p>		

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	dehongliad o'r ddyletswydd, gan gynnwys a yw'n disgwyl i gyrff cyhoeddus ddefnyddio unrhyw brawf o gymesuredd a pherthnasedd a sut i wneud hynny.			
A2	<p>Creu darlun o sut olwg sydd ar asesiad effaith integredig da</p> <p>Mae llawer o gyrff cyhoeddus yn cynnal asesiadau effaith integredig sy'n cynnwys ystyried y DCSC ochr yn ochr â dyletswyddau eraill. Ond mae'r arfer yn anghyson ac yn aml yn cynnwys coladu nifer o asesiadau mewn un lle, yn hytrach na'u bod wir wedi'u hintegreiddio, i helpu i sicrhau cymaint o'r manteision a fwriadwyd â phosibl yn sgil asesiadau effaith integredig, dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda rhanddeiliaid allweddol sydd â buddiant yn y meysydd a gwmpesir yn gyffredin gan asesiadau effaith integredig a'r rhai sydd â phrofiadau byw, i rannu yr hyn a ddysgwyd a gweithio tuag</p>	Nid yw'n berthnasol gan fod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth Cymru, nid yr Awdurdod Lleol.		

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	at ddealltwriaeth gyffredin o sut olwg sydd ar asesiad effaith integredig da.			
A3	<p>Cymhwyso'r dyletswyddau cydraddoldeb i gydweithrediadau cyrff cyhoeddus a phartneriaethau</p> <p>Mae tirwedd y sector cyhoeddus wedi newid ers cyflwyno'r DCSC a dyletswyddau penodol i Gymru, ac mae pwyslais cynyddol ar gynllunio a chyflawni cydweithredol. Dylai Llywodraeth Cymru adolygu a oes angen diweddarau rheoliadau penodol i Gymru i gwmpasu ystod ehangach o drefniadau cydweithredol a phartneriaeth. Mae'r rhain yn cynnwys byrddau gwasanaethau cyhoeddus, byrddau partneriaethau rhanbarthol a phartneriaethau eraill sy'n benodol i wasanaethau.</p>	Nid yw'n berthnasol gan fod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth Cymru, nid yr Awdurdod Lleol.		

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
A4	<p>Adolygu dull presennol cyrff cyhoeddus o gynnal Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb</p> <p>Er bod enghreifftiau o arfer da sy'n gysylltiedig â chamau penodol o broses Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb, mae gan bob corff cyhoeddus wersi i'w dysgu am eu dull cyffredinol. Dylai cyrff cyhoeddus adolygu eu dull cyffredinol o ymdrin ag Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb gan ystyried canfyddiadau'r adroddiad hwn a'r canllawiau manwl sydd ar gael gan y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol ac ar y Tudalennau Arferion. Rydym yn cydnabod y gallai datblygiadau mewn ymateb i'n hargymhelliad arall ac adolygiad Llywodraeth Cymru o'r rheoliadau DCSC penodol i Gymru fod â goblygiadau ar gyfer y canllawiau presennol maes o law.</p>	<p>Mae ein templed presennol ar gyfer Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb wedi'u strwythuro o amgylch y saith nod llesiant cenedlaethol. Mae'r rhan ar gydraddoldeb yn cael ei llenwi fel rhan o'r nod o greu 'Cymru sy'n fwy cyfartal'.</p> <p>Rydym wedi adolygu ein hofferyn ar gyfer Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb ac wedi defnyddio'r canfyddiadau o adroddiad Archwilio Cymru ac adolygiad Llywodraeth Cymru o'u canllawiau er mwyn bwydo i'r broses. O ganlyniad, rydym wedi newid fformat y templed ac wedi ychwanegu rhagor o ganllawiau a gwybodaeth gefndirol er mwyn hwyluso'r broses o gwblhau Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb.</p> <p>Bydd yr offeryn diwygiedig ar gyfer Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu ar ddechrau mis Medi cyn iddo fynd gerbron y Cabinet ym mis Hydref.</p> <p>Mae Cyngor Sir Ceredigion wedi ymuno â rhwydwaith y Gyfnewidfa</p>	Mawrth 2024	Alun Williams

		Cydraddoldeb a Hawliau Dynol ac rydym yn bwrw golwg yn rheolaidd ar y Tudalennau Arferion i sicrhau bod ein ffordd o weithio yn parhau i wella.		
--	--	---	--	--

Ffurflen Ymateb y Cyngor

Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i'r argymhellion gan Archwilio Cymru

Cyngor: Cyngor Sir Ceredigion

Teitl yr adroddiad: Llamu Ymlaen – Adolygiad o Reoli'r Gweithlu'n Strategol

Dyddiad cyhoeddi: Mehefin 2022

Cyfeirnod y ddogfen: 2971A2022

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
A1	<p>Gweledigaeth ar gyfer y gweithlu a chynllunio'r gweithlu</p> <p>Gallai gweledigaeth y Cyngor a'i drefniadau cynllunio a monitro ar gyfer y gweithlu gael eu cryfhau trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ddiweddarau ei weledigaeth ar gyfer y gweithlu; • eu hintegreiddio'n fwy eglur â'i broses Cynllunio Busnes flynyddol haen un; • adolygiad blynyddol o'i gynlluniau strategol ar gyfer y gweithlu; • datblygu darlun mwy 	<p>Mae Cynllun Strategol pum mlynedd o hyd ar gyfer y Gweithlu 2022 – 2027 ar y gweill ac mae'n cyd-fynd â'r weinyddiaeth newydd a'r Strategaeth Gorfforaethol.</p> <p>Hefyd bydd y broses yn cynnwys y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adolygu'r dull adrodd blynyddol ar gyfer cynlluniau strategol ar gyfer y gweithlu a'r integreiddio â'r broses cynllunio busnes 	<p>Medi/Hydref 2022 - Gwasanaethau i gwblhau Pecyn Cymorth Cynllunio'r Gweithlu yn Strategol</p> <p>Cwblhawyd ym mis Hydref 2022</p> <p>Rhagfyr 2022 – Gweithredu targedau ac amserlenni'r Strategaeth Gweithio Hybrid</p>	Geraint Edwards

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
	<p>cynhwysfawr o sgiliau a chymwyseddau'r gweithlu;</p> <ul style="list-style-type: none"> dangos yn fwy eglur sut y mae'n defnyddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn gyson i gefnogi'r gwaith o gynllunio'r gweithlu; a datblygu targedau ac amserlenni penodol ar gyfer mesurau llwyddiant ei Strategaeth Gweithio Hybrid. 	<ul style="list-style-type: none"> Adolygu'r Strategaeth Gweithio Hybrid gan gynnwys cyflwyno targedau ac amserlenni Ymchwilio ar gyfer fframwaith cymhwysedd sgiliau a datblygu proses asesu'r gweithlu 	<p>Cwblhawyd yr adolygiad o weithio hybrid ym mis Gorffennaf 2023. Cabinet i'w ystyried ym mis Medi 2023. Y dyddiad targed diwygiedig yw Rhagfyr 2023.</p> <p>Mawrth 2023 – Ilunio a chymeradwyo Cynllun Strategol y Gweithlu ar gyfer 2022 – 2027</p> <p>Cwblhawyd Cynllun y Gweithlu ar gyfer 2023 -2028 ym mis Gorffennaf 2023. Y Cabinet i'w ystyried ym mis Medi 2023.</p> <p>Mawrth 2023 - Datblygu ac asesu fframwaith cymhwysedd sgiliau Wedi'i gynnwys yn y Cynllun Strategol ar gyfer y Gweithlu. Y dyddiad targed</p>	

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu gan y Cyngor wedi'u cynllunio mewn ymateb i argymhelliad gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau camau gweithredu	Swyddog cyfrifol
			diwygiedig yw Mawrth 2024	
A2	<p>Meincnodi</p> <p>Dylai'r Cyngor fynd ati'n fwy fel rhan o'r drefn reolaidd i wneud gwaith meincnodi mewn perthynas â'r gweithlu er mwyn cryfhau ei drefniadau cynllunio busnes a hunanasesu</p>	<ul style="list-style-type: none"> Bydd y Cyngor yn adolygu ei fesurau meincnodi presennol a'i ddefnydd o ddata er mwyn llywio'r gwaith o baratoi cynlluniau a chynnig fframwaith ar gyfer gwella trefniadau hunanasesu yn y dyfodol. 	<p>Mawrth 2023</p> <p>Gweithio gydag awdurdodau lleol rhanbarthol i nodi meincnodi ar draws y sector. Y dyddiad targed diwygiedig yw Rhagfyr 2023.</p>	Geraint Edwards

Ffurflen Ymateb y Cyngor

Camau gweithredu wedi'u cynllunio gan y Cyngor mewn ymateb i'r argymhellion a gyhoeddwyd gan Archwilio Cymru

Cyngor: Cyngor Sir Ceredigion

Teitl yr adroddiad: 'Craciau yn y Sylfeini' – Diogelwch Adeiladau yng Nghymru

Dyddiad cyhoeddi: Awst 2023

Cyfeirnod y ddogfen:

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu wedi'u cynllunio gan y Cyngor mewn ymateb i'r argymhelliad a gyhoeddwyd gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau'r camau gweithredu	Swyddog Cyfrifol
R1	<p>Dylai Llywodraeth Cymru roi mwy o eglurder ar weithredu'r Ddeddf Diogelwch Adeiladau a'u disgwyliadau er mwyn sicrhau bod awdurdodau lleol yn gallu cyflawni eu cyfrifoldebau a'u dyletswyddau newydd.</p> <p>Dylai hyn gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • egluro'r gofynion manwl ar gyfer cymhwysedd a chofrestru er mwyn galluogi awdurdodau lleol i gynllunio ar gyfer y newidiadau hyn; 	Amherthnasol gan fod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth Cymru, nid yr Awdurdod Lleol.	Amherthnasol	Amherthnasol

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu wedi'u cynllunio gan y Cyngor mewn ymateb i'r argymhelliad a gyhoeddwyd gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau'r camau gweithredu	Swyddog Cyfrifol
	<ul style="list-style-type: none"> • amserlen benodol ar gyfer datblygu a mabwysiadu canllawiau Cymreig i sicrhau y gall awdurdodau lleol ac eraill gyflawni eu dyletswyddau; a • dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda rhanddeiliaid allweddol, fel LABC Cymru, i gefnogi dealltwriaeth a gweithrediad pan gyhoeddir canllawiau. 			
R2	Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod ganddi ddigon o adnoddau i gyflawni'r newidiadau deddfwriaethol a'r newidiadau polisi ar gyfer Diogelwch Adeiladau i leihau risgiau gweithredu.	Amherthnasol gan fod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth Cymru, nid yr Awdurdod Lleol.	Amherthnasol	Amherthnasol
R3	<p>Dylai Llywodraeth Cymru adolygu'r dull marchnad gymysg o reolaeth adeiladu a dod i'r casgliad a yw'n parhau i fod yn briodol ac yn effeithiol o ran cadw adeiladau yng Nghymru yn ddiogel. Dylai hyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • asesu'r sefyllfa bresennol yn erbyn newidiadau posibl, megis y model cyflawni yn yr Alban; • gael ei fframio o amgylch dadansoddiad SWOT o gostau, buddion, bygythiadau a risgiau; 	Amherthnasol gan fod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth Cymru, nid yr Awdurdod Lleol.	Amherthnasol	Amherthnasol

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu wedi'u cynllunio gan y Cyngor mewn ymateb i'r argymhelliad a gyhoeddwyd gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau'r camau gweithredu	Swyddog Cyfrifol
	<ul style="list-style-type: none"> • dynnu ar ymchwil sy'n bodoli eisoes i nodi arferion da; a • gael ei gyhoeddi a chytuno ar ffordd ymlaen. 			
R4	<p>Dylai Llywodraeth Cymru gynyddu ei goruchwyliaeth a'i rheolaeth o'r sector rheolaeth adeiladu er mwyn sicrhau bod system sicrwydd gadarn ar waith ar gyfer rheolaeth adeiladu a diogelwch drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • greu fframwaith perfformiad cenedlaethol gyda safonau gwasanaeth clir i hyrwyddo cysondeb gwasanaeth. <p>Dylai hyn hefyd gynnwys mesurau canlyniadau i fonitro perfformiad a fframwaith gwerthuso ac adrodd ar gyfer craffu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • datblygu cynllun gweithlu diogelwch adeiladau cenedlaethol i fynd i'r afael â'r risgiau mwyaf sylweddol sy'n wynebu'r sector. Dylai hyn gynnwys casglu a chyhoeddi data yn rheolaidd, yn ogystal â rhoi sylw i flaenoriaethau, megis: 	Amherthnasol gan fod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth Cymru, nid yr Awdurdod Lleol.	Amherthnasol	Amherthnasol

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu wedi'u cynllunio gan y Cyngor mewn ymateb i'r argymhelliad a gyhoeddwyd gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau'r camau gweithredu	Swyddog Cyfrifol
	<p>- mwy o ffocws ar hyfforddeion i liniaru risgiau olyniaeth;</p> <p>- sefydlu rolau swyddi cenedlaethol cyson sy'n cyfateb i lefelau cymhwysedd;</p> <p>- cynyddu amrywiaeth y sector i sicrhau ei fod yn adlewyrchu'r Gymru fodern; a</p> <p>- dylid hefyd ystyried cyllid penodol i alluogi syrfewyr i gael a chynnal cymhwysedd.</p> <p>• dylai Llywodraeth Cymru archwilio gyda'r sector addysg bellach beth yw'r ffordd orau o ddarparu hyfforddiant rheolaeth adeiladu yng Nghymru i gefnogi cynllunio ar gyfer olyniaeth, datblygu sgiliau a chymhwysedd.</p>			
R5	<p>Dylai awdurdodau lleol ddatblygu cynlluniau gweithredu lleol sy'n mynegi gweledigaeth glir ar gyfer rheolaeth adeiladu er mwyn gallu cynllunio'n effeithiol i roi gofynion y Ddeddf ar waith.</p> <p>Dylai'r Cynlluniau:</p>			

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu wedi'u cynllunio gan y Cyngor mewn ymateb i'r argymhelliad a gyhoeddwyd gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau'r camau gweithredu	Swyddog Cyfrifol
	<ul style="list-style-type: none"> • fod yn seiliedig ar asesiad o risgiau lleol a chynnwys camau lliniaru; • nodi sut y caiff gwasanaethau rheolaeth adeiladu adnoddau i gyflawni eu holl gyfrifoldebau statudol; • dangos rôl allweddol rheolaeth adeiladu o ran sicrhau adeiladau diogel a bod yn gysylltiedig ag amcanion llesiant ac amcanion corfforaethol eraill; a • cynnwys mesurau canlyniadau sy'n canolbwyntio ar bob gwasanaeth rheolaeth adeiladu, nid dim ond strwythurau peryglus. 			
R6	<p>Dylai awdurdodau lleol adolygu eu rheolaeth ariannol ar reolaeth adeiladu ar fyrder a sicrhau eu bod yn cydymffurfio'n llawn â'r Rheoliadau. Dylai hyn gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sefydlu amserlen o adolygiadau rheolaidd o ffioedd i sicrhau bod costau'n adlewyrchu cost gwasanaethau ac yn cydymffurfio â'r Rheoliadau; 			

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu wedi'u cynllunio gan y Cyngor mewn ymateb i'r argymhelliad a gyhoeddwyd gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau'r camau gweithredu	Swyddog Cyfrifol
	<ul style="list-style-type: none"> • adrodd yn flynyddol a chyhoeddi perfformiad ariannol yn unol â'r Rheoliadau; • sicrhau bod staff perthnasol yn cael hyfforddiant i sicrhau eu bod yn rhoi'r Rheoliadau ar waith ac yn dehongli adroddiadau ariannol yn gywir; a • diwygio ffioedd i sicrhau y codir tâl am wasanaethau yn unol â'r Rheoliadau. 			
R7	Dylai awdurdodau lleol weithio gyda phartneriaid i wneud defnydd gwell o adnoddau cyfyngedig drwy archwilio'r potensial ar gyfer cydweithio a rhanbartholi i gryfhau cydnerthedd drwy ddadansoddiad cost a budd o bartneru ag awdurdodau cyfagos, sefydlu mentrau ar y cyd a/neu fabwysiadu model rhanbarthol lle bo hynny'n fuddiol.			
R8	Dylai awdurdodau lleol adolygu prosesau rheoli risgiau i sicrhau bod risgiau'n cael eu nodi, eu cofnodi, eu hasesu, eu lliniaru'n systematig a'u bod yn cael eu gwerthuso a'u craffu'n rheolaidd.	Mae'r Cyngor yn cynnal adolygiad 3 blynedd o'i Bolisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risgiau i sicrhau eu bod yn gyfredol ac yn adlewyrchu arferion gorau. Cynhaliwyd yr adolygiad diweddaraf yn ddiweddar ac mae'r drafftiau wedi'u diweddarau	Rhagfyr 2023	Rob Starr

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu wedi'u cynllunio gan y Cyngor mewn ymateb i'r argymhelliad a gyhoeddwyd gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau'r camau gweithredu	Swyddog Cyfrifol
		<p>o'r Polisi, y Strategaeth a'r Fframwaith yn destun ymgynghoriad gyda rhanddeiliaid allweddol rhwng Gorffennaf ac Awst, cyn mynd drwy'r broses ddemocrataidd yn yr hydref. Mae'r Polisi a'r Strategaeth Rheoli Risgiau yn rhoi fframwaith a phroses gynhwysfawr a luniwyd i gefnogi Aelodau a Swyddogion i sicrhau bod y Cyngor yn gallu cyflawni ei gyfrifoldebau rheoli risgiau yn llawn. Mae hyn yn cynnwys dull safonol o weithredu o ran nodi, asesu ac ymateb i risgiau. Mae'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol yn cael ei gwerthuso'n barhaus gan y Grŵp Arweiniol ac yn chwarterol gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Mae'r dogfennau wedi'u diweddarau yn cynnwys monitro risgiau i'r gwasanaethau yn fwy cadarn, eglurhad o rolau a chyfrifoldebau ac arweiniad pellach ar uwchgyfeirio/is-gyfeirio risgiau. Mae Cyngor Sir Ceredigion yn cydnabod bod dull rhagweithiol o reoli risgiau yn agwedd hanfodol ar gyflawni ei weledigaeth a gwella lles ei gymunedau a'i drigolion.</p>		

Cyf	Argymhelliad	Camau gweithredu wedi'u cynllunio gan y Cyngor mewn ymateb i'r argymhelliad a gyhoeddwyd gan Archwilio Cymru	Dyddiad targed ar gyfer cwblhau'r camau gweithredu	Swyddog Cyfrifol
		Cam gweithredu: Cyhoeddi Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risgiau wedi'u diweddarau.		

Ymateb y sefydliad

Teitl yr adroddiad: Adolygiad Dilynol o'r Gwasanaeth Cynllunio – Cyngor Sir Ceredigion

Dyddiad cwblhau: Gorffennaf 2023

Cyfeirnod y ddogfen: 3689A2023

Cyf	Argymhelliad	Ymateb y sefydliad Nodwch yma sylwebaeth berthnasol ar y camau a gynlluniwyd mewn ymateb i'r argymhellion	Dyddiad cwblhau Nodwch pryd y caiff y camau gweithredu arfaethedig eu cwblhau	Swyddog cyfrifol (teitl)
A1	A1 Bwrw ymlaen â'r argymhellion a fodlonwyd yn rhannol a heb eu bodloni yn ein hadroddiad ar Wasanaethau Cynllunio 2021 er mwyn iddynt gael sylw llawn a chael eu gwreiddio'n ddiwylliannol o fewn y Cyngor.	Bydd y Cyngor yn ailsefydlu Grŵp Gorchwyl a Gorffen i adolygu camau gweithredu ac argymhellion newydd a godwyd yn yr adroddiad. Bydd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen yn cael ei gefnogi gan swyddogion o'r tîm Rheoli Datblygu, y tîm Polisi Cynllunio, Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu a Gwasanaethau Democrataidd.	Diwedd Mis Mawrth 2024	Swyddog Arweiniol Corfforaethol (SAC) Economi ac Adfywio

Cyf	Argymhelliad	Ymateb y sefydliad Nodwch yma sylwebaeth berthnasol ar y camau a gynlluniwyd mewn ymateb i'r argymhellion	Dyddiad cwblhau Nodwch pryd y caiff y camau gweithredu arfaethedig eu cwblhau	Swyddog cyfrifol (teitl)
A2	<p>A2 Datblygu a gweithredu trefniant ffurfiol i adolygu a chymeradwyo'r rhesymau cynllunio perthnasol a ddarperir gan Aelodau wardiau lleol wrth gyfeirio cais cynllunio i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu i sicrhau bod Aelodau a staff yn cael eu diogelu a bod y Pwyllgor yn canolbwyntio ei amser ar geisiadau mwy strategol bwysig.</p>	<p>Y grŵp Gorchwyl a Gorffen i adolygu'r trefniadau presennol ar gyfer ystyried ceisiadau i'w hadrodd i'r Pwyllgor Rheoli Datblygu.</p> <p>Bydd yr adolygiad yn ystyried nifer, math y ceisiadau a'r rhesymau a roddir gan yr Aelodau ar gyfer gofyn am geisiadau yn cael eu hystyried gan y Pwyllgor Rheoli Datblygu a'r drafodaeth ddilynol yn y Pwyllgor Rheoli Datblygu.</p> <p>Bydd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen yn cael ei gefnogi gan swyddogion o'r tîm Rheoli Datblygu, y tîm Polisi Cynllunio, Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu a Gwasanaethau Democrataidd.</p>	Diwedd Mis Mawrth 2024	SAC Economi ac Adfywio

Cyf	Argymhelliad	Ymateb y sefydliad Nodwch yma sylwebaeth berthnasol ar y camau a gynlluniwyd mewn ymateb i'r argymhellion	Dyddiad cwblhau Nodwch pryd y caiff y camau gweithredu arfaethedig eu cwblhau	Swyddog cyfrifol (teitl)
A3	<p>A3 Adolygu arferion a gweithdrefnau Panel Arolygu Safle i ddiogelu yn erbyn unrhyw ganfyddiad o ragbenderfyniad gan grŵp bach o Aelodau'r Pwyllgor i sicrhau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • y gwahoddir pob Aelodau Pwyllgor i ymweliadau safle; • bod ymweliadau safle yn eithriadol, yn cydymffurfio â Phrotocolau Arolygu Safle ac yn cael eu defnyddio'n economaidd i sicrhau defnydd effeithlon a chymesur o adnoddau; a nodir ymweliadau safle cyn cyfarfodydd y Pwyllgor Rheoli Datblygu yn unol â Llawlyfr Rheoli Datblygu Llywodraeth Cymru. 	<p>Y grŵp Gorchwyl a Gorffen i adolygu trefniadau'r Panel Arolygu Safle.</p> <p>Bydd yr adolygiad yn ystyried nifer a math y ceisiadau sy'n cael eu cyfeirio at y Panel Arolygu Safle, natur yr ymweliad a thrafodaeth ddilynol yn y Pwyllgor Rheoli Datblygu.</p> <p>Bydd y Grŵp Gorchwyl a Gwella yn cael ei gefnogi gan swyddogion o'r tîm Rheoli Datblygu, y Gwasanaethau Llywodraethu a Chyfreithiol a'r Gwasanaethau Democrataidd.</p>	Diwedd Mis Mawrth 2024	SAC Economi ac Adfywio

Cyf	Argymhelliad	Ymateb y sefydliad Nodwch yma sylwebaeth berthnasol ar y camau a gynlluniwyd mewn ymateb i'r argymhellion	Dyddiad cwblhau Nodwch pryd y caiff y camau gweithredu arfaethedig eu cwblhau	Swyddog cyfrifol (teitl)
A4	<p>A4 Ail-bwrpasu'r ffordd y mae'r Grŵp Oeri yn gweithio'n ymarferol er mwyn iddo gynnal ei bwrpas arfaethedig fel fforwm dysgu ac addysgol i Aelodau gael rhagor o wybodaeth am bolisiâu cynllunio lleol a chenedlaethol i ategu penderfyniadau'r Pwyllgor Rheoli Datblygu. Bydd hyn yn diogelu Aelodau a swyddogion rhag unrhyw ganfyddiad o ragbenderfyniad gan grŵp bach o Aelodau'r Pwyllgor.</p>	<p>Y grŵp Gorchwyl a Gorffen i adolygu'r trefniant Oeri presennol.</p> <p>Bydd yr adolygiad yn ystyried nifer a math y ceisiadau a gyfeirir at y Grŵp Oeri effeithiolrwydd cyfarfodydd y Grŵp Oeri a'r penderfyniadau a wneir.</p> <p>Bydd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen yn cael ei gefnogi gan swyddogion o'r tîm Rheoli Datblygu, y tîm Polisi Cynllunio, Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu a Gwasanaethau Democrataidd.</p>	Diwedd Mis Mawrth 2024	SAC Economi ac Adfywio

Ffurflen Ymateb y Cyngor

Mae'r ddogfen hon wedi'i gosod i'w darllen yn unig – ewch i *File>Save as / save a copy* i'w harbed.

Tetl yr Adroddiad: Gosod Amcanion Llesiant Gydol Oes

Dyddiad Cwblhau: [\[i'w gadarnhau\]](#)

Cyfeirnod y ddogfen: [3624A2023](#)

Cyf	Argymhelliad	Ymateb y Sefydliad Nodwch yma sylwebaeth berthnasol ar y camau a gynlluniwyd mewn ymateb i'r argymhellion	Dyddiad Cwblhau Nodwch pryd y caiff y camau gweithredu arfaethedig eu cwblhau	Swyddog cyfrifol (Teitl)
A1	<p>Dylai'r cyngor ddatblygu ar y cynnydd a wnaed wrth weithredu egwyddor datblygu cynaliadwy fel rhan o'i amcanion lles trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> archwilio ffyrdd newydd o fanteisio ar amrywiaeth lawn ei phoblogaeth i lywio a chyflawni'r cynllun Llesiant Gydol Oes . <p>Sicrhau bod Y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig sydd wedi'i adnewyddu yn dangos sut y bydd yn cynnal gweithredu'r cynllun Llesiant Gydol oes newydd yn y tymor byr, canolig a'r tymor hir ac i uwchleuo unrhyw risgiau ariannol posibl wrth eu gweithredu yn y dyfodol.</p>	<p>Adnewyddu ein rhestr rhanddeiliaid a ddefnyddiwn wrth drefnu pob ymarfer ymgysylltu ac ymgynghori.</p> <p>Gwaith wedi'i dargedu gyda Fforwm Anabledd Ceredigion, grwpiau LHDTTC+ a grwpiau BAME er mwyn gwella perthnasoedd a chyfathrebu cyson. (Hefyd wedi'i gynnwys yng Nghynllun Cydraddoldeb Strategol Drafft 2024-2028).</p> <p>Cynnal Arolwg Rhanddeiliaid i gael barn ein poblogaeth ar sut mae'r Cyngor yn cyflawni ei Amcanion Llesiant Corfforaethol a sut rydym yn mesur ein cynnydd.</p> <p>Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig wedi cael ei ystyried gan y Pwyllgor Craffu Adnoddau Corfforaethol a bydd yn cael ei ystyried gan y Cabinet a'r Cyngor ym mis Medi 2023. Bydd y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn 'amlinellu'r risgiau i <i>gyflawni'r Amcanion Llesiant Corfforaethol hyn tra hefyd yn nodi sut y bydd adnoddau'r Cyngor yn cael eu defnyddio i reoli a</i></p>	<p>Rhagfyr 2023</p> <p>Yn parhau</p> <p>Medi 2023</p> <p>Medi 2023</p>	<p>Diana Davies</p> <p>Diana Davies</p> <p>Diana Davies</p> <p>Duncan Hall</p>

<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau bod y mesurau newidiol o reoli perfformiadau yn canfod y mesuriadau mwyaf addas i ddarparu dulliau monitro, adrodd a chraffu ar y cynnydd sy'n cael ei wneud wrth i'r Llesiant Gydol Oes gael ei weithredu mewn modd effeithiol. 	<p><i>lliniaru'r risgiau hyn dros y tymor byr i'r tymor canolig.'</i></p> <p>Y Tîm Perfformiad ac Ymchwil i weithio gyda Swyddogion Arweiniol Corfforaethol a Rheolwyr Corfforaethol i ddatblygu a nodi mesurau ychwanegol sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau i ddangos cynnydd o ran cyflawni'r Amcanion Llesiant Corfforaethol.</p> <p>Datblygu dangosfwrdd Amcanion Llesiant Corfforaethol i fonitro, adrodd a chraffu ar y cynnydd sy'n cael ei wneud ar gyflawni'r amcanion. Y Dangosfyrddau i'w cyflwyno, eu monitro a'u craffu mewn cyfarfodydd Bwrdd Perfformiad.</p> <p>Diweddarau Canllawiau Cynllunio Busnes ar gyfer 2024/25 i ddarparu cymorth pellach ar gyfer gosod mesurau perfformiad, yn enwedig mesurau sy'n seiliedig ar ganlyniadau</p>	<p>Yn parhau/Mawrth 2024</p> <p>Medi 2023</p> <p>Mawrth 2024</p>	<p>Diana Davies</p> <p>Diana Davies</p> <p>Diana Davies</p>
--	--	--	---

Maer' dudalen yn wag yn fwriadol

Cyngor Sir CEREDIGION County Council

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu
Dyddiad:	27 Medi 2023
Lleoliad:	Hybrid
Teitl:	Adroddiad ar gynnydd Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft a Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft 2023-24
Pwrpas yr Adroddiad:	Cyflwyno'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft 2022-23 a diweddariad ynghylch cynnydd gyda Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2023-24
Ar gyfer:	Gwybodaeth a Phenderfyniad

Cefndir:

Cyflwynwyd adroddiad ar Ddogfen y Fframwaith Llywodraethu a Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2022-23 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ('y Pwyllgor') ar 17 Ionawr 2023 ([dolen](#)) ac ar 9 Mawrth 2023 ([dolen](#)).

Dogfen Fframwaith Llywodraethu Drafft 2022-23

Mae Dogfen Fframwaith Llywodraethu Drafft 2022-23 (**Atodiad 1**) wedi'i ddiweddarau yn dilyn adroddiad blaenorol 9 Mawrth 2023 i sicrhau ei fod yn parhau i fod yn gyfredol:

- Tystiolaeth / camau gweithredu wedi'u tynnu o'r ddogfen lle nad ydynt bellach yn berthnasol neu wedi'u cwblhau;
- Gwnaed mân newidiadau gramadegol;
- Ychwanegwyd tystiolaeth ychwanegol ar gyfer A1.1, A1.3, A1.4, A2.2, A2.3, A3.5, B1.1, B1.4, B3.3, B3.4, C2.4, D1.1, D2.2, E1.1, E2.1, E2.4, E2.9, F2.3, F3.1, F3.2, F3.3, F3.4, F3.5, F4.1, F5.2, G1.1, G2.3 & G3.2.
- Actions have been updated to reflect the current position including:
  - A1.1 – dileu gwaith Cod Ymddygiad (sydd bellach wedi'i gwblhau), a gweithredu diwygiedig ynghylch cyfarwyddwyr, ymddiriedolaethau ac aelodaeth;
  - 1. A1.2 – diweddariad ynghylch e-hyfforddi Moeseg/Twyll ac ynghylch adolygiad trefniadau llywodraethu'r Gwasanaeth Cynllunio ar ôl derbyn Adolygiad Dilydol Gwasanaeth Cynllunio Archwilio Cymru;
  - A1.4 – dileu camau gweithredu ynghylch Polisi Chwythu'r Chwiban (sydd bellach wedi'i gwblhau); a
  - B1.1 – cywiro statws adolygiad Cynllun Cyhoeddi Rhyddid Gwybodaeth a diwygio Gweithredu ynghylch hyn, polisi Rhyddid Gwybodaeth a gwaith polisi EIR.
- Diweddarau manylion perthnasol y Swyddog Arweiniol gan gynnwys:
  - Alan Morris yn cymrud lle Arwyn Morris (A3.1, F4 a G1.1);

- Ychwanegu Alun Williams yn B1.3;
- Ychwanegiad Elin Prysor a Lowri Edwards yn B2.3; a
- Ychwanegu Lowri Edwards yn E1.1 a E2.1.

Dangosir yr holl newidiadau i'r Fframwaith ers ei gyflwyno ddiwethaf i'r Pwyllgor gan ddefnyddio newidiadau wedi'u tracio mewn coch.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2022-23

Paratowyd Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft 2022-23 (gweler **Atodiad 2**) yn unol â'r fframwaith. Mae'n cynnwys:

- Cydnabod cyfrifoldeb dros sicrhau llywodraethu da;
- Cyfeiriad at yr asesiad;
- Barn ar lefel y sicrwydd y gall y trefniadau llywodraethu ddarparu;
- Adroddiad cynnydd ar sut y cafodd materion a nodwyd y llynedd eu datrys;
- Cynllun gweithredu y cytunwyd arno i ymdrin â materion llywodraethu dros y flwyddyn nesaf; a
- Chasgliad.

Ar 9 Mawrth 2023, cytunodd y Pwyllgor i argymhell bod y Cyngor yn cymeradwyo Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft 2022-23, yn amodol ar gynnwys y ddedfryd ganlynol yn y crynodeb terfynol:

'Cadarnhaodd yr adolygiad fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn effeithiol ac yn addas o ran pwrpas'.

Mae'r frawddeg hon bellach wedi'i chynnwys (gweler tud. 5 o **Atodiad 2**).

Ar 20^{Ebrill} 2023 cytunodd y Cyngor i gymeradwyo Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft 2022-23 ([dolen](#)).

Mae Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft 2022-23 (gweler **Atodiad 2**) hefyd wedi'i ddiweddarau yn dilyn yr adroddiad blaenorol ar 9 Mawrth 2023 i sicrhau ei fod yn parhau i fod yn gyfredol.:

- Gwnaed mân newidiadau gramadegol;
- Y wybodaeth ddiweddaraf am Adolygiad Dilydol Gwasanaeth Cynllunio Archwilio Cymru (tudalen 4);
- Gwaredu paragraff sy'n perthyn i adolygiad Archwilio Cymru o'r Gwasanaeth Archwilio oddi wrth y Crynodeb Gweithredol, gan fod hyn yn cael ei gyfeirio ato islaw yn y ddogfen (gweler Adrannau 5 a 6);
- Diweddarau cyflawniadau llywodraethu corfforaethol 2022-23 (er mwyn adlewyrchu newidiadau i'r Ddogfen Fframwaith Llywodraethu y cyfeiriwyd ati uchod) (tudalennau 7-30);
- Diweddarau Adran 4 ('*Barn ar lefel y sicrwydd y gall y trefniadau llywodraethu ei ddarparu*').
- Diweddarau Canlyniad/Cynnydd a Nodir (colofn 3) o Adran 5 (Materion a nodwyd ar gyfer y llynedd (2022-2023)) (sy'n dechrau ar dudalen 33) fel a ganlyn:
  - A1.1 – diweddariad ynghylch yr adborth rhagorol gan aelodau a'r gwerth ychwanegol yn hyn (cyfarwyddwyr, ymddiriedolwyr ac aelodaeth), diweddariad ynghylch Cod Ymddygiad y gweithlre, hyfforddiant moeseg/twill ynghylch adolygiad trefniadau llywodraethu'r Gwasanaeth Cynllunio yn dilyn Adolygiad Dilydol Gwasanaeth Cynllunio Archwilio Cymru;

- A1.2 – diweddariad ynghylch Adroddiad Dilynol Gwasanaeth Cynllunio Archwilio Cymru;
- A1.4 – diweddariad ynghylch gwaith Polisi Chwythu'r Chwiban (wedi'i gwblhau); a
- B1.1 – diweddariad ynghylch system cyfarfod cyhoeddus hybrid a darlledu cyfarfodydd, a'r wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd o ran Polisi Rhyddid Gwybodaeth, Polisi EIR a Chynllun Cyhoeddi Rhyddid Gwybodaeth.
- Diweddarau Camau Gweithredu (colofn 2) o Adran 6 (Cynllun gweithredu y cytunwyd arno ar gyfer materion i'w hystyried yn ystod 2023-24) fel a ganlyn:
  - A1.1 – diweddariad bod Cod Ymddygiad Swyddogion wedi'i ddiweddarau, diweddariad ynghylch hyfforddiant e-ddysgu moeseg/twyll ac ynghylch Adolygiad Dilynol Gwasanaeth Cynllunio Archwilio Cymru, diweddariad ynghylch gwaith ynghylch adborth aelodau a gwerth ychwanegol sy'n weddill (cyfarwyddwyr, ymddiriedolwyr ac aelodaeth);
  - A1.2 – diweddariad ynghylch Adolygiad Dilynol Gwasanaeth Cynllunio Archwilio Cymru ac yn ychwanegol Gosodiad Amcanion Llesiant Archwilio Cymru Gwaith adroddiad archwiliad;
  - A1.4 – dileu gwaith Polisi Chwythu'r Chwiban (wedi'i gwblhau); a
  - B1.1 - diweddariad ar y cynnydd o ran Polisi Rhyddid Gwybodaeth, Polisi EIR a Chynllun Cyhoeddi Rhyddid Gwybodaeth.

Dangosir yr holl newidiadau i Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft 2022-2023 ers iddo gael ei gyflwyno ddiwethaf i'r Pwyllgor gan ddefnyddio newidiadau wedi'u tracio mewn coch.

Gofynnir i'r Pwyllgor argymhell bod y Cyngor yn cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft diwygiedig 2022-23 (yn **Atodiad 2**).

Fframwaith Llywodraethu 2023-24 a'r Cynllun Gweithredu'r Flwyddyn Gyfredol

Cynhelir gweithdy ar 6 Rhagfyr 2023 er mwyn i Swyddogion perthnasol ac Aelodau'r Pwyllgor ystyried cynnydd ar y camau a nodir yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2022-23.

Yn ystod y gweithdy hwn, bydd y Ddogfen Fframwaith Llywodraethu yn cael ei diweddarau i adlewyrchu'r cynnydd a wnaed tuag at gwblhau'r camau hyn. Yna bydd Dogfen Fframwaith Llywodraethu drafft 2023-24, dogfen wedi'i diweddarau yn cael ei chyflwyno i'r Pwyllgor hwn yn y cyfarfod ar 24 Ionawr 2024.

Argymhellion:

Gofynnir i'r Pwyllgor:

- i) Nodi cynnwys yr adroddiad hwn;
- ii) Nodi Dogfen Fframwaith Llywodraethu Drafft 2022-23 (**Atodiad 1**); a
- iii) Recommend bod y Cyngor yn cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft 2022-23 (**Atodiad 2**).

Rhesymau dros yr Argymhelliad: Bwrw ymlaen â chyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2022-2023.

Atodiadau:

Atodiad 1: Dogfen Drafft Fframwaith Llywodraethu 2022-2023
Atodiad 2: Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft 2022-23

Tudalen 236

Pennaeth y Gwasanaeth: Elin Prysor, Swyddog Arweiniol Corfforaethol – Llywodraethu a Chyfreithiol Swyddog Gwasanaethau / Monitro
Swyddog Adrodd: Hannah Rees, Swyddog Llywodraethu
Dyddiad: 14/8/2023
7/9/2023

CEREDIGION COUNTY COUNCIL

**Governance Framework Review
2022 -2023**

Scoring						
Note that each score used throughout this Governance Framework Document is a score out of 10 e.g. a score of 7/8 means a score of between 7 and 8 out of a total 10 marks.						
A. Behaving with integrity, demonstrating strong commitment to ethical values, and respecting the rule of law						
Local government organisations are accountable not only for how much they spend, but also for how they use the resources under their stewardship. This includes accountability for outputs, both positive and negative, and for the outcomes they have achieved. In addition, they have an overarching responsibility to serve the public interest in adhering to the requirements of legislation and government policies. It is essential that, as a whole, they can demonstrate the appropriateness of all their actions and have mechanisms in place to encourage and enforce adherence to ethical values and to respect the rule of law.						
Sub-principles	Behaviours	Evidence	Expected	✓/X	Score	Action
A1. Behaving with integrity	Elin Prysor / Lowri Edwards/ Duncan Hall / Alex Jenkins A1.1 Ensuring Members and Officers behave with integrity and lead a culture where acting in the public interest is visibly and consistently demonstrated thereby protecting the reputation of the organisation	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Code of Conduct for Members</u> (updated in 2016) available on the Council's website, intranet site (CeriNet) under Councillor Resources, and in the <u>Constitution</u>. • <u>Members Code of Conduct Flowchart</u> (updated in 2016). • <u>Code of Conduct for Officers*</u> (review undertaken and ~~currently awaiting approval~~ <u>new version published April 2023</u>) available along with all Corporate policies and strategies via Council website/<u>CeriNet and Staff News update for CeriNet published to inform Staff of changes.</u> • <u>Mandatory Induction and follow-up training on Code of Conduct and ethics provided to all Members.-</u> • <u>A comprehensive Induction programme for all Councillors undertaken following the Local Elections in 2022</u> • ~~—~~ • <u>Ethics/Fraud training provided in collaboration with Council's insurer at Corporate Managers' quarterly workshop 2021 forming a basis for e-learning module for all Staff.</u> • <u>-Internal Audit ('IA') & Governance Services working with Learning & Development –prepared scenarios for training. Training supported by recent review of Council's Strategy on Counter-Fraud, Corruption & Bribery (to include Anti-Money Laundering).</u> • <u>Follow up Internal Audit of Council's arrangements regarding Ethics also in progress-(currently in review).</u> • <u>Day to day advice is provided by the Monitoring Officer ('MO') and Scrutiny Support Officer.</u> • <u>Disciplinary Policy (Nov 2017).</u> • ~~Personal Development Review~~ <u>Survey of members training and development needs carried out annually.</u> • <u>Register of Members interests, available from the Council's Democratic Services, reviewed by MO. <u>Register of Members' Interests also published on the Council website.</u></u> • <u>All Councillors have completed a Personal / Confidential Data Agreement.</u> • ~~—~~ • <u>Declaration of Interest and Hospitality forms for Officers and Members on CeriNet (review completed and new versions published July 2023).</u> 	Codes of Conduct	✓	7/8	Acceptable - Minor adjustments may be required. MO to continue to advise Members further on the Code of Conduct. MO to continue to advise Chief Officers further on the need to declare: <ul style="list-style-type: none"> • close personal associations with other Officers or Members, Ongoing review on Chief Officers business declarations Review Members holding directorships, trusteeships, or memberships <u>and consideration to be given to added value arising from member feedback.</u> ~~MO to consider member feedback and added value.~~ -Dispensations forms for Members updated. Appraisals recommenced. ~~Reviewed Code of Conduct for Officers to be issued once approved.~~ Officers to complete a Mandatory Ethics/Fraud e-training module once
			Individual Sign-off with regard to compliance with the code	✓		
			Induction for new Members and Staff on standard of behaviour expected	✓		
			Performance appraisals <u>for Officers otherwise known as Personal Development Reviews</u>	✓		
		Officer Declaration forms				

		<ul style="list-style-type: none"> Regular reminders and advice is sent by the MO to Staff via internal News update emails. Monitoring and review by MO of Chief Officers' declarations annually. MO advises Chief Officers and Members on need to declare close personal associations with other Officers or Members (MO News Email Update of 20.7.2024 28.6.22 on CeriNet and MO News Email Update of 5.10.22 on CeriNet) including advising Chief Officers at Leadership Group Meetings Declaration of interest process to be extended to include requirement regarding related-parties: that officers and Members declare if they are closely-related to other officers, Members or teachers. Review of Declarations of Interest and Hospitality forms for Officers completed and new versions published July 2023. Specific declaration/return required if this includes/does not include a Chief Officer (and to state relationship). Declaration of interest process to be extended to include requirement that Members specify Directorships- company name and number, (un)remunerated, private interest or Council appointment. MO to remind Members of the need to accurately disclose –all Directorships (including dormant companies). Declaration of interest process to be extended to include requirement that- Members specify role within memberships- observer, member, volunteer, Committee member, Board member or Trustee. Officers' declaration of interest ~~to~~ include requirement to declare if they or a close family member, or any person or organisation acting on their behalf, are on the Board, management committee or other controlling group of an organisation with which the Council has significant dealings. Update advice on Council Employees' Declarations and Registration of Interests news email updates published. MO advising of Officers re declarations of interest is ongoing. Regular reminders through News Updates on CeriNet system and at Leadership Group. Updates on Council Employees' Declarations of Interest and Hospitality were published on –3rd March 2022, 28th June 2022, ~~and~~ 5th October 2022 and [X] on the Council's CeriNet Site, including links to the relevant forms and Code of Conduct for Local Government Employees (review completed and new version published April 2023, with Staff News update for CeriNet published to inform Staff of changes), along with a reminder that any queries or requests for advice should be made to the MO. Chief Officers informed through CeriNet system news update of MO email re declaring interests and Hospitality and reminder to Chief Officers sent. 				<p>completed & approved (e-learning training content completed, to be created into e-learning training module shortly).</p> <p>Planning/Development Management Committee governance actions/documents established, training to be provided and progress to be reviewed during 2022-2023.</p> <p>~~Discussions are currently taking place with Governance arrangements shall continue to be reviewed in relation to the Planning Service, including as part of the response to the recommendations from the Audit Wales to support their Planning Service Follow-Up Review (received 18.7.2023). Any recommendations will be responded to.~~</p>
--	--	---	--	--	--	--

Formatted: Font color: Auto

Field Code Changed

Formatted: Font color: Auto

Formatted: Bulleted + Level: 1 + Aligned at: 0 cm + Indent at: 0.63 cm

Formatted: Bulleted + Level: 1 + Aligned at: 0 cm + Indent at: 0.63 cm

Formatted: Highlight

		<ul style="list-style-type: none"> • ~~Review is currently being undertaken of the external bodies that have appointed Members, including added value, and also updating of the Constitution. Training to be provided on the role of Members on External Bodies~~ • MO to undertake enquiries with company secretaries as necessary to ascertain basis of Members trustee/Directorship interests within charitable organisations or companies, and rationale. Also to seek amendment of Articles of Association or resignation of Council directorships if necessary. • Declarations of interest by Members and Officers at meetings, an opportunity to make reference to any close personal contacts/roles etc. • Ongoing review on Chief Officers' business declarations. • Update Dispensations forms for Members completed. • Members required to update Register of Interests in accordance with the Code of Conduct, and in addition, annually, which is opportunity to reference any close personal associates/roles etc. This now includes lay/independent members of the Ethics & Standards Committee and Governance & Audit Committee. Register of Interests booklet published for each Member on Council Website. • Proactive regular advice and reminders sent to Members and Officers, as required. • MO to advise Officers further on the need to declare interests in organisations which actually, or may conflict with Council interests including: <ul style="list-style-type: none"> ○ Contractors; ○ School Governors; ○ Clerk to Town and Community councils; ○ Members of Town and Community councils; and ○ School Governors. • MO to advise Officers further on the need to declare: <ul style="list-style-type: none"> ○ Directorships; and ○ Other employment Including whether conflicting with the Council's interests or Not ~~(review completed and updated declarations published July 2023)~~. • Dispensations forms for Members updated (2022). • Professional Qualified Officers and Teachers have to meet their professional body/organisation requirements. • Members complete a HR training module. • Training on standards of behaviour is provided to Managers for Staff. • MO circulates to political group leaders updates/decisions from the Adjudication Panel for Wales 				
--	--	--	--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> • MO meets with political group leaders quarterly to consider their new duties to uphold standards of conduct of Members in their group. • Political group leaders to cooperate with the Ethics and Standards Committee as required in pursuance of their new duties. • Political group leaders to complete template setting out actions undertaken to evidence compliance with their new duties. • Local Resolution Procedure for Members: ungrouped /unaffiliated Member receives Council Chair/Vice Chair' advice/support. • The Ethics and Standards Committee has received training on its new duties (from May 2022) under the Local Government and Elections (Wales) Act 2021 ('2021 Act'), • The Terms of Reference of the Development Management Committee (formerly Development Control Committee) have been revised. • The Operational Procedures document for the Development Management Committee has been revised. • The Scheme of Delegations contains criteria for applications, which must be referred to the Development Management Committee, and those applications that can be delegated to the Corporate Lead Officer. • A Protocol for Good Practice for Councillors at Development Management Committee has been produced and included in the Constitution. 				
	<p>Elin Pryor A1.2 Ensuring Members take the lead in establishing specific standard operating principles or values for the Organisation and its Staff and that they are communicated and understood. These should build on the Seven Principles of Public Life (the Nolan Principles)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A good working relationship exists with all key regulators. • <u>The Corporate Strategy 2022-2027 includes Corporate Well-being Objectives</u> setting out the Council's priorities and high-level objectives with supporting actions on an annual basis. Council considered the draft Self-assessment and Annual Review of Performance and Well-being Objectives Annual Report 2021-22 on 15.12.22. • <u>Code of Conduct for Members (2016).</u> • <u>Register of Members' interests available from the Council's Democratic Services</u> reviewed by MO. • Declarations of interest by Members and Officers at meetings. • Chief Officers' annual Declarations of Interest and continuing obligations to declare interests. • Member annual update of Register of Interests and continuing obligations to declare interests (including lay/independent members of the Ethics & Standards Committee and Governance and Audit Committee). • A Protocol for Good Practice for Councillors at Development Management Committee has been produced and included in the Constitution. 	<p>Standards reflect WG Public Service Values</p>	<p>✓</p>	<p>7/8</p>	<p>Acceptable - Minor adjustments may be required.</p>
			<p>Communicating shared values with Members, Staff, the community and partners</p>	<p>✓</p>		<p>Planning/Development Management Committee governance actions/documents established, training to be provided and progress to be reviewed during 2022-2023.</p> <p><u>Governance arrangements shall continue to be reviewed in relation to the Planning Service, including as part of the response to the recommendations from the Audit Wales -Planning Service Follow-Up Review ongoing received 18.7.2023.</u></p>

						<p><u>Any recommendations will be responded to.</u></p> <p><u>Audit Wales – setting of well-being objectives examination received June 2023. The recommendations will be responded to.</u></p>
	<p>Elin Prysor / Lowri Edwards A1.3 Leading by example and using these standard operating principles or values as a framework for decision making and other actions</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Minutes for all committees</u> contain Declarations of Interest-Officers and Members. • <u>The Constitution</u> is subject to regular reviews, with ongoing updates as required, including presenting proposed changes to Cross Party Constitution Working Group, to make recommendations on changes to Constitution to Council. Further revision is ongoing, as the Constitution is a live document, to reflect legislative changes and according to need. Council approved amendments on 3.3.22, 8.7.22, ~~and~~ 20.10.22 <u>and 13.7.23.</u> • A comparison exercise was undertaken of the Current Constitution against the Model Constitution issued by WLGA, with changes made where necessary to ensure the Council's constitution remains up to date. • Politically Balanced Constitution Cross Party Working Group meets regularly to consider proposals for Constitution updates. Meetings held 20.6.22, ~~and~~ 12.9.22 <u>and 25.4.23.</u> • MO/Governance Officer report to Council to update delegations and Constitution. • Task and Finish Group (T&F group) to develop actions that will improve the Planning Service including decision making. • The Terms of Reference of the Development Management Committee have been revised to clearly state its purpose, role and responsibilities, and how it links to Corporate Priorities. • An Operational Procedures document for the Development Management Committee has been revised. • A Protocol for Good Practice for Councillors at Development Management Committee has been produced and included in the Constitution. • Development Management Committee Scheme of Delegations has been revised to allow it to better focus on more strategically important and major applications. • The Scheme of Delegations contains criteria for applications, which must be referred to the Development Management Committee, and those applications that can be delegated to the Corporate Lead Officer. • A 'cooling-off' process has been established within the Development Management Committee Operational 	Leadership values set out by WG are followed	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Decision making practices	✓		
			Declarations of interest made at meetings	✓		
			Conduct at meetings	✓		
			Shared values guide decision making	✓		
			Develop and maintain an effective standards committee	✓		

		<p>Procedures in order to review planning applications, which may, if approved, be a significant departure from policy.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chief Officer annual Declarations of Interest. • <u>Corporate Strategy (2022-2027)</u> contains the priorities of the Council. • The Well-being and Improvement Objectives build on the priority areas identified in the <u>Corporate Strategy 2022-2027</u> and are reviewed annually These are developed in consultation with the public and Members. Council considered the draft Well-being and Improvement Objectives Annual Report 2020-21 and approved the Well-being Objectives for 2022-23 on 21.10.21, which are published on the Council's website. • ~~A mandatory E-learning training module, on the Well-Being of Future Generations Act 2015 ('WFGA') must be completed by all Staff~~ • Members' standards and conduct matters considered by the Council's <u>Ethics and Standards Committee</u>. Public meetings held regularly, and chaired by an independent person-determine dispensations, and -consider strategic/policy issues and receive updates from PSOW Findings & APW cases. • <u>Code of Conduct Training</u> provided to all Members following the Local Elections 2022. • <u>A comprehensive Induction programme for all Councillors undertaken following the Local Elections in 2022.</u> • ~~—~~ • Committee and Members are advised by the MO & Standards Officer. • Ethics and Standards Committee engage actively in the training of Members. • Standards Conference 2018 jointly hosted by Powys & Ceredigion County Council (held on 14 September 2018). A similar conference was to be hosted by North Wales Councils in 2021-postponed due to Covid-19. • Annual Ethics & Standards Committee Report reported to Council in October 2022. • Governance and Audit Committee carry out a benchmarking exercise annually to provide further assurance on the review of the <u>Annual Governance Statement ('AGS')</u> process. • IA review and report on the process annually. Governance & Audit Committee meets regularly to consider governance and external regulator reports. Chaired by non-executive member. ~~2024/22/23~~ IA review reported on ~~109.3.232~~ ~~and an update to address changes made reported on 6.6.22.~~ • Governance and Audit Committee Annual Report reported to Council on ~~2313.79.20234~~ and approved. • <u>Covid-19 Governance Structure</u> introduced by the Council, to include temporary delegated powers for the Council's Chief 				
--	--	---	--	--	--	--

		<p>Executive and Leadership Group through use of Urgent Decisions for decisions relating to the Council's COVID-19 response), in accordance with Council's Constitution.</p> <ul style="list-style-type: none"> Record of Decisions, made by the Covid-19 Leadership Group ('Gold Command') published on the Council's Website. 				
<p>Elin Prysor/Alun Williams A1.4 Demonstrating, communicating and embedding the standard operating principles or values through appropriate policies and processes which are reviewed on a regular basis to ensure that they are operating effectively</p>		<ul style="list-style-type: none"> Effective 'Strategy to Counter Fraud, Corruption and Bribery (to include Anti-Money Laundering)' updated and approved by Council 17.6.21(minutes confirmed 23.9.21). Internal Audit Annual Report on Counter Fraud presented to Governance and Audit Committee at year-end. <u>2021/22 Last report presented 6.6.22 and 2022/23 report presented 21.6.23.-</u> Register of Members' interests available from the Council's Democratic Services. Declarations of interest/hospitality for Officers, as required <u>(review completed and new forms published July 2023).</u> MO circulates reminder re interest/hospitality declarations to Staff quarterly. NFI match highlights Staff who are directors of companies that have dealings with the Council – any non-declarations investigated by IA and reported to MO. Chief Officer Declarations of interest updated annually. Politically Restricted Post Register for Officers maintained and Political Restrictions on Local Government Employees Policy available to employees on CeriNet. Register of Politically Restricted Posts published on Council website. Ethics/Fraud training provided 2021 forming a basis for e-learning module for all Staff, and IA & Governance Services working with Learning & Development to prepare scenarios for training <u>(e-learning training content completed, to be created into e-learning training module shortly).</u> Training supported by recent review of Council's Strategy on Counter-Fraud, Corruption & Bribery (to include Anti-Money Laundering). Ethics Audit undertaken during 2019. Follow up Internal Audit of Council's arrangements regarding Ethics also in progress <u>(currently in review).</u> Whistleblowing Policy available to Employees and Contractors <u>has been reviewed, updated, presented to Overview and Scrutiny Co-ordinating Committee (recommended to approve), Cabinet (approved) and published on CeriNet 17.4.2023(updated 2018 – awaiting approval) on CeriNet and is updated as necessary.</u> MO is the Corporate Lead Officer ('CLO'), and advises Whistle-blowers, as appropriate. A mandatory E-learning training module on Whistleblowing must be completed by all Staff. <u>The MO keeps a register of</u> 	<p>Anti-fraud and corruption policies are working effectively</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required</p>
			<p>Up-to-date register of interests (Members and Staff)</p>	<p>✓</p>		<p>Delegated Decisions Register to be published.</p>
			<p>Up-to-date register if gifts and hospitality</p>	<p>✓</p>		<p>~~Continued monitoring of the Mandatory e-learning take up of Whistleblowing module.~~</p>
			<p>Whistleblowing policies are in place and protect individuals raising concerns</p>	<p>✓</p>		<p>~~Whistleblowing Policy has been reviewed and updated – to be presented to Overview and Scrutiny Committee and Cabinet for approval.~~</p>
			<p>Whistleblowing policy has been made available to members of the public, employees, partners and contractors</p>	<p>✓</p>		<p>~~Revised Officer Code of Conduct and Declaration of Interest forms to be presented to Scrutiny Committee~~</p>
			<p>Complaints policy and examples of responding to complaints about behaviour</p>	<p>✓</p>		<p>Report on generic whistleblowing activity to be presented to Overview and Scrutiny Co-ordinating Committee.</p>
			<p>Changes/improvements-, as a result of complaints received and acted upon</p>	<p>✓</p>		
			<p>Members and Officers code of conduct refers to a requirement to declare interests</p>	<p>✓</p>		
			<p>Minutes show declarations of interests were sought and appropriate declarations made</p>	<p>✓</p>		

		<p>~~referrals and reports 6 monthly to the Overview and Scrutiny Co-ordinating Committee.~~</p> <ul style="list-style-type: none"> • All complaints are dealt with in accordance with the corporate procedures which include informal and formal stages and these are communicated to Staff on a regular basis. • The complaints system is monitored by the Corporate Complaints and Freedom of Information Manager. • Revised Corporate Concerns and Complaints Policy published 1.10.2021. • Improvements are implemented as a result of complaints /recommendations received. • <u>Council Complaints and Freedom of Information Privacy Notice.</u> • Annual Complaints Report considered by the Governance and Audit Committee and Cabinet prior to approval by Council, presented to Council and noted. • Annual Complaints Report includes Lessons Learned from complaints received. • <u>Ethics and Standards Committee</u> and all other committee agendas/minutes contain disclosures of interests. • <u>Minutes for all committees</u> published on the Council's Website. • <u>Cabinet Decision Notices</u> published on the Council's Website. • Preparation for publication of delegated decisions register ongoing. Development Management Committee delegated decisions published for each Development Management Committee. • <u>Register of Contracts</u> published on Council Website. • Necessary changes to Constitution regarding Governance and Audit Committee per 2021 Act approved by Council ~~23.9.21, 3.3.22, 8.7.22 and 20.10.22.~~ • The Terms of Reference of the Development Management Committee have been revised. • The Operational Procedures document for the Development Management Committee/Development Management Committee has been revised. • A Protocol for Good Practice for Councillors at Development Management Committee has been produced and included in the Constitution. • Decisions made contrary to officer advice and that do not fulfil the criteria of the checklist being developed for the Development Management Committee will be annually reviewed as part of the AMR process and reported to the internal audit procedures. 				
	Elin Prysor	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ethics and Standards Committee</u> championing ethical compliance to ensure that public have trust and confidence 	Scrutiny of ethical decision making	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and

A2 Demonstrating strong commitment to ethical values	A2.1 Seeking to establish, monitor and maintain the organisation's ethical standards and performance	that Members and Officers work to highest ethical and moral standards.	Championing ethical compliance at governing body level	✓		meets best practice. No further action required.
	Elin Pryor A2.2 Underpinning personal behaviour with ethical values and ensuring they permeate all aspects of the organisation's culture and operation	<ul style="list-style-type: none"> The <u>Ethics and Standards Committee</u> has been proactive, leading on training sessions and putting procedures in place for dispensation arrangements. The structure has recently been reviewed to improve efficiency and effectiveness. Officers such as Internal Auditors, sign an annual Code of Ethics affirmation. Internal Audit Charter approved by <u>Governance & Audit Committee</u> 17th January 2023. Carmarthen County Council undertook an independent audit of ethics within the Council during 2019. Follow up Internal Audit of Council's arrangements regarding Ethics in progress (<u>currently in review</u>). Training Needs Analysis Questionnaire has been circulated by Council newsletter to Staff requesting opinion on ethical culture of Council & training module planned in response to feedback. 	Provision of ethical awareness training	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required. All actions have commenced and are on-going
	Geraint Edwards A2.3 Developing and maintaining robust policies and procedures which place emphasis on agreed ethical values	<ul style="list-style-type: none"> Employee Handbook is reviewed annually, is available on <u>CeriNet</u>, sets out the expected Employee behaviour and includes the <u>Code of Conduct for Local Government Employees</u> (<u>review completed and new version published April 2023</u>). Training on equality and diversity and recruitment and selection including equal opportunities is <u>mandatory-provided</u> for all Ceredigion County Council Managers. All Staff must complete an e-learning module on Equality & Diversity. <u>Procurement Strategy 2018-2022</u> was approved by Council 19th June 2018. Procurement training also being rolled out to Staff. <u>Council Recruitment Policy and DBS Policy</u>. <u>All Group Leaders signed Diversity in Democracy Declaration in September 2021</u>. 	Appraisal processes take account of values and ethical behaviour Staff appointments policy Procurement policy	✓ ✓ ✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Duncan Hall A2.4 Ensuring that external providers of services on behalf of the organisation are required to act with integrity and in compliance with high ethical standards expected by the organisation	<ul style="list-style-type: none"> <u>Standard Terms and Conditions</u> for all Suppliers of Goods and services include conditions relating to Equality and Diversity and are available on the Council's website. <u>Procurement Strategy 2018-2022</u> In-House software used to retrospectively check for suspected duplicate payments. Council has developed a Modern Slavery Policy (sent to contractors of the Council), Anti-Slavery Annual Statement 2019-2020 and Code of Practice Ethical Employment in Supply Chains. 	Agreed Values in partnership working -Statement of business ethics communicates commitment to ethical values to external suppliers -Ethical values feature in contracts with	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.

			external service providers			
			Protocols for partnership working	✓		
A3. Respecting the rule of law	Elin Prysor/ ~~Arwyn Morris~~ Alan Morris A3.1 Ensuring members and Staff demonstrate a strong commitment to the rule of the law as well as adhering to relevant laws and regulations	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Council Constitution</u>. Consideration is being given to the Data Protection Principles, and processing of personal information in the context of Council Committees and all Members. • Training for all Members on -Introduction for Council, including GDPR) following the May 2022 Elections. • Statutory powers and legal implications included in every decision-making Cabinet report. • Legal and Financial advice/implications is provided on all appropriate reports for decision. • The MO and Legal Services are available to advise as appropriate. • The IA Service is available to advise as appropriate. • The MO attends Leadership Group/Cabinet/Council meetings. • The MO routinely attends many public meetings, as required, subject to availability. • In the absence of the MO, the Deputy MO will attend Cabinet and Council meetings. • Gold Command Record of Decisions published on the Council's website). • The 2021 Act has an effect on corporate bodies, including the Council, and work to ensure compliance has taken place, including through the Cross-Party Constitution Working Group (Members of each political group in attendance), reports to the Governance and Audit Committee and Council, with a Council Action plan having been prepared and updated regularly, and meetings with relevant Officers and CLOs held, as appropriate. 	Statutory provisions	✓	7/8	<p>Acceptable - Minor adjustments may be required.</p> <p>Training -provided to all Members regarding their responsibilities in relation to Data Protection Principles-</p> <p>Privacy notices for Councillors being developed to be provided by Data Protection Officer</p>
			Statutory guidance is followed	✓		
			Constitution	✓		
	Elin Prysor / Duncan Hall / Alex Jenkins A3.2 Creating the conditions to ensure that the statutory Officers, other key post holders and members are able to fulfil their responsibilities in accordance with legislative and regulatory requirements.	<ul style="list-style-type: none"> • Job descriptions & person specifications clearly define the roles and responsibilities required of posts. • Members' Role descriptions set out their respective responsibilities. • Compliance with CIPFA's Statement on the Role of the Chief Financial Officer in Local Government (CIPFA, published 13 April 2016). • Compliance with CIPFA's Statement on the Role of the Head of Internal Audit in Public Service Organisations (CIPFA, published 9 April 2019) & contribution published in CIPFA's accompanying Putting Principles into Practice document (2019)). • Terms of reference are included in the Constitution. • Reporting to Governance and <u>Audit Committee</u>. • <u>Financial Regulations and Financial Procedure Rules (Document F Constitution)</u>. 	Job descriptions/specific ations	✓	9/10	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice.</p> <p>CMA to complete professional qualification</p>
			Compliance with CIPF's statement on the role of the Chief Financial Officer in local government (CIPFA 2016)	✓		
			Terms of reference	✓		
			Committee support	✓		

	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Contract Procedure Rules</u> (Document G in the Council's <u>Constitution</u>). • Codes of Conduct (see above). • Compliance with Specific Codes e.g. <u>Internal Auditors' Public Sector Internal Audit Standards</u> ('PSIAS', March 2017) • Members of Governance and Audit Committee updated on fraud including IA annual counter fraud report. • Statutory Officers accountable to the Chief Executive ('CE') and the Council. • Regular meetings between CE, S.151 Officer & MO. • Corporate Manager – Internal Audit ('CMIA') has free & unfettered access to Members and Officers at all levels, and right of access as per Council's <u>Constitution</u> and Internal Audit Charter. • Register of Members' Interests published on the <u>Council Website</u>. • . 					
Elin Prysor / Duncan Hall A3.3 Striving to optimise the use of the full powers available for the benefit of citizens, communities and other stakeholders	<ul style="list-style-type: none"> • Chief Officers provide support and advice to Members. Reporting requires financial and legal advice/implications to be included in reports/decisions which are published as appropriate. 	Record of legal advice provided by Officers	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.	
Elin Prysor A3.4 Dealing with breaches of legal and regulatory provisions effectively	<ul style="list-style-type: none"> • The MO has direct access to the CE and reports to Council generally and as part of statutory duty. • The MO or a nominated representative attends all Cabinet meetings and Council Meetings. The MO operates an 'open' door policy for Members wishing to receive 'conduct' and 'governance' advice. • The MO & S.151 Officer have monthly meetings with the CE. • The MO & S.151 Officer are key members of Leadership Group. • Items reported to Members for decisions through Cabinet, Council and Committees are subject to legal and financial advice which will be referenced within each report. • Statutory powers and legal implications included in every decision-making Cabinet report. • Legal and Financial advice/implications is provided on all appropriate reports for decision. • The MO and Legal Service are available to advise in advance and at meetings. 	MO provisions & 151 Officer provisions	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.	
		Record of legal advice provided by Officers	✓			
		Statutory provisions	✓			
Elin Prysor / Alex Jenkins A3.5 Ensuring corruption and misuse of power are dealt with effectively	<ul style="list-style-type: none"> • Effective '<u>Strategy to Counter Fraud, Corruption and Bribery (to include Anti-Money Laundering)</u>' updated and approved by Council 17 June 2021 (minutes confirmed 23 September 2021). • Effective External Audit, Internal investigations. 	Effective Counter-fraud and corruption policies and procedures	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.	
		Local test of assurance (where appropriate)	✓			

		<ul style="list-style-type: none"> • <u>Whistleblowing Policy</u> (~~in process of review~~ updated, approved by Cabinet and updated version published on CeriNet 17.4.2023) and Disciplinary Policy. • <u>Two An-Officers</u> in the IA team ~~is~~ are an accredited Counter Fraud Technicians, ~~a second officer is now also undertaking the qualification.~~ • An Officer in the IA team holds a CIPFA Certificate in Investigative Practices ('CCIP'). • Council complies with Audit Wales's annual <u>National Fraud Initiative</u> requirements, currently co-ordinated by Internal Audit. • IA annual report on Counter Fraud presented to Governance and Audit Committee at year-end (last presented 21.6.223). • Monitoring and response to fraud alerts (NAFN, wider networks, peers, etc). • Membership and active participation in professional networks and groups (Tisonline, KHub, etc). • IA offer advice to services on implementation of new systems and processes to ensure effective internal controls maintained. • Nominated Council Officers undertake various fraud training to maintain knowledge and expertise. • Where appropriate, successful prosecutions publicised on Council website (and in local press). • Covid-19 grant payments audited prior to payment (as easier to stop a payment than recover it). • Key financial control audits added to audit plan, to check controls, governance & risks whilst staff working from home. • IA's annual audit plan can address any necessary re-prioritisation of work, allowing IA to be reactive to any changes in risk within the Council. 				
--	--	--	--	--	--	--

B. Ensuring openness and comprehensive stakeholder engagement						
Local government is run for the public good, organisations therefore should ensure openness in their activities. Clear, trusted channels of communication and consultation should be used to engage effectively with all groups of stakeholders, such as individual citizens and service users, as well as institutional stakeholders.						
Sub-principles	Behaviours	Evidence	Expected	✓/X	Score	Action
B1 Openness	Alun Williams B1.1 Ensuring an open culture through demonstrating, documenting and communicating the organisation's commitment to openness	<ul style="list-style-type: none"> All statutory <u>Annual reports</u> are available on the Council's Website. <u>Freedom of Information Act publication scheme</u>. A host of service areas are available online including <u>council tax self-service and information</u>. The Council's goals and values are set out in the <u>Corporate Strategy 2022-2027</u>. <u>Ceredigion County Council Website</u>. Council and Cabinet meetings are broadcasted. MO and Ethics & Standards generic email addresses created. Regular and timely responses to the press and other enquiries to Management and members as well as comprehensive FOI responses. Review of the FOI Publication scheme ~~in progress~~ <u>to be undertaken</u>. <u>Freedom of Information Policy (March 2018)</u>. Corporate Complaints and Freedom of Information Manager in post. <u>Complaints and Freedom of Information Privacy Notice</u>. 	Annual Report	✓	7/8	Acceptable - Minor adjustments may be required FOI policy and EIR policy both <u>to be further updated under current business plan</u> . Review of the FOI Publication Scheme <u>to be undertaken, is in progress</u> .
			FOI publication scheme			
			Online Council Tax information	✓		
		Authorities Goals & Values	✓			
		Authority website	✓			
	Lowri Edwards B1.2 Making decisions that are open about actions, plans, resource use, forecasts, outputs and outcomes. The presumption is for openness. If that is not the case, a justification for the reasoning for keeping a decision confidential should be provided	<ul style="list-style-type: none"> All Council, Cabinet and Committee meetings open to the public and agendas and papers published on the Council website (with the exception of exempt reports). An Overview and Scrutiny <u>Public Engagement Protocol (2018) (Document N Constitution)</u> has been approved by Council and has been used on several occasions Protocol for speaking at the Development Management Committee in place (Part 4 Document I <u>Constitution</u>). Protocol for access by Cabinet Members to Overview and Scrutiny Committee approved by Council (<u>Part 5 Document M2 Constitution</u>). In accordance with the requirements of the LGEW Act 2021, arrangements ~~have been~~ <u>were</u> made to enable hybrid meetings to be held from May 2022. New equipment has been installed in the Chamber. Council and Cabinet meetings are being broadcasted on the Council's Facebook pages. Members of the public can attend to view meetings remotely or in person. 	Record of decision making and supporting materials	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Lowri Edwards/ ~~Alun Williams~~ B1.3 Providing clear reasoning and evidence for decisions in both		Decision making protocols	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and
			Report pro-forma	✓		

	<p>public records and explanations to stakeholders and being explicit about the criteria, rationale and considerations used. In due course, ensuring that the impact and consequences of those decisions are clear</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Integrated Impact Assessment ('IIA') tool and guidance</u> to inform effective decision making have been developed and are being implemented. • Council / Cabinet report template updated to include reference to legal implications, staffing implications, property / asset implications and risks and to reflect the new Corporate Strategy 2022 - 2027. • <u>Standard templates and guidance</u> for reporting to Council, Cabinet and Overview and Scrutiny Committees are used and all include the IIA results. • Where appropriate, items reported for decisions through Cabinet, Council and Committees are subject to legal and financial advice which will be referenced within each report. • A Protocol is in place for working relationships between Members and Officers (e.g. Officer-Member Protocol). (The Constitution Part 5). • The Protocol of Good Practice has been created in order to support Members of the Development Management Committee in ensuring that determination of applications will be based on sound material planning considerations, and not applicants' personal circumstances. • A calendar of <u>dates of meetings</u> including forward work programmes of the Council, Cabinet and Committees are published on the Council's website. • Annual reports, Statements of accounts, Improvement progress reports are all published within timescales and are available on the <u>Council's website</u>. • Organisational Awareness training available as an optional module of the Corporate Manager Programme, which includes information relating to the decision-making process, Wellbeing of Future Generations Act, Equalities, Welsh Language and the use of the IIAs. 	Record of professional advice in reaching decisions	✓		meets best practice. No further action required.
			Meeting reports show details of advice given	✓		
			Discussion between members and Officers on the information needs of members to support decision making	✓		
			Agreement on the information that will be provided and timescales	✓		
			Calendar of dates for submitting, publishing and distributing timely reports adhered to.	✓		
Alun Williams	B1.4 Using formal and informal consultation and engagement to determine the most appropriate and effective interventions/ courses of action	<ul style="list-style-type: none"> • <u>The Engagement and Consultation Checklist</u> assists with decision making around whether or not to undertake a consultation regarding a proposed change and guidance on dissemination of consultation results is available to Officers. • IIA conclusions reported to Council, Cabinet and Overview and Scrutiny. ~~8-13~~ IIAs went to Cabinet ~~from 01.04.2022 to 07.12.2022 (2022-23 part year)~~ during <u>2022-23</u> • The Council, in collaboration with partners, has carried out significant engagement to produce the Public Service Board's ('PSB') Well-being Assessment and Local Well-being Plan. 	Well-being strategy (PSB) and statement (LA)	✓	7/8	Acceptable - Minor adjustments may be required <u>Engagement and Participation Policy completed 2022</u>
			Use of consultation feedback	✓		
			Complaints policy and use of complaints	✓		
			Citizen survey	x		

		<ul style="list-style-type: none"> Well-being objectives for 2022-23 have been set in order to deliver the <u>Corporate Strategy 2022-2027</u>. <u>Corporate Complaints Policy</u> has been reviewed, new <u>Policy presented to Corporate Resources Overview & Scrutiny Committee 7.7.21 and to Council 23.9.2021, and Revised Concerns and Complaints Policy and Procedures 2021, its implementation and publication approved by Council.</u> <u>Social Services Complaints Policy and Procedure</u> has been reviewed. <u>Consultation Decision making tool (Consultation Tree and flowchart)</u> have been developed and includes the use of feedback. Further consultation includes: <ul style="list-style-type: none"> A new Engagement and Equalities post has been created through the restructure of the Policy and Performance service; and All <u>current consultations</u> are available on the <u>Corporate section of the Council website</u>; and ~~Consultations 2020-2021.~~ ~~Consultations are published on Corporate section of Council Website.~~ Due to Covid-19, Council has consulted remotely via video conferences and electronic surveys. <u>Consultations</u> are promoted through Social Media Guidance has been issued on the Ceredigion Council intranet to all Staff to follow with regards to the dissemination of feedback to decision makers. Recent indications are that significant progress is being made in this area by Officers. 				
B2 Engaging comprehensively with institutional stakeholders	Alun Williams / Diana Davies B2.1 Effectively engaging with institutional stakeholders to ensure that the purpose, objectives and intended outcomes for each stakeholder relationship are clear so that outcomes are achieved successfully and sustainably	<ul style="list-style-type: none"> <u>PSB Terms of Reference</u> available on the Council Website. PSB Project Groups Terms of Reference available Joint engagement and consultation exercises are held All <u>current consultations</u> are available on the Council Website. Collaborative projects are running with institutional stakeholders with clear governance arrangements in place. Scrutiny arrangements for the PSB have been put in place. The <u>IIA tool and guidance</u> have been approved for implementation. <u>Consultation Decision Tool (Consultation Decision Tree and flowchart)</u> have been developed and are available. 	Communication and engagement strategy	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Diana Davies B2.2 Developing formal and informal partnerships to allow for	<ul style="list-style-type: none"> <u>Engagement with Service Users List</u> including stakeholders with whom the authority should engage is in place and <u>Engagement and Participation Policy</u>. 	Database of stakeholders with whom the authority	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and

	resources to be used more efficiently and outcomes achieved more effectively	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Collaboration Standards for New Strategic Projects Guidance and Templates are available.</u> Partnerships Include: <ul style="list-style-type: none"> ○ <u>PSB;</u> ○ <u>West Wales Regional Partnership Board;</u> ○ <u>Community Safety Partnership;</u> ○ <u>Mid and West Wales Safeguarding Board;</u> and ○ <u>Growing Mid Wales.</u> • The formal review of partnerships that sit under the PSB has been completed. The new partnership structure has been operational since June 2018 and the partnerships will be reviewed on a periodic basis. • A review of the <u>Community Safety Partnership</u> was undertaken in 2019 and was subject to scrutiny. 	should engage and for what purpose and a record of an assessment of the effectiveness of any changes			meets best practice. No further action required.
	<p><u>Elin Pryor / Lowri Edwards / Alun Williams / Diana Davies</u> B2.3 Ensuring that partnerships are based on:</p> <ul style="list-style-type: none"> • trust • a shared commitment to change • a culture that promotes and accepts challenge among partners and • that the added value of partnership working is explicit 	<ul style="list-style-type: none"> • Advice provided to Members and Officers serving on outside bodies. • Regular reporting of partnership meetings and activity to Cabinet. • Partnerships such as <u>Growing Mid Wales</u> have been established with governance arrangements. • Regular reporting of partnership meetings and activity to Leadership Group and Cabinet. • Scrutiny arrangements in place for the PSB. • Partnership metrics are subject to internal review, where appropriate. • Legal Team is actively involved in drafting and reviewing Terms of Reference for Inter Authority Agreements ('IAAs') and formal committees. • A suite of documents have been developed that relate to strategic collaboration projects that the Authority is considering entering into. The <u>documents</u> include guidance, standards and numerous templates for varying stages of collaboration projects. • Executive Group Self-assessment carried out. • Growing Mid Wales Joint Overview and Scrutiny Committee has been established. 	Well-being strategy	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Partnership protocols	✓		
B3 Engaging stakeholders effectively, including individual citizens and service users	Alun Williams B3.1 Establishing a clear policy on the type of issues that the organisation will meaningfully consult with or involve individual citizens, service users and other stakeholders to ensure that service (or other) provision is contributing towards the achievement of intended outcomes	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Consultation Decision Tree and flowchart</u> for Staff and Members have been developed. • <u>The Engagement and Consultation Checklist</u> • <u>Engagement and Participation Policy 2022</u> • The newly adopted Engagement and Participation Policy outlines our approach of applying the best method of engagement according to the situation. We will use several different methods of engagement to ensure that we engage with all people in Ceredigion in the most suitable manner. Included in this is a commitment that our engagement exercises must consider how to engage with non-digital users as a 	Record of public consultations	✓	7/8	Acceptable Minor adjustments may be required
			Partnership framework	✓		A new Engagement and Participation Policy, 'Talking, Listening and Working Together' has been published. Implementation of this policy to be
			Public Service Boards Terms of Reference	✓		

		<p>matter of priority. Examples of this are in-person discussions, telephone discussions and provision of paper copies of relevant documents at Council Libraries and Well-being Centres.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A <u>Community Engagement, Consultations and Partnerships Page</u> has been created on CeriNet, which includes links to Engagement and Participation Policy, Engagement and Consultation Checklist, <u>Engagement with Service Users</u> and Consultation Decision Making Tool. • A new <u>Engagement and Participation Policy</u> for Ceredigion County Council, 'Talking, Listening and Working Together,' has been prepared and was agreed through the democratic process in Autumn 2022. • All IIAs for Cabinet are assessed by the Equalities and Inclusion Manager, including whether effective engagement, involvement and consultation has taken place and informed strategic decision-making process. • <u>Public Engagement Tool Kit</u> • <u>Engagement with Service Users List</u>. • All school reorganisation proposals are required to have formally consulted with stakeholders through adhering to the Welsh Government's School Organisation Code. • All <u>current consultations</u> are available on the Council Website. • A monitoring partnership framework that reports on all key decisions made by existing partnerships is reported to Leadership Group. 				considered before action complete.
Alun Williams / Lowri Edwards B3.2 Ensuring that communication methods are effective and that Members and Officers are clear about their roles with regard to community engagement	<ul style="list-style-type: none"> • <u>The Engagement and Consultation Checklist</u> • <u>Corporate Strategy (2022-2027)</u>. • <u>Engagement and Participation Policy has been approved.</u> • <u>Public Engagement Tool Kit.</u> • <u>Engagement with Service Users List.</u> • <u>IIA Tool Kit.</u> • <u>Social Media Policy (revised Aug 2018).</u> • <u>Guidelines on Corporate Branding (May 2019).</u> • Minutes of structured engagement meetings and events. 	<p>Evidence of structured stakeholder discussions</p> <p>Communications strategy</p>	<p>✓</p> <p>✓</p>	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.	
B3.3 Alun Williams / Lowri Edwards Encouraging, collecting and evaluating the views and	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Corporate Communications Protocol in place which is periodically reviewed.</u> 	Communications and engagement strategy	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.	

<p>experiences of communities, citizens, service users and organisations of different backgrounds including reference to future needs</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ~~Corporate Communications Strategy 2019-2022 is currently under review and a new Strategy will be developed in 2023.~~ • Overview and Scrutiny <u>Public Engagement Protocol (2016) (Document N Constitution)</u>. • Social media is being used to seek the public's views on matters being considered by Overview and Scrutiny Committees. • <u>IIA Tool Kit</u>. • Summary reports on consultation and engagement activities are reported back to Members and service users. • Minutes of engagement groups with people with protected characteristics. • Effective Community involvement carried out with the well-being assessment work. • Effective Community involvement carried out with service users from different backgrounds to inform the new Strategic Equality Plan. 	<p>Effective community involvement</p>	<p>✓</p>		
<p>Alun Williams/Lowri Edwards B3.4 Implementing effective feedback mechanisms in order to demonstrate how their views have been taken into account</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ~~Corporate Communications Strategy 2019-2022 is currently under review and a new Strategy will be developed in 2023.~~ • <u>Corporate Communications Protocol in place which is periodically reviewed.</u> • Summary reports on consultation and engagement activities, which are reported back to Members and service users. • Dissemination of <u>consultation results</u> and reports on completed consultations and engagement exercises are posted on the Council's <u>public consultations</u> webpage in order to provide feedback to the public. • Processes have been introduced to monitor feedback e.g. any consultation/engagement reports are presented to Scrutiny and Cabinet to inform their decision-making. • Feedback from engagement and how people's views have been taken into account is recorded in the IIAs. 	<p>Communications and engagement strategy</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice.</p>
<p>Alun Williams B3.5 Balancing feedback from more active stakeholder groups with other stakeholder groups to ensure inclusivity</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We have worked in partnership with Local Authorities and Public Services across Mid and West Wales on the review of our Strategic Equality Plans. A joint question set and engagement and consultation framework was produced and as a result, feedback was obtained from people with protected characteristics. 	<p>Processes for dealing with competing demands within the community for example consultation</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>
<p>Diana Davies B3.6 Taking account of the interests of future generations of tax payers and service users</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A <u>Well-being assessment (PSB)</u> has been carried out that will inform the development of the PSB's <u>Local Well-being Plan</u>, which <u>was approved by Council (Ceredigion Local Well-being Plan 2023-28) on 20.4.2023</u> will be published in May 2023. 	<p>Reports</p> <p>Well-being assessment</p>	<p>✓</p> <p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • <u>The Corporate Well-being Objectives</u> are included in the Council's <u>Corporate Strategy 2022-2027</u> and are reviewed each year. • An <u>annual report</u> on progress made against the Council's Well-being objectives and Corporate priorities is published on the Council Website. • UNCRC – United Nations Convention on the Rights of the Child have been adopted by the Council. • Participation Standards have been adopted by Council. 	Well-being Objectives and statement	✓		
--	--	---	-------------------------------------	---	--	--

C. Defining outcomes in terms of sustainable economic, social, and environmental benefits						
The long-term nature and impact of many of local government's responsibilities mean that it should define and plan outcomes and that these should be sustainable. Decisions should further the authority's purpose, contribute to intended benefits and outcomes, and remain within the limits of authority and resources. Input from all groups of stakeholders, including citizens, service users, and institutional stakeholders, is vital to the success of this process and in balancing competing demands when determining priorities for the finite resources available.						
Sub-principles	Behaviours	Evidence	Expected	✓/X	Score	Action
C1 Defining outcomes	Alun Williams C1.1 Having a clear vision which is an agreed formal statement of the organisation's purpose and intended outcomes containing appropriate performance indicators, which provides the basis for the organisation's overall strategy, planning and other decisions	<ul style="list-style-type: none"> The Council's <u>Corporate Well-being Objectives</u> are included in the Council's <u>Corporate Strategy 2022-2027</u> and are reviewed each year and reported in the Self-assessment and Annual Review of Performance and Well-being Objectives Annual Report published on the Ceredigion County Council website. The purpose and the vision of the Council have been determined by Council and is contained in the <u>Corporate Strategy 2022-2027</u>. This strategy illustrates how the authority will support and promote the well-being of the citizens of Ceredigion. All Planning arrangements reflect the Golden Thread and make the links to Corporate plans including; <ul style="list-style-type: none"> Business Plans; Strategic Plan; Corporate Performance Management Reporting; and Well-being and Improvement Objectives. 	Well-being statement and objectives	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Vision used as a basis for corporate and service planning	✓		
	Alun Williams / Diana Davies C1.2 Specifying the intended impact on, or changes for, stakeholders including citizens and service users. It could be immediately or over the course of a year or longer	<ul style="list-style-type: none"> The IIA tool and guidance are available and training has been rolled out for Officers and Members. <u>Engagement and Participation Policy</u> is available. A <u>Public Engagement Toolkit 2014</u> has been developed in order to provide a user-friendly resource for Officers when developing and undertaking effective public engagement with their communities, in accordance with the National Principles of Public Engagement. ~~Updates on the budget savings and the work of the Development Group are reported to the Cross Party Transformation and Efficiency Consultative Group.~~ <u>The Corporate Strategy 2022-2027</u> incorporates the <u>Corporate Well-being Objectives</u>. The Self-assessment and Annual Review of Performance and Well-being Objectives Annual Report included a review of the Corporate Well-being Objectives. 	Community engagement and involvement	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
		Corporate & service plans	✓			
		Well-being plan (PSB) and well-being statement (LA)	✓			
Alun Williams C1.3 Delivering defined outcomes on a sustainable basis within the resources that will be available	<ul style="list-style-type: none"> <u>Performance</u> information is outlined in the Council's Self-assessment and Annual Review of Performance and Well-being Objectives Annual Report. Business Plans are prepared on an annual basis and are monitored quarterly by a Performance Board, which includes Cabinet members and the Chairs and Vice Chairs of the Overview and Scrutiny Committees and Chair of the Governance and Audit Committee. 	Regular reports on progress	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.	

		<ul style="list-style-type: none"> Budget setting subject to detailed scrutiny by the five Overview and Scrutiny Committees. The Medium Term Financial Plan. Quarterly performance arrangements provide a challenge protocol to ensure outcomes are delivered. Business planning process includes resource allocation. ~~Cross-Party Transformation and efficiency Group monitors the budget savings and delivery of services within budgets.~~ 				
	Alun Williams C1.4 Identifying and managing risks to the achievement of outcomes	<ul style="list-style-type: none"> Corporate performance management arrangements include quarterly assessment of risks to the achievement of outcomes or service delivery. Risk management includes risk logs for; <ul style="list-style-type: none"> Business Plans (Level 1); and Service Plans (Level 2). 	Performance trends are established and reported upon	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Risk management Protocols	✓		
	Duncan Hall C1.5 Managing service users' expectations effectively with regard to determining priorities and making the best use of the resources available	<ul style="list-style-type: none"> Local performance measures are included in Business and service delivery plans. Capital Plans include; <ul style="list-style-type: none"> Rights of Way; Highways; Annual Budget Plan; and Transformation. The Risk Management Policy and Strategy and the Risk Management Framework was approved by Cabinet on 24 September 2019. Risk Management training to be rolled out to Members and Senior Managers. Risk management e-learning package has been developed for all other Staff and training took place in 2019, with workshop with insurers arranged for senior Managers. Publication of service performance, including costs and value for money data is routinely considered within service reports. 	A agreed set of quality standard measures for each service element are included in service plans	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Risk management protocols	✓		
C2 Sustainable economic, social and environmental benefits	Duncan Hall / Elin Prysor C2.1 Considering and balancing the combined economic, social and environmental impact of policies, plans and decisions when taking decisions about service provision	<ul style="list-style-type: none"> The appointed Auditor considers the Council's arrangements to secure economy, efficiency and effectiveness. In his letter he has stated that the Council has complied with its responsibilities to the use of its resources. The most recent Audit of the Council's Improvement Plan (2020-2021) was issued in November 2020. The report concluded positively that the Council discharged its duties and has acted in accordance with Welsh Government guidance sufficiently to discharge its duties. A capital appraisal form is completed for new capital projects, which covers the requirement for the project, and is used to assess value for money and the revenue implications of major projects. 	Capital investment is structured to achieve appropriate life spans and adaptability for future use so that resources are spent on optimising social, economic and environmental wellbeing: capital programme capital investment strategy	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.

		<ul style="list-style-type: none"> • Capital Investment Strategy is contained within the <u>Medium Term Financial Strategy</u>. • The Authority has undertaken the following steps towards the implementation of the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015: <ul style="list-style-type: none"> ○ Prepared well-being objectives and statement; ○ Embedded the Well-being Goals and Sustainable; development principal into the business planning process ○ Developed a new <u>IIA tool and guidance</u>; ○ Established a Well-being of Future Generations Act group and action plan; ○ The Constitution is continually monitored and reviewed; ○ PSB <u>assessment of Local Well-being</u> published in March 2017; ○ Scrutiny arrangements agreed for PSB; ○ Cabinet Reports, to include the Social/economic/ environmental impact assessment; ○ A mandatory e-learning module on the Act has been developed and promoted to all Council Staff; ○ an Equality, community and Welsh language Impact Assessment must be undertaken on all school restructuring proposals as required under the Welsh Government School Organisation Code; and ○ Members have contributed to The Future Generations Officer Scrutiny Framework in relation to the WFGA. 	Legislative requirements – Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015	✓		
	<p>C2.2 Duncan Hall Taking a longer-term view with regard to decision making, taking account of risk and acting transparently where there are potential conflicts between the organisation’s intended outcomes and short-term factors such as the political cycle or financial constraints</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wales procurement policy statement is aligned to the Council’s <u>Procurement Strategy 2018-2022</u>. • The <u>IIA tool and guidance</u> is available and used to support decision-making. • All reports and <u>minutes</u> are published in a timely manner and are open for inspection. All meetings are held in public, subject to the consideration of exempt information as defined by the 1972 Local Government Act. • Pre-decision Scrutiny encouraged where possible. • <u>The Medium Term Financial Strategy</u>. • <u>The Corporate Strategy 2022-2027</u>. • The Transformation Programme. 	Application of Wales procurement policy statement	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Corporate plans take account of medium and long-term service plans	✓		
			Discussion between Members and Officers on the information needs of Members to support decision making	✓		
			Record of decision making and supporting materials	✓		

	<p>Alun Williams / Diana Davies. C2.3 Determining the wider public interest associated with balancing conflicting interests between achieving the various economic, social and environmental benefits, through consultation where possible, in order to ensure appropriate trade-offs</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ~~Public Services Board Local Well-being Plan was published in May 2018~~Ceredigion Local Well-Being Plan 2023-2028 approved by Council 20.4.2023. • All reports and <u>minutes</u> are published in a timely manner and are open for inspection. All meetings are held in public, subject to the consideration of exempt information as defined by the 1972 Local Government Act. Advice given by MO. • <u>Engagement and Consultation Checklists</u> are available on CeriNet. • The Council wide WFGA Group Action Plan. • IIA tool and guidance. 	<p>Well-being Plan (PSB)</p> <p>Record of decision making and supporting materials</p> <p>Protocols for consultation</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>
	<p>Alun Williams/Lowri Edwards C2.4 Ensuring fair and equal access to services</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Strategic Equality Plan 2020-2024.</u> • <u>Annual Strategic Equality Plan monitoring report 2021-2022</u> has been approved and has been published on Council website. • <u>Welsh Language Standards in place and are monitored by the Welsh Language Policy Officer.</u> • <u>Annual Welsh Language Standards monitoring report presented to Cabinet and published on the Council website.</u> • Annual Complaints and Compliments Report 2021/22 presented to Governance and Audit Committee 21.9.22, Corporate Resources Scrutiny Committee <u>32.10.22, Cabinet 1.11.22</u> and approved by <u>Council 24.11.22.</u> • A mandatory E-learning training module on Welsh Language Awareness must be completed by all Staff. • Members provided with Welsh Language Awareness and Equalities Training as part of their Induction Programme. 	<p>Develop protocols to ensure fair access and that statutory guidance is followed</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>

D. Determining the interventions necessary to optimise the achievement of the intended outcomes						
Local government achieves its intended outcomes by providing a mixture of legal, regulatory, and practical interventions. Determining the right mix of these courses of action is a critically important strategic choice that local government has to make to ensure intended outcomes are achieved They need robust decision-making mechanisms to ensure that their defined outcomes can be achieved in a way that provides the best trade-off between the various types of resource inputs while still enabling effective and efficient operations. Decisions made need to be reviewed continually to ensure that achievement of outcomes is optimised.						
Sub-principles	Behaviours	Evidence	Expected	✓/X	Score	Action
D1 Determining interventions	Lowri Edwards / Elin Prysor D1.1 Ensuring decision makers receive objective and rigorous analysis of a variety of options indicating how intended outcomes would be achieved and including the risks associated with those options. Therefore ensuring best value is achieved however services are provided	<ul style="list-style-type: none"> The IIA tool and guidance is available and training has been rolled out for Officers and Members. Corporate project management group has been established to formalise project development and management. Standard reporting templates are used in decision making process. Organisational Awareness training available as an optional module of the Corporate Manager Programme, which includes information relating to the decision-making process, Wellbeing of Future Generations, Equalities, Welsh Language and the use of the IIAs, Head of Democratic Services and MO (CLO-Legal & Governance) advise as necessary. Risk Management Policy, Strategy and Framework (approved by Cabinet ~~24.9.10~~ September 2019) with training programme for Members, Senior Management and Managers, published on CeriNet and available to all Members of Staff. Documents amended to reflect additional risks and background information to make informed decisions. Corporate Risk Register reported regularly to Governance and Audit Committee (~~027.9.2024~~ 2022, ~~39.63.2024~~ 2023, ~~21.6.2023~~ & ~~27.9.2023~~) 	Discussion between Members and Officers on the information needs of Members to support decision making Decision making protocols Option appraisals Agreement of information that will be provided and timescales	✓ ✓ ✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Duncan Hall D1.2 Considering feedback from citizens and service users when making decisions about service improvements or where services are no longer required in order to prioritise competing demands within limited resources available including people, skills, land and assets and bearing in mind future impacts	<ul style="list-style-type: none"> <u>Medium Term Financial Strategy</u> has been regularly updated the current version dated 202~~24~~/~~23~~2 Onwards approved by Council 5.3.2021. <u>Consultation decision tree tool</u> includes a guidance section on dissemination of consultation results. Finance challenge regarding savings on Council Website. 	Financial Strategy	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
D2 Planning interventions	Alun Williams D2.1 Establishing and implementing robust planning and control cycles that cover strategic and operational plans, priorities and targets	<ul style="list-style-type: none"> Corporate Performance Management arrangements include quarterly: <ul style="list-style-type: none"> Corporate Lead Officer Service Report; Performance Board; and Executive Panel meetings. A calendar is used to report deadlines and Board/Executive Panel dates are published with reports. 	Calendar of dates for developing and submitting plans and reports that are adhered to.	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.

<p>Alun Williams / Diana Davies/Lowri Edwards D2.2 Engaging with internal and external stakeholders in determining how services and other courses of action should be planned and delivered</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~~Corporate Communications Strategy 2019-2022 currently being reviewed. A new strategy will be developed in 2023.~~ <u>Corporate Communications Protocol in place, which is periodically reviewed.</u> The Ceredigion PSB has a <u>Local Well-being Plan</u> that has been developed and delivered jointly with external stakeholders and partners. An <u>Assessment of Local Well-being</u> has been undertaken by the PSB that has fed the <u>Local Well-being Plan</u> and the <u>Council Well-being Objectives</u> for future years. 	<p>Communication and engagement strategy</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>
<p>Alun Williams D2.3 Considering and monitoring risks facing each partner when working collaboratively including shared risks</p>	<ul style="list-style-type: none"> All major collaboration projects have established governance and management arrangements including risk management. All projects considered by Corporate Project Management Panel, which is also attended by IA and is an effective forum for advice/challenge and highlighting risks as Service areas develop projects, including collaboration projects. The Corporate Project Management Panel helps ensure projects give early consideration to: the Well Being and Future Generations Act; to other guidance; to finance, procurement, governance and legal arrangements; to HR implications; Health & Safety; and Audit. Improve project arrangements prior to reporting to the Development Group and other authorisation processes. Account will be taken of legislative changes e.g. work is ongoing in relation to implementing legislative changes such as LGEW 2021 -Act changes and considering/monitoring risks facing each partner when working collaboratively, including shared risks. Meetings are being held and preparation being carried out, for example, regarding the 2021 Act's requirement for Corporate Joint Committees, including potential and shared risks (a CJC group has been established, with the first meeting held on 19th April 2021, to consider the requirement to establish the Mid Wales CJC in accordance with the 2021 Act). Appropriate Joint Scrutiny arrangements are in place in relation to the Growing Mid Wales Board. Similarly, the Mid Wales Corporate Joint Committee will have Sub appropriate arrangements in place (Joint Scrutiny, Standards and Governance and Audit Committee)- arrangements in compliance with legislation and its Standing Orders 	<p>Partnerships/collaboration framework</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p> <p>To continue to take into account legislative changes e.g. Local Government and Elections (Wales) Act 2021.</p> <p>To implement legislative changes, such as Local Government and Elections (Wales) Act 2021 changes and consider/monitor risks facing each partner when working collaboratively, including shared risks.</p>
<p>Russell Hughes-Pickering D2.4 Ensuring arrangements are flexible and agile so that the mechanisms for delivering outputs can be adapted to changing circumstances</p>	<ul style="list-style-type: none"> Corporate Project Management Group has been established to formalise project development and management. Ensuring Staff with project management skills are available. This helps ensure projects give early consideration to: the Well Being and Future Generations Act; to other guidance; to finance, procurement, governance and legal arrangements; to HR implications; Health & Safety; and Audit. Improve project 	<p>Planning protocols</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>

		<p>arrangements prior to reporting to the Development Group and other authorisation processes.</p> <ul style="list-style-type: none"> Helps identify capital requirements for inclusion in future capital programmes. 				
	Alun Williams D2.5 Establishing appropriate local performance indicators (as well as relevant statutory or other national performance indicators) as part of the planning process in order to identify how the performance of services and projects is to be measured	<ul style="list-style-type: none"> Local performance indicators have been established and approved for each service element and included in the service plan and are reported upon regularly. The Business Planning process for 2022-23 is being implemented with Level 1 Business Plans shared with the Performance and Research Team. Performance measures have been identified within each Level 1 Business Plan that have in turn translate into the reporting Dashboard for each service. These measures have been closely scrutinised and have received final sign-off from senior leadership. Services report against these measures as part of the performance management process for the year. 	Local performance indicators have been established and approved for each service element and included in the service plan and are reported upon regularly	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Alun Williams D2.6 Ensuring capacity exists to generate the information required to review service quality regularly	<ul style="list-style-type: none"> The Corporate Performance Management arrangements include <ul style="list-style-type: none"> Weekly leadership Group meetings; Quarterly reporting of progress against level 1 Business Plans; Quarterly Performance Board meetings; and Quarterly Executive Panel Meetings. 	Reports include detailed performance results and highlight areas where corrective action is necessary	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Duncan Hall D2.7 Preparing budgets in accordance with organisational objectives, strategies and the medium-term financial plan	<ul style="list-style-type: none"> Business Plans include budget and finance information and form part of the quarterly Corporate Performance Management arrangements. Budget Framework. Service Accountancy – Budget monitoring. 	Evidence that budgets, plans and objectives are aligned	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Duncan Hall D2.8 Informing medium and long-term resource planning by drawing up realistic estimates of revenue and capital expenditure aimed at developing a sustainable funding strategy	<ul style="list-style-type: none"> <u>Financial Regulations and Financial Procedure Rules (Document F Constitution)</u> along with Budgetary Control Guidance are all up to date. Chief Officer Assurance Statements. The internal controls in place are subject to regular review by Internal Audit, in accordance with the annual risk-based audit plan. <u>Medium-term financial Strategy.</u> <u>Corporate Strategy 2022-2027.</u> Internal Audit Strategy & Plan 2022/2023 approved by Governance & Audit Committee 10 March 2022. 	Budget guidance and protocols MTFS Corporate Plans	✓ ✓ ✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
D3 Optimising achievement of intended outcomes	Duncan Hall D3.1 Ensuring the medium term financial strategy integrates and balances service priorities, affordability and other resource constraints	<ul style="list-style-type: none"> Changes through the corporate savings plan have been through a robust governance process to ensure that all savings all link to the desired outcome. 	Feedback surveys and exit/decommissioning strategies Changes as a result	✓ ✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.

	<p>Duncan Hall D3.2 Ensuring the budgeting process is all-inclusive, taking into account the full cost of operations over the medium and longer term</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Financial Regulations and Financial Procedure Rules (Document F Constitution)</u> along with Budgetary Control Guidance are all up to date. Chief Officer Assurance Statements. • The internal controls in place are subject to regular review by IA, in accordance with the annual risk-based audit plan. • Internal Audit Strategy & Plan 2022/23 approved by Governance and Audit Committee 10/3/22. 	<p>Budget guidance and protocols</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>
	<p>Duncan Hall D3.3 Ensuring the medium-term financial strategy sets the context for ongoing decisions on significant delivery issues or responses to changes in the external environment that may arise during the budgetary period in order for outcomes to be achieved while optimising resource usage</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Medium Term Financial strategy</u> is in place • The corporate savings plan has been through a robust governance process to ensure that all savings link to the desired service outcomes. 	<p>Financial Strategy</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>
			<p>Long term trends are taken into account</p>	<p>✓</p>		
	<p>Duncan Hall D3.4 Ensuring the achievement of 'social value' through service planning and commissioning. The Public Services (Social Value) Act 2012 states that this is "the additional benefit to the community...over and above the direct purchasing of goods, services and outcomes"</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Community Benefits is embedded in our Processes and Policies and has been regularly applied, monitored and reported upon. • Well-being of Future Generations (Wales) Act is integrated into our processes. 	<p>Service plans demonstrate consideration of social value</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>
			<p>Achievement of social value is monitored and reported upon</p>	<p>✓</p>		

E. Developing the entity's capacity, including the capability of its leadership and the individuals within it						
Local government needs appropriate structures and leadership, as well as people with the right skills, appropriate qualifications and mind set, to operate efficiently and effectively and achieve their intended outcomes within the specified periods. A local government organisation must ensure that it has both the capacity to fulfil its own mandate and to make certain that there are policies in place to guarantee that its management has the operational capacity for the organisation as a whole. Because both individuals and the environment in which an authority operates will change over time, there will be a continuous need to develop its capacity as well as the skills and experience of the leadership of individual staff members. Leadership in local government entities is strengthened by the participation of people with many different types of backgrounds, reflecting the structure and diversity of communities.						
Sub-principles	Behaviour	Evidence	Expected	✓/X	Score	Action
E1 Developing the entity's capacity	Geraint Edwards/ <u>Lowri Edwards</u> E1.1 Reviewing operations, performance and use of assets on a regular basis to ensure their continuing effectiveness	<ul style="list-style-type: none"> Corporate and line management induction is now in place. Corporate induction and Corporate Manager Development plans were introduced in April 2018 and revised in October 2022. Corporate induction sessions are part of these requirements, all new Staff must attend an induction session. Senior Managers present within these face-to-face or virtual sessions. <u>CeriNet</u> (the HR intranet and resource to Staff and management) is continually reviewed and improved for effectiveness. Learning & Development ~~isn't~~ now managed via the Ceri system offering opportunities to all Staff. E-learning modules are being introduced to ensure training and development is cost effective wherever possible. Ongoing annual Personal Performance scheme – Performance Reviews link to Corporate and strategic objectives. The Corporate Performance Management arrangements provide the forum for performance management's needs and thereafter preparing action plans for delivery of corporate improvements in performance review of Staff. These have been further strengthened with the introduction of annual appraisals for all Staff via the Ceri HR system. Induction programme is provided for ~~new~~ all Members following the Local Election 2022. Ongoing training is arranged for specific issues e.g. Treasury management. Members attend various events, seminars and conferences (see above). <u>Survey of members training and development needs carried out annually</u> ~~Personal Development Review process in place for Members.~~ 	Regular reviews of activities, outputs and planned outcomes	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Geraint Edwards E1.2 Improving resource use through appropriate application of techniques such as benchmarking and other options in order to determine how the authority's resources are allocated so that outcomes	<ul style="list-style-type: none"> Utilisation of research and benchmarking exercises. The Ceri HR payroll system has ensured that meaningful data on Staff is now available to Managers on a monthly basis in order to monitor costs turnover and absence. 	Utilisation of research and benchmarking exercises	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.

	are achieved effectively and efficiently					
	Alun Williams / Diana Davies E1.3 Recognising the benefits of partnerships and collaborative working where added value can be achieved	<ul style="list-style-type: none"> • Effective operation of partnerships which deliver agreed outcomes. • Effective Partnerships have been developed in a number of areas and services including: <ul style="list-style-type: none"> • School Improvement; • Health & Social care; and • Waste. • Additional partnerships are included in the strategic Collaboration Projects List. 	Effective operation of partnerships which deliver agreed outcomes	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Geraint Edwards E1.4 Developing and maintaining an effective workforce plan to enhance the strategic allocation of resources	<ul style="list-style-type: none"> • Strategic workforce planning is undertaken utilising the Strategic workforce planning tool kit and is completed by all service areas. The Workforce Plan 2023-2027 is currently being developed and will be published once approved by Cabinet in <u>Autumn</u> 2023. Once in place, annual updates on progress of the workforce plan are reported to scrutiny. 	Workforce Plan	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Organisational development plan	✓		
E2 Developing the capability of the entity's leadership and other individuals	Elin Prysor / Geraint Edwards / <u>Lowri Edwards</u> E2.1 Developing protocols to ensure that elected and appointed leaders negotiate with each other regarding their respective roles early on in the relationship and that a shared understanding of roles and objectives is maintained	<ul style="list-style-type: none"> • The Leadership and Senior Officer structure has defined these roles, including how they integrate with each other. • Joint meeting of senior Managers ensures that roles, responsibilities and accountabilities are clear. • <u>Job descriptions clearly define the roles and responsibilities required of posts.</u> • <u>Members' Role Descriptions and Person Specification approved by Council.</u> • <u>The Constitution sets out the roles and responsibilities of Members (Part 3.4 Table 4) and senior Officers (part 2 Article 2)</u> • The Strategic Planning Toolkit includes an element of succession planning and talent management. • Learning and Development opportunities are offered to those within a Leadership role or who are aspiring leaders. 	Job descriptions	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			CE and leader pairings have considered how best to establish and maintain effective communication	✓		
		Elin Prysor / Duncan Hall E2.2 Publishing a statement that specifies the types of decisions that are delegated and those reserved for the collective decision making of the governing body	<ul style="list-style-type: none"> • A Scheme of Delegation (The <u>Constitution</u> Part 3.5) exists and clearly sets out responsibilities for Members and Officers. • Protocols are in place for working relationships between Members and Officers (e.g. Officer-Member Protocol). • Codes of Conduct for Officers and Members are in place. • Member Officer working groups in place and working effectively. • <u>Contract Procedure Rules ('CPR') (Part 4 Document G Constitution) and Financial Regulations and accompanying financial procedures (Part 4 Document F Constitution) are reviewed on a regular basis e.g. CPR updated March 2019.</u> 	Scheme of delegation reviewed at least annual in the light of legal and organisational changes	✓	9/10
			Standing orders and financial regulations which are reviewed on a regular basis	✓		
	Elin Prysor E2.3 Ensuring the leader and the chief executive have clearly defined and	<ul style="list-style-type: none"> • The Council's <u>Constitution</u> sets out the functions and responsibilities. 	Clear statement of respective roles and responsibilities and	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.

	<p>distinctive leadership roles within a structure, whereby the chief executive leads the authority in implementing strategy and managing the delivery of services and other outputs set by Members and each provides a check and a balance for each other's authority</p>	<ul style="list-style-type: none"> • The Corporate structure of the Council has been established to ensure that the Statutory Officers are able to perform their roles effectively. • The CE is responsible for reviewing this structure, as necessary. • Democratic Services Committee agreed the revised set of Member Role Descriptions, designed to be used alongside Welsh member Development (Competency) Framework, of Welsh Local Government Association ('WLGA') Framework • Member Role Descriptions and Person Specifications ~~presented to~~<u>approved by</u> Council 	<p>how they will be put into practice</p>			
	<p>Elin Prysor/Lowri Edwards/Geraint Edwards E2.4 Developing the capabilities of Members and senior management to achieve effective shared leadership and to enable the organisation to respond successfully to changing legal and policy demands as well as economic, political and environmental changes and risks by:</p> <p>ensuring members and staff have access to appropriate induction tailored to their role and that ongoing training and development matching individual and organisational requirements is available and encouraged –ensuring members and officers have the appropriate skills, knowledge, resources and support to fulfil their roles and responsibilities and ensuring that they are able to update their knowledge on a continuing basis –ensuring personal, organisational and system-wide development through shared learning, including lessons learnt from governance weaknesses both internal and external</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Comprehensive Induction Programme for Members (new and old) undertaken following the Local Elections 2022 • E-learning modules available to Members and are encouraged to complete. • Access to courses/information briefings on new legislation. • Provision of opportunities for ongoing skills and refresher training for Officers. • Members Workshops arranged, as necessary. • Personal reviews for Officers. • Provision and ongoing review of opportunities for skills and refresher training for Members (see above), including <u>survey of members training and development needs carried out annually</u>~~Personal Development Review Scheme~~. • Development/training done as part of person specifications for key finance and legal posts (mandatory qualification, job requirements). 	<p>Access to courses/information briefings on new legislation</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>

	<p>Lowri Edwards/ Geraint Edwards E2.5 ensuring Members and Staff have access to appropriate induction tailored to their role and that ongoing training and development matching individual and organisational requirements is available and encouraged</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~~The Council aims to achieve the standard level for the Wales Charter for Member Support and Development.~~ Members' role descriptions are in place and updated as and when circumstances change. A process for <u>surveying</u> Member <u>Personal Training and Development</u> <u>needs Reviews</u> has been developed and the information used to develop a Members' Training Plan. Induction and Corporate Manager Development plans are in place. The introduction of <u>CeriNet</u> as a HR intranet and resource to Staff and management has improved effectiveness. Induction information is available along with the Staff handbook and Managers Toolkit. E-learning packages are regularly being developed and rolled out for mandatory and non-mandatory training for staff and Members. Performance Reviews are undertaken by all Staff as part of the Ceri system Performance Management module. The Corporate Performance Management arrangements provide the forum for performance management's needs and thereafter preparing action plans for delivery of corporate improvements in performance review of Staff. Induction programme is provided for <u>newall</u> Members and <u>new a</u> comprehensive induction programme has been provided post-election (from May 2022) with additional e-learning modules available. Ongoing training is arranged for specific issues. Members attend various events, seminars and conferences (see above). 	<p>Member development strategy</p> <p>Members induction and on-going training and development programme</p> <p>Mentoring and peer support programmes</p> <p>Personal development plans for Members and Officers</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>
	<p>Lowri Edwards/ Geraint Edwards E2.6 Ensuring Members and Officers have the appropriate skills, knowledge, resources and support to fulfil their roles and responsibilities and ensuring that they are able to update their knowledge on a continuing basis</p>	<ul style="list-style-type: none"> Learning & Development is available to Staff and Members in a range of subjects. All Staff can access learning and development events via <u>Ceri self-service</u>. Managers can also book Staff onto relevant events via Managers Self-service. Ongoing training provided to Members. Scrutiny self-assessment undertaken annually. 	<p>For example, for Members this may include the ability to: scrutinise and challenge</p> <ul style="list-style-type: none"> recognise when outside expert advice is required promote trust work in partnership lead the organisation act as a community leader 	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>

			Efficient systems and technology used for effective support	✓		
Geraint Edwards E2.7 Ensuring personal, organisation and system-wide development through shared learning, including lessons learnt from both internal and external governance weaknesses	<ul style="list-style-type: none"> Succession planning is undertaken through discussions and actions within service areas and with partners this cannot always be evidenced. This will be further developed through the strategic workforce planning toolkit. Ceredigion Manager Programme offers personal development including governance arrangements and organisational knowledge. 		Arrangements for succession planning	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
Alun Williams E2.8 Ensuring that there are structures in place to encourage public participation	<ul style="list-style-type: none"> <u>Engagement with Service Users list.</u> <u>Engagement and Participation Policy.</u> <u>Scrutiny Public Engagement Protocol (2016) (Document N Constitution)</u> Council continually consults and engages with local residents, customers and other stakeholders within the county to understand their opinions and views when developing new plans and/or strategies. Feedback is always given due consideration before final versions are agreed. Service User focus groups. Survey regarding self-assessment completed by Scrutiny. 		Citizens and residents panel	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Stakeholder forum terms of reference	✓		
			Communication and engagement strategy	✓		
Lowri Edwards E2.9 Taking steps to consider the leadership's own effectiveness and ensuring leaders are open to constructive feedback from peer review and inspections	<ul style="list-style-type: none"> Member development scheme. <u>Survey of members' training and development needs</u>~~Member personal development reviews.~~ Attendance records published <u>annually on the Council website.</u> Members are encouraged and supported to complete Annual Reports, which are published on the Council's website. Chair of the Democratic Services Committee attends the National Network, facilitated by the WLGA. Chair of Governance and Audit Committee attends All Wales Governance and Audit Committee Chair's Networking Meetings to develop and compare role within Local Authorities. Training provided to Members (as part of induction programme for Members (from May 2022)) Cabinet Member training, Ethics and Standards Committee (role) training, Political Group Leader Duties training and Governance and Audit Committee (role) training. 		Reviewing individual member performance on a regular basis taking account of their attendance and considering any training or development needs	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Peer Reviews	X		
Geraint Edwards E2.10 Holding Staff to account through regular performance reviews which	<ul style="list-style-type: none"> Strategic Workforce planning toolkit includes the identification of training and learning needs for all service areas. Performance Appraisals record training and development needs via the Ceri system. 		Training and development Plan	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Staff development Plans linked to appraisals	✓		

	take account of training or development needs	<ul style="list-style-type: none"> Staff development plans linked to appraisals have been strengthened with the introduction of the Performance Management module in Ceri. Implementing appropriate Human Resource policies and ensuring that they are working effectively. 	Implementing appropriate human resource policies and ensuring that they are working effectively	✓		
	Geraint Edwards/Lowri Edwards E2.11 Ensuring arrangements are in place to maintain the health and wellbeing of the workforce and support individuals in maintaining their own physical and mental wellbeing	<ul style="list-style-type: none"> Human Resources policies. <u>Smoke-Free Workplace Policy.</u> <u>Alcohol and Drug Misuse Policy.</u> The Council has introduced a range of resources and options to enhance the health and well-being of Staff. Health and Well-being Strategy 2021-2026 has been introduced to support the improvement in the workforce health and well-being. ~~The Council has appointed an~~ Employee Health & Wellbeing Officer ~~to~~ <u>coordinates</u> and <u>promotes</u> health and wellbeing within the workforce. A <u>Care First employee assistance package</u> has been introduced that offers: <ul style="list-style-type: none"> Counselling service; and Advice on financial, legal, consumer, eldercare, childcare and employment issues. Other support available for Staff includes: <ul style="list-style-type: none"> Cognitive Behaviour Therapy Interactive health and wellbeing programme; Eyecare scheme; ~~Childcare voucher scheme;~~ lechyd Da; and Mindfulness training for Staff and Managers. Counselling service is also available to Members. 	Human Resource Policies	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.

F. Managing risks and performance through robust internal control and strong public financial management						
<p>Local government needs to ensure that the organisations and governance structures that it oversees have implemented, and can sustain, an effective performance management system that facilitates effective and efficient delivery of planned services. Risk management and internal control are important and integral parts of a performance management system and crucial to the achievement of outcomes. Risk should be considered and addressed as part of all decision making activities.</p> <p>A strong system of financial management is essential for the implementation of policies and the achievement of intended outcomes, as it will enforce financial discipline, strategic allocation of resources, efficient service delivery, and accountability.</p> <p>It is also essential that a culture and structure for scrutiny is in place as a key part of accountable decision making, policy making and review. A positive working culture that accepts, promotes and encourages constructive challenge is critical to successful scrutiny and successful delivery. Importantly, this culture does not happen automatically, it requires repeated public commitment from those in authority.</p>						
Sub-principles	Behaviour	Evidence	Expected	✓/X	Score	Action
F1 Managing risk	Alun Williams F1.1 Recognising that risk management is an integral part of all activities and must be considered in all aspects of decision making	<ul style="list-style-type: none"> The Corporate Risk Management Framework was approved by Cabinet on the 24th of September 2019 and continues to be updated. The Corporate Risk Register is considered at all Leadership Group, Corporate Lead Officers, Corporate Performance Management meetings and by the Governance and Audit Committee as a standing item to the Governance and Audit Committee. Risk Management is integral to operational business planning Policy and Strategy setting. Project and transformation Risks are all logged. All Plans included Risk logs including: <ul style="list-style-type: none"> The Medium term Financial Plan; Business Plans (level 1); and Service Plans (level 2). Corporate Risk Management arrangements are audited regularly. The management of risks is included in individual Services service/establishment audit programmes. 'Risks' form the basis of Internal Audit's audit programmes of work, as required by the Pentana audit management software system. Cabinet report template expanded to include risks and implications arising. 	Risk management protocol	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Alun Williams F1.2 Implementing robust and integrated risk management arrangements and ensuring that they are working effectively	<ul style="list-style-type: none"> <u>The Risk Management Policy and Strategy were approved by Cabinet on the 24.9.2019.</u> The Corporate Risk Register is a standing agenda item at each Leadership Group meeting. Updates are reported at each Governance and Audit Committee Meeting to provide ongoing information and assurance that risks continue to be managed. The Committee refers matters to Scrutiny Committees, where appropriate. Corporate Performance requires regular updates for Risk. ~~The Cross party Transformation and Efficiency Group regularly monitors Transformation Risks.~~ Specific Project Risk Monitoring is undertaken. 	Risk management strategy/policy formally approved, adopted, reviewed and updated on a regular basis	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Alun Williams F1.3 Ensuring that responsibilities for	<ul style="list-style-type: none"> All Risks are allocated to a Corporate Lead Officer (Risk Owner). 	Risk management protocol	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.

	managing individual risks are clearly allocated					
F2 Managing performance	Alun Williams F2.1 Monitoring service delivery effectively including planning, specification, execution and independent post-implementation review	<ul style="list-style-type: none"> Corporate performance management is linked to the Well-being and Improvement Objectives, <u>Corporate Strategy 2022-2027</u> and the PSB's plans. The Council also has many local indicators which helps it determine whether it has achieved the priorities in its <u>Corporate Strategy 2022-2027</u>. Council approved the Self-assessment and Annual Review of Performance and Well-being Objectives Annual Report 2021-22. Benchmarking information carried out as part of service re-modelling. External & internal assessments by: <ul style="list-style-type: none"> Audit Wales; Estyn; Care Inspectorate Wales ('CSIW'); Investigatory Powers' Commissioner's Office ('IPCO'); and Information Commissioner's Office ('ICO'). Self-Assessment (Governance and Audit Committee) - self-assessment exercise discussed at 28.11.22 workshop and will be carried out in 2023. Individual Services carry out self-assessment through a performance matrix. IA undertake an annual self-assessment and have a 5-yearly independent external assessment / peer review as required by the PSIAS. EQA completed May 2022, report & resulting action plan presented to Governance & Audit Committee 27.9.22 along with the CMIA's Internal Audit Self Assessment. Cost performance (using inputs and outputs). A Corporate Performance Management Panel meets quarterly. All Corporate Lead Officers report to this Panel and the Dates for reporting are published in the report. The Chairs and Vice Chairs of the Overview and Scrutiny Committees attend with the principle that they can identify areas that require inclusion on their respective Forward Work Programmes. 	<p>Performance map showing all key activities have performance measures ✓</p> <p>Benchmarking information ✓</p> <p>Cost performance (using inputs and outputs) ✓</p> <p>Calendar of dates for submitting, publishing and distributing timely reports that are adhered to. ✓</p>	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.	
	Alun Williams / Lowri Edwards/Elin Prysor F2.2 Making decisions based on relevant, clear objective analysis and advice pointing out the implications and risks inherent in the organisation's financial, social and environmental position and outlook	<ul style="list-style-type: none"> Chief Officers provide support and advice to Members. Reporting requires financial and legal advice/implications to be included in reports/decisions, which are published as appropriate. Council / Cabinet report template updated to include reference to legal implications, staffing implications, property/asset implications and risks. Advice provided by Chief Finance Officer. All reports and <u>minutes</u> are published in a timely manner and are open for inspection including: <ul style="list-style-type: none"> Options for recommendations. Scrutiny Chairs are invited to take issues back to Cabinet Governance and Audit Committee refer matters to Scrutiny and receive reports back. 	<p>Discussion between Members and Officers on the information needs of Members to support decision making ✓</p> <p>Publication of agendas and minutes of meetings ✓</p> <p>Agreement on the information that will ✓</p>	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.	

		<ul style="list-style-type: none"> All meetings are held in public, subject to the consideration of exempt information as defined by the 1972 Local Government Act and are hybrid meetings as per the Local Government and Elections Act 2021. Advice given by the MO. Agreement on the information that will be needed and timescales. 	be needed and timescales			
Lowri Edwards F2.3 Ensuring an effective scrutiny or oversight function is in place which encourages constructive challenge and debate on policies and objectives before, during and after decisions are made, thereby enhancing the organisation's performance and that of any organisation for which it is responsible	<ul style="list-style-type: none"> Scrutiny arrangements are in place, which provide opportunities to challenge decision making and review the provision of services. The scrutiny function's aim is to provide added value to the continuous improvement agenda in their role as "critical friend". In addition, Overview and Scrutiny Committees also provide opportunities to undertake pre-decision and policy development work, which is a function of scrutiny, which has developed over recent years. The Council's aim is to scrutinise, where possible, before decisions are made. <u>Overview and Scrutiny Committees can instigate Task and Finish Groups to investigate and research a matter further prior to reporting back to the relevant Committee.</u> An Overview and Scrutiny <u>Public Engagement Protocol</u> (2016) (<u>Document N Constitution</u>) has been approved by Council and has been used on several occasions. Arrangements in place to seek the views of the public which is gathered via social media and shared with Overview and Scrutiny Committees for consideration. All agendas and minutes are published on the Council's website. <u>Forward Work Programme</u> published on the Council's website. Terms of reference are published on the Council's website. Training for Members on the role of Scrutiny. Scrutiny Chair and Vice Chair training provided. <u>Membership details</u> for all Scrutiny Committees is available on the <u>website</u>. The Council's Overview and Scrutiny Co-ordinating Committee is responsible for taking an overview of the overall effectiveness of the <u>PSB</u>. Work undertaken with the <u>Future Generations Office</u> to develop a Scrutiny Framework in relation to the WFGA. Governance and Audit Committee. 	<ul style="list-style-type: none"> The role and responsibility for scrutiny has been established and is clear Agenda and minutes of scrutiny meetings Evidence of improvements as a result of scrutiny Terms of reference Training for Members Membership Public Service boards are subject to effective scrutiny 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ 	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.	
Lowri Edwards/Alun Williams F2.4 Providing Members and senior management with regular reports on service delivery plans and on progress towards outcome achievement	<ul style="list-style-type: none"> The Council revised its Corporate Performance Management arrangements in 2017 to improve monitoring of its business plans and performance indicators. These are also linked to the Corporate Well-being Objectives and the <u>Corporate Strategy 2022-2027</u>. A Corporate Performance Management Board meets each quarter, with Chairs of <u>the Overview and</u> Scrutiny Committees invited to attend. Reporting dates are set at beginning of each year. Transformation and Risks are all referred to joint Local Government meetings and Panels. 	Calendar of dates for submitting, publishing and distributing timely reports that are adhered to	<ul style="list-style-type: none"> ✓ 	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.	

	<p>Duncan Hall F2.5 Ensuring there is consistency between specification stages (such as budgets) and post-implementation reporting (e.g. financial statements)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Scrutiny Committees may request reports at any time. • Financial monitoring is regularly undertaken throughout the Council under a devolved accountancy arrangement and formal reporting is made to Cabinet. Monitoring is also incorporated in to the quarterly performance management reports. • Financial implications are a requirement for inclusion in all Cabinet Meeting reports. • <u>Financial Regulations and Financial Procedure Rules (Document F Constitution) and the Contract Procedure Rules (Document G Constitution) are all up to date. The current Procurement Strategy 2018-2022 was approved in 2018.</u> • Accounting practices - Codes of Practice are complied with. Prudential Indicators are prepared and reported to Council and monitored throughout the year. Regular budget monitoring takes place throughout the year. IA also reviews controls over income collection and monitoring. • Business/Service plans are monitored to ensure delivery outcomes are achieved. 	<p>Financial standards, guidance</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>
<p>F3 Robust internal control</p>	<p>Alun Williams / Alex Jenkins F3.1 Aligning the risk management strategy and policies on internal control with achieving objectives</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Risk Management Policy and Strategy and the Risk Management Framework were approved by Cabinet on 24 September 2019. • Updates in relation to Business Continuity and Civil Contingencies arrangements submitted on a regular basis in line with the Corporate Risk Register, Risk CORP04. • Business Continuity and Civil Contingencies Group meet quarterly. • ~~The annual Internal Audit Plan is risk-assessed and takes account of Council aims and objectives, and corporate policies and procedures; to include a review of the Risk Management corporate arrangements, and testing the mitigating controls in place for a sample of risks noted in the Corporate Risk Register-~~ • ~~Internal Audit Strategy & Annual Plan 2022-2023 approved by Governance and Audit Committee 10 March 2022, & continues to take account of additional risks presented by the pandemic. The IA Plan for 2023-24 was presented to and approved by GAC on the 9 March 2023.~~ • ~~Internal Audit Strategy & Annual Plan 2021-2022 approved by Governance and Audit Committee 10 March 2022, & continues to take account of additional risks presented by the pandemic.~~ • IA's annual audit plan can address any necessary re-prioritisation of work, allowing IA to be reactive to any changes in risk within the Council. • Internal audit reports issued to Managers highlight the risks of not implementing any IA recommended actions. Fundamental & significant recommended actions are followed up <u>as part of IA's Management Action Programme</u> and reported to Governance and Audit Committee <u>on a 6-monthly basis</u>. If CMIA considers that any fundamental risks have not been addressed by a Manager this is reported to Governance and Audit Committee who has the 	<p>Risk management strategy</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required</p>
			<p>Audit Plan 2018/19</p>	<p>✓</p>		
			<p>Audit reports</p>	<p>✓</p>		

		<p>discretion of requesting that Manager to attend & explain reasoning for non-compliance.</p> <ul style="list-style-type: none"> The appointed Auditor considers the Council's arrangements to secure economy, efficiency and effectiveness in his letter he has stated that the Council has complied with its responsibilities to the use of its resources. The Council Objectives are aligned to Strategies. 				
	<p>Alun Williams / Alex Jenkins F3.2 Evaluating and monitoring risk management and internal control on a regular basis</p>	<ul style="list-style-type: none"> The Council's Risk Management Framework was approved by Cabinet on the 24th September 2019 and the Council continues to form strategies and plans taking into account the risks caused by the Covid-19 pandemic. Regular meetings of the Emergency and Business Continuity Management Group take place to review Corporate and Service Area Emergency and Business Continuity Arrangements and Plans as well as recommendations arising from past incidents and exercises to evidence risk, identify emerging trends, and document any lessons learnt for follow up. Risk evaluation always appears on agendas. Internal Audit Strategy & Annual Plan 2022-2023 approved by Governance and Audit Committee 10 March 2022, & continues to take account of additional risks presented by the pandemic. The IA Plan for 2023-24 was presented to and approved by GAC on the 9 March 2023. IA's annual audit plan can address any necessary re-prioritisation of work, allowing IA to be reactive to any changes in risk within the Council. Regular Quarterly Internal Audit Progress Reports to Governance and Audit Committee for monitoring (e.g. Internal Audit Progress Report for period 1 July 2022 to 30 September 2022 presented to Governance & Audit Committee on 17 January 2023, period 1 October – 31 December presented to GAC 9 March 2023 and period 1 January – 31 March presented to GAC 21 June 2023). Summary of work and audit opinion on assurance provided annually in Internal Audit Annual Report at year-end. IA Annual Report for 2021/22 -approved by Governance & Audit Committee 6 June 2022. IA Annual report for 2022/23 approved by GAC 21 June 2023. Follow-up IA reviews to monitor implementation of required actions as part of the Management Actions Programme. Internal controls, risk & governance processes are monitored according to the Internal Audit Charter (last version approved by Governance & Audit Committee 17/9/1/23) & the Annual Internal Audit Strategy and Plan. 	<p>Risk management strategy/policy has been formally approved and adopted and is reviewed and updated on a regular basis</p>	✓	9/10	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required</p>
	<p>Alex Jenkins F3.3 Ensuring effective counter fraud and anti-corruption arrangements are in place</p>	<ul style="list-style-type: none"> Compliance with the Code of Practice on Managing the Risk of Fraud and Corruption ('CIPFA', 2014). Internal Auditors have procedures in place if fraud discovered. 	<p>Compliance with the Code of Practice on Managing the Risk of Fraud and</p>	✓	9/10	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • ~~Two~~ Officers in the IA team ~~is a~~ren accredited Counter Fraud Technicians, ~~and a second officer is also currently undertaking the qualification.~~ • An officer in the IA team holds a CIPFA Certificate in Investigative Practices ('CCIP'). • 'Strategy to Counter Fraud, Corruption and Bribery (to include Anti-Money Laundering)' updated and approved by Council 17 June 2021 -(minutes confirmed 23 September 2021) has been written with regard to the Code of Practice & updated to ensure all requirements are included. • IA undertakes counter fraud work where required (as well as dealing with the discovery of fraud as considered earlier). • Council complies with Audit Wales's annual National Fraud Initiative requirements, currently co-ordinated by IA. • IA presents Counter-Fraud Report to Governance and Audit Committee annually (<u>2021/22 Counter-Fraud Report presented to Governance & Audit Committee on 6 June 2022</u>); <u>2022/23 Counter-Fraud Report presented to GAC on 21 June 2023.</u> • Monitoring and response to fraud alerts (NAFN, wider networks, peers, etc); • Membership and active participation in professional networks and groups (Tisonline, KHub, etc); • IA offer advice to services on implementation of new systems and processes to ensure effective internal controls maintained; • Nominated Council Officers undertake various fraud training to maintain knowledge and expertise; • Where appropriate, successful prosecutions publicised on Council website (and in local press) • Covid-19 grant payments audited prior to payment (as easier to stop a payment than recover it); • Key financial control audits added to audit plan, to check controls, governance & risks whilst staff working from home • IA's annual audit plan can address any necessary re-prioritisation of work, allowing IA to be reactive to any changes in risk within the Council. 	Corruption (CIPFA, 2014)			
Alex Jenkins	F3.4 Ensuring additional assurance on the overall adequacy and effectiveness of the framework of governance, risk management and control is provided by the internal auditor	<ul style="list-style-type: none"> • ~~AGS 20210/224~~ approved by Council on <del>265 January</del>~~November~~ <del>2023</del>~~4~~ with the Statement of Accounts. The AGS contains the CMIA's annual opinion on assurance. • The IA function is headed by a CMIA who is currently -studying to gain an IIA qualification, they have considerable <u>audit &</u> local government experience, and are supported by a team with appropriate knowledge and skills. Regular reporting to Governance and Audit Committee on the activity of IA is undertaken. Robust risk-based forward work programme and business planning is in place. • IA evaluates and improves the effectiveness of risk management, control & governance processes in accordance with PSIAS, which is self-assessed and reported to Governance and Audit Committee 	Annual Governance Statement	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Effective Internal Audit service is resourced and maintained	✓		

Formatted: Font: (Default) Arial

		<p>annually along with any improvements required. A peer review is undertaken every 5 years the most recent having been completed in May 2022. The report and resulting action plan was presented to Governance & Audit Committee on 27 September 2022.</p> <ul style="list-style-type: none"> • IA provides an individual assurance to Managers after each audit review – these are then used to provide an overall corporate level of assurance annually, which feeds in to the AGS. • A re-structure of IA was implemented in May 2019, and another in November 2020. The service has been fully resourced since 1 December 2020. • ~~Three~~ members of the team are currently pursuing the Institute of Internal Auditors' professional training qualification. 				
<p>Elin Pryor F3.5 Ensuring a Governance and Audit committee or equivalent group or function which is independent of the executive and accountable to the governing body: provides a further source of effective assurance regarding arrangements for managing risk and maintaining an effective control environment that its recommendations are listened to and acted upon</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Governance and <u>Audit Committee</u> established that sets its own work plan. Committee is chaired by a ~~Member of the opposition group (until May 2022 when~~ Lay Person shall be Chair, per 2021 Act provisions). • ~~Ongoing preparation and implementation of~~ <u>Implemented</u> changes affecting the Governance and Audit Committee in light of the 2021 Act. The Governance and Audit Committee was informed, in a report on 24.2.2021 Meeting, of the changes to their role regarding self-assessment reports of the Council, and regarding panel performance assessments, as well as the change of name, and changes to the Chair/Vice Chair and composition. • ~~Council approved changes to T~~the Governance and Audit Committee's Terms of Reference ~~were updated on 6 December 2018~~ <u>regarding the new 2021 Act duties on 23 September 2021 and following report to:-</u> • ~~Update report on 2021 Act presented to~~ Governance and Audit Committee <u>on 3.6.2021 regarding Constitution</u>, to include updating Governance and Audit Committee regarding changes to Constitution affecting Committee, <u>further amendment to Governance and Audit Committee terms of reference approved by Council in July 2022 including:</u> <ul style="list-style-type: none"> — ~~Recruitment of lay members and the Mid Wales CJC Governance and Audit Sub-Committee; and~~ — ~~Regarding the Committee's functions relating to:~~ <ul style="list-style-type: none"> ○ ~~reviewing and assessing the performance assessment of the Council;~~ ○ ~~considering the Council's draft annual Self-Assessment report;~~ ○ ~~considering any report from the Auditor General and Council's draft response;~~ ○ ~~review of the Council's complaints handling function; and~~ — ~~role regarding Panel Performance Assessments (from May 2022).~~ <ul style="list-style-type: none"> • ~~Changes made during 2021-2022 include preparations for:~~ <ul style="list-style-type: none"> - ~~terms of reference/remit/composition changes (including recommendations to Council from Cross-Party Constitution Working Group and changes to Constitution approved by Council at its 23.9.2021 Meeting);~~ 	<p>Governance and Audit Committee complies with best practice – see Audit Committees: Practical Guidance for Local Authorities and Police (CIPFA, 2013)</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>
			<p>Terms of reference</p>	<p>✓</p>		
			<p>Membership</p>	<p>✓</p>		
			<p>Training</p>	<p>✓</p>		

Formatted: Indent: Left: -0.07 cm, Bulleted + Level: 1 + Aligned at: 0 cm + Indent at: 0.63 cm

		<p>~~-change of name to 'Governance and Audit Committee;~~</p> <ul style="list-style-type: none"> - Membership ~~to be~~ 2/3 Councillors and 1/3 Lay Persons (as defined in <u>2021 Act</u>) ~~—recruitment completed (Council approved appointments 9.12.21);~~ - Committee duty to appoint own Chair and Deputy Chair; -Chair ~~must be~~ lay person, <u>as required by 2021 Act</u>, ~~—recruitment completed (Council approved appointments 9.12.21) and~~ Chair/Deputy Chair ~~shall be~~ appointed from Lay Members; -Deputy Chair ~~must not be~~ <u>not a</u> member of Local Authority Executive (<u>par 2021 Act</u>); and - In absence of Chair & Deputy only non-executive Members can chair. <ul style="list-style-type: none"> • Size of Governance and Audit Committee review completed and change of size from May 2022 approved (9). • ~~The Governance and Audit Committee has an effective 1/3 Lay Membership following successful recruitment process. Membership of Governance and Audit Committee considered in line with 2021 Act: Lay member recruitment completed, taking into account 2021 Act requirements and termination of term of office of current lay member.~~ • ~~Job Direction, Personal specification, and criteria approved by Council 10/12/20.~~ • Governance and Audit Committee self-assessment - self-assessment exercise underway. • Reports and minutes are published on the Council's website. • Governance and Audit Committee Terms of Reference updated. • <u>Membership details</u> for Governance and Audit Committee and all Scrutiny Committees is available on the Council's website. • Regular meetings between CMIA and Chair of Governance and Audit Committee. • Meetings as necessary between MO & Chair of Governance and Audit Committee. • Regular meetings between MO & CMIA. • Regular meetings between MO and CMIA & Audit Wales when necessary. • Regular Meetings between Governance and Audit Committee Members and ~~external regulator~~ Audit Wales (with and without Officers) • Regular training / updates provided to Governance and Audit Committee. • Chair of Governance and Audit Committee attends Welsh Governance and Audit Committee Chair network group to develop and compare role within Local Authorities. 				
<p>F4 Managing data</p>	<p>~~Alan~~ ~~wyn~~ Morris F4.1 Ensuring effective arrangements are in place for the safe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A New <u>ICT and Digital Strategy for 2018-2022</u> has been approved • All policies are up to date including; (all approved in February 2019). <ul style="list-style-type: none"> ○ <u>Data Protection & GDPR Policy;</u> 	<p>Data management framework and procedures</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>

	<p>collection, storage, use and sharing of data, including processes to safeguard personal data.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ <u>Information Security Policy</u>; and ○ <u>Records Management Policy</u>. ● A mandatory E-learning training module on Information Security must be completed by all Staff. ● A mandatory E-learning training module on Data Protection must be completed by all Staff. ● Designated Data Protection Officer. ● Corporate Lead Officer Customer Contact is the Senior Information Risk Owner ('SIRO') and has attended appropriate training for that role. ● The following responsible Officers are identified: <ul style="list-style-type: none"> ○ IT Security Officer ('ITSO'); and ○ Information and Records Management Officer ('IRMO') ● In addition the following groups/committees consider Information security: <ul style="list-style-type: none"> ○ Corporate Data Protection Group; and ○ Emergency & Business Continuity Meeting. ● External assessments to include compliance with Code of Conduct. ● Regular Internal Audit of data protection Registration requirements. ● Procedures following Audit Wales audit have been implemented. ● Officers are considering the introduction of privacy notices in relation to applications to all Members, including the Development Management Committee. ● Training ~~has been scheduled for~~ provided to Members on their obligations under the GDPR as part of the new Member training and a section on said legislation is now included in the protocol for Members in planning. ● <u>All Councillors signed Personal / Confidential Data Agreement.</u> 	<p>Could we add the dates to the policies please</p>			
			<p>Designated data protection officer</p>	<p>✓</p>		
			<p>Data Protection policies and procedures</p>	<p>✓</p>		
<p>~~Alanwyn~~ Morris F4.2 Ensuring effective arrangements are in place and operating effectively when sharing data with other bodies</p>		<ul style="list-style-type: none"> ● Ceredigion County Council signed Wales Accord on the Sharing of Personal Information ('WASPI') and therefore uses WASPI framework for Information Sharing Agreements. ● In most cases agreements are forwarded to the Data Protection Officer. ● There is also a public register on <u>WASPI Website</u>. ● Regular external Assessments e.g. Compliance with Code of Conduct. <p>***The Accord is a common set of principles and standards under which partner organisations will share personal information. Organisations who adopt the Accord will show their commitment in meeting the agreed conditions, obligations and requirements within the framework.</p>	<p>Data sharing agreement</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>
			<p>Data sharing register</p>	<p>✓</p>		
			<p>Data processing agreements</p>	<p>✓</p>		
<p>~~Alanwyn~~ Morris F4.3 Reviewing and auditing regularly the quality and accuracy of data used in decision</p>		<ul style="list-style-type: none"> ● <u>Records Management Policy</u>. ● <u>Data Protection/GDPR Policy</u>. ● Internal performance monitoring and evidence. ● Cross matching data happens across the different services. ● Performance Indicator values are validated with evidence. 	<p>Data quality procedures and reports Could we add the dates to the policies please</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>

	making and performance monitoring	<ul style="list-style-type: none"> Retention Schedule –now <u>published</u> on intranet. 	Is there an example of Internal performance monitoring			
			Data validation procedures What data validation is carried out	✓		
F5 Strong public financial management	Duncan Hall F5.1 Ensuring financial management supports both long-term achievement of outcomes and short-term financial and operational performance	<ul style="list-style-type: none"> The current <u>Medium Term Financial Strategy</u> ('MTFS') ~~was established during the 2013-14 year and fundamentally updated and approved by Council on the 24th February 2016. The Current MTFS~~ is that of 2018/2019 Onwards, but has now been amended to reflect the 2021/2022 provisional revenue settlement and updated to: <ul style="list-style-type: none"> Reflect the impact of Covid-19 Reflect 'Boosting Ceredigion's Economy – A Strategy for Action 2020-35' Amend the transformation savings plan Project forward cost pressures Reflect data changes, regulations, plans, policies and strategies and is being presented to Cabinet for approval 23.2.2021 for approval to then be presented to Council on 5.2.2021. This now includes a policy framework for setting the budgets annually as well as a three-year plan. The MTFS features as a corporate risk that is updated at least three times a year. The annual budget setting also included a risk assessment. The Council is responding to the proposal in the 2016 Wales Audit Office (now Audit Wales) Annual Improvement Report, and considering the report in light of the MTFS through ensuring that the Council's financial management arrangements are sufficiently robust to meet the significant challenges ahead. A Strategic Plan has been developed and has improved the programme of work necessary to consider service priorities whilst addressing financial constraints. An annual budget project plan/timetable is established to ensure that a balanced budget is approved within the statutory period in accordance with the Councils budget framework. Regular budget reports are taken to Cabinet and Leadership Group throughout the year and operational budgets are monitored on a monthly basis. 	Financial management supports the delivery of services and transformational change as well as securing good stewardship	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Duncan Hall F5.2 Ensuring well-developed financial management is integrated at all levels of planning and control, including management of	<ul style="list-style-type: none"> Budget monitoring is regular throughout the year, within services, to Cabinet and to Member Officer working groups e.g. Development Group and CMG ~~and transformation programme savings to the Cross-Party Transformation and Efficiency Consultative Group.~~ Quarterly Executive Panel meetings take place if required with Corporate Lead Officers together with the Leader of the Council, 	Budget monitoring reports	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.

	financial risks and controls	<p>the CE, Corporate Lead Officer for Finance and Cabinet Member with Finance responsibility.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Detailed scrutiny of the budgets prior to final decision by Council.</u> • <u>Overview and Scrutiny Committees have the ability to scrutinise budgets at any time during the year.</u>				
--	------------------------------	---	--	--	--	--

G. Implementing good practices in transparency, reporting, and audit to deliver effective accountability						
Accountability is about ensuring that those making decisions and delivering services are answerable for them. Effective accountability is concerned not only with reporting on actions completed, but also ensuring that stakeholders are able to understand and respond as the organisation plans and carries out its activities in a transparent manner. Both external and internal audit contribute to effective accountability.						
Sub-principles	Behaviour	Evidence	Expected	✓/X	Score	Action
G1 Implementing good practice in transparency	Lowri Edwards/Alan Morris/Alun Williams G1.1 Writing and communicating reports for the public and other stakeholders in an understandable style appropriate to the intended audience and ensuring that they are easy to access and interrogate	<ul style="list-style-type: none"> • Council's <u>Website</u>. • Council and Cabinet meetings are broadcasted. • Standard templates for Cabinet, Scrutiny and Council. • <u>Compliance to the Welsh language Standards and publication of the annual monitoring report.</u> • Use of Modern.Gov for publishing agendas and Councillor Information. • Council implementing changes introduced by 2021 Act, which include for Council to consult and publish a public participation strategy with the aim of increasing public participation in local democracy, and improving transparency. • Council compliance with The Local Authorities (Coronavirus) (Meetings) (Wales) Regulations 2020, which allow for remote access for meetings and public access/publishing of documents requirements. • Work is underway to prepare a Community Engagement Policy that will meet the requirements of the 2021 Act, which will also include how we will encourage participation in decision-making, although final guidance is awaited from Welsh Government regarding this part of the legislation. • Council <u>Roadmap</u> provided up-to-date information for citizens on services being provided due to Covid-19 pandemic, in order to provide clarity for County residents. • Equipment has been installed in the Council Chamber to enable hybrid meetings to be held, as per the Local Government and Elections Act 2021. <u>Members of the public and press can attend in person or remotely where the meeting is not broadcast on the Council's Facebook page.</u> The Council provides alternative ways for citizens to access information if they don't have access to digital services. The <u>citizen</u> can telephone the Council's Contact Centre or visit its Libraries where public access to computers are available or free 4G Wi-Fi to allow anyone to use their own device. 	Website	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Council meetings are webcast	✓		
	Lowri Edwards G1.2 Striking a balance between providing the right amount of information to satisfy transparency demands and enhance public scrutiny while not being too onerous to	<ul style="list-style-type: none"> • Councillors' contact details, attendance records, Committee membership and Declarations of Interests available on the <u>Council's Website</u>. • Councillors' annual reports available on the Council's Website. • Overview and Scrutiny Annual Report available on the <u>Council's Website</u>. 	Councillors annual reports	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Annual report	✓		

Formatted: Indent: Left: 0.63 cm, No bullets or numbering

	provide and for users to understand	<ul style="list-style-type: none"> Democratic Services Annual Report available on the Council's Website. 				
G2 Implementing good practices in reporting	Alun Williams G2.1 Reporting at least annually on performance, value for money and the stewardship of its resources	<ul style="list-style-type: none"> The County Council's Self-assessment and Annual Review of Performance and Well-being Objectives Annual Report is published on the Ceredigion County website to inform Ceredigion citizens what activities and actions the Council undertakes in support of its Well-being and Improvement Objectives. This also forms part of the Council's self-assessment. A summary plan is also available in public offices for our citizens. Annual financial statements are published on the Council's Website. 	Formal annual report which includes key points raised by external scrutineers and service users feedback on service delivery	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Annual finance statements	✓		
	Alun Williams G2.2 Ensuring Members and senior management own the results	<ul style="list-style-type: none"> Appropriate approvals. Corporate Performance Management arrangements. Ownership of planning and transformation. 	Appropriate approvals	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Elin Pryor G2.3 Ensuring robust arrangements for assessing the extent to which the principles contained in the Framework have been applied and publishing the results on this assessment including an action plan for improvement and evidence to demonstrate good governance (annual governance statement)	<ul style="list-style-type: none"> Council's AGS evidences how it complies with the seven core Governance Framework Principles and sub-principles contained in the Framework and in the Local Code of Corporate Governance, including how it puts in place proper arrangements for the governance of its affairs, facilitates the effective exercise of its functions, and makes arrangements for risk management (the Governance Framework was developed in 2010 and has been revised in accordance with the CIFA/SOLACE Delivering Good Governance in Local Government Framework 2016). In compliance also with Local Government (Wales) Measure 2009 and The Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015. Assessment of the framework for corporate governance carried out to ensure compliance e.g. updated to reflect changes necessary because of Covid-19 pandemic. Decision by Council whether AGS approved e.g. 2021/22 AGS approved by Council 26 January 2023 updated and approved by Council 25 November 2021 (with accounts). Council's Local Code of Corporate Governance demonstrates how it has the necessary corporate governance arrangements in place to perform effectively. The Local Code of Governance is a public statement that sets out the way the Council will meet that commitment. 2023-24 Local Code of Corporate Governance approved by Council 20.4.2023 and published on Council website. 	Annual Governance Statement	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
Elin Pryor G2.4 Ensuring that the Framework is applied to	<ul style="list-style-type: none"> AGS shared with accounts, reviewed and updated with Members and Officers providing a wider engagement process. 	Annual Governance Statement	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and	

	jointly managed or shared service organisations as appropriate					meets best practice. No further action required.
	Duncan Hall G2.5 Ensuring the performance information that accompanies the financial statements is prepared on a consistent and timely basis and the statements allow for comparison with other similar organisations	<ul style="list-style-type: none"> Financial implications are a requirement for inclusion in all Cabinet Meeting reports. <u>Financial Regulations and Financial Procedure Rules (Document F Constitution)</u>, <u>Contract Procedure Rules (Document G Constitution)</u> are all up to date. The current <u>Procurement Strategy 2018-2022</u> was approved in 2018. Accounting practices - Codes of Practice are complied with Prudential Indicators are prepared and reported to Council and monitored throughout the year. Regular budget monitoring takes place throughout the year. IA also reviews controls over income collection and monitoring. 	Format follows best practice	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
G3 Assurance and effective accountability	Elin Pryor G3.1 Ensuring that recommendations for corrective action made by external audit are acted upon	<ul style="list-style-type: none"> A good working relationship exists with external regulators, including Audit Wales, Estyn, CIW, Financial Services Authority ('FSA') and Food Standards Agency as key regulators. Audit Wales Protocol documented and procedures in place to ensure all 'Management Response Forms' from each Audit Wales report addressed and that Service responses are presented to Leadership Group, Governance and Audit Committee and Audit Wales. Regarding monitoring of progress of actions/recommendations, Governance Officer is Audit Wales point of contact for outstanding Management Response Forms ('MRFs') for 2019/20 & 2020/21, and ongoing governance-related MRFs/governance matters. Corporate Performance and Improvement Officer is point of contact for performance-related MRFs/performance matters. This system is set out in a Protocol, approved by Leadership Group and presented to Governance and Audit Committee, with updated version (to reflect that the Corporate Performance and Improvement Officer is in post) presented to Governance and Audit Committee 9.9.2021 Meeting. Monthly meetings are also being held between Performance officers & Audit Wales, and can be arranged with other officers as necessary. Regular dialogue is maintained with representatives from Audit Wales. Recommendations from Audit Wales are taken forward in the Corporate Performance Management arrangements. All Audit Wales reports presented to Leadership group and Governance and Audit Committee, which monitors implementation of corrective actions required. Monitoring of progress of Actions process has been -developed. 	Recommendations have informed positive improvement	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. Monitor progress of Actions/recommendations.

<p>Alex Jenkins G3.2 Ensuring an effective internal audit service with direct access to Members is in place which provides assurance with regard to governance arrangements and recommendations are acted upon</p>	<ul style="list-style-type: none"> Chief Internal Auditor (CMIA) is currently studying to gain an IIA qualification, and has considerable local government experience, and is supported by a team with appropriate knowledge and skills. The Audit Manager & Senior Auditor ~~is~~are undergoing an IIA qualification. and two auditors are developing ICT auditing skills. IA Officers are undergoing audit qualifications to enhance knowledge, skills and competency. A re-structure of IA was implemented in May 2019, and another in November 2020 and April 2022. The service has been fully resourced since 1 June 2022. A new CMIA has been in place from 1 January 2022, and has considerable experience in IA, and is supported by a knowledgeable & skilled Audit Manager. The role of CMIA has free and unfettered access to the Chair of the Governance & Audit Committee and both meet regularly during the year. Robust risk-based forward work programme and business planning is in place. Regular reporting to Governance & Audit Committee on the activity of IA is undertaken, i.e. quarterly Internal Audit Progress Reports to Governance & Audit Committee for monitoring progress performance and improvement and summary of work and audit opinion on assurance provided annually in Internal Audit Annual Report at year end. Follow-up reviews undertaken to monitor corrective actions are implemented. Internal Audit Charter regularly reviewed and approved by Governance & Audit Committee (last version approved by Audit Committee 19/1/2023). CMIA provides annual objective opinion on assurance placed on Council's risk management, control and governance processes, based on the individual assurances given to Managers after each audit review, & feeds into the <u>AGS</u>. Compliance with PSIAS reported annually to Governance & Audit Committee with resultant improvement plan. Peer review of assessment every five years (latest review completed May 2022, report and resulting improvement plan were presented to Governance & Audit Committee on the 27 September 2022). IA's mission is to enhance & protect organisational value by providing risk-based & objective assurance, advice & insight. This is detailed in the internal Audit Charter, which also states IA's right of access (as per the Council's Financial Regulations/Constitution). 	<p>Compliance with CIPFA's Statement on the Role of the Head of Internal Audit (2010) and CIPFA 2019 statement on role of Internal Audit</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>
		<p>Compliance with PSIAS</p>	<p>✓</p>		<p>Internal Audit now fully staffed. Training is in progress.</p> <p>QAIP updated following EQA, and all actions either completed or in progress.</p>
<p>Alex Jenkins G3.3 Welcoming peer challenge, reviews and inspections from regulatory</p>	<ul style="list-style-type: none"> A good working relationship exists with the Welsh Government as key regulator. Regular dialogue is maintained with representatives from Audit Wales. 	<p>Recommendations have informed positive improvement</p>	<p>✓</p>	<p>9/10</p>	<p>Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.</p>

	bodies and implementing recommendations	<ul style="list-style-type: none"> Recommendations from Audit Wales are taken forward in the Corporate Performance Management arrangements. The Council is learning and continually works towards improvement. Five-yearly external assessment of IA is undertaken as required by PSIAS. The last Internal Audit External Assessment was undertaken in May 2022 by Anglesey County Council and was reported to Audit Committee, along with the resultant improvement Plan on 27 September 2022. IA progress, performance & improvement is reported to Audit Committee quarterly. 				QAIP updated following EQA, and all actions either completed or in progress.
	Elin Pryor G3.4 Gaining assurance on risks associated with delivering services through third parties and that this is evidenced in the annual governance statement	<ul style="list-style-type: none"> <u>AGS</u>. Members and Officers carry out a review of the <u>AGS</u> annually. 	Annual governance statement	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
	Alun Williams / Diana Davies G3.5 Ensuring that when working in partnership, arrangements for accountability are clear and that the need for wider public accountability has been recognised and met	<ul style="list-style-type: none"> <u>PSB</u>'s terms of reference and <u>Well-being Plan</u> Annual report from PSB. The Ceredigion County Council Overview and Scrutiny Co-ordinating Committee is responsible for taking an overview of the overall effectiveness of the Board. Partnership and Accountability agreements are established in collaborative projects. 	Public Service Boards terms of reference and well-being plans	✓	9/10	Good - Overall governance considered compliant and meets best practice. No further action required.
			Public service boards engage with scrutiny	✓		

Annual Governance Statement

2022-23

Approved by Council [X]

Contents

1	Executive Summary	3
2	Assessment of the effectiveness of key elements of the governance framework	5
3	Corporate Governance Achievements for 2022-23	7
4	Opinion on the level of assurance that the governance arrangements can provide	30
5	Issues identified for last year (2022-2023)	34
6	Agreed action plan for matters to be considered during 2023-2024	42
7	Conclusion.....	48
8	Certification of Annual Governance Statement.....	48

DRAFT

1 EXECUTIVE SUMMARY

Ceredigion County Council ('the Council') is responsible for ensuring that its business is conducted in accordance with the law and proper standards, and that public money is safeguarded, properly accounted for, and used economically, efficiently and effectively.

The Council is also committed to improving the social, economic, environmental and cultural wellbeing of its citizens. This commitment is set out in the Council's Corporate Strategy 2022-2027 and describes how the council will meet the challenges ahead and make the most of opportunities. The Council's vision for this period is that the Council *'delivers value for money, sustainable bilingual public services, that support a strong economy and healthy environment, while promoting well-being in our people and our communities'* and is to be achieved by fulfilling the Corporate Priorities, which are:

1. Boosting the Economy, Supporting Businesses and Enabling Employment;
2. Creating Caring and Healthy Communities;
3. Providing the Best Start in Life and Enabling Learning at All Ages; and
4. Creating Sustainable, Greener and Well-Connected Communities.

To be successful the council must have a solid foundation of good governance and sound financial management. The Council's Local Code of Corporate Governance ensures that we are doing the right things, in the right way, in line with our values. The Local Code is supported by a Governance Assurance Framework that sets out what assurances the Council seeks to obtain, and how this will be done.

A copy of the Council's Local Code of Corporate Governance and Annual Governance Statement is available on the Council's website at <https://www.ceredigion.gov.uk/your-council/councillors-committees/annual-governance-statement/>.

The Council also has a duty under the Local Government (Wales) Measure 2009 to arrange to secure continuous improvement in the way in which its functions are exercised, having regard to a combination of economy, efficiency and effectiveness. In discharging this overall responsibility, the Council must ensure proper arrangements for the governance of its affairs are in place, facilitating the effective exercise of its functions, and which includes the arrangements for the management of risk. The Local Government and Elections (Wales) Act 2021 is in force and the Council has taken the necessary steps to ensure compliance.

A Governance Framework was developed in 2010 and has been revised in accordance with the CIFA/SOLACE Delivering Good Governance in Local

Government Framework 2016. The framework is used to review the governance arrangements on an annual basis.

The Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015 also introduces new governance arrangements for public services in Wales. Public bodies are required to carry out sustainable development. It places a well-being duty on public bodies to set and publish well-being objectives designed to maximise their contribution to the seven national well-being goals. They are also expected to take all reasonable steps towards achieving their objectives.

Following the review and in accordance with the requirements of the Framework a Local Code of Corporate Governance is in place and has been reviewed for 2023-24.

The Local Code of Corporate Governance brings together in one document all the governance and accountability arrangements the Council has in place. The Code is based on best practice guidance set out in the CIPFA/SOLACE Framework Delivering Good Governance in Local Government.

~~Following a review by Audit Wales of the Council's Planning Service undertaken during the period April to July 2021 (Report issued October 2021), the Council is working to support Audit Wales with their Planning Service Follow Up Review. Any recommendations will be responded to as reference in the action plan below.~~

The Council's Governance Framework is based on the International Framework: Good Governance in the Public Sector (CIPFA/IFAC, 2014) and the following seven principles:

- A: Behaving with integrity, demonstrating strong commitment to ethical values, and respecting the rule of law
- B: Ensuring openness and comprehensive stakeholder engagement
- C: Defining outcomes in terms of sustainable economic, social and environmental benefits.
- D: Determining the interventions necessary to optimise the achievement of the intended outcomes
- E: Developing the entity's capacity, including the capability of its leadership and the individuals within it
- F: Managing the risks and performance through robust internal control and strong public financial management
- G: Implementing good practices in transparency reporting, and audit to deliver effective accountability

The Council is required, each year, to produce an Annual Governance Statement ('AGS') (this document), which explains how the Council has complied with the seven core principles and sub-principles contained in its Governance Framework and the

Local Code of Corporate Governance, and also meets the requirement of The Accounts and Audit (Wales) Regulations 2014. This AGS gives assurances on compliance for the year ending 31 March 2023 and up to the date of approval of the Statement of Accounts. The review confirmed that the Council's governance arrangements are effective and fit for purpose.

The Leader of the Council and Chief Executive both recognise the importance of having a solid foundation of good governance and sound financial management. They pledge their commitment to address the matters highlighted in this AGS, and to further enhance the Council's governance arrangements.

The Leader and Chief Executive confirm they have been advised of the implications of the review by Senior Management and the Audit Committee and are satisfied that the steps outlined in this AGS will address the areas for improvement.

Signed on behalf of **Ceredigion County Council**

Leader of the Council

Chief Executive

Date: xx/xx/xxxx

Date: xx/xx/xxxx

2 Assessment of the effectiveness of key elements of the Governance Framework

The Council is committed to demonstrating that it has the necessary corporate governance arrangements in place to perform effectively.

The Leader of the Council provides clear strategic direction and the Constitution clearly defines the roles of Councillors and Officers. Internal and External Audit, Ethics and Standards Committee and the Governance and Audit Committee are committed to ensuring the governance arrangements are effective and robust.

The Council has conducted an annual review of the effectiveness of its governance against the CIPFA/SOLACE Delivering Good Governance Framework (2016). The review involved a member/officer workshop in which the Council's Governance Framework Document was analysed and reviewed, with further changes made after the workshop reported to the Governance and Audit committee. Contributions were made to the review by the following Members: the Chair of the Governance and Audit Committee along with councillor and lay members of the committee. In addition, the Monitoring Officer, Corporate Manager - Internal Audit, Governance Officer, Corporate Lead Officer - Democratic Services, Corporate Manager – Democratic Services,

Corporate Lead Officer – People & Organisation and the Corporate Manager – Partnerships, Performance and Public Protection also took part.

During the workshop each behaviour was introduced and scored against a scoring mechanism, as follows:

- 1/2 Unacceptable Immediate action required
- 3/4 Below satisfactory - urgent Action Required (within 3-6 months)
- 5/6 Satisfactory - Action Required (before end of year 9-12 months)
- 7/8 Acceptable Minor adjustments may be required
- 9/10 Good - overall Governance considered to be good and meets best practice no further action required

Each score used in the Governance Framework Document is a score out of 10 e.g. a score of 7/8 means a score of between 7 and 8 out of a total 10 marks.

The Governance Framework Document was also circulated to other officers, who have governance/management responsibilities within the Council. The review framework was presented to the Governance and Audit Committee on 17th January 2023.

The effectiveness of the governance framework draws on evidence and assurances from:

- Internal and External Audit and Inspection;
- Financial Controls;
- Risk and Performance Management;
- Legal and Ethical Standards;
- Corporate Directors and Other Senior Management, including the S.151 Officer and the Monitoring Officer;
- The Governance and Audit Committee; and
- Overview and Scrutiny Committees.

In addition, the Corporate Manager - Internal Audit undertakes an independent review of the Governance Framework and the method of scoring and evidence, on an annual basis. The review of the 2022/23 Framework was completed in January 2023 and provided 'high' assurance that there was a sound system of scrutiny and robustness in place. This was reported to the Governance and Audit Committee in March 2023.

The Council has drawn together a Local Code for Corporate Governance which sets out the systems and processes, and cultures and values, by which the authority is directed and controlled and its activities through which it accounts to, engages with and leads the community. It enables the authority to monitor the achievement of its

strategic objectives and to consider whether those objectives have led to the delivery of appropriate, cost-effective services.

The system of internal control is a significant part of that code and is designed to manage risk to a reasonable level. It cannot eliminate all risk of failure to achieve policies, aims and objectives and can therefore only provide reasonable assurance of effectiveness. The system of internal control is based on an ongoing process designed to identify and prioritise the risks to the achievement of the Council's policies, aims and objectives, to evaluate the likelihood of those risks being realised and the impact should they be realised, and to manage them efficiently, effectively and economically.

The Local Code for Corporate Governance is available on the Council's website at <https://www.ceredigion.gov.uk/your-council/councillors-committees/annual-governance-statement/>.

The CIPFA Financial Management code sets the standards of financial management for local authorities. It is designed to support effective practice in financial management and to assist local authorities in demonstrating their budgetary sustainability. The S151 Officer has undertaken a self-assessment review and is satisfied that the Council is compliant with the code.

3 Corporate Governance Achievements for 2022-23

The Local Code for Corporate Governance sets out the Local Authority's commitment to the principles of good governance. The following paragraphs outline the Corporate Governance achievements during 2022-23.

A. Behaving with integrity, demonstrating strong commitment to ethical values and respecting the rule of law:

Behaving with integrity

- Code of Conduct for Members (updated in 2016) available on the Council's website, intranet site (CeriNet) under Councillor Resources, and in the Constitution.
- Members Code of Conduct Flowchart (updated in 2016).
- Code of Conduct for Officers* (review ~~undertaken and currently awaiting approval~~ completed and updated Code published April 2023) available along with all Corporate policies and strategies via Council website/CeriNet and Staff News update for CeriNet being prepared to inform Staff of changes.
- Mandatory Induction and follow-up training on Code of Conduct and ethics provided to all Members.
- A comprehensive Induction programme for all Councillors undertaken following the Local Elections in 2022.
- Ethics/Fraud training provided in collaboration with Council's insurer at Corporate Managers' quarterly workshop 2021 forming a basis for e-learning module for all

Staff (e-learning training content completed, to be created into e-learning training module shortly).

- Internal Audit ('IA') & Governance Services working with Learning & Development have prepared scenarios for training. Training supported by recent review of Council's Strategy on Counter-Fraud, Corruption & Bribery (to include Anti-Money Laundering).
- Day to day advice is provided by the Monitoring Officer ('MO') and Scrutiny Support Officer.
- Disciplinary Policy (Nov 2017).
- Survey of members training and development needs carried out annually.
- ~~Personal Development Reviews carried out to review performance.~~
- Register of Members interests, available from the Council's Democratic Services, reviewed by MO. Register of Members' Interests also published on the Council website.
- All Councillors completed Personal / Confidential Data Agreement.
- ~~—~~
- Declaration of Interest and Hospitality forms for Officers and Members on CeriNet.
- Monitoring and review by MO of Chief Officers' declarations annually.
- MO advises Chief Officers and Members on need to declare close personal associations with other Officers or Members.
- MO advising of Officers regarding declarations of interest is ongoing. Regular reminders through News Updates on CeriNet system and at Leadership Group.
- NFI match highlights Staff who are directors of companies that have dealings with the Council – any non-declarations investigated by IA and reported to MO.
- Declaration of interest process to be extended to include requirement regarding related parties: that officers and Members declare if they are closely related to other Officers, Members or teachers. Specific declaration/return required stating whether this includes a Chief Officer (and to state relationship).
- Declaration of interest process to be extended to include requirement that Members specify Directorships - company name and number, (un)remunerated, private interest or Council appointment.
MO to remind Members of the need to accurately disclose all Directorships (including dormant companies).
- Declaration of interest process to be extended to include requirement that Members specify role within memberships - observer, member, volunteer, Committee member, Board member or Trustee.
- Officers' declaration of interest to include requirement to declare if they or a close family member, or any person or organisation acting on their behalf, are on the Board, management committee or other controlling group of an organisation with which the Council has significant dealings.
- Training to be provided on the role of Members on External Bodies.
- ~~—~~
- ~~Review is currently being undertaken of the external bodies that have appointed Members, including added value, and updating of the Constitution.~~
- MO to undertake enquiries with company secretaries as necessary to ascertain basis of Members trustee/Directorship interests within charitable organisations or companies, and rationale. To seek amendment of Articles of Association or resignation of Council directorships if necessary.
- Members required to update Register of Interests in accordance with the Code of Conduct, and in addition, annually, which is opportunity to reference any close

personal associates/roles etc. Additionally, declarations of interest made by members at meetings. This includes lay/independent members.

- Politically Restricted Post Register for Officers maintained and Political Restrictions on Local Government Employees Policy available to employees on CeriNet. Register of Politically Restricted Posts published on Council website.
- Dispensations forms for members updated in 2022.
- MO meets with political group leaders quarterly to consider their new duties to uphold standards of conduct of Members in their group.
- Political group leaders to cooperate with the Ethics and Standards Committee as required in pursuance of their new duties.
- Political group leaders to complete template setting out actions undertaken to evidence compliance with their new duties.
- Local Resolution Procedure for Members: ungrouped/unaffiliated Member receives Council Chair/Vice Chair' advice/support.
- The Ethics and Standards Committee has received training on its new duties (from May 2022) under the Local Government and Elections (Wales) Act 2021 ('2021 Act').
- The Terms of Reference of the Development Management Committee (formerly Development Control Committee) have been revised to clearly state its purpose, role and responsibilities, and how it links to Corporate Priorities.
- The Operational Procedures document for the Development Management Committee has been revised. A 'cooling-off' process has been established in order to review planning applications, which may, if approved, be a significant departure from policy.
- The Scheme of Delegations contains criteria for applications, which must be referred to the Development Management Committee, and those applications that can be delegated to the Corporate Lead Officer.
- A Protocol for Good Practice for Councillors at Development Management Committee has been produced and included in the Constitution.
- A good working relationship exists with all key regulators.
- The Constitution is subject to regular reviews, with ongoing updates as required, including presenting proposed changes to Cross Party Constitution Working Group, to make recommendations on changes to Constitution to Council. MO/Governance Officer report to Council to update delegations and Constitution.
- The Corporate Strategy 2022-2027 includes Corporate Well-being Objectives setting out the Council's priorities and high-level objectives with supporting actions on an annual basis.
- The Well-being and Improvement Objectives build on the priority areas identified in the Corporate Strategy 2022-2027 and are reviewed annually These are developed in consultation with the public and Members.
- ~~A mandatory E-learning training module, on the Well Being of Future Generations Act 2015 ('WFGA') must be completed by all Staff~~
- Members' standards and conduct matters considered by the Council's Ethics and Standards Committee. Public meetings held regularly, and chaired by an independent person-determine dispensations, and consider strategic/policy issues and receive updates from PSOW Findings & APW cases. Committee and Members are advised by the MO & Standards Officer.
- Annual Ethics & Standards Committee Report reported to Council in October 2022.

- Governance & Audit Committee meets regularly to consider governance and external regulator reports. Chaired by Lay Person, per 2021 Act provisions~~non-executive member~~.
- Governance and Audit Committee carry out a benchmarking exercise annually to provide further assurance on the review of the Annual Governance Statement ('AGS') process. IA review and report on the process annually.
- Effective 'Strategy to Counter Fraud, Corruption and Bribery (to include Anti-Money Laundering)' in place (updated June 2021).
- Internal Audit Annual Report on Counter Fraud presented to Governance and Audit Committee at year-end. 2021/22 report presented 6.6.22 and 2022/23 report presented 21.6.23.
- Ethics Audit undertaken during 2019. Follow up Internal Audit of Council's arrangements regarding ethics also in progress ~~(currently in review)~~.
- Whistleblowing Policy available to Employees and Contractors (has been reviewed, updated, presented to Overview and Scrutiny Co-ordinating Committee (recommended to approve), approved by Cabinet and published on CeriNet 17.4.2023 and is currently awaiting approval).
- A mandatory E-learning training module on Whistleblowing must be completed by all Staff. ~~The MO keeps a register of referrals and reports 6-monthly to the Overview and Scrutiny Co-ordinating Committee~~.
- Revised Corporate Concerns and Complaints Policy published 1.10.2021.
- All complaints are dealt with in accordance with the corporate procedures which include informal and formal stages and these are communicated to Staff on a regular basis.
- The complaints system is monitored by the Corporate Complaints and Freedom of Information Manager.
- Annual Complaints Report considered by the Governance and Audit Committee and Cabinet prior to approval by Council. Includes Lessons Learned from complaints received.
- Agenda/Minutes for all committees published on the Council's Website, including disclosures of interests.
- Cabinet Decision Notices published on the Council's Website.
- Preparation for publication of delegated decisions register ongoing.
- Register of Contracts published on Council Website.

Demonstrating strong commitment to ethical values

- Ethics and Standards Committee championing ethical compliance to ensure that public have trust and confidence that Members and Officers work to highest ethical and moral standards.
- The Ethics and Standards Committee has been proactive, leading on training sessions and putting procedures in place for dispensation arrangements. The structure has recently been reviewed to improve efficiency and effectiveness.
- Officers such as Internal Auditors, sign an annual Code of Ethics affirmation.
- Follow up Internal Audit of Council's arrangements regarding Ethics also in progress ~~(currently in review)~~.
- Carmarthen County Council undertook an independent audit of ethics within the Council during 2019. Follow up Internal Audit of Council's arrangements regarding ethics in progress ~~(currently in review)~~.

- Employee Handbook is reviewed annually, is available on CeriNet, sets out the expected Employee behaviour and includes the Code of Conduct for Local Government Employees.
- Training on equality and diversity and recruitment and selection including equal opportunities is mandatory-provided for all Ceredigion County Council Managers.
- Training on equality and diversity is provided to all Councillors
- All Staff must complete an e-learning module on Equality & Diversity.
- Standard Terms and Conditions for all Suppliers of Goods and services include conditions relating to Equality and Diversity and are available on the Council's website.
- Procurement Strategy 2018-2022 was approved by Council 19th June 2018.
- Procurement training also being rolled out to Staff.
- Council Recruitment Policy and DBS Policy.
- Training Needs Analysis Questionnaire has been circulated by Council newsletter to Staff requesting opinion on ethical culture of Council & training module planned in response to feedback.
- All Group Leaders signed Diversity in Democracy Declaration in September 2021.

Respecting the rule of law

- Council Constitution.
- Terms of reference are included in the Constitution.
- Consideration is being given to the Data Protection Principles, -and processing of personal information in the context of Council Committees and all Members.
- Training for all Members on Introduction for Council, including GDPR.
- Statutory powers and legal implications included in every decision-making Cabinet report.
- Legal and Financial advice/implications is provided on all appropriate reports for decision.
- The MO and Legal Services and the IA Service are available to advise as appropriate.
- The MO attends Leadership Group/Cabinet/Council meetings and routinely attends many public meetings, as required, subject to availability. In the absence of the MO, the Deputy MO will attend Cabinet and Council meetings.
- The MO has direct access to the CE and reports to Council generally and as part of statutory duty.
- The MO operates an 'open' door policy for Members wishing to receive 'conduct' and 'governance' advice.
- Job descriptions & person specifications clearly define the roles and responsibilities required of posts.
- Members' Role descriptions set out their respective responsibilities.
- Compliance with CIPFA's Statement on the Role of the Chief Financial Officer in Local Government (CIPFA, published 13 April 2016).
- Compliance with CIPFA's Statement on the Role of the Head of Internal Audit in Public Service Organisations (CIPFA, published 9 April 2019) & contribution published in CIPFA's accompanying Putting Principles into Practice document (2019).

- Financial Regulations and Financial Procedure Rules (Document F Constitution).
- Contract Procedure Rules (Document G in the Council's Constitution).
- Compliance with Specific Codes e.g. Internal Auditors' Public Sector Internal Audit Standards ('PSIAS', March 2017)
- Members of Governance and Audit Committee updated on fraud including IA annual counter fraud report.
- Statutory Officers accountable to the Chief Executive ('CE') and the Council.
- Regular meetings between CE, S.151 Officer & MO.
- Corporate Manager – Internal Audit ('CMIA') has free & unfettered access to Members and Officers at all levels, and right of access as per Council's Constitution and Internal Audit Charter.
- ~~Two~~ Two Officers in the IA team ~~is a~~ are accredited Counter Fraud Technicians, ~~a second officer is now also undertaking the qualification.~~
- An Officer in the IA team holds a CIPFA Certificate in Investigative Practices ('CCIP').
- Council complies with Audit Wales's annual National Fraud Initiative requirements, currently co-ordinated by Internal Audit.
- Monitoring and response to fraud alerts (NAFN, wider networks, peers, etc).
- Membership and active participation in professional networks and groups (Tisonline, KHub, etc).
- Nominated Council Officers undertake various fraud training to maintain knowledge and expertise.
- Where appropriate, successful prosecutions publicised on Council website (and in local press).

B. Ensuring openness and comprehensive stakeholder engagement:

Openness

- All Council, Cabinet and Committee meetings open to the public and agendas and papers published on the Council website (with the exception of exempt reports exempt information as defined by the 1972 Local Government Act).
- Council and Cabinet meetings are broadcasted.
- In accordance with the requirements of the LGEW Act 2021, arrangements ~~have been~~ were made to enable hybrid meetings to be held from May 2022. New equipment has been installed in the Chamber. Council and Cabinet meetings are being broadcasted on the Council's Facebook pages. Members of the public can attend to view meetings remotely or in person.
- All Statutory Annual Reports, Statements of Accounts and Improvement Progress Reports are all published within timescales and are available on the Council's website.
- Freedom of Information Act publication scheme.
- A host of service areas are available online including council tax self-service and information.
- The Council's goals and values are set out in the Corporate Strategy 2022-2027.
- Ceredigion County Council Website.
- MO and Ethics & Standards generic email addresses created.
- Regular and timely responses to the press and other enquiries to Management and members as well as comprehensive FOI responses.

- Review of the FOI Publication scheme in progress.
- Freedom of Information Policy (March 2018).
- Corporate Complaints and Freedom of Information Manager in post.
- Complaints and Freedom of Information Privacy Notice.
- An Overview and Scrutiny Public Engagement Protocol (2018) (Document N Constitution) has been approved by Council and has been used on several occasions.
- Protocol for speaking at the Development Management Committee in place (Part 4 Document I Constitution).
- Protocol for access by Cabinet Members to Overview and Scrutiny Committee approved by Council (Part 5 Document M2 Constitution).
- Integrated Impact Assessment ('IIA') tool and guidance to inform effective decision making have been developed and are being implemented.
- Council / Cabinet report template updated to include reference to legal implications, staffing implications, property / asset implications and risks and to reflect the new Corporate Strategy 2022 - 2027.
- Standard templates and guidance for reporting to Council, Cabinet and Overview and Scrutiny Committees are used and all include the IIA results.
- A Protocol is in place for working relationships between Members and Officers (e.g. Officer-Member Protocol). (The Constitution Part 5).
- A calendar of dates of meetings including forward work programmes of the Council, Cabinet and Committees are published on the Council's website.
- Organisational Awareness training available as an optional module of the Corporate Manager Programme, which includes information relating to the decision making process, Wellbeing of Future Generations Act, Equalities, Welsh Language and the use of the IIAs.
- The Engagement and Consultation Checklist assists with decision making around whether or not to undertake a consultation regarding a proposed change and guidance on dissemination of consultation results is available to Officers.
- IIA conclusions reported to Council, Cabinet and Overview and Scrutiny. 8-13 IIAs went to Cabinet from 01.04.2022 to 07.12.2022 (2022-23 part year) during 2022-23.
- The Council, in collaboration with partners, has carried out significant engagement to produce the Public Service Board's ('PSB') Well-being Assessment and Local Well-being Plan.
- Well-being objectives for 2022-23 have been set in order to deliver the Corporate Strategy 2022-2027.
- Corporate Complaints Policy has been reviewed, new Policy presented to Corporate Resources Overview & Scrutiny Committee 7.7.21 and to Council 23.9.2021, and Revised Concerns and Complaints Policy and Procedures 2021, its implementation and publication approved by Council.
- Social Services Complaints Policy and Procedure has been reviewed.
- Consultation Decision making tool (Consultation Tree and flowchart) have been developed and includes the use of feedback.
- Consultations are published on the Corporate section of the Council Website.
- Consultations are promoted through social media
- Guidance has been issued on the Ceredigion Council intranet to all Staff to follow with regards to the dissemination of feedback to decision makers. Recent indications are that significant progress is being made in this area by Officers.

Field Code Changed

Engaging comprehensively with institutional stakeholders

- [Public Services Board Terms of Reference](#) available on the Council Website and [PSB Project Groups Terms of Reference](#) available. Scrutiny arrangements for the PSB have been put in place.
- Joint engagement and consultation exercises are held. Collaborative projects are running with institutional stakeholders with clear governance arrangements in place.
- [Engagement with Service Users List](#) including stakeholders with whom the authority should engage is in place and [Engagement and Participation Policy](#).
- [Collaboration Standards for New Strategic Projects Guidance and Templates are available](#).
Partnerships Include:
  - [PSB](#);
  - [West Wales Regional Partnership Board](#);
  - [Community Safety Partnership](#);
  - [Mid and West Wales Safeguarding Board](#); and
  - [Growing Mid Wales](#).
- Partnerships such as [Growing Mid Wales](#) have been established with governance arrangements. Growing Mid Wales Joint Overview and Scrutiny Committee has been established.
- Regular reporting of partnership meetings and activity to Leadership Group and Cabinet.
- Partnership metrics are subject to internal review, where appropriate.
- Legal Team is actively involved in drafting and reviewing Terms of Reference for Inter Authority Agreements ('IAAs') and formal committees.
- A suite of documents have been developed that relate to strategic collaboration projects that the Authority is considering entering into. The [documents](#) include guidance, standards and numerous templates for varying stages of collaboration projects.

Engaging stakeholders effectively, including individual citizens and service users

- A new [Engagement and Participation Policy](#) for Ceredigion County Council, 'Talking, Listening and Working Together,' has been prepared and was agreed through the democratic process in Autumn 2022.
- A [Community Engagement, Consultations and Partnerships Page](#) has been created on [CeriNet](#), which includes [links to Engagement and Participation Policy](#), [Engagement and Consultation Checklist](#), [Engagement with Service Users and Consultation Decision Making Tool](#).
- All IAAs for Cabinet are assessed by the Equalities and Inclusion Manager, including whether effective engagement, involvement and consultation has taken place and informed strategic decision making process.
- Public Engagement Tool Kit.
- [IIA Tool Kit](#).
- Summary reports on consultation and engagement activities are reported back to Members and service users.
- We have worked in partnership with Local Authorities and Public Services across Mid and West Wales on the review of our Strategic Equality Plans. A joint

question set and engagement and consultation framework was produced and as a result, feedback was obtained from people with protected characteristics.

- Minutes of engagement groups with people with protected characteristics.
- Effective Community involvement carried out with the well-being assessment work.
- Effective Community involvement carried out with service users from different backgrounds to inform the new Strategic Equality Plan.
- Corporate Communications Protocol in place which is periodically reviewed.
- ~~Corporate Communications Strategy 2019-2022 is currently under review and a new Strategy will be developed in 2023.~~
- Dissemination of consultation results and reports on completed consultations and engagement exercises are posted on the Council's public consultations webpage in order to provide feedback to the public.
- Processes have been introduced to monitor feedback e.g. any consultation/engagement reports are presented to Scrutiny and Cabinet to inform their decision-making.
- Feedback from engagement and how people's views have been taken into account is recorded in the IIAs.
- A Well-being assessment (PSB) has been carried out that will inform the development of the PSB's Local Well-being Plan, which will be published in May 2023 was approved by Council on 20.4.2023 (Ceredigion Local Well-being Plan 2023-2028).
- An annual report on progress made against the Council's Well-being objectives and Corporate priorities in published on the Council Website.
- UNCRC – United Nations Convention on the Rights of the Child have been adopted by the Council.
- Participation Standards have been adopted by Council.

Field Code Changed

C. Defining outcomes in terms of sustainable, economic, social and environmental benefits:

Defining outcomes

- The Council's Corporate Well-being Objectives are included in the Council's Corporate Strategy 2022-2027 and are reviewed each year and reported in the Self-assessment and Annual Review of Performance and Well-being Objectives Annual Report published on the Ceredigion County Council website.
- The purpose and the vision of the Council have been determined by Council and is contained in the Corporate Strategy 2022-2027. This strategy illustrates how the authority will support and promote the well-being of the citizens of Ceredigion.
- All Planning arrangements reflect the Golden Thread and make the links to Corporate plans including;
  - Business Plans;
  - Strategic Plan;
  - Corporate Performance Management Reporting; and
  - Well-being and Improvement Objectives.
- Performance information is outlined in the Council's Self-assessment and Annual Review of Performance and Well-being Objectives Annual Report .

- Business Plans are prepared on an annual basis and are monitored quarterly by a Performance Board, which includes Cabinet members and the Chairs and Vice Chairs of the Overview and Scrutiny Committees and Chair of the Governance and Audit Committee.
- Budget setting subject to detailed scrutiny by the five Overview and Scrutiny Committees.
- The Medium Term Financial Plan is in place.
- Quarterly performance arrangements provide a challenge protocol to ensure outcomes are delivered.
- Business planning process includes resource allocation.
- ~~Cross Party Transformation and efficiency Group monitors the budget savings and delivery of services within budgets.~~
- Corporate performance management arrangements include quarterly assessment of risks to the achievement of outcomes or service delivery.
- Risk management includes risk logs for;
  - Business Plans (Level 1); and
  - Service Plans (Level 2).
- Local performance measures are included in Business and service delivery plans.
- Capital Plans include;
  - Rights of Way;
  - Highways;
  - Annual Budget Plan; and
  - Transformation.
- The Risk Management Policy and Strategy and the Risk Management Framework was approved by Cabinet on 24 September 2019.
- Risk Management training to be rolled out to Members and Senior Managers.
- Risk management e-learning package has been developed for all other Staff and training took place in 2019, with workshop with insurers arranged for senior Managers.
- Publication of service performance, including costs and value for money data is routinely considered within service reports.

Sustainable economic, social and environmental benefits

- The appointed Auditor considers the Council's arrangements to secure economy, efficiency and effectiveness. In his letter he has stated that the Council has complied with its responsibilities to the use of its resources.
- The most recent Audit of the Council's Improvement Plan (2020-2021) was issued in November 2020. The report concluded positively that the Council discharged its duties and has acted in accordance with Welsh Government guidance sufficiently to discharge its duties.
- A capital appraisal form is completed for new capital projects, which covers the requirement for the project, and is used to assess value for money and the revenue implications of major projects.
- Capital Investment Strategy is contained within the Medium Term Financial Strategy.
- The Authority has undertaken the following steps towards the implementation of the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015:
  - Prepared well-being objectives and statement;

- Embedded the Well-being Goals and Sustainable; development principal into the business planning process
- Developed a new IIA tool and guidance;
- Established a Well-being of Future Generations Act group and action plan;
- The Constitution is continually monitored and reviewed;
- PSB assessment of Local Well-being published in March 2017;
- Scrutiny arrangements agreed for PSB;
- Cabinet Reports, to include the Social/economic/ environmental impact assessment;
- A mandatory e-learning module on the Act has been developed and promoted to all Council Staff;
- an Equality, community and Welsh language Impact Assessment must be undertaken on all school restructuring proposals as required under the Welsh Government School Organisation Code; and
- Members have contributed to The Future Generations Officer Scrutiny Framework in relation to the WFGA.
- Wales procurement policy statement is aligned to the Council's Procurement Strategy 2018-2022.
- The Council wide WFGA Group Action Plan.
- Strategic Equality Plan 2020-2024.
- Welsh Language Standards in place and are monitored by the Welsh Language Policy Officer.
- Annual Welsh Language Standards monitoring report presented to Cabinet and published on the Council website.
- A mandatory E-learning training module on Welsh Language Awareness must be completed by all Staff.
- Members provided with Welsh Language Awareness and Equalities Training as part of their Induction Programme.

D. Determining the interventions necessary to optimise the achievement of the intended outcomes:

Determining interventions

- The IIA tool and guidance is available and training has been rolled out for Officers and Members.
- Corporate project management group has been established to formalise project development and management.
- Standard reporting templates are used in decision making process.
- Organisational Awareness training available as an optional module of the Corporate Manager Programme, which includes information relating to the decision-making process, Wellbeing of Future Generations, Equalities, Welsh Language and the use of the IIAs, Head of Democratic Services and MO (CLO- Legal & Governance) advise as necessary.
- Risk Management Policy, Strategy and Framework with training programme for Members, Senior Management and Managers, published on CeriNet and available to all Members of Staff. Documents amended to reflect additional risks and background information to make informed decisions. Corporate Risk Register reported regularly to Governance and Audit Committee.
- Medium Term Financial Strategy has been regularly updated.

- Consultation decision tree tool includes a guidance section on dissemination of consultation results.
- Finance challenge regarding savings on Council Website.

Planning interventions

- Corporate Performance Management arrangements include quarterly:
  - Weekly leadership Group meetings;
  - Quarterly reporting of progress against level 1 Business Plans;
  - Quarterly Performance Board meetings; and
  - Quarterly Executive Panel Meetings.
- A calendar is used to report deadlines and Board/Executive Panel dates are published with reports.
- All major collaboration projects have established governance and management arrangements including risk management.
- All projects considered by Corporate Project Management Panel, which is also attended by IA and is an effective forum for advice/challenge and highlighting risks as Service areas develop projects, including collaboration projects.
- The Corporate Project Management Panel helps ensure projects give early consideration to: the Well Being and Future Generations Act; to other guidance; to finance, procurement, governance and legal arrangements; to HR implications; Health & Safety; and Audit. Improve project arrangements prior to reporting to the Development Group and other authorisation processes. This also helps identify capital requirements for inclusion in future capital programmes.
- Ensuring Staff with project management skills are available.
- Account will be taken of legislative changes e.g. work is ongoing in relation to implementing legislative changes such as LGEW 2021 Act changes and considering/monitoring risks facing each partner when working collaboratively, including shared risks. Meetings are being held and preparation being carried out, for example, regarding the 2021 Act's requirement for Corporate Joint Committees, including potential and shared risks (a CJC group has been established, with the first meeting held on 19th April 2021, to consider the requirement to establish the Mid Wales CJC in accordance with the 2021 Act).
- Appropriate Joint Scrutiny arrangements are in place in relation to the Growing Mid Wales Board. Similarly, the Mid Wales Corporate Joint Committee will have Sub appropriate arrangements in place (Joint Scrutiny, Standards and Governance and Audit Committee)- arrangements in compliance with legislation and its Standing Orders.
- Local performance indicators have been established and approved for each service element and included in the service plan and are reported upon regularly.
- The Business Planning process for 2022-23 is being implemented with Level 1 Business Plans shared with the Performance and Research Team.
- Performance measures have been identified within each Level 1 Business Plan that have in turn translate into the reporting Dashboard for each service. These measures have been closely scrutinised and have received final sign-off from senior leadership. Services report against these measures as part of the performance management process for the year.
- Business Plans include budget and finance information and form part of the quarterly Corporate Performance Management arrangements.
- Budget Framework in place.
- Service Accountancy – Budget monitoring takes place.

- Financial Regulations and Financial Procedure Rules (Document F Constitution) along with Budgetary Control Guidance are all up to date. Chief Officer Assurance Statements. The internal controls in place are subject to regular review by Internal Audit, in accordance with the annual risk-based audit plan.
- Changes through the corporate savings plan have been through a robust governance process to ensure that all savings all link to the desired outcome.
- Community Benefits is embedded in our Processes and Policies and has been regularly applied, monitored and reported upon. Well-being of Future Generations (Wales) Act is integrated into our processes.

E. Developing the entity's capacity, including the capability of its leadership and the individuals within it:

Developing the entity's capacity

- Corporate and line management induction is now in place. Corporate induction and Corporate Manager Development plans were introduced in April 2018 and revised in October 2022. Corporate induction sessions are part of these requirements, all new Staff must attend an induction session. Senior Managers present within these face-to-face or virtual sessions.
- CeriNet (the HR intranet and resource to Staff and management) is continually reviewed and improved for effectiveness.
- Learning & Development is now managed via the Ceri system offering opportunities to all Staff.
- Ongoing annual Personal Performance scheme – Performance Reviews link to Corporate and strategic objectives.
- The Corporate Performance Management arrangements provide the forum for performance management's needs and thereafter preparing action plans for delivery of corporate improvements in performance review of Staff. These have been further strengthened with the introduction of annual appraisals for all Staff via the Ceri HR system.
- A comprehensive induction programme is provided for ~~new~~ all Members following the Local Elections in 2022. Ongoing training is arranged for specific issues e.g. Treasury management.
- Members attend various events, seminars and conferences (see above).
- Survey of members training and development needs carried out annually.
- ~~Personal Development Review process in place for Members.~~
- Utilisation of research and benchmarking exercises.
- The Ceri HR payroll system has ensured that meaningful data on Staff is now available to Managers on a monthly basis in order to monitor costs turnover and absence.
- Effective operation of partnerships which deliver agreed outcomes.
- Effective Partnerships have been developed in a number of areas and services including:
  - School Improvement;
  - Health & Social care; and
  - Waste.
- Additional partnerships are included in the strategic Collaboration Projects List.

- Strategic workforce planning is undertaken utilising the Strategic workforce planning tool kit and is completed by all service areas. The Workforce Plan 2023~~2~~-2027~~8~~ is currently being developed and will be published once approved by Cabinet in ~~Autumn~~^{early} 2023. Once in place, annual updates on progress of the workforce plan are reported to scrutiny.

Developing the capability of the entity's leadership and other individuals

- The Leadership and Senior Officer structure has defined these roles, including how they integrate with each other.
- Joint meeting of senior Managers ensures that roles, responsibilities and accountabilities are clear.
- Job descriptions clearly define the roles and responsibilities required of posts.
- The Constitution sets out the roles and responsibilities of Members (Part 3.4 Table 4) and senior Officers (part 2 Article 2)
- The Strategic Planning Toolkit includes an element of succession planning and talent management.
- Learning and Development opportunities are offered to those within a Leadership role or who are aspiring leaders.
- A Scheme of Delegation (The Constitution Part 3.5) exists and clearly sets out responsibilities for Members and Officers.
- Protocols are in place for working relationships between Members and Officers (e.g. Officer-Member Protocol).
- Codes of Conduct for Officers and Members are in place.
- Member Officer working groups in place and working effectively.
- Contract Procedure Rules ('CPR') (Part 4 Document G Constitution) and Financial Regulations and accompanying financial procedures (Part 4 Document F Constitution) are reviewed on a regular basis e.g. CPR updated March 2019.
- The Council's Constitution sets out the functions and responsibilities of the Leader and Chief Executive.
- The Corporate structure of the Council has been established to ensure that the Statutory Officers are able to perform their roles effectively.
- The CE is responsible for reviewing this structure, as necessary.
- Democratic Services Committee agreed the revised set of Member Role Descriptions, designed to be used alongside Welsh member Development (Competency) Framework, of Welsh Local Government Association ('WLGA') Framework.
- Member Role Descriptions and Person Specifications presented to Council.
- Comprehensive Induction Programme for all Members (~~new and old~~) undertaken following the Local Elections 2022.
- Access to courses/information briefings on new legislation.
- Provision of opportunities for ongoing skills and refresher training for Officers.
- Members Workshops arranged, as necessary.
- ~~Personal reviews for Officers.~~
- Survey of members training and development needs carried out annually.
- ~~Provision and ongoing review of opportunities for skills and refresher training for Members (see above), including Personal Development Review Scheme.~~
- Development/training done as part of person specifications for key finance and legal posts (mandatory qualification, job requirements).

- ~~The Council aims to achieve the standard level for the Wales Charter for Member Support and Development.~~
- ~~A process for Member Personal Development Reviews has been developed and the information used to develop a Members' Training Plan.~~
- Induction and Corporate Manager Development plans are in place.
- E-learning packages are regularly being developed and rolled out for mandatory and non-mandatory training for staff and Members.
- Performance Reviews are undertaken by all Staff as part of the Ceri system Performance Management module.
- The Corporate Performance Management arrangements provide the forum for performance management's needs and thereafter preparing action plans for delivery of corporate improvements in performance review of Staff.
- Induction programme is provided for new Members and new comprehensive induction programme has been provided post-election (from May 2022) with additional e-learning modules available. Ongoing training is arranged for specific issues. Members attend various events, seminars and conferences (see above).
- Scrutiny self-assessment undertaken annually.
- Succession planning is undertaken through discussions and actions within service areas and with partners this cannot always be evidenced. This will be further developed through the strategic workforce planning toolkit.
- Ceredigion Manager Programme offers personal development including governance arrangements and organisational knowledge.
- Members are encouraged and supported to complete Annual Reports, which are published on the Council's website.
- Chair of the Democratic Services Committee attends the National Network, facilitated by the WLGA.
- Chair of Governance and Audit Committee attends All Wales Governance and Audit Committee Chair's Networking Meetings to develop and compare role within Local Authorities.
- Staff development plans linked to appraisals have been strengthened with the introduction of the Performance Management module in Ceri.
- Implementing appropriate Human Resource policies and ensuring that they are working effectively.
- Smoke-Free Workplace Policy.
- Alcohol and Drug Misuse Policy.
- The Council has introduced a range of resources and options to enhance the health and well-being of Staff.
- Health and Well-being Strategy 2021-2026 has been introduced to support the improvement in the workforce health and well-being.
- The Council has appointed an Employee Health & Wellbeing Officer to coordinate and promote health and wellbeing within the workforce.
- A Care First employee assistance package has been introduced that offers:
  - Counselling service; and
  - Advice on financial, legal, consumer, eldercare, childcare and employment issues.
- Other support available for Staff includes:
  - Cognitive Behaviour Therapy Interactive health and wellbeing programme;
  - Eyecare scheme;
  - Childcare voucher scheme;
  - Iechyd Da; and

- Mindfulness training for Staff and Managers.
- Counselling service is also available to Members.

F. Managing risks and performance through robust internal control and strong financial management:

Managing risk

- The Corporate Risk Management Framework and the Risk Management Policy and Strategy were approved by Cabinet on the 24th of September 2019 and continue to be updated.
- The Corporate Risk Register is considered at all Leadership Group, Corporate Lead Officers, Corporate Performance Management meetings and by the Governance and Audit Committee as a standing item. The Committee refers matters to Scrutiny Committees, where appropriate. This provides ongoing information and assurance that risks continue to be managed.
- All Risks are allocated to a Corporate Lead Officer (Risk Owner).
- Specific Project Risk Monitoring is undertaken.
- ~~The Cross party Transformation and Efficiency Group regularly monitors Transformation Risks.~~
- Risk Management is integral to operational business planning Policy and Strategy setting.
- Project and transformation Risks are all logged.
- All Plans included Risk logs including:
  - The Medium term Financial Plan;
  - Business Plans (level 1); and
  - Service Plans (level 2).
- Corporate Risk Management arrangements are audited regularly.
- The management of risks is included in individual Services service/establishment audit programmes.
- 'Risks' form the basis of Internal Audit's audit programmes of work, as required by the Pentana audit management software system. Cabinet report template expanded to include risks and implications arising.

Managing performance

- Corporate performance management is linked to the Well-being and Improvement Objectives, Corporate Strategy 2022-2027 and the PSB's plans. The Council also has many local indicators which helps it determine whether it has achieved the priorities in its Corporate Strategy 2022-2027.
- Council approved the Self-assessment and Annual Review of Performance and Well-being Objectives Annual Report 2021-22.
- Benchmarking information carried out as part of service re-modelling.
- External & internal assessments by:
  - Audit Wales;
  - Estyn;
  - Care Inspectorate Wales ('CSIW'); Investigatory Powers' Commissioner's Office ('IPCO'); and
  - Information Commissioner's Office ('ICO').

- Self-Assessment (Governance and Audit Committee) - self-assessment exercise discussed at 28.11.22 workshop and will be carried out in 2023.
- Individual Services carry out self-assessment through a performance matrix.
- IA undertake an annual self-assessment and have a 5-yearly independent external assessment / peer review as required by the PSIAS. EQA completed May 2022, report & resulting action plan presented to Governance & Audit Committee 27.9.22 along with the CMIA's Internal Audit Self Assessment.
- Cost performance (using inputs and outputs).
- A Corporate Performance Management Panel meets quarterly. All Corporate Lead Officers report to this Panel and the Dates for reporting are published in the report. The Chairs and Vice Chairs of the Overview and Scrutiny Committees attend with the principle that they can identify areas that require inclusion on their respective Forward Work Programmes.
- Chief Officers provide support and advice to Members and advice provided by Chief Finance Officer and MO.
- Scrutiny arrangements are in place which provide opportunities to challenge decision making and review the provision of services. The scrutiny function's aim is to provide added value to the continuous improvement agenda in their role as "critical friend". In addition, Overview and Scrutiny Committees also provide opportunities to undertake pre-decision and policy development work, which is a function of scrutiny, which has developed over recent years. The Council's aim is to scrutinise, where possible, before decisions are made.
- Overview and Scrutiny Committees can instigate Task and Finish Groups to investigate and research a matter further prior to reporting back to the relevant Committee.
- Training for Members on the role of Scrutiny and Scrutiny Chair and Vice Chair training provided.
- The Council's Overview and Scrutiny Co-ordinating Committee is responsible for taking an overview of the overall effectiveness of the PSB.
- Work undertaken with the Future Generations Office to develop a Scrutiny Framework in relation to the WFGA.
- A Corporate Performance Management Board meets each quarter, with Chairs of the Overview and Scrutiny Committees invited to attend.
- Reporting dates are set at beginning of each year.
- Transformation and Risks are all referred to joint Local Government meetings and Panels.
- Financial monitoring is regularly undertaken throughout the Council under a devolved accountancy arrangement and formal reporting is made to Cabinet. Monitoring is also incorporated in to the quarterly performance management reports.
- Accounting practices - Codes of Practice are complied with. Prudential Indicators are prepared and reported to Council and monitored throughout the year. Regular budget monitoring takes place throughout the year. IA also reviews controls over income collection and monitoring.
- Business/Service plans are monitored to ensure delivery outcomes are achieved.

Robust internal control

- Risk Management Policy and Strategy and the Risk Management Framework were approved by Cabinet on 24 September 2019.
- Updates in relation to Business Continuity and Civil Contingencies arrangements submitted on a regular basis in line with the Corporate Risk Register, Risk CORP04.
- Business Continuity and Civil Contingencies Group meet quarterly.
- Regular meetings of the Emergency and Business Continuity Management Group take place to review Corporate and Service Area Emergency and Business Continuity Arrangements and Plans as well as recommendations arising from past incidents and exercises to evidence risk, identify emerging trends, and document any lessons learnt for follow up.
- The annual Internal Audit Plan is risk-assessed and takes account of Council aims and objectives, and corporate policies and procedures; to include a review of the Risk Management corporate arrangements, and testing the mitigating controls in place for a sample of risks noted in the Corporate Risk Register
- Internal Audit Strategy & Annual Plan 2022-2023 approved by Governance and Audit Committee 10 March 2022, & continues to take account of additional risks presented by the pandemic. The IA Plan for 2023-24 was presented to and approved by GAC on the 9 March 2023.
- ~~Internal Audit Strategy & Annual Plan 2021-2022 approved by Governance and Audit Committee 10 March 2022 & continues to take account of additional risks presented by the pandemic.~~
- IA's annual audit plan can address any necessary re-prioritisation of work, allowing IA to be reactive to any changes in risk within the Council.
- Regular Quarterly Internal Audit Progress Reports to Governance and Audit Committee for monitoring (e.g. Internal Audit Progress Report for period 1 July 2022 to 30 September 2022 presented to Governance & Audit Committee on 17 January 2023, period 1 October – 31 December presented to GAC 9 March 2023 and period 1 January – 31 March presented to GAC 21 June 2023).
- Internal audit reports issued to Managers highlight the risks of not implementing any IA recommended actions. Fundamental & significant recommended actions are followed up as part of IA's Management Action Programme and reported to Governance and Audit Committee on a 6-monthly basis. If CMIA considers that any fundamental risks have not been addressed by a Manager this is reported to Governance and Audit Committee who has the discretion of requesting that Manager to attend & explain reasoning for non-compliance.
- Summary of work and audit opinion on assurance provided annually in Internal Audit Annual Report at year-end. IA Annual Report for 2021/22 -approved by Governance & Audit Committee 6 June 2022. IA Annual report for 2022/23 approved by GAC 21 June 2023.
- Follow-up IA reviews to monitor implementation of required actions as part of the Management Actions Programme.
- Internal controls, risk & governance processes are monitored according to the Internal Audit Charter (last version approved by Governance & Audit Committee 17/9/1/223) & the Annual Internal Audit Strategy and Plan.
- The appointed Auditor considers the Council's arrangements to secure economy, efficiency and effectiveness in his letter he has stated that the Council has complied with its responsibilities to the use of its resources.
- Risk evaluation always appears on agendas.
- Compliance with the Code of Practice on Managing the Risk of Fraud and Corruption ('CIPFA', 2014).

- Internal Auditors have procedures in place if fraud discovered.
- ~~Two An-Officers~~ in the IA team ~~is a ren~~ accredited Counter Fraud Technician~~s~~, ~~and a second officer is also currently undertaking the qualification.~~
- An officer) in -the IA team holds a CIPFA Certificate in Investigative Practices ('CCIP').
- 'Strategy to Counter Fraud, Corruption and Bribery (to include Anti-Money Laundering)' updated and approved by Council 17 June 2021- (minutes confirmed 23 September 2021) has been written with regard to the Code of Practice & updated to ensure all requirements are included.
- IA undertakes counter fraud work where required (as well as dealing with the discovery of fraud as considered earlier).
- Council complies with Audit Wales's annual National Fraud Initiative requirements, currently co-ordinated by IA.
- IA presents Counter-Fraud Report to Governance and Audit Committee annually (2021/22 Counter-Fraud Report presented to Governance & Audit Committee on 6 June 2022~~6~~). 2022/23 Counter-Fraud Report presented to GAC on 21 June 2023.
- Monitoring and response to fraud alerts (NAFN, wider networks, peers, etc);
- Membership and active participation in professional networks and groups (Tisonline, KHub, etc);
- IA offer advice to services on implementation of new systems and processes to ensure effective internal controls maintained;
- Nominated Council Officers undertake various fraud training to maintain knowledge and expertise;
- Where appropriate, successful prosecutions publicised on Council website (and in local press)
- IA's annual audit plan can address any necessary re-prioritisation of work, allowing IA to be reactive to any changes in risk within the Council.
- The AGS contains the CMIA's annual opinion on assurance.
- The IA function is headed by a CMIA who is currently -studying to gain an IIA qualification, they have considerable audit & local government experience, and are supported by a team with appropriate knowledge and skills. Regular reporting to Governance and Audit Committee on the activity of IA is undertaken. Robust risk-based forward work programme and business planning is in place.
- IA evaluates and improves the effectiveness of risk management, control & governance processes in accordance with PSIAS, which is self-assessed and reported to Governance and Audit Committee annually along with any improvements required. A peer review is undertaken every 5 years the most recent having been completed in May 2022. The report and resulting action plan were presented to Governance & Audit Committee on 27 September 2022.
- IA provides an individual assurance to Managers after each audit review – these are then used to provide an overall corporate level of assurance annually, which feeds in to the AGS.
- A re-structure of IA was implemented in May 2019, and another in November 2020. The service has been fully resourced since 1 December 2020.
- ~~Threewo~~ members of the team are currently pursuing the Institute of Internal Auditors' professional training qualification.
- Governance and Audit Committee self-assessment - self-assessment exercise underway
- Regular meetings between CMIA and Chair of Governance and Audit Committee.

- Meetings as necessary between MO & Chair of Governance and Audit Committee.
- Regular meetings between MO & CMIA.
- Regular meetings between MO, CMIA & Audit Wales when necessary.
- Regular Meetings between Governance and Audit Committee Members and external regulator Audit Wales (with and without Officers).

Managing data

- ICT and Digital Strategy for 2018-2022 has been approved
- All policies are up to date including; (all approved in February 2019).
  - Data Protection & GDPR Policy;
  - Information Security Policy; and
  - Records Management Policy.
- A mandatory E-learning training module on Information Security must be completed by all Staff.
- A mandatory E-learning training module on Data Protection must be completed by all Staff.
- Designated Data Protection Officer.
- Corporate Lead Officer Customer Contact is the Senior Information Risk Owner ('SIRO') and has attended appropriate training for that role.
- The following responsible Officers are identified:
  - IT Security Officer ('ITSO'); and
  - Information and Records Management Officer ('IRMO')
- In addition the following groups/committees consider Information security:
  - Corporate Data Protection Group; and
  - Emergency & Business Continuity Meeting.
- External assessments to include compliance with Code of Conduct.
- Regular Internal Audit of data protection Registration requirements.
- Procedures following Audit Wales audit have been implemented.
- Officers are considering the introduction of privacy notices in relation to applications to all Members, including the Development Management Committee.
- Training ~~has been scheduled for~~ provided to Members on their obligations under the GDPR as part of the new Member training and a section on said legislation is now included in the protocol for Members in planning.
- Ceredigion County Council signed Wales Accord on the Sharing of Personal Information ('WASPI') and therefore uses WASPI framework for Information Sharing Agreements.

***The Accord is a common set of principles and standards under which partner organisations will share personal information. Organisations who adopt the Accord will show their commitment in meeting the agreed conditions, obligations and requirements within the framework.
- In most cases agreements are forwarded to the Data Protection Officer.
- There is also a public register on WASPI Website.
- Regular external Assessments e.g. Compliance with Code of Conduct.
- Internal performance monitoring and evidence.
- Cross matching data happens across the different services.
- Performance Indicator values are validated with evidence.
- Retention Schedule –now published on intranet.
- All Councillors signed Personal / Confidential Data Agreement.

Strong public financial management

- The current Medium Term Financial Strategy ('MTFS') ~~was established during the 2013-14 year and fundamentally updated and approved by Council on the 24th February 2016. The Current MTFS is that of 2018/2019 Onwards 2022/23 Onwards~~, but has now been amended to reflect the 2021/2022 provisional revenue settlement and updated to:
  - Reflect the impact of Covid-19
  - Reflect 'Boosting Ceredigion's Economy – A Strategy for Action 2020-35'
  - Amend the transformation savings plan
  - Project forward cost pressures
  - Reflect data changes, regulations, plans, policies and strategiesand is being presented to Cabinet for approval 23.2.2021 for approval to then be presented to Council on 5.2.2021.
- This now includes a policy framework for setting the budgets annually as well as a three-year plan. The MTFS features as a corporate risk that is updated at least three times a year. The annual budget setting also included a risk assessment. The Council is responding to the proposal in the 2016 Wales Audit Office (now Audit Wales) Annual Improvement Report, and considering the report in light of the MTFS through ensuring that the Council's financial management arrangements are sufficiently robust to meet the significant challenges ahead.
- A Strategic Plan has been developed and has improved the programme of work necessary to consider service priorities whilst addressing financial constraints.
- An annual budget project plan/timetable is established to ensure that a balanced budget is approved within the statutory period in accordance with the Councils budget framework.
- Regular budget reports are taken to Cabinet and Leadership Group throughout the year and operational budgets are monitored on a monthly basis.
- Budget monitoring is regular throughout the year, within services, to Cabinet and to Member Officer working groups e.g. Development Group and CMG ~~and transformation programme savings to the Cross Party Transformation and Efficiency Consultative Group.~~
- Quarterly Executive Panel meetings take place if required with Corporate Lead Officers together with the Leader of the Council, the CE, Corporate Lead Officer for Finance and Cabinet Member with Finance responsibility.
- Detailed scrutiny of the budgets prior to final decision by Council.
- Overview and Scrutiny Committees have the ability to scrutinise budgets at any time during the year.

G. Implementing Good Practices in transparency, reporting and audit to deliver effective accountability:

Implementing good practice in transparency

- Council's Website.
- Council and Cabinet meetings are broadcasted.

- Standard templates for Cabinet, Scrutiny and Council.
- Compliance to the [Welsh language Standards and publication of the annual monitoring report](#).
- Use of Modern.Gov for publishing agendas and Councillor Information.
- Councillors' contact details, attendance records, Committee membership and Declarations of Interests available on the [Council's Website](#).
- Councillors' annual reports available on the Council's Website.
- Overview and Scrutiny Annual Report available on the [Council's Website](#).
- [Democratic Services Annual Report available on the Council's Website](#).
- Equipment has been installed in the Council Chamber to enable hybrid meetings to be held, as per the Local Government and Elections Act 2021. [Members of the public and press can attend in person or remotely where the meeting is not broadcast on the Council's Facebook page](#). The Council provides alternative ways for citizens to access information if they don't have access to digital services. ~~The Citizen can telephone the Council's Contact Centre or visit its Libraries where public access to computers are available or free 4G-Wi-Fi to allow anyone to use their own device.~~

Implementing good practices in reporting

- The County Council's Self-assessment and Annual Review of Performance and Well-being Objectives Annual Report is published on the Ceredigion County website to inform Ceredigion citizens what activities and actions the Council undertakes in support of its Well-being and Improvement Objectives. This also forms part of the Council's self-assessment. A summary plan is also available in public offices for our citizens.
- [Annual financial statements](#) are published on the Council's Website.
- Council's AGS evidences how it complies with the seven core Governance Framework Principles and sub-principles contained in the Framework and in the Local Code of Corporate Governance, including how it puts in place proper arrangements for the governance of its affairs, facilitates the effective exercise of its functions, and makes arrangements for risk management (the Governance Framework was developed in 2010 and has been revised in accordance with the CIFA/SOLACE Delivering Good Governance in Local Government Framework 2016). In compliance also with Local Government (Wales) Measure 2009 and The Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015.
- Assessment of the framework for corporate governance carried out to ensure compliance. Decision by Council whether [AGS](#) approved alongside Statement of Accounts.
- [AGS](#) shared with accounts, reviewed and updated with Members and Officers providing a wider engagement process.
- Council's [Local Code of Corporate Governance](#) demonstrates how it has the necessary corporate governance arrangements in place to perform effectively. The Local Code of Governance is a public statement that sets out the way the Council will meet that commitment. [2023-24 Local Code of Corporate Governance approved by Council 20.4.2023 and published on Council website](#).
- Financial implications are a requirement for inclusion in all Cabinet Meeting reports. [Financial Regulations and Financial Procedure Rules \(Document F Constitution\)](#), [Contract Procedure Rules \(Document G Constitution\)](#) are all up to date.

- Accounting practices - Codes of Practice are complied with Prudential Indicators are prepared and reported to Council and monitored throughout the year. Regular budget monitoring takes place throughout the year. IA also reviews controls over income collection and monitoring.

Assurance and effective accountability

- A good working relationship exists with Welsh Government and external regulators, including Audit Wales, Estyn, CIW, Financial Services Authority ('FSA') and Food Standards Agency as key regulators.
- Audit Wales Protocol documented and procedures in place to ensure all 'Management Response Forms' from each Audit Wales report addressed and that Service responses are presented to Leadership Group, Governance and Audit Committee and Audit Wales.
- Regarding monitoring of progress of actions/recommendations, Governance Officer is Audit Wales point of contact for ongoing governance related MRFs/governance matters. Corporate Performance and Improvement Officer is point of contact for performance related MRFs/performance matters. This system is set out in a Protocol, approved by Leadership Group and presented to Governance and Audit Committee, with updated version (to reflect that the Corporate Performance and Improvement Officer is in post) presented to Governance and Audit Committee 9.9.2021 Meeting.
- Monthly meetings are also being held between Performance Officers & Audit Wales and can be arranged with other officers as necessary. Regular dialogue is maintained with representatives from Audit Wales.
- Recommendations from Audit Wales are taken forward in the Corporate Performance Management arrangements.
- All Audit Wales reports presented to Leadership group and Governance and Audit Committee, which monitors implementation of corrective actions required.
- Monitoring of progress of Actions process has been developed.
- Chief Internal Auditor (CMIA) is currently studying to gain an IIA qualification, and has considerable local government experience, and is supported by a team with appropriate knowledge and skills.
- The Audit Manager & Senior Auditor areis undergoing an IIA qualification.
- and two auditors are developing ICT auditing skills.
- IA Officers are undergoing audit qualifications to enhance knowledge, skills and competency.
- A re-structure of IA was implemented in May 2019, and another in November 2020 and April 2022. The service has been fully resourced since 1 June 2022.
- A new CMIA has been in place from 1 January 2022, and has considerable experience in IA, and is supported by a knowledgeable & skilled Audit Manager.
- The role of CMIA has free and unfettered access to the Chair of the Governance & Audit Committee and both meet regularly during the year.
- Robust risk-based forward work programme and business planning is in place.
- Regular reporting to Governance & Audit Committee on the activity of IA is undertaken, i.e. quarterly Internal Audit Progress Reports to Governance & Audit Committee for monitoring progress performance and improvement and summary of work and audit opinion on assurance provided annually in Internal Audit Annual Report at year end. Follow-up reviews undertaken to monitor corrective actions are implemented.

- Internal Audit Charter regularly reviewed and approved by Governance & Audit Committee (last version approved by Audit Committee [4917/1/223](#)).
- CMIA provides annual objective opinion on assurance placed on Council's risk management, control and governance processes, based on the individual assurances given to Managers after each audit review, & feeds into the [AGS](#).
- Compliance with PSIAS reported annually to Governance & Audit Committee with resultant improvement plan. Peer review of assessment every five years (latest review completed May 2022 by Anglesey County Council, report and resulting improvement plan were presented to Governance & Audit Committee on the 27 September 2022).
- IA's mission is to enhance & protect organisational value by providing risk-based & objective assurance, advice & insight. This is detailed in the internal Audit Charter, which also states IA's right of access (as per the Council's Financial Regulations/[Constitution](#)).
- Partnership and Accountability agreements are established in collaborative projects.

4 Opinion on the level of assurance that the governance arrangements can provide

The Corporate Manager - Internal Audit (CMIA) prepares an Annual Internal Audit Report at year-end, which is usually presented to the Governance and Audit Committee at its June meeting. The report sets out the individual and collective outcomes of the audit reviews undertaken during the year, and provides the overall audit opinion of assurance based on this audit work. The assurance provided also takes into account progress in implementing improvements, consideration of the risk register and assurances provided in reports issued by external regulators. The scope of audit work and how the need to constantly reprioritise to ensure sufficient work is undertaken for the assurance is detailed in the report.

The Annual Report at year-end contains the results of the internal audit annual self-assessment of the service, based on CIPFA's LG Application Note's template. This was subject to an external peer review in May 2022, and an external assessment is planned to be repeated every five years, as required by the Public Sector Internal Audit Standards (PSIAS). The resultant improvement plans from these assessments are included in the quarterly Progress Reports presented to the Governance and Audit Committee and reviewed annually in the Annual Internal Audit Report.

The Improvement Plans identify improvements made and planned against the recommendations arising from the assessments, along with the results of the service's Quality Assurance Improvement Programme as required by the PSIAS to ensure the Governance and Audit Committee is able to monitor the service's progress.

A Report on the Annual Governance Statement 2022-2023 Progress and Current Year Action Plan was provided to the Governance and Audit Committee on 3 June 2021.

The Quarter 1 Internal Audit Progress Report 1/4/2022-30/6/2022 (presented to the Governance and Audit Committee on 27 September 2022 and subsequent periods expected on 17 January 2023, 9 March 2023 and 21 June 2023) include the actions taken to date to achieve the identified proposed improvements.

The Internal Audit staffing structure has been at full complement during the year 2022-2023.

On 10 March 2022, the CMIA also presented to the Governance and Audit Committee the Internal Audit Strategy and Plan for 2022/23. This is designed to ensure a sufficient area of coverage is undertaken to support the annual opinion on the effectiveness of the systems of governance, risk management and internal control across the Council. The Internal Audit Strategy and Plan for 2022/23 summarised the work areas the Internal Audit Section aimed to concentrate their time on during the year, taking account of the situation due to the pandemic.

The service ~~has been~~ provided on a ~~more~~ reactive basis ~~this year, this as with the previous year, due to the~~ addresses various risks introduced from ~~necessary~~ changes in the Council's working practices, such as the ~~issuing of one-off grants, interim hybrid working strategy, set up of groups to target specific areas of change, more staff working from home,~~ etc. Internal audit work has been assessed on an on-going basis with regular consideration given to the Council's changing ~~risks,~~ needs and priorities. In addition to this reactive work, assurance for 2022/23 is placed on planned reviews either carried forward or undertaken during the year to assess the annual level of assurance for the Council. ~~All actions taken have been consistent with the guidance note issued by the Internal Audit Standards Advisory Board.~~ In addition, more resources have been dedicated to developing the assurance mapping system to provide additional support to the assurance provided at year-end.

~~The Council has, for example, had an urgent obligation to award various grants to eligible businesses in the County, and due to potential fraudulent claims, Internal Audit has continued to review a sample of applications prior to payment (easier to stop payments than recover after), adding value to the Council's operations due to changing circumstances, as supported by Internal Audit Standards Advisory Board guidance notes.~~

The CMIA concluded in her ~~2024~~2022/22-23 Annual Report presented to the Governance and Audit Committee on ~~2106/06/20223~~ that the Council has a satisfactory framework of governance, risk management and internal controls in place to manage the achievement of the organisation's objectives during the year, based on:

- the number, scope and assurances from internal and external sources during the year to 31 March 2022, and
- the acceptance of actions by management (where available).

~~Due to the on-going effect of the pandemic, it should be noted that, as with the previous year, no schools were reviewed during the year. However, certain checks have been undertaken whilst auditing the EIC and PDG grants.~~

The Annual Governance Statement will be the subject of review by Audit Wales to ensure that it is consistent with their knowledge and with legislation. In addition, the Internal Audit section undertakes an annual independent review of the Annual Governance Framework and the method of scoring and evidence, as noted in Point 2 above.

The Council's Corporate Lead Officer - Customer Contact acts as the Authority's Senior Information Risk Owner and also has responsibility for Data Protection and ICT Security.

The SIRO Forum traditionally included subject matter experts: E.g. Facilities, Data Protection, IT Security, Head of IT, Legal, HR and some departmental representation. This meets every quarter to discuss information risk and information management issues.

The current key roles and scrutiny of Information Assets are as follows:

- An IT Security Officer ('ITSO') who advises on data security and external advisers and consultants are employed from time to time to test and advise on the Authority's security arrangements;
- An Information and Records Management Officer ('IRMO') advises on legal compliance and ensures that policies and procedures are in place and are being adhered to;
- Corporate Data Protection (known internally as Corporate Data Protection / FOI / EIR Group Meeting) meets quarterly and is chaired by the Head of Service Policy (Deputy HOS ICT&CS); and
- Annual Reports as required to the Council's Governance and Audit Committee.

Additionally:

- ITSO is the Vice-chair of Wales National Public Sector Security Forum (CymruWARP) which meets quarterly.
- IRMO Chairs the Information and Records Management Society Wales/Cymru and arranges events across Wales.
- IRMO is part of the WASPI - Mid and West Wales Quality Assurance Panel.

Following the Governance Framework review, overall governance arrangements are considered to be good on the basis that the majority of scores applied were 9/10.

The introduction of the Local Code for Corporate Governance outlining how the Council is committed to the core principles of the CIPFA/SOLACE delivering Good Governance in Local Government Framework provides guidance to all Members and Officers on the governance agenda.

Regular review of the Local Code of Governance will provide a high level of assurance that the governance arrangements are fit for purpose.

DRAFT

5 Issues identified for last year (2022-2023)

The following table records the actions that have been taken during 2022-23 to resolve the issues identified in the Annual Governance Statement for 2021-2022:

Note: Any actions not fully completed by the completion date will be carried forward into the 2023-2024 Action Plan

Issue	Action	Outcome / Progress to Date	Lead Officer	Completion Date
A1.1 Ensuring Members and Officers behave with integrity and lead a culture where acting in the public interest is visibly and consistently demonstrated thereby protecting the reputation of the organisation	<p>MO to continue to advise Members further on the need to declare hospitality/gifts.</p> <p>MO to continue to advise Chief Officers further on the need to declare:</p> <ul style="list-style-type: none"> close personal associations with other Officers or Members, Ongoing review on Chief Officers business declarations <p>MO and CLO Democratic Services to continue to review Members holding directorships, trusteeships, or memberships when appointed onto outside bodies, and committees, MO to consider member feedback and added</p>	<p>MO advising Members on need to declare hospitality/gifts is ongoing.</p> <p>MO advises members on need to declare close personal associations with other Officers or Members and will continue to do so.</p> <p>Ongoing review on Chief Officers business declarations is still in progress.</p> <p>Review of Members holding directorships, trusteeships, or memberships is ongoing.</p>	EP/LE	March 2023

Issue	Action	Outcome / Progress to Date	Lead Officer	Completion Date
	<p>value and continue to update Code of Conduct for Officers and Members</p> <p>Update Dispensations forms for Members</p> <p>Appraisals were halted due to Covid-19 Pandemic but have now recommenced (undertaken in May 2021 and continue to be held virtually.)</p> <p>Reviewed Code of Conduct for Officers to be issued once updated & approved.</p> <p>Officers to complete a Mandatory Ethics/Fraud e-training module once completed & approved.</p> <p>Planning/Development Management Committee governance actions/documents established, training</p>	<p>~~MO to consider~~<u>Work regarding</u> member feedback and added value <u>outstanding. Code of Conduct for Officers has been updated.</u></p> <p>Dispensations form for members has been updated.</p> <p>Appraisals recommenced.</p> <p>Review ~~of~~ Code of Conduct for Officers ~~to be issued once approved.~~ <u>completed and published April 2023, and Staff News update for CeriNet published to inform Staff of changes.</u></p>		

Issue	Action	Outcome / Progress to Date	Lead Officer	Completion Date
	to be provided and progress to be reviewed during 2022-2023.	<p>~~Ethics/Fraud e-learning module still awaiting approval.~~<u>Ethics/Fraud E-learning training content completed, to be created into e-learning training module shortly.</u></p> <p>~~Discussions are currently taking place with Governance arrangements shall continue to be reviewed in relation to the Planning Service, including as part of the response to the recommendations from the Audit Wales to support their Planning Service Follow-Up Review (received 18.7.2023).-Any recommendations will be responded to.~~</p>		

Issue	Action	Outcome / Progress to Date	Lead Officer	Completion Date
<p>A1.2 Ensuring Members take the lead in establishing specific standard operating principles or values for the Organisation and its Staff and that they are communicated and understood. These should build on the Seven Principles of Public Life (the Nolan Principles)</p>	<p>Planning/Development Management Committee governance actions/documents established, training to be provided and progress to be reviewed during 2022-2023.</p>	<p>~~Discussions are currently taking place with Audit Wales to support their Governance arrangements shall continue to be reviewed in relation to the Planning Service, including as part of the response to the recommendations from the Planning Service Follow-Up Review (received 18.7.2023). Any recommendations will be responded to.~~</p>	<p>EP/LE/<u>RHP</u></p>	<p>March 2023</p>
<p>A1.3 Leading by example and using these standard operating principles or values as a framework for decision making and other actions</p>	<p>Leadership Group to be updated on e-learning with HR reporting to Leadership Group.</p>	<p>Complete</p> <p>Code of Conduct Training provided to all Members following the Local Elections 2022 <u>as part of a comprehensive induction programme for all Members. Refresher training provided on 18.5.2023.</u></p>	<p>~~GELE~~</p>	<p>March 2023 – Complete</p>

Issue	Action	Outcome / Progress to Date	Lead Officer	Completion Date
<p>A1.4 Demonstrating, communicating and embedding the standard operating principles or values through appropriate policies and processes which are reviewed on a regular basis to ensure that they are operating effectively</p>	<p>Delegated Decisions Register to be published.</p> <p>Continued monitoring of the Mandatory e-learning take up of Whistleblowing module. Currently lower than required.</p> <p>Whistleblowing Policy to be reviewed.</p>	<p>Work on publishing Delegated Decisions Register is still in progress.</p> <p>Continued monitoring of completion of mandatory Whistleblowing e-learning module.</p> <p>Whistleblowing policy has been reviewed, <u>updated</u>, ~~presented to and is awaiting approval by~~ Overview and Scrutiny Co-ordinating Committee (<u>recommended to approve</u>) and Cabinet (<u>approved</u>). <u>Updated Policy published on CeriNet 17.4.2023.</u></p>	<p>EP/ HR</p>	<p>March 2023</p>

Issue	Action	Outcome / Progress to Date	Lead Officer	Completion Date
A3.1 Ensuring members and Staff demonstrate a strong commitment to the rule of the law as well as adhering to relevant laws and regulations	Further training to be provided to all Members regarding their responsibilities in relation to Data Protection Principles and privacy notices. Privacy notices for Councillors being developed and to be provided.	<p>Training has been provided to all Members regarding their responsibilities in relation to Data Protection Principles.</p> <p>Privacy notices for Councillors being developed and to be provided by Data Protection Officer.</p>	EP/LE/AM	March 2023
B1.1 Ensuring an open culture through demonstrating, documenting and communicating the organisation's commitment to openness	Completion of review of the FOI Publication Scheme, which is in progress.	<p>FOI Policy and EIR Policy both <u>to be further updated under current business plan.</u></p> <p>Review of the FOI Publication Scheme ~~is in progress~~ <u>to be undertaken.</u></p> <p><u>Hybrid system in place for Members and the public and press to attend public meetings.</u></p> <p><u>Council and Cabinet meetings broadcast live on</u></p>	LE/AW/MNH	March 2023

Issue	Action	Outcome / Progress to Date	Lead Officer	Completion Date
		the Council's Facebook pages.		
B3.1 Establishing a clear policy on the type of issues that the organisation will meaningfully consult with or involve individual citizens, service users and other stakeholders to ensure that service (or other) provision is contributing towards the achievement of intended outcomes	<p>Due to the Covid-19 pandemic, decisions have needed to be made by Gold Command for emergency reasons (under the temporary executive function transfer of power in place until 31.8.2021 and for operational procedures under the Civil Contingencies Act 2004 following that date), therefore it has been impossible to consult physically in the community at present for many services, and consequently the scoring has been amended to reflect this.</p> <p>To continue to progress the review of the Community Engagement Policy that will include provisions for how stakeholders are engaged in future.</p>	<p>Gold Command is no longer meeting.</p> <p>A new Engagement and Participation Policy, 'Talking, Listening and Working Together' has been published. Implementation of this policy to be reviewed before action complete.</p>	AW	March 2023
D2.3 Considering and monitoring risks facing each partner when working collaboratively including shared risks	To continue to take into account legislative changes e.g. Local Government and Elections (Wales) Act 2021.	Work is ongoing to account for legislative changes.	AW/EP	March 2023

Issue	Action	Outcome / Progress to Date	Lead Officer	Completion Date
	To implement legislative changes, such as regarding the Local Government and Elections (Wales) Act 2021 and consider/monitor risks facing each partner when working collaboratively, including shared risks.	Risks facing each partner when working collaboratively will continue to be considered/monitored.		
G3.1 Ensuring that recommendations for corrective action made by external audit are acted upon	Monitor progress of actions/recommendations.	Monitoring progress of actions/recommendations is ongoing.	EP/AW	March 2023

DRAFT

6 Agreed action plan for matters to be considered during 2023-2024

Following the implementation and review of the CIPFA/SOLACE Delivering good governance in Local Government Framework (2016) the following issues have been identified for resolution during 2023-2024:

Issue	Action	Outcome	Lead Officer	Completion Date
<p>A1.1 Ensuring Members and Officers behave with integrity and lead a culture where acting in the public interest is visibly and consistently demonstrated thereby protecting the reputation of the organisation</p>	<p>MO to continue to advise Members further on the Code of Conduct.</p> <p>MO to continue to advise Chief Officers further on the need to declare:</p> <ul style="list-style-type: none"> close personal associations -with other Officers or Members, Ongoing review on Chief Officers business declarations <p>Review Members holding directorships, trusteeships, or memberships. ~~MO to consider~~ <u>Work regarding</u> member feedback and added value <u>outstanding</u>. <u>Code of Conduct for Officers has been updated. Reviewed Code of Conduct for Officers to be issued once approved.</u></p> <p>Officers to complete a Mandatory Ethics/Fraud e-training module once</p>	<p>Further embedding of behaviour with integrity.</p>	<p>EP/LE</p>	<p>March 2024</p>

Issue	Action	Outcome	Lead Officer	Completion Date
	<p>completed & approved <u>(e-learning training content completed, to be created into e-learning training module shortly).</u></p> <p>Planning/Development Management Committee governance actions/documents established, training to be provided and progress to be reviewed during 2022-2023.</p> <p>~~Discussions are currently taking place Governance arrangements shall continue to be reviewed in relation to the Planning Service, including as part of the response to the recommendations from the~~ with Audit Wales ~~to support their~~ Planning Service Follow-Up Review <u>(received 18.7.2023).</u> ~~Any recommendations will be responded to.~~</p>			
A1.2 Ensuring Members take the lead in establishing specific standard operating principles or values for the Organisation and	Planning/Development Management Committee governance actions/documents established, training	Further embedment of Standard Operation Principles and values,	EP/LE	March 2024

Issue	Action	Outcome	Lead Officer	Completion Date
<p>its Staff and that they are communicated and understood. These should build on the Seven Principles of Public Life (the Nolan Principles)</p>	<p>to be provided and progress to be reviewed during 2022-2023.</p> <p>~~Discussions are currently taking place with Governance arrangements shall continue to be reviewed in relation to the Planning Service, including as part of the response to the recommendations from the -Audit Wales to support their Planning Service Follow-Up Review (received 18.7.2023). Any recommendations will be responded to.~~</p> <p>~~Audit Wales – setting of well-being objectives examination received June 2023. The recommendations will be responded to.~~</p>	<p>including their communication.</p>		
<p>A1.4 Demonstrating, communicating and embedding the standard operating principles or values through appropriate policies and processes which are reviewed on a regular basis to</p>	<p>Delegated decision Decisions Register to be published – in progress.</p> <p>~~Continued monitoring of completion of mandatory Whistleblowing e-learning module.~~</p>	<p>Further embedment of Standard Operating principles and communication through publication of documents.</p>	<p>EP/ HR</p>	<p>March 2024</p>

Issue	Action	Outcome	Lead Officer	Completion Date
ensure that they are operating effectively	<p>~~Whistleblowing policy has been reviewed and is awaiting approval by Overview and Scrutiny Co-ordinating Committee and Cabinet.~~</p> <p>~~Revised Officer Code of Conduct and Declaration of Interest forms to be presented to Scrutiny Committee~~</p> <p>Report on generic whistleblowing activity to be presented to Overview and Scrutiny Co-ordinating Committee.</p>			
A3.1 Ensuring members and Staff demonstrate a strong commitment to the rule of the law as well as adhering to relevant laws and regulations	Privacy notices for Councillors being developed and to be provided by Data Protection Officer.	Demonstrating strong commitment to rule of law. and adherence to relevant laws and regulations	EP/LE/AM	March 2024
A3.2 Creating the conditions to ensure that the statutory Officers, other key post holders and members are able to fulfil their responsibilities in accordance with legislative and regulatory requirements.	CMIA to complete professional qualification	Ensuring key post holders are able to fulfil their responsibilities in accordance with legislative and regulatory requirements.	EP/AJ	March 2024

Issue	Action	Outcome	Lead Officer	Completion Date
B1.1 Ensuring an open culture through demonstrating, documenting and communicating the organisation's commitment to openness	<u>FOI Policy and EIR Policy both to be further updated under current business plan.</u> Review of the FOI Publication Scheme <u>is in progress to be undertaken.</u>	Demonstrating commitment to openness.	LE/AW/MNH	March 2024
B3.1 Establishing a clear policy on the type of issues that the organisation will meaningfully consult with or involve individual citizens, service users and other stakeholders to ensure that service (or other) provision is contributing towards the achievement of intended outcomes	A new Engagement and Participation Policy, 'Talking, Listening and Working Together' has been published. Implementation of this policy to be considered before action complete.	Improving Community Engagement.	AW	March 2024
D2.3 Considering and monitoring risks facing each partner when working collaboratively including shared risks	To continue to take into account legislative changes e.g. Local Government and Elections (Wales) Act 2021. To implement legislative changes, such as regarding the Local Government and Elections (Wales) Act 2021 and	Risk management and compliance with legislation to demonstrate commitment to rule of law.	AW/EP	March 2024

Issue	Action	Outcome	Lead Officer	Completion Date
	consider/monitor risks facing each partner when working collaboratively, including shared risks.			
E2.2 Publishing a statement that specifies the types of decisions that are delegated and those reserved for the collective decision making of the governing body	Delegated Decision Register to be published.	Further clarity on which decisions are delegated through communication by way of publication.	EP	March 2024
G3.1 Ensuring that recommendations for corrective action made by external audit are acted upon	Monitor progress of actions/recommendations – ongoing action.	Assurances and managing risk.	EP/AW	March 2024

7 Conclusion

The annual governance framework review measured progress against the new CIPFA/SOLACE Delivering Good Governance Framework (2016) and overall governance arrangements were found to be acceptable or good. The review confirmed that the Council's governance arrangements are effective and fit for purpose.

The Council has made good progress during the year with recorded achievements against each of the seven core principles.

The development of a Local Code of Corporate Governance bringing together all the local codes and documents together in one document provides assurance that there are clear governance arrangements in place.

The Council has identified a number of minor issues for resolution during 2023/24 and has set these out in an action plan for completion (as above). The actions taken as a direct result of the pandemic will be recorded, as appropriate.

8 Certification of Annual Governance Statement

We propose over the coming year to take steps to address the above matters to further enhance our governance arrangements. We are satisfied that these steps will address the need for improvements that were identified in our review of effectiveness throughout the 2023/24 year and will monitor their implementation and operation as part of our next annual review. It is acknowledged that the pandemic may hinder some of these steps, which will be addressed and reported accordingly to Council in the 2023/24 AGS.

Cyngor Sir CEREDIGION County Council

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu
Dyddiad:	27ain Medi 2023
Lleoliad:	Hybrid
Teitl:	Hunan-asesu Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu 2022-2023
Pwrpas yr Adroddiad:	Ystyried gallu'r Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu i Hunan-asesu.
Ar gyfer:	Argymhelliad
Portffolio'r Cabinet ac Aelod y Cabinet:	Mathew Vaux, Aelod y Cabinet dros Bartneriaethau, Gwasanaethau Tai, Cyfreithiol a Llywodraethu a Diogelu'r Cyhoedd.

Cefndir

Mae'r Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) *Pwyllgorau Asesu: Arweiniad Ymarferol ar gyfer Awdurdodau Lleol a Pholisi* (Argraffiad 2018) yn nodi canllawiau ar swyddogaeth a gweithrediad pwyllgorau Asesu.

Yn 2022, cyhoeddodd y CIPFA ddiwygiad o'r "*Pwyllgorau Llywodraethu ac Asesu: Arweiniad Ymarferol ar gyfer Awdurdodau Lleol a Pholisi*". Canllawiau sy'n nodi swyddogaeth a gofynion gweithredu hunanasesu pwyllgorau Llywodraethu ac Archwilio gan gynnwys hunanasesu.

Nod y canllaw yw:

- cynorthwyo aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu i ddeall pwrpas y pwyllgor, a swyddogaethau craidd (ac yn bosibl, ehangach), eu dyletswyddau fel aelodau, annibyniaeth ac atebolrwydd, ac effeithlonrwydd.
- meysydd lle gall pwyllgorau archwilio ddylanwadu arnynt, ychwanegu gwerth, a chefnogi llywodraethu cyffredinol o fewn yr awdurdod.

Hunan-asesu

Mae Canllawiau 2022 yn cynnwys canllawiau ar ddatblygu effeithiolrwydd ac yn argymhell bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu yn ystyried:

- ei fod yn gweithredu yn unol â'r arferion sy'n cael ei argymhell yng Nghanllawiau 2022,

- a yw'n cydymffurfio ag unrhyw ddeddfwriaeth berthnasol.
- i fyfyrion ar sut/a yw wedi cyflawni ei gylch gorchwyl/swyddogaethau craidd,
- ystyried sut mae'n gweithredu (e.e. hyfforddi, cefnogi a datblygu profiad/gwybodaeth),
- ei effeithiolrwydd (effaith ar ansawdd llywodraethu, rheolaeth fewnol, rheoli risg a threfniadau archwilio boddhaol) ac unrhyw adborth gan y rhai sy'n rhyngweithio ag ef,
- Mae angen adolygu gwybodaeth a sgiliau'r aelodau,
- Gwerthuso ei effaith a nodi meysydd i'w gwella.

Yn ogystal, dylid ystyried y canlynol:

- Cyfraniad ac effaith gadarnhaol y Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu ar waith yr awdurdod
- effaith y Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu
- darganfod meysydd i'w gwella
- hyfforddiant
- Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu yn darparu adborth cyffredinol unigol i'r aelodau

Mae Canllawiau 2022 yn argymhell bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu yn rhoi adroddiad ar eu heffeithlonrwydd yn adroddiad blynyddol y Cadeirydd.

Hunan-asesiad y Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu 2022-2023

Yn dilyn cylchrediad o arolwg a gweithdy, ar 10fed Mawrth 2022 ystyriwyd drafft Hunan-asesu a Gwerthusiad o'r Adolygiad Effeithlonrwydd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu ('y Pwyllgor'). Cytunwyd y byddai'r ddogfen yn cael ei hail-ystyried er mwyn cyflwyno adolygiad terfynol yn y cyfarfod Pwyllgor nesaf.

Yng nghyfarfod y Pwyllgor 7fed Mehefin 2022, cadarnhawyd bod y drafft Hunan-asesu a Gwerthuso Effeithlonrwydd wedi'i ychwanegu at y Blaenraglen Waith dan y cyfarfod a oedd wedi'i drefnu ar gyfer Medi 2022 yn y gobaith y byddai Gweithdy wedi'i drefnu ar gyfer y Pwyllgor newydd o flaen llaw i'r cyfarfod er mwyn ail-ystyried y ddogfen a thrafod sgiliau'r Pwyllgor newydd. Cytunwyd y byddai gweithdy'n cael ei gynnal cyn y cyfarfod ym mis Medi er mwyn coladu sgiliau Aelodau'r Pwyllgor.

. Cynhaliwyd gweithdy ym mis Tachwedd 2022.

Cynhaliwyd gweithdy pellach ar 13/06.23 er mwyn i'r Pwyllgor ystyried y drafft Hunan-asesu a Gwerthusiad o'r Adolygiad Effeithlonrwydd. Mae'r ddogfen Hunan-asesu ymarfer dda wedi'i atodi a'i chwblhau (gweler Atodiad 1-"Atodiad E")

Ni gyflawnwyd gan y Pwyllgor yr adnodd CIPFA 'Gwerthuso effaith ac effeithlonrwydd y pwyllgor asesu' ("Atodiad F")

Y Sefyllfa Bresennol

Mae angen i'r Pwyllgor erbyn hyn ystyried:

Tudalen 337

- os ydy'r ymarfer hunanasesu wedi'i gwblhau ar gyfer 2022-23
- Yn y dyfodol, mae'n dymuno defnyddio offer '*Hunanasesiad o arfer da*' CIPFA a '*Gwerthuso effaith ac effeithiolrwydd y pwyllgor archwilio*', neu ddefnyddio dull arall o hunanasesu.

Argymhellion: bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn:

- 1) nodi cynnwys y ddogfen drafft 'Hunan-asesu arfer dda' (i **atodiad 1**)
- 2) ystyried os yw'r ymarferion hunanasesu ar gyfer 2022-23 wedi'i gwblhau; a
- 3) Yn ystyried a yw'r Pwyllgor yn dymuno cynnal gweithdrefn hunanasesu ddiwygiedig ar gyfer proses hunanasesu 2023-2024.

Rhesymau dros yr Awgrymiadau: Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu yn fodlon bod y trefniadau sicrwydd effeithiol mewn lle er mwyn rheoli materion ariannol, rheolaeth risg, rheolaeth fewnol a threfniadau llywodraethu corfforaethol yr awdurdod.

Atodiadau: Atodiad 1 -Adnodd 'Hunan-asesu ac arfer dda' y CIPFA, a gwblhawyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu (Atodiad E)

Pennaeth y Gwasanaeth: Elin Prysor-Swyddog Arweiniol Corfforaethol:Gwasanaeth Llywodraethu a Chyfreithiol (a Swyddog Asesu)

Swyddog Adrodd: Hannah Rees, Swyddog Llywodraethu

Dyddiad: 6/9/23

Self-assessment of good practice

This appendix provides a high-level review that incorporates the key principles set out in CIPFA's Position Statement and this publication. Where an audit committee has a high degree of performance against the good practice principles, it is an indicator that the committee is soundly based and has in place a knowledgeable membership. These are the essential factors in developing an effective audit committee.

A regular self-assessment should be used to support the planning of the audit committee work programme and training plans. It will also inform the annual report.

Good practice questions	Does not comply	Partially complies and extent of improvement needed*			Fully complies
	Major improvement	Significant improvement	Moderate improvement	Minor improvement	No further improvement
Weighting of answers	0	1	2	3	5

Audit committee purpose and governance

- 1 Does the authority have a dedicated audit committee that is not combined with other functions (eg standards, ethics, scrutiny)?
- 2 Does the audit committee report directly to the governing body (PCC and chief constable/full council/full fire authority, etc)?
- 3 Has the committee maintained its advisory role by not taking on any decision-making powers?
- 4 Do the terms of reference clearly set out the purpose of the committee in accordance with CIPFA's 2022 Position Statement?
- 5 Do all those charged with governance and in leadership roles have a good understanding of the role and purpose of the committee?
- 6 Does the audit committee escalate issues and concerns promptly to those in governance and leadership roles?
- 7 Does the governing body hold the audit committee to account for its performance at least annually?

* Where the committee does not fully comply with an element, three options are available to allow distinctions between aspects that require significant improvement and those only requiring minor changes.

Good practice questions	Does not comply					Partially complies and extent of improvement needed					Fully complies														
	Major improvement					Significant improvement					Moderate improvement					Minor improvement					No further improvement				
Weighting of answers	0					1					2					3					5				
8 Does the committee publish an annual report in accordance with the 2022 guidance, including:																									
<ul style="list-style-type: none"> compliance with the CIPFA Position Statement 2022 																									
<ul style="list-style-type: none"> results of the annual evaluation, development work undertaken and planned improvements 																									
<ul style="list-style-type: none"> how it has fulfilled its terms of reference and the key issues escalated in the year? 																									
Functions of the committee																									
9 Do the committee's terms of reference explicitly address all the core areas identified in CIPFA's Position Statement as follows?																									
Governance arrangements																									
Risk management arrangements																									
Internal control arrangements, including:																									
<ul style="list-style-type: none"> financial management value for money ethics and standards counter fraud and corruption 																									
Annual governance statement																									
Financial reporting																									
Assurance framework																									
Internal audit																									
External audit																									
10 Over the last year, has adequate consideration been given to all core areas?																									
11 Over the last year, has the committee only considered agenda items that align with its core functions or selected wider functions, as set out in the 2022 guidance?																									
12 Has the committee met privately with the external auditors and head of internal audit in the last year?																									

Good practice questions	Does not comply					Partially complies and extent of improvement needed				Fully complies
	Major improvement	Significant improvement	Moderate improvement	Minor improvement	No further improvement					
Weighting of answers	0	1	2	3	5					

Membership and support

<p>13 Has the committee been established in accordance with the 2022 guidance as follows?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Separation from executive • A size that is not unwieldy and avoids use of substitutes • Inclusion of lay/co-opted independent members in accordance with legislation or CIPFA's recommendation 										
14 Have all committee members been appointed or selected to ensure a committee membership that is knowledgeable and skilled?										
15 Has an evaluation of knowledge, skills and the training needs of the chair and committee members been carried out within the last two years?										
16 Have regular training and support arrangements been put in place covering the areas set out in the 2022 guidance?										
17 Across the committee membership, is there a satisfactory level of knowledge, as set out in the 2022 guidance?										
18 Is adequate secretariat and administrative support provided to the committee?										
19 Does the committee have good working relations with key people and organisations, including external audit, internal audit and the CFO?										

Effectiveness of the committee

20 Has the committee obtained positive feedback on its performance from those interacting with the committee or relying on its work?										
21 Are meetings well chaired, ensuring key agenda items are addressed with a focus on improvement?										
22 Are meetings effective with a good level of discussion and engagement from all the members?										
23 Has the committee maintained a non-political approach to discussions throughout?										

Tudalen 341

AUDIT COMMITTEES \ PRACTICAL GUIDANCE FOR LOCAL AUTHORITIES AND POLICE

Good practice questions	Does not comply					Fully complies
	Partially complies and extent of improvement needed					
	Major improvement	Significant improvement	Moderate improvement	Minor improvement	No further improvement	
Weighting of answers	0	1	2	3	5	
24 Does the committee engage with a wide range of leaders and managers, including discussion of audit findings, risks and action plans with the responsible officers?						
25 Does the committee make recommendations for the improvement of governance, risk and control arrangements?						
26 Do audit committee recommendations have traction with those in leadership roles?						
27 Has the committee evaluated whether and how it is adding value to the organisation?						
28 Does the committee have an action plan to improve any areas of weakness?						
29 Has this assessment been undertaken collaboratively with the audit committee members?						
Subtotal score						
Total score						
Maximum possible score						200**

** 40 questions/sub-questions multiplied by five.

Mae'r dudalen yn wag yn fwriadol

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad y Cyfarfod:	27 Medi 2023
Teitl:	Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol 1/4/23 – 30/6/23
Pwrpas yr adroddiad:	Darparu diweddariad i'r Aelodau ynglŷn â'r gwaith a wnaed gan yr adain archwilio mewnol yn ystod y cyfnod dan sylw

Bu i'r Pwyllgor ystyried y Strategaeth Archwilio Mewnol blynyddol 2023/24 yn ei gyfarfod ym mis Mawrth 2024 lle pennwyd y prif feysydd gwaith i'r cynllun archwilio 2023/24. Ddaru'r Cynllun cynnwys adolygiadau a gafodd eu dwyn ymlaen o gynllun archwilio'r flwyddyn flaenorol, archwiliadau rheolaidd ee ardystio grantiau a gwaith cafodd ei flaenoriaethu ar sail risg, a ddefnyddir gan yr Adain Archwilio Mewnol er mwyn ffurfio barn sicrwydd.

O ran 2023/24, cynhaliwyd y asesiad risg yn ogystal â ddefnyddio gwybodaeth ychwanegol o Cofrestr Risg Corfforaethol y Cyngor gan fod y Cyngor yn wynebu risgiau newydd sy'n newid o hyd. Bydd AM felly yn asesu ei waith yn barhaus, gan ystyried anghenion a blaenoriaethau newidiol y Cyngor yn rheolaidd. Mae unrhyw waith adweithiol a ychwanegir at y Cynllun Gweithredol yn cael ei adrodd yn yr adroddiad hwn.

Mae'r adroddiad cynnydd hwn yn nodi'r camau a gymerwyd hyd yma o ran cyflawni'r cynllun archwilio drwy ddarparu crynodeb o'r gwaith a wnaed. Mae hefyd yn nodi'r sefyllfa bresennol o ran adnoddau yn ogystal â chynllun gwella'r Adain.

Argymhelliad:	Ystyried y gwaith a wnaed a'r sefyllfa bresennol o ran yr Adain Archwilio Mewnol.
----------------------	--

Rheswm dros y penderfyniad:	Er mwyn sicrhau bod y Pwyllgor yn fodlon bod yr Adain Archwilio Mewnol yn ymgymryd â gwaith priodol a digonol i ddarparu sicrwydd realistig ar ddiwedd y flwyddyn gan ychwanegu gwerth a chynorthwyo'r Cyngor wrth gyflawni ei amcanion.
------------------------------------	---

Atodiadau:	Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol 1/4/23-30/6/23
-------------------	--

Swyddog Arweiniol Corfforaethol:	Elin Prysor, Swyddog Arweiniol Corfforaethol – Cyfreithiol a Llywodraethu / Swyddog Monitro
---	--

Swyddog Adrodd:	Alex Jenkins Rheolwr Corfforaethol – Archwilio Mewnol
------------------------	--

Dyddiad:	18 Gorffennaf 2023
-----------------	---------------------------

Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu

Legal and Governance Services

Gwasanaeth Archwilio Mewnol

Internal Audit Service

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol

Internal Audit Progress Report

1 Ebrill – 30 Mehefin 2023

Paratowyd gan: Alex Jenkins,
Rheolwr Corfforaethol – Archwilio Mewnol

Dyddiad Cyhoeddi: 18 Gorffennaf 2023

Cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac
Archwilio: 27 Medi 2023

ADRODDIAD CYNNYDD ARCHWILIO MEWNOL

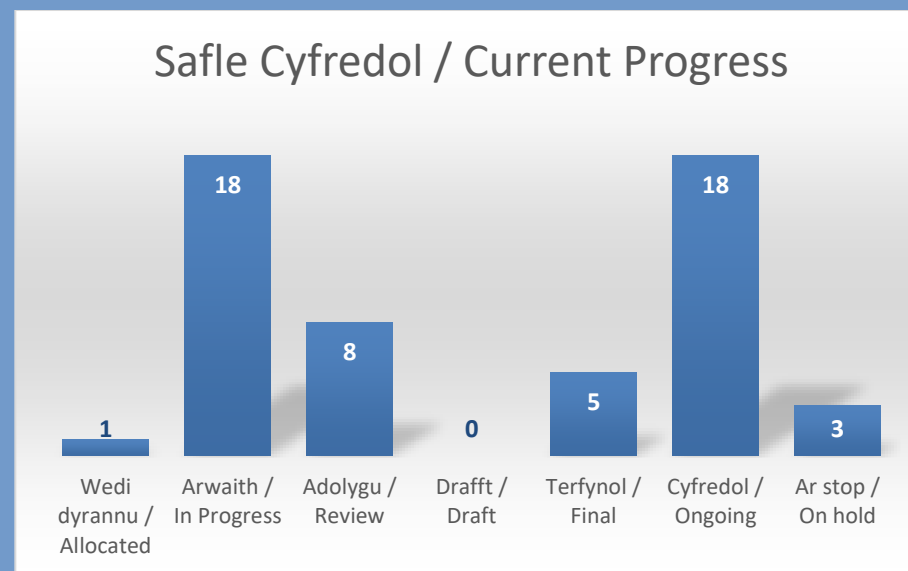
01/4/2023 – 31/6/2023

1 CYFLWYNIAD

- 1.1 Cyflwynwyd y Strategaeth Archwilio a'r Rhaglen Flynyddol am 2023/24 i'w gymeradwyo gan y Pwyllgor (PLIA) ar 9 Mawrth 2023.
- 1.2 Pwrpas yr adroddiad hwn yw rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r PLIA am y gwaith a wnaed gan y gwasanaeth Archwilio Mewnol (AM) yn ystod chwarter cyntaf blwyddyn ariannol 2023/24 a thynnu sylw at unrhyw faes pryder a allai fod wedi dod i'r amlwg yn yr archwiliadau a gwblhawyd.
- 1.3 Ar 30/06/2023 roedd cyfanswm o 85 eitem yn y Cynllun Archwilio Dros Dro gweithredol. Roedd y rhain yn grynhoed o 77 darn o waith a gynlluniwyd yn cynnwys archwiliadau o'r Strategaeth Flynyddol & Cynllun. Cafodd y 8 eitem a oedd yn weddill eu hychwanegu yn ystod y chwarter cyntaf, h.y. gwaith ymatebol. Ceir rhagor o fanylion am y rhain yn Adran 3.

2 Y GWAITH ARCHWILIO A WNAED

- 2.1 Y Cynnydd a wnaed o ran y Cynllun Archwilio:

Tudalen 345

2.2 Cwblhawyd pump darn o waith yn ystod y chwarter (gweler y tabl isod) a bydd y rhain yn cael eu hystyried wrth benderfynu ynghylch barn flynyddol yr Adain Archwilio Mewnol:

Maes Archwilio	Math o Archwiliad	Sicrwydd
Systemau Draenio Cynaliadwy Sgôp: Asesu a chael sicrwydd bod gan y Cyngor system ar waith sy'n cydymffurfio â gofynion rheoliadol.	System	Sylweddol
Stoc yr Amgueddfa Sgôp: Gwiriad annibynnol o stoc oherwydd anghysondebau a ganfuwyd yn y cyfrif stoc diwedd blwyddyn i'r System Derbyn Arian Parod	Ymchwiliad Arbennig	Cyfyngedig
Ymchwiliad Arbennig Sgôp: Ymchwiliad annibynnol y gofynnwyd amdano gan Adnoddau Dynol, archwiliad dilynol i 'Eitemau coll – Ymchwiliad Arbennig'	Ymchwiliad Arbennig	YA
Protocol Seibiant Taliadau Uniongyrchol Sgôp: Adolygu a darparu cyngor ar brotocol seibiant ar gyfer Taliadau Uniongyrchol.	Ymgynghoriaeth	Amherthnasol
Darpariaeth Wyneb i Wyneb Sgôp: Darparu cyngor ar weithdrefnau a rheolaethau arfaethedig ar y ddarpariaeth gwasanaeth cwsmeriaid wyneb yn wyneb a ailgyflwynir gan gynnwys: gweithdrefnau trin arian, bancio a diogelwch.	Cynghori	Cynghori

2.3 Rhestrir isod enghreifftiau o arfer da sydd wedi'i nodi o'r archwiliadau a gwblhawyd y chwarter hwn. Mae'r gwaith hwn hefyd yn rhan o'r broses sicrwydd flynyddol:

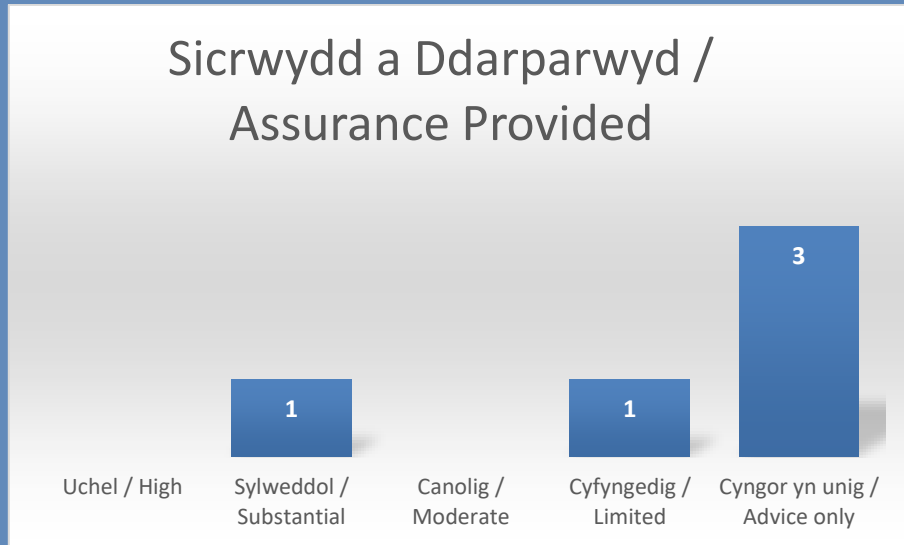
- **Systemau draenio cynaliadwy (SDCau)**
  - Mae gan y Cyngor ddogfennau a chanllawiau digonol sy'n helpu i gefnogi gweithredu SDCau
  - Mae'r ffurflen gais yn cynnwys yr holl wybodaeth berthnasol fel y nodir yn y safonau
  - Mae'r Cyngor wedi cyhoeddi canllawiau i ddatblygwyr ac ymgeiswyr ac wedi darparu dolenni i ddeddfwriaeth, fframweithiau a chanllawiau allanol perthnasol
  - Risgiau llifogydd wedi'u cynnwys ar y Gofrestr Risgiau Corfforaethol (SDCau wedi'u cynnwys yn flaenorol, camau lliniaru wedi'u cwblhau)
- **Amgueddfa Ceredigion – Cyfrif Stoc**
  - Cyfrifon Stoc Blynyddol wedi'u cynnal
  - Cynhelir cyfrifon stoc interim o gyflenwyr unigol o bryd i'w gilydd
- Cafodd y gwaith cynghori ac ymgynghori a gwblhawyd yn ystod y chwarter eu cynnwys ar y cynllun yn dilyn cais gan y gwasanaethau. Mae'n braf bod

gwasanaethau'n ceisio cyngor Archwilio Mewnol yn gynnar yn y broses o ddatblygu polisiau a gweithdrefnau.

2.4 Mae cyfanswm o 18 o eitemau yn y rhaglen yn ddarnau o waith sy'n parhau. Mae Archwilio Mewnol wedi nodi enghreifftiau o arferion da o blith y rhain yn ystod y chwarter. Bydd y rhain hefyd yn cael eu hystyried wrth ffurfio barn flynyddol yr Adain Archwilio Mewnol:

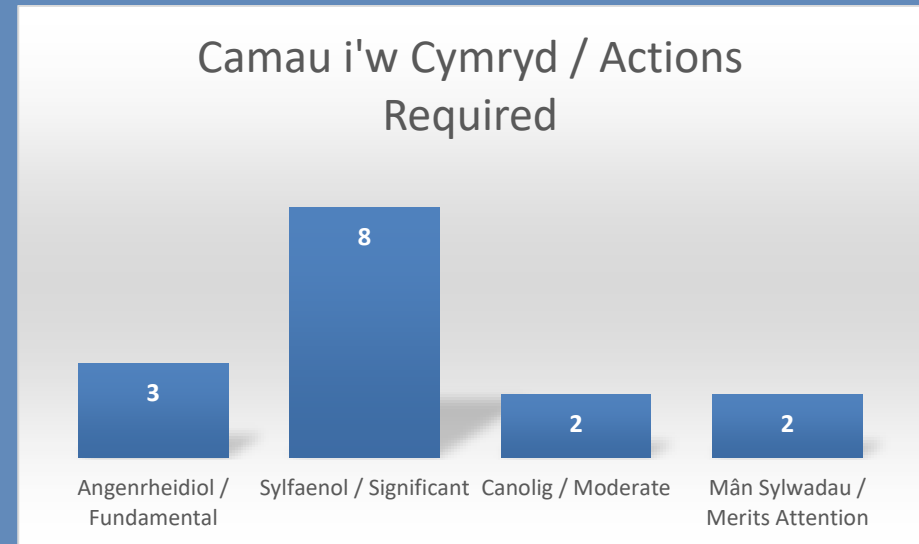
- **Cynllunio at Argyfwng a Pharhad Busnes** – Cynlluniau Parhad Busnes Corfforaethol yn cael eu hadolygu a'u diweddarau gan wasanaethau a staff Argyfyngau Sifil. Rhoddwyd hyfforddiant i Reolwyr Corfforaethol i ddatblygu cynlluniau i ymateb i ymosodiadau meddalwedd wystlo.
- **Panel Rheoli Prosiectau Corfforaethol** – cynigion prosiectau newydd wedi'u darparu a'r panel wedi gofyn am gamau gweithredu lle'n briodol.
- **Gweithdy i Reolwyr Corfforaethol** – rhoi diweddariadau i reolwyr ynghylch ffyrdd o weithio, polisiau a gweithdrefnau er gwybodaeth ac i ddatblygu rôl.
- **Grŵp Seibergadernid a Llywodraethu Gwybodaeth** – mae'r Grŵp yn rhoi cefnogaeth weithredol, parodrwydd a chyfeiriad i fynd i'r afael â risgiau seiber a'u lleihau, a gwella diogelwch seiber, diogelwch gwybodaeth a llywodraethiant y Cyngor.
- **NMWAG – Twyll**. Y nod yw rhannu gwybodaeth a sgiliau ar atal twyll er mwyn adeiladu cadernid drwy'r Awdurdodau Lleol. Cafodd ymatebion twyll Archwilio Cymru eu rhannu er mwyn penderfynu ar gyfeiriad y grŵp yn y dyfodol.

2.5 Mae'r lefelau o sicrwydd a ddarparwyd ar gyfer yr holl archwiliadau a gwblhawyd hyd yma eleni fel a ganlyn:

2.6 Ceir canllaw i'r meini prawf a ddefnyddiwyd i benderfynu ynghylch y lefel sicrwydd yn Atodiad I.

2.7 Cafodd cyfanswm o 15 o 'gampau i'w cymryd' eu hargymell yn yr adroddiadau a gwblhawyd yn ystod y chwarter. O'r rheiny, barnwyd bod 3 yn 'angenrheidiol', 8 yn 'sylfaenol', 2 yn 'ganolig' a 2 yn mân sylwadau:

2.8 Amlinellir y meini prawf a ddefnyddiwyd i benderfynu ynghylch y 'camau i'w cymryd' yn Atodiad II

2.9 Mae'r 3 cam gweithredu angenrheidiol a'r 8 cam sylfaenol a nodwyd yn ystod y trydydd chwarter i'w gweld isod:

Systemau Draenio Cynaliadwy

A1

Fel Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol, mae'n rhaid i'r Cyngor sicrhau bod cofrestr asedau o strwythurau a allai effeithio ar berygl llifogydd yn cael ei chreu a'i chynnal. Gan fod yn rhaid i'r gofrestr fod ar gael i'w harchwilio gan y cyhoedd, dylid ystyried cynnwys canllawiau ar sut i weld y gofrestr neu ddolen i'r gofrestr o wefan y Cyngor.

Amgueddfa Ceredigion - Stoc

A1

Mae'n rhaid dogfennu gweithdrefnau i sicrhau bod archwiliadau yn cael eu cynnal a'u cofnodi'n gywir, bod gwybodaeth yn cael ei chadw yn unol â'r Rhaglen Gadw Gorfforaethol ac at ddibenion parhad busnes.

A2

Rhaid cynnal gwiriad annibynnol o gyfrif stoc blynyddol i sicrhau bod cofnodion yn gywir. Os oes cyfyngiadau o ran adnoddau staff, dylai swyddog annibynnol wirio sampl o eitemau o'r cyfrif stoc blynyddol.

A3

Dylid cadw cofnod cyflawn o'r cyfrif stoc blynyddol ar gyfer y flwyddyn gyfredol, ynghyd ag un flwyddyn (2 flynedd) yn unol â Rhaglen Gadw Gorfforaethol y Cyngor.

A4

Dylid cymryd gofal i sicrhau bod pris manwerthu'r eitemau yn siop yr amgueddfa yn gyson â'r rhai a restrir ar y system EPOS.

Dylid gwirio sampl o gynhyrchion o bryd i'w gilydd i sicrhau bod marciau pris yn cyfateb i'r system EPOS.

Dylid gwirio pwyntiau pris pob eitem yn flynyddol, gellid gwneud hyn fel rhan o'r cyfrif stoc blynyddol

A5

Rhaid ymchwilio i bob anghysondeb. Fel Awdurdod Cyhoeddus, mae gan y Cyngor ddyletswydd i ddiogelu arian cyhoeddus ac ymchwilio i unrhyw achosion o golled bosibl.

Lle mae angen diwygio meintiau stoc ar y system EPOS, rhaid i'r rhain gael eu gwirio'n annibynnol.

A6

Rhaid cymryd gofal i sicrhau bod unrhyw 'stoc marw' a gofnodwyd yn cael ei dynnu oddi ar y cofnod stoc ar y system EPOS i sicrhau bod cofnodion stoc yn gywir ac yn gyfredol at ddibenion rheoli stoc.

Rhaid i bob achos o dynnu stoc marw oddi ar y cofnod gael ei awdurdodi gan reolwr. Dylai rheolwyr ymchwilio i achosion rheolaidd o ddifrod/colled er mwyn lleihau'r risg o golli incwm.

A7

Rhaid ystyried perfformiad ac effeithlonrwydd y system EPOS bresennol a'i gallu i berfformio yn ôl yr angen i ddarparu rheolaethau mewnol effeithiol a chadarn i liniaru'r risgiau a nodwyd.

Lle na ellir dibynnu ar y system EPOS i gadw cofnodion cywir, rhaid cadw cofnodion stoc amgen i sicrhau rheolaeth stoc gywir, i leihau gwallau a cholledion ac i ddiogelu arian cyhoeddus.

Ymchwiliad Arbennig

A1

Rhaid i'r gwasanaeth ddogfennu a rhannu protocol y cytunwyd arno gyda'r staff ar y broses dderbyniol i'w dilyn ar gyfer storio eiddo personol defnyddwyr gwasanaeth yn ddiogel.

A2

Os bydd y gwasanaeth yn penderfynu derbyn y gall eiddo personol defnyddwyr gwasanaeth gael ei storio yn eiddo preifat swyddogion o bryd i'w gilydd; rhaid creu gweithdrefnau wedi'u dogfennu a'u cyfleu i'r holl swyddogion perthnasol er mwyn sicrhau bod rheolaethau digonol ar waith i liniaru risgiau e.e. Cymeradwyaeth y Rheolwr Corfforaethol, stocrestr, datganiad ac awdurdodiad defnyddiwr gwasanaeth/eiriolwr.

A3

Dylid atgoffa swyddogion o bolisiâu a gweithdrefnau allweddol y Cyngor gan gynnwys y Cod Ymddygiad i Weithwyr a'r safonau gofynnol disgwylidig o ran ymddygiad swyddogion a Rheoliadau Ariannol y Cyngor fan lleiaf.

3. Ceir 8 eitem ymatebol yn y Cynllun Archwilio Mewnol Gweithredol fel a nodir yn y tabl (isod).

Maes Archwilio	Math o Archwiliad	Statws
Amgueddfa Ceredigion – Gwiriad Annibynnol o'r Stoc	YA	Wedi'i gwblhau
Ymchwiliad Arbennig - CM	YA	Wedi'i gwblhau
Ymchwiliad Arbennig – Motability GC	YA	Ar waith
Ymchwiliad Arbennig – Grant Tai	YA	Ar waith
Ymchwiliad Arbennig – Gweinyddu'r Gronfa Gofalwyr	YA	Ar waith
Ymchwiliad Arbennig - Arian parod Canolfan Hamdden Aberaeron	YA	Ar waith
Protocol Seibiant Taliadau Uniongyrchol	Ymgynghoriaeth	Wedi'i gwblhau
Darpariaeth Wyneb yn Wyneb	Cynghori	Wedi'i gwblhau

4 ADNODDAU

- 4.1 Roedd digon o adnoddau ar gyfer Archwilio Mewnol yn ystod chwarter cyntaf o 2023/24.
- 4.2 Neilltuwyd 186 niwrnod i waith archwilio yn ystod y cyfnod 1 Ebrill 2023 i 30 Mehefin 2023, sy'n cynrychioli 101% o'r diwrnodau yr amcangyfrifwyd yr oedd eu hangen i gwblhau'r cynllun archwilio hyd at ddiwedd y flwyddyn.
- 4.3 Mae'r RhCAM yn parhau i gefnogi Grŵp Prif Archwilwyr Cymru (GPAC) sy'n sicrhau bod pob awdurdod yn dilyn arferion gorau ac yn gweithredu mewn ffordd gyson; ac yn cefnogi Grŵp Prif Archwilwyr Gogledd a Chanolbarth Cymru (GPAGChC) sy'n cymharu arferion ac yn rhannu dogfennau cyffredinol. Cynhelir y cyfarfodydd hyn gan ddefnyddio 'Teams'.
- 4.4 Yn ystod y flwyddyn, cyflwynodd y GPAGChC Is-Grŵp i ystyried Atal Twyll, sy'n medru treulio mwy o amser ar y pwnc penodol yma. Mae'r Is-Grŵp yma'n cael ei fynychu gan y Rheolwr Archwilio (ar Teams).
- 4.5 Mae pob aelod staff yn sicrhau ei bod yn bodloni unrhyw amodau sy'n ymwneud â datblygiad proffesiynol parhaus, a'i bod yn cwblhau hyfforddiant gorfodol y Cyngor. Yn ystod y flwyddyn:
  - Mae pob aelod o'r staff archwilio wedi gwneud y gweminarau a'r modiwlau e-ddysgu angenrheidiol. Roedd y system e-ddysgu wedi'i ail-ddatblygu ac roedd nifer o'r staff archwilio wedi gwneud cyrsiau diweddarau.
  - Mae'r RhCAM wedi cwblhau'r holl hyfforddiant ar Raglen Rheolwr Ceredigion.
  - Mae'r RhCAM ynghyd â staff eraill o AM lle bo hynny'n berthnasol wedi 'mynychu' gweminarau rheolaidd a gynhaliwyd gan Sefydliad yr Archwilwyr Mewnol, CIPFA a Data Cymru.
  - Mae tri aelod o staff wrthi'n cwblhau cymwysterau Sefydliad yr Archwilwyr Mewnol.
  - Mae'r Uwch Archwilydd wedi cwblhau ei chymhwyster fel Technegydd Atal Twyll Achrededig
- 4.6 Mae trefniadau hefyd ar waith i feithrin sgiliau staff y gwasanaeth AM yn barhaus yn y meysydd archwilio / digidol / TGCh / atal twyll, a hynny drwy gael hyfforddiant a thrwy danysgrifio i ffynonellau gwybodaeth fel Fforwm Llywodraethu Gwell CIPFA.

5 DANGOSYDDION PERFFORMIAD

5.1 Mae'r Dangosyddion Perfformiad y mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn eu defnyddio ar hyn o bryd i'w gweld isod ynghyd â ffigurau perfformiad Chwarter 1 (hyd yn hyn yn ystod y flwyddyn).

Dangosydd	Mesur	Targed	Chwarter 4 (hyd yn hyn yn ystod y flwyddyn)
Nifer yr archwiliadau a gwblhawyd	Nifer	-	5
Canran yr amser a gynlluniwyd ar ei gyfer sy'n cael ei dreulio ar archwiliadau.	%	80	101
Canran yr holiaduron rheoli ansawdd a ddychwelwyd.	%	50	75
Canran ymatebion y cleientiaid a oedd yn nodi eu bod yn 'fodlon' neu'n 'fwy na bodlon'.	%	95	100
Canran y camau a dderbyniwyd o gymharu â'r camau a gymerwyd	%	95	100
Nifer cyfartalog y diwrnodau rhwng diwedd yr archwiliad ac adeg cyhoeddi'r adroddiad drafft	Diwrnodau	10	1.3
Nifer cyfartalog y diwrnodau rhwng y cyfarfod ymadael a'r adroddiad terfynol	Diwrnodau	5	0

6 CYNLLUN GWELLA 2023/24

6.1 Mae'r Hunanasesiad Archwilio Mewnol wedi'i gwblhau gan y Rheolwr Corfforaethol Archwilio Mewnol ac fe'i cyflwynir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel eitem agenda ar wahân ynghyd â'r cynllun gwella dilynol ar gyfer 2023/24.

6.2 Bydd y cynnydd a wneir ar y meysydd y nodwyd bod angen eu gwella yng nghynllun gwella'r Hunanasesiad yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel rhan o Adroddiadau Cynnydd Archwilio Mewnol Chwarterol y Rheolwr Corfforaethol Archwilio Mewnol.

Canllaw i'r meini prawf sicrwydd a ddefnyddiwyd:

Lefel:	Uchel	Sylweddol	Cymedrol	Cyfyngedig
Digonolrwydd y rheolaethau:	Mae rheolaethau ar waith i sicrhau bod amcanion y gwasanaeth yn cael eu cyflawni ac i amddiffyn y Cyngor yn erbyn risgiau rhagweladwy sylweddol. Ni chanfuwyd dim gwendidau sylfaenol.	Mae rheolaethau ar waith i sicrhau bod amcanion y gwasanaeth yn cael eu cyflawni ac i leihau risgiau rhagweladwy sylweddol. Nodwyd rhai meysydd i'w gwella.	Mae rheolaethau ar waith i raddau amrywiol. Nodwyd bylchau sy'n golygu bod y gwasanaeth yn agored i risgiau penodol. Mae angen sicrhau gwelliannau.	Ystyrir bod y rheolaethau yn annigonol. Mae angen cryfhau'r gweithdrefnau yn fawr gan sicrhau cydymffurfiaeth.
Risgiau:	Mân risgiau yn unig.	Mae'r cyfle yn bodoli i wella'r sefyllfa o ran bod yn agored i risg.	Mae angen cyflwyno rheolaethau ychwanegol a/neu wella cydymffurfiaeth.	Os na chaiff y rheolaethau eu gwella, mae'r Cyngor yn agored i risg sylweddol (colled ariannol fawr, colli enw da, methu â chyflawni amcanion allweddol y gwasanaeth).
Canllaw:	Nid oes angen cymryd camau gweithredu sylfaenol na sylweddol.	Nid oes angen cymryd camau gweithredu sylfaenol . Mae angen cymryd rhai camau gweithredu sylweddol.	Mae angen cymryd nifer o gamau gweithredu sylweddol.	Mae angen cymryd nifer o gamau gweithredu sylfaenol / sylweddol.
Camau dilynol sydd angen eu cymryd:	Archwiliad cychwynnol yn unig.	Camau dilynol o ran unrhyw gamau gweithredu sylweddol yn unig / hunanasesiad gyda samplau i ddangos tystiolaeth o gydymffurfio.	Camau dilynol i'w cymryd gan Archwilio Mewnol gan gynnwys cynnal profion sampl i sicrhau bod pob cam wedi'i weithredu ac i ailasesu'r sicrwydd.	Camau dilynol i'w cymryd gan Archwilio Mewnol gan gynnwys cynnal profion llawn i sicrhau bod pob cam wedi'i weithredu ac i ailasesu'r sicrwydd.

Canllaw i'r camau gweithredu fesul dosbarth:

Y camau gweithredu fesul dosbarth			
Sylfaenol	Sylweddol	Cymedrol	Teilyngu sylw
Gwendid sy'n hanfodol i reoli'r risg o fewn y gwasanaeth. Angen rhoi gwybod amdano ac angen i'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol roi sylw iddo.	Canfyddiadau pwysig sy'n nodi na chydymffurfiwyd â'r gweithdrefnau sydd wedi'u sefydlu a allai arwain at risg ariannol i'r gwasanaeth neu golli enw da.	Canfyddiadau pwysig sy'n nodi na chydymffurfiwyd â'r gweithdrefnau sydd wedi'u sefydlu ond nad ydyw'n risg fawr i'r gwasanaeth o ran colled ariannol / colli enw da.	Eitemau lle mae angen cymryd ychydig o gamau neu ddim camau o gwbl. Wedi'i gynnwys gan y gallai fod o ddiddordeb i'r gwasanaeth neu am ei fod yn rhoi cyngor ynghylch arferion gorau.

CYNGOR SIR CEREDIGION**Adroddiad i'r: Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio****Dyddiad y Cyfarfod: 27 Medi 2023****Teitl: Hunanasesiad Archwilio Mewnol 2022-23****Pwrpas yr adroddiad: Cynnig sicrwydd i Aelodau'r Pwyllgor Archwilio bod y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cydymffurfio â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus**

Mae Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus a Nodyn Cymhwysio Llywodraeth Leol y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth yn disodli Cod 2006 ar gyfer Archwilio Mewnol. Daeth hwn i rym ym mis Ebrill 2013. Rhaid cydymffurfio gyda Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus a'r Nodyn Cydymffurfio er mwyn sicrhau bod arferion archwilio mewnol cywir yn cael eu cymhwyso.

Mae'r Nodyn Cymhwysio yn cynnwys rhestr wirio a ddatblygwyd i ddiwallu'r gofynion fel y'u hamlinellir yn Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) 1311 a 1312 ar gyfer hunanasesiadau cyfnodol fel rhan o'r rhaglen Sicrhau Ansawdd a Gwelliant. Mae'n ymgorffori gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) yn ogystal â'r Nodyn Cymhwysio er mwyn cwmpasu'r ddwy ddogfen mewn ffordd gynhwysfawr.

Amgaeir yr hunanasesiad llawn yn ei grynsyth, yn ogystal â'r cynllun gwella a ddaeth yn sgil yr hunanasesiad.

Er mwyn tynnu sylw at y newidiadau allweddol yn yr Hunanasesiad ar gyfer 2022-23, mae'r meysydd a nodwyd ar gyfer gwella a adroddwyd i chi yn Hunanasesiad 2021-22 wedi cael sylw a'u marcio fel 'cydymffurfio'. Yr ardal sy'n aros yw 1210:

5.3.1 A oes gan RhCAM gymhwyster proffesiynol, fel CMIIA/CCAB neu gyfwerth? Fel yr adroddir yn rheolaidd i GAC, mae'r CMIA ar hyn o bryd yn astudio i'r Tystysgrif mewn Archwilio Mewnol gyda'r IIA.

Argymhelliad: Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi cynnwys yr hunanasesiad.**Rheswm dros y penderfyniad: Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn fodlon bod yr Adran Archwilio Mewnol yn cydymffurfio'n ddigonol gyda Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) a'r Nodyn Cymhwysio wrth ymgymryd â'i ddyletswyddau, er mwyn rhoi sicrwydd dibynadwy ar ddiwedd y flwyddyn.****Atodiadau: Atodiad 1 Hunanasesiad yr Archwilio Mewnol**
Swyddog Arweiniol Elin Prysor, Swyddog Arweiniol Corfforaethol – Cyfreithiol a Llywodraethu / Swyddog Monitro**Corfforaethol:** Alex Jenkins**Swyddog Adrodd:** Rheolwr Corfforaethol – Archwilio Mewnol**Dyddiad:** 15 Awst 2023

Hunanasesiad Archwilio Mewnol 2022/23

Cwestiynau i'w Hystyried			Tystiolaeth / Sylwadau
1 Cenhadaeth Archwilio Mewnol			
1.1 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (SAMSC) a Nodyn Cymhwysiad Llywodraeth Leol (NCLIL), a yw'r gweithgarwch archwilio mewnol yn anelu at gyflawni Cenhadaeth Archwilio Mewnol fel y'i nodir yn SAMSC?			Mae Siarter a Strategaeth Flynyddol Archwilio Mewnol yn nodi bod y gwasanaeth yn anelu at gyflawni Cenhadaeth Archwilio Mewnol ac mae'n amlinellu safle'r gwasanaeth Archwilio Mewnol o fewn yr awdurdod er mwyn sicrhau gwrthrychedd.
<i>Gwella a diogelu gwerth sefydliadol trwy ddarparu sicrwydd, cyngor a mewnwelediad gwrthrychol seiliedig ar risg.</i>			Mae'r gweithgarwch archwilio mewnol yn ystyried Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor yn ei Gynllun Busnes sy'n rhaedru i lawr i'r cynlluniau arfarnu staff i sicrhau bod ffocws ar wella a diogelu'r gwerth sefydliadol.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	Mae'r cynllun archwilio blynyddol sy'n seiliedig ar risg yn darparu'r amserlen waith arfaethedig ar gyfer gweithgareddau'r flwyddyn; mae'r Rheolwr Corfforaethol Archwilio Mewnol (RhCAM) yn paratoi'r cynllun ac mae'n cynnwys y canlynol: y meysydd i ganolbwyntio arnynt, y risgiau a nodwyd yng Nghofrestr Risgiau Corfforaethol y Cyngor (gan roi sylw i bob un o'r risgiau coch o fewn cyfnod o 2 flynedd), canfyddiadau map sicrwydd yr Adain Archwilio Mewnol a'r asesiad risg blynyddol. Mae lle yn y cynllun hefyd ar gyfer materion sy'n codi'n ddirybudd ac o dan yr amgylchiadau hynny, gofynnir am gyngor neu wybodaeth ychwanegol oddi wrth y gwasanaethau.

Cwestiynau i'w Hystyried			Tystiolaeth / Sylwadau
2 Diffiniad o Archwilio Mewnol			
2.1 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â gofynion eraill SAMSC a NCLIL, a yw'r gweithgarwch archwilio mewnol yn annibynnol ac yn wrthrychol?			Mae'r gofyniad am annibyniaeth a gwrthrychedd wedi'i gynnwys yn y Siarter Archwilio Mewnol, sy'n cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> Gofyniad staff i ddatgan unrhyw fuddiant a allai effeithio ar eu gwrthrychedd mewn datganiad

			<p>ysgrifenedig blynyddol (yn ogystal ag yn unol â pholisi corfforaethol y Cyngor ar ddatgan a chofrestru lletygarwch a buddiannau) er mwyn i'r Rheolwr Corfforaethol – Archwilio Mewnol (RhCAM) allu cynllunio dyrannu gwaith i osgoi'r risg o unrhyw wrthdaro buddiannau;</p> <ul style="list-style-type: none"> Ni chaniateir i unrhyw archwilwyr mewnol a benodir o'r tu mewn i'r Cyngor gynnal archwiliad sy'n ymwneud mewn unrhyw ffordd â'u swydd flaenorol, am o leiaf 1 flwyddyn ar ôl eu penodi er mwyn sicrhau nad amharir ar wrthrychedd; hefyd, mae neilltuo gwaith archwilio arferol yn ddarostyngedig i gylchdro blynyddol, lle bo angen.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	<p>O ran swyddogaethau, mae'r RhCAM yn atebol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (PLIA) ac ar lefel weinyddol, mae'n atebol i'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol (SAC) Cyfreithiol a Llywodraethu.</p>
<p>2.2 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â gofynion eraill SAMSC a NCLIL, a yw'r gweithgarwch archwilio mewnol yn defnyddio dull systematig a disgybledig i werthuso a gwella effeithiolrwydd prosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu o fewn y sefydliad?</p>			<p>Cynhelir archwiliadau mewnol trwy ddilyn 'rhaglen archwilio' benodol o'r gwaith sy'n ofynnol ar gyfer pob aseiniad. Mae'r rhaglen yn cwmpasu'r holl feysydd gwaith sydd i gael sylw. Mae'r meysydd risg, rheolaethau a llywodraethu wedi'u cynnwys yn y rhaglenni archwilio fel sy'n briodol i bob aseiniad (a bennir gan y RhCAM). Caiff pob archwiliad ei adolygu ar ôl ei gwblhau gan y RhCAM, y Rheolwr Archwilio (RhA) neu'r Uwch Archwilydd (UA) i sicrhau bod yr holl waith sy'n ofynnol gan y rhaglen wedi'i wneud i ansawdd a safon foddhaol. Cyhoeddir adroddiadau archwilio yn enw'r RhCAM.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

Cwestiynau i'w Hystyried

Tystiolaeth / Sylwadau

3 Egwyddorion craidd

<p>Mae'r Egwyddorion Craidd, a'u hystyried yn eu cyfranwydd, yn mynegi effeithiolrwydd archwilio mewnol, ac yn darparu sail ar gyfer ystyried a yw'r adolygiad o gydymffurfio â'r safonau priodoledd a safonau perfformiad yn adlewyrchu cydymffurfio'n llawn, cydymffurfio'n rannol neu heb gydymffurfio â SAMSC a NCLIL. Wrth wneud yr asesiad hwn, dylai'r aseswr ystyried tystiolaeth gadarnhaol o gydymffurfio neu heb gydymffurfio a'r diffyg tystiolaeth o heb gydymffurfio lle mae'n anodd cael tystiolaeth gadarnhaol.</p>	
<p>Lle ceir achosion o gydymffurfio'n rhannol neu heb gydymffurfio mewn meysydd penodol, efallai y bydd angen i chi ystyried perthnasedd a ffactorau eraill er mwyn llunio barn ynghylch a yw'r gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio ag Egwyddor Graidd benodol. Dylid tynnu sylw at unrhyw farnau o'r fath a'u hesbonio.</p>	
<p>Arddangos Uniondeb</p>	<p>Mae staff Archwilio Mewnol (AM) yn ystyried Cod Ymddygiad Gweithwyr y Cyngor sy'n cael ei ategu gan saith egwyddor bywyd cyhoeddus. Yn cael ei ddiweddarau ar hyn o bryd. Mae'r gwaith a wneir gan yr adran AM yn destun craffu gan y RhCAM neu'r RhA i sicrhau ei fod yn gyflawn ac yn gywir a bod yr ansawdd wedi'i sicrhau. Mae angen papurau gwaith clir a chryno, fel y nodir yn y Llawlyfr Archwilio (diweddarwyd Mai 2022). Mae'n rhaid cael tystiolaeth ddigonol ar gyfer yr holl ganfyddiadau a chasgliadau. Mae unrhyw wendidau a ddarganfyddir yn ystod yr adolygiadau yn cael eu hamlygu a'u trafod gyda'r gwasanaeth sy'n cael ei archwilio.</p> <p>Mae staff yn ystyried Strategaeth Atal Twyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo (i gynnwys Gwyngalchu Arian) y Cyngor; ac yn ymwybodol o'r gweithdrefnau i'w dilyn os ydynt yn amau unrhyw dwyll neu afreoleidd-dra yn ystod eu gwaith, fel y nodir yn y Llawlyfr Archwilio.</p>
<p>3.1 Gan ystyried eich adolygiad o gydymffurfio â'r Cod Moeseg (Uniondeb, Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus), ydych chi o'r farn bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio'n llawn â SAMSC a NCLIL trwy arddangos uniondeb?</p>	

			<p>Mae staff AM yn llofnodi cod moeseg blynyddol i gadarnhau eu bod wedi darllen gofynion moeseg SAMSC, eu bod wedi'u deall, ac yn cytuno i gydymffurfio â nhw.</p> <p>Cyflwynwyd hyfforddiant Moeseg ac Atal Twyll i rheolwyr yn 2021 – caiff ei gyflwyno hefyd gan y RhCAM i staff AM. Mae e-fodiwl newydd wedi'i gwblhau ac yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd gyda'r Adran Dysgu a Datblygu i'w ryddhau fel modiwl dysgu gorfodol i'r holl staff.</p> <p>Mae'r adran AM yn ystyried ac yn cyfrannu at amcanion corfforaethol y Cyngor trwy wella a diogelu gwerth sefydliadol trwy ddarparu sicrwydd, cyngor a mewnwleidiad gwrthrychol a seiliedig ar risg.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>Arddangos cymhwysedd a gofal proffesiynol dyladwy</p>			
<p>3.2 Gan ystyried eich adolygiad o gydymffurfio â'r Cod Moeseg (Cymhwysedd, Cyfrinachedd, Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus) ac unrhyw dystiolaeth arall o'r adolygiad o gydymffurfio â'r safonau, ydych chi o'r farn bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio'n llawn â SAMSC a NCLIL trwy arddangos cymhwysedd a gofal proffesiynol dyladwy?</p>			<p>Mae pob adolygiad AM yn cael ei ddyrannu i staff yn seiliedig ar wybodaeth, sgiliau a phrofiad pob archwilydd. Mae pob aelod o staff yn ymwybodol o ofynion SAMSC, yn ogystal â'r Siarter Archwilio Mewnol a'r Llawlyfr Archwilio, a ddiweddarwyd ym Mai 2022 i sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu cyflawni yn unol â safonau penodol.</p> <p>Mae pob aelod o staff AM yn cydymffurfio â Chynllun Arfarnu Corfforaethol y Cyngor, sy'n ei gwneud yn ofynnol i wella gwybodaeth, sgiliau a chymwyseddau yn barhaus (gan gynnwys modiwlau hyfforddiant gorfodol). Hefyd, rhaid i bob archwilydd lofnodi cadarnhad blynyddol i nodi ei fod yn ymwybodol o God Moeseg SAMSC a'i fod yn cydymffurfio ag ef. Bydd staff newydd yn dilyn rhaglen gynefino Archwilio Mewnol yn ogystal â chynefino corfforaethol a'u hanfon ar gwrs hyfforddi 'Cyflwyniad i Archwilio' CIPFA i sicrhau eu bod yn ymwybodol o ofynion Cod Moeseg a Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus SAMSC. Mae'r rhai sy'n aelodau o gyrrff proffesiynol hefyd yn cydymffurfio â gofynion DPP y cyrrff hynny.</p>

			<p>Cynhelir cyfarfodydd tîm wythnosol i drafod llwyth gwaith AM a materion eraill, a gefnogir gan gyfarfodydd un-i-un cyfnodol gyda'r RhCAM.</p> <p>Anfonir Holiaduron Rheoli Ansawdd (HRhA) at y rhai a archwilir i geisio adborth am y gwasanaeth a gafwyd. Caiff Holiaduron Rheoli Ansawdd eu dosbarthu ar ddiwedd pob chwarter.</p> <p><u>Cymwyseddau:</u> Os bydd angen gwybodaeth arbenigol ar archwiliad, caiff y rhain eu hallanoli i sicrhau bod y wybodaeth yn ddigonol ac yn gymwys.</p> <p><u>Gofal proffesiynol dyladwy:</u> Mae'r RhCAM, y Rheolwr Archwilio neu'r Uwch Archwilydd yn adolygu'r gwaith archwilio.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>Yn wrthrychol ac yn rhydd rhag unrhyw ddylanwad gormodol (annibynnol)</p>			<p>Mae'r gofyniad o ran annibyniaeth a gwrthrychedd wedi'i gynnwys yn y Siarter Archwilio Mewnol sy'n nodi:</p>
<p>3.3 Gan ystyried eich adolygiad o gydymffurfio â'r Cod Moeseg (Gwrthrychedd, Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus) ac unrhyw dystiolaeth arall o'r adolygiad o gydymffurfio â'r safonau, ydych chi o'r farn bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio'n llawn â SAMSC a NCLIL trwy fod yn wrthrychol ac yn rhydd rhag unrhyw ddylanwad gormodol (annibynnol)?</p>			<ul style="list-style-type: none"> • Gofyniad staff i ddatgan unrhyw fuddiant a allai effeithio ar eu gwrthrychedd mewn datganiad ysgrifenedig blynyddol (yn ogystal ag yn unol â pholisi corfforaethol y Cyngor ar ddatgan a chofrestru lletygarwch a buddiannau) i alluogi'r Rheolwr Corfforaethol – Archwilio Mewnol (RhCAM) i gynllunio sut i ddyrannu gwaith er mwyn osgoi'r risg o unrhyw wrthdaro buddiannau; • Ni chaniateir i unrhyw archwilwyr mewnol a benodir o'r tu mewn i'r Cyngor gynnal archwiliad sy'n ymwneud mewn unrhyw ffordd â'u swydd flaenorol, am o leiaf 1 flwyddyn ar ôl eu penodi er mwyn sicrhau nad amharir ar wrthrychedd; hefyd, mae neilltuo gwaith archwilio arferol yn amodol ar gylchdro blynyddol, lle bo angen.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	<p>O ran swyddogaethau, mae'r RhCAM yn atebol i'r PLIA ac ar lefel weinyddol, mae'n atebol i'r SAC Cyfreithiol a Llywodraethu.</p>

<p>Bod yn gyson â strategaethau, amcanion a risgiau'r sefydliad</p>			<p>Mae'r gweithgarwch archwilio mewnol yn ystyried Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor yn ei Gynllun Busnes sy'n rhaeadru i lawr i'r cynlluniau arfarnu staff i sicrhau bod ffocws ar wella a diogelu'r gwerth sefydliadol.</p> <p>Mae'r cynllun archwilio blynyddol sy'n seiliedig ar risg yn darparu'r amserlen waith arfaethedig ar gyfer gweithgareddau'r flwyddyn; mae RhCAM yn paratoi'r cynllun ac mae'n cynnwys y canlynol: y meysydd i ganolbwyntio arnynt, y risgiau a nodwyd yng Nghofrestr Risgiau Corfforaethol y Cyngor (gan roi sylw i bob un o'r risgiau coch o fewn cyfnod o 2 flynedd), canfyddiadau map sicrwydd yr Adain Archwilio Mewnol a'r asesiad risg blynyddol. Mae lle yn y cynllun hefyd ar gyfer materion a godir yn ddirybudd lle gofynnir am gyngor neu wybodaeth ychwanegol oddi wrth y gwasanaethau.</p>
<p>3.4 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â'r safonau, ydych chi o'r farn bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio'n llawn â SAMSC a NCLIL trwy fod yn gyson â strategaethau, amcanion a risgiau'r sefydliad?</p>			
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>Mewn safle priodol gydag adnoddau digonol</p>			<p>Mae safle'r RhCAM yn y Cyngor yn caniatáu iddi ymgysylltu'n rheolaidd ac yn agored ar draws y Cyngor, gan gynnwys y Grŵp Arweinyddiaeth (GA) a'r PLIA (PLIA); ac aelodau unigol o bob un. (5.2.1)</p> <p>Cyflwynir y strategaeth a'r cynllun archwilio blynyddol i'r PLIA i'w cymeradwyo, gan gynnwys y cynllun gweithredol blynyddol a'i ofynion o ran adnoddau. Diwygiwyd strwythur y gwasanaeth yn 2022 gan gynnwys swydd Cynorthwydd Llywodraethu ac Archwilio ym mis Ebrill 2022 (6.1.9) Cafodd pob swydd eu llanw a oedd yn golygu bod capasiti'r Adain Archwilio Mewnol yn llawn o fis Mehefin 2022 ymlaen.</p>
<p>3.5 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â'r safonau, ydych chi o'r farn bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio'n llawn â SAMSC a NCLIL trwy fod mewn safle priodol gydag adnoddau digonol?</p>			
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>Arddangos ansawdd a gwelliant parhaus</p>			<p>Mae gan yr Adain Archwilio Mewnol Raglen Gwella Sicrwydd Ansawdd yr adroddir yn ei chylch yn Adroddiad Blynyddol (diwedd blwyddyn) y RhCAM sy'n mynd gerbron y PLIA. Mae'r Rhaglen Gwella Sicrwydd Ansawdd yn ymdrin â phob agwedd ar Archwilio Mewnol, gan gynnwys yr</p>
<p>3.6 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â'r safonau, ydych chi o'r farn bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio'n llawn â SAMSC a NCLIL trwy arddangos ansawdd a gwelliant parhaus?</p>			

CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	<p>hunanasesiadau blynyddol a'r asesiad allanol 5 mlynedd er mwyn cadarnhau y cydymffurfir â'r SAMSC a NCLIL. Cwblhawyd yr Asesiad Ansawdd Allanol gan Ynys Môn yn 22/23. Mae canlyniadau'r Rhaglen Gwella Sicrwydd Ansawdd yn sail i gynllun gwella'r Adain Archwilio Mewnol ar gyfer y flwyddyn ganlynol. Rhoddir adroddiad am y cynllun gwella bob chwarter fel rhan o adroddiadau cynnydd Archwilio Mewnol a gyflwynir gerbron y PLIA. Caiff y Dangosyddion Perfformiad Allweddol eu monitro a'u hadrodd gerbron y PLIA.</p>
Cyfathrebu'n effeithiol			<p>Mae gan y RhCAM fynediad rhydd a dilyffethair at y Grŵp Arweinyddiaeth, PLIA, rheolwyr ac Aelodau. Mae ymgysylltiadau a chanlyniadau yn cael eu cyfathrebu'n effeithiol i gleientiaid, naill ai trwy adroddiad, memo neu e-bost. Cyflwynir yr adroddiadau cynnydd chwarterol gerbron y PLIA a'u darparu i'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr Strategol. Mae'r adroddiadau cynnydd yn tynnu sylw at waith a gwblhawyd gan Archwilio Mewnol yn ystod y chwarter gan gynnwys y lefel sicrwydd a ddarperir ar gyfer pob darn o waith, y camau gweithredu y mae angen eu cymryd a'r lefelau blaenoriaeth sy'n gysylltiedig â nhw i sicrhau bod pob haen o reolwyr yn derbyn gwybodaeth am y risgiau a'r sicrwydd a roddir.</p>
3.7 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â'r safonau, ydych chi o'r farn bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio'n llawn â SAMSC a NCLIL trwy gyfathrebu'n effeithiol?			
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
Darparu sicrwydd seiliedig ar risg			<p>Mae'r holl sicrwydd, cyngor a mewnwelediad a ddarperir yn seiliedig ar risg, yn wrthrychol ac yn cael ei roi gyda thystiolaeth. Caiff y cynllun archwilio mewnol ei bararoi drwy gynnwys risgiau o'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol ynghyd â'r asesiad risg blynyddol y mae'r RhCAM yn ei wneud. Mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol hefyd</p>
3.8 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â'r safonau, ydych chi o'r farn bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio'n llawn â SAMSC a NCLIL trwy ddarparu sicrwydd seiliedig ar risg, wedi'i seilio ar asesiad risg digonol?			
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

			yn cynnal map sicrwydd sy'n cael ei adolygu a'i ddiweddarau'n rheolaidd i nodi'r meysydd lle mae angen sicrwydd ychwanegol. Mae'r Cynllun Archwilio Mewnol Blynyddol yn hyblyg (gan gynnwys diwrnodau wrth gefn) ac mae'n caniatáu i ni addasu i risgiau sy'n newid.
Yn graff, yn rhagweithiol a chanolbwyntio ar y dyfodol			Mae AM yn ystyried y Strategaeth Gorfforaethol yn ystod unrhyw gynllunio sy'n cynnwys gweledigaeth gorfforaethol, blaenoriaethau ac amcanion llesiant y Cyngor er mwyn eu gwneud yn gyson â'r ddarpariaeth gwasanaeth.
3.9 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â'r safonau, ydych chi o'r farn bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio'n llawn â SAMSC a NCLIL trwy fod yn graff, yn rhagweithiol a chanolbwyntio ar y dyfodol?			
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
Hyrwyddo gwelliant sefydliadol			Darperir Camau Rheoli i weithgaredd os canfyddir unrhyw wendidau yn ystod adolygiad yn ei brosesau llywodraethu, rheoli risg a rheoli. Rhoddir gwybod i'r PLIA, y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr Strategol am unrhyw rai y bernir eu bod yn sylfaenol neu'n arwyddocaol. Caiff camau gweithredu gan reolwyr eu monitro a chaiff adroddiadau am gamau gweithredu gan reolwyr eu cyflwyno i'r PLIA bob 6 mis. Mae'r cynllun archwilio mewnol yn cynnwys ymgysylltiadau ymgynghori ac mae'r diwrnodau wrth gefn wedi'u cynnwys yn y cynllun er mwyn sicrhau bod digon o gapasiti ar gael ar gyfer ceisiadau gan reolwyr yn ystod y flwyddyn.
3.10 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â'r safonau, ydych chi o'r farn bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio'n llawn â SAMSC a NCLIL trwy hyrwyddo gwelliant sefydliadol?			
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

Cwestiynau i'w Hystyried	Tystiolaeth / Sylwadau
4 Cod Moeseg	
Uniondeb	Mae staff Archwilio Mewnol (AM) yn ystyried Cod Ymddygiad Gweithwyr y
4.1 Yn seiliedig ar eich adolygiad o	

<p>gydymffurfio â gofynion eraill SAMSC a NCLIL, ydych chi o'r farn bod archwilwyr mewnol yn arddangos uniondeb trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gyflawni eu gwaith gyda gonestrwydd, diwydrwydd a chyfrifoldeb? • Parchu'r gyfraith a gwneud y datgeliadau a ddisgwylir gan y gyfraith a'r proffesiwn? • Peidio â chymryd rhan yn fwriadol mewn unrhyw weithgarwch anghyfreithlon na chymryd rhan mewn gweithredoedd sy'n dwyn anfri ar y proffesiwn archwilio mewnol neu'r sefydliad? • Parchu a chyfrannu at amcanion cyfreithlon a moesegol y sefydliad? 	<p>Cyngor sy'n seiliedig ar saith egwyddor bywyd cyhoeddus.</p> <p>Mae'r gwaith a wneir gan yr adain Archwilio Mewnol yn destun craffu gan y RhCAM, Rheolwr Archwilio neu Uwch Archwilydd i sicrhau ei fod yn gyflawn ac yn gywir a bod yr ansawdd wedi'i sicrhau. Mae angen papurau gwaith clir a chryno, fel y nodir yn y Llawlyfr Archwilio. Mae'n rhaid cael tystiolaeth ddigonol ar gyfer yr holl ganfyddiadau a chasgliadau. Mae unrhyw wendidau a ddarganfyddir yn ystod yr adolygiadau yn cael eu hamlygu a'u trafod gyda'r gwasanaeth sy'n cael ei archwilio. Mae staff yn ystyried Strategaeth Atal Twyll, Llygredd a Llwgwrwbrwyo (i gynnwys Gwyngalchu Arian) y Cyngor; ac yn ymwybodol o'r gweithdrefnau i'w dilyn os ydynt yn amau unrhyw dwyll neu afreoleidd-dra yn ystod eu gwaith, fel y nodir yn y Llawlyfr Archwilio. Mae staff AM yn llofnodi cod moeseg blynyddol i gadarnhau eu bod wedi darllen gofynion moeseg SAMSC, eu bod wedi'u deall, ac yn cytuno i gydymffurfio â nhw. Mae'r adran AM yn ystyried ac yn cyfrannu at amcanion corfforaethol y Cyngor trwy wella a diogelu gwerth sefydliadol trwy ddarparu sicrwydd, cyngor a mewnwelediad gwrthrychol seiliedig ar risg.</p>	
<p>CYDYMFFURFIO</p>	<p>RHANNOL</p>	<p>HEB GYDYMFFURFIO</p>
<p>Gwrthrychedd</p>		
<p>4.2 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â gofynion eraill SAMSC a NCLIL, ydych chi o'r farn bod archwilwyr mewnol yn dangos gwrthrychedd trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beidio â chymryd rhan mewn unrhyw weithgarwch neu berthynas a allai amharu ar eu hasesiad diduedd neu gael ei weld ei fod yn amharu ar eu hasesiad diduedd? • Peidio â derbyn unrhyw beth a allai amharu neu gael ei weld ei fod yn amharu ar eu barn broffesiynol? • Datgelu'r holl ffeithiau perthnasol sy'n hysbys iddynt a allai, os na chânt eu 	<p>Mae'r gofyniad am annibyniaeth a gwrthrychedd wedi'i gynnwys yn y Siarter Archwilio Mewnol, sy'n cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gofyniad staff i ddatgan unrhyw fuddiant a allai effeithio ar eu gwrthrychedd mewn datganiad ysgrifenedig blynyddol (yn ogystal ag yn unol â pholisi corfforaethol y Cyngor ar ddatgan a chofrestru lletygarwch a buddiannau) er mwyn i'r RhCAM allu cynllunio sut i ddyrannu gwaith er mwyn 	

<p>datgelu, ystumio'r adroddiadau ar weithgarwch sy'n cael ei adolygu?</p>			<p>osgoi'r risg o unrhyw wrthdaro buddiannau;</p> <ul style="list-style-type: none"> Ni chaniateir i unrhyw archwilwyr mewnol a benodir o'r tu mewn i'r Cyngor gynnal archwiliad sy'n ymwneud mewn unrhyw ffordd â'u swydd flaenorol, am o leiaf 1 flwyddyn ar ôl eu penodi i sicrhau nad amharir ar wrthrychedd; hefyd, mae neilltuo gwaith archwilio arferol yn ddarostyngedig i gylchdro blynyddol, lle bo angen. <p>Caiff pob archwiliad ei adolygu'n annibynnol cyn ei ddsbarthu i sicrhau bod gwaith yn cael ei wneud i safon foddhaol, gan gynnwys datgelu'r holl ffeithiau perthnasol sy'n hysbys, fel y bo'n briodol. Cefnogir y rhain gan dystiolaeth.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>Cyfrinachedd</p> <p>4.3 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â gofynion eraill SAMSC a NCLIL, ydych chi o'r farn bod archwilwyr mewnol yn dangos parch a gofal dyladwy trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> Gweithredu'n ddarbodus wrth ddefnyddio gwybodaeth a gafwyd wrth gyflawni eu dyletswyddau a diogelu'r wybodaeth honno? Peidio â defnyddio gwybodaeth ar gyfer unrhyw fudd personol neu mewn unrhyw fodd a fyddai'n groes i'r gyfraith neu'n niweidiol i amcanion cyfreithlon a moesegol y sefydliad? 			<p>Mae rhan fwyaf y wybodaeth a gesglir yn electronig, ac mae'n cael ei chadw yn ffeiliau personol yr archwilwyr. Mae pob aelod o staff Archwilio Mewnol bellach yn gweithio o bell o'u cartrefi yn unol â Pholisi Gweithio Hybrid Dros Dro'r Cyngor. Maent wedi darllen canllawiau'r Cyngor ac maent wedi derbyn hyfforddiant am Ddiogelwch Gwybodaeth, Diogelu Data a'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>Cymhwysedd</p> <p>4.4 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â gofynion eraill SAMSC a NCLIL, ydych chi o'r farn bod archwilwyr mewnol yn dangos cymhwysedd trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> Cyflawni'r gwasanaethau y mae ganddynt y wybodaeth, y sgiliau a'r profiad angenrheidiol i'w cyflawni yn unig? Cyflawni gwasanaethau yn unol â SAMSC? Gwella'n barhaus eu hyfedredd a'u heffeithiolrwydd ac ansawdd eu 			<p>Mae pob adolygiad AM yn cael ei ddyrannu i staff yn seiliedig ar wybodaeth, sgiliau a phrofiad pob archwilydd. Mae pob aelod o staff yn ymwybodol o ofynion SAMSC, yn ogystal â'r Siarter AM a'r Llawlyfr Archwilio, i sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu cyflawni yn unol â safonau penodol. Mae holl aelodau staff AM yn cydymffurfio â Chynllun Arfarnu Corfforaethol y Cyngor sy'n gofyn iddynt wella eu gwybodaeth, sgiliau a</p>

gwasanaethau, er enghraifft trwy gynlluniau DPP?			chymwyseddau yn barhaus (gan gynnwys modiwlau hyfforddi gorfodol). Mae tri aelod o staff yn astudio ar hyn o bryd i ennill cymhwyster IIA. Mae'r rhai sy'n aelodau o gyrff proffesiynol hefyd yn cydymffurfio â gofynion DPP y cyrff hynny.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	Cynhelir cyfarfodydd tîm wythnosol i drafod llwyth gwaith AM a materion eraill, a gefnogir gan gyfarfodydd un-i-un cyfnodol gyda'r RhCAM.
Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus			Mae'r holl staff AM yn ystyried Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus y Pwyllgor ar Safonau Bywyd Cyhoeddus gan eu bod yn sail i God Ymddygiad Gweithwyr y Cyngor.
4.5 Yn seiliedig ar eich adolygiad o gydymffurfio â gofynion eraill SAMSC a NCLIL, ydych chi o'r farn bod archwilyr mewnol, boed yn ymwybodol neu trwy gydymffurfio â gweithdrefnau a normau sefydliadol, yn rhoi sylw dyladwy i <i>Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus</i> y Pwyllgor ar Safonau Bywyd Cyhoeddus?			
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

Cwestiynau i'w Hystyried			Tystiolaeth / Sylwadau
Safonau			
5 Safonau Priodoledd			
5.1 1000 Pwrpas, Awdurdod a Chyfrifoldeb			
Mae'r cwestiynau yn yr adran hon yn ceisio cadarnhau bod diben, awdurdod a chyfrifoldeb y gweithgarwch archwilio mewnol wedi'u diffinio'n gywir ac yn gyson â SAMSC, wedi'u cymeradwyo'n ffurfiol mewn siarter archwilio mewnol a'u hadolygu'n gyfnodol.			
5.1.1 A yw'r siarter archwilio mewnol yn cydymffurfio â SAMSC trwy gynnwys diffiniad ffurfiol o: <ul style="list-style-type: none"> • Bwrpas • Awdurdod, a • Chyfrifoldeb y gweithgarwch archwilio mewnol ac yn gyson â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (SAMSC)?			Mae'r Siarter AM yn diffinio pwrpas AM, ei awdurdod a'i hawl mynediad o fewn y Cyngor a chyda thrydydd partion, a chwmpas ei gyfrifoldebau. Mae hawl mynediad hefyd wedi'i gynnwys fel rhan o'r Rheoliadau Ariannol yng Nghyfansoddiad y Cyngor.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

<p>5.1.2 A yw'r siarter archwilio mewnol yn cydymffurfio â SAMSC trwy ddiffinio'r termau 'bwrdd' ac 'uwch reolwyr' yn glir ac yn briodol at ddibenion y gweithgarwch archwilio mewnol? Sylwer, disgwylir i'r pwyllgor archwilio gyflawni rôl y bwrdd yn y mwyafrif o achosion.</p>	<p>Mae'r Siarter AM yn diffinio'r PLIA fel y 'Bwrdd' at ddibenion gweithgarwch AM a'r GA fel 'uwch reolwyr'.</p>	
<p>CYDYMFFURFIO</p>	<p>RHANNOL</p>	<p>HEB GYDYMFFURFIO</p>
<p>5.1.3 A yw'r siarter archwilio mewnol hefyd yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amlinellu safle'r gweithgarwch archwilio mewnol o fewn y sefydliad? • Sefydlu perthynas adrodd swyddogaethol y prif swyddog gweithredol archwilio (PSGA) gyda'r bwrdd? • Sefydlu'r atebolrwydd, y llinell adrodd a'r berthynas rhwng y PSGA a'r rhai y gall y PSGA adrodd yn weinyddol iddynt? Lle y bo'n berthnasol, bydd angen i hyn gynnwys gwasanaethau a rennir neu ddarparwyr allanol archwilio mewnol, a rôl y rheolwr contractau. • Sefydlu cyfrifoldeb y bwrdd a hefyd rôl y swyddogion statudol (fel y Prif Swyddog Ariannol (PSA), y swyddog monitro a'r pennaeth gwasanaeth cyflogedig) mewn perthynas ag archwilio mewnol? • Sefydlu hawl archwilio mewnol i gael mynediad at yr holl gofnodion, asedau, personél ac adeiladau a'i awdurdod i gael y fath wybodaeth ac esboniadau y mae'n eu hystyried yn angenrheidiol er mwyn cyflawni ei gyfrifoldebau? • Diffinio cwmpas gweithgarwch archwilio mewnol? • Cydnabod bod cylch gwaith archwilio mewnol yn ymestyn i holl amgylchedd rheoli'r sefydliad? • Sefydlu annibyniaeth sefydliadol archwilio mewnol? • Cwmpasu'r trefniadau ar gyfer adnoddau priodol? 	<p>Mae'r Siarter AM yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nodi safle AM o fewn y Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu; • Cadarnhau perthynas adrodd swyddogaethol y RhCAM gyda'r PLIA; • Cadarnhau perthynas adrodd gweinyddol y RhCAM gyda'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol – Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu / Swyddog Monitro; • Nodi cyfrifoldeb y PLIA o ran AM, (yn unol â'i gylch gorchwyl) a bod gan y RhCAM fynediad anghyfyngedig i bob lefel o reolwyr ac Aelodau etholedig, a rhyddid i adrodd heb ofn na ffafriaeth; • Datgan awdurdod a hawl mynediad AM yn unol â Rheoliadau Ariannol y Cyngor a'r Gweithdrefnau Ariannol Atodol sy'n rhan o'r cyfansoddiad; • Diffinio cwmpas gwaith Archwilio Mewnol o ran sicrwydd ac ymgynghori; • Cadarnhau bod cylch gwaith AM yn ymestyn i holl amgylchedd rheoli'r Cyngor; • Nodi sut mae AM yn cyflawni ac yn cynnal ei annibyniaeth; • Nodi sut y caiff gofynion o ran adnoddau eu mesur i sicrhau y cyflawnir y cynllun archwilio blynyddol yn effeithiol; • Nodi rôl AM pan ddarganfyddir unrhyw dwyll neu afreoleidd-dra, yn unol â Strategaeth Atal Twyll, 	

<ul style="list-style-type: none"> • Diffinio rôl archwilio mewnol mewn unrhyw waith sy'n ymwneud â thwyll? • Nodi'r trefniadau presennol ym mholisiau atal twyll a llygredd y sefydliad, sy'n ei gwneud yn ofynnol i hysbysu'r PSGA am bob twyll, llygredd neu amhriodoldeb a amheuir neu a ganfyddir? • Cynnwys trefniadau ar gyfer osgoi gwrthdaro buddiannau os yw archwilio mewnol neu'r PSGA yn ymgymryd â gweithgarwch nad yw'n ymwneud ag archwilio? • Diffinio natur y gwasanaethau sicrwydd a ddarperir i'r sefydliad, yn ogystal â'r sicrwydd a roddir i bartion y tu allan i'r sefydliad? • Diffinio natur gwasanaethau ymgynghori? • Cydnabod natur orfodol SAMSC? 			<p>Llwgrwobrwyo a Llygredd (i gynnwys Gwyngalchu Arian) y Cyngor;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nodi sut y dylai staff adrodd eu pryderon neu amheuron i AM, yn unol â Strategaeth y Cyngor ar Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd (i gynnwys Gwyngalchu Arian); • Cadarnhau bod staff AM yn osgoi ymgymryd â dyletswyddau gweithredol, er mwyn sicrhau bod barnau a phenderfyniadau proffesiynol diduedd ac effeithiol yn cael eu gwneud bob amser *; • Cadarnhau bod AM yn rhoi sicrwydd annibynnol, gwrthrychol a rhesymol i reolwyr ac Aelodau bod trefniadau ar waith a'u bod yn gweithredu'n effeithiol, a bod y farn AM flynyddol ar sicrwydd yn seiliedig ar ganfyddiadau AM o'r holl adolygiadau archwilio a gynhaliwyd yn ystod bob blwyddyn. Mae'r farn hon yn cefnogi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol; • Datgan bod yr adran AM yn cyfrannu at gyflawni amcanion y Cyngor trwy ddarparu gweithgarwch cynghori ac ymgynghori i wasanaethau; • Amlinellu natur orfodol y Safonau. 		
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO			
<p>5.1.4 A yw'r PSGA yn adolygu'r siarter archwilio mewnol yn gyfnodol ac yn ei chyflwyno i uwch reolwyr a'r bwrdd i'w chymeradwyo?</p>			<p>Cymeradwywyd y Siarter AM wreiddiol gan y Pwyllgor Archwilio ar 16/5/13. Caiff ei adolygu'n flynyddol gan y RhCAM a chymeradwywyd y diweddariad diwethaf ym Mawrth 2022.</p>		
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO			
<p>5.2 1100 Annibyniaeth a Gwrthrychedd</p>					
<p>Mae'r cwestiynau yn yr adran hon yn ceisio cadarnhau bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn annibynnol a bod archwilwyr mewnol yn wrthrychol wrth gyflawni eu gwaith.</p>					
<p>5.2.1a) A oes gan y PSGA fynediad uniongyrchol ac anghyfyngedig at uwch reolwyr a'r bwrdd?</p> <p>5.2.1b) A oes gan y PSGA fynediad rhydd a dilyffethair at y prif weithredwr neu'r swyddog cyfatebol a chadeirydd y</p>			<p>Mae gan y RhCAM fynediad anghyfyngedig i bob lefel o reolwyr ac Aelodau (gan gynnwys y Prif Weithredwr a Chadeirydd y Pwyllgor Archwilio), a rhyddid i adrodd heb ofn na ffafiaeth (gan gynnwys y Prif</p>		

pwyllgor archwilio, yn ogystal â chyfathrebu'n effeithiol â nhw?			Weithredwr a Chadeirydd y Pwyllgor Archwilio), yn unol â'r Siarter Archwilio Mewnol ac fel y'i dogfennir yn nogfen CIPFA 'Rhoi Egwyddorion ar Waith'.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.2.2a) A yw'r PSGA yn mynychu cyfarfodydd y pwyllgor archwilio? 5.2.3b) A yw'r PSGA yn cyfrannu at agendâu'r pwyllgorau archwilio?			Mae'r RhCAM a/neu gynrychiolydd yn mynychu pob cyfarfod o'r PLIA (cyfarfodydd hybrid ydynt a gallant ymuno â'r cyfarfodydd ar-lein neu'n bersonol). Mae'r RhCAM yn cyfrannu at y canlynol; y Siarter Archwilio Mewnol ac unrhyw adolygiadau; Y Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Blynyddol; Adroddiadau Cynnydd Chwarterol; Adroddiadau Blynyddol (Diwedd Blwyddyn) sy'n cynnwys canlyniadau'r Hunanasesiadau Blynyddol ynghyd â'r Adroddiad Gwrth-dwyll, Adroddiadau ynghylch Camau Gweithredu gan Reolwyr, unrhyw ddogfennau priodol eraill; neu adroddiadau y mae'r PLIA wedi gofyn amdanynt.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.2.3 A yw bygythiadau i wrthrychedd yn cael eu nodi a'u rheoli ar y lefelau canlynol: <ul style="list-style-type: none"> • Archwilydd unigol? • Ymgysylltu? • Swyddogaethol? • Sefydliad? 			<ul style="list-style-type: none"> • Mae'n ofynnol i bob archwilydd unigol ddatgan unrhyw fuddiant a allai effeithio ar ei wrthrychedd mewn datganiad ysgrifenedig blynyddol; • Mae'r RhCAM yn cynllunio ymgysylltiadau i osgoi unrhyw fygythiadau i wrthrychedd a nodwyd trwy ystyried y datganiadau blynyddol; • Yn swyddogaethol, ni chaniateir i unrhyw archwilwyr mewnol a benodir o'r tu mewn i'r Cyngor gynnal archwiliad sy'n ymwneud mewn unrhyw ffordd â'i swydd flaenorol am o leiaf 1 flwyddyn ar ôl ei benodi i sicrhau nad amharir ar wrthrychedd; hefyd, mae neilltuo gwaith archwilio arferol yn ddarostyngedig i gylchdro blynyddol, lle bo angen; • Mae'n ofynnol i bob aelod o staff yn y Cyngor gydymffurfio â'r polisi corfforaethol ar ddatgan a chofrestru lletygarwch a buddiannau a dosberthir nodyn atgoffa chwarterol ar gyfer hyn.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

<i>1110 Annibyniaeth Sefydliadol</i>			
<p>Mae'r is-adran hon yn ceisio cadarnhau bod trefniadau adrodd a rheoli wedi'u rhoi ar waith sy'n sicrhau annibyniaeth a gwrthrychedd y PSGA. Mae hyn yn arbennig o bwysig pan fydd swyddog arall o'r awdurdod yn rheolwr llinell y PSGA.</p>			
<p>5.2.4a) A yw'r PSGA yn adrodd i lefel sefydliadol sy'n gyfartal neu'n uwch na'r tîm rheoli corfforaethol? 5.2.4b) A yw'r PSGA yn adrodd i lefel o fewn y sefydliad sy'n caniatáu i'r gweithgarwch archwilio mewnol gyflawni ei gyfrifoldebau?</p>			<p>Mae'r RhCAM yn adrodd yn sefydliadol i'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol (SAC) – Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu. Mae'r SAC yn adrodd i'r Cyfarwyddwyr Corfforaethol a'r Prif Weithredwr. Gyda'i gilydd maent yn ffurfio'r Grŵp Arweinyddiaeth. Nid yw hyn yn amharu ar annibyniaeth y RhCAM gan fod ganddi fynediad anghyfyngedig a rhyddid i adrodd heb ofn na ffafriaeth i bob lefel o reolwyr ac Aelodau (gan gynnwys y Prif Weithredwr a Chadeirydd y PLIA) yn unol â'r Siarter AM ac fel y'i dogfennir yn nogfen CIPFA 'Rhoi Egwyddorion ar Waith'. Yn bennaf mae adroddiadau archwilio yn cyfleu barn annibynnol a gwrthrychol i reolwyr ar lywodraethu, risg a rheolaethau ar y maes sydd o fewn eu cyfrifoldeb, ac yn rhoi camau unioni ar waith yn brydlon i gryfhau / gwella systemau / rheolaethau o fewn y gwasanaeth a archwiliwyd. Mae'r risg sy'n gysylltiedig â phob cam gweithred rheoli a argymhellir wedi'i nodi yn y cynllun gweithredu. Os bydd y RhCAM yn penderfynu bod y gwasanaeth wedi derbyn lefel o risg a all fod yn annerbyniol i'r Cyngor, bydd y RhCAM yn trafod hyn gyda'r uwch reolwyr a gall hefyd ddod â hyn at sylw'r PLIA. Mae safle'r RhCAM yn y Cyngor felly yn caniatáu iddi ymgysylltu'n rheolaidd ac yn agored ar draws y Cyngor, gan gynnwys y GA a'r PLIA.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.2.5 A yw safle'r PSGA yn y strwythur rheoli yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rhoi statws digonol i'r PSGA i sicrhau bod cynlluniau archwilio, adroddiadau 			<p>Mae gan y RhCAM fynediad anghyfyngedig a rhyddid i adrodd heb ofn na ffafriaeth i bob lefel o reolaeth gan gynnwys y Prif Weithredwr; ac fe'i</p>

<p>a chynlluniau gweithredu yn cael eu trafod yn effeithiol gyda'r bwrdd?</p> <ul style="list-style-type: none"> Sicrhau bod ef neu hi yn ddigon uchel ac annibynnol er mwyn gallu darparu her hygredded adeiladol i'r uwch reolwyr? 			<p>hanogir i ddarparu adroddiadau a chyflwyniadau i gyfarfodydd y GA. Mae'r cymorth hwn yn hanfodol fel ffordd o sicrhau bod y rôl yn cael ei chyflawni'n effeithiol; ac mae'n rhoi hyder i'r RhCAM, wrth herio rheolwyr gan sicrhau y rhoddir sylw i'r camau gweithredu a'r argymhellion gofynnol, gan wybod y rhoddir sylw i unrhyw bryderon sydd wedi'u huwch-gyfeirio cyn yr angen i'w cyfeirio at y PLIA.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.2.6 A yw'r PSGA yn cadarnhau i'r bwrdd, o leiaf unwaith y flwyddyn, fod y gweithgarwch archwilio mewnol yn sefydliadol annibynnol?</p>			<p>Mae'r RhCAM yn nodi sut y cyflawnir annibyniaeth yn yr Adroddiad Blynyddol (diwedd blwyddyn) i'r PLIA.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.2.7a) A yw annibyniaeth sefydliadol archwilio mewnol yn cael ei gwireddu trwy adroddiadau swyddogaethol gan y PSGA i'r bwrdd?</p>			<p>Mae AM yn sefydliadol annibynnol gan fod y RhCAM yn adrodd yn swyddogaethol i'r PLIA. Mae'r ffactorau i gefnogi hyn yn cynnwys y Pwyllgor Archwilio yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> Cymeradwyo'r Siarter AM; Cymeradwyo'r strategaeth a chynllun archwilio blynyddol seiliedig ar risg; Cymeradwyo'r cynllun adnoddau (sy'n rhan o'r cynllun archwilio); Adrodd ar weithgarwch, perfformiad a gwelliant AM yn chwarterol ac yn flynyddol; a Rhoi sicrwydd ynghylch cwmpas a lefelau adnoddau. <p>Fel sy'n arferol yn sector cyhoeddus y DU, nid yw'r PLIA yn cymeradwyo taliad cydnabyddiaeth y RhCAM. Er mwyn sicrhau bod y RhCAM yn cael ei ddiogelu ac nad yw ei thâl a/neu berfformiad yn cael ei ddylanwadu'n amhriodol gan y rhai sy'n destun archwiliad:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae safle'r RhCAM yn y Cyngor wedi'i nodi yn y Siarter AM; Nodir unrhyw newidiadau i safle'r RhCAM yn yr Adroddiad Blynyddol (diwedd blwyddyn) a chaiff y Siarter AM ei diweddarau yn unol â hynny; Cynhelir arfarniad o berfformiad y RhCAM gan y SAC –
<p>5.2.7b) Mae'r 'Dehongliad' i SAMSC 1110 yn rhoi enghreifftiau o ffactorau a allai ddangos bod y PSGA yn adrodd yn swyddogaethol i'r Bwrdd, sy'n cynnwys lle mae'r bwrdd yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> Cymeradwyo'r siarter archwilio mewnol Cymeradwyo'r cynllun archwilio seiliedig ar risg Cymeradwyo'r gyllideb archwilio mewnol a'r cynllun adnoddau Derbyn gwybodaeth gan y PSGA ar berfformiad y gweithgarwch (mewn perthynas â'r cynllun, er enghraifft) Cymeradwyo penderfyniadau sy'n ymwneud â phenodi a diswyddo'r PSGA Cymeradwyo taliad cydnabyddiaeth y PSGA Ceisio sicrwydd gan y rheolwyr a'r PSGA ynghylch a oes unrhyw gyfyngiadau priodol o ran cwmpas neu adnoddau. 			
<p>Mae Dehongliad y Sector Cyhoeddus i SAMSC 1110 yn nodi nad yw cymeradwyaeth y bwrdd ar gyfer taliad cydnabyddiaeth y PSGA yn digwydd yn gyffredinol yn y sector cyhoeddus yn y</p>			

<p>DU, a'r egwyddor sylfaenol felly yw bod yn rhaid diogelu annibyniaeth y PSGA trwy sicrhau nad yw ei daliad cydnabyddiaeth neu asesiad perfformiad yn cael ei ddylanwadu'n amhriodol gan y rhai sy'n destun archwiliad.</p> <p>Felly, dylai aseswyr AAA ystyried a yw camau digonol yn cael eu cymryd i ddiogelu annibyniaeth y PSGA trwy sicrhau nad yw taliad cydnabyddiaeth neu asesiad perfformiad yn cael ei ddylanwadu'n amhriodol gan y rhai sy'n destun archwiliad. Er enghraifft, gallai hyn adlewyrchu rhywfaint o gyfranogiad y prif weithredwr yn y broses asesu perfformiad neu adborth gan gadeirydd y pwyllgor archwilio.</p>			<p>Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu / Swyddog Monitro.</p>		
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO			
<p><i>1111 Rhyngweithio'n Uniongyrchol â'r Bwrdd</i></p>					
<p>5.2.8 A yw'r PSGA yn cyfathrebu ac yn rhyngweithio'n uniongyrchol â'r bwrdd?</p>			<p>Mae gan y RhCAM fynediad rhydd a dilyffethair at y Prif Weithredwr a'r rhai sy'n eistedd ar y GA, ac fe'i hanogir i ddarparu adroddiadau a chyflwyniadau yng nghyfarfodydd y grŵp.</p> <p>Mae'r cymorth hwn yn hanfodol fel ffordd o sicrhau bod y rôl yn cael ei chyflawni'n effeithiol. Mae'r GA yn annog swyddogion arweiniol i wahodd y RhCAM i gyfarfodydd eu rheolwyr a digwyddiadau eraill megis gweithdai a diwrnodau hyfforddi penaethiaid i drafod sut y gall AM ychwanegu gwerth at eu gwasanaethau.</p>		
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO			
<p><i>1112 Swyddogaethau'r Prif Swyddog Gweithredol Archwilio y Tu Hwnt i Archwilio Mewnol</i></p>					
<p>5.2.9a) Lle mae gan y PSGA rolau neu gyfrifoldebau sydd y tu allan i archwilio mewnol, a oes mesurau diogelu digonol ar waith i gyfyngu ar yr hyn sy'n amharu ar annibyniaeth neu wrthrychedd?</p>			<p>Amh – nid oes gan y RhCAM unrhyw rolau na chyfrifoldebau sydd y tu allan i archwilio mewnol.</p>		
<p>5.2.9b) A yw'r bwrdd yn adolygu'r mesurau diogelu yn gyfnodol?</p>					
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO			
<p><i>1120 Gwrthrychedd Unigol</i></p>					
<p>5.2.10 A oes gan archwilwyr mewnol agwedd ddiuedd a theg?</p>			<p>Mae pob penderfyniad neu farn archwilio a ddarperir yn ddiuedd ac yn</p>		

Tudalen 373

			deg ac yn seiliedig ar y ffeithiau sydd wedi eu profi sydd ar gael. Cesglir tystiolaeth i gefnogi pob penderfyniad a barn. Caiff y gwaith a wneir ei adolygu gan naill ai'r RhCAM, y Rheolwr Archwilio neu'r Uwch Archwilydd.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.2.11 A yw archwilwyr mewnol yn osgoi unrhyw wrthdaro buddiannau, boed yn ymddangosiad neu'n wirioneddol?			Mae'n ofynnol i staff ddatgan unrhyw wrthdaro buddiannau posibl mewn datganiad blynyddol i'r RhCAM. Mae'r RhCAM yn dyrannu gwaith gan gymryd hyn i ystyriaeth yn ogystal â'r dyletswyddau a gyflawnwyd o fewn y Cyngor a'r gwasanaeth AM yn y gorffennol. Os bydd unrhyw beth yn codi yn ystod archwiliad, gellir ail-ddyrannu gwaith.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>1130 Amharu ar Annibyniaeth neu Wrthrychedd</i>			
5.2.12 Os bu unrhyw amhariad gwirioneddol neu ymddangosiadol ar annibyniaeth neu wrthrychedd, a yw hyn wedi'i ddatgelu i bartion priodol (yn dibynnu ar natur yr amhariad a'r berthynas rhwng y PSGA a'r uwch reolwyr/y bwrdd fel y nodir yn y siarter archwilio mewnol)?			Amh – dim amhariad wedi'i nodi.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.2.13 A yw adolygiad yn dangos bod dyraniadau gwaith wedi gweithredu ac felly nid yw archwilwyr mewnol wedi asesu'r gweithrediadau penodol y buont yn gyfrifol amdanynt yn ystod y flwyddyn flaenorol?			Fel y nodir yn y Siarter Archwilio Mewnol, ni chaniateir i unrhyw archwilwyr mewnol a benodir o'r tu mewn i'r Cyngor gynnal archwiliad sy'n ymwneud mewn unrhyw fodd â'u swydd flaenorol, am o leiaf 1 flwyddyn ar ôl eu penodi i sicrhau nad amharir ar wrthrychedd.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.2.14 Os bu unrhyw ymgysylltiadau sicrwydd mewn meysydd y mae gan y PSGA gyfrifoldeb gweithredol drostynt hefyd, a yw'r ymgysylltiadau hyn wedi cael eu goruchwyllo gan rywun y tu allan i'r gweithgarwch archwilio mewnol?			Amh – nid oes gan y RhCAM unrhyw rolau na chyfrifoldebau sydd y tu allan i archwilio mewnol. Y RhCAM yw rheolwr llinell y Swyddog Llywodraethu (SLI), ond dim ond ar sail weinyddol. Mae'r SLI yn cynorthwyo AM gydag eitemau megis mapio sicrwydd, ond mae'r holl waith gweithredol arall yn cael ei ddarparu, ei fonitro a'i reoli gan y Swyddog Monitro.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.2.15 A yw'r risg o fod yn or-gyfarwydd neu'n hunanfodlon yn cael ei reoli'n			Fel y nodir yn y Siarter Archwilio Mewnol, mae neilltuo gwaith archwilio

<p>effeithiol: er enghraifft trwy gylchdroi aseiniadau ar gyfer ymgysylltiadau sicrwydd parhaus a chyfrifoldebau archwilio eraill yn gyfnodol o fewn y tîm archwilio mewnol?</p>			<p>arferol yn amodol ar gylchdro blynyddol.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.2.16 A yw'r archwilwyr mewnol wedi datgan buddiannau yn unol â gofynion sefydliadol?</p>			<p>Fel y nodir yn y Siarter Archwilio Mewnol, mae'n ofynnol i archwilwyr ddatgan unrhyw fuddiant a allai effeithio ar eu gwrthrychedd mewn datganiad ysgrifenedig blynyddol (yn ogystal ag yn unol â pholisi corfforaethol y Cyngor ar ddatgan a chofrestru lletygarwch a buddiannau).</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.2.17 Lle mae unrhyw archwilydd mewnol wedi derbyn unrhyw roddion, lletygarwch, cymhellion neu fuddion eraill gan weithwyr, cleientiaid, cyflenwyr neu drydydd partïon eraill (ac eithrio fel y caniateir gan bolisiau'r sefydliad ei hun), a yw hyn wedi'i ddatgan a'i ymchwilio'n llawn?</p>			<p>Amh – ni dderbyniwyd unrhyw roddion, lletygarwch, cymhellion na buddion eraill gan weithwyr, cleientiaid, cyflenwyr neu drydydd partïon eraill (ond mae staff yn ymwybodol o bolisi'r Cyngor os cynigiwyd unrhyw eitemau).</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.2.18 A yw adolygiad yn nodi nad yw unrhyw achosion wedi'u canfod lle mae archwilydd mewnol wedi defnyddio'r wybodaeth a gafwyd yn ystod ei ddyletswyddau er budd personol?</p>			<p>Wedi'i gadarnhau – nid yw unrhyw achosion wedi'u nodi lle mae archwilydd mewnol wedi defnyddio'r wybodaeth a gafwyd yn ystod ei ddyletswyddau er budd personol.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.2.19 A yw archwilwyr mewnol wedi datgelu'r holl ffeithiau perthnasol sy'n hysbys iddynt a allai, os na chânt eu datgelu, ystumio eu hadroddiadau neu guddio arferion anghyfreithlon, yn amodol ar unrhyw gytundebau cyfrinachedd?</p>			<p>Caiff pob archwiliad ei adolygu'n annibynnol cyn ei ddosbarthu i sicrhau bod gwaith yn cael ei wneud i safon foddhaol, gan gynnwys datgelu'r holl ffeithiau perthnasol sy'n hysbys, fel y bo'n briodol.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.2.20 Os bu unrhyw amhariad gwirioneddol neu ymddangosiadol ar annibyniaeth neu wrthrychedd yn ymwneud ag ymgysylltiad gwasanaethau ymgynghori arfaethedig, a ddatgelwyd hyn i'r cleient cyn derbyn yr ymgysylltiad?</p>			<p>Amh – dim amhariad wedi'i nodi.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.2.21 Lle y cytunwyd ar wasanaethau ymgynghori ychwanegol sylweddol yn ystod y flwyddyn nad oeddent eisoes wedi'u cynnwys yn y cynllun archwilio, a</p>			<p>Mae'r PLIA yn cydnabod bod y cynllun archwilio yn hyblyg ac wedi cytuno y caniateir i'r RhCAM adolygu a diwygio'r cynllun yn gyfnodol mewn ymateb i</p>

geisiwyd cymeradwyaeth gan y bwrdd cyn i'r ymgysylltiad gael ei dderbyn?			unrhyw ddatblygiadau a mentrau a ystyrir yn berthnasol. Mae'r cynllun archwilio gweithredol blynyddol yn cynnwys diwrnodau wrth gefn ar gyfer gwaith o'r fath. Caiff unrhyw newidiadau eu cynnwys mewn adroddiadau cynnydd rheolaidd i'r PLIA.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.3 1200 Hyfedredd a Gofal Proffesiynol Dyladwy			
Mae'r adran hon yn ceisio cadarnhau bod ymgysylltiadau'n cael eu cyflawni gyda hyfedredd a gofal proffesiynol dyladwy, gan ystyried sgiliau a chymwysterau'r PSGA a'i staff, a sut mae yn arfer ei allu yn ymarferol.			
<i>1210 Hyfedredd</i>			
5.3.1 A oes gan y PSGA gymhwyster proffesiynol, fel CMIIA/CCAB neu gymhwyster cyfatebol?			Mae'r RhCAM yn astudio ar gyfer Tystysgrif mewn Archwilio Mewnol IIA ar hyn o bryd ac mae wedi ymrwymo i symud ymlaen gyda chymwysterau pellach unwaith y bydd wedi ennill y dystysgrif.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.3.2 A yw'r PSGA yn gyfrifol am recriwtio staff archwilio mewnol priodol, yn unol â phrosesau adnoddau dynol y sefydliad? A yw'r PSGA yn sicrhau bod swydd-ddisgrifiadau cyfoes yn bodoli sy'n adlewyrchu rolau a chyfrifoldebau a bod manylebau person yn diffinio'r cymwysterau, cymwyseddau, sgiliau, profiad a nodweddion personol gofynnol?			Mae'r RhCAM yn gyfrifol am recriwtio staff priodol, yn unol â pholisïau a phrosesau Adnoddau Dynol y Cyngor (gan ddefnyddio system Ceri) sydd â'r wybodaeth, y cymwysterau, y cymwyseddau, y sgiliau, y profiad a'r priodoleddau personol sydd eu hangen i ddarparu'r gwasanaeth archwilio. O ganlyniad i'r ad-drefnu corfforaethol, cafodd yr holl swydd-ddisgrifiadau a manylebau person eu diweddarau a'u gwerthuso yn ystod 2018/19 neu 2019/20. Daeth swydd y RhCAM i rym ar 1/1/19, a dechreuodd gweddill y swyddi ar 4/5/19, 1/11/20, 1/12/20 a 13/06/2022. Mae pob swydd yn cael ei gwerthuso'n annibynnol.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.3.3 Gan ystyried yr atebion i'r cwestiynau eraill yn yr adran hon a materion eraill, a yw'r gweithgarwch archwilio mewnol ar y cyd yn meddu ar y sgiliau, y wybodaeth a'r cymwyseddau eraill sydd eu hangen i gyflawni ei gyfrifoldebau?			Ystyrir profiad a chymwysterau wrth recriwtio trwy lunio matricesau sgiliau. Ystyrir anghenion hyfforddi a datblygu pellach yn ystod arfarniadau staff, gan gynnwys gofynion DPP cyrff proffesiynol lle bo'n briodol.

<p>Lle nad yw'r gweithgarwch archwilio mewnol yn meddu ar y sgiliau, y wybodaeth a'r cymwyseddau eraill sydd eu hangen i gyflawni ei gyfrifoldebau, a yw'r PSGA yn cael cyngor a chymorth cymwys?</p>			<p>Mae tri aelod o staff yn astudio ar hyn o bryd i ennill cymhwyster IIA. Yn y gorffennol, lle nad yw sgiliau a gwybodaeth arbenigol megis archwilio TGCh ar gael yn yr adran, cafwyd y gwasanaeth hwn gan gyrff cyfrifyddu eraill neu ALIau cyfagos. Derbyniodd y RhA hyfforddiant a datblygiad gan Mindgrove i fynd i'r afael â'r gofyniad hwn yn ystod 2019/20.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.3.4 A oes gan yr archwilwyr mewnol ddigon o wybodaeth i werthuso'r risg o dwyll a threfniadau atal twyll yn y sefydliad?</p>			<p>Mae'r holl staff yn gyfarwydd â Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd y Cyngor (gan gynnwys Gwyngalchu Arian); ac yn ymwybodol o'r camau i'w cymryd os amheuir unrhyw afreoleidd-dra. Mae gan y RhCAM a'r Uwch Archwilydd gymhwyster Technegydd Gwrth-dwyll Achrededig. Mae'r Rheolwr Archwilio yn meddu ar Dystysgrif CIPFA mewn Arferion Ymchwilio.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.3.5 A oes gan yr archwilwyr mewnol wybodaeth ddigonol am risgiau a rheolaethau technoleg gwybodaeth allweddol?</p>			<p>Mae gan staff AM wybodaeth ddigonol am risgiau a rheolaethau allweddol o ran gwybodaeth, ei diogelwch a'r amgylchedd TGCh; fodd bynnag, cafwyd cymorth ychwanegol yn y gorffennol pan oedd angen gwybodaeth fanylach o systemau cyfrifiadurol. Derbyniodd y RhA hyfforddiant a datblygiad gan Mindgrove i fynd i'r afael â'r gofyniad hwn yn ystod 2019/20.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.3.6 A oes gan yr archwilwyr mewnol wybodaeth ddigonol am y technegau archwilio â chymorth cyfrifiadurol priodol sydd ar gael iddynt gyflawni eu gwaith, gan gynnwys technegau dadansoddi data?</p>			<p>Mae dau aelod o staff wedi derbyn hyfforddiant o ran y system CAATS. Mae'r Adain hefyd yn dibynnu ar ganlyniadau ymarfer paru data Menter Twyll Genedlaethol Archwilio Cymru. Cafwyd data gweithredol hefyd yn ystod 2019/20 a gaiff ei ddefnyddio ar gyfer samplu yn ogystal â pharu data archwiliadau.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>1220 Gofal Proffesiynol Dyladwy</i></p>			
<p>5.3.7 A yw archwilwyr mewnol yn arfer gofal proffesiynol dyladwy trwy ystyried:</p> <ul style="list-style-type: none"> Faint o waith sydd ei angen i gyflawni amcanion yr ymrwymiad? 			<ul style="list-style-type: none"> Penderfynir ar gwmpas pob archwiliad cyn ei gychwyn. Mae rhaglen archwilio a dogfen gwmpasu yn cael eu llunio ar gyfer pob

<ul style="list-style-type: none"> • Cymhlethdod, perthnasedd neu arwyddocâd perthynol materion y cymhwysir gweithdrefnau sicrwydd iddynt? • Digonolrwydd ac effeithiolrwydd prosesau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth? • Tebygolrwydd camgymeriadau sylweddol, twyll, neu ddiffyg cydymffurfio? • Cost sicrwydd mewn perthynas â buddion posibl? <p>Wrth wneud yr uchod, rhaid i archwilwyr mewnlol hefyd ystyried sut y gall archwilio yn seiliedig ar dechnoleg a thechnegau dadansoddi data eraill roi sicrwydd.</p>	<p>adolygiad, sy'n sicrhau bod amcan yr archwiliad yn cael ei gyflawni.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r RhCAM yn sicrhau bod gan archwilwyr y wybodaeth a'r sgiliau angenrheidiol wrth ystyried dyrannu gwaith a chymhlethdod systemau ac ati. • Mae'r rhaglen archwilio yn cynnwys adolygiad priodol o brosesau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth yn unol ag amcan yr archwiliad a'r Blaenoriaethau Corfforaethol. • Mae'r cynllun archwilio yn destun asesiad risg sy'n ystyried y tebygolrwydd o gamgymeriadau sylweddol, ac ati wrth ei lunio. Ystyrir y materion hyn hefyd pan ofynnir am archwiliadau / ymgynghoriadau newydd yn ystod y flwyddyn a fyddai'n gofyn am ail-flaenoriaethu gwaith. Mae'r staff yn ymwybodol o'r gweithdrefnau i'w dilyn os ydynt yn amau unrhyw dwyll neu afreoleiddra, fel y'i dogfennir yn y Siarter Archwilio Mewnol. 	
<p>CYDYMFFURFIO</p>	<p>RHANNOL</p>	<p>HEB GYDYMFFURFIO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae cost sicrwydd / budd yn cael ei hystyried yn ôl ei ddichonoldeb ac unrhyw risgiau canfyddedig.
<p>5.3.8 A yw archwilwyr mewnlol yn arfer gofal proffesiynol priodol yn ystod ymgysylltiad ymgynghori trwy ystyried:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anghenion a disgwyliadau cleientiaid, gan gynnwys natur, amseriad a chyfathrebu canlyniadau'r ymgysylltiad? • Cymhlethdod cymharol a maint y gwaith sydd ei angen i gyflawni amcanion yr ymgysylltiad? • Y gost i'r ymgysylltiad ymgynghori o'i gymharu â'r buddion posibl? 	<ul style="list-style-type: none"> • Mae ymgysylltiadau ymgynghori yn cael eu hystyried fesul achos. Gwneir gwaith yn unol â'r briff y cytunwyd arno gyda'r cleient i sicrhau'r budd mwyaf posibl o'r adolygiad (oni bai y darganfyddir unrhyw wendidau a/neu afreoleiddra y byddai angen ymchwilio iddynt ymhellach). Darperir canlyniadau yn y modd mwyaf effeithiol ac effeithlon, e.e. gall ebost neu femo fod yn fwy priodol nag adroddiad ar gyfer ymgynghoriadau cynghori llai arwyddocaol. • Mae'r RhCAM yn sicrhau bod gan archwilwyr y wybodaeth a'r sgiliau angenrheidiol wrth ystyried dyrannu gwaith a chymhlethdod systemau, ac ati, i sicrhau'r canlyniad gorau. Cytunir ar gwmpas pob adolygiad cyn ei gychwyn sy'n sicrhau bod 	

			amcan yr ymgynghoriad yn cael ei gyflawni. <ul style="list-style-type: none"> Mae cost sicrwydd / budd yn cael ei ystyried yn ôl ei ddichonoldeb ac unrhyw risgiau canfyddedig.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>1230 Datblygiad Proffesiynol Parhaus</i>			
5.3.9 A yw'r PSGA wedi diffinio'r sgiliau a'r cymwyseddau ar gyfer pob lefel o archwilydd? Ac A yw'r PSGA yn asesu archwilwyr unigol yn gyfnodol yn erbyn y sgiliau a'r cymwyseddau gofynnol?			Amlinellir y sgiliau a'r cymwyseddau gofynnol wrth recriwtio yn ôl y swydd-ddisgrifiad a'r fanyleb person sy'n briodol i bob swydd. Mae pob ymgeisydd yn cael ei werthuso yn erbyn matrices sgiliau. Caiff sgiliau eu monitro'n ffurfiol yn rheolaidd trwy weithdrefnau arfarnu corfforaethol y Cyngor ac yn anffurfiol yn ystod y flwyddyn trwy'r broses adolygu archwilio.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.3.10 A yw archwilwyr mewnol yn dilyn rhaglen o ddatblygiad proffesiynol parhaus? Ac A yw archwilwyr mewnol yn cadw cofnod o'u datblygiad proffesiynol a'u gweithgarwch hyfforddi?			Mae'r holl archwilwyr yn cofnodi eu hanghenion hyfforddi a datblygu a'u cyflawniadau ar system Ceri. Ystyrir hyn yn ystod y broses arfarnu flynyddol, lle caiff unrhyw anghenion hyfforddi a datblygu pellach eu nodi a'u gweithredu arnynt. Hefyd, mae cofnodion hyfforddi blynyddol yn cael eu cyflwyno i'r RhCAM i sicrhau bod sgiliau a gwybodaeth yr archwilydd yn cael eu cadw'n gyfredol.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.4 1300 Rhaglen Sicrhau Ansawdd a Gwella			
Mae'r cwestiynau yn yr adran hon yn ceisio cadarnhau bod y PSGA wedi datblygu a chynnal Rhaglen Sicrhau Ansawdd a Gwella (RhSAG) y gellir ei defnyddio i asesu cydymffurfio â SAMSC yn gywir.			
5.4.1 A yw'r PSGA wedi datblygu RhSAG sy'n cwmpasu pob agwedd ar y gweithgarwch archwilio mewnol ac sy'n cynnig modd gwerthuso cydymffurfiaeth â phob agwedd ar SAMSC? A yw'r RhSAG yn asesu effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y gweithgarwch archwilio mewnol ac yn nodi cyfleoedd i wella? A yw'r PSGA yn cynnal y RhSAG?			Mae RhSAG gan AM yr adroddir arni yn Adroddiad Blynyddol (diwedd blwyddyn) y RhCAM. Mae'r RhSAG yn ymdrin â phob agwedd ar AM, gan gynnwys cwblhau hunanasesiad blynyddol (ac adolygiad allanol 5 mlynedd) sy'n gwerthuso cydymffurfiaeth AM â SAMSC. Mae'r RhSAG yn cynnwys cyfres o Ddangosyddion Perfformiad a bennir

<p>A yw unrhyw ofynion statudol ar gyfer adolygu'r gweithgarwch archwilio mewnol wedi'u bodloni?</p>			<p>gan y PLIA sy'n asesu effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd AM ac a adroddir hefyd yn Adroddiad Blynyddol (diwedd blwyddyn) y RhCAM. Mae'r Adroddiad hefyd yn cynnwys cynllun gwella canlyniadol AM ar ôl cwblhau'r RhSAG. Mae'r RhSAG yn cael ei monitro a'i chynnal gan y RhCAM. Mae'r PLIA yn adolygu AM yn rheolaidd trwy adroddiadau cynnydd ac adroddiadau diwedd blwyddyn AM, a Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor. Asesir y gwasanaeth AM yn flynyddol gan archwilwyr allanol y Cyngor, fel rhan o'u hadolygiad o reolaethau ar gyfer eu hadroddiad ISA 260; a chynhelir adolygiad allanol annibynnol o'r hunanasesiad AM bob 5 mlynedd fel sy'n ofynnol gan SAMSC.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>1310 Gofynion y Rhaglen Sicrhau a Gwella Ansawdd</i></p>			
<p>5.4.2 A yw'r RhSAG yn cynnwys asesiadau mewnol ac allanol?</p>			<p>Mae'r RhCAM yn cynnal hunanasesiad mewnol blynyddol, a ategir gan adolygiad allanol bob 5 mlynedd, fel sy'n ofynnol gan SAMSC (wedi'i gynnal ddiwethaf ym Mai 2022).</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>1311 Aseidiadau Mewnol</i></p>			
<p>5.4.3 A yw'r PSGA yn sicrhau bod gwaith archwilio'n cael ei ddyrannu i staff sydd â'r sgiliau, y profiad a'r cymhwysedd priodol?</p>			<p>(R3.2) Dyrennir pob adolygiad AM i staff yn seiliedig ar wybodaeth, sgiliau a phrofiad pob archwilydd. Mae pob aelod o staff yn ymwybodol o ofynion SAMSC, yn ogystal â'r Siarter AM a'r Llawlyfr Archwilio, gan sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu yn unol â safonau penodol; a bod cyngor ac arweiniad ar gael, a dylid eu ceisio os oes ei angen gan y RhCAM, RhA, UA, Archwilwyr eraill, polisiau neu weithdrefnau.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.4.4 A yw asesiadau mewnol yn cynnwys monitro gweithgarwch archwilio mewnol yn barhaus, megis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prosesau monitro ansawdd arferol? • Aseidiadau cyfnodol ar gyfer gwerthuso cydymffurfio â SAMSC? 			<p>Mae pob archwiliad yn cael ei adolygu gan y RhCAM, RhA neu UA o ran ansawdd, cywirdeb a chyflawnrwydd; fel arfer anfonir holiaduron rheoli ansawdd at gleientiaid i gael adborth ar y gwasanaeth a ddarperir; cyflwynir adroddiadau cynnydd chwarterol, yr adroddiad blynyddol (diwedd blwyddyn), canlyniadau'r hunanasesiad a'r RhSAG i'r PLIA.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

<p>5.4.5 A yw monitro perfformiad parhaus yn cyfrannu at wella ansawdd trwy ddefnyddio targedau perfformiad yn effeithiol?</p> <ul style="list-style-type: none"> • A oes cyfres o dargedau cynhwysfawr sydd rhyngddynt yn cwmpasu'r holl weithgarwch archwilio mewnol arwyddocaol? • A yw'r targedau perfformiad a ddatblygir trwy ymgynghori â phartion priodol ac yn cael eu cynnwys mewn unrhyw gytundeb lefel gwasanaeth? • A yw'r PSGA yn mesur, monitro ac adrodd ar gynnydd yn erbyn y targedau hyn? • A yw monitro perfformiad parhaus yn cynnwys ceisio adborth gan randdeiliaid? 	<p>Caiff perfformiad ei fonitro trwy gynnydd AM yn erbyn y cynllun archwilio gweithredol blynyddol, diweddariad o'r cynllun gwella a thargedau.</p> <p>Mae'r Dangosyddion Perfformiad a ddefnyddir yn seiliedig ar y rhai a ddefnyddir gan glwb meincnodi archwilio CIPFA ac maent yn cael eu cymharu â chyfartaledd Cymru gyfan. Mae'r Dangosyddion Perfformiad yn cael eu cymeradwyo gan y PLIA fel rhan o'r RhSAG.</p> <p>Caiff cynnydd, perfformiad a thargedau eu monitro'n rheolaidd gan y RhCAM a'u hadrodd yn chwarterol/blynyddol i'r PLIA.</p> <p>Anfonir holiaduron rheoli ansawdd at y rhai a archwilir i geisio adborth am y gwasanaeth a ddarperir. Mae'r Holiaduron Rheoli Ansawdd wedi'u dosbarthu'n chwarterol yn ystod 22/23.</p>	
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO
<p>5.4.6 A yw'r hunanasesiadau neu'r asesiadau cyfnodol a gynhelir gan bobl y tu allan i'r gweithgarwch archwilio mewnol yn cael eu cynnal gan y rhai sydd â gwybodaeth ddigonol am arferion archwilio mewnol?</p> <p>Byddai digonolrwydd yn gofyn am wybodaeth o SAMSC a'r canllawiau ehangach sydd ar gael megis y Nodyn Cymhwysiad Llywodraeth Leol a/neu gynghorion ymarfer IIA, ac ati.</p>	<p>Cynhelir yr hunanasesiad blynyddol gan y RhCAM a'i gyflwyno i'r PLIA; cynhaliwyd yr adolygiad allanol diwethaf gan Bennaeth Archwilio a Risg Ynys Môn sy'n gyfarwydd â gofynion SAMSC a NCLIL. Mae'r asesiad nesaf gan Ynys Môn ar y gweill ar hyn o bryd.</p>	
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO
<p>5.4.7 A yw'r asesiad cyfnodol yn cynnwys adolygiad o'r gweithgarwch yn erbyn y cynllun seiliedig ar risg a chyflawni ei nodau a'i amcanion?</p>	<p>Nodir cynnydd y cynllun archwilio 'hyd yma' ym mhob adroddiad cynnydd chwarterol, yn ogystal â chwmpas / amcan pob adolygiad, y sicrwydd a ddarparwyd a nifer y camau gweithredu gofynnol.</p> <p>Caiff y Dangosyddion Perfformiad Allweddol eu monitro a'u hadrodd gerbron y PLIA.</p>	
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO
<p><i>1312 Asesiadau Allanol</i></p>		
<p>5.4.8 A yw asesiad allanol wedi'i gynnal, neu a yw un wedi'i gynllunio i'w gynnal, o leiaf unwaith bob pum mlynedd?</p>	<p>Cynhaliwyd yr adolygiad allanol diwethaf ym Mai 2022.</p>	

<p>A yw'r PSGA wedi trafod y dulliau amgen o asesu allanol gyda'r bwrdd? Dylai hyn adlewyrchu costau cymharol y gwahanol ddulliau gweithredu, manteision posibl cael safbwynt allanol, ac a oes ffactorau y gellid eu hystyried sy'n cyfiawnhau asesiad annibynnol.</p>			<p>Mae'r RhCAM wedi trafod y dulliau amgen o asesu allanol gyda'r PLIA cyn yr adolygiad diwethaf. Penderfynwyd dewis dilysiad annibynnol o hunanasesiad y RhCAM (yn hytrach nag asesiad 'llawn') a fyddai'n osgoi dyblygu gwaith, ac yn golygu llai o amser ac arian. Dewiswyd yr aseswr ei hun ar gyfer y Cyngor gan archwilwyr WCAG sy'n gweinyddu'r cydweithrediad, er mwyn sicrhau annibyniaeth.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>5.4.9 A yw'r PSGA wedi trafod cymwysterau ac annibyniaeth yr aseswr neu'r tîm asesu gyda'r bwrdd? Wrth wneud hyn, dylai'r PSGA ystyried a yw'r aseswr neu'r tîm asesu wedi dangos ei gymhwysedd o ran ymarfer proffesiynol archwilio mewnol a'r broses asesu allanol. Gellir dangos cymhwysedd trwy brofiad a dysgu damcaniaethol. Mae profiad sefydliadau neu sectorau tebyg yn fwy gwerthfawr na phrofiad llai perthnasol. Yn achos tîm asesu, nid oes angen i bob aelod feddu ar yr holl gymwyseddau – y tîm cyfan sy'n gymwysedig. Os nad yw gallu'r aseswr neu'r tîm asesu yn amlwg ar unwaith, dylai'r PSGA gofnodi sut y gwnaethant ddefnyddio barn broffesiynol i benderfynu a yw hyn yn ddigonol i gynnal yr asesiad allanol. Os oes gan yr aseswr neu'r tîm asesu unrhyw wrthdaro buddiannau gwirioneddol neu ymddangosiadol â'r sefydliad, dylid esbonio hyn yn glir i'r bwrdd, a dylid rhoi mesurau diogelu ar waith i leihau effaith hyn ar y modd y cynhelir yr asesiad allanol. Gall gwrthdaro buddiannau gynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, fod yn rhan o'r sefydliad y mae'r gweithgarwch archwilio mewnol yn perthyn iddo, neu o dan ei reolaeth.</p>			<p>Cynhaliwyd yr adolygiad allanol diwethaf gan Bennaeth Archwilio a Risg Ynys Môn sy'n gyfarwydd â gofynion SAMSC a NCLIL. Mae gan yr aseswr flynyddoedd lawer o brofiad o archwilio a rheoli ac mae'n mynychu'r NMWCAG / WCAG ar ran Cyngor Sir Ynys Mon. Dewiswyd yr aseswr ei hun ar gyfer y Cyngor gan archwilwyr WCAG sy'n gweinyddu'r cydweithrediad, er mwyn sicrhau annibyniaeth. Heblaw am fynychu WCAG ac NMWCAG, nid oes gan Gyngor Sir Ynys Mon a Cheredigion unrhyw weithgarwch ar y cyd arall mewn perthynas ag archwilio. Ni chofnodwyd unrhyw wrthdaro buddiannau mewn perthynas â'r penodiad hwn. Roedd yr un broses yn ei lle ar gyfer yr aseswr presennol – dewisodd WCAG Ynys Môn fel aseswr allanol; heblaw am fynychu WCAG ac NMWCAG nid oes gan Ynys Môn a Chyngor Sir Ceredigion unrhyw weithgarwch ar y cyd arall o ran archwilio.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

5.4.10 A yw'r PSGA wedi cytuno ar gwmpas yr asesiad allanol gyda noddwr priodol, megis cadeirydd y pwyllgor archwilio, y Prif Swyddog Ariannol neu'r Prif Weithredwr? Dylai'r PSGA hefyd gytuno ar y cwmpas hwn gyda'r aseswr allanol neu'r tîm asesu.			Trafododd RhCAM y dulliau amgen o asesu allanol gyda'r PLIA cyn yr adolygiad diwethaf. Penderfynwyd dewis dilysiad annibynnol o hunanasesiad y RhCAM (yn hytrach nag asesiad 'llawn'). Rhoddwyd gwybod i'r aseswr am hyn cyn dechrau'r adolygiad.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>1320 Adrodd ar y Rhaglen Sicrhau Ansawdd a Gwella</i>			
5.4.11 A yw'r PSGA wedi adrodd ar ganlyniadau'r RhSAG i uwch reolwyr a'r bwrdd? Sylwch fod: <ul style="list-style-type: none"> • Rhaid cyfathrebu canlyniadau asesiadau mewnol ac allanol a chyfnodol ar ôl eu cwblhau • Rhaid cyfathrebu canlyniadau monitro parhaus o leiaf unwaith y flwyddyn • Rhaid i'r canlyniadau gynnwys gwerthusiad yr aseswr neu'r tîm asesu o ran i ba raddau y mae'r gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio â SAMSC. 			Cyflwynir canlyniadau'r hunanasesiad blynyddol gorffenedig, a'r adroddiad blynyddol (diwedd blwyddyn) (gyda RhSAG) i'r PLIA yn flynyddol. Cyflwynir yr asesiad allanol 5 mlynedd i'r PLIA ar ôl ei gwblhau. Cafodd yr Aseiad Ansawdd Allanol mwyaf diweddar ei adrodd gerbron y PLIA ym mis Medi 2022. Roedd yr adroddiad yn cynnwys canlyniadau'r asesiad ynghyd â'r cynllun gweithredu ar gyfer gwella.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.4.12 A yw'r PSGA wedi cynnwys canlyniadau'r RhSAG a chynnydd yn erbyn unrhyw gynlluniau gwella yn yr adroddiad blynyddol?			(R5.4.1) Mae RhSAG gan AM yr adroddir arni yn Adroddiad Blynyddol (diwedd blwyddyn) y RhCAM. Mae'r RhSAG yn ymdrin â phob agwedd ar AM, gan gynnwys cwblhau hunanasesiad blynyddol (ac adolygiad allanol bob 5 mlynedd) sy'n gwerthuso cydymffurfiaeth AM â SAMSC.

			Mae'r RhSAG yn cynnwys cyfres o Ddangosyddion Perfformiad a bennir gan y PLIA sy'n asesu effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd AM ac a adroddir hefyd yn Adroddiad Blynyddol (diwedd blwyddyn) y RhCAM. Mae'r Adroddiad hefyd yn cynnwys cynllun gwella canlyniadol AM ar ôl cwblhau'r RhSAG. Mae'r RhSAG yn cael ei monitro a'i chynnal gan y RhCAM, sy'n adrodd ar gynnydd i'r PLIA bob chwarter.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>1321 Defnydd o 'Cydymffurfio â'r Safonau Rhyngwladol ar gyfer Arfer Proffesiynol Archwilio Mewnol'</i>			
5.4.13 A yw'r PSGA wedi datgan bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn cydymffurfio â SAMSC dim ond os yw canlyniadau'r RhSAG yn cefnogi hynny?			Amh – datganiad heb ei ddefnyddio ar hyn o bryd mewn Adroddiadau Archwilio.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>1322 Datgelu Heb Gydydffurfio</i>			
5.4.14 A yw'r PSGA wedi rhoi gwybod i'r bwrdd am unrhyw achosion o heb gydymffurfio â SAMSC?			Adroddir canlyniadau'r hunanasesiad i'r PLIA. Bydd unrhyw achosion o heb gydymffurfio neu gydymffurfio'n rhannol yn cael eu hamlygu a'u nodi yn y cynllun gwella canlyniadol.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
5.4.15 Os yw'n briodol, a yw'r PSGA wedi ystyried cynnwys unrhyw wyriadau sylweddol o SAMSC yn y datganiad llywodraethu ac a oes tystiolaeth o hynny?			Amh – ni chanfuwyd unrhyw wyriadau sylweddol.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

Cwestiynau i'w Hystyried	Tystiolaeth / Sylwadau
6 Safonau Perfformiad	
6.1 2000 Rheoli Gweithgarwch Archwilio Mewnol	
<p>Mae'r cwestiynau yn yr adran hon yn ceisio cadarnhau bod gwaith y gweithgarwch archwilio mewnol yn cyflawni dibenion a chyfrifoldeb y gweithgarwch, fel y'u nodir yn y siarter archwilio mewnol, a bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn ychwanegu gwerth at y sefydliad a'i randdeiliaid trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ddarparu sicrwydd gwrthrychol a pherthnasol • Cyfrannu at effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd y prosesau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol. 	
<i>2010 Cynllunio</i>	
<p>6.1.1 A yw'r PSGA wedi pennu blaenoriaethau'r gweithgarwch archwilio mewnol mewn cynllun seiliedig ar risg ac a yw'r blaenoriaethau hyn yn gyson â nodau'r sefydliad?</p> <p>A yw'r cynllun seiliedig ar risg yn ystyried y gofyniad i lunio barn archwilio mewnol flynyddol?</p> <p>A yw'r cynllun seiliedig ar risg yn ymgorffori neu'n gysylltiedig â datganiad strategol neu lefel uchel o ran:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sut bydd y gwasanaeth archwilio mewnol yn cael ei ddarparu? • Sut bydd y gwasanaeth archwilio mewnol yn cael ei ddatblygu yn unol â'r siarter archwilio mewnol? • Sut mae'r gwasanaeth archwilio mewnol yn cysylltu ag amcanion a blaenoriaethau sefydliadol? 	<p>Mae'r RhCAM yn penderfynu ar flaenoriaethau, cwmpas a dulliau gweithgarwch archwilio'r Cyngor trwy sefydlu Strategaeth Archwilio Mewnol a chynllun Archwilio Blynyddol yn seiliedig ar risg, sydd wedi'u datblygu yn unol â Fframwaith Rheoli Risgiau. Mae hyn yn cyd-fynd â'r Strategaeth Gorfforaethol a'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol.</p> <p>Cyfeirir at ddogfennau corfforaethol amrywiol wrth lunio'r cynllun archwilio, i gynnwys y Strategaeth Gorfforaethol sy'n nodi gweledigaeth gorfforaethol, blaenoriaethau ac amcanion llesiant y Cyngor, er mwyn eu cyfateb â'r ddarpariaeth gwasanaeth.</p> <p>Mae'r Strategaeth Archwilio Mewnol a'r cynllun archwilio blynyddol yn nodi'r 'math' o archwiliad sydd i'w gynnal ar gyfer pob adolygiad. Maent yn nodi y rhoddir blaenoriaeth i waith sicrwydd, ac yn benodol gwaith sicrwydd yn seiliedig ar y risgiau corfforaethol 'coch' yn y Gofrestr Risgiau Corfforaethol a'r risgiau uchel a nodir yn asesiad risg blynyddol y RhCAM. Mae'r cynllun hefyd yn nodi, drwy wneud hyn, y bydd</p>

			<p>modd rhoi barn archwilio mewnol yn flynyddol.</p> <p>Mae'r cynllun archwilio seiliedig ar risg yn rhan o'r Strategaeth Archwilio Flynyddol, sy'n nodi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sut mae'r gwasanaeth AM yn cael ei ddarparu a'i ddatblygu yn unol â'r Siarter AM, a • Sut mae'r gwasanaeth AM yn cysylltu â gweledigaeth gorfforaethol, blaenoriaethau ac amcanion llesiant y Cyngor. <p>Mae AM yn asesu ei waith yn barhaus, gan ystyried anghenion a blaenoriaethau newidiol y Cyngor yn rheolaidd.</p> <p>Mae'r RhCAM wedi defnyddio'r asesiad risg a'r mewnbwn o'r Gofrestr Risg Gorfforaethol wrth greu'r cynllun AM ar gyfer 2023/24, yn ogystal â gwaith ychwanegol a gynlluniwyd megis grantiau ac archwiliadau presennol sydd wedi'u dwyn drosodd o 2022/23.</p> <p>Mae'r cynllun yn nodi y bydd blaenoriaeth yn cael ei rhoi i ddarparu sicrwydd ynghylch pob risg sydd wedi'i dynodi'n Goch yn y Gofrestr Risgiau Corfforaethol o fewn cyfnod treigl o 2 flynedd. Mae'r cynllun yn rhestru'r risgiau y rhoddir blaenoriaeth iddynt.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.1.2 A yw'r cynllun seiliedig ar risg yn nodi sut y bydd gwaith archwilio mewnol yn nodi ac yn rhoi sylw i faterion a risgiau lleol a chenedlaethol? Wrth ddatblygu'r cynllun seiliedig ar risg, a yw'r PSGA wedi ystyried fframwaith rheoli risg y sefydliad ac aeddfedrwydd risg cymharol y sefydliad?</p> <p>Os nad yw fframwaith rheoli risg o'r fath yn bodoli, a yw'r PSGA wedi defnyddio ei farn am risgiau ar ôl cael mewnbwn gan uwch reolwyr a'r bwrdd ac wedi dangos tystiolaeth o hyn?</p>			<p>Cyfeirir at dogfennau a gohebiaeth fewnol ac allanol amrywiol wrth lunio'r cynllun seiliedig ar risg. Gall fod yn ddangosol yn unig oherwydd mae'n cymryd yn ganiataol nad oes unrhyw newidiadau mewn risg. Mae'r Strategaeth Archwilio Flynyddol yn nodi sut y bydd y cynllun yn cael ei adolygu'n gyfnodol mewn ymateb i unrhyw faterion / datblygiadau lleol a chenedlaethol a ystyrir yn berthnasol. Mae'r cynllun archwilio sy'n seiliedig ar risg yn cael ei ddatblygu a'i lunio yn unol â Fframwaith Rheoli Risg y Cyngor, ac mae'n ystyried y gofrestr risg gorfforaethol sy'n cael ei hadrodd yn rheolaidd i'r PLIA. Mae AM yn asesu ei waith yn unol â newidiadau mewn risgiau yn barhaus, gan ystyried anghenion a blaenoriaethau newidiol y</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

			<p>Cyngor yn rheolaidd. Mae'r RhCAM yn derbyn copi o'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol bob chwarter fel y gall ailasesu'r cynllun Archwilio Mewnol ac ymateb i unrhyw newidiadau yn y Gofrestr Risgiau Corfforaethol.</p> <p>Mae'r RhCAM yn cynnal map sicrwydd (sy'n cynnwys materion lleol a chenedlaethol) sy'n cael ei drafod yn ystod y cyfarfod tîm wythnosol ac mae'r cynllun archwilio yn cynnwys trefniadau wrth gefn fel y gellid ymateb i feysydd y mae angen sicrwydd arnynt, sydd wedi'u nodi ar y map sicrwydd drwy gydol y flwyddyn.</p>
<p>6.1.3 A yw'r cynllun seiliedig ar risg yn nodi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Y gwaith archwilio sydd i'w wneud? • Blaenoriaethau'r darnau hynny o waith archwilio? • Amcangyfrif o'r adnoddau sydd eu hangen ar gyfer y gwaith? <p>A yw'r cynllun sy'n seiliedig ar risg yn gwahaniaethu rhwng archwilio a mathau eraill o waith?</p> <p>A yw'r cynllun sy'n seiliedig ar risg yn ddigon hyblyg i adlewyrchu risgiau a blaenoriaethau newidiol y sefydliad?</p>			<p>Mae'r cynllun archwilio blynyddol yn cynnwys y cynllun gwaith gweithredol cychwynol seiliedig ar risg i'w gyflawni ar gyfer y Cyngor, a chwmpas pob darn o waith. Rhoddir y flaenoriaeth i waith sicrwydd y tynnir sylw ato yn y Strategaeth a'r Cynllun, er bod ystyriaethau eraill e.e. terfynau amser LIC. Mae amcangyfrif o nifer y diwrnodau a neilltuir ar gyfer pob darn o waith yn cael ei nodi yn y cynllun, yn ogystal â chyfanswm nifer y diwrnodau sydd eu hangen i gwblhau'r cynllun cyfan, er mwyn asesu'r adnoddau angenrheidiol.</p> <p>Mae'r cynllun yn nodi'r 'math' o archwiliad sydd i'w gwblhau ar gyfer pob adolygiad, a gwaith arall i'w wneud, e.e. ymgynghoriadau.</p> <p>Mae'r RhCAM yn adolygu ac yn addasu'r cynllun yn ystod y flwyddyn, mewn ymateb i ddylanwadau mewnol a/neu allanol, a adroddir i'r PLIA.</p> <p>Yn ystod 2022/23 bydd y cynllun gwaith yn hyblyg yn unol â risg.</p>
<p>CYDYMFFURFIO</p>	<p>RHANNOL</p>	<p>HEB GYDYMFFURFIO</p>	<p>Mae'r cynllun yn nodi y bydd blaenoriaeth yn cael ei rhoi i ddarparu sicrwydd ar bob risg sydd wedi'i dynodi'n goch yn y Gofrestr Risgiau Corfforaethol o fewn cyfnod treigl o 2 flynedd. Mae'r cynllun yn rhestru'r risgiau y rhoddir blaenoriaeth iddynt.</p>
<p>6.1.4 A yw'r PSGA yn adolygu'r cynllun yn rheolaidd ac a yw wedi addasu'r cynllun pan fydd angen mewn ymateb i</p>			<p>Mae gweithrediad y cynllun yn cael ei fonitro gan y RhCAM yn barhaus ac, yn anochel, mae angen gwneud nifer o</p>

newidiadau ym musnes, risgiau, gweithrediadau, rhaglenni, systemau a rheolaethau'r sefydliad?			newidiadau yn ystod y flwyddyn am amrywiaeth o resymau, sy'n golygu bod angen ailflaenoriaethu tasgau, a diwygio'r gwaith gwreiddiol a gynlluniwyd, a manylir ar hyn yn yr Adroddiadau Cynnydd chwarterol i'r PLIA.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.1.5 A yw cynllun ymgysylltu gweithgarwch archwilio mewnol yn seiliedig ar asesiad risg wedi'i ddogfennu? A ddefnyddir yr asesiad risg i ddatblygu'r cynllun ymgysylltu a gynhelir o leiaf unwaith y flwyddyn?			Mae'r asesiad risg a ddefnyddiwyd wedi'i ddogfennu yn y Strategaeth Archwilio Flynyddol fel y'i cymeradwywyd gan y PLIA. Cynhelir asesiad risg o holl wasanaethau'r Cyngor yn flynyddol gan y RhCAM. Yn ystod 2022/23 roedd y cynllun gwaith yn hyblyg yn unol â'r risg.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.1.6 Wrth ddatblygu'r cynllun seiliedig ar risg, a yw'r PSGA hefyd wedi rhoi ystyriaeth ddigonol i'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> • Unrhyw ddatganiadau o fuddiant (er mwyn osgoi gwrthdaro buddiannau)? • Y gofyniad i ddefnyddio arbenigwyr, e.e. TG neu archwilwyr contract a chaffael? • Caniatáu amser wrth gefn i gynnal adolygiadau ad hoc neu ymchwiliadau i dwyll yn ôl yr angen? • Yr amser sydd ei angen i gynnal y broses cynllunio archwiliad yn effeithiol yn ogystal ag adrodd yn rheolaidd i'r bwrdd a bod yn bresennol yn y bwrdd, datblygiad yr adroddiad blynyddol a barn y PSGA? 			<ul style="list-style-type: none"> • Mae'n ofynnol i staff ddatgan unrhyw fuddiant a allai effeithio ar eu gwrthrychedd mewn datganiad ysgrifenedig blynyddol i'r RhCAM sydd felly'n gallu cynllunio sut i ddyrannu gwaith er mwyn osgoi'r risg o unrhyw wrthdaro buddiannau. • Ceir cymorth ychwanegol lle mae angen sgiliau arbenigol e.e. archwiliadau TGCh cymhleth, megis archwiliad Financials ICT yn 2018/19. Derbyniodd y RhA hyfforddiant a datblygiad gan Mindgrove i fynd i'r afael â'r gofyniad hwn yn ystod 2019/20. • Archwiliad iechyd gan Zurich ynghylch llywodraethu gwybodaeth yn 22/23 • Cyfrifir gofynion adnoddau'r cynllun a nodir unrhyw adnoddau ychwanegol sydd ar gael fel adnoddau wrth gefn ar gyfer unrhyw ddarnau o waith na ellir eu rhagweld. • Mae amser y RhCAM a'r RhA yn cynnwys dyraniadau ar gyfer gweithgarwch cynllunio ac adrodd, ac ati.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.1.7 Wrth ddatblygu'r cynllun seiliedig ar risg, a yw'r PSGA wedi ymgynghori ag uwch reolwyr a'r bwrdd i gael dealltwriaeth o strategaethau'r sefydliad, ei amcanion busnes allweddol, y risgiau cysylltiedig a'r prosesau rheoli risg?			Mae'r RhCAM yn mynychu'r GA yn gyfnodol ac yn cael cyfarfodydd gyda Swyddogion Corfforaethol Arweiniol i drafod y cynllun archwilio a/neu ddarnau eraill o waith a wneir gan y gwasanaeth, lle bo angen.

<p>A yw'r PSGA yn nodi ac yn ystyried disgwyliadau uwch reolwyr, y bwrdd a rhanddeiliaid eraill o ran barn archwilio mewnol ac unrhyw gasgliadau eraill?</p>			<p>Mae'r RhCAM yn gyfarwydd â Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor sy'n cynnwys gweledigaeth gorfforaethol, blaenoriaethau ac amcanion llesiant y Cyngor; a'r Fframwaith Rheoli Risg. Mae'r gofrestr risg gorfforaethol yn cael ei hadrodd yn rheolaidd i'r PLIA a'i ddsbarthu i'r RhCAM.</p> <p>Mae amcanion y gwasanaeth AM yn cynnwys deall a chefnogi anghenion ac amcanion y Cyngor yn ei gyfarwydd, rôl y gwasanaeth wrth werthuso ac adrodd ar weithgarwch y Cyngor.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.1.8 A yw'r PSGA yn ystyried potensial unrhyw ymgysylltiad ymgynghori arfaethedig i wella rheoli risgiau, ychwanegu gwerth a gwella gweithrediadau'r sefydliad cyn eu derbyn?</p> <p>A yw ymgysylltiadau ymgynghori sydd a dderbyniwyd wedi'u cynnwys yn y cynllun seiliedig ar risg?</p>			<p>Mae amcanion y gwasanaeth AM yn cynnwys ychwanegu gwerth a chynorthwyo'r Cyngor i gyflawni ei amcanion trwy ddarparu cyngor ac arweiniad priodol a pherthnasol pan gyflwynir systemau a gweithdrefnau newydd.</p> <p>Mae'r cynllun yn hyblyg ac yn cael ei ddiweddarau mewn ymateb i unrhyw newidiadau ym mlaenoriaethau, busnes, risgiau, gweithrediadau, rhaglenni, systemau a rheolaethau'r Cyngor, ac ati.</p> <p>Caiff unrhyw drefniadau ymgynghori eu cynnwys yn y cynllun sy'n seiliedig ar risg. Mae'r RhCAM hefyd yn mynd i'r Panel Rheoli Prosiectau Corfforaethol i ddarparu cyngor am y prosiectau a gyflwynwyd gerbron y panel yn gynharach.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>2020 Cyfathrebu a Chymeradwyo</i></p>			<p>Mae'r RhCAM yn mynychu'r GA yn gyfnodol ac yn cael cyfarfodydd â'r Swyddogion Arweiniol Corfforaethol i drafod y cynllun archwilio a/neu ddarnau eraill o waith a wneir gan y gwasanaeth, lle bo angen.</p> <p>Trafodwyd y Strategaeth Archwilio Mewnol a'r cynllun gwaith ar gyfer 2023/24 gyda'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr Statudol cyn eu cyflwyno gerbron y Grŵp Arweiniol. Cyflwynir y strategaeth a'r cynllun archwilio blynyddol i'r PLIA i'w cymeradwyo, sy'n cynnwys y cynllun blynyddol a'i ofynion o ran adnoddau.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

6.1.10 A yw'r PSGA wedi cyfleu effaith unrhyw gyfyngiadau ar adnoddau i uwch reolwyr a'r bwrdd?			Mae unrhyw gyfyngiadau y gwyddys amdanynt yn cael eu hadrodd yn yr adroddiadau cynnydd chwarterol pan ddaw hyn at sylw'r RhCAM. Mae'r effaith ddilynol ar y gwasanaeth hefyd yn cael ei dogfennu, e.e. yr angen am hyfforddiant ychwanegol. Hefyd, mae Adroddiad Blynyddol y RhCAM yn cynnwys adran lle adroddir am unrhyw gyfyngiadau a wynebwyd yn ystod y flwyddyn.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>2030 Rheoli Adnoddau</i>			
6.1.11 A yw'r cynllun seiliedig ar risg yn esbonio sut yr aseswyd gofynion adnoddau archwilio mewnol?			Mae dadansoddiad o sut mae nifer y diwrnodau sydd eu hangen i gwblhau'r cynllun archwilio gweithredol (a swyddogaethau eraill) yn cael eu cyfrifo a'r cyfanswm yn cael ei gynnwys yn y strategaeth.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.1.12 A yw'r PSGA wedi cynllunio'r defnydd o adnoddau, yn enwedig amseriad ymgysylltiadau, ar y cyd â rheolwyr er mwyn amharu cyn lleied â phosibl ar y swyddogaethau sy'n cael eu harchwilio, yn amodol ar y gofyniad i gael sicrwydd digonol?			Mae archwilwyr yn sicrhau bod ymgysylltiadau yn cael eu cynllunio ar y cyd â rheolwyr er mwyn lleihau gwaith ac amser a wastreffir (ac eithrio pan fydd angen ymweliadau dirybudd).
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.1.13 Os yw'r PSGA yn credu y bydd lefel yr adnoddau y cytunwyd arnynt yn effeithio'n andwyol ar ddarparu'r farn archwilio mewnol, a yw ef neu hi wedi dwyn y canlyniadau hyn at sylw'r bwrdd? Gall hyn gynnwys anghydbwysedd rhwng y cynllun gwaith a'r adnoddau sydd ar gael a/neu faterion arwyddocaol eraill sy'n peryglu'r broses o gyflawni'r cynllun neu sy'n gofyn iddo gael ei newid.			Os yw diffyg adnoddau yn cael ei nodi wrth lunio'r cynllun archwilio blynyddol, byddai'n cael effaith ar y farn archwilio gan na fydd adolygiadau digonol yn cael eu cynnal i roi barn archwilio ar sicrwydd. Byddai hyn yn cael ei adrodd i'r PLIA gan y RhCAM.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>2040 Polisiâu a Gweithdrefnau</i>			
6.1.14 A yw'r PSGA wedi datblygu a rhoi polisiâu a gweithdrefnau ar waith i arwain y gweithgarwch archwilio mewnol? Mae enghreifftiau'n cynnwys cynnal llawlyfr archwilio a/neu ddefnyddio systemau rheoli electronig i arwain staff			Mae'r Siarter Archwilio Mewnol, strategaeth a chynllun archwilio blynyddol, llawlyfr archwilio a rhaglenni archwilio yn rhoi arweiniad i'r adran AM. Mae polisiâu a chanllawiau priodol CIPFA hefyd yn cael eu dosbarthu i aelodau staff.

<p>wrth iddynt gyflawni eu dyletswyddau mewn modd sy'n cydymffurfio â SAMSC. A yw'r polisïau a gweithdrefnau'n cael eu hadolygu a'u diweddarau yn rheolaidd i adlewyrchu newidiadau mewn arferion a safonau gwaith?</p>	<p>Caiff y polisïau a'r gweithdrefnau eu hadolygu'n rheolaidd a'u diweddarau yn ôl yr angen. Maent ar gael ar dudalen Archwilio Mewnol ar Teams. Cyflwynwyd y Siarter Archwilio Mewnol ddiweddaraf i'r Pwyllgor Archwilio ym mis Ionawr 2023 a diweddarwyd y Llawlyfr Archwilio ym mis Mai 2022.</p>
<p>CYDYMFFURFIO RHANNOL HEB GYDYMFFURFIO</p>	
<p><i>2050 Cydlynu</i></p>	
<p>6.1.15 A yw'r cynllun seiliedig ar risg yn cynnwys dull sydd wedi'i ddatblygu'n ddigonol ar gyfer defnyddio ffynonellau sicrwydd eraill ac unrhyw waith y gallai fod angen ei wneud i ddibynnu ar y ffynonellau hynny? Yn gyffredinol, dylai'r PSGA rannu gwybodaeth a chydlynu gweithgarwch gyda darparwyr sicrwydd ac ymgynghori mewnol ac allanol eraill. Gallant hefyd gynnal ymarfer mapio sicrwydd, neu ddefnyddio mapio sicrwydd a wneir gan ddarparwyr sicrwydd eraill. Dylent hefyd gwrdd yn rheolaidd â'r cynrychiolydd archwilio allanol enwebedig i ymgynghori ar eu cynlluniau archwilio priodol a'u cydlynu. Lle mae risgiau sefydliadol allweddol yn ymwneud â gwaith a wneir trwy bartneriaethau, efallai y bydd yr archwilydd yn gallu cael sicrwydd o waith a wneir gan eraill, neu drwy gael sicrwydd yn uniongyrchol.</p>	<p>Mae amcanion y gwasanaeth AM yn cynnwys deall ei rôl ochr yn ochr â ffynonellau sicrwydd eraill o fewn y Cyngor, a chynllunio ei waith yn unol â hynny. Mae unrhyw sicrwydd uniongyrchol a roddir ar ffynonellau eraill yn cael ei nodi yn yr Adroddiad Blynyddol. Gwnaed gwelliannau i'r map sicrwydd yn ystod 2022/23. Dogfen fyw yw'r map sicrwydd sy'n cael ei diweddarau'n rheolaidd ac mae'r sicrwydd a roddir wedi'i rannu'n wahanol gategoriâu yn seiliedig ar y model 'Tair Llinell'. Mae'r map sicrwydd yn eitem sefydlog ar agendâu cyfarfodydd wythnosol Archwilio Mewnol fel y gall yr holl staff roi mewnbyn ar y map sicrwydd. Mae'r RhCAM yn cwrdd yn rheolaidd â'r archwilwyr allanol, ac mae'r ddau yn cyflwyno eu cynlluniau i'r Pwyllgor Archwilio i sicrhau nad oes unrhyw ddyblygu gwaith.</p>
<p>CYDYMFFURFIO RHANNOL HEB GYDYMFFURFIO</p>	
<p><i>2060 Adrodd i'r Uwch Reolwyr a'r Bwrdd</i></p>	
<p>6.1.16 A yw'r PSGA yn adrodd yn gyfnodol i'r uwch reolwyr a'r bwrdd ar ddiben, awdurdod, cyfrifoldeb a pherfformiad y gweithgarwch archwilio mewnol mewn perthynas â'i gynllun? A yw'r adroddiadau cyfnodol hefyd yn cynnwys datgelu risg sylweddol a materion rheoli, gan gynnwys risgiau twyll, materion llywodraethu a materion eraill y mae eu hangen ar yr uwch reolwyr a'r bwrdd, neu maent yn gofyn amdanynt?</p>	<p>Mae'r RhCAM yn adrodd yn rheolaidd i'r PLIA ar ddiben, awdurdod, cyfrifoldeb a pherfformiad gweithgarwch archwilio mewnol mewn perthynas â'i gynllun (adroddiadau cynnydd chwarterol). Caiff adroddiadau chwarterol am ddarnau o waith y mae'r Adain AM wedi'u cwblhau eu rhannu â'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr Statudol ac mae'r rhain yn cynnwys y lefel sicrwydd a ddarperir ar gyfer pob darn</p>

<p>A yw amlder a chynnwys adroddiadau o'r fath yn cael ei bennu mewn trafodaethau â'r uwch reolwyr a'r bwrdd, ac a ydynt yn dibynnu ar bwysigrwydd y wybodaeth sydd i'w chyfleu a'r brys ynghylch y camau gweithredu cysylltiedig sydd i'w cymryd gan uwch reolwyr y bwrdd?</p>			<p>o waith, y camau gweithredu y mae angen eu cymryd a'r lefelau blaenoriaeth sy'n gysylltiedig â nhw. Rhoddir cyflwyniadau i'r GA, cyfarfodydd rheoli, diwrnodau hyfforddi penaethiaid, gweithdy trawsnewid, ac ati ad-hoc i hysbysu staff ar draws y Cyngor o ddiben, awdurdod a chyfrifoldeb AM.</p> <p>Mae'r adroddiadau cynnydd i'r PLIA hefyd yn cynnwys unrhyw adolygiadau ychwanegol a gynhaliwyd gan AM yn ystod y cyfnod, gan gynnwys y rhai a gynhaliwyd lle amheuir twyll, ac ati. Adroddir ar y rhain i'r GA fesul achos, lle bo angen, yn unol â'r cylch gorchwyl cytunedig.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>2070 Darparwr Gwasanaeth Allanol a Chyfrifoldeb Sefydliadol am Archwilio Mewnol</i></p>			
<p>6.1.17 Pan fydd darparwr gwasanaeth archwilio mewnol allanol yn gweithredu fel y gweithgarwch archwilio mewnol, a yw'r darparwr hwnnw'n sicrhau bod y sefydliad yn ymwybodol mai'r sefydliad sy'n parhau i fod yn gyfrifol am gynnal gweithgarwch archwilio mewnol effeithiol?</p>			<p>Amh – darperir archwilio mewnol yn fewnol.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.2 2100 Natur y Gwaith</p>			
<p>Mae'r cwestiynau yn yr adran hon yn ceisio cadarnhau bod y gweithgarwch archwilio mewnol yn gwerthuso ac yn cyfrannu at wella prosesau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol y sefydliad gan ddefnyddio dull systematig a disgybledig.</p>			
<p><i>2110 Llywodraethu</i></p>			

<p>6.2.1 A yw'r gweithgarwch archwilio mewnol yn asesu ac yn gwneud argymhellion priodol i wella prosesau llywodraethu'r sefydliad ar gyfer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gwneud penderfyniadau strategol a gweithredol? • Goruchwylio rheoli risg a rheolaeth? • Hyrwyddo moeseg a gwerthoedd priodol o fewn y sefydliad? • Sicrhau rheolaeth perfformiad sefydliadol ac atebolrwydd effeithiol? • Cyfathrebu gwybodaeth risg a rheolaeth i feysydd priodol o'r sefydliad? • Cydlynu gweithgarwch a chyfathrebu gwybodaeth ymhlith y bwrdd, archwilwyr allanol a mewnol a'r rheolwyr? 	<p>Mae AM yn gwerthuso gwasanaethau, systemau a gweithdrefnau'r Cyngor; ac yn argymhell camau gweithredu lle nodir gwendidau.</p> <p>Mae'r meysydd a archwilir bob blwyddyn yn cael eu pennu gan ganlyniadau'r cynllun archwilio seiliedig ar risg, neu ar sail asesiad risg parhaus.</p> <p>Mae'r fframwaith Dataganiad Llywodraethu Blynyddol yn cael ei adolygu'n rheolaidd. Fodd bynnag, ni chafodd hyn ei wneud yn ystod 2022/23 am fod y Polisi a'r Fframwaith yn cael eu diweddarau a'u gwella. Mae adolygiad o Risgiau'r Gwasanaethau wedi'u cynnwys yng nghynllun Archwilio Mewnol 2023/24 ac mae adolygiad llawn o'r Fframwaith Rheoli Risgiau wedi'i gynnwys yn y flaenraglen waith.</p> <p>Cynhaliwyd archwiliad o foeseg hefyd yn ystod 2018/19 (ond oherwydd sefyllfa adnoddau AM yn ystod y flwyddyn, fe'i cynhaliwyd gan Gyngor Sir Caerfyrddin). Mae adolygiad dilynol wedi'i gynnwys ym mlaenraglen waith Archwilio Mewnol. Mae'r Adain Archwilio Mewnol yn cyfrannu at y modiwl e-ddysgu Moeseg a Thwyll sy'n cael ei ddatblygu ar hyn o bryd gan y Gwasanaeth Dysgu a Datblygu. Bydd y modiwl hwn yn orfodol i bob aelod o staff Cyngor Sir Ceredigion.</p> <p>Nid yw rheoli perfformiad wedi'i adolygu'n ddiweddar oherwydd phenodiadau newydd, ond bydd yn cael ei gynnwys ym mlaengynllun gwaith AM.</p> <p>Mae 'Protocol Archwilio Cymru' wedi'i gymeradwyo'n ddiweddar gan y GA i hwyluso'r gwaith o gydlynu gweithgarwch a chyfathrebu gwybodaeth ymhlith y bwrdd, archwilwyr allanol a mewnol a rheolwyr.</p>	
<p>CYDYMFFURFIO</p>	<p>RHANNOL</p>	<p>HEB GYDYMFFURFIO</p>
<p>6.2.2 A yw'r gweithgarwch archwilio mewnol wedi gwerthuso cynllun, gweithrediad ac effeithiolrwydd amcanion, rhaglenni a gweithgarwch y</p>	<p>Cynhaliwyd archwiliad o foeseg yn ystod 2018/19 (ond oherwydd sefyllfa adnoddau AM yn ystod y flwyddyn, fe'i cynhaliwyd gan Gyngor Sir</p>	

<p>sefydliad sy'n ymwneud â moeseg? Mae hwn yn faes lle mae'n bosibl y bydd y PSGA yn gallu defnyddio ffynonellau eraill o sicrwydd.</p>	<p>Caerfyrddin). Mae archwiliad dilynol wedi'i gynnwys ym mlaenraglen waith yr Adain Archwilio Mewnol. Mae hyn, ynghyd â gwybodaeth am brosesau o fewn y Cyngor sy'n ymwneud â moeseg, wedi rhoi sicrwydd uchel ynghylch amcanion, rhaglenni a gweithgarwch y Cyngor sy'n ymwneud â moeseg e.e. y Pwyllgor Moeseg a Safonau; swyddog cwynion corfforaethol penodedig, hyfforddiant staff gorfodol, cofrestr rhoddion a lletygarwch a nodiadau atgoffa, cyfres o bolisiau sy'n cael eu diweddarau'n rheolaidd, diweddarau'r Cod Ymddygiad, ac ati.</p> <p>Cynhaliwyd arolwg o farn staff ar ddiwylliant moeseg y Cyngor yn ystod 2019/20 gan AM, a disgwylir gwneud gwaith dilynol ar hyn unwaith y bydd archwiliad 2020/21 wedi'i gwblhau. Cynhaliwyd sesiwn hyfforddi moeseg gan Zurich i'r gweithdy rheolwyr yn 2021. Mae AM wedi cyfrannu at fodiwl e-ddysgu moeseg gorfodol sydd bellach yn cael ei ddatblygu gyda'r Adran Dysgu a Datblygu.</p>	
<p>CYDYMFFURFIO</p>	<p>RHANNOL</p>	<p>HEB GYDYMFFURFIO</p>
<p>6.2.3 A yw'r gweithgarwch archwilio mewnol wedi asesu a yw trefn lywodraethu technoleg gwybodaeth y sefydliad yn cefnogi strategaethau ac amcanion y sefydliad? Mae hwn yn faes lle mae'n bosibl y bydd y PSGA yn gallu defnyddio ffynonellau eraill o sicrwydd.</p>	<p>Dibynnir ar yr asesiadau allanol sy'n ofynnol gan TGCh, gan fod y gwasanaeth yn destun monitro parhaus gan wahanol gyrff e.e. cydymffurfiaeth y Rhwydwaith Gwasanaethau Cyhoeddus (RhGC) â'r Cod Cysylltu (CC). Mae CC yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor ddangos bod y seilwaith yn ddigon diogel ac na fyddai'n peri risg annerbyniol i ddiogelwch y rhwydwaith. Mae hefyd yn angenrheidiol i fodloni gofynion sicrwydd gwybodaeth y RhGC a gwneud nifer o ymrwymadau i sicrhau diogelwch parhaus y rhwydwaith.</p> <p>Mae NTA Monitor Ltd (darparwr blaenllaw o wasanaethau ymgynghoriaeth diogelwch gwybodaeth, archwilio a phrofi treiddiad) hefyd wedi cwblhau Prawf Rhwydwaith Allanol ar systemau'r</p>	

			<p>Cyngor, ac wedi cynnal Archwiliad lechyd TG RhGC ar y safle. Cwblheir prawf cydymffurfio PCI-DSS yn flynyddol.</p> <p>Cynhaliodd archwilwyr arbenigol o Gyngor Sir Caerfyrddin archwiliad TGCh o system TGCh newydd Cyflogres Ceri yn ystod 2017/18, a dychwelodd yn 2018/19 i archwilio systemau ariannol cyfrifiadurol y Cyngor.</p> <p>Ategwyd hyn gan archwiliadau TGCh cyffredinol AM o gydymffurfiaeth o fewn systemau allweddol.</p> <p>Derbyniodd y RhA hyfforddiant a datblygiad gan Mindgrove i fodloni'r gofyniad hwn yn ystod 2019/20.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
2120 Rheoli Risg			
<p>6.2.4 A yw'r gweithgarwch archwilio mewnol wedi gwerthuso effeithiolrwydd prosesau rheoli risg y sefydliad trwy bennu bod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amcanion sefydliadol yn cefnogi ac yn gyson â chenhadaeth y sefydliad? • Risgiau sylweddol yn cael eu nodi a'u hasesu? • Ymatebion risg priodol yn cael eu dewis sy'n cysoni risgiau ag archwaeth risg y sefydliad? • Gwybodaeth risg berthnasol yn cael ei chasglu a'i chyfleu mewn modd amserol ar draws y sefydliad, gan alluogi'r staff, y rheolwyr a'r bwrdd i gyflawni eu cyfrifoldebau? 			<p>Mae gan y Cyngor amcanion strategol clir sy'n cefnogi ei ddatganiad o'i weledigaeth ac sydd wedi'u cymeradwyo gan y Cyngor (Strategaeth Gorfforaethol).</p> <p>Mae risgiau unigol yn cael eu nodi a'u hasesu gan reolwyr yn eu cynlluniau busnes sy'n cael eu monitro a'u hadrodd yn chwarterol a'u hadolygu'n flynyddol. Mae risgiau sylweddol yn cael eu cynnwys yn y gofrestr risg gorfforaethol a adolygir yn chwarterol gan y GA, ac mae'n eitem agenda safonol yn y PLIA. Nodir camau lliniaru i gysoni risgiau ag archwaeth risg y sefydliad. Mae'r fframwaith rheoli risgiau corfforaethol yn cael ei adolygu'n rheolaidd. Fodd bynnag, ni chafodd hyn ei wneud yn ystod 2022/23 am fod y Polisi a'r Fframwaith yn cael eu diweddarau a'u gwella. Mae adolygiad o Risgiau'r Gwasanaethau wedi'u cynnwys yng nghynllun Archwilio Mewnol 2023/24 ac mae adolygiad llawn o'r Fframwaith Rheoli Risgiau wedi'i gynnwys yn y flaenraglen waith.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.2.5 A yw'r gweithgarwch archwilio mewnol wedi gwerthuso'r risgiau sy'n ymwneud â llywodraethu,</p>			<p>Mae AM yn gwerthuso gwasanaethau'r Cyngor yn unol â'r cynllun archwilio blynyddol seiliedig ar risg, neu ar sail</p>

<p>gweithrediadau a systemau gwybodaeth y sefydliad o ran:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyflawni amcanion strategol y sefydliad? • Dibynadwyedd a chywirdeb gwybodaeth ariannol a gweithredol? • Effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd gweithrediadau a rhaglenni? • Diogelu asedau? • Cydymffurfio â chyfreithiau, rheoliadau, polisïau, gweithdrefnau a chontractau? 			<p>asesu risg yn barhaus, ac yn darparu cyngor ac arweiniad priodol a pherthnasol pan gyflwynir systemau a gweithdrefnau newydd. Mae llywodraethu, gweithrediadau a systemau gwybodaeth wedi'u cynnwys yn y rhaglenni archwilio. Adolygir y Fframwaith Llywodraethu yn flynyddol ac mae'r RhCAM yn cyfrannu ato. Cynhelir pob adolygiad gan ystyried nodau ac amcanion y gwasanaethau yn y dyfodol. Mae'r prif systemau ariannol yn destun adolygiad treigl 3 blynedd (yn amlach yn ystod y pandemig oherwydd risgiau ychwanegol e.e. wfh). Mae AM yn asesu digonolrwydd gweithdrefnau i sicrhau bod asedau'r Cyngor yn cael eu diogelu'n ddigonol a bod gwasanaethau'n cydymffurfio â pholisïau, cynlluniau, gweithdrefnau, cyfreithiau a rheoliadau arwyddocaol.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.2.6 A yw'r gweithgarwch archwilio mewnol wedi gwerthuso'r potensial ar gyfer twyll a hefyd sut mae'r sefydliad ei hun yn rheoli'r risg o dwyll? Mae CIPFA wedi cyhoeddi <i>Cod Ymarfer ar Reoli'r Risg o Dwyll a Llygredd</i>, ac mae'n argymhell yn gryf ei fod yn cael ei ddefnyddio fel sail i asesu sut mae awdurdod yn rheoli ei risg o dwyll.</p>			<p>Mae pob archwilydd yn ymwybodol o'r posibilrwydd o ganfod gwallau, twyll neu ddiffyg cydymffurfio o fewn systemau a gweithdrefnau'r Cyngor. Mae'r Cyngor yn benderfynol o anelu at gael diwylliant o onestrwydd ac uniondeb, gwrthwynebu twyll, llygredd a chamymddwyn. Mae ganddo Strategaeth gynhwysfawr ar Atal Twyll, Llwgwrwobrwyo a Llygredd (gan gynnwys Gwyngalchu Arian) sy'n cynnwys cynllun ymateb seiliedig ar ganllawiau CIPFA. Cyflwynwyd y strategaeth hon i'r PLIA i'w chymeradwyo ar 3/6/21. Mae AM yn cyflwyno adroddiad atal twyll blynyddol i'r PLIA ar ddiwedd y flwyddyn. Rhoddodd Zurich sesiwn hyfforddi am foeseg ac atal twyll yng ngweithdy'r Rheolwyr Corfforaethol yn 2021. Mae Archwilio Mewnol wedi cyfrannu at y modiwl e-ddysgu y mae'r Gwasanaeth Dysgu a Datblygu yn ei ddatblygu ar hyn o bryd. Bydd y modiwl hwn yn orfodol i bob gweithiwr.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.2.7 A yw archwilwyr mewnol yn mynd i'r afael â risg yn ystod ymgysylltiadau</p>			

<p>ymgyngori yn unol ag amcanion yr ymgysylltiad? A yw archwilwyr mewnol yn effro i risgiau sylweddol eraill wrth ymgymryd ag ymgysylltiadau ymgynghori? A yw archwilwyr mewnol yn ymgorffori gwybodaeth am y risgiau sy'n codi o ymgysylltiadau ymgynghori yn eu gwerthusiad o brosesau rheoli risg y sefydliad?</p>			<p>Mae risgiau yn sail i bob rhaglen archwilio, gan gynnwys ymgynghoriadau. Mae pob archwilydd yn ymwybodol o'r posibilrwydd o ganfod gwallau, twyll neu ddiffyg cydymffurfio o fewn systemau a gweithdrefnau'r Cyngor. Mae unrhyw risgiau a ganfyddir yn ystod ymgysylltiad ymgynghori yn cael eu hadrodd i'r rheolwyr bryd hynny, gyda champau lliniaru yn cael eu hargymell. Adroddir ymhellach ar y rhain, yn unol â'r broses rheoli risg, os na chymerir camau a bod y risg yn fwy nag archwaeth risg y Cyngor.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.2.8 A yw archwilwyr mewnol yn llwyddo i osgoi rheoli risgiau eu hunain, a fyddai mewn gwirionedd yn arwain at gymryd cyfrifoldeb rheoli, wrth gynorthwyo rheolwyr i sefydlu neu wella prosesau rheoli risg?</p>			<p>Nodir camau i liniaru risgiau canfyddedig mewn adroddiadau archwilio, gydag enw'r swyddog sy'n gyfrifol am roi'r cam ar waith a dyddiad targed ar gyfer ei gwblhau. Mae archwilwyr yn ymwybodol o beidio â chymryd rhan weithredol yn y broses (e.e. grantiau / taliadau uniongyrchol).</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>2130 Rheolaeth</i></p>			
<p>6.2.9 A yw'r gweithgarwch archwilio mewnol wedi gwerthuso digonolrwydd ac effeithiolrwydd y rheolaethau yn nulliau llywodraethu, gweithrediadau a systemau gwybodaeth y sefydliad o ran:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyflawni amcanion strategol y sefydliad? • Dibynadwyedd a chywirdeb gwybodaeth ariannol a gweithredol? • Effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd gweithrediadau a rhaglenni? • Diogelu asedau? • Cydymffurfio â chyfreithiau, rheoliadau, polisïau, gweithdrefnau a chontractau? 			<p>(R6.2.5) Mae AM yn gwerthuso gwasanaethau'r Cyngor yn unol â'r cynllun archwilio blynyddol seiliedig ar risg, neu ar sail asesu risg yn barhaus, ac yn darparu cyngor ac arweiniad priodol a pherthnasol pan gyflwynir systemau a gweithdrefnau newydd. Mae llywodraethu, gweithrediadau a systemau gwybodaeth wedi'u cynnwys yn y rhaglenni archwilio. Cynhelir pob adolygiad gan ystyried nodau ac amcanion y gwasanaethau yn y dyfodol. Mae'r prif systemau ariannol yn destun adolygiad treigl 3 blynedd. Mae AM yn asesu digonolrwydd gweithdrefnau i sicrhau bod asedau'r Cyngor yn cael eu diogelu'n ddigonol a bod gwasanaethau'n cydymffurfio â pholisïau, cynlluniau, gweithdrefnau, cyfreithiau a rheoliadau arwyddocaol.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.2.10 A yw archwilwyr mewnol yn defnyddio gwybodaeth am y rheolaethau a gafwyd yn ystod ymgysylltiadau ymgynghori wrth werthuso prosesau rheoli'r sefydliad?</p>			<p>Mae gwerthuso rheolaethau yn rhan o bob rhaglen archwilio.</p>

CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.3 2200 Cynllunio Ymgysylltiad			
<p>6.3.1 A yw archwilwyr mewnol yn datblygu ac yn dogfennu cynllun ar gyfer pob ymgysylltiad? A yw'r cynllun ymgysylltu yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amcanion? • Cwmpas? • Amseriad? • Dyrannu adnoddau? 			<p>Caiff dogfen gwmpasu ei chreu gan yr archwilydd a'i hanfon at y sawl sy'n cael ei archwilio cyn dechrau ar y gwaith archwilio. Mae amcanion a chwmpas yr archwiliad yn cael eu cynnwys yn y cynllun archwilio (a'r adroddiad archwilio) y rhaglen archwilio a'r ddogfen gwmpasu a chytunir ar amseriad yr archwiliad â'r sawl a archwilir. Rhoddir gwybod i bob archwilydd am yr adnoddau a ddyrennir pan ddyrennir y gwaith iddynt.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.3.2 A yw archwilwyr mewnol yn ystyried y canlynol wrth gynllunio ac ymgysylltu, ac a yw hyn wedi'i ddogfennu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amcanion y gweithgarwch sy'n cael ei adolygu? • Sut mae'r gweithgarwch yn rheoli ei berfformiad? • Y risgiau sylweddol i'r gweithgarwch sy'n cael ei archwilio? • Adnoddau'r gweithgarwch? • Gweithrediadau'r gweithgarwch? • Sut mae effaith bosibl risg yn cael ei chadw i lefel dderbyniol? • Pa mor ddigonol ac effeithiol yw prosesau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth y gweithgarwch o'i gymharu â'r fframwaith neu'r model perthnasol? • Y cyfleoedd ar gyfer gwneud gwelliannau sylweddol i brosesau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth y gweithgarwch? 			<p>Mae risgiau ac adnoddau'r gweithgarwch yn cael eu hystyried yn ystod y cam cynllunio archwiliad; mae amcanion a gweithrediadau'r gweithgarwch yn cael eu hystyried yn y cam cynllunio ac ymgysylltu; ac mae dulliau o leihau unrhyw risgiau canfyddedig, digonolrwydd prosesau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth y gweithgarwch, a'r cyfleoedd i wneud gwelliannau yn cael eu gwerthuso yn ystod yr adolygiad. Cynhelir yr adolygiad trwy ddilyn rhaglen archwilio benodol, gan ddogfennu'r profion gofynnol a'r materion llywodraethu, risg a rheolaeth perthnasol sy'n gymwys. Dim ond pan fydd hyn yn ffurfio rhan o amcan yr archwiliad y caiff y modd y mae'r gweithgarwch yn monitro ei berfformiad ei ystyried. Darperir camau rheoli i'r gweithgaredd os canfyddir unrhyw wendidau yn ei brosesau llywodraethu, rheoli risg a rheoli.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.3.3 Lle mae cynllun ymgysylltu wedi'i lunio ar gyfer archwiliad ar gyfer parti y tu allan i'r sefydliad, a yw'r archwilwyr mewnol wedi sefydlu dealltwriaeth ysgrifenedig gyda'r parti hwnnw ynghylch y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amcanion? • Cwmpas? 			<p>Yr ymgysylltiad allanol diwethaf a dderbyniwyd gan RhCAM oedd adolygiad gan gymheiriaid o Gyngor Sir y Fflint, a chytunwyd ar gytundeb ysgrifenedig clir rhwng y ddau barti. Mae'r RhCAM ar fin cynnal adolygiad allanol o swyddogaeth Archwilio Mewnol Cyngor Sir Ddinbych; yr hyn a</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Cyfrifoldebau a disgwyliadau eraill yr archwilwyr mewnol a'r parti allanol (gan gynnwys cyfyngiadau ar ddsbarthu canlyniadau'r ymgysylltiad a mynediad at gofnodion ymgysylltu)? 			<p>elwir yn adolygiad gan gymheiriaid. Mae'r amcanion a'r cwmpas wedi'u nodi'n glir yn y cytundeb a baratowyd gan Grŵp Prif Archwilwyr Cymru.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.3.4 Ar gyfer ymgysylltiadau ymgynghori, a yw archwilwyr mewnol wedi sefydlu dealltwriaeth gyda'r cleientiaid ymgysylltu ynghylch y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amcanion? • Cwmpas? • Priod gyfrifoldebau'r archwilwyr mewnol a disgwyliadau'r cleient a chleientiaid eraill? <p>Ar gyfer ymgynghoriadau sylweddol, a yw'r ddealltwriaeth hon wedi'i dogfennu?</p>			<p>Fel arfer derbynnir manylion ymgysylltu yn ysgrifenedig mewn e-bost gan y cleient; fel arall, bydd AM nodi'r cwmpas yn y ddogfen gwmpasu.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>2210 Amcanion yr Ymgysylltiad</i></p>			
<p>6.3.5 A gytunwyd ar amcanion ar gyfer pob ymgysylltiad? A yw archwilwyr mewnol wedi cynnal asesiad risg rhagarweiniol o'r gweithgarwch sy'n cael ei adolygu? A yw'r amcanion ymgysylltu yn adlewyrchu canlyniadau'r asesiad risg rhagarweiniol a gynhaliwyd? A yw'r archwilwyr mewnol wedi ystyried tebygolrwydd y canlynol wrth ddatblygu'r amcanion ymgysylltu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gwallau sylweddol? • Twyll? • Heb gydymffurfio? • Unrhyw risgiau eraill? 			<p>Mae amcanion a chwmpas archwiliad wedi'u cynnwys yn y cynllun archwilio. Cynhelir asesiad risg o bob gweithgarwch fel rhan o'r gwaith o lunio'r cynllun archwilio blynyddol seiliedig ar risg. Oni bai bod yr archwiliad yn archwiliad rheolaeth allweddol, er enghraifft, sy'n cael ei gynnal yn rheolaidd ar sail adolygiad treigl 3 blynedd, mae'r rheswm dros gynnwys y gweithgarwch yn y cynllun archwilio yn cael ei ddogfennu. Mae risgiau amrywiol yn cynnwys gwallau, twyll neu heb gydymffurfio yn cael eu hystyried fel rhan o'r asesiad risg wrth lunio'r cynllun archwilio blynyddol. Mae'r ddogfen gwmpasu yn amlinellu'r cwmpas, yr amcanion, yr ystyriaethau o ran twyll a'r blaenoriaethau corfforaethol perthnasol.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.3.6 A yw'r archwilwyr mewnol wedi cadarnhau a yw'r rheolwyr a/neu'r bwrdd wedi sefydlu meini prawf digonol i werthuso a phenderfynu a yw amcanion a nodau sefydliadol wedi'u cyflawni?</p>			<p>Mae'r Cyngor yn destun adolygiadau parhaus. Mae'r fframwaith llywodraethu yn seiliedig ar ganllawiau CIPFA a chaiff ei gwblhau'n flynyddol gyda mewnbwn gan reolwyr ac Aelodau (mewn gweithdy) ac wedi'i</p>

<p>Os barnwyd bod y meini prawf yn ddigonol, a yw'r archwilwyr mewnol wedi defnyddio'r meini prawf wrth werthuso dulliau llywodraethu, rheoli risg a rheolaethau?</p>	<p>gymeradwyo gan y GA, PLIA a'r Cyngor fel rhan o'r Datganiad Cyfrifon. Mae'r fframwaith yn cael ei adolygu'n flynyddol gan AM i gadarnhau y gellir dangos tystiolaeth o effeithlonrwydd, ac mae hyn yn rhan o werthusiad AM o ddulliau llywodraethu, rheoli risg a rheolaethau'r Cyngor.</p>
<p>Os bernir bod y meini prawf yn annigonol, a yw'r archwilwyr mewnol wedi gweithio gyda'r rheolwyr a/neu'r bwrdd i ddatblygu meini prawf gwerthuso priodol? Os cyfeiriwyd at y meini prawf gwerth am arian, a ystyriwyd defnyddio holl brif fathau o adnoddau'r sefydliad, gan gynnwys arian, pobl ac asedau?</p>	<p>Amh – meini prawf yn seiliedig ar ganllawiau CIPFA.</p>
<p>CYDYMFFURFIO RHANNOL HEB GYDYMFFURFIO</p>	
<p>6.3.7 A yw'r amcanion a osodwyd ar gyfer ymgysylltiadau ymgynghori yn mynd i'r afael â phrosesau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fel y cytunwyd gyda'r cleient? A yw'r amcanion a osodwyd ar gyfer ymgysylltiadau ymgynghori yn gyson â gwerthoedd, strategaethau ac amcanion y sefydliad ei hun?</p>	<p>Gosodir amcanion ymgysylltu fesul achos. Bydd y mwyafrif yn cwmpasu un neu bob un o'r prosesau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth, a chytunir arnynt ymlaen llaw gyda'r cleient. Cynhelir pob adolygiad gan gadw mewn cof nodau ac amcanion y gwasanaethau yn y dyfodol.</p>
<p>CYDYMFFURFIO RHANNOL HEB GYDYMFFURFIO</p>	
<p><i>2220 Cwmpas yr Ymgysylltiad</i></p>	
<p>6.3.8 A yw'r cwmpas a sefydlir ar gyfer pob ymgysylltiad yn gyffredinol ddigonol i fodloni amcanion yr ymgysylltiad? A yw'r cwmpas ar gyfer pob ymgysylltiad yn cynnwys ystyried systemau, cofnodion, personél a phriodweddau ffisegol perthnasol? A yw'r ystyriaeth hon yn cynnwys meysydd sydd o dan reolaeth partïon allanol, lle bo'n briodol?</p>	<p>Mae cwmpas ymgysylltiad yn seiliedig ar ei amcanion, ac yn cael ei lunio fesul achos.</p> <p>Mae'r ddogfen gwmpasu yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perchennog y risg • Y cwmpas a'r amcanion • Yr ystyriaethau o ran twyll • Y blaenoriaethau corfforaethol perthnasol.
<p>CYDYMFFURFIO RHANNOL HEB GYDYMFFURFIO</p>	
<p>6.3.9 Lle mae cyfleoedd ymgynghori sylweddol wedi codi yn ystod ymgysylltiad sicrwydd, a luniwyd dealltwriaeth ysgrifenedig benodol o'r amcanion, cwmpas, cyfrifoldebau a disgwyliadau eraill? Lle mae cyfleoedd ymgynghori sylweddol wedi codi yn ystod ymgysylltiad sicrwydd, a gafodd</p>	<p>Pan nodir cyfleoedd ymgynghori, neu gwmpas archwilio pellach yn ystod ymgysylltiad, mae'r gwaith yn cael ei wneud gan AM fel arfer ochr yn ochr â'r archwiliad gwreiddiol (yn enwedig lle mae'r gwaith ychwanegol yn ganlyniad i adolygiad risg). Bydd hyn yn cael ei gyfathrebu'n ysgrifenedig i'r cleient.</p>

canlyniadau'r ymgysylltiad dilynol eu cyfleu yn unol â'r safonau ymgynghori perthnasol?			Bydd canlyniadau'n cael eu cyfleu mewn adroddiad archwilio fel arfer (a all fod yn adroddiad ar wahân i'r un a gyhoeddwyd yn dilyn y gwaith sicrwydd gwreiddiol). Penderfynir ar hyn fesul achos, a defnyddir y dull mwyaf priodol.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.3.10 Ar gyfer pob ymgynghoriad, a oedd cwmpas yr ymgysylltiad yn ddigonol ar y cyfan i fynd i'r afael ag unrhyw amcanion y cytunwyd arnynt? Os datblygodd yr archwilwyr mewnol unrhyw amheuon ynghylch cwmpas ymgysylltiad ymgynghori wrth ymgymryd â'r ymgysylltiad hwnnw, a wnaethant drafod yr amheuon hynny gyda'r cleient ac felly penderfynu a ddylid parhau â'r ymgysylltiad ai peidio?</p> <p>Yn ystod ymgysylltiadau ymgynghori, a aeth yr archwilwyr mewnol i'r afael â'r rheolaethau sy'n gyson ag amcanion yr ymgysylltiadau hynny?</p>			<p>Mae cwmpas ymgysylltiad yn seiliedig ar ei amcanion, ac yn cael ei lunio fesul achos.</p> <p>Mae archwilwyr yn trafod unrhyw amheuon gyda'r RhCAM/RhA/UA. Gwneir penderfyniad ynghylch sut i barhau â'r gwaith, a byddai unrhyw amrywiadau mawr yn cael eu cyfleu i'r cleient.</p> <p>Mae AM yn ystyried y materion llywodraethu, risg a rheolaeth sy'n berthnasol i bob ymgysylltiad.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>2230 Dyrannu Adnoddau ar gyfer Ymgysylltiad</i></p>			
<p>6.3.11 A yw archwilwyr mewnol wedi penderfynu ar y lefel briodol a digonol o adnoddau sydd eu hangen i gyflawni amcanion pob ymgysylltiad yn seiliedig ar:</p> <p>a) Natur a chymhlethdod yr ymgysylltiad unigol?</p> <p>b) Unrhyw gyfyngiadau amser?</p> <p>c) Yr adnoddau sydd ar gael?</p>			<p>Mae pob un o'r tair eitem: natur a chymhlethdod yr ymgysylltiad unigol, cyfyngiadau amser a'r adnoddau sydd ar gael yn cael eu hystyried wrth dyrannu adnoddau ar gyfer ymgysylltiad fel rhan o'r cynllun archwilio.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>2240 Rhaglen Waith yr Ymgysylltiad</i></p>			
<p>6.3.12 A yw archwilwyr mewnol wedi datblygu a dogfennu rhaglenni gwaith sy'n cyflawni'r amcanion ymgysylltu? A yw rhaglenni gwaith yr ymgysylltiad yn cynnwys gweithdrefnau ar gyfer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adnabod gwybodaeth? • Dadansoddi gwybodaeth? • Gwerthuso gwybodaeth? • Dogfennu gwybodaeth? <p>A gafodd rhaglenni gwaith eu cymeradwyo cyn eu gweithredu ar gyfer pob ymgysylltiad?</p>			<p>Mae gan yr Adran AM gyfres o raglenni gwaith archwilio mewnol sy'n cael eu diweddarau'n barhaus, mewn ymateb i unrhyw newidiadau gofynnol.</p> <p>Mae'r rhaglenni'n nodi pa wybodaeth sydd ei hangen a sut y dylid ei dadansoddi a/neu ei gwerthuso. Yna gall yr archwilwyr ddogfennu'r wybodaeth a gasglwyd.</p> <p>Mae angen i bob rhaglen waith geisio cymeradwyaeth RhCAM/RhA/UA cyn ei defnyddio.</p>

Tudalen 401

A gafodd unrhyw addasiadau angenrheidiol ar gyfer rhaglenni gwaith eu cymeradwyo'n brydlon?			Bydd unrhyw addasiadau y bernir eu bod yn angenrheidiol yn cael eu gwneud i raglenni gwaith yn brydlon yn ystod y cam cymeradwyo.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.4 2300 Cyflawni'r Ymgysylltiad			
Mae'r cwestiynau yn yr adran hon yn ceisio cadarnhau bod archwilwyr mewnol yn dadansoddi, gwerthuso a dogfennu gwybodaeth ddigonol, ddibynadwy, berthnasol a defnyddiol i gefnogi canlyniadau a chasgliadau'r ymgysylltiad.			
<i>2310 Adnabod Gwybodaeth</i>			
6.4.1 A yw archwilwyr mewnol yn gyffredinol yn nodi gwybodaeth (digonol, dibynadwy, perthnasol a defnyddiol) sy'n cefnogi canlyniadau a chasgliadau'r ymgysylltiad? Mae gwybodaeth ddigonol yn ffeithiol, yn ddigonol ac yn argyhoeddiadol fel y byddai person call, gwybodus yn dod i'r un casgliadau â'r archwilydd. Gwybodaeth ddibynadwy yw'r wybodaeth orau y gellir ei chael trwy ddefnyddio technegau ymgysylltu priodol. Mae gwybodaeth berthnasol yn cefnogi arsylwadau ac argymhellion yr ymgysylltiad, ac mae'n gyson â'r amcanion ar gyfer yr ymgysylltiad. Mae gwybodaeth ddefnyddiol yn helpu'r sefydliad i gyflawni ei nodau.			Mae angen papurau gwaith clir a chryno, fel y nodir yn y Llawlyfr Archwilio. Mae'r holl bapurau gwaith archwilio yn cael eu hadolygu gan y RhCAM, RhA neu UA i sicrhau bod yr Adran yn cynnal ansawdd gwaith cyson bob amser a bod y safonau gofynnol yn cael eu cyflawni. Ceir tystiolaeth o'r holl ganfyddiadau a chasgliadau trwy wybodaeth ddigonol, ddibynadwy, berthnasol a defnyddiol. Os na ddarperir gwybodaeth ddigonol, anfonir taflen adolygu at yr archwilydd yn gofyn am y wybodaeth ychwanegol / gwaith i'w wneud. Mae gwybodaeth annibynadwy yn cael ei diystyru (oni bai y gellir cyflwyno tystiolaeth). Anwybyddir gwybodaeth amherthnasol heb unrhyw ddefnydd, ac atgoffir archwilwyr o'r gofynion.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>2320 Dadansoddi a Gwerthuso</i>			
6.4.2 A yw archwilwyr mewnol wedi seilio eu casgliadau a'u canlyniadau ymgysylltu ar ddadansoddiadau a gwerthusiadau priodol yn gyffredinol?			Mae'r RhCAM yn ei gwneud yn ofynnol i bapurau gwaith AM fod yn ddigonol, yn gryno ac wedi'u cyfeirio'n ddigonol i sicrhau bod yr holl ganfyddiadau, argymhellion a chasgliadau, a'r farn archwilio gyffredinol, yn cael eu cefnogi, ac yn darparu cofnod clir o'r gwaith a gyflawnwyd. Anfonir taflen adolygu at yr archwilydd yn gofyn am y wybodaeth / gwaith ychwanegol lle na chyflawnir y gofyniad hwn.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.4.3 Yn gyffredinol a yw archwilwyr mewnol wedi parhau i fod yn effro i'r			Mae archwilwyr yn arfer gofal proffesiynol dyladwy trwy fod yn

<p>posibilrwydd o'r canlynol wrth gynnal eu harchwiliadau unigol, ac a yw hyn wedi'i ddogfennu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drwgweithredu bwriadol? • Gwallau neu hepgoriadau? • Gwerth am arian gwael? • Methu â chydymffurfio â pholisi rheoli? • Gwrthdaro buddiannau? 			<p>ymwybodol o'r tebygolrwydd o gamgymeriadau sylweddol, twyll neu ddiffyg cydymffurfio.</p> <p>Bod unrhyw wendidau neu faterion difrifol yn cael eu hadrodd i'r RhCAM neu'r RhA ar unwaith i benderfynu ar y ffordd orau o weithredu; bydd materion eraill yn cael eu dogfennu'n llawn i sicrhau yr eir i'r afael â hwy fel rhan o'r archwiliad.</p> <p>Nodir y gofyniad hwn yn y Llawlyfr Archwilio.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>2330 Dogfennu Gwybodaeth</i></p>			
<p>6.4.4 A yw'r archwilwyr mewnol wedi dogfennu'r wybodaeth berthnasol sydd ei hangen i gefnogi casgliadau a chanlyniadau'r ymgysylltiad? A yw papurau gwaith yn ddigon cyflawn a manwl i alluogi archwilydd mewnol profiadol arall heb gysylltiad blaenorol â'r archwiliad i ganfod pa waith a gyflawnwyd, i'w ail-berfformio os oes angen, ac i gefnogi'r casgliadau y daethpwyd iddynt?</p>			<p>(R6.4.2) Mae'r RhCAM yn ei gwneud yn ofynnol i bapurau gwaith AM fod yn ddigonol, yn gryno ac wedi'u cyfeirio'n ddigonol i sicrhau bod yr holl ganfyddiadau, argymhellion a chasgliadau, a'r farn archwilio gyffredinol, yn cael eu cefnogi, ac yn darparu cofnod clir o'r gwaith a gyflawnwyd.</p> <p>Anfonir taflen adolygu at yr archwilydd yn gofyn am y wybodaeth / gwaith ychwanegol lle na chyflawnir y gofyniad hwn.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.4.5 A yw'r PSGA yn rheoli mynediad at gofnodion ymgysylltu? A yw'r PSGA wedi cael cymeradwyaeth uwch reolwyr a/neu gwnsler cyfreithiol fel y bo'n briodol cyn rhyddhau cofnodion o'r fath i bartïon allanol? A yw'r PSGA wedi datblygu a gweithredu gofynion cadw ar gyfer pob math o gofnodion ymgysylltu?</p>			<p>Mae gan yr Adran AM system ffeilio electronig a rennir; dim ond y RhCAM all gael mynediad at rai cofnodion. Nid yw unrhyw gofnodion o'r fath wedi'u rhyddhau i bartïon allanol. Byddai hyn yn cael ei drafod â'r Swyddog Diogelu Data / SAC – Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu / Swyddog Monitro / Rheolwr Cwynion Corfforaethol a Rhyddid Gwybodaeth fel y bo'n briodol pe byddai cais o'r fath yn dod i law. Mae gan AM bolisi cadw sydd wedi'i gynnwys yn y Llawlyfr Archwilio.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.4.6 A yw'r gofynion cadw ar gyfer cofnodion ymgysylltu yn gyson â chanllawiau'r sefydliad ei hun yn ogystal ag unrhyw ofynion rheoleiddiol neu ofynion eraill?</p>			<p>Mae polisi cadw AM wedi'i ysgrifennu ar y cyd â pholisi rheoli cofnodion corfforaethol y Cyngor, a chanllawiau'r Gymdeithas Rheoli Cofnodion.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>2340 Goruchwyllo'r Ymgysylltiad</i></p>			

<p>6.4.7 A yw pob ymgysylltiad yn cael ei oruchwylio'n briodol i sicrhau bod amcanion yn cael eu cyflawni, bod ansawdd yn cael ei sicrhau a bod staff yn cael eu datblygu? A yw tystiolaeth briodol o oruchwyliaeth yn cael ei dogfennu a'i chadw ar gyfer pob ymgysylltiad?</p>			<p>Goruchwylir archwilwyr gan y RhCAM, RhA neu UA trwy gydol yr archwiliad. Mae'r holl waith yn destun adolygiad ansawdd. Mae pob adroddiad yn cael ei wirio gan y RhCAM cyn ei gyhoeddi. Mae papurau gwaith yn cael eu llofnodi gan yr adolygydd. Mae'r holl adroddiadau terfynol yn cael eu llofnodi gan y RhCAM (neu ddirprwy). Ymdrinnir ag unrhyw faterion perfformiad trwy ddefnyddio Polisi Rheoli Perfformiad Gweithwyr y Cyngor – mae'r RhCAM a'r RhA wedi mynychu'r hyfforddiant rheoli gorfodol ar Grymuso Perfformiad Staff.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.5 2400 Cyfathrebu Canlyniadau</p>			
<p>Mae'r cwestiynau yn yr adran hon yn ceisio cadarnhau bod archwilwyr mewnol yn cyfathrebu canlyniadau'r ymgysylltiadau mewn ffordd briodol.</p>			
<p><i>2410 Meini Prawf ar gyfer Cyfathrebu</i></p>			
<p>6.5.1 A yw'r cyfathrebu ynghylch canlyniadau ymgysylltu yn cynnwys y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amcanion yr ymgysylltiad? • Cwmpas yr ymgysylltiad? • Casgliadau perthnasol? • Argymhellion a chynlluniau gweithredu, os yn briodol? 			<p>Fel arfer mae adroddiad archwilio yn amlinellu amcanion yr adolygiad, y dull archwilio (h.y. cwmpas), crynodeb o'r canfyddiadau (i gynnwys canlyniadau cadarnhaol), barn sicrwydd (casgliad) a chynllun gweithredu i ddogfennu'r camau gweithredu sydd eu hangen i fynd i'r afael ag unrhyw wendidau a ganfuwyd yn y gwasanaeth / system (lle bo angen).</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.5.2 A yw archwilwyr mewnol yn gyffredinol yn trafod cynnwys yr adroddiadau terfynol drafft gyda'r lefelau priodol o reolwyr i gadarnhau cywirdeb ffeithiol, ceisio sylwadau a chadarnhau'r camau rheoli y cytunwyd arnynt?</p>			<p>Trefnir cyfarfod ymadael i drafod pob adroddiad archwilio drafft cyn ei gyhoeddi, i sicrhau ei fod yn ffeithiol gywir a bod y rheolwyr yn cytuno ar y camau gweithredu, pwy sy'n gyfrifol am bob cam gweithredu gyda'r dyddiad targed ar gyfer ei roi ar waith, ac a ydynt am gynnwys unrhyw sylwadau pellach.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.5.3 Os oes argymhellion a chynllun gweithredu wedi'u cynnwys, a yw argymhellion yn cael eu blaenoriaethu yn ôl risg? Os yw argymhellion a chynllun gweithredu wedi'u cynnwys, a yw'r cyfathrebu hefyd yn nodi'r cytundebau y daethpwyd iddynt eisoes gyda'r rheolwyr ynghyd ag amserlenni priodol?</p>			<p>Mae'r camau gweithredu wedi'u graddio: haeddu sylw, cymedrol, arwyddocaol neu sylfaenol (yn dibynnu ar y risg ariannol a gweithredol i'r gwasanaeth / Cyngor). Mae'r cynllun gweithredu yn nodi a gytunwyd ar gamau gweithredu gyda'r rheolwyr (ac unrhyw sylwadau y dymunant eu nodi fel y bo'n</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

<p>Os oes unrhyw feysydd o anghytuno rhwng yr archwilydd mewnol a'r rheolwyr na ellir eu datrys trwy drafodaeth, a yw'r rhain yn cael eu cofnodi yn y cynllun gweithredu a'r risg weddilliol wedi'i hamlygu?</p>			<p>berthnasol), pwy yw'r swyddog sy'n gyfrifol am roi pob cam gweithredu ar waith, a'r dyddiad targed ar gyfer gweithredu.</p> <p>Nodir unrhyw anghytundeb yn y cynllun gweithredu, ac os bernir bod y cam gweithredu yn sylfaenol neu'n arwyddocaol, caiff ei amlygu fel risg i'r uwch reolwyr a'r PLIA.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.5.4 Yn amodol ar ofynion cyfrinachedd a chyfyngiadau eraill ar adrodd, a yw cyfathrebiadau yn datgelu'r holl ffeithiau perthnasol sy'n hysbys iddynt yn eu hadroddiadau archwilio a allai, os na chânt eu datgelu, ystumio eu hadroddiadau neu guddio arfer anghyfreithlon?</p> <p>Pan gyhoeddir barn neu gasgliad, a gaiff disgwyliadau uwch reolwyr, y bwrdd a rhanddeiliaid eraill eu hystyried?</p>			<p>Mae'r holl ganfyddiadau a chasgliadau perthnasol yn cael eu cofnodi mewn adroddiadau.</p> <p>Mae pob adroddiad archwilio yn cynnwys barn yr archwilydd sydd wedi'i graddio: uchel, sylweddol, cymedrol neu isel (yn dibynnu ar nifer y camau gweithredu gofynnol a'u safle risg).</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.5.5 Dylai safbwyntiau gael eu hategu gan wybodaeth ddigonol, ddibynadwy, berthnasol a defnyddiol (yn unol ag ymatebion i gwestiynau ar gyfer SAMSC 2300).</p> <p>Lle bo'n briodol, a yw cyfathrebiadau ymgysylltu yn cydnabod perfformiad boddhaol y gweithgarwch dan sylw?</p>			<p>Gweler pwynt 6.4.1</p> <p>Cyhoeddir memo sy'n rhoi barn sicrwydd 'uchel' ar gyfer adolygiad boddhaol sy'n arwain at 'ddim angen camau gweithredu'. Mae hefyd yn cynnwys cwmpas y gwaith i amlygu unrhyw gyfyngiadau i'r adolygiad.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.5.6 Pan fydd canlyniadau ymgysylltu wedi'u rhyddhau i bartïon y tu allan i'r sefydliad, a yw'r cyfathrebu yn cynnwys cyfyngiadau ar ddisbarthu a defnyddio'r canlyniadau?</p>			<p>Amh – ni ryddheir adroddiadau i bartïon allanol.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.5.7 Lle bu'n ofynnol i'r PSGA roi sicrwydd i sefydliadau partneriaeth eraill, neu gyrff hyd braich megis cwmnïau masnachu, a yw'r risgiau o wneud hynny wedi'u rheoli'n effeithiol, gan roi sylw i brif gyfrifoldeb y PSGA i reoli'r sefydliad y maent yn gweithio ar ei gyfer i ddarparu gwasanaethau archwilio mewnol?</p>			<p>Amh – dim gwaith o'r fath wedi'i wneud. (Mae cyfrif yr harbwr yn rhan o weithgarwch y Cyngor).</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p><i>2420 Ansawdd Cyfathrebu</i></p>			

6.5.8 A yw cyfathrebu archwilio mewnol yn gywir, yn wrthrychol, yn glir, yn gryno, yn adeiladol, yn gyflawn ac yn amserol?			Cadarnheir cywirdeb adroddiadau cyn eu cyhoeddi; rhaid i'r holl ganfyddiadau gael eu cefnogi gan dystiolaeth, ac felly maent yn wrthrychol; mae adroddiadau yn glir ac yn gryno gan nad ydynt yn cynnwys unrhyw wybodaeth ddiangen; bwriad y cynllun gweithredu yw bod yn adeiladol gan ei fod yn cynnig camau gweithredu i wella unrhyw wendidau a ddarganfuwyd. Y nod yw cyhoeddi adroddiadau o fewn 10 diwrnod i ddiwedd y gwaith maes archwilio. Ar gyfartaledd, cyflawnir hyn yn unol â'r Dangosyddion Perfformiad.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>2421 Gwallau a Hefgoriadau</i>			
6.5.9 Os yw cyfathrebu terfynol yn cynnwys gwall neu hepgoriad sylweddol, a yw'r PSGA wedi cyfleu'r wybodaeth gywir i bob parti a dderbyniodd y cyfathrebu gwreiddiol?			Os caiff adroddiad archwilio drafft ei ddiwygio, anfonir y fersiwn wedi'i diweddarau i'r holl dderbynwyr ar y rhestr ddosbarthu wreiddiol.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>2430 Defnydd o 'Wedi'i Gynnal yn Unol â'r Safonau Rhyngwladol ar gyfer Arfer Proffesiynol Archwilio Mewnol'</i>			
6.5.10 Ai dim ond os yw canlyniadau'r RhSAG yn cefnogi datganiad o'r fath y mae'r archwilwyr mewnol yn adrodd bod ymgysylltiadau 'wedi'u cynnal yn unol â SAMSC'?			Amh – ni ddefnyddir y datganiad ar hyn o bryd.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>2431 Datgelu bod Ymgysylltiad Heb Gydymffurfio</i>			
6.5.11 Lle mae unrhyw ddiffyg cydymffurfio â SAMSC wedi effeithio ar ymgysylltiad penodol, a yw cyfathrebu'r canlyniadau yn datgelu'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> • Egwyddor neu reol ymddygiad y Cod Moeseg neu'r Safon(au) na chyflawnwyd cydymffurfiaeth lawn â nhw? • Y rheswm/rhesymau dros beidio â chydymffurfio? • Effaith peidio â chydymffurfio ar yr ymgysylltiad a chanlyniadau'r ymgysylltiad? 			Amh – dim digwyddiad o'r fath wedi'i gofnodi.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>2440 Lledaenu Canlyniadau</i>			

6.5.12 A yw'r PSGA wedi penderfynu ar gylchrediad adroddiadau archwilio o fewn y sefydliad, gan ystyried cyfrinachedd a gofynion deddfwriaethol?			Fel arfer bydd adroddiadau wedi'u cyfyngu i reolwr y gwasanaeth a archwiliwyd (sydd fel arfer yn gyfrifol am roi'r camau gofynnol ar waith), yn ogystal â'r SAC priodol. Mae'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd wedi'i gynnwys ar y rhestr ddosbarthu ar gyfer yr archwiliadau sy'n gysylltiedig â'r risgiau yn y Gofrestr Risgiau Corfforaethol.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.5.13 A yw'r PSGA wedi cyfleu canlyniadau'r ymgysylltiad i bob parti priodol?			Mae'r rhestr ddosbarthu yn cael ei gwirio yn ystod y cyfarfod ymadael, a'i nodi yn yr adroddiad, felly mae unrhyw hepgoriadau'n cael eu canfod fel arfer.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.5.14 Cyn rhyddhau canlyniadau ymgysylltu i bartion y tu allan i'r sefydliad, a oedd y PSGA wedi: <ul style="list-style-type: none"> • Asesu'r risg bosibl i'r sefydliad • Ymgynghori ag uwch reolwyr a/neu gwmsler cyfreithiol fel y bo'n briodol? • Lledaenu rheolaeth trwy gyfyngu ar y defnydd o'r canlyniadau? 			Ddim yn berthnasol – dim adroddiadau wedi'u rhyddhau i bartion allanol.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.5.15 Lle nodwyd unrhyw faterion llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth arwyddocaol yn ystod ymgysylltiadau ymgynghori, a gafodd y rhain eu cyfleu i'r uwch reolwyr a'r bwrdd?			Mae unrhyw gamau gweithredu sylfaenol ac arwyddocaol sydd eu hangen yn cael eu hadrodd yn chwarterol yn adroddiad cynnydd y RhCAM i'r PLIA, y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr Statudol.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<i>2450 Barn Gyffredinol</i>			
6.5.16 A yw'r PSGA wedi rhoi barn archwilio mewnol flynyddol? A yw'r farn archwilio mewnol flynyddol yn dod i gasgliad ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth y sefydliad? A yw'r farn archwilio mewnol flynyddol yn ystyried disgwyliadau uwch reolwyr, y bwrdd a rhanddeiliaid eraill? A yw'r farn archwilio mewnol flynyddol wedi'i hategu gan wybodaeth ddigonol, ddibynadwy, berthnasol a defnyddiol (gan ystyried yr atebion i'r cwestiynau ar SAMSC 2300)?			Mae'r farn wedi'i chynnwys yn Adroddiad Blynyddol y RhCAM i'r PLIA. Mae'r farn yn seiliedig ar y gwaith a wnaed a'r sicrwydd a ddarparwyd yn ystod y flwyddyn, ar fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth y Cyngor. Cefnogir y farn gan wybodaeth ddigonol, ddibynadwy, berthnasol a defnyddiol – gweler pwynt 6.4.1. Mae'r Adroddiad Blynyddol hefyd yn cyfeirio at y map sicrwydd ac mae'n nodi'r ffynonellau eraill o sicrwydd sy'n cefnogi'r farn.
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

<p>6.5.17 A yw'r cyfathrebu yn nodi'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cwmpas y farn, gan gynnwys y cyfnod y mae'r farn yn berthnasol iddo? • Unrhyw gyfyngiadau cwmpas? • Ystyried yr holl brosiectau cysylltiedig gan gynnwys y ddibyniaeth ar ddarparwyr sicrwydd eraill? • Y fframwaith risg neu reolaeth neu feini prawf eraill a ddefnyddir fel sail i'r farn gyffredinol? <p>Os rhoddir barn archwilio mewnol amodol neu anffafriol, a nodir y rhesymau dros y farn honno?</p> <p>A yw'r PSGA wedi cyflwyno adroddiad blynyddol y gall y sefydliad ei ddefnyddio i lywio ei ddatganiad llywodraethu?</p>	<p>Mae Adroddiad Blynyddol y RhCAM yn gorffen gyda'r farn. Rhoddir y farn ar gyfer bob blwyddyn ariannol, ac mae'n seiliedig ar nifer a chwmpas yr adolygiadau a'r camau dilynol a gwblhawyd, y sicrwydd a roddwyd (gan gynnwys unrhyw sicrwydd gan ddarparwyr eraill y dibynnir arno), a'r camau a gymerwyd gan reolwyr (yn enwedig y camau hynny yr ystyrir eu bod yn sylfaenol ac arwyddocaol). Mae'r farn yn cyfrannu at Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor.</p>			
<table border="1"> <tr> <td style="background-color: #92d050;">CYDYMFFURFIO</td> <td>RHANNOL</td> <td>HEB GYDYMFFURFIO</td> </tr> </table>	CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO		
<p>6.5.18 A yw'r adroddiad blynyddol yn ymgorffori'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Barn yr archwiliad mewnol blynyddol? • Crynodeb o'r gwaith sy'n cefnogi'r farn? • Datgelu unrhyw amodau i'r farn? • Y rhesymau dros unrhyw amodau i'r farn? • Datgelu unrhyw namau neu gyfyngiadau yn y cwmpas? • Cymhariaeth neu waith a wnaed mewn gwirionedd â'r gwaith a gynlluniwyd? • Datganiad ar gydymffurfio â SAMSC? • Canlyniadau'r RhSAG? • Cynnydd yn erbyn unrhyw gynlluniau gwella sy'n deillio o'r RhSAG? • Crynodeb o berfformiad y gweithgarwch archwilio mewnol yn erbyn ei fesurau perfformiad a thargedau? • Unrhyw faterion eraill y mae'r PSGA yn barnu eu bod yn berthnasol i baratoi'r datganiad llywodraethu? 	<p>Mae'r farn AM flynyddol wedi'i chynnwys yn Adroddiad Blynyddol y RhCAM i'r PLIA.</p> <p>Mae crynodeb o'r gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn sy'n cefnogi'r farn flynyddol wedi'i gynnwys yn yr adroddiadau cynnydd chwarterol a'r Adroddiad Blynyddol i'r PLIA.</p> <p>Ni ddarparwyd amodau yn ystod 2022/23.</p> <p>Mae unrhyw namau neu gyfyngiadau o ran cwmpas yn cael eu dwyn ar sylw'r PLIA e.e. cyfyngiadau o ran adnoddau. Cynhwysir cymhariaeth neu waith a wnaed mewn gwirionedd yn erbyn y cynllun gwreiddiol.</p> <p>Mae canlyniadau'r hunanasesiad yn erbyn SAMSC wedi'u cynnwys gyda'r cynllun gwella dilynol.</p> <p>Mae crynodeb o berfformiad Archwilio Mewnol yn ystod y flwyddyn wedi'i gynnwys yn yr adroddiad, fel y'i defnyddir gan grŵp meincnodi archwilio CIPFA, a mesurau ansawdd eraill sy'n rhan o'r RhGSA.</p> <p>Mae cynnydd yn erbyn cynllun gwella'r flwyddyn yn cael ei nodi'n chwarterol ac yn flynyddol. Nodir unrhyw faterion eraill y mae'r RhCAM yn eu hystyried yn berthnasol.</p>			
<table border="1"> <tr> <td style="background-color: #92d050;">CYDYMFFURFIO</td> <td>RHANNOL</td> <td>HEB GYDYMFFURFIO</td> </tr> </table>	CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO		

6.6 2500 Monitro Cynnydd			
<p>Mae'r cwestiynau yn yr adran hon yn ceisio cadarnhau bod system ar waith i fonitro effeithiolrwydd canlyniadau cyfathrebu archwilio i reolwyr, gan gynnwys gweithgarwch dilynol priodol pan na chymerir unrhyw gamau gan reolwyr.</p> <p>A yw'r PSGA wedi sefydlu proses i fonitro a dilyn camau rheoli i sicrhau bod y camau y cytunwyd arnynt wedi'u gweithredu'n effeithiol neu fod uwch reolwyr wedi derbyn y risg o beidio â chymryd camau?</p>			
<p>6.6.1 Lle mae materion wedi codi yn ystod y broses ddilynol (er enghraifft, lle na weithredwyd camau y cytunwyd arnynt), a yw'r PSGA wedi ystyried diwygio'r farn archwilio mewnol?</p> <p>A yw canlyniadau monitro camau rheoli yn llywio'r gwaith o gynllunio gwaith archwilio yn y dyfodol yn seiliedig ar risg?</p>		<p>Mae gan yr Adain AM raglen a thaenlen fonitro ar gyfer Camau Gweithredu Rheolwyr lle mae'r cynnydd a wneir o ran rhoi'r camau a gytunwyd arnynt ar waith yn cael ei fonitro a'i ddiweddarau. Mae adroddiad am y camau gweithredu gan reolwyr yn cael ei gyflwyno i'r PLIA bob 6 mis.</p> <p>Mae gan yr adain hefyd broses ar gyfer archwiliadau dilynol a lle bo'n bosibl, cynhelir archwiliadau dilynol unwaith y bydd pob dyddiad targed wedi'i gyrraedd (fel arall, yn ystod y flwyddyn ariannol ganlynol).</p> <p>Caiff barn Archwilio Mewnol ei hail-asesu yn unol â chanlyniadau'r archwiliadau dilynol.</p> <p>Mae'r canlyniadau hyn yn cyfrannu yn y dyfodol at gynlluniau archwilio sy'n seiliedig ar risg.</p>	
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
<p>6.6.2 A yw'r gweithgarwch archwilio mewnol yn monitro canlyniadau ymgysylltiadau ymgynghori fel y cytunwyd gyda'r cleient?</p>		<p>Os ymgynghorir ag AM e.e. gweithredu system newydd, fel arfer cytunir gyda chleientiaid bod archwiliad yn cael ei gynllunio yn ddiweddarach pan fydd y system yn weithredol.</p>	
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	
6.7 2600 Cyfathrebu Derbyn Risgiau			
<p>Mae'r adran hon yn ystyried y trefniadau sy'n gymwys os yw'r PSGA wedi dod i'r casgliad bod y rheolwyr wedi derbyn lefel o risg a allai fod yn annerbyniol i'r sefydliad.</p> <p>Mae disgwyl i sefyllfaoedd o'r fath fod yn brin. Mae SAMSC 2600 yn nodi gofynion</p>			

Tudalen 409

cyfathrebu ar gyfer y PSGA. Nid cyfrifoldeb y PSGA yw datrys y risg.			
<p>6.7.1 Os yw'r PSGA wedi dod i'r casgliad bod y rheolwyr wedi derbyn lefel o risg a allai fod yn annerbyniol i'r sefydliad, a yw ef neu hi wedi trafod y mater gyda'r uwch reolwyr?</p> <p>Os yw'r PSGA, ar ôl trafod ag uwch reolwyr, yn parhau i ddod i'r casgliad y gallai lefel y risg fod yn annerbyniol i'r sefydliad, a yw ef neu hi wedi cyfleu'r sefyllfa i'r bwrdd?</p>			<p>Mae unrhyw anghytundeb ynghylch derbyn risg rhwng yr archwilydd a'r rheolwyr yn cael ei nodi yng nghynllun gweithredu'r adroddiad; ac os bernir bod y cam gweithredu a argymhellir yn sylfaenol neu'n arwyddocaol, caiff ei ddwyn at sylw'r uwch reolwyr a'r PLIA.</p>
CYDYMFFURFIO	RHANNOL	HEB GYDYMFFURFIO	

Tudalen 410

Cydymffurfio â Safonau Canlyniadol:

Cydymffurfio â'r Safonau	Cydymffurfiaeth 2021/22			Cyfanswm
	Ie	Rh	Na	
1. Cenhadaeth Archwilio Mewnol	1			1
2. Diffiniad o Archwilio Mewnol	2			2
3. Egwyddorion Craidd	10			10
4. Cod Moeseg	5			5
5. Safonau Priodoledd				
1000 Pwrpas, Awdurdod a Chyfrifoldeb	4			4
1100 Annibyniaeth a Gwrthrychedd	21			21
1200 Hyfedredd a Gofal Proffesiynol Dyladwy	9	1		10
1300 Sicrhau Ansawdd a Gwella	15			15
6. Safonau Perfformiad				
2000 Rheoli Gweithgarwch Archwilio Mewnol	17			17
2100 Natur y Gwaith	10			10
2200 Cynllunio Ymgysylltiad	12			12
2300 Cyflawni'r Ymgysylltiad	7			7
2400 Cyfathrebu Canlyniadau	18			18
2500 Monitro Cynnydd	2			2
2600 Cyfathrebu Derbyn Risgiau	1			1
Cyfanswm	134 99%	1 1%	0 -	135 100%

Tudalen 411

Cynllun Gwella Canlyniadol (2022/23):

Cyf	Cydymffurfio â'r Safon	Camau Gweithredu Gofynnol	Dyddiad Targed
Safon 1210	5.3.1 A oes gan y PSGA gymhwyster proffesiynol, fel CMIIA/CCAB neu gymhwyster cyfatebol? Mae'r RhCAM yn astudio ar gyfer Tystysgrif Archwilio Mewnol IIA ar hyn o bryd.	RhCAM i ennill cymhwyster proffesiynol CMIIA.	O fewn 3 blynedd i'r apwyntiad

Mae'r dudalen yn wag yn fwriadol

Cyngor Sir CEREDIGION County Council

ADRODDIAD I'R:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD:	27^{ain} Medi 2023
LLEOLIAD:	O bell trwy Gynhadledd Fideo
TEITL:	Adroddiad Blynyddol o sylwadau Canmoliaeth, Cwynion a cheisiadau Rhyddid Gwybodaeth (2022-2023)
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Rhoi trosolwg cynhwysfawr i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu o weithgarwch Canmoliaeth, Cwynion a cheisiadau Rhyddid Gwybodaeth (gan gynnwys Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol) a dderbyniwyd gan yr Awdurdod yn ystod 2022 - 2023. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn darparu gwybodaeth am gwynion a gyfeiriwyd at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn ystod y cyfnod adrodd.
	Ynghyd â'r adroddiad ceir dogfennau perthnasol (a restrir fel atodiadau isod) sy'n cynnwys copi o Lythyr Blynyddol yr Ombwdsmon, wedi'i ddyddio 17 Awst 2023.
Ar Gyfer:	Gwybodaeth
PORTFFOLIO'R CABINET AC AELOD O'R CABINET:	Y Cynghorydd Bryan Davies, Arweinydd

Cyflwyniad

Mae'r adroddiad hwn yn darparu gwybodaeth yn ymwneud â gweithgaredd Canmoliaeth, Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth y Cyngor rhwng 1 Ebrill 2022 a 31 Mawrth 2023. Rhestrir yr adroddiad ei hun fel **Atodiad 1** ac mae'n cynnwys gwybodaeth benodol am nifer a math y ganmoliaeth a dderbyniwyd, y gwahanol gamau cwynion, perfformiad a chanlyniadau sy'n ymwneud â'r rhain a gwybodaeth am gydymffurfio â deddfwriaeth Rhyddid Gwybodaeth a Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol.

Mae adroddiad sy'n manylu ar ganmoliaeth a chwynion mewn perthynas â'r Gwasanaethau Cymdeithasol wedi'i gynnwys fel **Atodiad 2**, a darperir gwybodaeth am y gwersi a ddysgwyd o ganlyniad i gwynion (corfforaethol) yn **Atodiad 3**. Mae'r prif adroddiad yn cynnwys adran am y cyswllt a dderbyniwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ("yr Ombwdsmon") yn ystod y cyfnod adrodd. Mae Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon at y Cyngor wedi'i gynnwys fel **Atodiad 4**, ac mae hyn yn rhoi rhagor o fanylion am holl weithgarwch yr Ombwdsmon ar gyfer Ceredigion, yn ogystal ag ar gyfer cynghorau eraill ledled Cymru..

Dyma'r pedwerydd adroddiad yn olynol lle na ddechreuwyd ymchwiliadau Ombwdsmon nac adroddiadau ffurfiol mewn perthynas â chwynion a wnaed yn erbyn y Cyngor. Er bod llai o

atgyfeiriadau gan yr Ombwdsmon yn ystod y flwyddyn adrodd hon, mae gan y Cyngor cyfradd cyson uchel o Setliadau Datrysiad Cynnar/Gwirfoddol.

Cydnabyddir felly bod heriau'n parhau mewn perthynas â chymhlethdod y cwynion a dderbyniwyd, cynnydd cyffredinol mewn gweithgarwch sy'n ymwneud â chwynion, ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth, atgyfeiriadau Ombwdsmon ac atgyfeiriadau at Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth, yn ogystal â'r heriau sy'n gysylltiedig â darpariaeth y Tîm Cwynion a'r Rhyddid Gwybodaeth ei hun. Mae'n anochel bod yr heriau hyn wedi cael effaith ar allu'r Cyngor i gyflawni ei amcanion perfformiad mewn perthynas ag amserlenni rhagnodedig.

Trosolwg Bras:

↑ **465** Canmoliaeth a dderbyniwyd

↑ **403** Ymholiadau a broseswyd gan y Gwasanaeth Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth

↑ **144** Y cwynion a dderbyniwyd: **Cyfnod 1 = 96**

Cyfnod 2 = 48

↓ **35** 'Cysylltiadau' a dderbyniwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

↑ **882** Ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth a Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol wedi'u prosesu gan y Gwasanaeth Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth

Crynodeb

- Cafwyd llawer mwy o Ganmoliaeth yn ystod y cyfnod adrodd hwn. Mae gwella'r ffordd y caiff canmoliaeth eu cyflwyno yn parhau i fod yn waith y mae angen i'r Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth ei wneud, ond mae hyn yn cael ei ohirio oherwydd cyfyngiadau capasiti.
- Derbyniodd y gwasanaeth llawer mwy o ymholiadau-llawer ohonynt nail ai wedi'u dyrannu i'r meysydd gwasanaeth i'w datrys yn rhagweithiol, neu roedd angen ymatebion ffurfiol er mwyn egluro pam na ellid ymdrin â materion o'r fath o dan y gweithdrefnau cwynion.
- Mae'n werth nodi mai nifer y cwynion a dderbyniwyd gan y Cyngor oedd y trydydd isaf yng Nghymru.
- Mae angen llawer iawn o waith i atal cwynion Cyfnod 1 rhag cynyddu i Gyfnod 2 yn ddiangen oherwydd na fu'n bosibl ymateb o fewn yr amser penodedig o ddeg diwrnod gwaith.
- Mae cydymffurfio a'r amser sydd wedi enodi yng Nghyfnod 2 hefyd angen sylw, ynghyd a'r diffygionwrth ymdrin a chwynion a gafodd eu cyfeirio at yr Ombwdsmon. Mae'r Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth yn parhau i wynebu'r heriau o gyrraedd y galw cynyddol yn y nifer o ganmoliaeth, cwynion a cheisiadau rhyddid gwybodaeth.
- Fel y nodwyd uchod, roedd llai eu cyfeirio wrth yr Ombwdsmon na'r llynedd, ond noder mai nifer y Setliadau Datrysiad Cynnar / Gwirfoddol yw'r uchaf yng Nghymru.
- Cwynion dros faterion Casglu Gwastraff a materion Cynllunio yw'r rhesymau pennaf dros gwynion o hyd,; fodd bynnag, mae'r gwasanaethau hyn yn fwy tebygol o dderbyn cwynion ac felly rhaid ystyried y cyd-destun a lefel y gweithgarwch a wneir gan y ddau faes yma.

Tudalen 415

- Roedd cydymffurfiaeth ag amserlenni Rhyddid Gwybodaeth a Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol ar ei lefel isaf o ran y rheiny a adroddwyd, sef 54% a 44%. Mae llawer o waith yn cael ei wneud i wella hyn.

Meysydd i ffocysu arnynt

- Gwella ymlyniad gyda'r amser a benodwyd ar gyfer cwynion a pholisïau/deddfwriaeth Rhyddid Gwybodaeth/Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol
- Cryfhau gwydnwch o fewn y Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth
- Atgyfnerthu'r egwyddor bod cwynion yn gyfrifoldeb ar hyd y Cyngor
- Darparu rhaglen hyfforddi gynhwysfawr ar ymdrin â chwynion
- Gwella system ar gyfer derbyn canmoliaeth a data ynghylch gwersi a ddysgwyd
- Parhau gydag ymagwedd agored, dryloyw ac sy'n rhoi'r cyhoedd yn ganolbwynt wrth ddatrys pryderon

Argymhellion: Nodi cynnwys Adroddiad Blynyddol Canmoliaeth, Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth 2022-2023, yr atodiadau ategol, ac i nodi cynnwys Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon ar gyfer 2022-2023.

Rheswm(au) dros yr Argymhelliad(au): Rhoi gwybod i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am y gwaith sy'n cael ei wneud gan y Tîm Cwynion a'r Rhyddid Gwybodaeth

Atodiadau:

Atodiad 1
Adroddiad Blynyddol ar gyfer Canmoliaeth, Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth 2022-2023

Atodiad 2
Adroddiad Canmoliaeth a Chwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol 2022-2023

Atodiad 3
Gwybodaeth am Wersi a Ddysgwyd yn sgîl cwynion

Atodiad 4
Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon: 2022–2023

Atodiad 5
Gwybodaeth am Ddatrysiad Cynnar/Aneddiadau Gwirfoddol y cytunwyd arnynt gyda'r Ombwdsmon.

Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Alun Williams, Swyddog Arweiniol Corfforaethol ar gyfer Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd

Swyddog Adrodd: Marie-Neige Hadfield, Rheolwr Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth

Dyddiad: 7fed Medi 2023

Adroddiad Canmoliaeth, Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

2022 – 2023

Cynnwys

1. Cyflwyniad	Tudalennau 3-4
2. Canmoliaeth a dderbyniwyd	Tudalennau 5-6
3. Data a Dadansoddiad Cwynion	Tudalennau 7-10
4. Cwynion i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	Tudalen10- 11
5. Ceisiadau a dderbyniwyd o dan y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth (DRhG) a'r Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol (RhGA)	Tudalennau 11-12
6. Atodiadau <ul style="list-style-type: none"> - Atodiad 2: Adroddiad Canmoliaeth a Chwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol 2022-2023 - Atodiad 3: Adnabod Gwersi o Gwynion - Atodiad 4: Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon - Atodiad 5: Crynodebau Datrysiad Cynnar yr Ombwdsmon / Datrysiadau Gwirfoddol 	

1. Cyflwyniad

- 1.1 Bydd yr adroddiad hwn yn darparu gwybodaeth am nifer y **Canmoliaeth, Cwynion** a Cheisiadau gwybodaeth a dderbyniwyd o dan **Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth (DRhG) 2000**, a **Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol (RhGA) 2004** yn ystod y cyfnod rhwng 1 Ebrill 2022 a 31 Mawrth 2023.
- 1.2 Bydd rhannau o'r adroddiad yn canolbwyntio ar reolaeth a pherfformiad pob un o rwymedigaethau statudol a gweithdrefnol y Cyngor mewn perthynas â rheoli cwynion a mynediad at hawliau gwybodaeth sydd yn disgyn oddi fewn i gyfrifoldeb y Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth. Mae'r ddeddfwriaeth/polisiâu amrywiol wedi'u hamlinellu isod:
- * **Polisi Pryderon a Chwynion Enghreifftiol (Corfforaethol) 2020**
  - * **Rheoliadau Gweithdrefn Gwynion Gwasanaethau Cymdeithasol (Cymru) 2014**
  - * **Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 (DRhG)**
  - * **Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004 (RhGA)**
- 1.3 Mae'r Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth yn dîm bach, sy'n cynnwys 3.8 aelod o staff, ac mae'n gyfrifol am y swyddogaeth weinyddol o dan y ddeddfwriaeth a'r polisiâu uchod, gan gynnwys unrhyw achosion a gyfeiriwyd at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ("yr Ombwdsmon"). Mae'r Tîm Cwynion a rhyddid Gwybodaeth yn darparu cyngor, cymorth a chefnogaeth i swyddogion y Cyngor ar lefel gorfforaethol, yn ogystal ag i ysgolion - o dan gytundeb partneriaeth.
- 1.4 Yn dilyn ffurfio'r **Awdurdod Safonau Cwynion (ASC)** o dan **Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019**, mae'n ofynnol i bob awdurdod cyhoeddus ledled Cymru gyflwyno eu gweithgarwch cwynion i'r ASC bob chwarter. Mae'r wybodaeth hon ar gael am ddim ar wefan yr Ombwdsmon.
- 1.5 Mae'r Cyngor yn parhau i weithio'n gadarnhaol gyda'r Ombwdsmon a bydd Adran 4 yr adroddiad hwn yn rhoi manylion y **cwynion a gyfeiriwyd at yr Ombwdsmon** yn ystod y flwyddyn adrodd hon. Mae'n werth nodi mai dyma'r pedwerydd cyfnod adrodd yn olynol lle na lansiwyd ymchwiliadau ffurfiol i gŵyn yn erbyn Cyngor Sir Ceredigion. Fodd bynnag, cydnabyddir bod y Cyngor wedi profi y nifer uchaf o achosion sydd angen ymyrraeth gan yr Ombwdsmon (o'i gymharu ag Awdurdodau Lleol eraill). Cyfeirir at achosion o'r fath fel Penderfyniad Cynnar/Setliad Gwirfoddol a byddant yn cael sylw manylach isod.
- 1.6 Mae datrys unrhyw bryderon a dderbynnir gan ddinasyddion a defnyddwyr gwasanaethau yn parhau i fod yn flaenoriaeth uchel a gwneir pob ymdrech i gyflawni canlyniadau boddhaol pan ddaw achosion o'r fath i'n sylw. Oherwydd yr ymdrechion parhaus a'r cydweithio cadarnhaol rhwng staff a rheolwyr ar draws y Cyngor, mae'n llawer mwy effeithiol datrys pryderon pan gânt eu derbyn fel 'ymholiad', heb orfod cychwyn y weithdrefn gwyno ffurfiol.

- 1.7 Ymdrinwyd â chyfanswm o **403 o ymholiadau** gan y Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth yn ystod y cyfnod adrodd hwn. Fodd bynnag, nid oes gan y gwasanaeth alluoedd adrodd digonol eto a all nodi faint o'r ymholiadau hyn oedd angen eu datrys yn dilyn hynny drwy weithdrefn gwyno (fwyaf priodol).
- 1.8 Bydd yr adroddiad hwn yn darparu rhywfaint o wybodaeth am gwynion ar lefel gorfforaethol, h.y. data ynghylch cwynion a reolir o dan bolisiau **corfforaethol** a **Gwasanaethau Cymdeithasol**. Mae'r ddau yn cynnwys **proses dau gam**, ond mae'r gofynion a'r amserlenni a nodir ym mhob un o'r rhain yn wahanol.
- 1.9 Lluniwyd adroddiad sy'n crynhoi'r trefniadau o dan bolisi cwynion statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol, sydd hefyd yn darparu dadansoddiad o'r holl ganmoliaeth a chwynion a dderbyniwyd yn ystod 2022-2023, i'w gynnwys yn adroddiad perfformiad Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol. Dylid ystyried y ddogfen hon ar y cyd â'r adroddiad hwn ac fe'i cynhwysir fel **Atodiad 2**.
- 1.10 Felly, bydd yr adroddiad hwn yn rhoi trosolwg o'r polisi corfforaethol a manylion ychwanegol ynghylch nifer, tueddiadau a chanlyniadau cwynion a gofrestrwyd ar gyfer y cyfnod adrodd hwn (2022-2023).
- 1.11 Mae'r Polisi Pryderon a Chwynion corfforaethol yn cynnwys dau gam;
- **Cam 1 yw'r cam anffurfiol a rhaid ei gwblhau o fewn deg diwrnod gwaith**
  - **Mae Cam 2 yn gofyn am ymchwiliad ffurfiol, ar lefel a ystyrir yn rhesymol ac yn gymesur â'r materion sy'n cael eu codi.**
- 1.12 Mae'n sail i ethos ar gyfer sicrhau bod datrys cwynion yn effeithiol yn argymhell fel a ganlyn: '**Ymchwilio unwaith, ymchwilio'n dda**'. O bryd i'w gilydd gall ymchwiliadau ffurfiol o dan Gam 2 gymryd mwy o amser na'r **20 diwrnod gwaith** amlinellir yny polisi. Fodd bynnag, gwneir pob ymdrech i roi gwybod i'r achwynydd am unrhyw oedi a phryd y dylent ddisgwyl derbyn ymateb ffurfiol y Cyngor.
- 1.13 Darperir gwybodaeth am berfformiad y Cyngor yn hyn o beth yn yr adroddiad hwn, ond y flaenoriaeth o hyd yw sicrhau bod ymchwiliad cadarn ac ystyrllon yn cael ei gynnal – hyd yn oed os yw hyn yn cymryd mwy o amser na'r amserlenni rhagnodedig. Cydnabyddir fodd bynnag fod heriau sylweddol sy'n gysylltiedig â pharhad gwasanaeth o fewn y Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth unwaith eto wedi effeithio ar allu'r Gwasanaeth i gynnal cyfathrebu effeithiol ag achwynwyr mewn rhai achosion.
- 1.14 Mae'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol (SAC) ar gyfer Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd yn gyfrifol am bob cwyn a gweithgaredd Rhyddid Gwybodaeth o fewn y Cyngor a bydd yn codi materion sy'n peri pryder i aelod(au) perthnasol y Grŵp Arweinyddiaeth. Yn ogystal, y SAC yw Uwch Swyddog enwebu'r Cyngor ar gyfer yr Ombwdsmon a Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (SCG) mewn perthynas â chwynion a pherfformiad Rhyddid Gwybodaeth, yn y drefn honno.

2. Canmoliaeth

- 2.1 Mae'r holl ganmoliaeth a dderbynnir gan ddefnyddwyr gwasanaeth yn cael eu recordio a'u monitro'n rheolaidd. Defnyddir adborth cadarnhaol o'r fath i **rannu a hyrwyddo arfer da** lle bynnag y bo modd. Mae canmoliaeth yn ffynhonnell anogaeth bod staff y Cyngor yn darparu gwasanaeth gwerthfawr ac uchel i'r rhai sydd yn eu derbyn.
- 2.2 Efallai y bydd cyfleoedd hefyd yn bodoli i rannu arfer da y tu hwnt i'r meysydd gwasanaeth sy'n derbyn yr adborth cadarnhaol, gan y gall hyn helpu i fabwysiadu dulliau sydd wedi'u profi o ddarparu gwasanaethau effeithiol ar lefel ehangach.
- 2.3 Mae'r tabl isod yn dangos nifer y ganmoliaeth a dderbyniwyd ar gyfer pob maes gwasanaeth yn ystod 2022-2023, ynghyd â'r data ar gyfer y ddau gyfnod adrodd cyn hyn:

Gwasanaeth	2020 – 2021	2021 – 2022	2022 – 2023
Cyswllt Cwsmeriaid & TGCh	37	29	44
Gwasanaethau Democraataidd	-	2	3
Economi ac Adfywio	11	14	12
Cyllid a Chaffael	24	5	6
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	26	25	33
Llywodraethu a Chyfreithiol	-	1	3
Pobl a Threfniadaeth	-	-	-
Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd	3	5	16
Porth Cymorth Cynnar	344	29	57
Porth Cynnal	72	27	78
Porth Gofal	169	77	139
Ysgolion a Dysgu Gydol Oes	11	4	5
*Corfforaethol	117	6	69
Cyfanswm	814	224	465

* Adborth cadarnhaol a ddarperir yn gyffredinol (tuag at holl weithlu'r Cyngor) a thuag at swyddfa'r Prif Weithredwr a Chyfarwyddwyr Corfforaethol

- 2.4 Mae'n werth nodi bod y Cyngor **ond yn** cofnodi canmoliaeth a dderbynnir o **ffynonellau allanol**. O ganlyniad, bydd gwasanaethau sydd ag ychydig iawn, neu ddim, cyswllt uniongyrchol â'r cyhoedd yn llai tebygol o dderbyn unrhyw adborth cadarnhaol a fyddai'n gymwys i'w gynnwys yn yr adroddiad hwn. Felly, nid yw absenoldeb data a gofnodir yn erbyn rhai gwasanaethau yn arwydd o ddiffyg gwerthfawrogiad o'u harferion gwaith nac unrhyw adlewyrchiad o'u perfformiad cyffredinol.
- 2.5 Gall digwyddiadauddylanwadu ar ATA yn ystod cyfnod adrodd penodol, e.e. derbyniwyd nifer sylweddol o ganmoliaeth i Porth Cymorth Cynnar ac ar lefel 'gorfforaethol', yn ystod 2020 – 2021. Mae hyn yn gyson â'r ymdrechion rhyfeddol a wnaed gan swyddogion yn ystod anterth y pandemig coronafeirws (cyhoeddi blychau bwyd, cefnogaeth i ofalwyr ac ati).
- 2.6 Digwyddodd tuedd debyg yn ystod y cyfnod adrodd hwn lle cofnodwyd nifer o ganmoliaeth ar lefel 'gorfforaethol'; priodolwyd hyn yn bennaf i lwyddiant yr Eisteddfod Genedlaethol, a gynhaliwyd yn Nhregaron yn ystod Awst 2022.

2.7 Ciplun o ganmoliaeth a dderbyniwyd yn ystod 2022 – 2023

"Hoffwn ddweud cymaint mwynheais yn fawr y digwyddiadau diweddar a gynhaliwyd trwy Borth Cymorth Cynnar yn y Bandstand a Chanolfan Deuluol Penparcau. Dysgais lawer a mwynheais wrïo fy het ficed yn arbennig. Rwy'n gobeithio y bydd mwy o ddigwyddiadau fel hyn yn y dyfodol." - *Porth Cymorth Cynnar* -

"Arbennig! Wedi treulio llawer o amser 'ma. Bocsys adar, gliter, smwddis, gwallt, trefnu blodau, wal ddringo - gwych. Plant wrth eu bodd. Digon o weithgareddau amrywiol. Diolch!" - *Ysgolion a Dysgu Gydol Oes* -

"Neges fer i ddiolch i chi am gefnogi'r sesiynau dros yr wythnosau diwethaf ac am rannu'r wybodaeth. Mae'r hyn rydych chi'n ei wneud gyda'r Canolfannau Croeso [Ffoaduriaid Wcreineg] yn arbennig - diolch yn fawr iawn." - *Polisi, Pherfformiad a Diogelu'r Cyhoedd* -

"Mae eich cefnogaeth a'ch cyngor wedi bod yn hynod werthfawr; Ni allaf ddiolch digon ichi." - *Corfforaethol* -

"Diolch i'r holl staff am drefnu'r Parti Nadolig yn Hafan Deg. Braff oedd gweld pawb heddiw. Bwyd, cerddoriaeth ac anrhegion hyfryd i bawb." - *Porth Cynnal* -

"Hoffwn ddiolch i staff am yr holl waith y maent yn ei wneud o fewn Clic" - *Cyswllt Cwsmeriaid* -

"Ymwelais â chanolbarth Cymru yn ddiweddar gan ymweld â Rhaeadr, Pontarfynach ac yna Aberystwyth ar hyd ffordd y mynydd. Cefais amser bendigedig ac roeddwn eisiau mynegi fy modlonrwydd gyda'r gwasanaethau lleol yn enwedig yn ystod y cyfnod anodd hwn." - *Corfforaethol* -

"Ar ein gwyliau byr diweddar yn Nhregaron, teithiom yn y car i bob pwynt o'r cwmpawd. Gwnaeth cyflwr ardderchog yr holl ffyrdd, boed yn briffyrdd A neu'n lonydd troellog cul, argraff amom wrth i ni deithio o gwmpas. Diolch yn fawr iawn am gyfrannu at ymweliad cyntaf pleserus â'ch gwlad." - *Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol* -

"Hoffwn ddiolch i'r swyddogion sydd wedi ei gwneud hi'n bosibl lledu ac ail-wynebu llwybr isaf Pen Dinas, fel y sylwais heddiw wrth gerdded ar y bryn. Bydd hyn yn gwneud gwahaniaeth mawr i bobl yr ardal yn ogystal â thwristiaid, gan gynyddu mynediad i bobl â phroblemau symudedd a chyfrannu at eu lles." - *Economi ac Adfywio* -

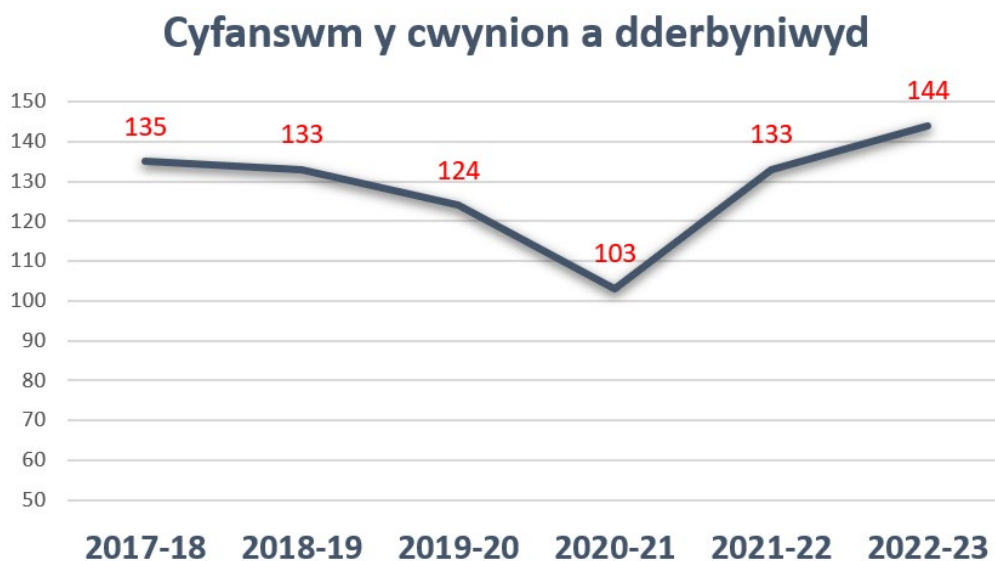
"Fel arfer, rwyf mor ddiolchgar am y ffordd wych yr ydych wedi ein helpu ac yn parhau i ddarparu cefnogaeth. Mae eich effeithlonrwydd yn rhagorol ac mae eich cyngor ar bob mater yn gyfeillgar, yn drylwyr, ac yn galonogol iawn i mi." - *Porth Cynnal* -

"Diolch o waelod ein calonnau am yr holl ofal a chariad a ddangosoch ac a roesoch i X. Roedd mor hapus ac yn caru pob un ohonoch, rhoddasoch iddo flynyddoedd gorau ei fywyd." - *Porth Gofal* -

"Roeddwn i eisiau dweud diolch enfawr am y seremoni ddoe: roedd yn berffaith! Roedden ni eisiau priodas agos gyda'n huned deuluol fach a dyna beth gawson ni. Rydych chi wedi rhoi atgofion inni eu trysori am byth." - *Cyswllt Cwsmeriaid* -

3. Cwynion

3.1 Mae'r siart isod yn dangos **cyfanswm y cwynion** a dderbynnir gan y Cyngor bob blwyddyn. Nid yw hyn yn cynnwys nifer y ceisiadau am wasanaeth, ymholiadau neu bryderon y gellid eu datrys gan y gwasanaeth(au) perthnasol ar sail ragweithiol neu'r rhai nad oeddent o fewn cylch gwaith y polisïau cwynion: e.e. achosion lle'r oedd llwybr apêl amgen ar gael, neu os ystyriwyd bod y mater sy'n cael ei gwyno yn *'benderfyniad a wnaed yn briodol'*. Dyma pryd mae'r Cyngor yn cymryd camau sy'n gwbl gyfreithlon ac sy'n cael ei gefnogi gan ddeddfwriaeth a/neu bolisi.

3.2 Mae'r tabl isod yn gwahanu **cwynion fesul cam**, ar gyfer pob un o'r blynyddoedd adrodd y cyfeirir atynt uchod.

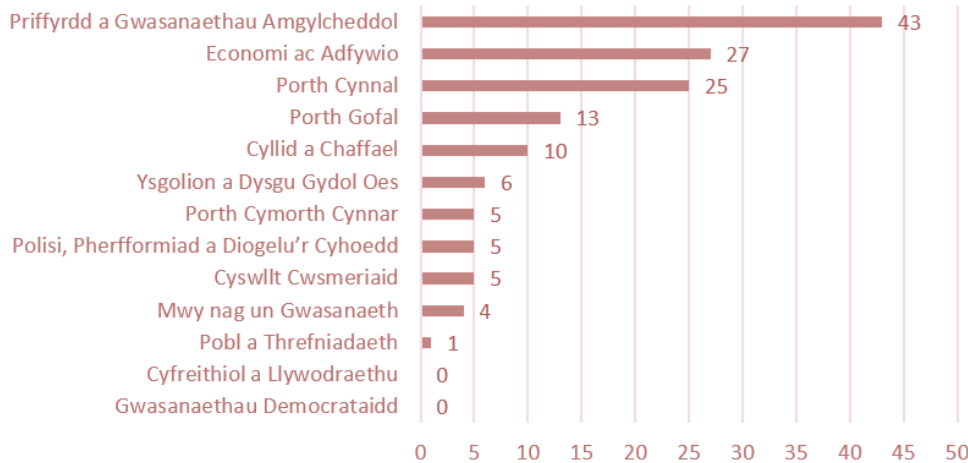
Blwyddyn	Cyfnod 1	Cyfnod 2	Cyfanswm
2017-18	96	39	135
2018-19	92	40	133
2019-20	85	39	124
2020-21	61	42	103
2021-22	73	60	133
2022-23	96	48	144

3.3 Ni dderbyniwyd unrhyw gwynion yn ystod 2022-2023 ynghylch darpariaeth (neu ddiffyg hynny) **gwasanaethau Cymraeg** ar draws y Cyngor, ac ni dderbyniwyd unrhyw atgyfeiriadau gan Gomisiynydd y Gymraeg.

3.4 I roi'r uchod yn ei gyd-destun, mae'n werth nodi bod y Cyngor wedi cofnodi **95,421** o ymholiadau yn ystod 2022-2023.

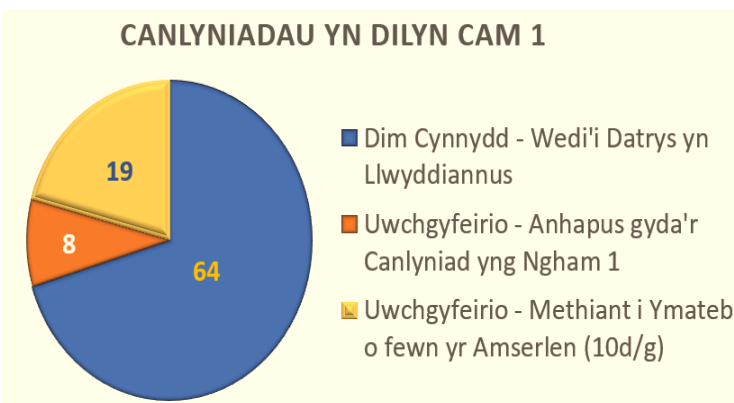
3.5 Mae'r siart hon yn dangos dadansoddiad cwynion gan y Gwasanaeth ac mae hefyd yn darparu categori 'aml-wasanaeth' ychwanegol, a ddefnyddir pan fydd cwynion yn rychwantu mwy nag un maes gwasanaeth.

Cwynion yn ôl Gwasanaeth

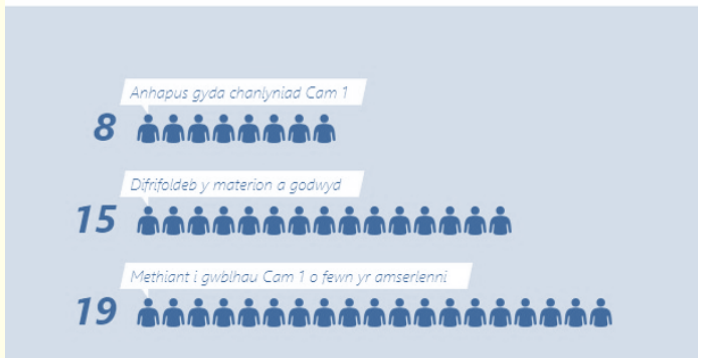

3.6 Mae'r wybodaeth ganlynol yn cyfeirio at nifer y cwynion a gaewyd yn ystod y flwyddyn adrodd hon. Sylwch fod gwahaniaeth rhwng nifer y cwynion a dderbyniwyd a'r rhai a ddaeth i ben yn ystod 2022-2023, mae hyn oherwydd yr amser sydd ei angen i ymchwilio ac ymateb i gwynion (e.e. cofnodir bod cynw a dderbyniwyd ar 31 Mawrth 2022 wedi ei derbyn yn ystod 2021-2022, ond oni bai bod y gŵyn ar gau ar y diwrnod y derbyniwyd, bydd y canlyniad yn cael ei gynnwys yn Adroddiad Blynyddol 2022-2023).

3.7 Darparwyd dadansoddiad o'r cwynion Cyfnod 1 a ddaeth i ben yn ystod 2022-2023 isod ac mae'n dangos nifer yr achosion a oedd: wedi'u datrys yn llwyddiannus, wedi'u codi i ymchwiliad ffurfiol o dan Gam 2 (pe bai'r achwynydd yn anfodlon â'r canlyniad), a nifer y cwynion y bu'n rhaid eu codi i Gam 2 oherwydd methiant y Cyngor i ymateb o fewn yr amserlen a ragnodir ar gyfer cwynion Cyfnod 1 (deg diwrnod gwaith). Mae'r ail siart yn dangos y gwahanol resymau pam gafwyd ymchwiliwyd i gwynion yng Ngham 2. Fe sylwch yr ystyriwyd 15 cynw ar unwaith trwy gam ffurfiol, a ganiateir o dan y polisi ac a fydd fel arfer yn digwydd pan dderbynnir cwynion difrifol, neu'r rhai sy'n ymwneud â chyswllt gan yr Ombwdsmon.

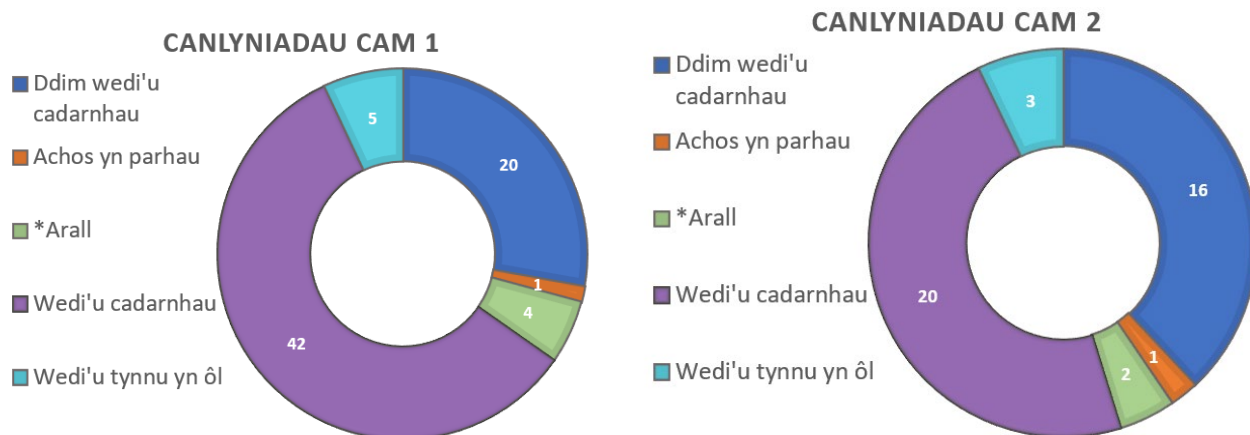

RHESYMAU DROS SYMYD YMLAEN I GAM 2

3.8 Dangosir canlyniadau pob un o'r **72 cwyn Cam 1** a gaewyd yn ystod 2022-2023 isod. Mae'r categori y cyfeirir ato fel '**Arall**' yn cynrychioli unrhyw gwynion a ystyriwyd yn ddiweddarach o dan **broses wahanol** neu a ystyriwyd yn ddiweddarach i fod yn berthnasol i **gwmpas** y polisi cwynion (e.e. lle dylid dilyn polisi amgen neu os daeth yn amlwg na ddylid ystyried y mater penodol fel 'cwyn'). Mae'r un peth yn wir am y **42 cwyn Cam 2** yr ymchwiliwyd iddynt o dan y polisi corfforaethol ac a ddaeth i ben yn ystod 2022-2023.

3.9 Cafodd cyfanswm o **19 o gwynion Cam 1** eu **codi** i Gam 2 oherwydd bod yr **amserlen 10 diwrnod gwaith yn cael ei rhagori**. Mae hyn yn gyson â'r Polisi Cwynion Enghreifftiol a gyhoeddwyd gan yr Ombwdsmon yn unol â rheoliadau'r Awdurdod Safonau Cwynion (CSA). Mae hyn yn cynrychioli **17%** o holl gwynion Cam 1 ac mae'n dangos bod angen gwelliannau i sicrhau cydymffurfiaeth â'r polisi Cam 1.

3.10 O'r **42 cwyn Cam 2** yr ymchwiliwyd iddynt yn ystod y cyfnod adrodd hwn, caewyd **15 achos o fewn yr amserlen ragnodedig o 20 diwrnod gwaith**. Mae hyn yn cynrychioli **36%** yn unig o'r holl gwynion ffurfiol sydd wedi cael eu cau o fewn amserlenni a nodwyd. Unwaith eto, **mae angen llawer iawn o welliant** i sicrhau bod cwynion yn cael eu hymchwilio a'u hymateb yn brydlon. Mae'n debygol y bydd gwelliannau o'r fath yn lleihau nifer yr atgyfeiriadau i'r Ombwdsmon.

3.11 Nodi gwersi o gwynion

3.12 Gwnaed pob ymdrech drwy gydol y cyfnod adrodd hwn i gasglu mwy o wybodaeth am y gwersi a **nodwyd o ganlyniad i gwynion** a thynnu sylw at y **gwelliannau a'r** cyfleoedd sy'n codi ohonynt. Yn anffodus, mae'r system gofnodi gyfredol ar gyfer cwynion yn anghydnaws ar gyfer dadansoddiad manwl fesul achos; fodd bynnag, adolygwyd yr holl gwynion a gadarnhawyd at ddibenion cyflwyno gwybodaeth am y gwersi a nodwyd yn yr adroddiad hwn.

3.13 Er y dylai fod cyfleoedd bob amser i rannu arfer da, yn amlach na pheidio mae gwelliannau'n cael eu nodi pan fydd cwyn yn cael ei **gadarnhau**. Darperir gwybodaeth yn **Atodiad 3** sy'n rhestru'r gwahanol strategaethau, gwelliannau a chyfleoedd hyfforddi sydd i gyd wedi codi o ganlyniad i gwyn.

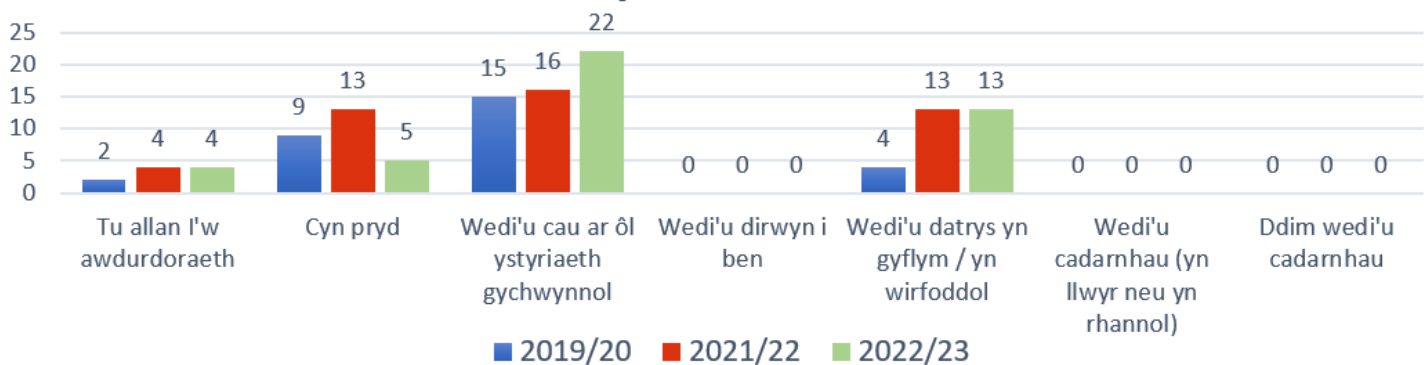
- 3.14 Yn dilyn ystyriaeth gan wahanol bwyllgorau democrataidd pan gyflwynwyd Adroddiad Blynyddol y Canmoliaeth, Cwynion a'r Rhyddid Gwybodaeth yn 2022, gwnaed cais am fwy o wybodaeth am gwynion lle ystyriwyd **bod 'cyfathrebu'** yn ffactor sylweddol. Felly, mae dadansoddiad wedi'i wneud mewn perthynas â hyn ac, er bod **cyfathrebu gwael yn nodwedd o'r rhan fwyaf o gwynion**, mae gwybodaeth wedi'i chasglu i benderfynu ar yr achosion lle mai dyma'r prif ffactor, neu o leiaf agwedd sylweddol ar y mater sy'n arwain at gŵyn.
- 3.15 O'r **106** cwyn gorfforaethol a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod adrodd hwn, roedd **56 achos** yn cyfeirio'n uniongyrchol at **ddiffyg cyfathrebu** ar ran y Cyngor. O'r rhain, cododd **39 cwyn** yn syml o ganlyniad i **'fethiant i ymateb'** gwasanaeth i bobl. Rhaid crybwyll hefyd bod y **Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth** wedi wynebu heriau sylweddol o **ran cynnal cyfathrebu** â'r rhai sy'n cysylltu â'r gwasanaeth (naill ai yn ystod y broses gwyno neu wrth geisio datrys y nifer helaeth o ymholiadau a dderbynnir).
- 3.16 Mae'r prif resymau a roddir dros y diffygion cyfathrebu yn cyfeirio'n bennaf at **ddiffyg adnoddau a phroblemau sydd ar gael** wrth **ddyrranu ceisiadau am wasanaeth** a/neu **ymholiadau**. Rhaid edrych ar hyn yng nghyd-destun y **galwadau cynyddol** gan y cyhoedd a **chymhlethdod ychwanegol** y materion sy'n codi.

4. Cwynion i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

- 4.1 Mae gwybodaeth am nifer y cwynion a gyfeiriwyd at yr Ombwdsmon yn ystod y flwyddyn adrodd wedi'i nodi yn **Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon**, a ddarperir yn **Atodiad 4**. Mae'r ddogfen hon yn rhoi rhywfaint o fanylion ynghylch y **meysydd gwasanaeth** sydd wedi bod yn gysylltiedig ag atgyfeiriadau i'r Ombwdsmon, yn ogystal â'u **canlyniadau**.
- 4.2 Er i'r Cyngor dderbyn **llai o atgyfeiriadau** i'r Ombwdsmon yn ystod 2022-2023 – cyfanswm o **35**, o'i gymharu â **52** o gysylltiadau yn ystod 2021-2022, mae nifer yr achosion a gafodd eu datrys drwy **Benderfyniad Cynnar / Setliad Gwirfoddol** yn gyson â'r llynedd, gyda chyfanswm o **13 achos**. Unwaith eto, **ni chynhaliodd yr Ombwdsmon unrhyw ymchwiliadau** i gwynion a gyfeiriwyd at ei swyddfa, er y cydnabyddir bod Ceredigion wedi derbyn y gyfran uchaf o ymyriadau'r Ombwdsmon o'i gymharu â chynghorau eraill ledled Cymru.
- 4.3 **Mae cyfathrebu gwael** yn parhau i fod yn thema allweddol mewn perthynas â chwynion a wneir i'r Ombwdsmon. Darperir **crynodebau** o'r achosion sydd angen ymyrraeth gan yr Ombwdsmon yn **Atodiad 5** (mewn perthynas â holl wasanaethau'r Cyngor), ac mae'n amlwg bod yr heriau sydd wedi wynebu'r Tîm **Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth** yn benodol, wedi cael **effaith** ar y gallu i ddarparu **gwasanaeth trin cwynion effeithiol**. Unwaith eto, mae hyn o ganlyniad i'r galwadau ar y tîm bach, sy'n delio â chwynion, Rhyddid Gwybodaeth a RhGA, ac yn rhoi cyngor a chymorth i ysgolion o dan Gytundeb Partneriaeth dynodedig.

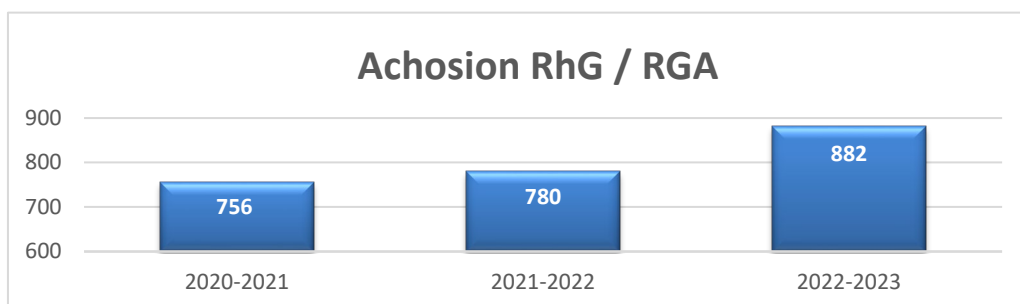
- 4.4 Mae'r nifer uchel o **'ymholiadau'** (nad ydynt efallai ynddynt eu hunain yn syml - gan y bydd y rhain yn cynnwys achosion lle nad yw'r polisi cwynion yn berthnasol, ond sy'n gofyn am ymateb cynhwysfawr serch hynny) yn **ffactor allweddol** wrth ddefnyddio adnoddau hanfodol i agwedd ar waith na ellir ei fesur. Gwaethygyd hyn ymhellach gan **absenoldeb** staff ac **addysg a hyfforddiant** aelod newydd o staff.
- 4.5 Mae'n galonogol nodi bod **31** o'r **44 cwyn a gaewyd** gan yr Ombwdsmon yn ystod 2022-2023, naill ai'n **gynamserol (5)**, **y tu allan i awdurdodaeth (4)** neu, yn y **mwyafrif** o achosion **(22)** caeodd yr Ombwdsmon **y gŵyn yn dilyn eu hasesiad cychwynnol**. Mae hyn yn awgrymu bod y **camau** a gymerwyd gan y Cyngor yn **rhesymol ac yn gymesur**, ac na ellid cyflawni unrhyw beth pellach gan yr Ombwdsmon wrth gynnal adolygiad o'r achos.
- 4.6 Mae'r graff a ddarperir isod yn dangos canlyniadau'r holl gwynion a gaewyd gan yr Ombwdsmon yn ystod y tair blynedd adrodd ddiwethaf:

Canlyniadau Ombwdsmon

5. Ceisiadau a dderbyniwyd o dan y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth (DRhG) a'r Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol (EIR)

- 5.1 Yn ystod y cyfnod adrodd hwn, derbyniodd y Cyngor gyfanswm o **882** o geisiadau am wybodaeth o dan Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 (DRhG) neu Reoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004 (RhGA). O'r rhain, cafodd **13** achos eu codi i'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol (SAC) Polisi, Perfformiad a Gwarchod y Cyhoedd a oedd yn gofyn am Adolygiad Mewnol.
- 5.2 Mae hyn yn dangos cynnydd bach o'i gymharu â blynyddoedd blaenorol, fel y dangosir isod:

- 5.3 Yn ogystal, gwnaed **9 cwyn** i **Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (SCG)**, a datryswyd pob un ohonynt heb weithredu pellach. Mae hyn yn parhau i fod yn gyson â'r flwyddyn adrodd flaenorol, a gofnodwyd 9 atgyfeiriad i'r SCG yn ogystal.
- 5.4 Roedd **cydymffurfiaeth** y Cyngor â bodloni'r amserlenni a nodir o dan ddeddfwriaeth Rhyddid Gwybodaeth a'r Rheoliadau RhGA (20 diwrnod gwaith, gyda chaniatâd RhGA i gymryd hyd at **40 diwrnod gwaith** os yw'r wybodaeth y gofynnwyd amdani yn swmpus) yn destun pryder, sydd wedi ysgogi cryn dipyn o waith i godi ymwybyddiaeth o rwymedigaethau statudol y Cyngor yn hyn o beth.
- 5.5 Nodir **dadansoddiad** o nifer y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth ac EIR a dderbyniwyd yn ôl y **Gwasanaeth** isod.

Gwasanaeth	Derbyniwyd FOIs	EIRs a dderbyniwyd
Cyswllt Cwsmeriaid & TGCh	68	-
Gwasanaethau Democrataidd	18	-
Economi ac Adfywio	61	38
Cyllid a Chaffael	172	-
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	64	31
Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu	7	-
Pobl a Threfniadaeth	58	-
Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd	123	10
Porth Cymorth Cynnar	12	1
Porth Cynnal	63	-
Porth Gofal	87	-
Ysgolion a Dysgu Gydol Oes	60	-
Mwy nad un Gwasanaeth	9	-
Cyfanswm	802	80

Adroddiad Canmoliaeth a Chwynion Gwasanaethau Cymdeithasol 2022-2023

Canmoliaeth

Derbyniwyd cyfanswm o **217 o ganmoliaethau** gan ddefnyddwyr gwasanaeth a/neu eu cynrychiolwyr yn ystod y cyfnod adrodd hwn. Mae hyn yn fwy na dwbl y nifer o ganmoliaeth a gofnodwyd ar gyfer y Gwasanaethau Cymdeithasol yn ystod 2021-2022 (cyfanswm o 104). Mae rhai enghreifftiau o'r canmoliaeth a dderbyniwyd isod.

Gwasanaeth	Canmoliaeth a dderbyniwyd
Porth Cynnal	78
Porth Gofal	139
Cyfanswm	217

"Fel erioed, rwy'n ddiolchgar iawn am y ffordd wych yr ydych wedi ein helpu ac yn parhau i ddarparu cefnogaeth. Mae eich effeithlonrwydd yn rhagorol ac mae eich cyngor ar bob mater yn gyfeillgar, yn drylwyr ac yn galonogol iawn i mi."

"Roedd (defnyddiwr y gwasanaeth) yn ddiolchgar am y prynhawn ac wedi mwynhau cwrdd â ni i gyd, gan wybod bod y gefnogaeth yno pe bai ei hangen arni." – Ymyrraeth Cynnar

Diolch / Diolch o waelod ein calonnau am yr holl ofal a chariad a ddangosoch ac a roesoch i X. Roedd mor hapus ac yn eich caru chi i gyd, a rhoesoch flynyddoedd gorau ei fywyd iddo. – Porth Gofal

"Diolch am eich holl gymorth a chefnogaeth dros y misoedd diwethaf, roedd fy mam-gu a'r teulu cyfan yn ei werthfawrogi." - Gwasanaethau Uniongyrchol

"Mae'r dull cyfannol rydych chi'n ei ddefnyddio yn rhagorol ac rwy'n dymuno y gallai eraill sy'n addysgu eu hunain er mwyn gweithio ym maes gofal cymdeithasol gael rhywfaint o'ch mewnwelediad o ran sut y dylid gwneud pethau a chael yr amser a'r adnoddau i wneud hynny. Unwaith eto, rydych chi'n weithiwr cymdeithasol hollol wych a dylai fod mwy fel chi." - Llesiant Meddwl

"Rydym yn falch iawn o'r ymateb cyflym gan y Gwasanaeth ThG. Roedden nhw'n glir yn eu cyfathrebu, yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i ni drwyddi draw, ac wedi darparu cefnogaeth werthfawr i alluogi fy mam, sy'n 93 oed, i fod yn llawer mwy diogel a hyderus yn ei chartref ei hun. Mae hyn wedi bod o fudd mawr i mi a gweddill y teulu, gan ein bod wedi bod yn poeni'n fawr amdani. Rydym yn ddiolchgar iawn am yr help a'r gefnogaeth." – Gwasanaeth Therapi Galwedigaethol

"Diolch yn fawr iawn am gynnig nifer o gyfleoedd a diolch yn fawr am eich cefnogaeth garedig." - Gwasanaeth Brysbennu ac Asesu Integredig

Adroddiad Cwynion

Cyflwyniad

Bydd yr adroddiad hwn yn cyfeirio'n benodol at yr holl **ganmoliaethau a chwynion Gwasanaethau Cymdeithasol** a dderbyniwyd yn ystod 2022 – 2023. Bydd y data hefyd yn cael ei gynnwys fel rhan o Adroddiad Blynyddol Canmoliaeth, Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth y Cyngor ar gyfer 2022 – 2023, ar lefel gorfforaethol, a gyhoeddir yn ddiweddarach yn y flwyddyn.

Mae'r Cyngor wedi gweithredu'r gofynion statudol Llywodraeth Cymru a amlinellir yn Rheoliadau Gweithdrefn Gwynion Gwasanaethau Cymdeithasol (Cymru) 2014 a **Rheoliadau Gweithdrefn Cynrychiolaeth (Cymru) 2014**. Mae'r rheoliadau hyn yn sail i **Bolisi Cwynion Gwasanaethau Cymdeithasol** y Cyngor ei hun, a fydd yn cael ei adolygu yn ystod y flwyddyn sydd i ddod. Cymeradwywyd y Polisi cyfredol gan bwyllgor Cabinet y Cyngor ar 17 Mawrth 2020, ac mae'n nodi'n bennaf y cyfrifoldebau a roddwyd ar staff o fewn Gwasanaethau **Porth Cynnal** a **Phorth Gofal**, yn ogystal â'r **Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth**. Mae hyn yn hyrwyddo atebolrwydd ac yn sicrhau bod trefniadau effeithiol ar waith i ddatrys pryderon cyn gynted â phosibl, ac os nad yw hyn yn bosibl, i sicrhau bod cwynion yn cael eu rheoli yn unol â rhwymedigaethau statudol y Cyngor.

Mae'n hanfodol bod proses gwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol yn gweithredu yn unol ag egwyddorion **Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014**, yn ogystal â sicrhau bod y broses yn hygyrch i bawb, a'i bod yn deg ac yn dryloyw.

Gweithgarwch Cwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol

Gwneir pob ymdrech i ddatrys cwynion yn rhagweithiol ac mewn llawer o achosion mae hyn yn llwyddiannus. Mewn achosion o'r fath, bydd y cyswllt yn cael ei gofnodi fel pryder. Fodd bynnag, mewn rhai achosion, nid yw hyn yn bosibl, yn enwedig pan fo'r materion sy'n cael eu codi o natur ddifrifol neu gymhleth. Bydd yr achosion hyn yn cael eu rheoli yn unol â'r polisi a'r gweithdrefnau cwynion uchod.

Mae gweithdrefn gwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol yn cynnwys **dau gam**, ac mae Rheolwyr Corfforaethol o fewn y Gwasanaethau Cymdeithasol (h.y. Porth Cynnal a Porth Gofal) yn gyfrifol am reoli cwynion yn erbyn eu meysydd gwasanaeth priodol, gan sicrhau bod y lefel briodol o wneud penderfyniadau ac atebolrwydd yn eu lle. Mae'r Rheolwyr Corfforaethol yn ymdrechu i sicrhau canlyniadau ystyrlon o ganlyniad i gwynion a, lle bo angen, bydd mesurau'n cael eu rhoi ar waith i sicrhau bod gwersi'n cael eu dysgu a bod unrhyw welliannau i'r gwasanaeth yn cael eu blaenoriaethu. Mae Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth yn annibynnol i'r Gwasanaethau Cymdeithasol, a reolir o fewn y Gwasanaeth Polisi, Perfformiad a Gwarchod y Cyhoedd, ac mae'n gyfrifol am oruchwylio gweinyddiaeth y broses gwyno.

Derbyniwyd cyfanswm o **60 o 'bryderon'** o fewn y cyfnod adrodd, gyda'r mwyafrif wedi cael eu datrys yn foddhaol heb fod angen uwchgyfeirio o dan y weithdrefn gwyno ffurfiol. Fodd bynnag, bydd ei adroddiad yn canolbwyntio ar y **chwynion** yr ymchwiliwyd iddynt o dan gamau 1 a 2 yn ystod y flwyddyn adrodd.

Er gwybodaeth, Cam 1 yw'r unig gyfle sydd ar gael i Reolwyr Corfforaethol ymchwilio a/neu ddatrys cwyn. Mae'r rheoliadau statudol yn nodi bod yn rhaid penodi Swyddog Ymchwilio Annibynnol (SYA) i gynnal ymchwiliadau yng Nghyfnod 2 ac, mewn achosion sy'n ymwneud â phlant, mae Person Annibynnol (PA) hefyd yn cael ei gomisiynu i oruchwyllo'r broses ymchwilio. Unwaith y bydd proses gwynion y Cyngor ei hun wedi cael ei disbyddu, mae gan achwynwyr yr hawl i gyfeirio eu cwyn at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGGC) os ydynt yn parhau i fod yn anfodlon.

Cyfanswm y cwynion a dderbyniwyd yn 2022 – 2023

Ardal Gwasanaeth	Cam 1	Cam 2	Cyfanswm
Porth Cynnal	19	6	25
Porth Gofal	12	1	13
	31	7	38

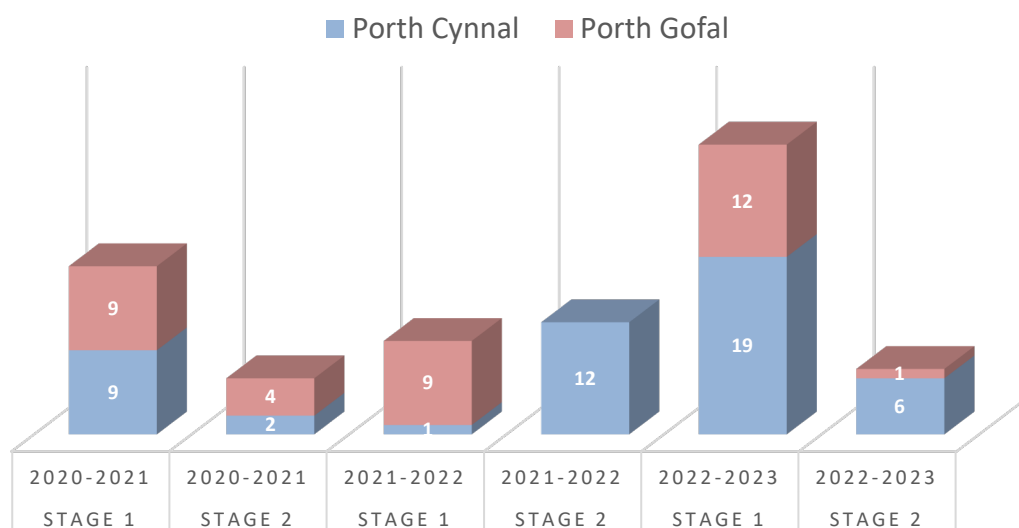
Derbyniwyd cyfanswm o **38 o gwynion** mewn perthynas â'r Gwasanaethau Cymdeithasol yn 2022–2023, sy'n dangos cynnydd wrth gymharu'r ffigyrau hyn â'r cyfnod adrodd blaenorol. Yn ystod 2021–2022 roedd **cyfanswm o 22** o gwynion a gafodd sylw yn unol â pholisi cwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol.

Mae uwch staff ym Mhorth Gofal a Phorth Cynnal yn parhau i weithio'n agos gyda'r Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth drwy fabwysiadu dull cydraniad cynnar pan fo hynny'n briodol ac mae hon yn strategaeth effeithiol. O'r 60 o bryderon a reolir yn rhagweithiol, dim ond un ar ddeg o achosion a aeth ymlaen wedyn i gael eu hymchwilio yng Nghamau 1 a/neu 2; Mae hyn yn cyfateb i **82% o'r holl bryderon sydd wedi'u datrys yn foddhaol** yn y lle cyntaf.

Data cymharol

Darperir data cymharol isod mewn perthynas â chwynion a dderbyniwyd gan Porth Cynnal a Porth Gofal, ar gyfer y blynyddoedd 2020-2021 a 2021-2022 a'r cyfnod adrodd cyfredol – 2022-2023.

CWYNION GWASANAETHAU CYMDEITHASOL

Canlyniadau Cwynion yn ôl Gwasanaeth

Darperir dadansoddiad o nifer y cwynion a'u canlyniadau isod, yn unol â'r meysydd gwasanaeth perthnasol:

Porth Cynnal	Heb ei gadarnhau	Wedi'i gadarnhau	Parhaus / Ataliedig / Darwyd i ben
Gofal wedi'i gynllunio (Oedolion) (3)		1	2
Gofal wedi'i gynllunio (plant) (6)	2	2	2
Diogelu (Oedolion) (4)	1		3
Diogelu (Plant) (4)	1		3
Cymorth Estynedig (Oedolion) (6)	1		5
Lles Meddwl (Oedolion) (2)	2		
Cyfanswm	7	3	15

Porth Gofal	Heb ei gadarnhau	Cadarnhau	Parhaus / Ataliedig / Dirwyn i ben
Brysbennu ac Asesiad Integredig (Oedolion) (6)	2	1	2
Brysbennu ac Asesiad Integredig (Plant) (3)	1	2	
Gwasanaeth Ymyrraeth wedi'i Dargeddu (3)			3
Gwasanaethau uniongyrchol (1)		1	
Cyfanswm	3	5	5

Cam 1 Amser-raddfeydd

O'r 31 cwyn a gofnodwyd yng Ngham 1, dim ond 16 a ddaeth i ben (h.y. heb ei atal, ei dynnu'n ôl na'i ddirwyn i ben – eglurir hyn yn fanylach yn y dadansoddiad). **Caewyd 7** o'r cwynion hyn o fewn yr amserlenni a ragnodwyd. Roedd y 9 arall wedi rhagori ar yr amserlenni.

Cam 2 Amser-raddfeydd

Dim ond 5 o'r 7 cwyn a gafodd eu cofnodi yng Ngham 2, a aeth ymlaen i'r cam ymchwilio annibynnol, oherwydd bod dau achwynydd wedi penderfynu tynnu eu cwynion yn ôl. Roedd pob un o'r pum cwyn yr ymchwiliwyd iddynt wedi cymryd mwy o amser na'r amserlen a ragnodwyd sef 25 diwrnod gwaith.

Fodd bynnag, cydymffurfiwyd yn llawn â'r gofynion statudol i gael cymeradwyaeth ysgrifenedig gan Gyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol, a chyhoeddwyd ymatebion cyn gynted â phosibl ar ôl cwblhau'r ymchwiliad.

Dadansoddiad a Chasgliadau

I gychwyn, fe ddaru dadansoddiad manylach o'r **60 achos** a gofnodwyd yn wreiddiol fel 'pryderon' ddatgelu mai **dim ond 11** o'r rhain a **aeth i'r cam cwynion ffurfiol** wedi hynny. Mae hyn yn bennaf yn cefnogi'r buddion sy'n gysylltiedig â defnyddio dull '**datrysiad rhagweithiol**', lle bo hynny'n bosibl. Datryswyd y 49 o bryderon sy'n weddill (82%) yn llwyddiannus heb fod angen gweithredu pellach.

Mae'n amlwg bod **cynnydd** wedi'i weld yn nifer y cwynion a dderbyniwyd mewn perthynas â'r Gwasanaethau Cymdeithasol yn ystod 2022-2023. Ar ôl derbyn **31** o gwynion Cam 1 yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, dyma'r lefel uchaf ers 2015-2016, pan gafwyd 32 o gwynion Cam 1 mewn un flwyddyn. Cynhaliwyd **llai o ymchwiliadau Cam 2** yn ystod y cyfnod adrodd hwn ac o ran canlyniadau, roedd cymhareb y cwynion na chadarnhawyd yn weddol gytbwys.

Fodd bynnag, y ffactor mwyaf trawiadol yn yr adroddiad eleni yw na chafodd cyfanswm **o 20 o gwynion** eu cwblhau. Mae yna nifer o resymau y tu ôl i'r rhain, a fydd yn cael eu hesbonio isod.

Fel arfer cofnodir 'cwyn' pan gaiff ei dderbyn, pan ystyrir ei fod yn bodloni'r meini prawf ar gyfer cychwyn y polisi ar unwaith: h.y. nid yw'n 'gais am wasanaeth am y tro cyntaf' neu teimlir bod y materion sy'n cael eu codi yn ddigon difrifol bod ymyrraeth ar lefel Rheolwr Corfforaethol yn angenrheidiol.

Fodd bynnag, mae ffactorau eraill y mae angen eu hystyried unwaith y bydd cwyn yn cael ei chofnodi'n ffurfiol, ond cyn y gall y broses fynd ati i ddechrau:

- sicrhau caniatâd priodol gan y defnyddiwr gwasanaeth (pan fo eraill yn codi pryderon ar eu rhan).
- ystyried a oes unrhyw 'ymchwiliadau cydamserol' ar y gweill (h.y. os oes unrhyw achos llys neu ymchwiliadau diogelu y gellid eu peryglu gan ymchwiliad i gwyno)
- canfod a ellir dilyn y broses gwyno o gwbl (e.e. achosion lle mae'r achwynydd yn ceisio gwyrddroi penderfyniad a wnaed gan Lys)

Yn yr achosion hyn, efallai na fydd y gŵyn yn gallu symud ymlaen nes bod y gwiriadau angenrheidiol wedi'u cwblhau a gall hyn gymryd peth amser o bryd i'w gilydd, tra bod ymgysylltu dilynol rhwng y Gwasanaeth a'r achwynydd.

Dangosodd dadansoddiad o'r **20 cwyn** na ddaeth i ben yn ystod y cyfnod adrodd:

- Y datryswyd 3 cwyn yn **syth** ar ôl ymyrraeth y Rheolwr Corfforaethol ar gyfer y Gwasanaeth perthnasol.
- Roedd methu â darparu **caniatâd** y defnyddiwr gwasanaeth yn cyfrif am ddod â **4 cwyn** i ben.
- Mewn **5 achos**, methodd yr achwynydd **ymgysylltu** â'r broses gwyno a chafodd yr achosion eu cau wedi hynny.
- **Roedd 4 cwyn** yn **parhau neu'n cael eu cynyddu i Gam 2** cyn cwblhau cwyn Cam 1.
- **Cafodd 3 achos** eu tynnu'n ôl yn weithredol gan yr achwynwyr.

- Nid oedd modd gwneud cynnydd mewn 1 cwyn oherwydd **bod ymchwiliadau eraill** yn cael blaenoriaeth.

Er bod hwn yn nifer digynsail o gwynion na chawsant eu cwblhau o fewn y flwyddyn adrodd, rheolwyd yr achosion yn unol â'r polisïau a'r gweithdrefnau statudol ac, er budd didwylledd a thryloywder, ni chafodd y cwynion hyn eu dileu o'r system. Ar ben hynny, rhannwyd pob cwyn gyda'r meysydd gwasanaeth perthnasol a cheisiodd y Rheolwyr Corfforaethol a oedd yn gyfrifol ym mhob achos sicrhau nad oedd unrhyw faterion sylfaenol a oedd angen ymyrraeth neu ymchwiliad pellach.

Mae angen gwella amseroedd ymateb ar ddau gam y broses gwyno, er mai dim ond un achos oedd yn uwch na'r amserlen chwe mis. Weithiau ni ellir osgoi cwynion sy'n cymryd mwy o amser na'r amserlen a ragnodir i'w datrys, a'r flaenoriaeth gyffredinol yw sicrhau bod cwynion yn cael eu hymchwilio'n drylwyr, a rhoddir ystyriaeth ofalus i'r canfyddiadau a'r argymhellion sy'n deillio o ymchwiliadau o'r fath.

Derbyniodd Porth Cynnal nifer uwch o gwynion sy'n bennaf oherwydd natur y gwasanaethau y maent yn eu darparu, a'r cymhlethdodau.

O'r **18 cwyn** yr ymchwiliwyd iddynt yn llawn, cadarnhawyd 8. Er bod hyn yn gynnydd o'i gymharu â'r ffigurau a ddadansoddwyd yn ystod 2021-2022 (4 cwyn wedi'u cadarnhau), mae hyn yn cynrychioli 44% o'r holl gwynion yr ymchwiliwyd iddynt, sy'n dal i fod yn welliant ar yr ystadegau ar gyfer 2020-2021, lle cadarnhawyd 58%. Ymhellach, er bod bron i hanner yr holl gwynion yr ymchwiliwyd iddynt wedi'u cadarnhau, rhaid cydnabod hefyd nifer y pryderon a gafodd eu datrys yn llwyddiannus, a'r cwynion a gafodd eu tynnu'n ôl yn gynharach yn y broses oherwydd y gwaith a wnaed gan wasanaethau i unioni'r materion.

Themâu a thueddiadau

Mae cyfathrebu gwael yn parhau i fod yn ffactor cyson yn y rhan fwyaf o gwynion, ac, mewn llawer o achosion, mae'r rhain yn cael sylw yn brydlon ar lefel gwasanaeth i atal cynnydd diangen. Roedd hyn yn amlwg yn wir mewn perthynas â'r 49 o bryderon a gafodd eu datrys yn rhagweithiol, sy'n llawer mwy na nifer yr achosion yr ymchwiliwyd iddynt wedi hynny o dan y broses gwyno ffurfiol.

Amserlenni

Fel y nodwyd mewn cyfnodau adrodd blaenorol, mae angen gwneud gwelliannau o ran amseroedd ymateb, yn enwedig yng Ngham 1 y broses gwyno. Mae gofyn yng Nghyfnod 1 i gynnig 'trafodaeth' rhwng yr achwynydd a'r Rheolwr Corfforaethol perthnasol. Felly, mae sicrhau argaeledd rheolwyr yn parhau i fod yn her, yn ogystal â cheisio cydlynu eu hargaeledd ag argaeledd yr achwynydd. Bydd ei ewyllys yn parhau i gael ei fonitro mewn cyfnodau adrodd yn y dyfodol.

Mae hefyd wedi dod yn fwyfwy amlwg yn ystod y cyfnod adrodd bod ymdriniaeth gwael â chwynion wedi dod yn nodwedd amlwg yn y methiant i brosesu achosion yn hwylus. Mae ymdrechion helaeth yn cael eu gwneud i sicrhau gwell cyfathrebu rhwng y Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Tîm Cwynion a Rhyddid Gwybodaeth, ond mae rhai heriau wedi codi o ganlyniad

i gwynion cynyddol a gweithgarwch Rhyddid Gwybodaeth ar lefel gorfforaethol, yn ogystal ag yn achos y Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae hyn yn parhau i fod yn bryder parhaus sydd wedi cael ei godi yn ôl yr angen.

Dysgu Gwersi

Ym mhob achos lle bernir bod cwyn yn cael ei chadarnhau (naill ai yn ei chyfanrwydd neu elfennau penodol) mae'n hanfodol bod argymhellion yn cael eu rhoi ar waith i ddysgu gwersi ac atal unrhyw ail-ddigwydd yn y dyfodol. Crynhoir enghreifftiau o wersi a ddysgwyd o gwynion a dderbyniwyd yn ystod 2022–2023 isod:

- *Cytunwyd y byddai'r Gwasanaeth yn dechrau cofnod wythnosol o'r holl gyfathrebu, a fydd yn cael ei rannu gyda'r achwynydd a bydd cofnodion cyfarfodydd yn cael eu rhannu'n brydlon gyda'r partion perthnasol. Dylai hyn gyfyngu ar lefelau pryder oherwydd diffyg cyfathrebu ac oedi wrth dderbyn dogfennaeth gan y gwasanaeth.*
- *Bydd staff perthnasol yn sicrhau bod trafodaethau'n cael eu cynnal gyda phartion â diddordeb cyn cyfarfodydd ffurfiol, fel bod pawb yn ymwybodol o fformat y cyfarfod a sut y disgwylir iddynt gyfrannu at hyn. Bydd y trafodaethau hyn yn cael eu recordio, a bydd cofnod ffurfiol yn cael ei roi i'r holl fynychwyr fel rhan o'r broses. Yn ogystal, atgoffwyd staff am bwysigrwydd gwneud cofnod byr o unrhyw sgysiau ffôn, yn unol â pholisïau perthnasol y Cyngor.*
- *Cwblhau asesiadau/adolygiadau ac asesiadau gofalmwr i'w hystyried ar ôl derbyn cwynion, er mwyn sicrhau bod lefel y ddarpariaeth gofal yn diwallu anghenion yr unigolyn yn ddigonol.*

Cwynion a gyfeiriwyd at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC)

Yn ystod 2022–2023 derbyniodd y Cyngor **un ar ddeg** o gysylltiadau newydd o swyddfa'r Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus yn ymwneud â chwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae'r rhain yn ymwneud ag achosion o fewn y gwasanaethau canlynol:

- Porth Cynnal (7)
- Porth Gofal (4)

Cafwyd nifer fwy o atgyfeiriadau gan yr Ombwdsmon yn ystod 2022-2023, gyda dim ond 9 wedi dod i law yn 2021-2022.

Er nad oedd unrhyw gwynion a gyfeiriwyd at y OGCC wedi arwain at ymchwiliad ffurfiol, roedd **wyth cwyn** yn gofyn am ymyrraeth gan yr Ombwdsmon. Datryswyd y cwynion hyn trwy 'gytundebau Datrys **Cynnar / Setliad Gwirfoddol**' y daethpwyd iddynt gyda swyddfa'r Ombwdsmon, y darperir y manylion yn y tabl uchod.

Achosion sy'n gofyn am ymyrraeth gan yr Ombwdsmon drwy Gytundebau Datrys Cynnar

Gwasanaeth(au) a Chyfeirio	Crynodeb o'r Gŵyn	Gweithredoedd y cytunwyd arnynt
<p>Porth Cynnal; Cymorth Estynedig a Delio â Chwynion</p> <p>Cyfeirnod achos: 202200812</p>	<p>Yn flaenorol, ymchwiliwyd i gŵyn yn annibynnol o dan Gam 2; Fodd bynnag, roedd yr achwynydd yn parhau i fod yn anfodlon ar y canlyniad.</p> <p>Prif bryderon yr achwynydd oedd bod y Gwasanaeth wedi methu ag ymgymryd ag asesiadau priodol ac angenrheidiol i bennu gradd ei pherthynas o anableddau dysgu, a'i fod wedi methu ag ystyried gwybodaeth hanfodol a ddarparwyd yn ystod ymgynghoriad dros y ffôn.</p>	<p>Dywedodd yr Ombwdsmon y dylai'r Cyngor ymateb i'r ymholiadau ychwanegol a godwyd gan yr achwynydd, yn dilyn yr ymchwiliad annibynnol yng Ngham 2.</p>
<p>Porth Cynnal; Diogelu a Thrin Cwynion</p> <p>Cyf Achos: 202201388</p>	<p>Yn flaenorol, ymchwiliwyd i'r gŵyn yn annibynnol o dan Gam 2. Estynnwyd y broses hon yn ddiangen, a cheisiwyd eglurhad gan yr achwynydd ynghylch gwybodaeth a gynhwyswyd yn yr adroddiad ymchwiliad annibynnol.</p> <p>Yn benodol, dymunai'r achwynydd dderbyn rhagor o wybodaeth am y gyfraith achos y cyfeiriwyd ati, yr oedd y Gweithiwr Cymdeithasol wedi seilio ei benderfyniad arni wrth ddarparu gofal i berthynas yr achwynydd.</p>	<p>Cytunodd y Cyngor i ddarparu gwybodaeth ychwanegol ynghylch y gyfraith achosion a ystyriwyd gan y Gweithiwr Cymdeithasol ar yr adeg y gwnaed penderfyniadau ynghylch darpariaeth gofal.</p> <p>Yn ogystal, cafodd cytundeb cynharach i ddyfarnu taliad 'Amser a Thrafferth' oherwydd y broses gwynion hir, ei anwybyddu ar y pwynt y cyhoeddwyd yr ymateb ffurfiol. Felly anrhydeddodd y Cyngor ei benderfyniad cynharach yn hyn o beth, a chydabu'r anghyfleustra ychwanegol a achoswyd gan orfod mynd at yr Ombwdsmon i gael y wybodaeth y gofynnwyd amdani.</p>

<p>Porth Cynnal; Cefnogaeth Estynedig</p> <p>Cyfeirnod Achos: 202200853</p>	<p>Cwyno bod y Cyngor wedi methu â gweithredu telerau cytundeb Datrysiad Cynnar a gynhaliwyd ym mis Medi 2020. Roedd hyn yn cynnwys methiant y Cyngor i gwblhau Asesiad Gofalwr yn llawn, ac am yr ansicrwydd parhaus ynghylch telerau a threfniadau Gofal Seibiant. Roedd yr achwynydd hefyd yn drist bod y Cyngor yn ymddangos fel pe bai'n cymryd agwedd anghyson tuag at godiad y Taliad Uniongyrchol.</p>	<p>Cytunodd y Cyngor i ddilyn y trefniadau y cytunwyd arnynt yn flaenorol mewn perthynas â chynnal Asesiad Gofalwr. Comisiynwyd Gweithiwr Cymdeithasol Annibynnol i gwblhau'r dasg hon.</p> <p>Cytunodd y Cyngor hefyd i ysgrifennu at yr achwynydd o fewn chwe wythnos i roi esboniad llawn ynghylch dull y Cyngor o ddarparu gofal seibiant.</p>
<p>Porth Gofal; Brysbynnu Integredig ac Asesu a Thrin Cwynion</p> <p>Cyf Achos: 202205115</p>	<p>Cwyn am fethiant y Cyngor i gymryd o ddifrif y pryderon a godwyd gan y defnyddiwr gwasanaeth am y darparwr gofal a gomisiynwyd i'w chynorthwyo. Gwnaeth yr achwynydd gŵyn yn uniongyrchol i'r darparwr gofal, ond roedd eu hymateb yn anghyflawn ac yn anghywir.</p> <p>Gwrthododd y Cyngor ymchwilio i'r gŵyn am ei fod yn fodlon ag ymateb y darparwr gofal ac nad oedd angen gweithredu ymhellach. Fodd bynnag, anghytunodd yr Ombwdsmon - gan ddyfarnu nad oedd y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswydd i dderbyn y gŵyn yn unol â Rheoliadau Gweithdrefn Gwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol (Cymru).</p>	<p>Cytunodd y Cyngor i gysylltu â'r achwynydd i dderbyn ei chŵyn a chyhoeddi ymateb a oedd yn gyson â'r drefn gwyno statudol.</p>
<p>Porth Cynnal; Cymorth Estynedig a Delio â Chwynion</p> <p>Cyf Achos: 202206613</p>	<p>Cysylltodd achwynydd â'r Ombwdsmon am fod y Cyngor wedi methu ag ymchwilio i'r cwynion a gyflwynodd ym mis Chwefror 2022.</p>	<p>Derbyniodd y Cyngor ei fod wedi methu ag ymchwilio i'r cwynion a godwyd a chytunodd i ddechrau Cam 1 o'r broses gwynion ar unwaith. Rhoddwyd ymddiheuriad hefyd am y methiant hwn wrth ymdrin â chwynion a chytunwyd ar daliad unioni i gydnabod yr Amser a'r Helynt yr achwynydd er mwyn cael ei chwyn wedi'i ystyried.</p>

<p>Porth Gofal; Gwasanaeth Brysbennu ac Aseu Integredig a Thrin Cwynion</p> <p>Cyf Achos: 202202005</p>	<p>Cwyno bod y Cyngor wedi methu â darparu diweddariadau rheolaidd ac ystyrion ynglŷn â'i chwyn.</p>	<p>Cytunodd y Cyngor i gyhoeddi ymddiheuriad ffurfiol ac esboniad am yr oedi a brofodd yn ystod ei chwyn. Cytunwyd hefyd y byddai'r ymateb ffurfiol yn cael ei gyhoeddi o fewn pedair wythnos i benderfyniad yr Ombwdsmon, a byddai taliad o £100 yn cael ei roi i gydnabod yr amser a'r drafferth yr aeth yr achwynydd ato wrth wneud ei chwyn i'r Ombwdsmon.</p>
<p>Porth Cynnal; Cymorth Estynedig a Delio â Chwynion</p> <p>Cyf Achos: 202107463</p>	<p>Yn dilyn ymchwiliad annibynnol yng Ngham 2 o'r Weithdrefn Gwyno Gwasanaethau Cymdeithasol, cysylltodd yr achwynydd â'r Ombwdsmon oherwydd bod y Cyngor wedi methu â gweithredu'r argymhellion a wnaed gan y Swyddog Ymchwilio Annibynnol.</p> <p>Yn ogystal, roedd y Cyngor wedi methu â rhoi gwybod iddo na fyddai ymchwiliad diogelu llawn yn cael ei gynnal; er i'r materion a nodwyd yn ystod y gwyn gael eu hystyried yn ystod Cyfarfod Pryderon Proffesiynol, o dan Weithdrefnau Diogelu Cymru Gyfan.</p>	<p>Trwy Gytundeb Setliad Gwirfoddol, cynigiodd yr Ombwdsmon y dylai'r Cyngor a'r Gwasanaeth Cymorth a oedd yn rhan o'r gwyn wreiddiol, gyfarfod â'r achwynydd a'i fab (y defnyddiwr gwasanaeth) yn ffurfiol i esbonio'r penderfyniad diogelu ac i drafod unrhyw fesurau ychwanegol a fyddai'n hwyluso dysgu yn y dyfodol.</p> <p>Cytunwyd hefyd bod cyfiawnhad dros ymddiheuriad uniongyrchol am y diffyg cyfathrebu ar ôl i ymchwiliad Cam 2 ddod i ben. Cytunodd y Cyngor â'r cynnig hwn a gwnaed y camau angenrheidiol.</p>
<p>Porth Cynnal: Gwasanaeth Diogelu a Thrin Cwynion</p> <p>Cyf Achos: 202107158</p>	<p>Cwyn am fethiant y Cyngor i gau achos diogelu yn brydlon, a gafodd ôl-ffeithiau ar allu'r achwynydd i ailddechrau cyfrifoldebau gwaith penodol. Dywedodd yr achwynydd hefyd na chafodd ei chwyn ei thrin yn briodol unwaith iddi ddwyn y materion hyn i sylw'r Cyngor.</p>	<p>Derbyniodd y Cyngor gyfrifoldeb llawn am yr oedi a brofodd yr achwynydd mewn perthynas â'r achos diogelu, a bod hyn wedi'i waethygu ymhellach gan y methiant i ymdrin â'i chwyn yn effeithiol. Ymhellach, derbyniodd y Cyngor nad oedd wedi gwerthfawrogi'n llawn yr effaith a gafodd y materion hyn ar yr achwynydd.</p> <p>Cytunodd y Cyngor i ddarparu ymddiheuriad corfforaethol am y camweinyddu a nodwyd gan yr Ombwdsmon a darparu iawn ariannol o £725 i gydnabod yr anghyfiawnder a'i rhwystrodd rhag dychwelyd i'w dyletswyddau o fewn sefydliad ieuenticid, ac am y modd y deliodd a chwynion yn wael – gan gynnwys yr amser a'r drafferth a fuddsoddwyd ganddi, gan orfod parhau ei chwyn.</p>

Adnabod Gwersi o Gwynion

Crynodeb o'r Gŵyn	Gwersi a ddysgwyd
<p>Cwynion ynghylch oedi datgeliadau o dan Reoliadau Diogelu Data Cyffredinol y DU (RhDDC DU) h.y. mewn perthynas â Cheisiadau Mynediad Testun.</p> <p>DS: Er bod cwynion o'r fath yn cael eu cofnodi yn erbyn Cyswllt Cwsmeriaid a'r Gwasanaeth TGCh, fel y gwasanaeth arweiniol ar gyfer Diogelu Data, cododd oedi yn bennaf oherwydd bod gwasanaethau ehangach yn methu â darparu'r wybodaeth o fewn yr amserlen a neilltuwyd o dan CMT.</p>	<p>Oedi wrth gael gwybodaeth gan wasanaethau – Swyddog Diogelu Data i atgoffa Gwasanaeth o'u dyletswyddau statudol CMT.</p>
<p>Cwyn ynghylch oedi wrth brosesu ceisiadau gan y Gwasanaeth Cynllunio.</p>	<p>Mae ymdrechion helaeth yn cael eu gwneud i fynd i'r afael â chyfyngiadau capasiti o fewn y gwasanaeth, gan gynnwys penodi ymgynghorwyr allanol i gynorthwyo a darparu lefel o wytnwch wrth symud ymlaen.</p>
<p>Cwynion ynghylch casgliadau gwastraff a gollwyd.</p>	<p>Gwneir pob ymdrech i osgoi neu leihau aflonyddwch gwasanaethau, er efallai na fydd hyn yn bosibl - yn dibynnu ar y rheswm am yr amhariad (h.y. absenoldeb staff neu broblemau gyda'r fflyd).</p> <p>Wrth symud ymlaen, bydd y tîm yn adolygu'r ffordd y mae casgliadau gwastraff â chymorth yn cael eu darparu a'u cyfleu o fewn y tîm. Bydd adolygiad o drefniadau trosglwyddo ar gyfer goruchwylwyr hefyd yn cael ei gynnal.</p> <p>Cynhaliwyd adolygiad i ddod o hyd i ddull amgen o gasglu gwastraff a drefnwyd ar gyfer Dydd Llun Gŵyl y Banc sy'n cael ei fabwysiadu yn ystod 2023. Caiff Aelodau Etholedig ddiweddariadau ddwywaith y dydd ar unrhyw amhariadau.</p>

<p>Cwyn am waith gwella a oedd i fod i ddigwydd ar Ffordd a fabwysiadwyd gan y Cyngor.</p>	<p>Cyhoeddwyd ymddiheuriadau am fethu â chwblhau'r gwaith a gytunwyd a bydd y Swyddog Arweiniol Corfforaethol yn gweithredu fel y pwynt cyswllt unigol ar gyfer yr achwynydd nes bod y gwaith wedi'i gwblhau.</p>
<p>Cwyn am oedi wrth anfon gwybodaeth at achwynydd.</p>	<p>Rhoddwyd ymddiheuriad am yr oedi, a oedd oherwydd diffyg capasiti o fewn y gwasanaeth(au) dan sylw - gwneir pob ymdrech i nodi a gweithredu gwelliannau.</p>
<p>Cwyn aml-wasanaeth a oedd yn cynnwys agweddau ar drafnidiaeth, er i'r prif fethiant godi o ganlyniad i ymdriniaeth gwael â chwynion.</p>	<p>Bydd trefniadau trafnidiaeth yn cael eu hadolygu cyn gynted â phosibl; fodd bynnag, cydnabyddir y dylai'r gŵyn fod wedi cael ei thrin yn gyflym oherwydd y materion a godwyd. Bydd hyfforddiant pellach yn cael ei ddarparu i'r swyddogion perthnasol.</p>
<p>Cwyn am fethiant y Cyngor i asesu gwybodaeth a ddarparwyd gan y defnyddiwr gwasanaeth, a arweiniodd at broblemau ychwanegol yn codi iddynt.</p>	<p>Rhoddwyd ymddiheuriad a nodwyd y byddai ymyrraeth fwy amserol wedi cynorthwyo'r achwynydd.</p>
<p>Camgymeriad a wnaed gan y gwasanaeth, a gafodd ei gywiro unwaith y derbyniwyd cwyn, ac y daeth y gwasanaeth yn ymwybodol o'r mater.</p>	<p>Dylai eithriad Dosbarth C fod wedi cael ei ddefnyddio – diwygiwyd y cofnod (gan gynnwys y Bil) i adlewyrchu'r gwall. Rhoddwyd ymddiheuriad.</p>
<p>Cwyn am y cyngor a ddarparwyd gan y Gwasanaeth Tai a'r oedi cyn datrys achos yr achwynydd.</p>	<p>Rhoddwyd ymddiheuriad ac esoniat am yr oedi - problemau adnoddau ar y pryd, sydd wedi'u datrys ers hynny.</p>
<p>Oedi cyn ymateb i ymholiad a methiant dilynol i sicrhau bod y mater yn cael ei reoli yn unol â'r protocol mwyaf priodol.</p>	<p>Darparwyd Hyfforddiant Siarter Cwsmeriaid a Pholisi Cwynion</p>

Ombwdsmon Ombudsman

Cymru · Wales

Gofynnwch am: Cyfathrebu

01656 641150

Cyfathrebu

@ombwdsmon.cymru

Dyddiad: 17 Awst 2023

Cyngh. Bryan Davies
Cyngor Sir Ceredigion
Trwy E-bost yn unig: bryan.davies@ceredigion.go.uk

Llythyrau Blynyddol 2022/23

Annwyl Cynghorydd Davies

Mae'n falch gennyf gyflwyno'r Llythyr Blynyddol (2022/23) i chi ar gyfer Cyngor Sir Ceredigion sy'n ymdrin â chwynion yn ymwneud â chamweinyddu a methiant gwasanaeth, cwynion yn ymwneud ag achosion honedig o dorri'r Cod Ymddygiad i Gynghorwyr, a'r camau sy'n cael eu cymryd i wella gwasanaethau cyhoeddus.

Mae'r llythyr hwn yn cyd-daro â'm Hadroddiad Blynyddol - "[Blwyddyn o newid - blwyddyn o her](#)" - teimlad a fydd, heb os, yn atseinio â chyrff cyhoeddus ledled Cymru. Mae fy swyddfa wedi gweld cynnydd arall yn nifer y bobl sy'n gofyn am ein cymorth - cynydd o 3% o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol, ac mae fy swyddfa bellach yn derbyn dwywaith nifer yr achosion a gawsom ddegawd yn ôl.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, cyfarfûm â chyrff cyhoeddus ledled Cymru - gan siarad am ein gwaith achosion, ein hargymhellion, a'n pwerau rhagweithiol. Bydd yr hinsawdd bresennol yn parhau i gyflwyno heriau i wasanaethau cyhoeddus, ond rwy'n ddiolchgar am y ffordd gadarnhaol a chynhyrchiol y mae'r awdurdodau lleol wedi cyfathrebu â'm swyddfa.

Y llynedd, cyfeiriwyd 1,020 o gwynion atom ynglŷn ag awdurdodau lleol - gostyngiad o 11% o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Yn ystod y cyfnod hwn, gwnaethom ymyrryd (cadarnhau, setlo neu ddatrys yn gynnar) mewn 13% o gwynion awdurdodau lleol.

ombwdsmon.cymru
holwch@ombwdsmon.cymru
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
Rydym yn hapus i dderbyn ac
ymateb i ohebiaeth yn y Gymraeg.

ombudsman.wales
ask@ombudsman.wales
0300 790 0203

1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ

We are happy to accept and respond
to correspondence in Welsh.

Cawsom lai o gwynion y Cod Ymddygiad yn 22/23 o gymharu â'r flwyddyn flaenorol, yn ymwneud â Phrif Gynghorau a Chynghorau Tref a Chynghorau Cymuned. Mae fy rôl yn golygu nad wyf yn gwneud canfyddiadau terfynol am dorri'r Cod Ymddygiad. Yn lle hynny, pan fydd ymchwiliadau yn canfod y pryderon mwyaf difrifol, caiff y rhain eu cyfeirio at Bwyllgor Safonau'r awdurdod lleol perthnasol, neu at Banel Dyfarnu Cymru. Yn 2022/23, gwnaeth yr Ombwdsmon 12 atgyfeiriad o'r fath - gostyngiad i'w groesawu o 20 y llynedd.

Cefnogi gwella gwasanaethau cyhoeddus

Er gwaethaf heriau'r llynedd, rydym wedi bwrw ymlaen â'n gwaith gwella rhagweithiol ac wedi lansio proses Ansawdd Gwasanaeth newydd i sicrhau ein bod yn cyflawni'r safonau a ddisgwyliwn.

Y llynedd, dechreuom weithio ar ein hail Ymchwiliad Ehangach ar ein Liwt ein Hun - y tro hwn, yn edrych ar asesiadau gofalwyr o fewn awdurdodau lleol. Bydd yr ymchwiliad hwn yn cael ei gynnal drwy gydol y flwyddyn i ddod, ac edrychwn ymlaen at rannu ein canfyddiadau â'r holl awdurdodau lleol – nid dim ond y rhai sy'n rhan o'r ymchwiliad.

Parhaodd yr Awdurdod Safonau Cwynion ei waith â chyrrff cyhoeddus yng Nghymru'r llynedd, gyda mwy na 50 o gyrff cyhoeddus bellach yn gweithredu ein polisi enghreifftiol. Rydym hefyd wedi darparu mwy na 400 o sesiynau hyfforddi ers i ni ddechrau, gydag awdurdodau lleol, ym Medi 2020.

Gwnaethom barhau â'n gwaith i gyhoeddi ystadegau cwynion am ail flwyddyn, gyda data bellach yn cael eu cyhoeddi ddwywaith y flwyddyn. Mae'r data hwn yn ein galluogi i weld gwybodaeth gyda mwy o gyd-destun - er enghraifft, y llynedd, cyfeiriwyd 25% o gwynion Cyngor Sir Ceredigion at OGCC.

Byddwn yn annog Cyngor Sir Ceredigion, ac yn benodol, eich Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, i ddefnyddio'r data hwn i ddeall eich perfformiad o ran cwynion yn well ac ystyried pa mor dda y mae dulliau ymdrin â chwynion yn dda wedi'i wreiddio ledled yr Awdurdod.

Ymhellach i'r llythyr hwn, a gaf ofyn i'ch Cyngor gymryd y camau canlynol:

- Cyflwyno fy Llythyr Blynyddol i'r Cabinet ac i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod y cyfle nesaf sydd ar gael a rhoi gwybod i mi pryd y cynhelir y cyfarfodydd hyn.
- Parhau i ymgysylltu â'n gwaith Safonau Cwynion, rhoi hyfforddiant i'ch staff, gweithredu'r polisi enghreifftiol yn llawn a darparu data cwynion cywir ac amserol.

- Rhoi gwybod i mi am ganlyniad ystyriaethau a chymau gweithredu arfaethedig y cyngor yng nghyswllt y materion uchod erbyn cyn gynted â phosibl.

Yn gywir,

MM. Morris.

Michelle Morris

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus

cc.Eifion Evans, Prif Weithredwr, Cyngor Sir Ceredigion.

Trwy E-bost yn unig: Eifion.evans@ceredigion.gov.uk

Ombwdsmon Ombudsman

Cymru • Wales

Taflen Ffeithiau

Atodiad A - Cwynion a Gafwyd

Awdurdod Lleol	Cwynion a Gafwyd	Cwynion a dderbyniwyd fesul 1000 o drigolion
Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent	14	0.20
Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	55	0.37
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	60	0.33
Cyngor Caerdydd*	182	0.50
Cyngor Sir Caerfyrddin	54	0.29
Cyngor Sir Ceredigion	52	0.72
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	27	0.23
Cyngor Sir Ddinbych	34	0.36
Cyngor Sir y Fflint	99	0.63
Cyngor Gwynedd	39	0.31
Cyngor Sir Ynys Môn	29	0.41
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	27	0.45
Cyngor Sir Fynwy	20	0.21
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	45	0.31
Cyngor Dinas Casnewydd	40	0.26
Cyngor Sir Penfro	39	0.31
Cyngor Sir Powys	55	0.42
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	51	0.21
Cyngor Abertawe	71	0.29
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	18	0.19
Cyngor Bro Morgannwg	61	0.46
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	71	0.52
Cyfanswm	1143	0.36

* gan gynnwys 17 Rhentu Doeth Cymru

ombwdsmon.cymru
holwch@ombwdsmon.cymru
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
Rydym yn hapus i dderbyn ac ymateb i ohebiaeth yn y Gymraeg.

ombudsman.wales
ask@ombudsman.wales
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
We are happy to accept and respond to correspondence in Welsh.

Atodiad B - Cwynion a Gafwyd yn ôl Pwnc

Cyngor Sir Ceredigion	Cwynion a Gafwyd	% rhannu
Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion	5	14%
Gweinyddu Budd-daliadau	0	0%
Gwasanaethau Cymdeithasol Plant	1	3%
Cyfleusterau Cymunedol. Adloniant a Hamdden	1	3%
Ymdrin â Chwynion	14	40%
Covid19	0	0%
Addysg	1	3%
Yr Amgylchedd ac Iechyd yr Amgylchedd	2	6%
Cyllid a Threthiant	0	0%
Tai	3	9%
Trwyddedu	1	3%
Cynllunio a Rheoli Adeiladu	2	6%
Ffyrdd a Thrafnidiaeth	1	3%
Amrywiol Eraill	4	11%
Cyfanswm	35	

ombwdsmon.cymru
holwch@ombwdsmon.cymru
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
Rydym yn hapus i dderbyn ac
ymateb i ohebiaeth yn y Gymraeg.

ombudsman.wales
ask@ombudsman.wales
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
We are happy to accept and respond
to correspondence in Welsh.

Atodiad C - Canlyniadau Cwynion
(* yn dynodi ymyrraeth)

Cyngor Sir Ceredigion		% rhannu
Tu hwnt i Awdurdodaeth	4	9%
Cynamserol	5	11%
Achosion eraill wedi'u cau ar ôl ystyriaeth gychwynnol	22	50%
Datrys yn Gynnar/Setliad Gwirfoddol*	13	30%
Wedi rhoi'r gorau iddi	0	0%
Adroddiadau Eraill – Ni Chadarnhawyd	0	0%
Adroddiadau eraill a gadarnhawyd*	0	0%
Adroddiadau er Budd y Cyhoedd*	0	0%
Adroddiadau Diddordeb Arbennig*	0	0%
Cyfanswm	44	

ombwdsmon.cymru
holwch@ombwdsmon.cymru
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
Rydym yn hapus i dderbyn ac
ymateb i ohebiaeth yn y Gymraeg.

ombudsman.wales
ask@ombudsman.wales
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
We are happy to accept and respond
to correspondence in Welsh.

Ombwdsmon Ombudsman

Cymru · Wales

Atodiad D - Achosion lle ymyrrodd OGCC

	Nifer yr ymyriadau	Nifer y cwynion a gaewyd	% o ymyriadau
Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent	0	13	0%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	7	54	13%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	7	58	12%
Cyngor Caerdydd	45	159	28%
Cyngor Caerdydd - Rhentu Doeth Cymru	1	16	6%
Cyngor Sir Caerfyrddin	7	49	14%
Cyngor Sir Ceredigion	13	46	28%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	2	24	8%
Cyngor Sir Ddinbych	4	33	12%
Cyngor Sir y Fflint	15	94	16%
Cyngor Gwynedd	6	41	15%
Cyngor Sir Ynys Môn	3	28	11%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	2	26	8%
Cyngor Sir Fynwy	2	21	10%
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	5	45	11%
Cyngor Dinas Casnewydd	4	36	11%
Cyngor Sir Penfro	2	40	5%
Cyngor Sir Powys	7	55	13%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	3	45	7%
Cyngor Abertawe	10	76	13%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	2	20	10%
Cyngor Bro Morgannwg	9	62	15%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	4	67	6%
Cyfanswm	160	1108	14%

ombwdsmon.cymru
holwch@ombwdsmon.cymru
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
Rydym yn hapus i dderbyn ac ymateb i ohebiaeth yn y Gymraeg.

ombudsman.wales
ask@ombudsman.wales
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
We are happy to accept and respond to correspondence in Welsh.

Ombwdsmon Ombudsman

Cymru · Wales

Atodiad E - Cwynion Y Cod Ymddygiad

Cyngor Sir Ceredigion

Ymchwiliadau	Tynnwyd yn ôl	1
	Wedi rhoi'r gorau iddi	1
	Dim tystiolaeth o dorri'r cod	0
	Dim angen gweithredu	0
	Cyfeiriwyd at y Panel Dyfarnu	0
	Cyfeiriwyd at y Pwyllgor Safonau	0
	Cyfanswm	2

ombwdsmon.cymru
holwch@ombwdsmon.cymru
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
Rydym yn hapus i dderbyn ac
ymateb i ohebiaeth yn y Gymraeg.

ombudsman.wales
ask@ombudsman.wales
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
We are happy to accept and respond
to correspondence in Welsh.

Atodiad F - Cwynion Cod Ymddygiad Cyngorau Tref/Cyngor Cymuned

	Tynnwyd yn ôl	Ymchwiliadau					Cyfanswm
		Wedi rhoi'r gorau iddi	Dim tystiolaeth o dorri'r cod	Dim angen gweithredu	Cyfeiriwyd at y Panel Dyfarnu	Cyfeiriwyd at y Pwyllgor Safonau	
Cyngor Cymuned Llandysul	1	0	0	0	0	0	1
Cyngor Cymuned Llanfair Clydogau	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llangoedmor	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Llansantffraed	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Tref Cei Newydd	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Trefeurig	0	0	0	0	0	0	0

Ombwdsmon Ombudsman

Cymru · Wales

Taflen Wybodaeth

Mae Atodiad A yn dangos nifer y cwynion a dderbyniwyd gan OGCC ar gyfer pob Awdurdod Lleol yn 2022/23. Caiff y cwynion hyn eu rhoi mewn cyd-destun gan boblogaeth pob awdurdod.

Mae Atodiad B yn dangos categori pob cwyn a dderbyniwyd, a pha gyfran o'r cwynion a dderbyniwyd sy'n cynrychioli ar gyfer yr Awdurdod Lleol.

Mae Atodiad C yn dangos canlyniadau'r cwynion a gaeodd OGCC mewn cysylltiad â'r Awdurdod Lleol yn 2022/23. Mae'r tabl hwn yn dangos y niferoedd, a'r gyfran y mae pob canlyniad yn ei chynrychioli ar gyfer yr Awdurdod Lleol.

Mae Atodiad D yn dangos Cyfraddau Ymyrru ar gyfer pob Awdurdod Lleol yn 2022/23. Mae ymyrraeth yn cael ei gategoreiddio naill ai gan gŵyn a gadarnhawyd (naill ai cadarnhawyd er budd y cyhoedd neu cadarnhawyd nid er budd y cyhoedd), penderfyniad cynnar, neu setliad gwirfoddol.

Mae Atodiad E yn dangos canlyniadau cwynion y Cod Ymddygiad a gaewyd gan OGCC mewn perthynas ag Awdurdod Lleol yn 2022/23. Mae'r tabl hwn yn dangos y niferoedd, a'r gyfran, y mae pob canlyniad yn ei chynrychioli ar gyfer yr Awdurdod Lleol.

Mae Atodiad F yn dangos canlyniadau cwynion y Cod Ymddygiad a gaewyd gan OGCC mewn perthynas â Chynghorau Tref a Chynghorau Cymuned yn ardal yr Awdurdod Lleol yn 2022/23. Mae'r tabl hwn yn dangos y niferoedd, a'r gyfran y mae pob canlyniad yn ei chynrychioli ar gyfer Cynghorau Tref a Chynghorau Cymuned.

ombwdsmon.cymru
holwch@ombwdsmon.cymru
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
Rydym yn hapus i dderbyn ac
ymateb i ohebiaeth yn y Gymraeg.

ombudsman.wales
ask@ombudsman.wales
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
We are happy to accept and respond
to correspondence in Welsh.

Achosion sy'n gofyn am ymyrraeth gan yr Ombwdsmon drwy Gytundebau Datrys Cynnar

Gwasanaeth(au) a Chyfeirio	Crynodeb o'r Gŵyn	Gweithredoedd y cytunwyd arnynt
<p>Porth Cynnal; Cymorth Estynedig a Delio â Chwynion</p> <p>Cyfeirnod achos: 202200812</p>	<p>Yn flaenorol, ymchwiliwyd i gŵyn yn annibynnol o dan Gam 2; Fodd bynnag, roedd yr achwynydd yn parhau i fod yn anfodlon ar y canlyniad.</p> <p>Prif bryderon yr achwynydd oedd bod y Gwasanaeth wedi methu ag ymgymryd ag asesiadau priodol ac angenrheidiol i bennu gradd ei pherthynas o anabledau dysgu, a'i fod wedi methu ag ystyried gwybodaeth hanfodol a ddarparwyd yn ystod ymgynghoriad dros y ffôn.</p>	<p>Dywedodd yr Ombwdsmon y dylai'r Cyngor ymateb i'r ymholiadau ychwanegol a godwyd gan yr achwynydd, yn dilyn yr ymchwiliad annibynnol yng Ngham 2.</p>
<p>Porth Cynnal; Diogelu a Thrin Cwynion</p> <p>Cyf Achos: 202201388</p>	<p>Yn flaenorol, ymchwiliwyd i'r gŵyn yn annibynnol o dan Gam 2. Estynnwyd y broses hon yn ddiangen, a cheisiwyd eglurhad gan yr achwynydd ynghylch gwybodaeth a gynhwyswyd yn yr adroddiad ymchwiliad annibynnol.</p> <p>Yn benodol, dymunai'r achwynydd dderbyn rhagor o wybodaeth am y gyfraith achos y cyfeiriwyd ati, yr oedd y Gweithiwr Cymdeithasol wedi seilio ei benderfyniad arni wrth ddarparu gofal i berthynas yr achwynydd.</p>	<p>Cytunodd y Cyngor i ddarparu gwybodaeth ychwanegol ynghylch y gyfraith achosion a ystyriwyd gan y Gweithiwr Cymdeithasol ar yr adeg y gwnaed penderfyniadau ynghylch darpariaeth gofal.</p> <p>Yn ogystal, cafodd cytundeb cynharach i ddyfarnu taliad 'Amser a Thrafferth' oherwydd y broses gwynion hir, ei anwybyddu ar y pwynt y cyhoeddwyd yr ymateb ffurfiol. Felly anrhydeddodd y Cyngor ei benderfyniad cynharach yn hyn o beth, a chydabu'r anghyfleustra ychwanegol a achoswyd gan orfod mynd at yr Ombwdsmon i gael y wybodaeth y gofynnwyd amdani.</p>
<p>Porth Cynnal; Cefnogaeth Estynedig</p> <p>Cyfeirnod Achos: 202200853</p>	<p>Cwyno bod y Cyngor wedi methu â gweithredu telerau cytundeb Datrysiaid Cynnar a gynhaliwyd ym mis Medi 2020. Roedd hyn yn cynnwys methiant y Cyngor i gwblhau Asesiad Gofalwr yn llawn, ac am yr ansicrwydd parhaus ynghylch telerau a threfniadau Gofal Seibiant. Roedd yr achwynydd hefyd yn drist bod y Cyngor yn ymddangos fel pe bai'n cymryd</p>	<p>Cytunodd y Cyngor i ddilyn y trefniadau y cytunwyd arnynt yn flaenorol mewn perthynas â chynnal Asesiad Gofalwr. Comisiynwyd Gweithiwr Cymdeithasol Annibynnol i gwblhau'r dasg hon.</p> <p>Cytunodd y Cyngor hefyd i ysgrifennu at yr achwynydd o fewn chwe wythnos i roi esboniad llawn ynghylch dull y Cyngor o ddarparu gofal seibiant.</p>

	agwedd anghyson tuag at godiad y Taliad Uniongyrchol.	
<p>Porth Gofal; Brysbynnu Integredig ac Asesu a Thrin Cwynion</p> <p>Cyf Achos: 202205115</p>	<p>Cwyn am fethiant y Cyngor i gymryd o ddifrif y pryderon a godwyd gan y defnyddiwr gwasanaeth am y darparwr gofal a gomisiynwyd i'w chynorthwyo. Gwnaeth yr achwynydd gŵyn yn uniongyrchol i'r darparwr gofal, ond roedd eu hymateb yn anghyflawn ac yn anghywir.</p> <p>Gwrthododd y Cyngor ymchwilio i'r gŵyn am ei fod yn fodlon ag ymateb y darparwr gofal ac nad oedd angen gweithredu ymhellach. Fodd bynnag, anghytunodd yr Ombwdsmon - gan ddyfarnu nad oedd y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswydd i dderbyn y gŵyn yn unol â Rheoliadau Gweithdrefn Gwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol (Cymru).</p>	<p>Cytunodd y Cyngor i gysylltu â'r achwynydd i dderbyn ei chŵyn a chyhoeddi ymateb a oedd yn gyson â'r drefn gwyno statudol.</p>
<p>Porth Cynnal; Cymorth Estynedig a Delio â Chwynion</p> <p>Cyf Achos: 202206613</p>	<p>Cysylltodd achwynydd â'r Ombwdsmon am fod y Cyngor wedi methu ag ymchwilio i'r cwynion a gyflwynodd ym mis Chwefror 2022.</p>	<p>Derbyniodd y Cyngor ei fod wedi methu ag ymchwilio i'r cwynion a godwyd a chytunodd i ddechrau Cam 1 o'r broses gwynion ar unwaith. Rhoddwyd ymddiheuriad hefyd am y methiant hwn wrth ymdrin â chwynion a chytunwyd ar daliad unioni i gydnabod yr Amser a'r Helynt yr achwynydd er mwyn cael ei chwyn wedi'i ystyried.</p>

<p>Porth Gofal; Gwasanaeth Brysbennu ac Aseu Integredig a Thrin Cwynion</p> <p>Cyf Achos: 202202005</p>	<p>Cwyno bod y Cyngor wedi methu â darparu diweddariadau rheolaidd ac ystyrion ynglŷn â'i chwyn.</p>	<p>Cytunodd y Cyngor i gyhoeddi ymddiheuriad ffurfiol ac esboniad am yr oedi a brofodd yn ystod ei chwyn. Cytunwyd hefyd y byddai'r ymateb ffurfiol yn cael ei gyhoeddi o fewn pedair wythnos i benderfyniad yr Ombwdsmon, a byddai taliad o £100 yn cael ei roi i gydnabod yr amser a'r drafferth yr aeth yr achwynydd ato wrth wneud ei chwyn i'r Ombwdsmon.</p>
<p>Porth Cynnal; Cymorth Estynedig a Delio â Chwynion</p> <p>Cyf Achos: 202107463</p>	<p>Yn dilyn ymchwiliad annibynnol yng Ngham 2 o'r Weithdrefn Gwyno Gwasanaethau Cymdeithasol, cysylltodd yr achwynydd â'r Ombwdsmon oherwydd bod y Cyngor wedi methu â gweithredu'r argymhellion a wnaed gan y Swyddog Ymchwilio Annibynnol.</p> <p>Yn ogystal, roedd y Cyngor wedi methu â rhoi gwybod iddo na fyddai ymchwiliad diogelu llawn yn cael ei gynnal; er i'r materion a nodwyd yn ystod y gwyn gael eu hystyried yn ystod Cyfarfod Pryderon Proffesiynol, o dan Weithdrefnau Diogelu Cymru Gyfan.</p>	<p>Trwy Gytundeb Setliad Gwirfoddol, cynigiodd yr Ombwdsmon y dylai'r Cyngor a'r Gwasanaeth Cymorth a oedd yn rhan o'r gwyn wreiddiol, gyfarfod â'r achwynydd a'i fab (y defnyddiwr gwasanaeth) yn ffurfiol i esbonio'r penderfyniad diogelu ac i drafod unrhyw fesurau ychwanegol a fyddai'n hwyluso dysgu yn y dyfodol.</p> <p>Cytunwyd hefyd bod cyfiawnhad dros ymddiheuriad uniongyrchol am y diffyg cyfathrebu ar ôl i ymchwiliad Cam 2 ddod i ben. Cytunodd y Cyngor â'r cynnig hwn a gwnaed y camau angenrheidiol.</p>
<p>Porth Cynnal: Gwasanaeth Diogelu a Thrin Cwynion</p> <p>Cyf Achos: 202107158</p>	<p>Cwyn am fethiant y Cyngor i gau achos diogelu yn brydlon, a gafodd ôl-ffeithiau ar allu'r achwynydd i aildechrau cyfrifoldebau gwaith penodol. Dywedodd yr achwynydd hefyd na chafodd ei chwyn ei thrin yn briodol unwaith iddi ddwyn y materion hyn i sylw'r Cyngor.</p>	<p>Derbyniodd y Cyngor gyfrifoldeb llawn am yr oedi a brofodd yr achwynydd mewn perthynas â'r achos diogelu, a bod hyn wedi'i waethygu ymhellach gan y methiant i ymdrin â'i chwyn yn effeithiol. Ymhellach, derbyniodd y Cyngor nad oedd wedi gwerthfawrogi'n llawn yr effaith a gafodd y materion hyn ar yr achwynydd.</p> <p>Cytunodd y Cyngor i ddarparu ymddiheuriad corfforaethol am y camweinyddu a nodwyd gan yr Ombwdsmon a darparu iawn ariannol o £725 i gydnabod yr anghyfiawnder a'i rhwystrodd rhag dychwelyd i'w dyletswyddau o fewn sefydliad ieuentid, ac am y modd y deliodd a chwynion yn wael – gan gynnwys yr amser a'r drafferth a fuddsoddwyd ganddi, gan orfod parhau ei chwyn.</p>

Maer' dudalen yn wag yn fwriadol

Cyngor Sir CEREDIGION County Council

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad y Cyfarfod:	Medi 27ain 2023
Lleoliad:	Siambwr y Cyngor / O bell drwy Gynhadledd Fideo
Teitl:	Adroddiad Hunanasesu Drafft Cyngor Sir Ceredigion 2022/23
Pwrpas yr Adroddiad:	Adolygu a gwneud argymhellion ar yr Adroddiad Hunanasesu Drafft
Portffolio'r Cabinet ac Aelod y Cabinet	Arweinydd y Cyngor - Gwasanaethau Democrataidd, Polisi, Perfformiad a Phartneriaethau

Cefndir

Cyflwynodd Rhan 6 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 drefn perfformiad newydd yn seiliedig ar Hunanasesu ar gyfer Prif Gynghorau.

Bwriad y gyfundrefn berfformiad newydd yw adeiladu a chefnogi diwylliant lle mae cynghorau yn ceisio gwella a gwneud yn well yn barhaus ym mhopeth a wnânt, heb ystyried pa mor dda y maent yn perfformio eisoes. Mae'r Ddeddf yn disgwyl y bydd cynghorau bob amser yn ymdrechu i gyflawni mwy ac yn ceisio sicrhau'r canlyniadau gorau i bobl a chymunedau lleol. Un ffordd o wneud hyn yw herio'r sefyllfa bresennol yn barhaus a gofyn cwestiynau am sut y maent yn gweithredu.

Mae 5 dyletswydd benodol i Gynghorau wedi cyflwyno gan y Ddeddf:

- Dyletswydd i barhau i adolygu perfformiad
- Dyletswydd i ymgynghori ar berfformiad
- Dyletswydd i adrodd ar berfformiad
- Dyletswydd i drefnu Panel Asesu Perfformiad
- Dyletswydd i ymateb i Asesiad y Panel Perfformiad

Mae'r Ddeddf hefyd yn nodi'r rhan annatod y mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ei chwarae yn y Broses Hunanasesu. Mae'r rôl hon yn gofyn i'r Pwyllgor

- Derbynn adroddiad Hunanasesu drafft y Cyngor
- Adolygu'r Adroddiad Hunanasesu drafft a gwneud argymhellion ar y casgliadau neu'r camau y mae'r Cyngor yn bwriadu eu cymryd

- Derbyn yr adroddiad Hunanwerthuso terfynol wedi iddo gael ei gyhoeddi, gan gynnwys sylwebaeth ar pam y cafodd argymhellion eu derbyn neu eu gwrthod.

Y Sefyllfa Bresennol

Mae'r Adroddiad Hunanasesu Drafft bellach wedi'i gynhyrchu ac mae ynghlwm fel Atodiad 1 i'r Pwyllgor ei ystyried.

Mae'r Adroddiad wedi'i ddatblygu drwy asesu amrywiaeth eang o dystiolaeth gan gynnwys adroddiadau ac adolygiadau mewnol, adroddiadau rheoleiddio ac arolygu allanol ac yn hollbwysig gweithgareddau ymgysylltu ac ymgynghori. Mabwysiadodd y Cyngor gyfres o gwestiynau allweddol neu "Llinellau Ymholi Allweddol" er mwyn sicrhau bod y broses yn canolbwyntio ar ganlyniadau, y safbwynt sefydliad cyfan o berfformiad a'i bod yn seiliedig ar dystiolaeth. Cynhaliwyd gweithdai yn ystod Ebrill a Mai gydag Aelodau a Swyddogion y Cyngor i nodi perfformiad cyfredol, y cyfleoedd sy'n bodoli ar gyfer gwella a'r camau penodol y bwriadwn eu cymryd. Mae'r canfyddiadau wedi'u nodi yn ein dogfen Matrics Hunanasesu sy'n cael ei ddefnyddio i'n cynorthwyo i gynhyrchu Adroddiad y Cynllun Hunanasesu a Gweithredu. Mae ar gael ar gais.

Er mai'r Adroddiad Hunanasesu yw'r allbwn allweddol o'r broses, mae'r gwaith ar wella canlyniadau yn weithgaredd parhaus drwy gydol y flwyddyn. Drwy gydol y flwyddyn rydym yn cynnal ymgynghoriad i gefnogi hunanasesiad, rydym yn coladu tystiolaeth i lywio'r gweithdai, rydym yn cyflawni'r camau gweithredu yn ein cynllun gweithredu Hunanasesu ac rydym yn monitro eu cynnydd tuag at ei gwblhau.

Mae'n bwysig nodi bod yr Adroddiad yn cyflawni gofynion y ddwy ddeddf yma:

- Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 – y ddyletswydd i adrodd ar Berfformiad

- Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 – gosod ac adolygu cynnydd yn erbyn ein Hamcanion Llesiant Corfforaethol

Y Camau Nesaf

Bydd yr Adroddiad Hunanasesu Drafft yn cael ei ddiweddarau yn seiliedig ar argymhellion y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a bydd y fersiwn terfynol yn cael ei chyflwyno yn y cyfarfod nesaf ar 24ain Ionawr, 2024.

Diweddariad Asesiad Perfformiad Panel

Rhan o'r Drefn Hunanasesu Perfformiad yw'r ddyletswydd o gynnal Asesiad Perfformiad Panel unwaith ymhob cylchred etholiadol.

Bwriad Asesiadau Panel yw darparu persbectif annibynnol ac allanol o'r graddau y mae'r Cyngor yn bodloni gofynion perfformiad Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Y nod yw cefnogi Cynghorau i gyflawni eu dyheadau drwy ddatblygu a deall sut mae'n gweithredu a sut y gall sicrhau eu bod yn gallu darparu gwasanaethau effeithiol yn y tymor hir.

Tudalen 457

Mae Asesiad Perfformiad Panel cyntaf y Cyngor yn cael ei drefnu ar gyfer chwarter cyntaf 2024/25 a'i gefnogi gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Bydd gwaith paratoi, fel penodi'r Panel ac ymdrin â'r Asesiad yn cael ei wneud dros y misoedd nesaf.

Argymhellion: Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn adolygu'r Adroddiad Hunanasesu Drafft ac yn gwneud argymhellion ar y casgliadau neu'r camau y mae'r Cyngor yn bwriadu eu cymryd.

Rheswm dros y Penderfyniad: Sicrhau cydymffurfiaeth â Rhan 6 o Ddeddf Llywodraeth

Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

Atodiadau: Atodiad 1 – Adroddiad Drafft Hunanasesu 2022/23

Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Alun Williams (Arweinydd Polisi Corfforaethol, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd)

Swyddog Adrodd: Alun Williams (Arweinydd Polisi Corfforaethol, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd)

Dyddiad: Awst 25ain 2023

2022/23

ADRODDIAD HUNANASESU

Adolygiad Blynyddol o Berfformiad
ac Amcanion Llesiant

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

CYNNWYS

Cyflwyniad gan Arweinydd y Cyngor	2
Am Geredigion	3
Y Cyngor	5
Cefndir i Hunanasesiad 2022-23	7
Crynodeb o Berfformiad 2022-23	8
Cynllun Gweithredu'r Hunanasesiad: Cyfleoedd i Wella	13
Beth yw Hunanasesiad?	17
Sut yr ydym yn cynnal Hunanasesiad	18
Hunanasesiad yn Ein Fframwaith Rheoli Perfformiad	19
Rheoli ein Perfformiad	20
Asesiad Seiliedig ar Dystiolaeth	21
Dysgu o Ymgynghori ac Ymgysylltu	23
Adolygiad o'n Hamcanion Llesiant	29
Cyfraniad at y Nodau Llesiant Cenedlaethol	47
Yr Egwyddor Datblygu Cynaliadwy	49
Uno ein Dogfennau: Cysylltiadau i Adnoddau Allweddol	50
Ein Perfformiad	53

CYFLWYNIAD

Gan Arweinydd Cyngor Sir Ceredigion

Croeso i Adroddiad Hunanasesu diweddaraf Cyngor Sir Ceredigion. Mae'r adroddiad hwn yn adolygu ein perfformiad a'n cynnydd tuag at gyflawni ein Hamcanion Llesiant yn 2022/23.

Cynhaliwyd ein Hunanasesiad mwyaf diweddaraf yn ystod haf 2023, roedd yn edrych ar ystod eang o dystiolaeth, adroddiadau rheoleiddio ac adborth helaeth o ymgynghori. Mae'n cadarnhau bod Cyngor Sir Ceredigion yn parhau i berfformio'n well na'i statws ac yn gwneud defnydd da o'r adnoddau sydd ar gael, er gwaethaf yr heriau sydd wedi'u hwynebu dros y blynyddoedd diwethaf megis toriadau sylweddol yn y gyllideb, pandemig COVID-19 a'r argyfwng costau byw sy'n effeithio nifer o gartrefi yn y Sir.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf rydym wedi bwrw ymlaen â chyflawni ein Hamcanion Llesiant Corfforaethol newydd a gwneud cynnydd da. Er enghraifft, mae bargaen Twf Canolbarth Cymru gwerth £110m gam ymhellach yn nes at ddatgloi potensial yr economi leol ar ôl yr adolygiad cadarnhaol o'r asesiad portffolio. Mae Canolfan Llesiant Llambod bellach ar agor ac yn

cynnig ystod o wasanaethau i gefnogi pobl leol ac mae cynlluniau ar y gweill ar gyfer canolfannau yng ngogledd a de'r sir. Cawsom hefyd arolygiad gan Arolygiaeth Gofal Cymru o'n gwasanaethau cymdeithasol ym mis Chwefror/Mawrth 2023. Roedd yr arolygiad yn adlewyrchu'n gadarnhaol ar ein Rhaglen Llesiant Gydol Oes sy'n trawsnewid y modd y darperir gofal cymdeithasol yng Ngheredigion.

Rydym hefyd yn buddsoddi mewn ffyrdd newydd o weithio a thechnoleg newydd i drawsnewid y ffordd y darperir gwasanaethau i'n cwsmeriaid. Mae hyn er mwyn sicrhau eu bod yn bodloni'r galw cynyddol, eu bod yn gynaliadwy yn y dyfodol, ac yn darparu profiad gwell i'n cwsmeriaid.

Drwy addasu'r ffordd yr ydym yn gweithio, gallwn alluogi'r Cyngor i ddarparu gwasanaethau modern a fydd yn gwella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol pobl Ceredigion.

Fodd bynnag, fel pob awdurdod lleol,

mae heriau a chyfleoedd o'n blaenau, ac adlewyrchir y rhain yn yr adroddiad hwn. Nid yw egwyddorion hunanasesu yn newydd i Geredigion. Rydym wedi bod yn defnyddio hunanasesu ers tro fel arf dysgu i fyfyrion ar sut rydym yn gwneud pethau nawr, a sut y gallwn gyflawni gwelliannau neu ddarparu mwy o effeithlonrwydd.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae hunanasesu wedi ein helpu i nodi camau gweithredu allweddol a fydd yn helpu i ysgogi canlyniadau gwell i'r sir a'i dinasyddion. Byddwn yn cynnal ymgynghoriad pellach gyda dinasyddion, busnesau, Staff y Cyngor ac Undebau Llafur dros y misoedd nesaf i gasglu barn bellach ar sut y gallwn wella perfformiad ac edrychwn ymlaen at glywed eich barn.

Gobeithiwn y bydd yr adroddiad hwn yn llawn gwybodaeth ac yn ffordd ddefnyddiol o gadw mewn cysylltiad ar ein taith gwella perfformiad.

Cynghorydd Bryan Davies
Arweinydd Cyngor Sir Ceredigion

AM GEREDIGION

Mae Ceredigion yn 1,900km² o ran maint ac mae'n dir amaethyddol, yn rhostir ac yn goedwigoedd ar y cyfan, ac mae'r ardaloedd ucheldirol i'r dwyrain yn creu cyfran sylweddol o Fynyddoedd Cambria.

Mae gan Geredigion amrywiaeth o dir-luniau a chynefinoedd naturiol: traethau a chlogwyni arfordirol ac ucheldir agored. Mae pobl leol ac ymwelwyr yn gwerthfawrogi tirluniau ac amgylchedd naturiol y sir yn fawr.

Mae Ceredigion yn cynnwys cyfran uchel o dir a gydnabyddir am ei werth amgylcheddol uchel trwy gyfrwng dynodiadau swyddogol, gan gynnwys dwy ardal gwlypdir o bwysigrwydd rhyngwladol (aber afon Dyfi a Chors Caron); 13 Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA); tua 100 o Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA), saith Gwarchodfa Natur Genedlaethol a thair Gwarchodfa Natur leol. Mae ucheldiroedd Mynyddoedd Cambria yn bwysig ar gyfer bywyd gwyllt, yn ogystal â'r 'rhostiroedd' gwlyb.

Mae gan Geredigion dros 90 cilomedr o arfordir. Mae pedair adran o arfordir Ceredigion (tua 35 cilomedr) yn Arfordir Treftadaeth dynodedig. Mae Llwybr yr Arfordir Cymru yn dilyn llwybr 60 milltir (96km) rhwng aberoedd Teifi a Dyfi. Mae Llwybr yr Arfordir yn cysylltu trefi a phentrefi ar hyd arfordir ysblenydd Bae Ceredigion.

Yr afonydd a gaiff eu cynnwys yn nalgylch Ceredigion yw afonydd Rheidol,

Ystwyth, Clarach, Aeron a Theifi. Mae dalgylch afonydd Ceredigion yn amrywiol ac yn wahaniaethol, ac mae pob afon yn llifo trwy amrywiaeth o dirluniau, cyn cyrraedd y môr. Afon Teifi yw un o'r afonydd hiraf yn ne-orllewin Cymru, ac mae'n 122 cilomedr o hyd.

Mae'r tirluniau deniadol a'r lleoliadau anghysbell yng Ngheredigion yn cynnig sylfaen ar gyfer twristiaeth 'lles gwledig', sy'n denu twristiaid i'r ardal. Mae bron 3 miliwn o ymwelwyr â Cheredigion yn blynyddol.

Er bod yr amgylchedd wastad wedi bod yn nodwedd lles a werthfawrogir, dros y blynyddoedd diwethaf, mae diogelu'r amgylchedd wedi dod yn rhywbeth llawer pwysicach i bobl. Mae effeithiau andwyol newid hinsawdd ar yr amgylchedd a natur yn cael eu cydnabod yn llawer mwy ac mae pobl eisiau gwneud mwy i warchod ein hamgylchedd. Yn 2020, datganwyd argyfwng newid hinsawdd gan Gyngor Sir Ceredigion, a chyn hyn, roedd y Cyngor wedi ymrwmo i fod yn gyngor carbon sero net erbyn 2030.

Mae economi Ceredigion yn eithaf nodweddiadol o economi nifer o ardaloedd gwledig ac arfordirol. Mae cyfran uchel o swyddi yn y diwydiant twristiaeth (12.9%), cyfanwerthu a manwerthu (12.9%) ac iechyd dynol a gweithgareddau gwaith cymdeithasol (12.3%). Addysg yw'r sector mwyaf yn y sir, gan gyflogi tua 4,300 o bobl ac mae'n gyfrifol am tua 13.9% o'r swyddi yn y sir.

Yn wahanol i nifer o ardaloedd gwledig,

EIN SIR MEWN RHIFAU

mae'r sir yn cynnwys dwy brifysgol, un yn Aberystwyth a Champws Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant yn Llanbedr Pont Steffan, ynghyd â sefydliadau cenedlaethol megis Llyfrgell Genedlaethol Cymru. Mae'r economi wybodaeth yn gryf yng Ngheredigion ac mae ganddi 'economi werdd' sy'n tyfu, gan ganolbwyntio ar allyriadau carbon isel, defnyddio adnoddau mewn ffordd effeithlon a bod yn gynhwysol yn gymdeithasol.

Mae hunangyflogaeth yn elfen bwysig o'r economi leol, ac yn aml, mae Ceredigion yn cynnwys cyfran uchaf y bobl hunangyflogedig ar lefel genedlaethol. Mae nifer yn ffermwyr ac mae eraill yn gweithio mewn amrediad o fentrau bychain sefydledig megis trwsio a chynnal a chadw adeiladau.

Mae mwyafrif helaeth (99%) y mentrau yng Ngheredigion yn rhai maint 'micro', h.y. hyd at 9 cyflogai neu'n rhai 'bach' (10 i 49 cyflogai). Dim ond 1% o fentrau yng Ngheredigion sy'n cynnwys hanner cant o gyflogeion neu fwy. Mae cyfraddau goroesi busnesau newydd eu sefydlu yn gyson ymhlith yr uchaf yn genedlaethol, gan wneud Ceredigion yn lle gwych i ddechrau a thyfu busnes.

Ystyrir bod Ceredigion yn un o gadarnleoedd yr iaith Gymraeg, er gwaethaf y ffaith ei bod yn cynnwys poblogaeth sylweddol o fyfyrwyr. Dangosodd canlyniadau o Gyfrifiad 2021 bod 45.3% o breswylwyr Ceredigion yn gallu siarad yr iaith Gymraeg, y drydedd ganran uchaf o blith yr holl awdurdodau lleol eraill yng Nghymru.

Ceir 43 o ysgolion yng Ngheredigion, y maent yn gymysgedd o ysgolion cynradd, uwchradd a phob oed. Mae 37 yn ysgolion cyfrwng Cymraeg, sy'n gol-ygu bod mwyafrif ein poblogaeth iau yn dysgu ac yn defnyddio'r Gymraeg o oedran ifanc.

Mae Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Ceredigion 2022-32 yn anelu at sicrhau bod holl ddisgyblion ysgolion yr awdurdod yn mynychu addysg trochfa cyfrwng Cymraeg hyd at saith oed ac yn cynyddu dewis y disgybl i ddilyn llwybr cwbl ddwyieithog drwy ei yrfa ac yn ei bywyd gymdeithasol yn y dyfodol. Mae hefyd yn cyfrannu at nod llesiant cenedlaethol Cymru a nod Llywodraeth Cymru o gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg i 1 miliwn erbyn 2050.

Mae Ceredigion yn sir sy'n adnabyddus am ei safleoedd diwylliannol a threftadaeth. Ceir cestyll ac amgueddfeydd ar draws y sir ac mae Llyfrgell Genedlaethol Cymru yn Aberystwyth. Mae'r atyniadau hyn yn denu nifer o dwristiaid i'r ardal trwy gydol y flwyddyn.

71,468
pobl

48 mlwydd oed
oedran cyfartalog

4%
poblogaeth BAME*

7,845
myfyrwyr prifysgol

22%
gydag anabled

30,893
cartref

Tudalen 462

43
ysgol a 9,560 disgybl

6
cyfleuster hamdden

2,265km
o ffyrdd

2,500km
o llwybrau ceffyl a llwybrau cerdded

2,810
menter actif

45.3%
o breswylwyr yn siaradwyr Cymraeg

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Y CYNGOR

Yn yr etholiadau lleol ym mis Mai 2022, dychwelodd trigolion Ceredigion 38 o gynghorwyr mewn 34 o wardiau ar draws y Sir. Ym mis Mawrth 2023, mae'r weinyddiaeth newydd yn fwyafrif Plaid Cymru gyda 20 o gynghorwyr, ynghyd â 9 aelod annibynnol, 7 o Ddemocratiaid Rhyddfrydol Cymru a 2 heb eu grwpio. Arweinydd newydd y Cyngor yw'r Cynghorydd Bryan Davies a'r Cynghorydd Ifan Davies yw Cadeirydd presennol y Cyngor.

Mae Ceredigion yn buddsoddi mewn technoleg newydd i trawsffurfio'r fyrdd mae gwasanaethau yn cael ei darparu i'n cwsmeriaid. Mae hyn er mwyn sicrhau ei bod yn cwrdd â'r galw sy'n tyfu ac yn gynaliadwy yn y dyfodol, mae hefyd er mwyn darparu profiad gwell i'n cwsmeriaid.

Mae'r Rhaglen Llesiant Gydol Oed sydd yn trawsffurfio gofal cymdeithasol a'r Canolfan Cyswllt Cwsmer, 'CLIC' yn ddwy enghraifft dda o hyn.

Rydym yn gweithredu mewn amgylchedd heriol gyda pwysau ariannol sy'n cynyddu. Er mwyn cyflawni ein Hamcanion Llesiant Corfforaethol tra'n cynnal gwasanaethau effeithiol ac effeithlon, rhaid i daith ein gweithlu fod yn un o adolygu a newid parhaus. Mae'n hanfodol ein bod yn cynnal dull arloesol ac ystwyth, yn agored ac yn wydn i newid, gyda'r sgiliau i gefnogi ffyrdd callach o weithio mewn byd digidol.

CYNGOR SIR CEREDIGION STRWYTHUR RHEOLAETH:

EIFION EVANS

Prif Weithredwr

BARRY REES

Cyfarwyddwr Corfforaethol

ELEN JAMES

Swyddog Arweiniol
Corfforaethol

Dysgu Gydol Oes a
Diwylliant

CLIVE WILLIAMS

Swyddog Arweiniol
Corfforaethol

Ysgolion

ELIN PRYSOR

Swyddog Arweiniol
Corfforaethol

Cyfreithiol a
Llywodraethu

DUNCAN HALL

Swyddog Arweiniol
Corfforaethol

Cyllid & Chaffael

ALUN WILLIAMS

Swyddog Arweiniol
Corfforaethol

Polisi, Perfformiad &
Diogelu'r Cyhoedd

RHODRI LLWYD

Swyddog Arweiniol
Corfforaethol

Prifffyrdd a
Gwasanaethau
Amgylcheddol

**RUSSELL
HUGHES-PICKERING**

Swyddog Arweiniol
Corfforaethol

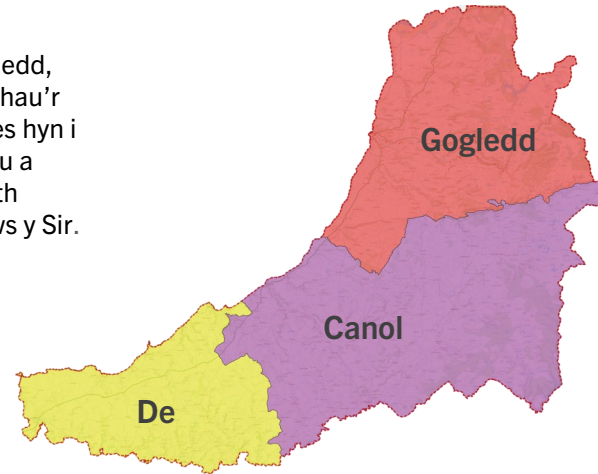
Economi & Adfywio

Tudalen 463

Ein nod yw gwella effeithlonrwydd ein prosesau a systemau mewnol, gan ein galluogi i fesur ein perfformiad yn effeithiol.

Mae'r Cyngor yn cyflogi 2,037 o staff (1,567 cyfwerth ag amser llawn (CAL)) Ein nod yw eiriol dros, ac adeiladu ar, ein hethos 'Tîm Ceredigion' Hyrwyddo ein hymdeimlad o berthyn, cysylltiad a phwrpas cyffredin. Rydym yn dyheu am bob aelod Tîm Ceredigion i ymfalchïo yn y gwaith y maent yn ei wneud, ac i gydnabod arwyddocâd eu cyfraniad i lwyddiant cyffredinol y Cyngor.

Mae'r Sir yn cynnwys tair ardal ddaearyddol sy'n cwmpasu gogledd, canol a de'r Sir. Mae gwasanaethau'r Cyngor wedi'u halinio â'r tri maes hyn i gynorthwyo â datblygu'r gweithlu a sicrhau cysondeb a thegwch wrth ddarparu gwasanaethau ar draws y Sir.

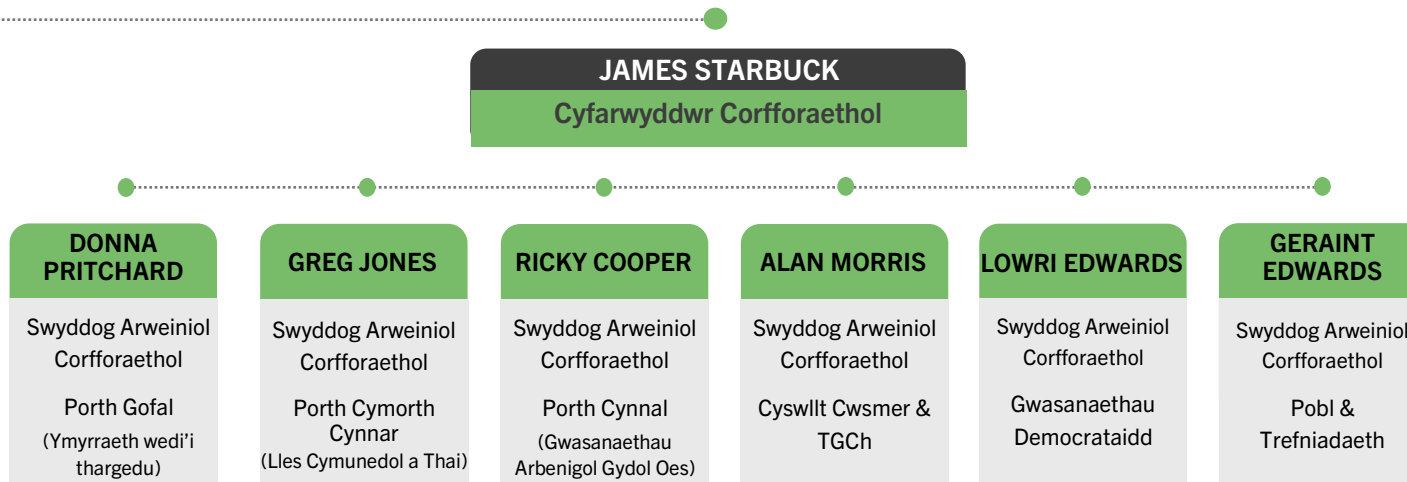

RYDYM YN UN TÎM: TÎM CEREDIGION

Mae'r dull Un Tîm yn rhan o diwylliant y Cyngor ac mae'n ammatod i'r ffyrdd newydd o weithio

Tudalen 464

Mae Un Tîm yn cefnogi'r Hunanasesiad wrth hwyluso cydweithio, meddwl cysylltiedig â chefnogaeth ar draws y gwasanaeth er mwyn cyflawni ein nodau Llesiant Corfforaethol a gwella canlyniadau i bobl leol a rhanddeiliaid

CEFNDIR I HUNANASESIAD 2022/23

Dyma ail Adroddiad Hunanasesu Cyngor Sir Ceredigion. Rydym wedi dysgu llawer ers dechrau gweithredu'r drefn hunanasesu perfformiad llywodraeth leol newydd a ddaeth i rym yn sgil Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Yn ystod gaeaf 2022 aethom ati i adolygu ein dulliau hunanasesu a gwneud nifer o fân addasiadau i gryfhau'r broses. Roedd hyn yn cynnwys dyrannu mwy o amser i gynnal adolygiad bwrdd gwaith o dystiolaeth, addasu'r amserlenni i ddechrau'r gweithdai yn gynharach yn y flwyddyn a chynnal gweithdy ychwanegol i adolygu'r sgoriau cyn eu cyhoeddi. Y nod oedd mireinio'r broses yn seiliedig ar ein profiadau yn y flwyddyn flaenorol. Byddwn yn parhau yn flynyddol i adolygu'r ffordd y cynhaliwn yr hunanasesiad.

Rydym wedi dysgu llawer eleni wrth lunio Adroddiad Hunanasesu, sef adolygu ein cynnydd yn ystod 2022/23. Mae'r ymarfer wedi dod ag amrywiaeth eang o dystiolaeth ynghyd i asesu ein perfformiad ac adolygu ein Hamcanion Llesiant Corfforaethol. Mae wedi tynnu ein sylw at yr heriau sy'n ein hwynebu, a hoelio ein sylw ar yr heriau hynny. Mae'n bwysig i ni barhau i addasu i ateb yr heriau hyn er mwyn sicrhau bod ein gwasanaethau'n gynaliadwy yn ogystal â'n bod yn nodi cyfleoedd i wella lefelau perfformiad, nodi arbedion effeithlonrwydd, neu'r ddau.

Rydym wedi adeiladu ar yr Adroddiad Hunanasesu cyntaf drwy gynnwys rhagor o wybodaeth am yr ymgynghori a'r ymgyssylltu a wnaed yn ystod y flwyddyn. Sonnir ynddo am ganlyniadau ein gweithgareddau ac am strategaethau a pholisïau allweddol eraill sy'n gysylltiedig â'r Adroddiad Hunanasesu, neu sy'n ei gefnogi.

Mae'r hunanasesiad yn rhoi golwg i ni ar berfformiad y sefydliad cyfan. Mae saith thema yr ydym yn asesu ein hunain yn eu herbyn, sef:

- Cyflawni ein swyddogaethau yn effeithiol
- Defnyddio ein hadnoddau yn ddarvoudus, yn effeithlon ac yn effeithiol
- Sicrhau bod ein llywodraethu yn effeithiol
- Arloesedd a chreadigrwydd
- Cydweithio
- Cynnwys pobl
- Rheoli Risg

Mae'r themâu hyn yn deillio o gyfuniad o'r Canllawiau Statudol ar y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ynghyd â'r Egyddor Datblygu Cynaliadwy. Maent yn adlewyrchu saith gweithgaredd craidd cyrff cyhoeddus fel y'u diffinnir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Ar gyfer pob thema rydym yn asesu a oes gennym gynlluniau ac amcanion ar waith, a yw'r cynlluniau a'r amcanion hynny'n cael eu cyflawni ac a ydynt yn gynaliadwy dros y tymor hwy ai peidio. Mae'r rhain yn ffurfio ein Prif Lwybrau Ymholi a dyma'r ffordd yr ydym yn asesu ein perfformiad cyffredinol.

Mae'r tudalennau canlynol yn rhoi crynodeb o'r canfyddiadau a sgôr bob thema. Mae'r system sgorio a ddefnyddir yn gyson â Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor. Mae Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor yn seiliedig ar fframwaith Cyflawni Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol CIPFA/SOLACE. Mae'n darparu graddfa Coch-Ambr-Gwyrdd i ddangos lle mae perfformiad yn dda a lle mae angen cymryd camau pellach, gweler y diagram ar y dde.

ALLWEDD I'R ASESIAD

DA

Ar y cyfan fe'i hystyrir yn dda ac yn bodloni arfer orau nid oes angen unrhyw gamau pellach

DERBYNIOL

Efallai y bydd angen mân addasiadau

BODDHAOL

Camau i'w cymryd (cyn diwedd y flwyddyn 9-12 mis)

O DAN BODDHAOL

Angen Gweithredu Brys (o fewn 3-6 mis)

ANNERBYNIOL

Angen gweithredu ar unwaith

CRYNODEB O BERFFORMIAD 2022-23

CYFLAWNI EIN SWYDDOGAETHAU YN EFFEITHIOL

Ym mis Tachwedd 2022, cyhoeddwyd Strategaeth Gorfforaethol newydd y Cyngor ar gyfer y cyfnod 2022 i 2027, ac ynddi nodir ei Amcanion Llesiant Corfforaethol newydd. Mae gan y Cyngor gyfres o strategaethau allweddol ar waith i gefnogi a helpu i gyflawni'r Amcanion hyn. Mae'r rhain yn cynnwys y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig, y Strategaeth Llesiant Gydol Oes, a'r Strategaeth Economaidd. Yn ystod 2022/23 diweddarwyd ein Strategaeth Ymgysylltu a Chyfranogiad a chyhoeddwyd strategaethau newydd ar Gydraddoldeb ac Amddifadedd mewn ysgolion a mabwysiadwyd Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg newydd. Ar hyn o bryd rydym yn adolygu ac yn ailysgrifennu ein Strategaethau Caffael, Rheoli Asedau a'r Iaith Gymraeg, tra bod ein Cynllun Gweithlu diwygiedig wedi'i ddrafftio ac wrthi'n mynd drwy'r broses ddemocrataidd ar hyn o bryd.

Mae cynnydd wrth weithredu'r strategaethau allweddol hyn yn parhau i fod yn dda. Mae Tyfu Canolbarth Cymru a Phartneriaethau Sgiliau Rhanbarthol yn enghreifftiau da o hyn. Yn ystod 2022/23, cyflwynwyd Achos Busnes Portffolio Strategol diwygiedig yn ffurfiol i Lywodraethau Cymru a'r DU, sy'n golygu ein bod yn symud yn nes at dderbyn y gyfran gyntaf o'r cyllid o £110m fel rhan o'r Cynllun Twf ar gyfer y rhanbarth, ac fe'i disgwyilir yn ystod y flwyddyn 2023/24.

Mae gosod blaenoriaethau hefyd yn cael ei ystyried yn waith cryf a chadarnhaol wrth i weinyddiaeth newydd y Cyngor ddod i rym yn ystod y flwyddyn er mwyn datblygu'r Strategaeth Gorfforaethol newydd a'r Amcanion Llesiant Corfforaethol. Mae'r amcanion newydd yn seiliedig ar ymgynghori ac ymchwil helaeth gan gynnwys Asesiad o Lesiant Lleol Ceredigion.

Enghreifftiau eraill yw amcanion y Rhaglen Llesiant Gydol Oes a gadarnhawyd ac a

gryfhawyd trwy arolwg Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC). Mae canlyniadau'r Strategaeth Gydol Oes yn cael eu cryfhau wrth i ni barhau i roi'r rhaglen ar waith.

Mae'r broses cynllunio busnes a ail-lansiwyd wedi'i gwreiddio ymhellach, ynghyd â chryfhau'r 'edau aur' sy'n dangos sut mae gweithgareddau pawb yn helpu i gyflawni'r Amcanion Llesiant Corfforaethol a chynyddu hyd y bo modd ein heffaith ar y nodau llesiant cenedlaethol.

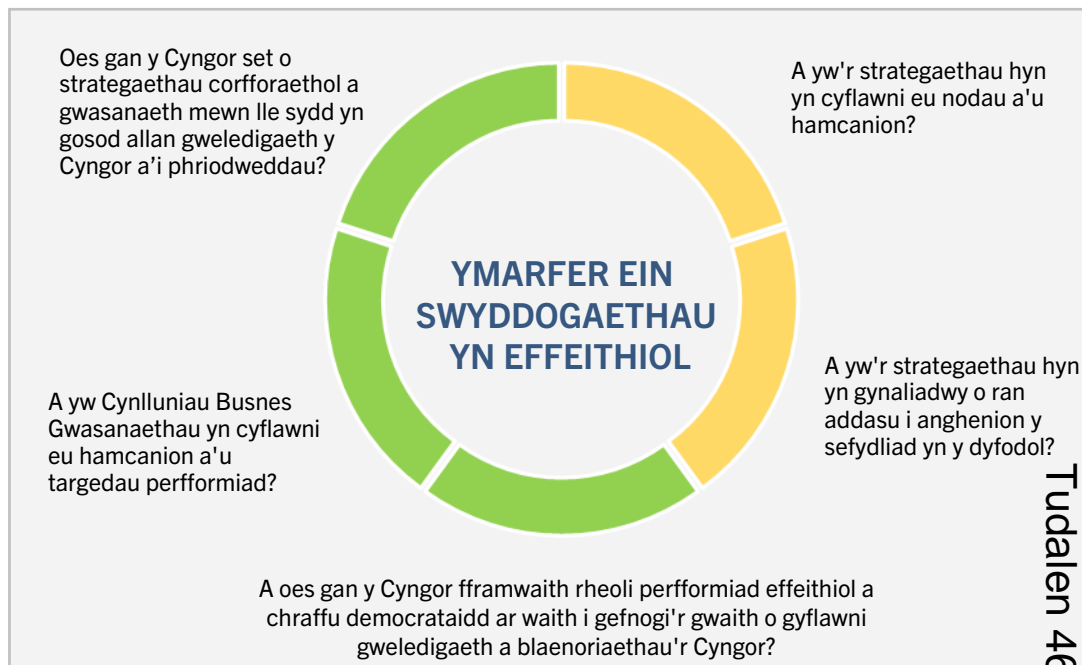
Cydnabyddir bod Strategaethau'r Cyngor i'w llunio yn unol â'r 5 Ffordd o Weithio sy'n cynyddu eu gwytnwch a chynaliadwydd.

Mae gan y Cyngor weledigaeth uchelgeisiol ar gyfer y dyfodol, a'r asesiad cyffredinol yw bod y strategaethau sydd gennym yn gynaliadwy ac yn ystyried y cyd-destun tymor byr, canolig a hir.

Fodd bynnag, fel pob awdurdod lleol, mae heriau i gyflawni'r uchelgeisiau hyn. Mae capasiti ac adnoddau yn gyfyngedig, tra bod y galw gan gwsmeriaid yn parhau i dyfu. Er bod gan y Cyngor hanes o arloesi a chreadigrwydd wrth ddarparu gwasanaethau a chwilio am ffyrdd newydd o weithio, cydnabyddir bod rheoli disgwyliadau ar wasanaethau hefyd yn bwysig wrth i ni symud ymlaen. Mae diweddarau'r strategaethau hyn yn ffordd allweddol o'n helpu i gyflawni hynny drwy osod sylfeini cadarn ar gyfer buddsoddi mewn technoleg newydd, dod o hyd i ffyrdd newydd o ddarparu gwasanaethau a chynnal lefelau perfformiad.

Er y cafwyd dechrau cadarnhaol i'n taith o ran perfformiad ar ôl COVID-19 eto rydym yn cydnabod bod llawer o waith i'w wneud, yn enwedig cwblhau diwygio strategaethau allweddol. Mae'r Strategaeth Gaffael, Strategaeth Rheoli Asedau, Strategaeth Tai, y Fframwaith Rheoli Perfformiad a'r Polisi Risg Corfforaethol oll wrthi'n cael eu hadolygu a disgwyilir eu cwblhau yn 2023/24. Mae rhoi'r

CRYNODEB O SGORIO YN ÔL THEMA

cynlluniau hyn ar waith yn rhoi sylfaen gadarn ar gyfer sicrhau profiad gwell i gwsmeriaid drwy weithio a darparu gwasanaethau mewn ffordd wahanol.

Yn ystod 2022/23 ni chadarnhawyd yr un o'r 35 cwyn a wnaed i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn erbyn y Cyngor, fodd bynnag, roedd nifer y cwynion fesul 1,000 o drigolion a gyfeiriwyd at yr Ombwdsmon yr uchaf ledled Cymru. Mae adroddiad hanner blwyddyn ar gwynion wedi'i roi ar waith ynghyd â'r adroddiad blynyddol llawn a chânt eu hystyried gan Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor.

Y llynedd soniom am yr heriau yn cael data meincnodi rheolaidd. Ers hynny, mae Data Cymru wedi datblygu Offeryn Hunanasesu Perfformiad a ddefnyddiwyd wrth gynhyr-

chu'r adroddiad hwn. Rydym yn gweithio'n rhagweithiol gyda Data Cymru i helpu i gefnogi datblygu offeryn sy'n cryfhau'r data meincnodi sydd ar gael yn genedlaethol. Bydd y gweithredu hwn ar gyfer y tymor hwy yn amhrisiadwy wrth helpu i gyfathrebu perfformiad ac mae'n cyd-fynd â'n nod hirdymor i fod yn fwy seiliedig ar berfformiad a data.

Rydym yn cydnabod bod llawer o waith i'w wneud i gryfhau rheoli perfformiad a gwireddu'r buddion a all ddod yn ei sgil. Y cam cyntaf yw cyhoeddi'r Fframwaith Perfformiad newydd sy'n nodi'r dull gweithredu cyffredinol a'r prosesau safonol ar gyfer rheoli perfformiad yn y Cyngor, gan gynnwys y broses Hunanasesu newydd. Mae'r gwaith hwn wedi'i gwblhau a disgwyilir i'r Fframwaith fynd drwy'r broses ddemocrataidd yn hydref 2023.

CRYNODEB O BERFFORMIAD 2022-23

Mae nifer o heriau yn wynebu pob awdurdod lleol ar hyn o bryd, megis cyllid awdurdodau lleol, recriwtio mewn meysydd fel gofal cymdeithasol, yr argyfwng costau byw a'n gwaith parhaus i fynd i'r afael â thlodi yn y Sir. Er mwyn ein helpu i liniaru'r heriau hyn rydym yn parhau i fonitro eu heffeithiau ac addasu ein cynlluniau gweithredu yn unol â hynny.

DEFNYDDIO EIN HADNODDAU YN DDARBODUS, YN EFFEITHLON AC YN EFFEITHIOL

Mae gan y Cyngor strategaethau ar waith ar gyfer ei weithgareddau craidd, sef cynllunio'r gweithlu, rheolaeth ariannol, caffael a rheoli asedau. Asesir bod y sefyllfa gyffredinol yn dda, yn enwedig mewn perthynas â rheolaeth ariannol.

Mae adroddiadau rheoleiddio yn gadarnhaol er bod rhagor o waith i'w wneud i ymateb i adroddiad adolygiad gwasanaeth Cynllunio Archwilio Cymru. Tystiolaethir hyn gan y farn archwilio ddiarnod ar gyfrifon y Cyngor a'r adborth cadarnhaol gan reoleiddwyr yn y Gweithdy Rheoleiddio ar y Cyd ym mis Ionawr 2023. Mae hyn yn rhoi'r Cyngor mewn sefyllfa gref i gyflawni'r Strategaeth Gorfforaethol newydd a'r Amcanion Llesiant Corfforaethol. Yn ystod y broses o bennu'r gyllideb ar gyfer 2023/24, cafwyd cymeradwyaeth unfrydol gan yr Aelodau i'r gyllideb, sy'n dangos dull cydlynol o ariannu adnoddau ar gyfer darparu gwasanaethau rheng flaen.

Ymhellach, mae'r Polisi Gweithio Hybrid a threfniadau gweithio gartref yn gweithio'n dda ar y cyfan, a'r Cyngor yn parhau i fonitro cynnydd ac adborth staff.

Dros y tymor hwy, gwnaed £60m o arbedion cronol ers 2013, a hynny drwy ailstrwythuro sylweddol ar yr holl wasanaethau.

Mae gwydnwch ariannol y Cyngor yn gryfder, yn enwedig wrth asesu cynaliadwyedd gwasanaethau. Fodd bynnag, rydym yn cyd-

nabod yr heriau cyllidebol parhaus a'r effaith y gallai hynny ei chael ar gyflawni ein huchelgeisiau. Rydym hefyd yn sylweddoli bod angen gwneud rhagor o waith i sicrhau bod gwariant ac effaith y rhaglen gyfalaf yn digwydd yn y ffordd orau bosibl ac rydym yn mynd i'r afael â hyn drwy ein cynllun gweithredu hunanasesu.

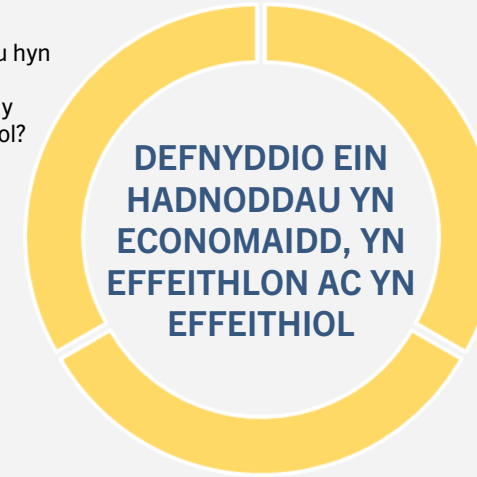
Mae ein dysgu hefyd wedi dangos bod angen i ni sicrhau ein bod yn diweddar strategaethau allweddol a fydd yn effeithio ar ein heconomi, ein heffeithlonrwydd a'n heffeithiolrwydd. Mae'r rhain yn cynnwys y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig sydd i'w hadnewyddu yn chwarter cyntaf 2023/24 a'r Strategaeth Gaffael a Chyd-gomisiynu ddiwygiedig 2023-27 sydd wedi'i drafftio eisoes a chaiff ei chymeradwyo cyn bo hir. Mae gwaith hefyd yn parhau ar ddatblygu'r Cynllun Rheoli Asedau newydd sy'n nodi sut y byddwn yn cynnal ein portffolio eiddo ac yn gwneud y defnydd gorau o'n hasedau.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae'r Cyngor wedi gwneud defnydd da ac arloesol o'i adeiladau i gefnogi ffyrdd newydd o weithio. Mae Canolfan Rheidol yn Aberystwyth, er enghraifft, bellach yn cael ei defnyddio gan Hywel Dda i ddarparu gwasanaethau ffisiotherapi i gleifion allanol. Bydd y strategaeth ddiwygiedig yn helpu i ddatblygu cyfleoedd ar gyfer yr adeiladau hynny nad oes eu hangen mwyach a'u haildefnyddio at ddefnyddiau eraill neu ddarparu gwasanaethau gwell.

Yr her allweddol arall yw ailysgrifennu ein Cynllun Gweithlu. Rydym yn cydnabod yr heriau yn ymwneud â recriwtio a chadw staff sy'n digwydd ledled Cymru gyfan. Mae hyn yn bwysig gan fod recriwtio i swyddi allweddol yn hanfodol i gyflawni ein huchelgeisiau. O ganlyniad, datblygwyd Cynllun Gweithlu newydd i fynd i'r afael â'r heriau allweddol hyn, gan gynnwys recriwtio, cadw staff a chynllunio olyniaeth i sicrhau lefelau staffio

CRYNODEB O SGORIO YN ÔL THEMA

A yw'r strategaethau hyn yn gynaliadwy o ran addasu i anghenion y sefydliad yn y dyfodol?

A oes gan y Cyngor strategaethau cynhwysfawr ar waith ar gyfer Cynllunio'r Gweithlu, Rheolaeth Ariannol, Caffael a Rheoli Asedau?

A yw'r strategaethau hyn yn cyflawni eu nodau a'u hamcanion datganedig ar gyfer Cynllunio'r Gweithlu, Rheolaeth Ariannol, Caffael a Rheoli Asedau?

sefydlog, gweithlu cynaliadwy a bod swyddi gwag yn cael eu llenwi â staff sydd â chymwysterau priodol.

SICRHAU BOD EIN LLYWODRAETHU YN EFFEITHIOL

Yn gyffredinol, mae'r dystiolaeth yn dangos bod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn gadarn ac yn gefnogi gwaith y Cyngor yn cyflawni ei Amcanion Llesiant Corfforaethol a gwella canlyniadau i drigolion. Mae'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol, y Fframwaith Llywodraethu a'r Cod Llywodraethu Lleol mewn grym ac mae'r berthynas â rheoleiddwyr yn gynhyrchiol.

Mae adroddiadau rheoleiddiadau mewnol ac allanol yn tystio i hyn. Er enghraifft, mae'r Adolygiad Llywodraethu diweddaraf a gynhaliwyd ym mis Mawrth 2023 yn rhoi sicrydd bod system gadarn o graffu a

chadernid ar waith. Mae Datganiad Llywodraethu Blyneddol 2022/23 yn dangos bod cynnydd da wedi'i wneud yn ystod y flwyddyn ar draws saith egwyddor graidd llywodraethu, ac mae cynllun gweithredu ar waith i ddatrys nifer o fân faterion a nodwyd.

Yn ystod y deuddeg mis diwethaf, mae cadernid y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, yn enwedig ei rôl yn herio'r Cyngor, wedi bod yn gweithio'n dda. Cydnabuwyd hefyd fod y Pwyllgor Datblygu yn gweithio'n dda hefyd. Cydnabuwyd hefyd fod y Pwyllgor Datblygu hefyd yn gweithio'n dda, er y derbynnir bod rhagor o waith i'w wneud i ymateb i Adroddiad Adolygu Gwasanaeth Cynllunio Archwilio Cymru.

Mae Ceredigion hefyd yn arwain ar waith cymhleth mewn perthynas â phartneriaethau rhanbarthol ar gyfer Cydbwyllgorau

Corfforaethol (CJC) a Thyfu Canolbarth Cymru (GMW). Mae Cyd-bwyllgor Corfforaethol Canolbarth Cymru wedi'i sefydlu ac mae strwythurau llywodraethu yn eu lle

ARLOESDD A CHREADIGRWYDD HIR-DY MOR

Un o gryfderau'r Cyngor yw ei arloesedd a'i greadigrwydd hirdymor. Mae gan y Cyngor hanes da o groesawu ffyrdd newydd o weithio a nodi ffyrdd newydd o ddarparu gwasanaethau i roi profiad gwell i gwsmeriaid, cael arbedion effeithlonrwydd, neu'r ddau.

Roedd pandemig COVID-19 wedi creu cyfleoedd i ddysgu, i drawsnewid gwasanaethau ac i sicrhau newid a gwelliannau cynaliadwy. Yn ei hanfod, roedd wedi rhoi modd inni ailystyried y ffordd rydym yn gweithio ac aildrefnu pethau mewn ffordd sydd o fudd i'r cwsmer, y gweithlu, ac sy'n cael llawer llai o effaith ar ein hamgylchedd.

Mae llawer o enghreifftiau o hyn, gan gynnwys y model gweithio hybrid newydd sy'n cynnal darparu gwasanaeth ar lefel uchel tra hefyd yn rhoi mwy o hyblygrwydd i gyflogaion wrth gydbwyso eu bywyd gwaith a chartref. Mae ein dysgu yn dangos bod gweithio hybrid wedi arwain at gynhyrchiant uwch, cydweithio gwell ac amgylchedd gwaith mwy hyblyg i helpu i gynnal iechyd a lles y gweithlu. Cefnogir cynaliadwydd y sefydliad hefyd trwy ostyngiad mewn costau a gwariant cyffredinol fesul gweithiwr.

Mae'r Rhaglen Llesiant Gydol Oes yn trawsnewid gofal cymdeithasol yng Ngheredigion. Mae hyn mewn ymateb i'r ffaith fod demograffeg y Sir yn newid a bod cynnydd yn y galw am rai gwasanaethau a mwy o bwysau ariannol ar wasanaethau. Mae darparu cefnogaeth i bob oed ac angen yn her sylweddol i'r Cyngor gydag adnoddau cyfyngedig.

Mae nifer o elfennau unigol y Rhaglen Llesiant

Gydol Oes yn gweithio'n dda, er enghraifft y buddsoddi mewn llety ar gyfer plant mewn gofal. Mae'r rhaglen yn gwella canlyniadau drwy wneud y mwyaf o annibyniaeth pobl a'u galluogi i aros yn eu cartrefi eu hunain ac yn eu cymuned eu hunain lle bynnag y bo modd. Byddwn yn parhau i fwrw ymlaen â thrawsnewid sut y cefnogir iechyd, lles a diogelwch pobl yng Ngheredigion.

Bu'r Cyngor hefyd yn gweithio gyda phartneriaid fel rhan o grŵp cyflawni aml-asiantaeth i gefnogi 90 o deuluoedd Wcraïn sy'n ffoi o'u gwlad. Safle Gwersyll Urdd Gobaith Cymru yn Llangrannog oedd y Ganolfan Groeso gyntaf o'i bath yng Nghymru a derbyniodd glod cenedlaethol. Roedd ffoaduriaid yn cael eu cefnogi ac yn cynnig gwasanaethau 'cofleidiol' unigryw.

Yn ogystal, cafwyd camau gwella fel y nodwyd gan Bwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus mewn ymateb i faterion yn ymwneud â chasglu gwastraff yn ystod gaeaf 2022. Ceredigion oedd yr awdurdod cyntaf yng Nghymru i ddefnyddio adroddiadau am gasgliadau sbwriel a fethwyd, a hyn bellach wedi'i fabwysiadu gan awdurdodau eraill.

Cafwyd adborth da gan Estyn a Llywodraeth Cymru ar gefnogi ysgolion gydag arloesi digidol a chydweithio ar draws TGCh. Ceredigion hefyd yw'r unig awdurdod ar draws y DU i gyflwyno LoRaWAN yn llawn.

Prosiectau eraill sy'n dangos arloesedd yw sefydlu'r Canolfannau Llesiant ar draws y Sir, agor Mannau Cynnes ac arwain ar gyflwyno systemau Cod Ymddygiad Anghe-nion Dysgu Ychwanegol mewn ysgolion.

Wrth edrych ymlaen, mae posibilrwydd y bydd mabwysiadu Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg yn trawsnewid addysg Gymraeg yng Ngheredigion.

CRYNODEB O SGORIO YN ÔL THEMA

A yw'r Cyngor yn gweithio'n gynhyrchiol gyda'i reoleiddwyr allanol ac yn dangos cydymffurfiaeth dda?

Pa mor effeithiol y caiff y cod a'r fframwaith llywodraethu eu cymhwyso a'u harsylwi?

A oes gan y Cyngor god lleol cynhwysfawr a fframwaith llywodraethu ar waith ar gyfer cynnal llywodraethu corfforaethol y sefydliad?

A yw'r Cyngor yn croesawu arloesedd a chreadigrwydd yn ei weithgareddau ac yn gweithredu trawsnewid?

Pa mor effeithiol fu prosiectau trawsnewid y Cyngor o ran nodi a gweithredu creadigrwydd ac arloesedd ar draws y sefydliad?

CRYNODEB O BERFFORMIAD 2022-23

Ni ellir gorbwysleisio'r buddsoddiad mewn arloesedd a chreadigrwydd yn y sefydliad a'r defnydd ohono. Rydym yn sylweddoli bod manteisio ar y creadigrwydd hwn yn hanfodol i berfformiad cyffredinol y Cyngor a'i gynaliadwyedd i'r hirdymor. Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn dangos heriau ariannu'r Cyngor yn y dyfodol. Roedd yr ymateb i bandemig COVID-19 yn dda ond bydd angen i'r Cyngor nodi meysydd eraill ar gyfer darparu gwasanaethau amgen er mwyn sicrhau cynaliadwyedd gwasanaethau.

CYDWEITHIO

Mae'r Cyngor yn rhagweithiol wrth ymgysylltu â phartneriaethau lleol, rhanbarthol a chenedlaethol. Ceir enghreifftiau da o'r cydweithio hwn yn gwella canlyniadau, megis drwy Dyfu Canolbarth Cymru, Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol y Canolbarth a Phartneriaeth Addysg y Canolbarth.

Yn ystod 2022/23, rydym hefyd wedi gweithio ar y cyd â Chyngor Sir Penfro a Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda i fynd ati i drawsnewid y Gwasanaeth Orlhain Cysylltiadau (a sefydlwyd i gefnogi'r ymateb i bandemig COVID-19) i ddull Holl Beryglon wrth ddiogelu iechyd. Mae'r Grŵp Goruchwyllo Rhannu Risg (RSOG) gyda Chyngorau Sir Caerfyrddin a Phenfro hefyd yn gweithio'n dda i gefnogi cydlyniant cymunedol a phobl â nodweddion gwarchoddedig.

Yn genedlaethol, mae'r Cyngor hefyd wedi arwain, ac wedi cwblhau, prosiect ar ran Llywodraeth Cymru i ymchwilio i ddefnyddio'r Fframwaith Asesu Seiber ar gyfer seilwaith cenedlaethol hollbwysig ar draws holl Awdurdodau Lleol Cymru. Cynigia'r Fframwaith hwn ddull systematig a chynhwysfawr i asesu i ba raddau y mae'r sefydliad sy'n gyfrifol am swyddogaethau hanfodol yn rheoli risgiau seiber i'r swyddogaethau hynny.

Mae'r Cyngor serch hynny am ymgysylltu â'r partneriaethau hynny sy'n fuddiol i bobl a chymunedau Ceredigion, lle ceir manteision

amlwg. Mae'r Cyngor yn ymwneud yn rhagweithiol yn y partneriaethau hyn ac yn herio gwerth y trefniant os nad oes budd iddo, gan ddilyn trefniadau amgen lle bo angen. Enghraifft o hyn yw'r penderfyniad i dynnu'n ôl o Ein Rhanbarth ar Waith (ERW) ac yn lle hynny ddilyn trefniadau mwy effeithiol drwy Bartneriaeth Addysg Canolbarth Cymru. Yn yr achosion hyn, rhoddir sail resymegol gadarn bob amser i bennu pam nad yw er budd Ceredigion i ddilyn y trefniant partneriaeth. Cydnabyddir bod y dull rhagweithiol hwn o asesu gwerth gweithio ar y cyd yn hanfodol i sicrhau'r effaith fwyaf posibl o gydweithio a gwella canlyniadau i bobl leol.

CYNNWYS POBL

Ym mis Gorffennaf 2022, cyhoeddodd y Cyngor ei Strategaeth Ymgysylltu a Chyfranogiad newydd i sicrhau cydymffurfio â deddfwriaeth newydd ac i sicrhau ein bod yn gwybod y diweddaraf am yr arferion gorau.

Mae'r Strategaeth newydd yn rhoi cynlluniau ar waith i sicrhau y defnyddir y dulliau gorau i ymgysylltu cymaint â phosibl ac i sicrhau cysondeb yn y ffordd o weithio ar draws yr awdurdod. Wrth wneud hyn, bydd y Strategaeth newydd yn helpu i sicrhau bod gan bob cymuned yng Ngheredigion lais a byddwn yn mynd ati i ofyn am farn a phrofiadau bywyd y grwpiau hynny na chlywir eu lleisiau yn aml. Mae hefyd yn ychwanegu elfennau newydd yn ymwneud â gwneud penderfyniadau a chyfranogiad fel sy'n ofynnol gan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Gwnaed cryn dipyn o waith i ymgorffori arfer gorau wrth ymgysylltu ac ymgynghori. Mae hyn yn arbennig o bwysig yn dilyn cyfnod pandemig COVID-19 pan amharwyd ar ein gallu i ymgysylltu ac ymgynghori yn sgil y cyfyngiadau.

Mae peth o'r gwaith hwn yn cynnwys cofrestr ymgysylltu ac ymgynghori newydd, ac adroddiad blynyddol ar gynnydd. Yn y

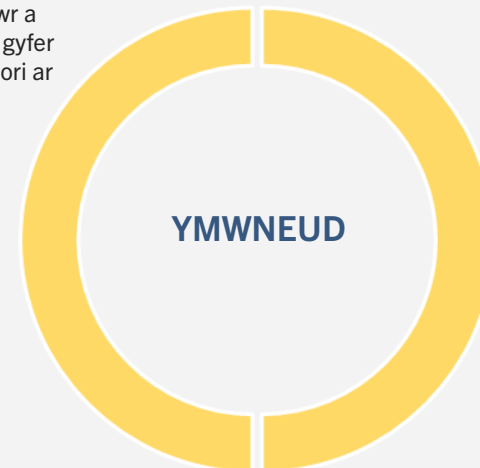
CRYNODEB O SGORIO YN ÔL THEMA

A yw'r Cyngor yn ymgysylltu'n rhagweithiol â phartneriaethau lleol, rhanbarthol a chenedlaethol?

Pa mor effeithiol yw'r partneriaethau y mae'r Cyngor wedi buddsoddi ynddynt i gyflawni ei nodau a'i amcanion?

A oes gan y Cyngor strategaeth gynhwysfawr a chynllun gweithredu ar gyfer ymgysylltu ac ymgynghori ar waith?

Pa mor effeithiol y mae'r Cyngor yn defnyddio adborth ymgysylltu ac ymgynghori i adolygu a gwella ei wasanaethau?

Strategaeth ei hun ceir cynllun gweithredu manwl sydd ar waith gan y Cyngor ar hyn o bryd. Nid yw canlyniadau'r Cynllun wedi'u gwireddu'n llawn eto gan fod rhai camau eto i'w cymryd megis ail-lansio Asesiadau Effaith Integredig a chyflwyno mesur perfformiad yn ymwneud ag ymgynghori.

Mae rhai meysydd i'w cryfhau o hyd wrth symud ymlaen, megis sicrhau bod adborth o'r ymgynghoriad yn cael ei ddsbarthu'n ehangach a chofnodi profiadau bywyd ymatebwyr er mwyn cynnwys pobl ymhellach, a'u cefnogi, wrth wneud penderfyniadau. Ceir pryder hefyd am nifer isel yr ymatebion i rai ymgynghoriadau allweddol ac mae angen cynyddu'r rhain i sicrhau eu bod yn ystadegol arwyddocaol. Mae cynlluniau ar waith i gyflawni hyn, megis yr E-Gylchlythyr newydd sy'n helpu i annog pobl i ymateb a defnyddio mwy ar blatfform Engagement HQ sy'n cynnig ffyrdd newydd o ymgysylltu â'r Cyngor.

Ceir rhai enghreifftiau da o ymgysylltu yn ystod 2022/23 lle defnyddiwyd y canlyniadau i ysgogi newidiadau a llywio gwasanaethau. Mae'r rhain yn cynnwys yr ymgynghoriad ar y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (WESP) a oedd yn cynnwys fersiwn addas i ddisgyblion a gafodd ymateb 100%; yr ymgynghoriad ar y Strategaeth Tegwch ac Amddifadedd ar gyfer ysgolion a oedd yn cynnwys ymgynghori â grwpiau penodol yr effeithiwyd arnynt yn anghymesur; ac ymgysylltu pellach ar y Gorchmynion Rheoleiddio Traffig newydd wrth wneud penderfyniadau yn ymwneud â'r mesurau. Mae cynlluniau pellach ar waith ar gyfer y flwyddyn i ddod sy'n cynnwys cyflwyno'r Arolwg Rhanddeiliad Corfforaethol a'r ymgynghoriad ar yr ail Ganolfan Llesiant.

Bydd cyfuniad o'r camau hyn yn ein helpu i ddangos ein bod wedi gwrandao ac ystyried yr adborth yn sgil ymgysylltu ac ymgynghori. Ar y cyfan, ystyrir bod ymgysylltu ac ymgynghori yn dda mewn rhai meysydd, ond mae meysydd lle mae angen gwaith pellach. Bydd gwaith yn parhau i gyflawni cynllun gweithredu'r

Strategaeth Ymgysylltu a Chyfranogiad dros y deuddeg mis nesaf.

RHEOLI RISG

Mae rheolaeth risg y Cyngor wedi bod yn datblygu'n dda dros y tair blynedd diwethaf. Mae'r Gofrestr Risg Gorfforaethol wedi'i datblygu'n ddogfen 'fyw' sy'n esblygu wrth i risgiau newid a risgiau newydd ddod i'r amlwg. Caiff y Gofrestr ei diweddarau'n rheolaidd, ac yn gyson yn cynnwys casgliad llawn o ddiweddariadau i'w hadolygu'n rheolaidd gan y Grŵp Arwain a phob chwarter gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Mae'r ddealltwriaeth am risgiau unigol wedi cynyddu dros amser ac mae ansawdd y gwaith craffu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi cynyddu o ganlyniad.

Rydym yn adolygu'r broses rheoli risg bob tair blynedd ac wrthi nawr yn cynnal yr adolygiad diweddaraf. At ei gilydd, mae'r broses yn gweithio'n dda, ond mae'r adolygiad wedi codi nifer o welliannau penodol sydd eu hangen. Yn benodol, nodir bod angen mwy o gysondeb wrth reoli risgiau gwasanaeth ynghyd â chryfhau'r broses o uwchgyfeirio/isgyfeirio risgiau i'r Gofrestr Risg Gorfforaethol.

Diweddarwyd Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg drwy gael ffordd fwy effeithiol o reoli risgiau gwasanaeth. Tynnodd yr adolygiad sylw hefyd at gyfres o addasiadau eraill megis egluro rôl Archwilio Mewnol a dechrau defnyddio sgoriau targed i risg. Ar hyn o bryd rydym yn ymgynghori ar Bolisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg diwygiedig cyn gofyn am eu cymeradwyo yn ystod hydref 2023. Nod y Polisi wedi'i ddiweddarau fydd sicrhau bod ein trefniadau'n parhau'n gyfredol ac yn addas i'r diben ac yn seiliedig ar arfer gorau.

Fel rhan o'n hymgyrch i wella'n barhaus, rydym hefyd yn gweithio gydag yswirwyr y Cyngor, Zurich, i gynnal gweithdai i gefnogi gwasanaethau i gryfhau'r rheolaeth ar risg. Mae gan y Cyngor berthynas dda â Zurich ac

CRYNODEB O SGORIO YN ÔL THEMA

A oes gan y Cyngor strategaeth a fframwaith cynhwysfawr ar waith ar gyfer rheoli risg?

A yw'r strategaethau hyn yn cyflawni eu nodau a'u hamcanion?

A yw'r strategaethau hyn yn gynaliadwy o ran addasu i anghenion y sefydliad yn y dyfodol?

yn eu defnyddio'n rheolaidd i gynnal hyfforddiant ac i roi barn annibynnol ar ein dull o reoli risg.

CYNLLUN GWEITHREDU'R HUNANASESIAD

Mewn ymateb i'r canfyddiadau hyn, rydym wedi nodi nifer o gyfleoedd i wella. Drwy ymgynghori â gwasanaethau'r Cyngor ac Aelodau etholedig, mae'r camau y bwriadwn eu cymryd mewn ymateb i'r dysgu hwn wedi'u cynnwys yn y cynllun gweithredu trosodd a hefyd yng nghynlluniau busnesau gwasanaethau.

Bydd y rhan fwyaf o'r camau gweithredu yn cael eu cyflawni dros y deuddeg mis nesaf ond mae rhai yn rhai tymor hwy a byddant yn ymestyn i'r flwyddyn ganlynol. Mae'r Cynllun Gweithredu yn cadw camau gweithredu a gwblhawyd yn flaenorol fel cofnod o gynnydd

ar ein taith perfformiad hunanasesu. Mae'r Cynllun yn adeiladu ar gynllun gweithredu'r llynedd wrth i'n dysgu ddatblygu ac wrth i gyfleoedd newydd gael eu nodi. Bydd yr holl gamau gweithredu yn parhau i gael eu monitro hyd at eu cwblhau fel rhan o'n trefniadau rheoli perfformiad parhaus a bydd cynnydd yn cael ei adrodd yn yr Adroddiad Hunanasesu.

Rydym wedi blaenoriaethu'r camau gweithredu er mwyn gosod y sylfeini ar gyfer gwaith yn y dyfodol ar draws y saith thema drwy sicrhau cyflawni conglfeini hanfodol ein Prif Lwybrau Ymholi cyn datblygu ymhellach. Rydym eisoes wedi nodi rhestr o gamau gweithredu sy'n dod i'r amlwg y byddwn yn eu hailasesu yn ystod y flwyddyn i ddod ac yn symud i'r cynllun gweithredu byw os bydd hynny'n briodol.

CYNLLUN GWEITHREDU'r HUNANASESIAD: CYFLEOEDD I WELLA

DISGRIFIAD	AMSERLEN	SWYDDOG ARWEINIOL	CANLYNIADAU
------------	----------	-------------------	-------------

DARPARU DULL SAFONOL AC EFFEITHIOL O YMGYSYLLTU A CHYFRANOGIAD AR DRAWS Y CYNGOR A SICRHAU BOD Y CYNGOR YN YMGYSYLLTU Â PHOBL CEREDIGION YN Y Ffordd ORAU A MWYAF PRIODOL.

<p>Cyhoeddi'r Strategaeth Ymgysylltu a Chyfranogiad newydd i wella cyfleoedd ymgysylltu a chyfranogi i ddinasyddion a rhanddeiliaid Ceredigion</p>	<p>Ionawr 2023– Mawrth 2024</p>	<p>Alun Williams (SAC Partneriaethau, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yn darparu dull safonol ac effeithiol o ymgysylltu a chyfranogi ar draws y Cyngor • Sicrhau bod y Cyngor yn ymgysylltu â phobl Ceredigion yn y ffordd orau a mwyaf priodol • Cael y wybodaeth ddiweddaraf am arfer gorau ym maes ymgysylltu ac ymgynghori • Mae dinasyddion a rhanddeiliaid yn rhan o'r broses o wneud penderfyniadau ac wrth lunio gwasanaethau'r Cyngor • Yn sicrhau bod adnoddau'r Cyngor yn cael eu cyfeirio at feysydd blaenoriaeth, fel yr argyfwng costau byw presennol, fel y nodwyd trwy ymgysylltu ac ymgynghori • Sicrhau bod lleisiau pawb yng Ngheredigion yn cael eu clywed
--	---------------------------------	--	--

STATWS: Ar y Gweill ●

Mae Cyngor Sir Ceredigion wedi ymrwmo i ymgysylltu â'i drigolion, defnyddwyr gwasanaethau a rhanddeiliaid allweddol eraill. Mae'r Polisi Ymgysylltu a Chyfranogiad newydd wedi'i ddatblygu a'i gymeradwyo gan y Cabinet ym mis Hydref 2022. Mae'r Polisi newydd yn rhoi cyfeiriad corfforaethol ac arweiniad i aelodau etholedig a swyddogion y Cyngor er mwyn dod ag ymgysylltu i galon gwaith y Cyngor ac i sicrhau bod gweithgareddau ymgysylltu o safon gyson uchel. Bydd datblygiadau pellach yn cael eu gwneud dros y deuddeg mis nesaf gan gynnwys lansio pecyn cymorth ymgysylltu a sicrhau bod holl ganlyniadau'r ymgynghoriad yn cael eu rhannu â'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau.

CYFLWYNO CYNLLUN GWEITHLU ER MWYN SICRHAU BOD GAN Y CYNGOR WEITHLU CYNALIADWY A CHYMWYSO

<p>Diweddarau a chyflawni'r Cynllun Gweithlu i fynd i'r afael â materion allweddol gan gynnwys recriwtio, cadw a chynllunio olyniaeth i sicrhau lefelau staffio sefydlog, gweithlu cynaliadwy a bod swyddi gwag yn cael eu llenwi â staff â chymwysterau priodol. Bydd y Cynllun Gweithlu yn cyd-fynd â Strategaeth Gorfforaethol newydd y Cyngor ar gyfer 2022-27.</p>	<p>Ionawr 2023– Mawrth 2027</p>	<p>Geraint Edwards (SAC Pobl a Trefnidiaeth)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sicrhau bod swyddi gwag yn cael eu llenwi gan staff sydd â'r cymwysterau a'r profiad priodol i ddarparu profiad cwsmer o ansawdd uchel a lefel gwasanaeth • Sicrhau bod capasiti yn bodoli mewn gwasanaethau i ddarparu gwasanaethau o safon • Sicrhau cynaliadwyedd gwasanaethau dros y tymor hir • Galluogi ni i nodi ac ymateb i anghenion newidiol cwsmeriaid • Gwella recriwtio a chadw gweithwyr • Gwella cynhyrchiad ac ansawdd gwasanaeth
---	---------------------------------	--	--

STATWS: Ar y Gweill ●

Mae drafft o'r Cynllun Gweithlu 2023-28 wedi'i ddiweddarau wedi'i gynhyrchu ac mae'n nodi dull y Cyngor o reoli ei weithlu i ddiwallu ei anghenion darparu gwasanaethau nawr ac yn y dyfodol. Mae'r Cynllun wedi'i ddiweddarau i fynd i'r afael â materion allweddol gan gynnwys recriwtio, cadw a chynllunio olyniaeth i sicrhau lefelau staffio sefydlog, gweithlu cynaliadwy a bod swyddi gwag yn cael eu llenwi â staff â chymwysterau priodol. Cafodd y Cynllun Gweithlu drafft ei ystyried gan y Pwyllgor Craffu ym mis Gorffennaf 2023 a disgwyli'r iddo gael ei gymeradwyo gan y Cabinet ym mis Medi 2023.

ALLWEDD:

WEDI CWBLHAU (0) ●

AR Y GWEILL (6) ●

GWEITHRED NEWYDD (2) ●

DISGRIFIAD	AMSERLEN	SWYDDOG ARWEINIOL	CANLYNIADAU
------------	----------	-------------------	-------------

CYFLWYNO CAM 2 O'R RHAGLEN LLESIANT GYDOL OES I DRAWSNEWID GOFAL CYMDEITHASOL YNG NGHEREDIGION

Monitro ac adolygu cynnydd y Rhaglen Llesiant Gydol Oed er mwyn sicrhau y darperir gwasanaethau a fydd yn cyflawni canlyniadau'r rhaglen ac yn gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol pobl Ceredigion	Ionawr 2023– Mawrth 2027	Ricky Cooper (SAC Porth Cynnal a Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol)	<ul style="list-style-type: none"> Rheoli'r cynnydd yn y galw a'r pwysau ariannol ar wasanaethau i ddarparu gwasanaethau cynaliadwy yn y dyfodol Sicrhau bod pobl yn cael y lefel a'r math cywir o gymorth ar yr amser cywir Yn hybu iechyd a lles cadarnhaol ac yn cefnogi pobl i gefnogi eu hunain Cryfhau teuluoedd fel bod plant a phobl ifanc yn aros gyda'u teulu Galluogi unigolion i fyw'n annibynnol yn eu cymuned eu hunain Darparu ymagweddau cymesur at ofal a chymorth a reolir Amddiffyn unigolion ac yn eu cadw'n ddiogel rhag camdriniaeth, niwed ac esgeulustod
--	--------------------------	--	---

STATWS: Ar y Gweill ●

Mae gwaith yn parhau i gyflawni'r Rhaglen Llesiant Gydol Oed - ym mis Tachwedd 2022 adolygwyd strwythur llywodraethu'r Rhaglen a chychwynwyd y ffrydiau gwaith newydd, mae trefniadau goruchwyllo newydd wedi'u cyhoeddi, mae'r Model Sicrwydd Ansawdd newydd wedi'i gymeradwyo a'r Ansawdd Tîm Sicrwydd yn cael ei recriwtio i symud ymlaen gydag archwiliadau thematig a ffeiliau achos, mae'r strategaeth rhannu data yn cael ei datblygu ac mae'r ateb tymor hwy i ddiwedd y contract ar gyfer System Wybodaeth Gofal Cymunedol Cymru (WCCIS) yn cael ei adolygu gan y Grŵp Llywio. Roedd arolygiad AGC ym mis Chwefror/Mawrth 2023 yn adlewyrchu'n gadarnhaol ar y model Llesiant Gydol Oes.

CYFLAWNI STRATEGAETH RHEOLI ASED AU SY'N GWEITHREDU FFYRDD NEWYDD O WEITHIO I STAFF CYNGOR SIR CEREDIGION AC YN GWELLA PROFIAD Y CWSMER

Diweddarau'r Strategaeth Rheoli Asedau i adlewyrchu materion cyfredol, yn enwedig cefnogi ffyrdd newydd o weithio a manteisio ar y cyfleoedd sy'n bodoli ar ôl COVID-19 i sicrhau gwasanaethau cynaliadwy o ansawdd uchel	Ionawr 2023 - Mawrth 2025	Russell-Hughes Pickering (SAC Economi ac Adfywio)	<ul style="list-style-type: none"> Yn darparu strategaeth wedi'i diweddarau a hirdymor i reoli asedau ffisegol y Cyngor Sicrhau defnydd effeithlon ac effeithiol o asedau'r cyngor (cronfeydd, tir, adeiladau, staff a thechnoleg gwybodaeth a chyfathrebu) Yn cefnogi ffyrdd newydd o weithio ar ôl COVID-19 gan gynnwys rhesymoli asedau Darparu strategaeth i ryddhau arbedion effeithlonrwydd a ffrydiau incwm newydd posibl Sicrhau bod dull y Cyngor o reoli asedau yn addas at y diben a bod gwasanaethau'n gynaliadwy Cefnogi gwasanaethau mwy cydgysylltiedig ac o ansawdd uchel
---	---------------------------	---	--

STATWS: Ar y Gweill ●

Mae'r Strategaeth Rheoli Asedau wedi'i diweddarau wrthi'n cael ei datblygu ar hyn o bryd a bydd yn adlewyrchu'r ffyrdd newydd o weithio, y buddsoddiad i wella profiad y cwsmer a'r cyfleoedd sy'n bodoli ar ôl pandemig COVID-19. Mae dull y Cyngor o ddatblygu ei bortffolio o asedau wedi'i danategu gan Strategaeth Gorrforaethol y Cyngor.

CYFLEOEDD I WELLA: CYNLLUN GWEITHREDU HUNANASESIAD

DISGRIFIAD	AMSERLEN	SWYDDOG ARWEINIOL	CANLYNIADAU
SICRHAU Y MAE GWARIANT CYFALAF YN CAEL EI FWYAF A'I DDEFNYDDIO			
Datblygu system fonitro i alluogi'r Cyngor i wneud defnydd llawn o'i adnoddau cyfalaf a chynnyddu cyfran y gwariant cyfalaf ym mhob blwyddyn	Ionawr 2023– Mawrth 2024	Duncan Hall (SAC Cyllid a Chaffael a Swyddog Adran 151)	<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau bod Rhaglen Gyfalaf y Cyngor yn cael ei chyflawni a gwariant yn cael ei huchafu Cefnogi gweithio mewn partneriaeth â Llywodraeth Cymru ar brosiectau cyfalaf Cefnogi'r gwaith o gyflawni gweledigaeth ac Amcanion Llesiant Corfforaethol y Cyngor Cefnogi lleihau costau hirdymor a chynnydd mewn cynhyrchiant Ynghyd â'r gyllideb refeniw, mae'n darparu'r adnoddau i gyflawni cynlluniau busnes y gwasanaethau
<p>STATWS: Ar y Gweill ●</p> <p>Mae'r Cyngor yn parhau i weithio i sicrhau y gwneir y mwyaf o wariant cyfalaf. Gwnaed defnydd da yn ystod y blynyddoedd diwethaf o wariant cyfalaf, gan gynnwys buddsoddi mewn meysydd allweddol megis cyfleusterau plant y sir, sefydlu Canolfannau Llesiant, Cartrefi Gofal Awdurdodau Lleol a threialu Gofal Trwy Dechnoleg. Cymeradwywyd Rhaglen Gyfalaf Aml-flwyddyn ddiwygiedig ar gyfer 2023/24 i 2025/26 gan y Cabinet ym mis Gorffennaf 2023. Mae'r Rhaglen Gyfalaf yn parhau i gael ei hadrodd i'r Cabinet gan fanylu ar y sefyllfa alldro a'r rhaglen ddiwygiedig ar gyfer y tair blynedd nesaf.</p>			
CEFNOGI BUSNESAU LLEOL A'R ECONOMI LLEOL TRWY WEITHREDU'R STRATEGAETH GAFFAEL DIWEDDARAF			
Diweddaru Strategaeth Gaffael y Cyngor i gefnogi busnesau lleol a'r economi leol, ac i sicrhau bod y Cyngor yn darparu gwerth am arian wrth ddefnyddio ei adnoddau ariannol	Ionawr 2023– Mawrth 2024	Russell-Hughes Pickering (SAC Economi ac Adfywio)	<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau bod arferion caffael yn gyfredol ac yn addas at y diben Helpu i sicrhau gwerth am arian drwy sicrhau bod y Cyngor yn gwario ei adnoddau ariannol yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol Cefnogi nodi arbedion effeithlonrwydd ac yn dileu gwastraff Cyflawni arbedion drwy fanteisio ar yr arbedion y gellir eu cyflawni drwy fwy o gapasiti prynu Fframweithiau Lleol, Rhanbarthol a Chenedlaethol Cynnal safonau moesegol uchel o fuddsoddi a phrynu Gwneud y mwyaf o'r cyfraniad at ddatblygu cynaliadwy trwy gaffael atebion cynaliadwy Cefnogi'r gwaith o gyflawni gweledigaeth ac Amcanion Llesiant Corfforaethol y Cyngor Cefnogi busnesau lleol, cadwyni cyflenwi a datblygiad yr economi leol
<p>STATWS: Ar y Gweill ●</p> <p>Mae Strategaeth Caffael a Chomisiynu ar y Cyd ddrafft diwygiedig a diweddar 2023-27 wedi'i chwblhau a bydd yn cael ei hystyried yn fuan gan Grŵp Arwain y Cyngor cyn mynd gerbron y Cabinet yn hydref 2023 i'w chymeradwyo. Mae'r strategaeth wedi'i diweddaru yn cyd-fynd ag amserlenni Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor ac wedi'i dylunio i gynorthwyo'n benodol i gyflawni ei Amcanion Llesiant Corfforaethol newydd yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 drwy ei chaffael a'i chomisiynu. Mae'r Strategaeth yn adeiladu ar ddull cryfach y Cyngor o ymdrin â chaffael yn ystod y blynyddoedd diwethaf gan gynnwys corfforeiddio'r broses gaffael, ac mae'n adlewyrchu'r sefyllfa ar ôl pandemig COVID-19.</p>			

DISGRIFIAD	AMSERLEN	SWYDDOG ARWEINIOL	CANLYNIADAU
DATBLYGU'R DEFNYDD O AROLYGON BODLONRWYDD CWSMER			
Cyflwyno arolygon boddhad cwsmeriaid rheolaidd fel yr arolwg rhanddeiliaid blynyddol	Tachwedd 2023 - Mawrth 2025	Y Swyddogion Arweiniol Corfforaethol i gyd	<ul style="list-style-type: none"> Cael y wybodaeth ddiweddaraf am ganfyddiadau cwsmeriaid o wasanaethau a'r sefydliad yn gyffredinol Helpu i nodi meysydd i'w gwella er mwyn helpu i godi lefelau perfformiad Cryfhau a datblygu deialog barhaus gyda chwsmeriaid a'u canfyddiadau Helpu i gryfhau democratiaeth leol drwy gynnwys mwy o gwsmeriaid wrth wneud penderfyniadau a dylunio gwasanaethau
<p>STATWS: Gweithred Newydd ●</p> <p>Cyflwyno Arolwg Rhanddeiliaid Corfforaethol yn haf 2023, gan ofyn cyfres o gwestiynau am berfformiad cyffredinol y Cyngor, sut mae perfformiad yn cael ei fonitro a'r cynnydd sy'n cael ei wneud wrth gyflawni'r Amcanion Llesiant Corfforaethol newydd. Daw'r arolwg i ben ar 31 Awst 2023 a bydd y canlyniadau'n cael eu cyflwyno i'r Grŵp Arwain ym mis Medi 2023. Mae gweithgareddau eraill yn cael eu datblygu megis y posibilrwydd o gynnwys arolygon boddhad fel rhan o gysylltiadau cwsmeriaid trwy'r ganolfan gyswllt (CLIC).</p>			
CYFLAWNI'R ARGYMHELLION YN AROLYGIAD AGC O'R GWASANAETHAU CYMDEITHASOL			
Gweithredu'r deg argymhelliad a wnaed yn adroddiad arolygu AGC i helpu'r Cyngor i gyflawni ei weledigaeth ar gyfer darparu gwasanaethau cymdeithasol ledled Ceredigion yn unol â'r model Llesiant Gydol Oed	Mai 2023 - Mawrth 2025	Ricky Cooper (SAC Porth Cynnal a Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol)	<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau bod lleisiau pobl yn ganolog i'r gwaith rydym yn ei wneud Cynyddu'r ddarpariaeth o seibiant i rieni a gofalwyr a chael effaith gadarnhaol ar ganlyniadau pobl Sicrhau bod pobl yn cael gwybod pa mor dda y mae gwasanaethau gofal cymdeithasol yn cael eu darparu yng Ngheredigion Blaenoriaethu gweithlu digonol a chynaliadwy sydd â'r gallu a'r gallu i fodloni cyfrifoldebau statudol yn gyson Sicrhau dull safonol o oruchwylio a goruchwylio arfer Yn sicrhau gweithlu cymwys a hyderus Darparu fframwaith sicrwydd ansawdd cadarn Sicrhau yr ymatebir yn gyson i gwynion yn unol â'r amserlenni penodedig
<p>STATWS: Gweithred Newydd ●</p> <p>Mae cynllun gweithredu wedi'i lunio i ymateb i'r gwelliannau a argymhellir a amlinellwyd yn adroddiad AGC. Mae'r mwyafrif o'r rhain eisoes ar waith gan fod y materion a nodwyd eisoes yn cael sylw cyn i'r arolygiad gael ei gynnal. Adlewyrchwyd y meysydd yr oedd y Cyngor yn ceisio eu gwella yn y dystiolaeth i'r arolygwyr cyn yr arolygiad a chynhyrchu'r adroddiad terfynol. Ni nodwyd unrhyw feysydd o ddiffyg cydymffurfio yn ystod yr arolygiad. Cymeradwywyd y cynllun gweithredu gan Gabinet y Cyngor ym mis Mehefin 2023 a bydd cynnydd yn cael ei fonitro ar ôl chwe mis drwy'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus am gyfnod o flwyddyn i gynnal cynnydd ac olrhain hyd at ei gwblhau.</p>			

BETH YW HUNANASESIAD?

Cyflwynodd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 broses newydd ar gyfer monitro perfformiad pob awdurdod lleol, yn seiliedig ar hunanasesiad.

Mae'r gyfundrefn berfformiad newydd yn diffinio prif gynghorau fel 'sefydliadau hunan wella' drwy system sy'n seiliedig ar hunanasesu ac asesiad perfformiad panel. Bwriad y dull newydd yw adeiladu ar, a chefnogi, diwylliant lle mae cynghorau'n herio'r sefyllfa bresennol yn barhaus ac yn gofyn cwestiynau am sut y maent yn gweithredu a sut y gallant ddysgu o arfer gorau. Bydd hunanasesiad tryloyw ac agored o gyngor yn rhan sylfaenol o'r dull hwn.

Mae hunanasesu effeithiol yn rhoi sicrwydd dibynadwy yn fewnol ac yn allanol i reoleiddwyr ac arolygiaethau ac yn bennaf oll mae'n helpu cynghorau i ddysgu'n barhaus a chyflawni gwelliant cynaliadwy a chanlyniadau gwell i ddinasyddion, defnyddwyr gwasanaethau a'u gweithlu eu hunain.

Mae pum dyletswydd benodol wedi'u cyflwyno gan y Ddeddf:

1. Dyletswydd i barhau i adolygu perfformiad

Mae gan Gyngor Sir Ceredigion ddyletswydd i adolygu i ba raddau y mae'n cyflawni ei 'gofynion perfformiad' drwy bennu i ba raddau y mae:

- Arfer ei swyddogaethau yn effeithiol
- Defnyddio ei adnoddau yn economaidd, effeithlon ac effeithiol
- Sicrhau bod ei lywodraethu yn effeithiol ar gyfer sicrhau'r uchod

2. Dyletswydd i ymgynghori ar berfformiad

Rhaid i gynghorau ymgynghori ag amrywiaeth o bobl o leiaf unwaith ym mhob blwyddyn ariannol ynghylch i ba raddau y maent yn bodloni eu gofynion perfformiad. Yr ymgynghoreion statudol yw:

- Pobl leol
- Pobl eraill sy'n cynnal busnes yn y Sir
- Staff y Cyngor
- Pob Undeb Llafur a gydnabyddir gan y Cyngor

3. Dyletswydd i adrodd ar berfformiad

Rhaid i'r Cyngor gynhyrchu adroddiad hunanasesu bob blwyddyn ariannol. Rhaid i'r adroddiad nodi ei gasgliadau ynghylch i ba raddau yr oedd yn bodloni'r gofynion perfformiad, ac unrhyw gamau y mae'n bwriadu eu cymryd, neu y mae eisoes wedi'u cymryd i wella ymhellach.

4. Dyletswydd i drefnu panel asesu perfformiad

O leiaf unwaith ym mhob cyfnod etholiad, rhaid i'r Cyngor drefnu i banel annibynnol gynnal asesiad o'r graddau y mae'r cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad ac adrodd ar ei ganlyniadau. Mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn paratoi i ymgymryd â'i Asesiad Panel Perfformiad cyntaf yn ystod 2024/25.

5. Dyletswydd i ymateb i panel asesu perfformiad

Rhaid i'r Cyngor baratoi ymateb i Adroddiad y Panel Asesu yn nodi

- I ba raddau y mae'n derbyn y casgliadau yn yr adroddiad
- Sut mae'n bwriadu dilyn unrhyw argymhellion
- Unrhyw gamau pellach y mae'r Cyngor yn bwriadu eu cymryd i wella perfformiad

Diben y darpariaethau perfformiad a llywodraethu yn y Ddeddf yw adeiladu a

chefnogi ar ddiwylliant sy'n datblygu, lle mae cynghorau'n mynd ati i geisio a chroesawu her, boed yn cael ei chyflwyno gan y cyngor, er enghraifft drwy weithdrefnau craffu, neu'n allanol. Mae'r darpariaethau wedi'u cynllunio i ddatblygu fframwaith sy'n cefnogi cynghorau, trwy broses adolygu barhaus, i feddwl am eu perfformiad a'u heffeithiolrwydd nawr ac ar gyfer y dyfodol; i annog sefydliadau mwy chwilfrydig sy'n barod i herio eu hunain i wneud mwy; a bod yn fwy arloesol a mwy uchelgeisiol yn yr hyn a wnânt.

Ymarfer Myfyriol

Ar gyfer Ceredigion, mae egwyddorion hunanasesu eisoes yn rhan annatod o'i threfniadau llywodraethu strategol a chorfforaethol parhaus.

Rydym yn cydnabod y cyfle ar gyfer hunan fyfyrion a her adeiladol. Er enghraifft, mae'r math hwn o arfer myfyriol eisoes yn rhan annatod o Ddatganiad Cynllunio Busnes a Llywodraethu Blynyddol y Cyngor, ac eisoes wedi'i hen sefydlu yn y Cyngor. Mae arfer myfyriol yn elfen graidd o broses rheoli perfformiad cyffredinol y Cyngor, ac yn canolbwyntio ar werthuso *sut rydym yn gwneud pethau* ac nid dim ond *yr hyn a wnawn*.

Rydym wedi mabwysiadu dull tebyg gyda Hunanasesu – mae arfer myfyriol yn rhan allweddol o'n Gweithdai Hunanasesu lle rydym yn myfyrio ar sut rydym yn gweithredu ar hyn o bryd, yr heriau a wynebwn yn y dyfodol a sut rydym yn ymgorffori cynaliadwyedd yn ein gweithgareddau wrth symud ymlaen.

Daeth Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) i rym yn 2021

Y Pum Dyletswydd ar y Prif Gynghorau yw:

CADW PERFFORMIAD O DAN ADOLYGIAD	Tudalen 475
YMGYNGHORI AR BERFFORMIAD	
ADRODD AR BERFFORMIAD	
TREFNU ASESIAD PANEL PERFFORMIAD	
YMATEB I ASESIAD Y PANEL PERFFORMIAD	

SUT YR YDYM YN CYNNAL HUNANASESIAD

Ein Dull o Hunanasesu

Mae ein dull at Hunanasesu yn seiliedig ar asesu ein hunain yn erbyn cyfres o Lwybrau Ymholi Allweddol. Mae “KLOEs” fel y cyfeirir atynt weithiau, yn gyfres o gwestiynau allweddol perthnasol yr ydym yn eu gofyn i ni ein hunain wrth i ni weithio drwy'r Hunanasesiad.

Mae'r dull Llinellau Ymholi Allweddol yn ddull profedig o gynnal hunanasesiadau mewn Llywodraeth Leol ac ar draws y sector cyhoeddus ehangach. Mae'n sicrhau ein bod yn parhau i ganolbwyntio ar y farn gorfforaethol neu 'gyfannol' o berfformiad y Cyngor fel sy'n ofynnol gan y Ddeddf. Mae hefyd yn darparu'r eglurder hunanwerthuso sydd ei angen i'n helpu i nodi cyfleoedd ar gyfer gwella, ac wrth wneud hynny, mae'n darparu llwybr archwilio cryf i esbonio'r camau gweithredu yr ydym wedi'u cymryd wrth ymateb.

Cofnodir y canfyddiadau yn ein dogfen Matrics Hunanasesu. Mae'r Matrics yn cofnodi'r dystiolaeth sy'n dangos sut yr ydym yn perfformio ar hyn o bryd, ein huchelgeisiau ar gyfer y dyfodol a'r camau y mae angen inni eu cymryd er mwyn cyflawni'r uchelgeisiau hynny. Defnyddir y ddogfen hon i nodi'r cyfleoedd sy'n bodoli ar gyfer gwelliant ac fe'i defnyddir i ddatblygu ein Cynllun Gweithredu Hunanasesu. Mae'r Matrics Hunanasesu ar gael ar gais.

Cylchred Barhaus

Mae hunanasesu yn broses barhaus o welliant - yn ystod y flwyddyn rydym yn cynnal ymgynghoriad i gefnogi hunanasesiad, rydym yn coladu dystiolaeth i lywio ein gweithdai, rydym yn cyflawni'r camau gweithredu yn ein cynllun gweithredu Hunanasesiad ac rydym yn monitro eu cynnydd tuag at ei gwblhau. Yr Adroddiad Hunanasesu yw'r allbwn allweddol o'r broses ond mae'r gwaith ar wella canlyniadau yn weithgaredd parhaus drwy gydol y flwyddyn.

Mae'r diagram isod yn crynhoi'r prif gamau a'r graddfeydd amser sydd ynghlwm wrth gynnal yr Hunanasesiad a chynhyrchu'r Adroddiad Hunanasesu.

Gwerthuso, Myfyrio ac Adnabod Cyfleoedd

Yn ystod mis Ebrill bob blwyddyn rydym yn dod ag amrywiaeth eang o dystiolaeth ynghyd i'n helpu i asesu ein perfformiad presennol. Mae hyn yn cynnwys monitro perfformiad mewnol, megis dangosfyrdd perfformiad ac adroddiadau cwynion, adroddiadau rheolyddion o arolygiadau a chanlyniadau gweithgareddau ymgynghori ac ymgysylltu.

Rydym yn cynnal ymarfer o adolygu'r dystiolaeth i nodi canfyddiadau allweddol - lle mae perfformiad wedi gwella, lle mae cyfleoedd i wella a beth yw'r themâu allweddol o'n hymgynghoriad.

Cyflwynir canfyddiadau'r ymarfer hwn i Weithdai Hunanasesu gyda Grŵp Arweiniol y Cyngor a Phwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu i helpu i asesu ein perfformiad.

Yn y gweithdai rydym yn ailasesu ein hunain yn erbyn y Prif Linellau Ymholi, gan ddiweddarau ein dystiolaeth ar gyfer pob cwestiwn a defnyddio hyn i nodi camau gweithredu ar gyfer gwella. Maent yn adolygu'r dystiolaeth sydd ar gael iddynt ac yn ychwanegu eu persbectif eu hunain i ddarparu sgorau wedi'u diweddarau ar gyfer pob cwestiwn.

Mae'r gweithdai canfyddiadau'n cael eu coladu gan y Tîm Perfformiad ac Ymchwil. Maent yn cynhyrchu'r Adroddiad Hunanasesu drafft trwy dynnu ar y matrics dystiolaeth, y sgorau a'r camau gwella a nodwyd yn y gweithdy, ynghyd â ffynonellau allweddol eraill megis strategaethau allweddol ac adroddiadau arolygu.

Mae rhan o'r coladu'n cynnwys croeswiro'r sgôr gyda'r dystiolaeth a ddarparwyd a cheisio eglurder ar ein casgliadau lle bo angen. Mae bylchau mewn dystiolaeth a dealltwriaeth o'n perfformiad hefyd yn cael eu hamlygu, sydd i gyd wedi'u cynllunio i sicrhau bod y broses yn gadarn.

Drwy ganolbwyntio ar hyn, gallwn ddysgu o'n profiadau a manteisio ar yr arloesedd a'r creadigrwydd sy'n bodoli yn y Cyngor i nodi

cyfleoedd i wella ein perfformiad, boed hynny drwy godi lefelau perfformiad, nodi effeithlonrwydd neu wella boddhad cwsmeriaid.

Mae Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor yn chwarae rhan allweddol yn y proses Hunan Asesu. Maent yn gyfrifol am adolygu'r Adroddiad Hunanasesu drafft a gwneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r casgliadau y daethpwyd iddynt neu'r camau y mae'r Cyngor yn bwriadu eu cymryd. Caiff yr Adroddiad drafft ei adolygu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Medi.

Caiff yr Adroddiad Hunanasesu ei ddiweddarau yn dilyn argymhellion y Pwyllgor a chyhoeddir yr adroddiad terfynol ym mis Ionawr a'i gyflwyno i'r derbynwyr statudol.

Y camau a'r amserlen i gwblhau Adroddiad Hunanasesu Ceredigion

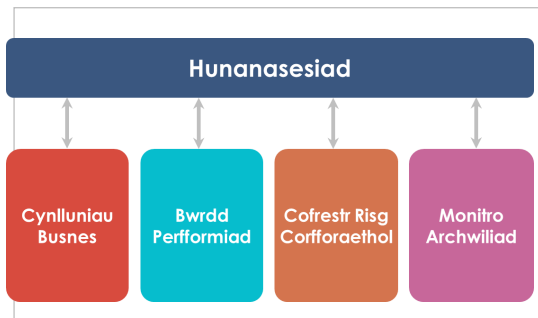
HUNANASESIAD YN EIN FFRAMWAITH RHEOLI PERFFORMIAD

Integreiddio i Fframwaith Perfformiad y Cyngor

Nid yw hunanasesu yn broses annibynnol, yn hytrach mae wedi'i hintegreiddio fel rhan o drefniadau cynllunio corfforaethol a rheoli perfformiad parhaus y Cyngor. Mae'r diagram isod yn dangos sut mae hunanasesu yn cyd-fynd â'n fframwaith perfformiad cyffredinol.

Mae'n hanfodol i lywio Cynllunio Busnes a Rheoli Risg, ac yn ei dro mae'n tynnu ar ganlyniadau monitro cynlluniau busnes a'r gofrestr risg gorfforaethol i werthuso ein perfformiad presennol a chwblhau'r hunanasesiad. Yn ei hanfod, mae'n gyfathrebu dwy ffordd rhwng pob piler o'r Fframwaith Perfformiad.

Mae amseriad Hunanasesiad hefyd yn bwysig. Mae wedi'i amseru i lywio a dylanwadu'n dryloyw ar brosesau cynllunio strategol, rheolaeth ariannol a chyllideb y Cyngor, adolygiadau rheoli risg, cynllunio gwelliant a rheoli perfformiad parhaus. Er enghraifft, mae cyhoeddi'r Adroddiad Hunanasesu ym mis Tachwedd yn sicrhau ei fod yn cael ei baratoi mewn pryd i lywio'r broses cynllunio busnes a gosod targedau blynyddol yn chwarter olaf pob blwyddyn rhwng Ionawr a Mawrth.

Hunanasesiad yn y Fframwaith Perfformiad Eh-angach

Mae gan Geredigion hanes hir o ddefnyddio hunanasesu yn effeithiol i ganfod ffyrdd arloesol o ddarparu gwasanaethau, yn fwyaf diweddar yn y 'Rhoglen Gydol Oed a Llesiant' sy'n cael ei rhoi ar waith i drawsnewid darpariaeth gofal cymdeithasol yn y Sir dros y pum mlynedd nesaf.

Mae hefyd yn rhan annatod o berfformiad gweithredol a chaiff ei ddefnyddio wrth osod cynlluniau busnes blynyddol ar gyfer pob gwasanaeth. Rydym i gyd yn cydnabod bod capasiti yn brin a bod galw mawr, ac o ganlyniad ni fu cynllunio busnes effeithiol erioed mor bwysig i sicrhau ein bod yn darparu'r 'gwasanaethau cywir yn y ffordd gywir'. Mae cael y cyfle i 'fyfyrto' ar berfformiad y gorffennol a'r presennol yn hanfodol i ddeall ein cryfderau, ein gwendidau a'n cyfleoedd. Mae'r math hwn o ymarfer myfyriol yn hollbwysig i'n helpu i bennu ein gweithredoedd a'n blaenoriaethau ar gyfer y blynyddoedd i ddod.

Y Llinyn Aur

Mae'r Cyngor yn defnyddio diagram 'Llinyn Aur' (a ddangosir ar y dde) i ddangos y cysylltiadau rhwng ei strategaethau a'i gynlluniau allweddol. Mae'n disgrifio'r llyf gwybodaeth o flaenoriaethau cenedlaethol a rhanbarthol ar gyfer gwella a gynhwysir yn y Cynllun Llesiant Lleol a'r Strategaeth Gorfforaethol, drwodd i wasanaethau unigol, timau ac aelodau o staff y Cyngor sy'n gyfrifol am eu cyflawni.

Mae Llinyn Aur cryf yn bwysig gan ei fod yn dangos sut mae pob lefel o gynllunio a gweithredu yn cyfrannu at y lefel nesaf, a sut mae pob rôl o fewn y Cyngor yn cyfrannu at gyflawni Amcanion Llesiant Corfforaethol Ceredigion.

Mae lle allweddol i hunanasesu yn y Llinyn Aur fel y ffordd yr ydym yn mesur llwyddiant ac yn ysgogi gwelliannau perfformiad, ynghyd â Chynllunio Busnes a rheolaeth a risg.

Y 'Llinyn Aur' yng Ngheredigion

Tudalen 477

RHEOLI EIN PERFFORMIAD

Ein Siwrne Perfformiad

Yn syml, mae rheoli perfformiad yn cymryd camau mewn ymateb i berfformiad gwirioneddol a pherfformiad a ragwelir i wneud canlyniadau i bobl Ceredigion yn well nag y byddent fel arall.

Dros y pedwar blynedd diwethaf, mae dull Ceredigion o reoli perfformiad wedi'i adfywio a'i ddiweddarau. Ers hynny, gwnaed cynnydd da yn adeiladu diwylliant cryf o reoli perfformiad ar draws y sefydliad, ac yn paratoi ar gyfer y drefn newydd o Hunanasesu perfformiad a gyflwynwyd dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Caiff hyn ei adlewyrchu yn y broses cynllunio busnes newydd, ail-lansiad y Bwrdd Perfformiad, a'r adborth positif i ddulliau'r Cyngor o hunanasesu.

Mae'r ddeddfwriaeth newydd yn pwysleisio pwysigrwydd ymgorffori diwylliant rheoli perfformiad cryf, a sicrhau hyn yw prif egwddor siwrne perfformiad barhaus y Cyngor.

Mae'r hyn a ddysgwyr yn ystod pandemig COVID-19 wedi creu'r cyfle i gyflwyno newidiadau a gwelliannau cynaliadwy drwy ffyrdd newydd o weithio, a buddsoddi mewn technolegau newydd i ddarparu gwasanaethau o ansawdd da, a hynny mewn ffordd effeithlon sy'n ystyriol o'r amgylchedd.

Mae gan y Cyngor enw da am arloesi a dros y pum mlynedd nesaf mi fydd yn parhau i ddatblygu'r dull arloesol hwn ac yn symud tuag at ffyrdd mwy hyblyg a doeth o weithio. Bydd rheoli perfformiad yn chwarae rôl allweddol yn y trawsnewid hwn.

Pwy sydd yn gyfrifol am Rheoli Perfformiad?

Mae pawb yn gyfrifol am reoli perfformiad – mae gan bawb rôl i'w chwarae o ran cyflawni amcanion y cynllun busnes, y tasgau a'r mesurau sy'n cynorthwyo i gyflawni'r Amcanion Llesiant Corfforaethol a gweledigaeth gyffredinol y Cyngor. Mae Tabl 1 yn dangos pwy sy'n gyfrifol am beth.

Fframwaith Rheoli Perfformiad

I sicrhau ein bod yn cyflawni hyn, mae gennym Fframwaith Rheoli Perfformiad yn ei le sy'n caniatáu inni adolygu ac olrhain cynnydd yn rheolaidd, gwirio sut rydym yn perfformio, a sicrhau ein bod yn cyflawni'r Amcanion Llesiant Corfforaethol ac yn gwella canlyniadau i bobl a chymunedau Ceredigion.

Mae'r fframwaith rheoli perfformiad yn gweithredu ochr yn ochr â strwythur cyffredinol y Strategaeth Gorfforaethol, Strategaeth Ariannol Tymor Canolig, Amcanion Llesiant Corfforaethol, Datganiad Llywodraethu Blynyddol, a Rheoli Rhaglenni/Prosiectau.

Mae'n rhan o broses cynllunio corfforaethol y Cyngor ac yn sicrhau dealltwriaeth gyson o egwyddorion rheoli perfformiad, a sut y cânt eu gweithredu yng Ngheredigion.

Y Cylchred Gwelliant Parhaus

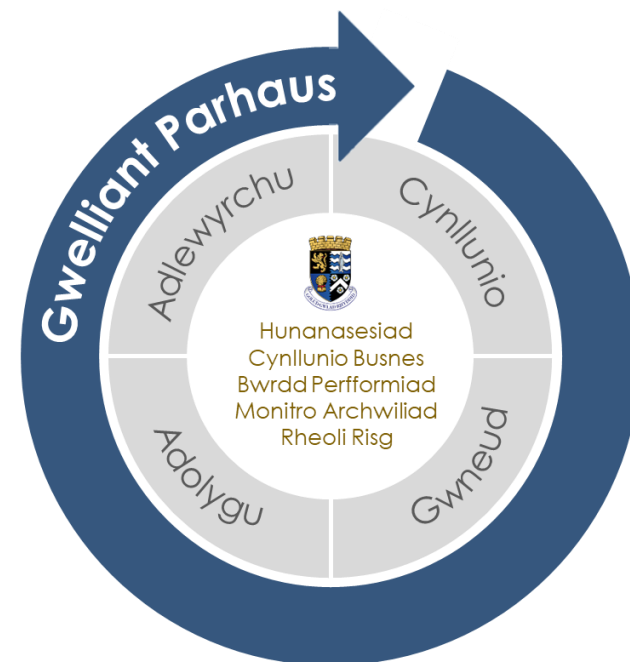
Mae ein dull o reoli perfformiad yn seiliedig ar gylchred gwelliant parhaus, sy'n dilyn y cylchred Cynllunio-Gwneud-Adolygu a gydnabyddir gan y diwydiant, ac a ddangosir yn y diagram isod. Mae'r cylchred hwn yn seiliedig ar y camau canlynol:

- **Cynllunio** ein gweithgareddau i gyflawni'n gweledigaeth a'n Hamcanion Llesiant Corfforaethol
- **Gwneud** neu gyflawni'r gweithgareddau

- **Adolygu** ein cynnydd yn rheolaidd i asesu a ydyn ni'n cyflawni'n hamcanion
- **Myfyrio** ar y ffordd rydym yn cyflawni'n gweithgareddau i nodi cyfleoedd i wella, neu i fod yn fwy effeithlon, neu'r ddau.

Mae Rheoli Perfformiad yn flaenoriaeth uchel yng Ngheredigion. Mae'r Cyngor wedi ymrwmo i wella'n barhaus, ac mae'n gofyn barn y trigolion ac yn hunanwerthuso'n rheolaidd i nodi cyfleoedd i wella.

Y Cylchred Gwelliant Parhaus yng Ngheredigion

- Cynllunio
- Gwneud
- Adolygu
- Adlewyr-

ASESIAD SY’N SILIEDIG AR DYSTIOLAETH

Mae Ceredigion yn ymdrechu i fod yn sefydliad a yrrir gan dystiolaeth a data. Defnyddiwyd amrywiaeth eang o dystiolaeth wrth asesu ein perfformiad ac wrth gynhyrchu'r adroddiad hwn.

Rhennir y ffynonellau hyn yn dri chategori sy'n ein helpu i wirio bod ein casgliadau'n gywir a darparu darlun cywir o'n perfformiad presennol.

Y tri chategori yw'r **dystiolaeth fewnol** sydd ar gael i ni trwy strategaethau allweddol a monitro mewnol, megis y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig, ein Datganiad Llywodraethu Blynyddol a monitro Cwynion. Mae hyn yn rhoi golwg fewnol i ni o sut mae'r sefydliad yn perfformio.

Rydym hefyd yn defnyddio'r **dystiolaeth reoleiddiol ac allanol helaeth** sy'n bodoli. Mae'r rhain yn cynnwys adroddiadau arolygu gan Estyn, Arolygiaeth Gofal Cymru a'r gwaith parhaus a wneir gan Archwilio Cymru. Mae hyn yn rhoi golwg reoleiddiol neu allanol i ni o sut rydym yn perfformio gan gyrrff annibynnol.

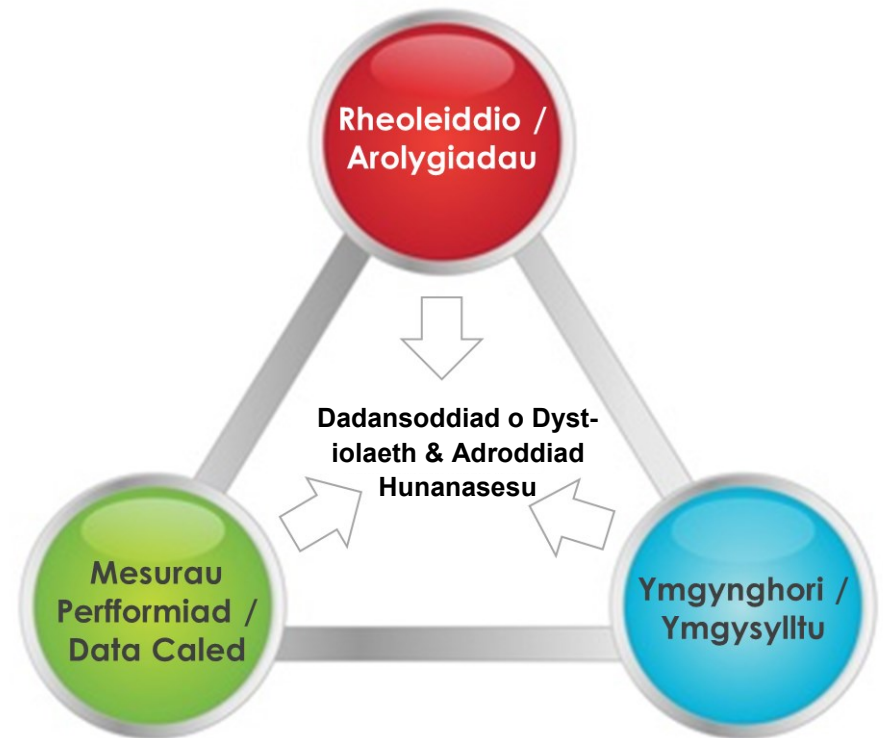
Y trydydd categori o dystiolaeth ydy'r **ymgyngori a'r ymgysylltu** a gynhelir yn barhaus.. Mae hwn yn cofnodi barn yr holl randdeiliaid yng Ngheredigion, gan gynnwys dinasyddion, busnesau, staff y cyngor ac Undebau Llafur, gan gynnig safbwynt y rhai sy'n derbyn gwasanaethau gan y Cyngor.

Mae gan y Cyngor broses ymgysylltu ac ymgynghori barhaus ar waith drwy gydol y

flwyddyn a ddefnyddir i gofnodi barn trigolion ar amrywiaeth o swyddogaethau'r Cyngor (gweler tudalennau 22-27).

Mae'r tri chategori tystiolaeth hyn yn ein helpu i 'driongli' neu wirio mai'r casgliadau y byddwn yn dod iddynt yw'r rhai cywir drwy ganiatáu inni gymharu'r canfyddiadau allweddol o bob un a sicrhau eu bod yn cyd-fynd cyn cynhyrchu'r Adroddiad Hunanasesu. Dangosir y berthynas hon yn y diagram gyferbyn, lle mae'r dystiolaeth yn bwydo'n gyfar-tal i'r dadansoddiad bwrdd gwaith ac yn y pen draw yr adroddiad hunanasesu.

Mathau o dystiolaeth a defnyddiwyd wrth gynnal Hunanasesiad

CATEGORIÂU TYSTIOLAETH

Ansawdd Data

Mae pob cam o'r broses hunanasesu a'r broses rheoli perfformiad ehangach yn dibynnu ar dystiolaeth a data i alluogi'r Cyngor i farnu beth yw anghenion Ceredigion, beth yw anghenion ei chwsmeriaid, beth mae wedi'i gyflawni, a sut mae'n cymharu. Mae'n hanfodol felly bod yr holl wybodaeth hon yn seiliedig ar ddata o ansawdd uchel, dibynadwy ac amserol er mwyn sicrhau bod y dyfarniadau sy'n seiliedig arno yn gadarn.

Mae ein fframwaith perfformiad yn cefnogi hyn drwy helpu i sicrhau y darperir data cyflawn, cywir ac amserol a ddefnyddir mewn monitro mewnol ac a gyhoeddir yn allanol i gyfleu cynnydd y Cyngor wrth gyflawni ei weledigaeth a'i Amcanion Llesiant Corfforaethol i'r cyhoedd a rhanddeiliaid.

Mae'r tabl gyferbyn yn rhoi rhestr o'r mathau o ffynonellau a data sy'n cael eu hystyr-ied yn hunanasesiad Ceredigion, ac wedi'u rhannu yn ôl math o gategori. ▶

Ffynonellau a defnyddiwyd wrth gynnal yr Hunanasesiad ac Adolygiad o'r Amcanion Llesiant

TYSTIOLAETH MEWNOL

- Strategaeth Corfforaethol
- Strategaeth Ariannol Tymor Canolig
- Datganiad o Gyfrifon
- Datganiad Llywodraethu Blynyddol
- Adborth ac Adroddiadau Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu
- Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Gofal
- Dangosfyrdd Perfformiad Chwarterol
- Monitro Cynllunio Busnes
- Dangosfwrdd y Strategaeth Gorfforaethol
- Dangosfwrdd yr Hunanasesiad
- Cofrestr Risg Corfforaethol
- Adroddiadau Archwilio Mewnol
- Adroddiadau Sylwadau, Canmoliaeth a Chwynion
- Canlyniadau Mesur Perfformiad
- Adroddiadau Hunanasesu Blaenorol
- Canlyniadau Arolwg Cenedlaethol Cymru
- Treth Cyngor / Cyfraddau Casglu
- Archwiliad Sgiliau Digidol 2022
- Adolygiad o Trefniant Gweithio Hybrid

TYSTIOLAETH RHEOLEIDDIO & ALLANOL

- Adroddiad Gwella Blynyddol Archwilio Cymru
- Adroddiad Perfformiad Blynyddol Arolygiaeth Gofal Cymru
- Adroddiadau Arolygu Archwilio Cymru
- Adroddiadau Arolygiaeth Gofal Cymru
- Adroddiadau arolygiad Estyn
- Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
- Panel Asesu Perfformiad
- Adorddiadau Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol
- Adroddiadau Blynyddol BGC Ceredigion
- Asesiad o Lesiant Lleol BGC Ceredigion
- Asesiad Poblogaeth Gorllewin Cymru
- Data Cymru
- Ystadegau Cymru
- Dangosyddion Llesiant Cenedlaethol

YMGYNGHORIAD & YMGYSYLLTU

- Adroddiadau Adborth Ymgynghori
  - Ymgynghoriad Blynyddol Rhanddeiliaid
  - Asesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant
  - Polisi Ymgysylltu a Chyfranogi
  - Strategaeth Mamolaeth a'r blynyddoedd cynnar
  - Strategaeth Corfforaethol Ceredigion
  - Cynllun Llesiant Lleol
- Ymarferion Ymgysylltu gan gynnwys:
  - Datblygu Cynllun Buddsoddi Rhanbarthol i ddarparu cronfa Ffyniant Gyffredin y DU
  - Arolwg Cyflogaeth a Sgiliau Canolbarth Cymru
  - Llifogydd yn Llanybydder, Llandysul a Phont-Tyweli
  - Addysg ôl-16
  - Asesiad Strategol Trosedd ac Anhrefn
  - Defnydd o Adeiladau'r Cyngor yn y dyfodol
- Arolwg Llesiant Rhanbarthol
- Ymgysylltu gyda grwpiau rhanddeiliaid gan gynnwys y Fforwm Anabledd, y Fforwm Pobl Hŷn
- Her Cyllideb Ceredigion
- Cyfarfodydd Misol Undebau Llafur
- Arolygon Staff Ffyrdd Newydd o Weithio
- Arolygon Iechyd a Lles Staff

DYSGU ODDI WRTH YMGYNGHORI & YMRWYMO

Mae ymgynghori ac ymgysylltu â rhanddeiliaid yn thema graidd drwy gydol ein proses hunanasesu a'n dull rheoli perfformiad ehangach.

Mae'n rhan annatod o'r dystiolaeth a ddefnyddiwyd yn ein rheolaeth perfformiad a bydd yn parhau i chwarae rhan fwy byth wrth i ni archwilio cyfleoedd i wella gydag amrywiaeth o unigolion a grwpiau ar draws y Sir.

Mae'n bwysig ein bod yn rhoi cyfle i drigolion a rhanddeiliaid ddweud wrth y Cyngor am eu gweledigaeth eu hunain ar gyfer eu cymunedau ac am yr hyn y maent ei eisiau o ran darparu gwasanaethau.

Mae ein **Polisi Ymgysylltu a Chyfranogi**, a gymeradwywyd ym mis Hydref 2022, yn nodi sut y byddwn yn siarad ac yn gwranddo gyda phawb sy'n byw, yn gweithio neu'n astudio yng Ngheredigion, gan gynnwys pobl nad yw eu lleisiau'n cael eu clywed yn aml.

Mae ein dyletswydd gyfreithiol i ymgynghori wedi'i nodi mewn gwahanol ddarnau o ddeddfwriaeth, gan gynnwys:

- Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 - rhaid i'r Cyngor gynnwys pobl sydd â diddordeb mewn cyflawni'r nodau Llesiant Cenedlaethol.
- Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 - rhaid i'r Cyngor annog cyfranogiad y cyhoedd yn ein penderfyniadau.
- Mesur y Gymraeg 2011 - rhaid i'r Cyn-

gor ofyn i'r cyhoedd am eu barn ar yr effaith y bydd ein penderfyniadau yn ei chael ar y Gymraeg.

- Deddf Cydraddoldeb 2010 - rhaid i'r Cyngor gynnwys ac ymgysylltu â phobl sy'n rhannu Nodweddion Gwarchoddedig.
- Rheoliadau Gorchmynion Traffig Awdurdodau Lleol (Gweithdrefn) (Cymru a Lloegr) 1996 - rhaid i'r Cyngor ymgynghori â sefydliadau a bennir yn y Rheoliadau a rhaid iddynt hysbysu pobl sy'n debygol o gael eu heffeithio gan orchymyn traffig.
- Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 - rhaid i'r Cyngor gydymffurfio â'r Cod Trefniadaeth Ysgolion sy'n amlinellu'r egwyddorion y dylid eu hystyried wrth gynnig gwneud newidiadau i ddarpariaeth ysgolion.

Lle mae angen mwy o adborth gan grwpiau penodol, rydym yn addasu ein dull yn ystod y flwyddyn i dargedu'r ardaloedd hynny a sicrhau bod holl gymunedau Ceredigion yn cymryd rhan. Rydym yn ymgysylltu â'r lluo o grwpiau a sefydliadau sy'n cynrychioli grwpiau penodol yn y sir, ac yn arbenig i sicrhau bod lleisiau'r rhai na chlywir yn aml yn cael eu clywed yn wir.

Nid yw'n ymwneud â'n dyletswydd gyfreithiol yn unig, fodd bynnag. Mae ymgysylltu ac ymgynghori â'r cyhoedd yn rhoi gwell gwybodaeth i ni i'n helpu i wneud penderfyniadau. Gall hyn arwain at ganlyniadau gwell i'n trigolion.

Nid oes un ateb 'sy'n addas i bawb' i ymgysylltu. Ein nod yw defnyddio'r math gorau o ymgysylltu ar gyfer y sefyllfa gywir.

Cyflawnir ymgysylltiad parhaus trwy sgwrs barhaus rhwng y Cyngor a'n cymunedau lleol. Weithiau, ymarfer ymgysylltu neu ymgynghori wedi'i dargedu yw'r dull gorau. Mewn achosion eraill, mae gan y Cyngor ddyletswydd gyfreithiol i ddilyn proses benodol i hysbysu'r cyhoedd a rhoi cyfle i gael adborth.

Mae llawer yn cael ei wneud i ymgysylltu â thrigolion a rhanddeiliaid. Fel arfer, cyflwynir adborth ar ein hymgyrchoedd ymgysylltu ac ymgynghori i gyfarfodydd y Cabinet.

Mae sesiynau trafod, gweithdai thematig, cyfarfodydd gyda rhanddeiliaid allweddol a sesiynau galw heibio wynneb yn wyneb hefyd yn cael eu cynnig, yn enwedig lle ceisir adborth gan garfan benodol, er enghraifft y Cyngor leuenctid, neu mewn man penodol, er enghraifft llifogydd yn Llanybydder, Llandysul/Pont-Tyweli.

Yn 2022/23 rydym wedi elwa o rai digwyddiadau ymgysylltu pwysig sy'n rhoi cipolwg unigryw ar farn dinasyddion a rhanddeiliaid.

Mae'r rhain yn gynnwys y Strategaeth Gorfforaethol rhwng mis Medi a mis Hydref 2022, lle y mynegodd trigolion eu barn ar yr Amcanion Llesiant Corfforaethol newydd, a'r ymgynghoriad ar Ddefnyddio Swyddfeydd Cyngor yn y

Dyfodol rhwng mis Rhagfyr 2022 a mis Ionawr 2023, a oedd yn gofyn am y ffordd orau o ddefnyddio swyddfeydd y Cyngor yn y dyfodol. Mae'r ddau o'r rhain wedi'u defnyddio wrth gynhyrchu'r adroddiad hwn.

Undebau Llafur

Cynhelir cyfarfodydd misol rhwng y Cyngor ac Undebau Llafur cydnabyddedig. Caiff y rhain eu cadeirio gan y Swyddog Arweiniol Corfforaethol ar gyfer Pobl a Thrafnidiaeth ac maent yn darparu fforwm ymgynghorol i gymryd rhan mewn a helpu i lywio cyfeiriad ar gyfer materion gweithlu a phryderon unigol ynghylch lles ac ymddygiad. Mae'r ddeialog barhaus hon yn bwysig i'r Cyngor drwy sicrhau bod gan staff lais ac adeiladu ar y wybodaeth a gafwyd o'n harolygon staff a'n hymgyngoriadau.

Cyfarfod â chynrychiolwyr yr Undebau Llafur i amlinellu'r broses Hunanasesu a'u rôl fel ymgynghorwyr statudol. Nid oes unrhyw faterion penodol wedi'u codi gan yr Undebau Llafur ar hyn o bryd, er bod hyn yn debygol o ddatblygu wrth i'r broses ymwreiddio mwy ym mhob prif gyngor. Mae gweithio mewn partneriaeth â'n Hundebau Llafur yn hanfodol i gyflawni'r Cynllun Gweithlu yn llwyddiannus.

Ymgynghori â Staff

Mae gan Geredigion hanes cryf o hysbysu staff a mesur teimladau staff, hyd yn oed cyn pandemig COVID-19 a mabwysiadu'r fenter ffyrdd newydd o weithio. Yn

2022/23, ymgysylltwyd â staff ar ffurf y Polisi Gweithio Hybrid Dros Dro i gofnodi safbwyntiau ar y trefniadau gweithio newydd, yr Arolwg Iechyd a Lles blynyddol diweddaraf i gofnodi teimladau staff ar draws ystod o faterion o'u llesiant i trefniadau gweithio, ac Adolygiad Gweithio Hybrid y Prosiect Ffyrdd Newydd o Weithio ym mis Mawrth 2023 i gofnodi adborth ar effeithiolrwydd y trefniadau gweithio hybrid newydd. Rhestrir rhai o'r arolygon rheolaidd a gynhaliwyd i sicrhau bod y Cyngor yn ymgysylltu â'i staff isod. Mae canfyddiadau'r ymarferion hyn wedi'i'u defnyddio yn yr hunanasesiad.

- Arolwg TG Gweithio O Gartref (Mehefin 2020)
- Arolwg Iechyd a Lles Coronafeirws (Tachwedd 2020)
- Arolwg Staff Y Ffordd Rydym yn Gweithio (Mawrth 2021)
- Arolwg Staff Polisi Gweithio Hybrid Dros Dro (Gorffennaf 2022)
- Arolwg Iechyd a Lles (Chwefror 2020)
- Arolwg Pwls Iechyd a Lles Gweithwyr (Tachwedd 2021)
- Arolwg Iechyd a Lles Gweithwyr (Rhagfyr 2022)
- Adolygiad Gweithio Hybrid Prosiect Ffyrdd Newydd o Weithio

Ymrwymadau Cyhoeddus

Cynhaliwyd saith ymarfer ymgysylltu wedi'i'u targedu yn ystod 2022-23. Roedd rhai

yn cael eu rhedeg gan y Cyngor yn unig a rhai yn cael eu rhedeg mewn partneriaeth ag eraill wrth i ni geisio lleihau 'blinder ymgynghori'. Bydd adborth o'r ymarferion hyn yn cyfrannu at ddatblygu cynlluniau a strategaethau ar gyfer y dyfodol. Ceir manylion yr ymarferion hyn drosodd.

YMGYNHORIAD RHANDDEILIAD CORFFORAETHOL

Yn ystod 2023 rydym yn rhedeg ein cyntaf o 'Arolygon Rhanddeiliad' mewn cyfres gyfredol i gefnogi hunanasesiad a thaitth perfformiad cyfredol y cyngor.

Mae'n galluogi ni i wirio gyda phreswylwyr, busnesau a rhanddeiliaid arall megis grwpiau cymunedol, ar nifer o faterion megis y cynnydd yn erbyn ein hamcanion llesiant corfforaethol, y blaenoriaethau wrth symud ymlaen a'r ffordd yr ydym yn monitro a mesur perfformiad.

Mae'r cyntaf o rain yn cael i'w rhedeg yn ystod haf 2023 a bydd y canlyniadau yn cael ei defnyddio i hysbysu'r rownd nesaf o hunanasesiad.

Mae eich barnau yn bwysig i ni. Rydym yn croesawu eich barn ar yr adroddiad yma, ein perfformiad a'r camau yr ydym yn cymryd, unrhyw bryd.

Defnyddiwch y manylion cyswllt ar y clawr cefn i gysylltu efo ni neu cadwch lygad allan am yr arolwg rhanddeiliaid blynyddol.

Dweud eich dweud ar Amcanion Llesiant Ceredigion

Dyddiad cau: 31 Awst 2023

CYSYLLTWCH Â NI

Ebost: clic@ceredigion.gov.uk

Post: Performance and Research
Canolfan Rheidol
Rhodfa Padarn
Llanbadarn Fawr
Aberystwyth
Ceredigion
SY23 3UE

Ffôn: 01 545 570881

Tudalen 482

YMARFERION YMRWYMO YN 2022/23

Amser yr Ymarfer	Disgrifiad	Ymateb	Beth Nesaf
Datblygu Cynllun Buddsoddi Rhanbarthol i ddarparu cronfa Ffyniant Gyffredin y DU (Mai/Mehefin 2022)	Cynhaliodd Tyfu Canolbarth Cymru (Cyngor Sir Ceredigion a Chyngor Sir Powys) ymarfer ymgysylltu mewnol ac allanol i wahodd barn ar sut y dylid defnyddio Cronfa Ffyniant Gyffredin y DU dros y 3 blynedd nesaf.	176 o ymatebion i arolwg ar-lein ynghyd â dros 150 o randdeiliaid a fynychodd weminar ac 20 o sefydliadau sy'n aelodau o Bartneriaeth Tyfu Canolbarth Cymru.	Defnyddiwyd ymatebion i helpu i lunio blaenoriaethau lefel uchel Cynllun Buddsoddi Rhanbarthol Canolbarth Cymru 2022-25. Mae'r Cynllun yn rhoi arweiniad i fusnesau a sefydliadau lleol sy'n dymuno gwneud cais am gyllid o Gronfa Ffyniant Gyffredin y DU.
Llifogydd yn Llanybydder, Llandysul a Phont-Tyweli (Mehefin - Awst 2022)	Cynhaliodd Prifffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol ymgysylltiad 12 wythnos a gynhaliwyd mewn partneriaeth â Chyfoeth Naturiol Cymru a Chyngor Sir Caerfyrddin i ofyn barn y cyhoedd i gael gwell dealltwriaeth o'r effaith y mae llifogydd yn ei chael ar y cymunedau.	124 (58: Llanybydder a 66: Llandysul/Pont-Tyweli).	Bydd ymatebion yn bwydo i gam nesaf y gwaith ac yn ffurfio rhan o wneud penderfyniadau y bydd Cyfoeth Naturiol Cymru a Llywodraeth Cymru yn eu gwneud i ddylunio a gweithredu cynllun lleihau risg o lifogydd.
Arolwg Cyflogaeth a Sgiliau Canolbarth Cymru (Gorffennaf - Medi 2022)	Ymgysylltiad 7 wythnos a gynhelir gan Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Canolbarth Cymru (Cyngor Sir Ceredigion a Chyngor Sir Powys) i fod yn sail i Gynllun Cyflogaeth a Sgiliau Canolbarth Cymru 2022-25.	69 (73% o Bowys / 27% o Geredigion)	Lansiwyd Cynllun Cyflogaeth a Sgiliau Canolbarth Cymru 2022-25 ym mis Mawrth 2023. Mae'r Cynllun yn nodi sectorau allweddol a sgiliau a blaenoriaethau ar gyfer buddsoddiad rhanbarthol i gefnogi swyddi a thwf yn rhanbarth Canolbarth Cymru.
Addysg ôl-16 (Hydref 2022)	Cynhaliodd Ysgolion a Diwylliant 4 wythnos o ymgysylltu â busnesau, rhieni, disgyblion ysgolion cynradd ac uwchradd a myfyrwyr prifysgol. Gofynnwyd i'r ymatebwyr am eu barn am yr ystod o gyrsiau a'r math o	1,307 i'r arolwg ar-lein.	Bydd yr ymatebion yn bwydo i mewn i'r adolygiad o ddarpariaeth ôl-16 yng Ngheredigion.
Defnydd o Adeiladau'r Cyngor yn y dyfodol (Rhagfyr 2022/Ionawr 2023)	Cynhaliodd Economi ac Adfywio ymgysylltiad 8 wythnos gyda'r cyhoedd i ofyn am eu barn ar y ffordd orau o ddefnyddio prif swyddfeydd y Cyngor yn y dyfodol.	533 (508 i'r arolwg ar-lein a 25 i fersiwn bapur). Cafwyd ymatebion ychwanegol hefyd drwy Clic.	Bydd adborth yn cael ei ystyried, ochr yn ochr ag adborth gan staff y Cyngor a data ar ddefnyddio desgiau ac ystafelloedd cyfarfod mewn ardaloedd swyddfa hybrid peilot.
Asesiad Strategol Trosedd ac Anhrefn (Ionawr – Mawrth 2023)	Cynhaliodd Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Ceredigion ymgysylltiad 8 wythnos i gasglu barn am drosedd ac anhrefn yn y sir.	89 o ymatebion i'r arolwg ar-lein, 3 ymateb ar arolwg papur a 9 ymateb o ddigwyddiad Cyngor Ieuencid Ceredigion.	Bydd yr ymatebion yn sail i Gynllun Cyflawni Diogelwch Cymunedol Ceredigion sy'n ceisio amddiffyn cymunedau lleol rhag trosedd a helpu pobl i deimlo'n fwy diogel.
Cynllun Gweithredu Dementia Ceredigion (Chwefror/Mawrth 2023)	Cynhaliodd ein rhaglen Llesiant Gydol Oed 6 wythnos o ymgysylltu â'r cyhoedd, gyda phwyslais arbennig ar bobl hŷn, i sefydlu sut yr ydym yn gwneud a beth y gallwn ei wneud i wella bywydau pobl sy'n byw gyda dementia a'r rheini sy'n gofalu amdanynt.	35 o'r arolwg ar-lein ynghyd â 10 o sesiynau galw heibio mewn 6 lleoliad ar draws y sir. Casglwyd ymatebion ychwanegol o ymweliadau wyneb yn wyneb â 5 grŵp/cartref gofal, sesiynau ffocws gyda darparwyr gwasanaethau a 55 x galwadau fideo un i un.	Bydd ymatebion yn bwydo i ddatblygiad Cynllun Gweithredu Dementia Ceredigion.

YMARFERION YMGYNGHORI YN 2022/23

Cynhaliwyd pum ymarfer ymgynghori i gael adborth y cyhoedd ar gynlluniau neu gynigion penodol. Cyflwynwyd canlyniadau'r ymarferion ymgynghori i'r Cabinet ochr yn ochr â'r cynllun neu'r polisi terfynol. Mae'r holl gynlluniau a pholisïau a gymeradwywyd bellach wedi'u cyhoeddi

ar wefan y Cyngor (ar wahân i'r Strategaeth Mamolaeth a Blyn-yddoedd Cynnar ar gyfer Canolbarth Cymru a fydd yn cael ei chyflwyno i'r Cabinet ar 06/06/23).

Amser yr Ymarfer	Disgrifiad	Ymateb	Effaith yr Ymgynghoriad
Adroddiad Asesiad Digonolrwydd Gofal Plant (Mai/Mehefin 2022)	Cynhaliodd Ysgolion a Diwylliant ymgynghoriad 4 wythnos i geisio barn partïon a chanddynt fuddiant ar adroddiad drafft yr Asesiad Digonolrwydd Gofal Plant. Roedd y ddogfen drafft yn seiliedig ar ganlyniadau asesiad helaeth argaeledd gofal plant yng Ngheredigion.	17	Roedd pobl yn cytuno'n gyffredinol â chynnwys yr Asesiad Digonolrwydd Gofal Plant. Mae'n debyg bod hyn oherwydd yr ymgynghoriad helaeth a gynhaliwyd yn 2021-22 i fod yn sail i adroddiad yr asesiad. Datblygwyd y cynllun gweithredu yn unol â'r ddogfen wreiddiol.
Polisi Ymgysylltu a Chyfranogi (Gorffennaf-Medi 2022)	Cynhaliodd Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd ymgynghoriad 8 wythnos i ofyn am farn partïon a chanddynt fuddiant ar sut y dylai'r cyngor ymgysylltu â'r cyhoedd ac i ofyn am adborth ar y polisi Ymgysylltu a Chyfranogiad drafft.	112	Diwygiwyd y polisi terfynol mewn ymateb i'r adborth a gafwyd.
Strategaeth Mamolaeth a Blyn-yddoedd Cynnar Canolbarth Cymru (Gorffennaf/Awst 2022)	Cynhaliwyd ymgynghoriad rhanbarthol 13 wythnos gan Awdurdodau Lleol Sir Gaerfyrddin, Ceredigion a Sir Benfro a Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda i ofyn am farn partïon a chanddynt fuddiant ar y strategaeth hon sy'n canolbwyntio ar gymorth integredig yn ystod 7 mlynedd gyntaf bywyd plentyn.	137	Gwnaed gwelliannau i'r strategaeth yn seiliedig ar adborth a gafwyd.
Strategaeth Gorfforaethol Ceredigion 2022-27 (Awst/Medi 2022)	Cynhaliodd Polisi, Pherfformiad a Diogelu'r Cyhoedd ymgynghoriad 5 wythnos i ofyn barn trigolion Ceredigion ar Strategaeth Gorfforaethol drafft Cyngor Ceredigion a'r camau y byddwn yn eu cymryd i gyflawni ein Hamcanion Llesiant Corfforaethol arfaethedig dros y 5 mlynedd nesaf.	51	Cafodd gwelliannau a wnaed o ganlyniad i'r ymgynghoriad eu hymgorffori yn y ddogfen derfynol.
Cynllun Llesiant Lleol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion 2023-28 (Hydref 2022-Ionawr 2023)	Cynhaliodd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion ymgynghoriad 14 wythnos i ofyn am adborth gan y cyhoedd ar gynnwys y Cynllun Llesiant Lleol drafft ar gyfer Ceredigion. Roedd y Cynllun drafft yn seiliedig ar ganlyniadau asesiad helaeth, gan gynnwys ymgynghori, a gynhaliwyd yn 2021-22 ar gyflwr llesiant yng Ngheredigion.	34 o arolygon wedi'u cwblhau, ynghyd ag adborth o sesiynau ffocws gydag 16 ysgol a Chyngor Ieuencid Ceredigion. 7 ymateb manwl gan sefydliadau lleol a chenedlaethol a 15 ymateb ar y wal syniadau ar 'Dweud eich Dweud'.	Ymgorfforwyd sylwadau ac adborth yn y ddogfen derfynol a byddant hefyd yn gwella datblygiad y cynllun cyflawni manwl.

YMARFERION HYSBYSU 2022/23

Mewn rhai achosion, mae gan y Cyngor dyletswydd i hysbysu'r cyhoedd am cynig a darparu ffordd i grwpiau gyda diddordeb i ymateb. Cynhaliwyd pedwar ymarfer 'hysbysu' yn ystod y cyfnod.

Teitl y Gweithgaredd	Disgrifiad	Ymateb
Cais am Gofrestru Cae Erw Goch	Rhestrir yr holl ohebiaeth, gan gynnwys cofnodion cyfarfodydd y Cabinet sy'n ymwneud â'r mater hwn, ar wefan y Cyngor	2
Gorchmynion Rheoleiddio Traffig Arbrofol (GRTA)	Gwnaethpwyd dau GRTA i gadw a diwygio nifer o fesurau rheoli traffig a gyflwynwyd yn flaenorol yn ystod y pandemig Covid-19 yn Aberaeron, Aberystwyth, Aberteifi a Chei Newydd trwy Orchmynion Rheoleiddio Traffig Dros Dro.	34, ynghyd â thrafodaethau gyda'r Fforwm Anabledd
Cynlluniau Pensaer ar gyfer Ysgol Aardal Gymunedol Dyffryn Aeron	Cynhaliwyd noson agored ar gampws Theatr Felinfach i bobl weld y cynlluniau pensaer a oedd hefyd ar gael ar wefan y Cyngor.	48
Cau llwybr troed Ysgol Uwchradd Aberaeron	Rhestrir copi o'r Gorchmyn Rheoleiddio Traffig, ymatebion, a sylwadau ar ymatebion gan y Cyngor ar wefan y Cyngor. Mae'r holl ymatebwyr hefyd yn cael ymateb ysgrifenedig gan y Cyngor.	8

YMGYNGHORIAD Y STRATEGAETH CORFFORAETHOL

Un enghraifft o ymgynghori a gynhaliwyd oedd ar Strategaeth Gorfforaethol newydd y Cyngor ar gyfer y cyfnod 2022 i 2027. Mae'r ddogfen hon yn bwysig oherwydd ei bod yn nodi Amcanion Llesiant Corfforaethol newydd y Cyngor (blaenoriaethau corfforaethol) wrth symud ymlaen. Gofynnwyd cyfres o gwestiynau i randdeiliaid am y Strategaeth rhwng mis Medi a mis Hydref 2022. Er ein bod yn cydnabod mai nifer fach o ymatebion a gafwyd i'r ymgynghoriad, mae'r ymatebion yn hollbwysig er mwyn deall beth sy'n flaenoriaeth i Geredigion ac sy'n parhau i fod yn flaenoriaeth iddi.

Yn gyffredinol, roedd lefel uchel o gefnogaeth i'r Amcanion Llesiant Corfforaethol ac roedd y sylwadau ysgrifenedig lle'r oedd ymatebwyr yn tynnu sylw at themâu sy'n berthnasol iddynt, yn cyd-fynd yn agos â'r uchelgeisiau a'r camau yn y Strategaeth. Mae'r diagram gyferbyn yn dangos hyn.

YR HYN A DDYWEDOCH WRTHYM

78%

Cytuno neu cytuno'n gryf gyda'r amcan Hybu'r Economi (6% yn anghytuno neu anghytuno'n gryf)

75%

Cytuno neu cytuno'n gryf gyda'r amcan Creu Cymunedau Gofalgar a Llach (8% yn anghytuno neu anghytuno'n gryf)

71%

Cytuno neu cytuno'n gryf gyda'r amcan Darparu'r Dechrau Gorau mewn Bywyd (4% yn anghytuno neu anghytuno'n gryf)

73%

Cytuno neu cytuno'n gryf gyda'r amcan Creu Cymunedau Cynaliadwy, mwy Gwyrdd ac sydd wedi'u Cysylltu'n Dda a'i Gilydd (2% yn anghytuno neu anghytuno'n gryf)

Tudalen 485

YMGYNGHORIAD Y STRATEGAETH GORFFORAETHOL

YR HYN A DDYWEDDOCH	SUT MAE EIN STRATEGAETH GORFFORAETHOL YN ALINIO
Cefnogaeth i fusnesau, busnesau bach a chanolig a chynlluniau newydd	<ul style="list-style-type: none"> Parhau i ddatblygu Bargen Twf Canolbarth Cymru gwerth £110m Cefnogi cais Ceredigion i Gronfa Ffyniant Gyffredin y DU Cefnogi datblygiad y prosiect Trefi Smart yn Aberteifi, yn ein trefi arall yng Ngheredigion
Cysylltiad digidol i bawb, nid dim ond canran	<ul style="list-style-type: none"> Cefnogi cyflwyno Band Eang 4G
Effaith amgylcheddol o ddatblygiad a thwf economaidd	<ul style="list-style-type: none"> Galluogi mentrau a mesurau lliniaru i helpu i ddatrys y mater ecolegol ffosffadau a maetholion yn Nyffryn Teifi a dalgylchoedd arall Dilyn Cynllun Datblygu Lleol Ceredigion Blaenoriaethu cynnyrch o ffynonellau a chadwyni cyflenwi lleol mewn busnesau'r cyngor
Cyfleusterau hamdden a chyfleoedd i bobl ifanc	<ul style="list-style-type: none"> Mae pob plentyn a pherson ifanc yn cael cyfleoedd i gael mynediad at weithgareddau ar ôl ysgol, gyda'r nos ac ar y penwythnos, gan gynnwys cyfleoedd ar gyfer Chwarae hunangyfeiried a ddewisir yn rhydd a bod y gwasanaethau hyn wedi'u cofrestru i alluogi rhieni i gael mynediad at gymorth ariannol Cefnogi disgyblion a theuluoedd i gael mynediad i glybiau ieuencid lleol, grwpiau cymdeithasol a gweithgareddau wedi'u trefnu
Cyfleoedd teithio effeithiol yn enwedig cerdded a beicio	<ul style="list-style-type: none"> Darparu cyfleusterau hamdden fodern, hygyrch ac ysbrydoledig ar draws y tair ardal yng Ngheredigion (gogledd, canolbarth a deheuol) Hybu pobl i wneud ymarfer corff fel bod modd iddynt fuddio o iechyd a lles positif Cyflwyno pecynnau aelodaeth well i ddefnyddio canolfannau hamdden sy'n cael ei rheoli gan y Cyngor Darparu cyfleoedd addysg gorfforol allgymorth tu allan i ganol trefi'r sir
Heriau sy'n wynebu darpariaeth gofal cymdeithasol	<ul style="list-style-type: none"> Symud ymlaen gydag adeiladau cartref nyrsio newydd yn ardal Aberystwyth a darparu'r anghenion gofal nyrsio sydd angen ar ein poblogaeth Cefnogi'r uchelgais o greu Gwasanaeth Gofal Cenedlaethol i Gymru Symud ymlaen gyda Darpariaeth Model Gydol Oed, darparu 70% o fewn gwasanaethau cyffredinol a chymorth cynnar, 20% mewn gwasanaethau Asesiad a thymor byr a 10% mewn gwasanaethau Arbenigol

YR HYN A DDYWEDDOCH	SUT MAE EIN STRATEGAETH GORFFORAETHOL YN ALINIO
Cyfleoedd dysgu i oedolion a phobl hŷn	<ul style="list-style-type: none"> Datblygu fforwm cyflogwyr cadarn drwy'r Bartneriaeth Sgiliau Ranbarthol, yr Economi ac Adfywio, a LL&S Datblygu cysylltiadau ar-lein/cymdeithasol a digwyddiadau dros dro i farchnata rolau/sectorau yng Ngheredigion Ymgymryd ag adolygiad o addysg dros 16 a gweithredu'r argymelliadau cymeradwy Parhau i ddatblygu'r ddarpariaeth E-sgol Sicrhau bod Cronfa Ffyniant Gyffredin y DU yn cael ei defnyddio ar brosiectau a nodwyd i ddatblygu sgiliau priodol i gefnogi'r economi leol
Cysylltu cymunedau trwy llwybrau teithio effeithiol	<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau mwy o arian ar gyfer darparu ystod eang o welliannau teithio llesol Ymgyrchu dros lwybrau teithio llesol ar hyd ein cefnffyrdd i gyd Gwthio i gynnwys ein trefi bach ac ardaloedd gwledig yn feini prawf Llywodraeth Cymru ar gyfer cyllid i lwybrau teithio llesol
Gwella cludiant cyhoeddus a chostau uchel	<ul style="list-style-type: none"> Cefnogi gwasanaeth ar-alw Bwcabus yn ein cymunedau gwledig yn amodol ar gyfleoedd ariannu parhaus a chynyddol gan Lywodraeth Cymru Dadlueu yn gryf dros unrhyw uchelgeisiau gan Lywodraeth Cymru i fasnach freinio llwybrau trafndiaeth gyhoeddus i gynnwys cwmnïau bysiau bach lleol Gweithio gyda rhanddeiliaid i gefnogi a chynnal y rhwydwaith trafndiaeth gyhoeddus, ac adnabod cyllid/ gwelliannau ble mae'n bosib
Darparu gofal plant a recriwtio siaradwyr Cymraeg	<ul style="list-style-type: none"> Hyrwyddo'r Cynnig Gofal Plant i rieni plant 3 i 4 oed sy'n gweithio Bydd rhieni/gwarcheidwaid sydd mewn addysg neu hyfforddiant ac sy'n bodloni'r meini prawf cymhwysedd yn gallu manteisio ar y Cynnig Gofal Plant Cefnogi argaeledd gofal plant ar gyfer plant 2 oed Codi ymwybyddiaeth/hyrwyddo Gofal Plant Di-dreth i rieni sy'n gweithio Cefnogi datblygiad a chynaliadwyedd darpariaeth gofal plant cofrestredig
Amddifadedd Gwledig	<ul style="list-style-type: none"> Datblygu canolfan adnoddau i gefnogi teuluoedd bregus / incwm isel Incwm cartref uwch ben y cyfartaledd cenedlaethol

ADOLYGIAD O'R AMCANION LLESIANT

Cyhoeddwyd y Strategaeth Gorfforaethol newydd ym mis Tachwedd 2022 a chytunwyd mai'r Amcanion Llesiant Corfforaethol newydd oedd:

- Hybu'r economi, cefnogi busnesau a galluogi cyflogaeth
- Creu cymunedau gofalgar ac iach
- Darparu'r dechrau gorau mewn bywyd a galluogi pobl o bob oed i ddysgu
- Creu cymunedau cynaliadwy a gwyrdd sydd wedi'u cysylltu'n dda â'i gilydd

Mae Amcanion Llesiant Corfforaethol y Cyngor yn galluogi darparu gwasanaethau a fydd yn gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol dinasyddion a chymunedau Ceredigion. Adolygwyd yr Amcanion yn ystod 2022 a chytunwyd ar set newydd i gyd-fynd â'r Strategaeth Gorfforaethol newydd ar gyfer y cyfnod 2022-27. Nodwyd yr Amcanion newydd drwy amrywiaeth eang o dystiolaeth, gan gynnwys ymgysylltu â'r cyhoedd, Asesiad Llesiant Lleol Ceredigion ac uchelgeisiau'r weinyddiaeth wleidyddol newydd.

Cam cyntaf y broses oedd cynnal dadansoddiad pen bwrd o amrywiol ddarnau o dystiolaeth, er mwyn nodi'r prif faterion sy'n effeithio ar lesiant dinasyddion Ceredigion. Roedd y gwaith hwn yn cynnwys adolygu Asesiad Llesiant Lleol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion, a oedd yn darparu darlun cynhwysfawr o lesiant yn y sir, gan gynnwys gwaith ymgysylltu eang â'r cyhoedd yn ystod 2021. Trwy hyn, cawsom wybod am bryderon pobl a'r meysydd y byddent yn dymuno eu gweld yn cael eu gwella.

Ar ôl hynny, tynnwyd yr adborth ynghyd a'i

ddehongli gan ystyried blaenoriaethau'r weinyddiaeth newydd dros y bum mlynedd nesaf a'i gymharu â'r Asesiad i nodi unrhyw flychau. Cynhaliwyd gweithdai gyda gwasanaethau'r Cyngor fel cam arall yn y broses ac aethpwyd ati i ddatblygu'r camau unigol y byddai angen eu cymryd i gyflawni'r Amcanion.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor osod a chyhoeddi Amcanion Llesiant sydd wedi'u cynllunio i wneud y mwyaf o'n cyfraniad at gyflawni'r saith Nod Llesiant ar gyfer Cymru a nodir yn y Ddeddf. Ar yr un pryd mae'n rhaid i ni gyhoeddi datganiad yn egluro pam y bydd cyflawni'r amcanion yn cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant a pha gamau y byddwn yn eu cymryd i gyflawni'r amcanion.

Rydym yn adolygu ein Hamcanion Llesiant Corfforaethol a'n camau bob blwyddyn i sicrhau mai dyma yw'r Amcanion iawn i Geredigion a'n bod ni yn eu cyflawni nhw.

Mae'r tudalennau canlynol yn rhoi crynodeb o sut mae ein Hamcanion Llesiant ar gyfer 2022/23 yn cyfrannu at y Nodau Llesiant cenedlaethol, adolygiad o gynnydd yn erbyn cyflawni'r Amcanion a sut rydym wedi cymhwyso'r Egwyddor Datblygu Cynaliadwy.

Ein Gweledigaeth:

Mae Cyngor Sir Ceredigion yn darparu gwasanaethau cyhoeddus dwyieithog cynaliadwy gwerth am arian sy'n cefnogi economi gref ac amgylchedd iach wrth hyrwyddo llesiant yn ein pobl a'n cymunedau

Ein Amcanion Llesiant Corfforaethol:

ASESU CYNNYDD

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol adolygu cynnydd yn cyflawni eu hamcanion llesiant. Er ein bod yn adolygu cynnydd yn barhaus, rydym yn cyhoeddi ein perfformiad diweddaraf bob blwyddyn yn ein Hadroddiad Hunanasesu.

Mae'r adroddiad hwn yn cyfuno gofynion adrodd statudol Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Wrth asesu ein cynnydd drwyddi draw, rydym yn defnyddio Gwiriwr Siwrnai Cenedlaethau'r Dyfodol i gynorthwyo wrth lunio asesiad safonol o'n cynnydd yn erbyn pob Amcan Llesiant Corfforaethol.

Mae'r Gwiriwr Siwrnai yn offer defnyddiol sy'n categorieiddio cynnydd yn ôl pum maen prawf, sy'n amrywio o 'Dim Newid' lle nad oes cynnydd wedi'i wneud i 'Arwain y Ffordd' sy'n golygu y gwnaed cynnydd da a bod lefel ein dealltwriaeth am y materion sy'n effeithio llesiant yn gynhwysfawr a bod anghenion cenedlaethau'r dyfodol yn cael eu deall a'u hystyr-

ied gan bawb. Gwelir y categorïau hyn yn y system sgorio yn y tabl isod.

Mae'r Gwiriwr Siwrnai yn ffordd ddefnyddiol o asesu'r camau gweithredu unigol a wnaed, yn ogystal ag asesu sut rydym yn cyflawni'r amcanion.

Ar y tudalennau canlynol ceir adolygiad o'n cynnydd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, gan gynnwys rhai uchafbwyntiau a llwyddiannau diweddar, ynghyd â rhai o'r cyflawniadau i'r hirdymor wrth gyflawni ein Hamcanion Llesiant Corfforaethol.

Gwiriwr Taith Cenedlaethau'r Dyfodol

DIM NEWID	NEWID SYML	MWY ANTUROL	HUNAIN UCHELGAIS	ARWAIN Y FFORDD
				

CYFLAWNIADAU ALLWEDDOL

Yn ystod 2022/23 ymdriniodd ein canolfan cyswllt cwsmeriaid (CLIC) â'r ymholiadau canlynol:

130,908

Galwad ffôn wedi derbyn yn ystod y flwyddyn 2022/23

35,852

E-bost wedi ymateb i yn ystod y flwyddyn 2022/23

95,421

Ymholiad wedi cofnodi yn ystod y flwyddyn 2022/23 (cynnydd o 17,500 ar y flwyddyn flaenorol)

16%

O galwadau ffôn (neu 20,970) yn y Gymraeg

Tudalen 488

Cynnydd a Wnaed

- Mae Bargen Twf Canolbarth Cymru yn dod yn ei flaen yn dda ers llofnodi'r Cytundeb Terfynol gan Lywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU a phartneriaid rhanbarthol yn Ionawr 2022.
- Datblygwyd y Fargen Twf o'r Weledigaeth ar gyfer Tyfu Canolbarth Cymru, a chyrrhaeddwyd carreg filltir arwyddocaol yn 2022 pan lofnodwyd Cytundeb y Fargen Derfynol gan Lywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU a Chynghorau Ceredigion a Phowys, yn seiliedig ar ddatblygu a chyflwyno Achos Busnes y Portffolio. Cytunodd y ddwy lywodraeth i roi £55m, cyfanswm o £110m dros gyfnod o hyd at 15 mlynedd. Cyflwynwyd Achos Busnes Portffolio Strategol diwygiedig yn ffurfiol ym mis Mawrth 2023 i Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU a disgwylir rhyddhau'r gyfran gyntaf o gyllid y Cynllun Twf yn ystod 2023/24 drwy Ddyfarniad Grant ffurfiol.
- Llwyddodd y Cyngor yn ei gais am £10.9m ar gyfer Aberystwyth o gyllid Ffyniant Bro Llywodraeth y DU. Defnyddir y cyllid hwn i gyflawni tri phrosiect adfywio a fydd yn helpu i drawsnewid yr Hen Goleg yn Aberystwyth, adfywio'r promenâd a chreu 'harbwr byw'.
- Cydweithiodd y Cyngor â Chyngor Sir Powys ac amryw o fusnesau lleol i lansio Cynllun Cyflogaeth a Sgiliau 2022-25 drwy Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Canolbarth Cymru. Mae'r cynllun yn mynd i'r afael â'r rhwystrau a'r problemau sy'n effeithio ar fusnesau yn y Canolbarth. Mae'n nodi sectorau a sgiliau allweddol, blaenoriaethau ar gyfer buddsoddi rhanbarthol i gefnogi swyddi a thwf, ac yn egluro'r mecanwaith i greu seilwaith sgiliau mwy llewyrchus ar gyfer y rhanbarth am y 3 blynedd nesaf a thu hwnt.
- Mae Gweithfrydd+ Ceredigion wedi parhau i helpu pobl nad ydynt mewn cyflogaeth i gael mynediad wedi'i ariannu at hyfforddiant wyneb yn wyneb ac ar-lein, profiad gwaith, cyfleoedd gwirfoddoli a swyddi. Swyddogion o Gyngor Sir Ceredigion yw staff y cynllun a chaiff ei ariannu'n rhannol gan Lywodraeth Cymru. Mae cymorth ar gael i helpu pobl yr effeithir arnynt gan gyflyrau iechyd neu anabledau sy'n cyfyngu ar eu gallu i weithio; gofalwyr; y rhai â chymwysterau isel neu ddim cymwysterau; pobl â chyfrifoldebau gofal plant; pobl dros 54 oed; pobl mewn aelwyd ag un oedolyn neu aelwyd ddi-waith neu unrhyw berson o grwpiau Du, Asiaidd a Lleihaf Ethnig.
- Yn sgil buddsoddiadau, Ceredigion yw'r sir gyntaf i gael rhwydwaith LoRaWAN sydd ar gael i bartneriaid yn y sector preifat a chyhoeddus i wella'r defnydd o dechnoleg i gynorthwyo ag effeithlonrwydd busnes. Mae Cyngor Sir Ceredigion wedi gosod 40 o byrth LoRaWAN ar nifer o asedau'r Cyngor er mwyn creu'r rhwydwaith. Ceredigion yw'r rhwydwaith ehangaf o blith holl awdurdodau lleol eraill Cymru a'r cyntaf i gael gwasanaeth ar draws llawer o'r sir. Yn hollbwysig, yn ogystal â'r Cyngor yn cael mynediad, bydd y rhwydwaith hefyd ar gael ac yn hygyrch i bob busnes, sefydliad a phreswyllydd, gyda'r rhyddid iddynt ddefnyddio'r rhwydwaith yn y modd y teimlant sydd fwyaf effeithiol.
- Sicrhawyd gwerth £2.8m o fuddsoddiad o Gronfa Adnewyddu Cymunedol Llywodraeth y DU, ac fe'i defnyddir ar hyn o bryd drwy 12 o brosiectau sy'n cynnwys rhanddeiliaid yn cefnogi unigolion a busnesau sy'n uniongyrchol gysylltiedig â chymau gweithredu a nodir yn y Strategaeth Economaidd.
- Mae un prosiect, dan arweiniad Antur Cymru, yn mynd i'r afael â'r mwyfwy o bobl sy'n ystyried entrepreneuriaeth sy'n seiliedig ar angen ond sy'n wynebu rhwystrau i ymgysylltu â gwasanaethau cymorth busnes sefydledig. Mae'r prosiect yn grymuso unigolion i ennill sgiliau trosglwyddadwy trwy gymryd rhan mewn prosiect sy'n cyflwyno sgiliau busnes sylfaenol.
- Cafwyd £379k o gyllid gan Lywodraeth Cymru i gefnogi amrywiaeth o brosiectau i roi defnydd economaidd i asedau canol trefi ac i wella seilwaith gwyrdd yng nghanol trefi. Mae buddsoddiad yn cynnwys prynu 10/11 Sgwâr Harford yn Llanbedr Pont Steffan, a datblygu prosiect Seilwaith Gwyrdd yn Stryd y Farchnad, Llanbedr Pont Steffan.
- Y Cyngor yw'r awdurdod arweiniol ar gyfer Cronfa Ffyniant Gyffredin y DU (UKSPF) yn Rhanbarth Canolbarth Cymru. Y cyllid dangosol ar gyfer Ceredigion yw £12.4m ar gyfer y blynyddoedd 2022/23 i 2024/25. Mae £2.9m yn gyllid ar gyfer prosiectau cyfalaf gyda £9.5m ar gyfer prosiectau refeniw. Mae'r UKSPF yn rhan o gyfres o gyllid gan Lywodraeth y DU fel rhan o'i Pholisi Ffyniant Bro a'i fwriad yw meithrin balchder mewn ardaloedd lleol a grymuso cymunedau lleol.
- Mae pedwar prosiect yng Ngheredigion, ynghyd â phump ym Mhowys, wedi derbyn cyfanswm o ychydig dros £1.3m gan raglen Trawsnewid Trefi Llywodraeth Cymru, a rhagwelir y bydd hyn yn sbarduno buddsoddiad posibl gwerth ychydig dros £3m. Mae'r prosiectau hyn yn rhan o'r cynllun Grant Creu Lleodedd trosfwaol sy'n rhan o'r rhaglen Trawsnewid Trefi. Y trefi yng Ngheredigion lle cynhelir y prosiectau yw Aberystwyth, Aberteifi a Llandysul. Mae Trawsnewid Trefi yn rhaglen gan Lywodraeth Cymru sy'n cynnig £7 miliwn pellach i adfywio canol trefi yn y canolbarth dros dair blynedd.
- Gyda cymorth cyllid LEADER drwy raglen Cynnal y Cardi, mae yna Swyddog Datblygu Trefi sy'n ymgysylltu â chynrychiolwyr trefi i helpu i hwyluso a chefnogi syniadau i adfywio trefi gwledig Ceredigion.
- Cafwyd dros £250,000 i wella mynediad i asedau naturiol Ceredigion drwy Grantiau Gwella Mynediad a'r rhaglen Lleodedd Lleol ar gyfer Natur.
- Ym mis Mawrth 2023, cymeradwyodd Cyngor Sir Ceredigion fabwysiadu parhad y Cynllun Rhyddhad Ardreithi Manwerthu, Hamdden a

Lletygarwch ar gyfer 2023/24, sy'n rhoi modd i oddeutu 800 o fusnesau yng Ngheredigion fanteisio ar ostyngiad o 75% ar ardrethi annomestig, gyda chyfanswm o £3.6m ar gael i fusnesau o dan y cynllun.

- Mae Cyngor Sir Ceredigion a'i bartneriaid ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion yn dal i weithio'n rhagweithiol i liniaru achosion tlodi a'i effaith yng Ngheredigion.
- Rhoddodd Cyngor Sir Ceredigion £30,000 i fanciau bwyd ledled y sir o'r gronfa atal digartrefedd a roddir i awdurdodau lleol gan Lywodraeth Cymru. Daw'r hwb hwn wrth i fanciau bwyd weld cynnydd mawr yn y galw oherwydd yr argyfwng costau byw.
- Lansiwdd cynllun ECO4 ym mis Hydref 2022, gan anelu at aelwydydd incwm isel ac agored i niwed sy'n dlawd o ran tanwydd ac yn byw mewn eiddo aneffeithlon o ran ynni.
- Mae cryn waith wedi'i wneud i godi proffil gweithlu Cynorthwyr Personol Taliadau Uniongyrchol trwy fynd ati'n weithredol i recriwtio wrth i aelodau'r tîm fynychu ffeiriau swyddi a digwyddiadau galw heibio mewn canolfannau gwaith. Mae 56 o Gynorthwyr Personol wedi'u recriwtio hyd yn hyn, sy'n gynydd sylweddol.
- Mae'r Porth Cymorth Cynnar yn arwain ar brosiect i weithio gyda phartneriaid rhanbarthol i ddatblygu cyfleoedd mentrau cymdeithasol a micro. Cafwyd cyllid o'r Gronfa Ffyniant Gyffredin ac mae'r Cyngor wedi cefnogi cynllunio'r fanyleb ar gyfer microfentrau i fynd allan i dendr yn ail chwarter 2023/24. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan weithredol yn y gwaith o sefydlu sut y gall Taliadau Uniongyrchol fod yn un o'r mecanweithiau talu pan sefydlir microfentrau.
- Er mwyn cefnogi sector gofal annibynnol sy'n gynaliadwy a chadarn, mae'r rhaglen dendro

newydd a manyleb Gofal Cartref wedi'u cwblhau gyda chontractau newydd i'w dyfarnu yn ail chwarter 2023/24.

- Mae'r Cyngor yn cefnogi'r sector annibynnol trwy gydweithio a darparu cymorth ar y cyd, cyllid ac adnoddau, offer yn ogystal â chynghor ar iechyd a diogelwch.
- Mae Cyngor Sir Ceredigion wedi bod yn llwyddiannus yn cael cyllid i symud ymlaen â phrosiect i alluogi 'Trefi SMART' yng Ngheredigion. I ddechrau arni bydd y prosiect yn cynnwys gosod pwyntiau mynediad wi-fi yn Aberaeron, Llandysul, Llanbedr Pont Steffan, Cei Newydd a Thregaron, gydag Aberystwyth ac Aberteifi eisoes â systemau ar waith. Yn ogystal â darparu 'Wi-fi yn y Dref' ym mhob un o'r trefi, bydd yr offer yn rhoi modd casglu data dienw ar nifer yr ymwelwyr, defnydd o le ac amser aros, a bydd yn galluogi Cyngorau Tref a'r Cyngor Sir i gynnal dadansoddiadau i gynorthwyo trefi a busnesau i nodi pa ddulliau sydd orau i wella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd eu busnes.
- Darganfyddodd adolygiad dilynol y Gwasanaeth Cynllunio fod y Cyngor wedi cymryd camau cyflym i ddechrau ymateb i'r argymhellion a wnaed gan Archwilio Cymru a bod cynnydd da yn cael ei wneud, gan gynnwys newidiadau i'r trefniadau llywodraethu i gefnogi'r Pwyllgor Rheoli Datblygu newydd. Rydym yn parhau i weithio drwy'r argymhellion sy'n weddill yn ogystal ag unrhyw argymhellion ychwanegol a wneir

CYFLAWNIADAU ALLWEDDOL

£10.9m

o gyllid cyfalaf wedi'i sicrhau trwy'r Gronfa Codi'r Gwastad 2022-25

37

o Fusensau wedi'i cefnogi ar draws Ceredigion

21,363

£150 o daliadau Cymorth Costau Byw wedi'u gwneud i dderbynwyr gwerth cyfanswm o £1.51m

703

Talwyd cyfanswm o £352,000 i dderbynwyr y Cynllun Grant Gofalwyr

£760,000

cyllid cyfalaf allanol a ddenwyd

7,547

Derbynwyr Grant Tanwydd Gaeaf a dalwyd yn ystod yr argyfwng costau byw, gyda chyfanswm gwerth o £3.2m

41

Swydd newdd wedi creu yn ystod y flwyddyn

£42.4m

Cymeradwyo cais rhanbarth Canolbarth Cymru ar gyfer Cronfa Ffyniant Gyffredin y DU

GWELLA CANLYNIADAU

CREU CYFLEOEDD

Mae Bargen Twf Canolbarth Cymru wedi parhau i symud ymlaen yn ystod 2022/23 gyda rhai datblygiadau mawr a fydd yn dod â'r buddsoddiad o £110m i'r rhanbarth gam yn nes. Llofnodwyd Cytundeb y Fargen Derfynol gan Lywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU a chynghorau sir Ceredigion a Phowys yn 2022. Ar ddiwedd y flwyddyn, ym mis Mawrth 2023, cyflwynwyd Achos Busnes Portffolio Strategol diwygiedig yn ffurfiol i Lywodraethau Cymru a'r DU a disgwyliar cyfran gyntaf y cyllid yn ystod y flwyddyn 2023/24.

Mae'r Fargen Twf yn bartneriaeth sy'n torri tir newydd i ddod â chyfanswm buddsoddiad o £110m gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru, a disgwyliar y bydd yn denu buddsoddiad ychwanegol sylweddol o ffynonellau cyhoeddus a phreifat eraill. Disgwyliar i'r rhaglenni a'r prosiectau a gefnogir gan y Fargen Twf esgor ar fuddion cymdeithasol ac economaidd ehangach, megis **gwell ansawdd bywyd, creu cyfleoedd busnes** yn dilyn effaith COVID-19, datgarboneiddio mewn diwydiant ac ystyried effeithiau newid yn yr hinsawdd.

- Dyma'r canlyniadau y gellid eu cyflawni yn y Canolbarth drwy fuddsoddiad y Fargen Twf:
- Creu rhwng 1,100 a 1,400 o swyddi newydd yn y Canolbarth erbyn 2032.
- Cefnogi cynnydd GVA net ychwanegol o rhwng £570 miliwn a £700 miliwn ar gyfer economi'r Canolbarth erbyn 2032.

DATBLYGU SGILIAU

Dros y flwyddyn ddiwethaf, mae'r Cyngor wedi gweithio mewn partneriaeth â Chyngor Sir Powys ac amrywiaeth o fusnesau lleol i lansio Cynllun Cyflogaeth a Sgiliau 2022-25 Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Canolbarth Cymru.

Mae'r cynllun yn mynd i'r afael â'r rhwystrau a'r materion sy'n effeithio ar fusnesau yn y Canolbarth. Mae'n nodi sectorau a sgiliau allweddol, blaenoriaethau ar gyfer buddsoddi rhanbarthol i gefnogi swyddi a thwf, ac yn nodi'r mecanwaith i greu seilwaith sgiliau mwy llewyrchus i'r rhanbarth ar gyfer y 3 blynedd nesaf a thu hwnt.

Trwy ymwneud yn agos â busnesau, **gan roi llais iddynt ddylanwadu ar flaenoriaethau** ar gyfer y rhanbarth, mae'r Cynllun yn mynd i'r afael â phwysigrwydd gwneud **cysylltiadau cryf rhwng y system ddysgu leol a'r sgiliau sydd eu hangen ar draws y rhanbarth**, fel ein bod yn **creu'r amodau cywir ar gyfer gweithlu ffyniannus**.

Lansiwyd y Cynllun yn y digwyddiad Tyfu—Diffinio—Cyflawni Gyda'n Gilydd, a'r Cynllun yn nodi sectorau a sgiliau allweddol, blaenoriaethau ar gyfer **buddsoddiad rhanbarthol i gefnogi swyddi a thwf** yn rhanbarth y Canolbarth ac yn nodi'r mecanwaith i greu **seilwaith sgiliau mwy llewyrchus** i'r rhanbarth ar gyfer y 3 blynedd nesaf a thu hwnt.

Yn ystod 2023, bydd y Bartneriaeth yn ymgynghori â busnesau a rhanddeiliaid ynghylch yr heriau y mae busnesau yn eu hwynebu ac, yn benodol, recriwtio sgiliau nawr ac yn y dyfodol, i'n helpu i lywio'r ddarpariaeth sgiliau sydd eu hangen er mwyn i'r economi a

RHANNU LLWYDDIANT

Mae Strategaeth Economaidd 15-mlynedd Ceredigion yn nodi sut y byddwn yn cydweithio tuag at sicrhau twf economaidd cryf, cynaliadwy a mwy gwydn i Geredigion, wedi'i greu a'i rannu gan bawb. Mae'r Strategaeth yn canolbwyntio ar y meysydd dylanwad lle gall y Cyngor wneud gwahaniaeth i'r economi, h.y. sut mae'n defnyddio ei asedau cyfalaf, dynol a refeniw i gael effaith gadarnhaol ar economi Ceredigion.

Cyflwyno'r ddogfen strategaeth y camau gweithredu a fydd yn mynd i'r afael â'r heriau a'r cyfleoedd yn yr economi leol. Mae'n canolbwyntio ar bedwar prif faes blaenoriaeth – Pobl, Menter, Lle a Chysylltuedd, gyda phob adran yn amlinellu rhai o'r ymyriadau cynnar a ystyriwyd.

Mae llawer o fentrau eisoes wedi'u datblygu a'u gweithredu o dan y cyfeiriad strategol a osodwyd gan y Strategaeth Economaidd. Sicrhawyd swm sylweddol o gyllid allanol gan ystod o brif rhanddeiliaid, a bydd hyn yn galluogi gosod y sylfeini ar gyfer twf economaidd pellach.

Er enghraifft, mae Cynllun Grantiau Cyfalaf Bach a ariannwyd gan Lywodraeth Cymru wedi arwain at bron i £500,000 o fuddsoddiad grant mewn busnesau lleol, gan ddenu £631,000 pellach o gyllid y sector preifat, a hyn wedi arwain at greu 146 o swyddi newydd a diogelu 408 o swyddi eraill mewn 81 o fusnesau. Sicrhawyd pecyn cyllid pellach gwerth £173,000 yn 2022 gan arwain at werth £250,000 o arian cyfatebol gan y sector preifat ar gyfer 10 busnes yng

Nggheredigion, gan greu 35 o swyddi newydd a diogelu 86 ohonynt.

Mae'r buddsoddiad a chynnal y prosiectau hyn hyd yma wedi cefnogi nodau'r strategaeth i **gefnogi busnesau i ddechrau a thyfu, gan hyrwyddo Ceredigion fel lle i fyw, gweithio ac ymweld ag ef, gan arwain at ddatblygu sgiliau yn y gweithlu**.

Bydd y Strategaeth yn parhau i arwain datblygu prosiectau pellach i gyflawni amcanion y Strategaeth dros y pymtheng mlynedd nesaf.

CRYFHAU CYMUNEDAU

Ym mis Rhagfyr 2022 cymeradwywyd cais rhanbarth y Canolbarth i Gronfa Ffyniant Gyffredin y DU, gan alluogi mynediad at £42.4 miliwn sydd wedi'i ddyrannu i'w fuddsoddi yn y Canolbarth hyd at fis Mawrth 2025, gyda Cheredigion yn gymwys i gael bron i £15m o gyllid.

Mae'r Cyngor yn gweithio'n galed i roi trefniadau ar waith i alluogi sefydliadau a mudiadau lleol i gyflwyno eu syniadau ar gyfer cyllid.

Bydd y cyllid yn cefnogi amcanion Ffyniant Bro sy'n ceisio rhoi **hwb i gynhyrchiant, cyflogau, swyddi a safonau byw** drwy dyfu'r sector preifat, **gwella gwasanaethau cyhoeddus, adfer ymdeimlad o gymuned, balchder lleol a pherthyn, grymuso arweinwyr a chymunedau lleol a chynyddu lefelau rhifedd yn y boblogaeth oedolion**.

DARPARU DATBLYGU CYNALIADWY

Asesiad cyffredinol o'r daith hyd yn hyn

Mae cynnydd wrth fodloni'r flaenoriaeth hon yn **dda** ac mae'r rhagolygon gwella yn **dda**. Mae'r camau i ddarparu cyfleoedd cyflogaeth a datblygu cynlluniau partneriaeth gydweithredol ac arloesol yn symud ymlaen yn dda. Un pwynt penodol ydy'r symudiad yn nes at dynnu lawr y fargen dwf o £110m ar gyfer y rhanbarth i ddatgloi potensial yr economi leol a chreu amrywiaeth o gyfleoedd ar gyfer cyflogaeth a datblygu sgiliau busnesau lleol yn arbennig o bwysig.

Mae Partneriaeth Tyfu Canolbarth Cymru yn enghraifft o gydweithio i sicrhau ein bod yn cryfhau'r economi leol a rhanbarthol fel rhan o Gymru lewyrchus a chydnerth ar ôl COVID-19.

YN BERCHEN AR EIN HUCHELGAIS

MWYHAU EIN CYFRANIAD AT Y NODAU LLESYNT CENEDLAETHOL

Mae'r nod llesiant corfforaethol **Hybu'r economi, cefnogi busnesau a galluogi cyflogaeth** yn cefnogi'r nodau llesiant cenedlaethol canlynol.

Llewyrchus

Cydnerth

Iachach

May Cyfartal

Cydlynus

Diwylliant

Byd-eang

Hirdymor

- Mae'r Strategaeth Economaidd yn cynllunio ar gyfer datblygiad hirdymor yr economi hyd at 2035
- Mae Bargaen Twf Canolbarth Cymru a'r Strategaeth Economaidd yn mynd i'r afael â gwendidau strwythurol hirdymor
- Mae Partneriaeth Tyfu Canolbarth Cymru yn gosod y weledigaeth ar gyfer amserlen 15+ mlynedd
- Defnyddiwyd dadansoddiad tueddiadau yn y dyfodol i ddatblygu gweledigaeth Tyfu Canolbarth Cymru

Atal

- Bydd mwy o gyfleoedd economaidd yn atal allfudo pellach o bobl ifanc medrus
- Bydd twf economaidd yn atal effaith negyddol patrymau mudo yn y dyfodol ar y Gymraeg a diwylliant Cymru
- Bydd ymyriadau yn y Strategaeth Economaidd yn atal twf pellach yn y bwlch cynhyrchiant
- Bydd denu a chreu cyfleoedd swyddi â chyflogau uchel yn helpu i atal aelwydydd rhag mynd i dloedi a chaledi

Cydweithio

- Mae Partneriaeth Tyfu Canolbarth Cymru yn dod â'r sectorau cyhoeddus, preifat ac academaidd ynghyd i gyflawni nodau a rennir
- Gweithio gyda Chyngor Sir Powys a Llywodraeth Cymru a'r DU i wneud y defnydd gorau o adnoddau a manteisio ar gyfleoedd
- Mae Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Canolbarth Cymru yn dod ag arweinwyr busnes a rhanddeiliaid ar draws y rhanbarth ynghyd i ddeall y ddarpariaeth sgiliau ac anghenion y farchnad lafur, er mwyn ysgogi buddsoddiad sy'n bodloni gofynion cyflogwyr a'r gweithlu.

Cynnwys

- Mae busnesau'r sector preifat, ysgogwyr twf economaidd yn y dyfodol, yn rhan o'r gwaith o nodi blaenoriaethau a strategaethau allweddol
- Y sector preifat, y sector cyhoeddus a'r trydydd sector sy'n ymwneud â llunio rhaglen y Cynllun Twf sy'n dod i'r amlwg
- Ymgwymerwyd yn helaeth â datblygiad y Strategaeth Economaidd
- Seiliwyd yr Arolwg Llesiant Rhanbarthol sy'n allweddol o ran llywio'r holl strategaethau lleol ar ymgysylltu helaeth â'r cyhoedd a rhanddeiliaid

Integreiddio

- Mae'r Strategaeth Economaidd yn darparu gweledigaeth a chamau gweithredu a rennir ar gyfer datblygu'r economi leol a bydd yr ymyriadau a gynhwysir ynddi yn cael eu cyflawni gan amrywiaeth o bartneriaid a rhanddeiliaid dros y 15 mlynedd nesaf.
- Strategaethau twf economaidd wedi'u hintegreiddio â gwasanaethau eraill a ddarperir, gan gynnwys addysg, sgiliau, cynllunio a seilwaith

CYNNAL Y CARDI

Mae Cynnal y Cardi yn parhau i gefnogi gweithgarwch adfywio cymunedau gwledig o'r gwaelod i fyny drwy brosiectau peilot, astudiaethau dichonoldeb, hwyluso, gweithgareddau rhwydweithio a hyfforddiant a mentora.

Mae tua 70 o weithgareddau wedi'u cefnogi gan gynnwys:

- "Ceredigion360," dichonoldeb i ddarganfod a oes awydd i greu a chynnal gwefannau ardaloedd lleol bywiog, cynaliadwy ar draws ardaloedd o Geredigion;
- Gwaith dichonoldeb i'r cyfleoedd i ddatblygu "Canolfan Tir Glas" ar gampws Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant yn Llanbedr Pont Steffan;
- Treialu cynllun oergell gymunedol yn Aberporth;
- Treialu dysgu dwyieithog, digidol yn yr awyr agored drwy ddatblygu cyrsiau mewn coetiroedd;
- Cefnogi gyda gweithgareddau ymgysylltu ac archwilio dichonoldeb menter gymunedol Tafarn Gymunedol Dyffryn Aeron.

Mae Cynnal y Cardi yn brosiect LEADER, sydd wedi derbyn cyllid trwy Raglen Datblygu Gwledig Cymru. Nod y prosiect yw ysgogi datblygiadau arloesol sy'n cynyddu gwerth ac amrywiaeth y cyfleoedd economaidd cynaliadwy i bobl Ceredigion.

Cynnydd a Wnaed

- Mae Ceredigion wedi ymateb i'r heriau o ran darparu gofal cymdeithasol drwy symud tuag at gyfuno'r gwasanaeth plant ac oedolion a oedd ar wahân yn flaenorol, yn un Gwasanaeth Gydol Oed a Llesiant. Mae hyn yn dileu rhwystrau adrannol, yn darparu gwasanaeth gydol oes fwy cyson i ddefnyddwyr ac yn cynnal sgiliau generig a hyblygrwydd staff.
- Mae'r gwasanaeth gofal cymdeithasol sydd wedi'i drawsnewid yn canolbwyntio ar atal, ymyrryd yn gynnar i helpu cysylltu pobl i'r cymunedau a'r cyfleusterau o'u cwmplas, adeiladu gwydnwch unigol a theuluol ac atal problemau rhag gwaethygu fel bod angen gwasanaethau lefel uwch.
- Mae'r Cyngor bellach yn gweithredu model Llesiant Gydol Oes i ddarparu'r hyn a ystyrir yn draddodiadol yn wasanaethau Gofal Cymdeithasol.
- Parhau y mae'r gwaith i roi'r Rhaglen Llesiant Gydol Oes ar waith wrth i drawsnewid gwasanaethau ddod yn ei flaen yn dda yn sgil yr integreiddio ar Ofal Cymdeithasol a Dysgu Gydol Oes yn dri gwasanaeth, sef Porth Cymorth Cynnar, Porth Gofal a Phorth Cynnal sydd, ynghyd â Chyswllt Cwsmeriaid, yn ffurfio'r 4 prif faes yn y Rhaglen Llesiant Gydol Oes.
- Fodd bynnag, mae Gofal Cymdeithasol yn parhau i weld cynnydd yn y galw ar wasanaethau sy'n arwain at bwysau costau sylweddol ar draws y model Rhaglen Llesiant Gydol Oes. Mae'r rhain i'w cael yn arbennig mewn meysydd fel Plant sy'n Derbyn Gofal (yn y sir), Lleoliadau Plant y Tu Allan i'r Sir, Lleoliadau Pobl Hŷn a Lleoliadau Anabledl Dysgu. Mae'r Cyngor hefyd yn gweld mwy o gymhlethdod yn yr achosion ar draws y gwasanaethau hyn gan ychwanegu deinamig pellach at y cynnydd yn y galw.
- Mae buddsoddiad cyfalaf yn cael ei wneud mewn meysydd allweddol megis Cyfleusterau Plant yn y Sir, Canolfannau Llesiant, Cartrefi Gofal yr Awdurdod Lleol a threialu Gofal wedi'i alluogi gan Dechnoleg.
- Fel rhan o'i waith atal, mae'r Cyngor wedi buddsoddi mewn rhoi cydnabyddiaeth a chefnogaeth lawn i rôl gofalwyr, yn enwedig trwy ddarparu cyfleoedd ar gyfer seibiant, gan ganiatáu i ofalwyr gael seibiant o'r hyn a all fod yn rôl heriol 24/7.
- Manteisiwyd ar y Grant Cyfleusterau i'r Anabl, a chyllid cysylltiedig gan Lywodraeth Cymru, i addasu cartrefi er mwyn galluogi pobl i aros yn eu cymunedau.
- Fel yr awdurdod lleol Cymraeg cyntaf i wirfodoli i groesawu ffoaduriaid o Syria, mae Ceredigion wedi croesawu ac integreiddio 74 ffoadur i'r sir. Mae'r rhaglenni adsefydlu pobl sydd wedi'u dadleoli yn mynd yn dda.
- Adsefydlwyd 146 o ffoaduriaid yng Ngheredigion yn ystod 2022/23.
- Mae Cysylltwyr Cymunedol yn cynorthwyo trigolion o bob oed yng Ngheredigion, drwy eu helpu i gael mynediad at gyfleoedd cymorth yn eu hardal a allai gynnal a gwella eu lles.
- Ar hyn o bryd mae 46 o fannau cynnes ar draws y rhanbarth, sy'n rhoi modd i bobl fynd allan a chymdeithasu ac aros yn gynnes yn ystod misoedd y gaeaf ac felly arbed arian ar wresogi eu cartrefi oherwydd costau cynyddol ynni. Mae mwy na £40,000 o arian grant wedi'i rannu ar draws lleoliadau'r sir ac mae map rhyngweithiol wedi'i greu i helpu trigolion i ddod o hyd i'w man cynnes agosaf.
- Roedd y prosiect "Ar Eich Beic" a ariannwyd gan Cynnal y Cardi a'i reoli gan Iechyd a Gofal Gwledig Cymru wedi gosod 9 beic ymarfer corff mewn tair tref i annog pobl ifanc i wneud mwy o weithgarwch corfforol awyr agored, gan y profwyd bod hynny yn gwella iechyd corfforol a lles meddyliol. Y trefi yn y prosiect yw Aberteifi, Aberaeron a Llanbedr Pont Steffan.
- Cymeradwyodd Cyngor Sir Ceredigion drosglwyddo Cartref Gofal Hafan y Waun i berchnogaeth y Cyngor ym mis Medi 2023 gan fod â ffocws ar sicrhau bod y cartref parhau i weithredu er budd y preswylwyr a'r staff fel ei gilydd. Mae'r penderfyniad yn gam pwysig tuag at gynnal dyfodol yr adnodd hanfodol hwn a rhoi sicrwydd i drigolion a'u teuluoedd. Hafan y Waun yw prif gyfleuster preswyl y Sir gan fod â lle i 90 o welyau.
- Symudwyd ymlaen â chynlluniau i greu Canolfan Llesiant yn Llanbedr Pont Steffan, a datblygu cynlluniau i greu Canolfannau Llesiant yng Ngogledd a De'r sir hefyd.
- Mae'r Gwasanaeth Cenedlaethol i Atgyfeirio Cleifion i Wneud Ymarfer Corff (NERS) bellach yn brysur iawn – derbyniwyd 1,011 o atgyfeiriadau yn 2022-23 gyda 343 o gleientiaid yn cwblhau'r rhaglen 16 wythnos yn ystod y flwyddyn. Mae'r Gwasanaeth yn un o amryw o ddsbarthiadau a gweithgareddau ymyrraeth iechyd, gan gynnwys Ffiit am Byth a Cherdded er Budd Lles. Cynigiwyd 424 o ddsbarthiadau a gweithgareddau bob mis yng Ngogledd, Canolbarth a De'r Sir. Mae'r rhaglenni'n boblogaidd iawn ymhlith cleientiaid ar draws Ceredigion.
- Mae prosiect Iechyd a Gofal Cymdeithasol Integredig Cylch Caron mewn partneriaeth â Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda yn parhau i symud ymlaen. Mae'r Bwrdd Prosiect yn datblygu manyleb y tendr ac yn gweithio â Llywodraeth Cymru i ddatblygu'r cynnig.
- Cefnoga Cyngor Sir Ceredigion y dyhead i greu Gwasanaeth Gofal Cenedlaethol i blant, teuluoedd ac oedolion yng Nghymru a chael gofal am ddim lle bynnag fo'i angen. Mae hon yn rhaglen genedlaethol sy'n dilyn y cytundeb cydweithredu rhwng Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru.
- Mae gwaith wedi dechrau ar nodi

CREU CYMUNEDAU
GOLFALGAR AC IACH

CYFLAWNIADAU ALLWEDDOL

800+

Atgyfeiriadau at y Cysylltwyr Cymunedol am gefnogaeth a dderbyniwyd

1,600

Bocs saib gofalwyr wedi danfon allan i ofalwyr ar draws y Sir

5,000

Cylchgrawn gofalwyr wedi'i phrintio a'i dosbarthu ar draws Ceredigion

146

Ffoadur wedi'i ailsefydlu ar draws Ceredigion

46

Gofod Cynnes ar gael ar draws Ceredigion

531

Pobl sy'n derbyn taliad uniongyrchol i gefnogi eu gofal cymdeithasol eu hunain

1,150

Camau gorfodi diogelu'r cyhoedd a gymerwyd i wella llesiant ac iechyd y cyhoedd pobl a chymunedau

1,567

Pobl â phroblemau iechyd meddwl yn cael cymorth yn y gymuned

453,000

Pobl sy'n cymryd rhan mewn rhaglenni gweithgaredd corfforol a gefnogir / a ddarperir gan y Ganolfan Llesiant

15

Ymarferion ymgysylltu a gwblhawyd gan y Cyngor yn 2022/23

gweledigaeth y Cyngor ar gyfer gwasanaethau Gofal Trwy Gymorth Technoleg (TEC). Bydd hyn yn llywio datblygiad ein strategaeth gofal wedi'i alluogi gan Dechnoleg gan gynnwys gwelliannau digidol i ystâd yr Awdurdod Lleol.

- Ymgorfforir dull gweithredu gydol oes at frysbenno ac asesu.
- Mae'r Adolygiad o Wasanaethau Uniongyrchol yn parhau a disgwylir ei gwblhau erbyn diwedd Mehefin 2023. Caiff cynllun gweithredu ei ddatblygu wedyn.
- Mae'r Gwasanaeth Cydlynio Cyfarfodydd Grŵp Teulu bellach wedi cyrraedd ei gapasiti ac mae gwaith yn mynd rhagddo i ddatblygu cyfleoedd i gefnogi ataliaeth a chymorth cynnar.
- Parhau y mae'r adolygiad ar y model seibiant Gydol Oes a disgwylir ei gwblhau erbyn diwedd Mehefin 2023. Caiff cynllun gweithredu ei ddatblygu wedyn.
- Mae manyleb Gofal Cartref a rhaglen dendro newydd wedi'u cwblhau gyda chontractau newydd i'w dyfarnu yn ystod ail chwarter 2023/24.
- Yn dilyn gweithredu Strategaeth Gweithio Hybrid a Pholisi Hybrid Dros Dro Cyngor Sir Ceredigion, mae cyfleoedd sylweddol i ad-drefnu a gwneud gwell defnydd o ofod swyddfa'r Cyngor i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus eraill drwy weithio gyda sefydliadau partner. Mae rhan o Ganolfan Rheidol yn Aberystwyth bellach yn cael ei defnyddio gan Hywel Dda i gynniig gwasanaethau ffisiotherapi i gleifion allanol. Mae'r symudiad hwn yn rhoi'r cyfle i'r bwrdd iechyd ddod â gwasanaethau clinigol yn nes adref i drigolion gogledd Ceredigion i'w helpu i fyw bywydau egniol ac iach.
- Gall gofalwyr yng Ngheredigion wneud cais am £150 o'r Gronfa i Ofalwyr i wella eu hiechyd a'u lles. Mae cyfanswm o £98,528 wedi'i ddyfarnu gyda 536 o ofalwyr wedi elwa.
- Dosbarthwyd 1,600 o flychau "Seibiant mewn Bocs" i ofalwyr ar draws y sir. Mae'r bocsys yn

cynnwys amrywiaeth o ddanteithion, te a chacennau i ddau eu rhannu.

- Gweithiodd y Tim Gofalwyr a Chymorth Cymunedol ochr yn ochr ag Arad Goch, Gwasanaeth Ieuentid Ceredigion a Gweithredu dros Blant i gefnogi grŵp o ofalwyr ifanc o Wasanaeth Gofalwyr Ieuentid Ceredigion i greu ffilm fer sy'n addysgu ac yn codi ymwybyddiaeth ynghylch bod yn ofalwr ifanc.
- Cynyddodd aelodaeth y Gwasanaeth Gwybodaeth i Ofalwyr 43% i 1,659 o ofalwyr, gan ddarparu gwybodaeth ddefnyddiol yn ymwneud â gwasanaethau a deddfwriaeth a chymorth sydd wedi'i deilwra i anghenion unigol. Mae aelodaeth yn cael gwybodaeth am y Fforwm i Ofalwyr sy'n cwrdd yn rheolaidd i rannu cefnogaeth, gwybodaeth a chyfeillgarwch, gwybodaeth am ddigwyddiadau i Ofalwyr, cyrsiau hyfforddi perthnasol, hysbysiadau am ymgynghoriadau sy'n digwydd ar faterion lleol a chenedlaethol. Mae'r gwasanaeth yn sicrhau bod gan ofalwyr lais ar faterion sy'n effeithio arnynt.
- Mae Cynllun Gweithredu 'Mwy na Geiriau' ar waith i bobl ddefnyddio mwy o'r Gymraeg yng ngwasanaethau'r Sector Gofal.
- Mae'r Tim Cydlyniant Cymunedol Rhanbarthol yn arwain ar gefnogi'r gwaith hwn yng Ngheredigion. Cynhelir cyfarfodydd Monitro Tensiwn wythnosol i gadw golwg ar arwyddion cynnar tensiynau cymunedol ac ystyried materion gweithredol mewn da bryd.

GWELLA CANLYNIADAU

CEFNOGI POBL BREGUS

Sefydlwyd tîm newydd Ailsefydlu Ffoaduriaid mewn ymateb i'r cynnydd yn nifer y ffoaduriaid oherwydd y gwrthdaro yn Wcráin.

Mae'r Cyngor wedi parhau i roi cymorth parhaus i 7 teulu sydd wedi ffoi o'r sefyllfaoedd peryglus yn Affganistan a Syria, wedi croesawu 1 teulu newydd o Affganistan ac wedi croesawu 114 o deuluoedd newydd o Wcráin i Geredigion yn ystod y flwyddyn 2022-23.

Mae llawer o'r teuluoedd o Wcráin, yn enwedig y rhai a gyrhaeddodd y Ganolfan Groeso, bellach wedi symud allan o Geredigion i leoliadau eraill yn y DU ac ar draws y byd. Mae paratodau ar y gweill i sicrhau ein bod yn barod i groesawu ceiswyr lloches i Geredigion fel rhan o'n cyfraniad i'r Cynllun Cenedlaethol ar gyfer Gwasgaru Ceiswyr Lloches.

Mae gan Geredigion hanes o gefnogi teuluoedd sy'n ffoi rhag rhyfel, newyn a digartrefedd. Dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf mae'r Cyngor wedi llwyddo i gefnogi ffoaduriaid o Syria i gael eu croesawu i'r gymuned, a byddwn yn parhau i chwarae rhan flaenllaw wrth helpu ffoaduriaid a'u hailsefydlu yn ein cymunedau. Wrth wneud hynny, gallwn roi **lle diogel iddynt hwy a'u teuluoedd**, cyfle i gael **cartref diogel**, i **aildeiladu eu bywyd** ac i **gyfrannu at gymdeithas**. Nid yn unig y mae hyn yn cefnogi ein huchelgais i greu cymunedau gofalgar, mae hefyd yn cefnogi'r nod llesiant cenedlaethol o Gymru yn wlad sy'n Gyfrifol yn Fyd-eang.

GWELLA LLESIAINT I BAWB

Mae rhoi cymorth i'r holl oedranau ac anghenion yn her sylweddol i'r Cyngor gan fod adnoddau yn brin. Mae cryn newid wedi bod yn ystod y degawd diwethaf yn nemograffeg a phroffil y gymdeithas, gyda chynnydd sylweddol mewn camddefnyddio sylweddau a'i effaith, cynnydd mewn iechyd meddwl gwael a cham-drin domestig ac yn nifer y grwpiau oedran hŷn sy'n byw yng Ngheredigion.

O ganlyniad, mae'r galw am rai gwasanaethau wedi cynyddu gan roi mwy o bwysau ariannol ar y meysydd gwasanaeth hynny.

Mae'r Strategaeth Llesiant Gydol Oes yn nodi'r weledigaeth a'r dull gweithredu a ddefnyddir i drawsnewid y ffordd y cefnogir llesiant a diogelwch pobl Ceredigion.

Er mwyn cyflawni ein gweledigaeth, rydym wedi datblygu model gweithredu Llesiant Gydol Oes sydd wedi'i gynllunio i **sicrhau bod pobl yn cael cymorth o'r math a'r lefel gywir**, ar yr adeg gywir, er mwyn **atal, lleihau neu ohirio'r angen am gymorth parhaus, ac i wneud y mwyaf o annibyniaeth pobl a'u galluogi i aros yn eu cartref eu hunain ac yn eu cymuned eu hunain lle bynnag y bo modd**.

Rydym yn nhydedd flwyddyn y Rhaglen ac mae cynnydd yn parhau i wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol pobl Ceredigion.

Ym mis Chwefror/Mawrth 2023 cynhaliodd Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) arolwg o'n gwasanaethau cymdeithasol. Cadarnhaol oedd barn yr arolwg ar ein Model Llesiant Gydol Oes, gan sôn am sawl maes o arfer da,

a hefyd wedi rhoi argymhellion adeiladol i ni i'n helpu i gynnal y rhaglen a thrawsnewid y ddarpariaeth gofal cymdeithasol yn y Sir.

Yn benodol, nodwyd y gefnogaeth gorfforaethol a gwleidyddol gref i wasanaethau cymdeithasol yng Ngheredigion, ynghyd ag uwch arweinyddiaeth gref yn y gwasanaethau cymdeithasol.

Roedd adborth a gasglwyd gan yr arolygwyr yn dangos diwylliant a oedd yn **canolbwyntio ar les, meithrin a chynnal perthnasoedd a sicrhau canlyniadau diogel i bobl**.

BYWYDAU ANNIBYNOL & CHYFLAWN

Mae preswylwyr cyntaf cynllun gofal ychwanegol newydd Aberystwyth wedi siarad ynghylch sut y mae'r cynllun wedi trawsnewid eu bywydau, o sbarduno cyfeillgarwch newydd i ddarparu llwyfan ar gyfer dechrau newydd mewn bywyd.

Mae Maes y Môr, a ddarperir gan Tai Wales & West mewn partneriaeth â Chyngor Sir Ceredigion, wedi'i leoli ym Mhen yr Angor yn Aberystwyth, gan edrych dros y dref a'r harbwr. I lawer o'i drigolion newydd, mae wedi cynnig llawer mwy na golygfeydd godidog o'r môr.

Cyniga eu cartrefi newydd fynediad rhwydd i ystod o gyfleusterau, gofal a chymorth 24 awr ar y safle yn ogystal â Swyddog Llesiant, gan sicrhau bod preswylwyr yn byw **bywyd annibynnol, iach a llawn boddhad**.

CYSYLLTU POBL

Mae Cysylltwyr Cymunedol yn cefnogi trigolion o bob oed a'u teuluoedd i wneud cysylltiadau, cael cyngor a chyfluoedd cymorth yn ogystal â chanfod gwasanaethau a grwpiau priodol yn eu cymunedau eu hunain, megis grwpiau cymdeithasol a all gael effaith **gadarnhaol a gwella eu llesiant**.

Mae Cysylltwyr Cymunedol hefyd yn edrych yn ehangach ar y cyfleoedd sydd ar gael a all helpu i **gyfrannu at fywyd cyflawn**. Mae hyn yn cynnwys cynyddu ymwybyddiaeth am wasanaethau a rhoi cymorth i gael mynediad atynt, megis gwneud addasiadau bychain i'r cartref neu gymorth â siopa, ac wrth wneud hynny **meithrin hyder, gwella iechyd meddwl, creu cyfleoedd ac felly adeiladu cymunedau gwydn**.

Yn ystod y flwyddyn cofnodwyd 971 o ymholiadau am gymorth drwy ganolfan Cyswllt Cwsmer Ceredigion (CLIC), derbyniwyd 845 o atgyfeiriadau ac atgyfeiriwyd 468 o unigolion a grwpiau cymunedol at wasanaethau eraill y cyngor, at wasanaethau iechyd ac at fudiadau'r trydydd sector.

DARPARU DATBLYGU CYNALIADWY

Asesiad cyffredinol o'r daith hyd yn hyn

Mae cynnydd wrth fodloni'r flaenoriaeth hon yn **dda** ac mae'r rhagolygon gwella hefyd yn **dda**.

Mae'r cynnydd o ran cefnogi pobl i fod yn iach a chreu cymunedau sy'n gofalu yn dda ac mae canlyniadau eisoes i'w gweld megis creu canolfannau llesiant ar draws y sir, darpariaeth barhaus y rhaglen Llesiant Gydol Oes a'r cymorth i ffoaduriad Wcraïn i ailsefydlu yn y Sir.

Er gwaethaf yr heriau sy'n bodoli, megis recriwtio mewn gofal cymdeithasol, mae cynlluniau ar waith i sicrhau manteision pellach yn y flwyddyn i ddod.

YN BERCHEN AR EIN HUCHELGAIS

MWYHAU EIN CYFRANIAD AT Y NODAU LLESIANT CENEDLAETHOL

Mae'r nod llesiant corfforaethol **Creu Cymunedau Gofalgar ac Iach** yn cefnogi'r nodau llesiant cenedlaethol canlynol.

Llewyrchus

Cydnherth

Iachach

May Cyfartal

Cydllynus

Diwylliant

Byd-eang

Hirdymor

- Mae Model Gydol Oed yn ymwneud â chynllunio hirdymor i sicrhau gwasanaethau cynaliadwy ar gyfer y 15 mlynedd + nesaf
- Mae Tueddiadau'r Dyfodol, megis newid demograffig wedi'u defnyddio yn y Model
- Mae'r Strategaeth Llesiant Trwy Oedran yn cwmpasu cyfnod o chwe blynedd o 2021 i 2027
- Rhagwelir y bydd yr adferiad o'r pandemig yn para am nifer o flynyddoedd ac mae ein cynlluniau i wella llesiant corfforol a meddyliol yn cymryd agwedd hirdymor at gefnogaeth i ymateb

Atal

- Mae'r Model Gydol Oed yn darparu dull cydgysylltiedig o ymdrin â gofal cymdeithasol er mwyn atal, lleihau neu ohirio'r angen am gymorth parhaus, a chaniatáu i bobl aros yn eu cartrefi eu hunain.
- Mae atal digartrefedd a hyrwyddo annibyniaeth yn parhau i fod yn flaenoriaeth i'r Cyngor a dyma'r ffordd fwyaf effeithiol o fynd i'r afael â digartrefedd
- Mae Datblygu'r Canolfannau Llesiant yn cefnogi'r uchelgais i greu cymunedau iach
- Fel rhan o'i waith atal, mae'r Cyngor wedi buddsoddi mewn rhoi cydnabyddiaeth lawn a chefnogaeth i ofalwyr drwy ddarparu cyfleoedd ar gyfer seibiant o'u rôl heriol 24/7.

Cydweithio

- Mae'r Bwrdd Iechyd, y Cyngor a phartneriaid y Trydydd Sector yn cydweithio i roi rhaglenni iechyd a gofal cymdeithasol integredig ar waith ar draws gorllewin Cymru
- Mae cyfarfodydd monitro tensiwn wythnosol aml-asiantaeth yn mynd i'r afael ag arwyddion cynnar tensiynau cymunedol trwy ymyrraeth gynnar ac atal.
- Mae'r Cyngor yn gweithio'n rhagweithiol gyda phartneriaid drwy Is-grŵp Tlodi Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion i fynd i'r afael ag achosion ac effeithiau tlodi ar draws y Sir.

Cynnwys

- Mae cefnogi llesiant corfforol ac emosiynol pobl yn effeithio ar bob un o'r Nodau Llesiant cenedlaethol ac yn helpu i adeiladu cymunedau cryfach a mwy llewyrchus
- Roedd yr Amcan o greu cymunedau gofalgar ac iach yn cynnwys canfyddiadau o'r Asesiad o Lesiant Lleol Ceredigion ac ymgynghoriad helaeth

Integreiddio

- Cydweithio cyhoeddus a phreifat i wneud y cyfraniad mwyaf posibl at Gymru iachach a nodau eraill
- Mae cefnogi llesiant corfforol ac emosiynol pobl yn effeithio ar bob un o'r Nodau Llesiant cenedlaethol ac yn helpu i adeiladu cymunedau cryfach a mwy gwydn

CYFLAWNIADAU ALLWEDDOL

3,171

Wedi'i cefnogi gan y Tîm Gofalwyr a Chymorth Cymunedol yn ystod 2022/23

83

Gofalwyr ifanc ac oedolion ifanc sy'n gofalu yn cael eu cefnogi ar y cyd â Gweithredu dros Blant i gael bywyd y tu allan i'w rôl ofalu

48

Sesiynau seibiant wedi darparu i blant a phobl ifanc

48

Sesiynau seibiant wedi darparu i oedolion

**DARPARU'R DECHRAU
GORAU MEWN BYWYD A
GALLUOGI BOBL O BOB
OED I DDYSGU**

Cynnydd a Wnaed

- Mae'r Cyngor yn parhau i foderneiddio sefydliadau addysg, er enghraifft, drwy ddefnyddio cyllid rhaglen Band B Ysgolion yr 21ain Ganrif i adeiladu ysgol ardal ar gyfer Dyffryn Aeron yn ogystal â gwelliannau i Ysgol Uwchradd Aberteifi, Ysgol Gynradd Aberteifi a Chanolfan y Môr yn Ysgol Uwchradd Aberaeron.
- Dyfarnwyd cyllid o £5.7m i'r Cyngor yn 2022 tuag at Ganolfan Drochi wedi'i lleoli yn yr Ysgol Gymraeg ac adeiladu dosbarthiadau newydd yn yr ysgol.
- Mae cynlluniau i adeiladu ysgol gynradd newydd Dyffryn Aeron yn Felin-fach yn mynd rhagddynt. Bydd y cynllun dylunio ac adeiladu gwerth £13m yn darparu 30 o leoedd yn y feithrinfa a 210 o leoedd yn yr ysgol gynradd (gweler drosodd).
- Mae datblygiadau ysgol sydd eisoes ar y gweill yn cynnwys £100k ar gyfer gwaith adeiladu yn Ysgol Uwchradd Penglais, gan roi cyfleusterau newydd a gwell i'r ysgol, £160k o waith adeiladu yn Ysgol Henry Richard a £5.4m o waith ar Ysgol Uwchradd Aberteifi fel rhan o Raglen Ysgolion yr 21ain Ganrif.
- Mae ymgynghorwyr proffesiynol a chontractwyr wrthi'n cael eu penodi i weithio ar yr estyniad newydd gwerth £5.4m yn Ysgol Gymraeg, Aberystwyth, sef yr ysgol gyfrwng Cymraeg gyntaf yng Nghymru.
- Mae ymgynghorwyr hefyd wrthi'n cael eu penodi ar gyfer gwaith gwerth tua £1m i Amgueddfa Aberystwyth.
- Enillodd meithrinfa yng Ngheredigion, sef Meithrinfa Plas Gogerddan, Wobr Meithrinfa'r Fliwyddyn yng Nghymru yng Ngwobrau Cymdeithas Genedlaethol Meithrinfeidd Dydd (NDNA) ym mis Mehefin 2022. Mae Plas Gogerddan yn un o nifer o feithrinfeidd yng Ngheredigion sy'n darparu addysg Cyfnod Sylfaen a ariennir gan Gyngor Sir Ceredigion yn eu sesiynau Cylch Meithrin.
- Cynhaliodd Porth Cymorth Cynnar 88 o weithdai i bobl ifanc 16+ oed gan ddarparu cymorth ac ataliaeth. Roedd y gweithdai yn cynnwys gwirfoddoli yn y gymuned, bowllo dan do, garddio a darganfod diwylliant a threftadaeth Gymreig.
- Roedd 125 o bobl ifanc a weithiodd gyda gweithwyr ieuencid wedi dangos gwelliant i'w lles a'u hyder. Er enghraifft, aeth un person ifanc nad oedd yn fodlon gadael ei gartref o gwbl ar daith gerdded llesiant gyda gweithiwr ieuencid.
- Roedd y ddarpariaeth ieuencid teithiol wedi ymgysylltu â 10 cymuned a 176 o bobl ifanc. Cyflwynwyd sesiynau pêl-droed wythnosol am ddim gyda Heddlu Dyfed-Powys a Sefydliad Pêl-droed Abertawe, ac un person ifanc wedi'i enwebu'n llysgennad ifanc oherwydd ei ymrwymiad.
- Ymgysylltodd Twf Swyddi Cymru+ (hyfforddeiaethau newydd) yn Hyfforddiant Ceredigion â 51 o ddysgwyr, ac aeth 75% ohonynt wedyn naill ai i gyflogaeth neu ddysgu pellach. Mae Twf Swyddi Cymru+ yn rhaglen hyfforddi a datblygu ar gyfer pobl ifanc 16-19 oed sydd angen y sgiliau, y cymwysterau a'r profiad i fynd ymlaen i brentisiaeth, sefydlu busnes neu gael swydd newydd.
- Derbyniodd Sgiliau Gwaith 126 o atgyfeiriadau y llynedd gyda 69 o ddysgwyr yn ennill cymwysterau.
- Mae Hyfforddiant Ceredigion wrthi'n gweithio i gynnwys prentisiaethau lechyd a Gofal Cymdeithasol a Thrydanol i'w cynnal yng Ngheredigion. Mae'r contract prentisiaethau yn parhau i dyfu bob blwyddyn fel rhan o rwydwaith ACT, gan gryfhau cronfa'r ymgeiswyr medrus a chymwys iawn yn y Sir drwy ddatblygu prentisiaethau newydd, micro-fentrau a mentrau cymdeithasol.
- Mae gwasanaeth Dysgu Gydol Oes a Sgiliau Ceredigion yn adolygu ei gynnis cwricwlwm yn gyson. Mae Dysgu Bro yn parhau i gynnis cyrsiau mewn dysgu cyfunol gyda mwyafrif y cyrsiau wedi dychwelyd i wyneb yn wyneb. Mae'r Tîm Cymorth Cyflogaeth yn rhedeg Cymunedau am Waith a Mwy+ i roi cyfleoedd gwirfoddoli a phrofiad gwaith.
- Mae Dysgu Bro yn cynnal nifer o gyrсияu trwy Geredigion mewn lleoliadau cymunedol. Cafwyd grant ymgysylltu gan Lywodraeth Cymru i hyrwyddo cyrsiau trwy fideos ar ein tudalennau ar y cyfryngau cymdeithasol yn ogystal â gallu cynnis cyrsiau am ddim. Mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn hysbysebu am Gynghorwyr Hyfforddiant Rhifedd fel rhan o raglen Lluosi (y Gronfa Ffyniant Gyffredin).
- Mae Twf Swyddi Cymru+ yn Hyfforddiant Ceredigion yn cynnis profiad gwaith â thâl drwy'r elfen Ymgysylltu.
- Mae system addysg Ceredigion yn parhau i gael ei hystyried ymhlith y mwyafrif llwyddiannus yng Nghymru. Mae canran yr oedolion o oedran gweithio sydd wedi cymhwyso ar lefel 2 (graddau TGAU A*-C neu gyfwerth) yn 91.7% yng Ngheredigion, sy'n uwch na'r cyfartaledd (86.6%) ac yn un o'r uchaf yn genedlaethol.
- Cydweithiodd y Cyngor gyda'r trydydd

CYFLAWNIADAU ALLWEDDOL

sector a busnesau preifat i roi profiad gwaith i unigolion/grwpiau bregus.

- Mae gwaith wedi dechrau ar ddatblygu gweithgor cyflogwyr a fydd yn cynnwys partneriaid allweddol fel yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP), Gyrfa Cymru, Busnes Cymru a'r Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol.
- Mae Dysgu Gydol Oes a Sgiliau yn mynychu nifer o sioeau amaethyddol i godi proffil y cyrsiau a gynigir. Er enghraifft, aeth y gwasanaeth i sioe Aberystwyth gan gynnig nifer o sesiynau blasu i'r cyhoedd.
- Aeth Dysgu Gydol Oes a Sgiliau hefyd i Ysgol Bro Pedr ac Ysgol Henry Richard i hyrwyddo Twf Swyddi Cymru+ a phrentisiaethau.
- Mae'r Gymraeg yn cael ei hintegreiddio i Strategaeth Gorfforaethol newydd Cyngor Sir Ceredigion ar gyfer y cyfnod 2022 i 2027.
- Cymeradwyodd y Cyngor ei Gynllun Strategol newydd Cymraeg mewn Addysg 2022-32. Mae'r cynllun yn nodi'r camau i gyflawni'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg gyda'r nod cyffredinol o gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn y Sir erbyn 2032.
- Mae Cered, menter yr iaith Gymraeg, yn parhau i gefnogi, dylanwadu a datblygu'r defnydd o'r Gymraeg yng Ngheredigion. Maent yn darparu gwybodaeth, cyngor ac arweiniad i sicrhau bod yr iaith yn ffynnu ac yn parhau i fod yn iaith greiddiol a bod ganddi rôl ganolog yng nghymunedau Ceredigion. Mae llwyddiannau diweddar yn cynnwys yr ymgyrch 'Dechrau pob sgwrs yn Gymraeg', y 'Powerhouse Project' i wella'r cyfleoedd i gymunedau gymdeithasu a chyfrannu, a'r Siarter Iaith lle mae dros 26 o sefydliadau, busnesau a

chlybiau wedi derbyn siarter aur, arian neu efydd. am eu hymrwymiad i'r Gymraeg.

- Cyhoeddodd y Cyngor ymgyrch, 'sut i gysylltu â'r Cyngor dros y ffôn, ar-lein, wyneb yn wyneb, ac yn eich dewis iaith' i sicrhau bod cwsmeriaid yn ymwybodol o'u hawl i ddefnyddio eu dewis iaith a'r sianeli sydd ar gael i wneud hynny.
- Mae'r Cyngor wedi cynnal Sesiwn Ymwybyddiaeth o'r iaith Gymraeg ynghyd â throsolwg o ofynion Safonau'r Gymraeg i Gyngorwyr.
- Rydym hefyd wedi bod yn gweithio gyda'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol i dreialu cwrs preswyl Codi Hyder i Ddefnyddio'r Gymraeg.
- Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i recriwtio mwy o ofalwyr maeth sy'n siarad Cymraeg, ac felly cefnogwyd ymgyrchoedd recriwtio diweddar ac archwiliwyd cyfleoedd i gyflawni hyn.
- Yn dilyn grant o £20,000 gan raglen Trawsnewid Trefi Llywodraeth Cymru, mae'r hen feddygfa yn Aberaeron wedi'i hailagor fel oriel – Oriol Gwyn. Arweiniwyd y prosiect gan Gyngor Sir Ceredigion ac fe'i hgorwyd yn swyddogol ym mis Ebrill 2022, gan arddangos gwaith artistiaid sefydledig yn ogystal ag ymarferwyr creadigol ar ddechrau eu gyrfa.

907

Dysgwyr wedi cofrestru ar bob cwrs Dysgu Gydol Oed a Sgiliau

189

Pobl yn ymgysylltu â'r Tîm Cymorth Cyflogaeth

53

O bobl a ymgysylltodd a'r Tim Cefnogi Cyflogaeth wedi bod yn llwyddiannus wrth gael swydd

126

Person wedi'i chyfeirio Sgiliau Bywyd Sgiliau Gwaith

117

Prentis wedi mynychu HCT yn y flwyddyn ddiwethaf

82%

O brentisiaethau a fynychodd HCT wedi cwblhau ei phrentisiaeth

87.5%

O blith y dysgwyr yn yr Uned Cyfeirio Disgyblion, wedi ennill gymwysterau priodol

98.65%

Plant/pobl ifanc yn dweud eu bod wedi cael budd cadarnhaol o weithgareddau allgyrsiol a gwyliau

8,620

Sesiynau cyfrifiadurol cyhoeddus wedi defnyddio ar draws y llyfrgelloedd

268,572

Benthyciad gan y Gwasanaeth Llyfrgelloedd (yn gorfforol ac adnodd digidol)

GWELLA CANLYNIADAU

CYFLEUSTERAU MODERN

Mae cynlluniau i adeiladu Ysgol Gynradd newydd Dyffryn Aeron yn Felin-fach yn mynd rhagdynt. Mae'r cynllun dylunio ac adeiladu gwerth £13m ar gyfer ysgol gynradd unllawr gydag Uned Anghenion Dysgu Ychwanegol, Canolfan Iaith, Meithrin, a seilwaith yn cynnwys mynediad ffordd newydd, maes parcio a maes chwarae amldeffnydd.

Bydd y prosiect yn dod â thair ysgol gynradd at ei gilydd, sef Ysgol Gynradd Ciliau Parc, Ysgol Gynradd Dihewyd ac Ysgol Gynradd Felin-fach yn ogystal â'r Ysgol Feithrin a'r Ganolfan Drochi Iaith yn Felin-fach.

Yn yr ysgol ardal newydd hon i blant 3-11 oed, bydd 30 o leoedd meithrin/gofal cofleidiol a 210 o leoedd yn yr ysgol gynradd a chyflogir tua 56 o staff addysgu yn y cyfleusterau.

Bydd y cyfleuster newydd yn codi'r adeiladau dysgu yn Nyffryn Aeron i safonau Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy (Ysgolion yr 21ain Ganrif gynt).

Yn ogystal â darparu cyfleusterau addysgu **modern a gwell**, bydd y prosiect hefyd yn golygu **ysgol ddi-garbon** sydd â **chostau rhedeg is** sy'n cefnogi uchelgais carbon sero net y Cyngor yn ogystal â rhoi mwy o **gyfleoedd ar gyfer dysgu a gweithgarwch corfforol** ar y cae chwaraeon newydd.

LLEIHAU ANGHYDRADDOLDEB

Cymeradwywyd Strategaeth Cydraddoldeb ac Amddifadedd newydd Partneriaeth Canolbarth Cymru gan y Cabinet ym mis Chwefror 2023. Yn y strategaeth newydd ceir canllawiau i ysgolion sy'n cefnogi pobl ifanc ddifreintiedig.

Y brif neges sydd wrth wraidd y strategaeth yw bod angen mwy o gymorth yn amlach ar ddysgwyr difreintiedig er mwyn iddynt gael yr un cyfleoedd â'u cyfoedion.

Gostyngwyd y trothwy cymorth i bobl ifanc ddifreintiedig ymgysylltu â'r Swyddogion Cynhwysiant Addysgol, a hyn yn golygu eu bod yn cael cymorth yn gynt na phobl ifanc nad ydynt dan anfantais.

Gwyddys bod cartref a chymuned plant a phobl ifanc yn dylanwadu'n gryf ar eu cyfleoedd mewn bywyd. Mae'r strategaeth yn rhoi mwy o gymorth i athrawon fynd i'r afael â'r problemau y mae rhai plant a phobl ifanc yn eu hwynebu.

Mae cyflawni'r strategaeth yn sicrhau yr eir i'r afael â'r heriau y mae rhai o blant a phobl ifanc Ceredigion yn eu hwynebu a'u bod yn **cael mynediad teg a chyfartal i addysg a chyfleoedd**.

Mae'r Strategaeth hefyd yn cefnogi gwaith parhaus y Cyngor i **fynd i'r afael ag effaith tldodi**, gan gynnwys yr **effaith ar gyrhaeddiad addysgol**, a fydd yn **helpu i sicrhau safonau uchel a dyheadau i bawb yn y Sir**.

CREU CYFLEOEDD

Mae Dysgu Gydol Oes a Sgiliau, y Gwasanaeth Ieuencid, Gyrfa Cymru a'r Ganolfan Byd Gwaith oll yn aelodau o Banel NEET (ddim mewn Cyflogaeth, Addysg na Hyfforddiant). Cynigiwyd sesiynau blasu mewn lleoliadau fel gwaith coed, mecaneg, trin gwallt, harddwch a phlymwaith. Hyrwyddwyd prentisiaethau mewn sawl digwyddiad Gyrfaoedd, mewn ysgolion a digwyddiadau eraill ledled y sir. Enillodd 64% o ddysgwyr a gefnogwyd gan Porth Cymorth Cynnar gymwysterau mewn hyfforddeiaethau ac enillodd 70% o ddysgwyr gymwysterau mewn prentisiaethau. Mae **creu cyfleoedd yn cefnogi uchelgais y Cyngor i wella'r ddarpariaeth sgiliau a chyfleoedd dysgu i bobl 16+ oed**.

CYMUNEDAU CRYF

Mae Amgueddfa Ceredigion yn falch iawn o gael £115,894 o gyllid datblygu gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol ar gyfer y prosiect: Perthyn: archwilio sut y gall casgliadau **greu cymuned yng Ngheredigion**.

Mae Perthyn yn brosiect uchelgeisiol sy'n ceisio sicrhau y gall pob un o drigolion Ceredigion ddod o hyd i rywbeth yng nghasgliad yr amgueddfa sy'n cyd-fynd â'u **hymdeimlad o hunaniaeth a'u gwerthoedd**, waeth beth fo'u hoedran, eu rhywedd, eu hethnigrwydd, eu credoau, eu rhywioldeb, eu gallu, neu nodweddion eraill y maent yn uniaethu â nhw.

CEFNOGI CYFLOGAETH

Mae Gwaith wedi gweld cynnydd mewn niferoedd ac wedi derbyn 126 o atgyfeiriadau dros y flwyddyn ddiwethaf. Mae'r rhain yn ddysgwyr blwyddyn 10 ac 11 sydd wedi ymddieithrio ac mewn perygl o gael eu gwahardd.

Mae'r gwasanaeth yn sicrhau bod dysgwyr bregus yn cael **mynediad at gwricwlwm galwedigaethol pwrpasol** i ddiwallu eu hanghenion drwy gynnig ystod o gyrsiau gwahanol i roi'r **cyfle gorau iddynt gyflawni a chyrraedd eu llawn botensial**.

Llwyddodd cyfanswm o 69 o ddysgwyr i ennill cymwysterau y flwyddyn academaidd hon.

Mae hyn yn rhan o uchelgais y Cyngor i gefnogi'r rhai sydd bellaf o'r farchnad lafur, gan gynnwys dysgwyr sydd wedi ymddieithrio, a **sicrhau bod gan bob disgybl yng Ngheredigion gyrchfan i'w taith**.

DARPARU DATBLYGU CYNALIADWY

Asesiad cyffredinol o'r daith hyd yn hyn

Mae cynnydd wrth fodloni'r amcan hwn yn **dda** ac mae rhagolygon gwella yn **dda**.

Mae buddsoddiadau cyfalaf mewn ysgolion yn symud ymlaen, mae'r estyniad a gwblhawyd yn ddiweddar ar gyrhaeddiad addysgol disgyblion Ceredigion yn parhau i fod ymhlith yr uchaf yn genedlaethol. Mae dysgu ôl-16 yn parhau i ddarparu hyfforddiant a chymorth i agor cyfleoedd newydd i holl ddysgwyr Ceredigion.

Mae strategaethau allweddol wedi'u cyflawni yn y flwyddyn ddiwethaf i greu'r sylfeini ar gyfer gwelliannau pellach megis Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg 2022-32 i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn y Sir a'r Strategaeth Cydraddoldeb ac Amddifadedd ar gyfer ysgolion a fydd yn cefnogi disgyblion yr effeithir arnynt yn

YN BERCHEN AR EIN HUCHELGAIS

MWYHAU EIN CYFRANIAD AT Y NODAU LLESIANT CENEDLAETHOL

Mae'r nod llesiant corfforaethol **Darparu'r Dechrau Gorau mewn Bywyd a Galluogi Pobl o bob oed I Ddysgu** yn cefnogi'r nodau llesiant cenedlaethol canlynol.

Llewyrchus
Cydnherth
Iachach
May Cyfartal
Cydllynus
Diwylliant
Byd-eang

Hirdymor

- Mae Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg Ceredigion yn strategaeth 10 mlynedd i gryfhau'r ddarpariaeth Gymraeg a gweithio tuag at filiwn o siaradwyr Cymraeg ledled Cymru erbyn 2050.
- Rhagwelir y bydd yr adferiad o'r pandemig yn para am nifer o flynyddoedd ac mae ein cynlluniau i fynd i'r afael â thlodi yn cymryd agwedd hirdymor
- Mae gwelliannau i ysgolion yn darparu cyfleusterau gwell ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol o ddysgwyr

Atal

- Mae cefnogi pob dysgwr yn helpu i roi gwell cyfleoedd dysgu a gyrfa iddynt
- Bydd gweithio i godi lefelau incwm ar draws y Sir yn helpu i atal tlodi mewn gwaith
- Mae cefnogi pobl trwy Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor neu Daliadau Tai Dewisol yn elfennau allweddol o gymorth ariannol i aelwydydd drwy'r argyfwng costau byw ac i atal eu sefyllfa rhag gwaethygu.

Cydweithio

- Gweithio gyda'r Trydydd Sector i ddarparu cymorth iechyd meddwl i bobl ifanc yn dilyn pandemig COVID-19
- Bydd gweithio gyda phartneriaid i gyflawni'r Strategaeth Mamolaeth a'r Blynyddoedd Cynnar ar gyfer Gorllewin Cymru yn helpu i roi'r dechrau gorau mewn bywyd i bobl ifanc Ceredigion.
- Cefnogi darpariaeth Cinio Ysgol am Ddim i ddisgyblion ysgolion cynradd ac ariannu gofal plant i bob plentyn dwy oed

Cynnwys

- Mae cefnogi Cyngor Ieuenctid Ceredigion fel fforwm i blant a phobl ifanc yn sicrhau bod lleisiau pobl ifanc ledled Ceredigion yn cael eu clywed
-

Integreiddio

- Bydd darparu'r dechrau gorau mewn bywyd yn cael effaith gadarnhaol ar bob un o'r Amcanion Llesiant Corfforaethol a'r Nodau Llesiant Cenedlaethol.
- Mae gwell sgiliau a swyddi yn cynyddu lefelau incwm ac felly'n galluogi'r economi leol i dyfu
- Mae Rhaglen Arfor i gefnogi a chryfhau'r cysylltiadau rhwng twf economaidd a'r Gymraeg hefyd yn cryfhau pob un o'r pedair piler llesiant (economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwyllianol)

CYFLAWNIADAU PELLACH

51

Twf Swyddi Cymru + Dysgwyr yn ymgysylltu â Hyfforddiant Ceredigion Training

75%

O'r bobl a oedd yn ymwneud â Hyfforddiant Ceredigion aeth ymlaen naill ai i gyflogaeth neu ddysgu pellach

91.9%

Presenoldeb disgyblion cynradd

88.9%

Presenoldeb disgyblion uwchradd

Cynnydd a Wnaed

- Mae'r Cyngor wedi parhau i geisio cael cyllid ar gyfer gwaith amddiffyn yr arfordir ac yn dal yn cwblhau'r gwaith hwnnw yn Aberaeron, Aberystwyth, y Borth a Llangrannog, a'r gwaith rheoli perygl llifogydd yn Llandre, Aberaeron, y Borth, Talybont a Chapel Bangor:
- Mae contract adeiladu Cynllun Amddiffyn Arfordirol Aberaeron ar fin cael ei ddyfarnu. Cwblheir Achos Busnes Amlinellol Aberystwyth yn ystod 2023/24, tra bydd yr achos busnes ar gyfer Llangrannog yn destun ymgynghoriad yn ystod hydref 2023. Yn Nhal-y-bont a Chapel Bangor, mae'r achosion busnes amlinellol bron wedi'u cwblhau, ac mae trafodaethau'n parhau gyda Chyfoeth Naturiol Cymru. Mae Achos Cyfiawnhad Busnes Llandre, Aberaeron a'r Borth wrthi'n cael eu datblygu. Gohiriwyd Achos Busnes Amlinellol y Borth tra bod CNC yn cynnal eu ABA ar gyfer aber Afon Dyfi.
- Sicrhawyd cyllid i ddatblygu'r achos busnes ar gyfer atebion i lifogydd yn Llanybydder a Llandysul, a rhagwelir y bydd Cyfoeth Naturiol Cymru yn arwain y gwaith adeiladu unwaith y bydd yr achos busnes wedi'i gwblhau a chytuno arno.
- Mae'r gwasanaeth torri glaswellt amwynder wedi'i adolygu ac mae bellach yn cynnwys 'Mai Di-dor' / 'No Mow May' i gefnogi bywyd gwylt a bioamrywiaeth yn y Sir. Adolygir y gwaith rheoli cyson ar ymylon ffyrdd er mwyn galluogi bioamrywiaeth a blodau gwylt i ffynnu a gwella hyn ymhellach.
- Gan weithio gyda chwmnïau bysiau lleol a rhanddeiliaid allweddol eraill, mae'r Gwasanaeth Priffyrdd a'r Amgylchedd wedi llwyddo i sicrhau gwasanaeth ar y lefel orau y gallai gweithredwyr ei ddarparu.
- Parhau y mae'r gwaith yn archwilio, cynnal ac atgyweirio'r rhwydwaith priffyrdd yn amodol ar y cyllid sydd ar gael a cheisir am gyllid ychwanegol drwy Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i adnewyddu priffyrdd.
- Rhoddir blaenoriaeth i newid hinsawdd a lleihau carbon. Ers 2007 mae'r Cyngor wedi cynnal cyfres o dri Chynllun Rheoli Carbon 5 mlynedd.
- Yn 2019, datganodd y Cyngor Argyfwng Hinsawdd ac ymrwymodd y Cyngor i gyflawni Net Carbon Sero erbyn 2030.
- hyn wedi golygu newid cannoedd o fylbiau o amgylch y sir, gan arwain at arbediad o dros £2 filiwn.
- Yn ystod y pum mlynedd diwethaf mae Ceredigion yn gyson wedi cyflawni un o'r cyfraddau ailgylchu uchaf yng Nghymru a'r DU ac ar hyn o bryd mae ar 70.3%, sydd ychydig yn uwch na 70.2% y flwyddyn flaenorol, gan sicrhau nad yw gwastraff yn mynd i safleoedd tirlenwi.
- Mae'r Cyngor wedi cyflwyno mentrau Eff-eithlonrwydd Ynni sy'n rhoi cyngor a mesurau effeithlonrwydd yng nghartrefi pobl.
- Aethpwyd ati i wella seilwaith trafndiaeth gyhoeddus ar hyd coridor TrawsCymru drwy Gyllid Trafndiaeth Leol.
- Cyhoeddwyd Cynllun Gweithredu Carbon Sero Net newydd ar gyfer Cyngor Ceredigion a hwnnw'n nodi ei ymateb i'r argyfwng hinsawdd ledled y sir, ac yn egluro pam fod angen i ni gymryd y camau hyn a pham mae targed 2030 mor bwysig i fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd.
- Mae'r Cyngor wedi cydnabod ers tro bwysigrwydd newid hinsawdd a'i effaith hirdymor ar gymunedau ac ar yr amgylchedd. Mae ganddo ymrwymiad parhaus i leihau ei ôl troed carbon, a bydd hyn o fudd i'r Awdurdod a'r gymuned ehangach drwy leihau allyriadau carbon a hefyd arbedion costau ynni.
- Fel rhan o'r ymrwymiad hwn mae'r Cyngor wrthi'n datblygu map ffordd â thri cham iddo i symud tuag at ei nod o gyflawni statws allyriadau carbon sero net erbyn 2030. Mae hon yn flaenoriaeth allweddol i'r Cyngor ac mae'n gyson â nod datganedig Llywodraeth Cymru o ddatgarboneiddio sector cyhoeddus Cymru erbyn 2030.
- Bu heriau gweithredol yn ystod y gaeaf diwethaf i'r Gwasanaeth Gwastraff, ond mae dulliau newydd eisoes wedi'u treialu i oresgyn rhai o'r rhain (e.e. gwneud casgliadau Gŵyl y Banc yn gynharach) ac mae perfformiad ailgylchu yn parhau'n gryf. Casglwyd 89.33% o lwybrau casglu gwastraff ar y diwrnod casglu a drefnwyd, a 96.56% o lwybrau casglu gwastraff wedi'u casglu ar yr wythnos gasglu a drefnwyd.
- Mae Strategaeth Rheoli Gwastraff newydd ar y gweill a defnyddir hon i adolygu'r gwasanaeth a blaenoriaethu sut orau i ddyrannu adnoddau. Mae Priffyrdd a'r Gwasanaeth Amgylcheddol wrthi'n comisiynu ymgynghorwyr i gynorthwyo â chynnal adolygiad cyfanol o'r gwasanaeth gwastraff.
- Yn dilyn cais llwyddiannus am gyllid yn 2021, dyfarnwyd £420,000 o'r Gronfa Trawsnewid Cerbydau Allyriadau Isel Iawn (ULEVTF) ar gyfer datblygu Strategaeth ULEV Ceredigion sy'n cyd-fynd â Strategaeth Ynni Tyfu Canolbarth Cymru i ddatblygu rhaglenni gwaith ULEV.
- Mae Cyngor Sir Ceredigion wedi partneru â Silverstone Green Energy Limited i weithredu ei fannau gwefru ac mae eisoes wedi dechrau gosod manau gwefru cerbydau trydan mewn 11 o feysydd parcio cyhoeddus Talu ac Arddangos yn y sir. Rhagwelir twf sylweddol yn y galw am bwyntiau gwefru Cerbydau Trydan (EV) cyhoeddus a phreifat yn ystod y 10 mlynedd nesaf wrth i werthiant cerbydau trydan gynyddu.
- Hyd yma mae Cyngor Sir Ceredigion wedi gosod bron i 450kW o baneli solar ar nifer o adeiladau, gan gynhyrchu mwy na

CREU CYMUNEDAU
CYNALIADWY, MWY
GWRYDD SYDD WEDI'U
CYSYLLTU'N DDA A'I
GILYDD

CYFLAWNIADAU ALLWEDDOL

400,000kWh o drydan gan fod â photensial i ddarparu hyd at £113,000 o arbedion refeniw y flwyddyn (yn ôl prisiau cyfredol).

- Mae buddsoddi mewn lleihau carbon wedi cyfateb i ostyngiad cronno1 o 20.48% mewn allyriadau carbon yn erbyn targed o 15% (2017/18 i 2021/22).
- Bydd pump o draethau mwyaf poblogaidd Ceredigion yn chwifio Baneri Glas unwaith eto yn 2023 ar ôl derbyn y wobwr gan Cadwch Gymru'n Daclus. Traethau'r Faner Las yw'r Borth, De Aberystwyth, Llangrannog, Tres-aith ac Aberporth.
- Mae pedwar traeth arall wedi ennill statws Gwobr Glan Môr sef Gogledd Aberystwyth, Harbwr Cei Newydd, Traeth y Dolau, Cei Newydd a Chlarach. Rhaid i draethau sy'n ennill statws gwobr y Faner Las ac Arfordir Glas fodloni'r safon uchaf o ran ansawdd dŵr "rhagorol" a chânt eu beirniadu am ddarparu cyfleusterau i ddefnyddwyr traethau ac am ddangos rheolaeth dda a darpariaeth diogelwch.
- Mae Traeth Gwyn Cei Newydd, Cilborth, Llanrhystud, Mwnt a Phenbryn oll wedi ennill y Wobr Arfordir Glas. Mae'r Wobr Glan Môr yn cydnabod traethau sydd ag ansawdd dŵr o safon "dda" yn gyffredinol, cyfleusterau cyhoeddus, darpariaeth diogelwch a rheolaeth ar y traeth.
- Fel awdurdod lleol, rydym wedi gweithio'n agos gyda datblygwyr a landlordiaid i ddarparu ystod o dai fforddiadwy yn y sir. Cwblhawyd 657 o gartrefi fforddiadwy net ers 2017.
- Mae lloio sylweddol gan Gyngor Sir Ceredigion ac eraill wedi arwain at ddarpariaeth band eang Ffibr llawn o 40.9% a galluog-rwydd dros 100 Mbps. Dros y ddwy flynedd ddiwethaf, mae darpariaeth Ffibr i eiddo (FTTP) wedi cynyddu o 28.3% i 40.9%.
- Yn dilyn cwblhau Rhaglen Cyflymu Cymru disgwylir y bydd 90% o Geredigion yn gallu

derbyn +30Mbps. Mae buddsoddiad yn digwydd ledled y sir wrth i 4 darparwr rhwydwaith amgen gwahanol gynnig prosiectau ffeibr, gan olygu dros 20 o ardaloedd i elwa o'r prosiect sydd i'w ddechrau yn 2022 a 2023.

- Mae'r Cyngor wrthi'n datblygu Strategaeth Ddigidol newydd a fydd yn amlinellu'r cyfeiriad strategol ar lefel uchel a'r cynlluniau ar gyfer ei ddarpariaeth ddigidol a Thechnoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh) i gwsmeriaid.
- Mae'r Tîm Argyfyngau Sifil Posibl yn paratoi ar gyfer argyfyngau sifil ar draws y Sir ac yn paratoi sut i ymateb iddynt. I wneud hyn, mae ymarfer lleol wedi'i flaenoriaethu ochr yn ochr â digwyddiadau ymarfer a hyfforddi rhanbarthol. Yn ogystal, mae cynlluniau parodrwydd wedi'u diweddarau a'u hadolygu dros y flwyddyn ddiwethaf ynghyd â diweddariadau i Gynlluniau Parhad Busnes.
- Mae ansawdd aer wedi aros ymhell o fewn y terfyn cyfreithiol ar gyfer NO2 ym mhob safle monitro yn y sir yn Chwarter 1. Mae monitro ansawdd aer yn fisol yn parhau i ddigwydd ynghyd ag adroddiadau blynyddol ar dueddiadau.
- Aethpwyd ati'n rhagweithiol i weithio gyda Cadw (gwasanaeth amgylchedd hanesyddol Llywodraeth Cymru) a Grŵp Gorchwyl a Goffen Enwau Lleoedd Hanesyddol Comisiwn Brenhinol Henebion Cymru.
- Llwyddwyd i atal 67% o aelwydydd a gefnogwyd gan y Tîm Digartrefedd rhag dod yn ddi-gartref.
- Yn dilyn ymgysylltu helaeth â'r cyhoedd, datblygodd Cyngor Sir Ceredigion Fapiau Rhwydwaith Teithio Llesol (ATNMs) a gymeradwywyd gan y Gweinidog dros Newid Hinsawdd ym mis Awst 2022. Mae'r mapiau'n cynnwys llwybrau arfaethedig ar gyfer y dyfodol sy'n dangos uchelgeisiau ar gyfer cerdded a beicio mwy diogel yng Ngheredigion.

70.3%

o wastraff wedi'i ailgylchu, compostio neu aildefnyddio

1.8M

Oriau Cilwat o egni cynaliadwy wedi cynhyrchu gan asedau'r cyngor

1.67

diwrnod ar gyfartaledd i glirio tomenni anghyfreithlon ledled y Sir

20.5%

Ostyngiad cronnus mewn allyriadau carbon ers 2017/18, uwchben y targed o 15%

14

o draethau Ceredigion wedi adnabod mewn Gwobrau Arfordir Cymru eleni

93.6%

O'r diffygion priffyrdd categori 1 a gaiff eu hatgyweirio neu eu gwneud yn ddiogel erbyn diwedd y diwrnod gwaith nesaf

2

Gwobr Effeithlonrwydd Ynni Rhanbarthol i gydnabod y gwaith o helpu perchnogion tai i leihau eu biliau ynni, mynd i'r afael â thlodi tanwydd a lleihau allyriadau carbon

40.9%

O gynnydd i ddarpariaeth band eang Ffibr i'r Adeilad (FTTP) o 28.3%, oherwydd buddsoddiad mewn cysylltedd digidol dros y ddwy flynedd ddiwethaf

GWELLA CANLYNIADAU

TAI Fforddiadwy Lleol

Defnyddir ystod o fesurau gan y Gwasanaeth Tai i geisio cael y nifer uchaf posibl o dai fforddiadwy i fod ar gael yn y sir. Mae hyn bellach yn cynnwys Cynllun Tai Cymunedol sydd newydd ei lansio sy'n defnyddio arian o'r Premiwm ar Ail Gartrefi drwy'r Dreth Gyngor bresennol.

Ym mis Mawrth 2022, gwnaeth y Cyngor ymrwymiad i gefnogi'r cynllun sy'n helpu pobl i gael tai fforddiadwy yn eu cymunedau lleol drwy greu llwybr i fod yn berchen ar dŷ.

Mae hyn oherwydd y galw cynyddol am eiddo gwledig a bod unedau fforddiadwy ar gael mewn aneddiadau gwledig. Cynlluniwyd y cynllun i **atal aelwydydd cymwys rhag cael eu prisio allan o'r farchnad, atal dirywiad gwledig a diboblogi pellach, a chynnig opsiynau newydd i bobl aros yn eu cymuned leol.** Gall cynlluniau fel hyn arwain at fwy o ymdeimlad o gysylltiad, gan arwain at **gynaliadwyedd hirdymor cymunedau.**

Mae arian a godir o Bremiwm Ail Gartrefi Treth y Cyngor yn cael ei glustnodi i ariannu'r cynllun Tai Cymunedol, er mwyn cynorthwyo trigolion lleol i brynu cartrefi yn y Sir trwy gynnig benthyciadau ecwiti a rennir di-log. Bwriadir lansio'r cynllun ym mis Medi 2023.

DATBLYGU CYFRIFOL

Yr estyniad newydd yn Ysgol Llwyn yr Eos ym Mhenparcau, Aberystwyth, yw adeilad sero net cyntaf y Cyngor.

Gosodwyd gwres o'r ddaear a phaneli solar fel rhan o'i gynllun, a'r bwriad yw y bydd hyn yn gosod meincnod ar gyfer gwaith adeiladu'r Cyngor yn y dyfodol.

Mae ynni adnewyddadwy bob amser hefyd yn rhan o waith adnewyddu adeiladau ac yn rhan o raglen Ysgolion yr 21ain Ganrif. Mae hyn yn dangos ymrwymiad y Cyngor i'w darged carbon sero net o 2030.

Gwyddom fod plant yn teimlo'n gysylltiedig â'u hamgylchedd naturiol lleol a sylweddolwn bwysigrwydd diogelu'r amgylchedd ar gyfer eu cenedlaeth hwy a rhai'r dyfodol. Yn yr Asesiad o Lesiant Lleol Ceredigion dywedodd plant mai newid yn yr hinsawdd yw'r her fwyaf a wynebir ar hyn o bryd. Bydd buddsoddi mewn ynni adnewyddadwy, lleihau allyriadau carbon a gweithio'n rhagweithiol gyda chontractwyr i gyflawni uchelgeisiau carbon sero net y Cyngor nid yn unig yn helpu i **ddiogelu'r amgylchedd**, ond hefyd yn **lleihau costau ynni** ac yn **lleihau ei ôl troed amgylcheddol.**

DIOGELU HANES & DIWYLLIANT

Mae'r Polisi Enwi a Rhifo Strydoedd wedi'i ddiweddarau i hybu a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg ac i annog perchnogion tai i ystyried mabwysiadu enwau tai Cymraeg, a all fod â tharddiad ieithyddol, ac yn cyfeirio at elfennau hanesyddol neu ddiwylliannol yn y cyffiniau.

Mae'r dull hwn wedi derbyn cydnabyddiaeth o arfer da gan Gymdeithas Enwau Lleoedd Cymru, a gofynnwyd am ganiatâd i rannu'r arfer da hwn gydag awdurdodau lleol eraill ledled y wlad.

Pan gofrestrir enwau tai yng Ngheredigion, caiff pob ymgeisydd wybodaeth am yr iaith Gymraeg a diwylliant yr ardal er mwyn helpu i annog y defnydd o enwau Cymraeg neu enwau hanesyddol. Mae mwyafrif y ceisiadau am enwau tai yng Ngheredigion yn Gymraeg ac/neu ag arwyddocâd hanesyddol.

Mae'r dull hwn yn **annog cadw enwau lleoedd hanesyddol Cymraeg ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol** ac yn cefnogi nod llesiant cenedlaethol o gael Cymru yn wlad sydd â **Diwylliant Bywiog a'r Gymraeg yn Ffynnu.**

CYNYDDU EFFEITHLONRWYDD EGNI

Ym Mehefin 2022, yng Ngwobrau Effeithlonrwydd Ynni Rhanbarthol Cymru, enillodd Cyngor Sir Ceredigion ddwy wobwr am eu Cynlluniau Effeithlonrwydd Ynni.

Mae'r Gwobrau Effeithlonrwydd Ynni yn cydnabod gwaith y sector arbed ynni yng Nghymru. Cyflwynwyd y mesurau i helpu perchnogion tai i **lleihau eu biliau ynni**, mynd i'r afael â **thlodi tanwydd** a **lleihau allyriadau carbon.**

Mae Cyngor Sir Ceredigion wedi bod yn rhedeg Cynllun Hyblygrwydd ECO ynghyd â Chynllun Cartrefi Clyd Ceredigion ers nifer o flynyddoedd. Fel rhan o'r cynlluniau hyn, mae nifer o fesurau inswleiddio a systemau gwresogi wedi'u gosod mewn amrywiol adeiladau i wella eu **heffeithlonrwydd o ran ynni.**

Hyd yma, mae'r Cyngor wedi buddsoddi dros £5 miliwn mewn prosiectau effeithlonrwydd ynni a lleihau carbon, a'r buddsoddiadau hyn wedi arbed £2.8miliwn hyd yn hyn.

DARPARU DATBLYGU CYNALIADWY

Asesiad cyffredinol o'r daith hyd yn hyn

Mae cynnydd wrth fodloni'r amcan hwn yn **dda** ac mae'r rhagolygon gwella yn **dda iawn**.

Mae Ceredigion wedi cymryd rhan flaenllaw yn ei huchelgeisiau i gyflawni sero net a diogelu ei hamgylchedd unigryw ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Er gwaethaf yr heriau sy'n bodoli o ran cyflawni sero net, mae'r camau i leihau ein hól troed carbon, gwella teithio llesol a chysylltu cymunedau ar y trywydd iawn ac mae datblygiadau pellach ar y gweill yn y flwyddyn i ddod.

Mae Cynllun Rheoli Carbon y Cyngor, y Cynllun Tai Cymunedol a pherfformiad uchel parhaus mewn ailgylchu yn enghreifftiau o sut mae Ceredigion yn arwain y ffordd wrth gyflawni'r amcan hwn.

YN ARWAIN Y FFORDD

MWYHAU EIN CYFRANIAD AT Y NODAU LLESIANT CENEDLAETHOL

Mae'r nod llesiant corfforaethol **Creu Cymunedau Cynaliadwy, mwy Gwyrdd sydd wedi'u Cysylltu'n Dda a'I Gilydd** yn cefnogi'r nodau llesiant cenedlaethol canlynol. ►

Llewyrchus
Cydnherth
Iachach
May Cyfartal
Cydlynus
Diwylliant
Byd-eang

Hirymor

- Bydd cynllunio hirdymor i leihau allyriadau carbon yn helpu i ddiogelu ein tirwedd hardd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol
- Defnyddiwyd dadansoddiad Tueddiadau'r Dyfodol i ddatblygu Cynllun Rheoli Carbon 5 Mlynedd y Cyngor

Atal

- Mae'r amcan cyntaf yn canolbwyntio ar atal effaith pellach ar yr amgylchedd, yn enwedig lleihau allyriadau carbon, ond hefyd yr effaith ar fioamrywiaeth ar draws y Sir
- Mae teithio llesol yn rhan allweddol o strategaeth Ceredigion i wella iechyd a llesiant, ac felly atal problemau sy'n ymwneud ag iechyd yn y dyfodol.
- Mae bod yn gysylltiedig wedi dod i'r amlwg dros ers pandemig COVID-19, a bydd buddsoddi mewn cysylltedd yn helpu i greu cymunedau cryfach a mwy llewyrchus.

Cydweithio

- Bydd gweithio ar y cyd â phartneriaid a rhanddeiliaid yn helpu i sicrhau dull cydgysylltiedig o leihau effaith newid yn yr hinsawdd a'n bod i gyd yn canolbwyntio ar fathau mwy cynaliadwy o ynni yn y dyfodol.
- Rydym yn gweithio mewn partneriaeth â chydweithwyr ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion, er enghraifft, i ddatblygu Prosiect Gwresogi Ardal Penglais lle bydd pob sefydliad sector cyhoeddus yn yr ardal yn gallu manteisio ar ynni gwyrdd.

Cynnwys

- Mae pawb yn cymryd rhan ac yn cael eu hannog i wneud dewisiadau a fydd yn lleihau costau nawr ac yn gwarchod yr amgylchedd ar gyfer y dyfodol

Integreiddio

- Mae datgarboneiddio, gwella iechyd y Sir trwy annog teithio llesol, a gwella cysylltedd yn dod â buddion clir ar gyfer cynyddu ein cyfraniad i bob un o'r nodau llesiant

CYFLAWNIADAU HIR-DYMOR

210

Uned Tai Cymdeithasol wedi Datblygu

£3.5m

Cronfa Cartrefi Cynnes ar gyfer gwresogi a ynniadau / uwchraddio

£510,853

Wedi'i wario ar 35 o Fenthyciadau Gwella Cartrefi

56

Uned o lety Gofal Ychwanegol ar safle newydd Maes y Môr

CYFRANIAD AT Y NODAU LLESIANT CENEDLAETHOL

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ceisio gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru drwy ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus gydweithio i greu Cymru gynaliadwy. Ei bwriad yw helpu i greu Cymru yr ydym ni eisiau byw ynddo, nawr ac yn y dyfodol. Mae 7 nod llesiant cenedlaethol sy'n nodi gweledigaeth a rennir i bob corff cyhoeddus weithio tuag at (dangosir ar y dde).

Gwyddom ein bod yn wynebu heriau yng Ngheredigion - mae pandemig COVID-19 wedi bod yn ddigynsail o ran ei effaith ar bob cefndir, ond yn fwy diweddar mae'r argyfwng costau byw yn effeithio ar lawer o aelwydydd yn y Sir. Mae rhai o'r materion hyn wedi'u gwaethygu gan y pandemig ac wedi dod i'r amlwg fel fforddiadwyedd tai, tra bod eraill yn parhau i fod yn her gyson fel mynd i'r afael a thlodi.

Mae hefyd angen tyfu'r economi leol a chreu cyfleoedd i bobl leol aros a ffynnu yn eu cymunedau lleol. Bydd demograffeg newidiol y Sir tuag at boblogaeth sy'n heneiddio ac allfudiad o bobl iau yn cael effeithiau pellgyrhaeddol ar draws y pedwar piler llesiant.

Mae Cyngor Sir Ceredigion wedi cydweithio â'i bartneriaid lleol a rhanbarthol i fynd i'r afael â'r materion cymhleth hyn i greu'r Ceredigion yr ydym ei heisiau. Rhai enghreifftiau yw Bargaen Twf Canolbarth Cymru yn ysgogi cyllid sylweddol ar gyfer adfywio ar draws y rhanbarth, yr ymateb cydgyssylltiedig i bandemig COVID-19 gydag amrywiaeth o bartneriaid ar draws y Sir, ac Is-grŵp Tlodi'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wrth fynd i'r afael ag effaith Tlodi ar draws y sir.

Roedd Amcanion Llesiant 2021/22 y Cyngor yn canolbwyntio ar yr ymateb uniongyrchol i pandemig COVID-19 ac yn cefnogi'r adferiad tymor hwy. Fe'u gosodwyd yn seiliedig ar dystiolaeth o anghenion lleol ac ar farn pobl

leol. Defnyddiwyd amrywiaeth o ffynonellau i bennu'r anghenion hyn gan gynnwys Asesiad diwethaf Ceredigion o Lesiant Lleol a'r Cynllun Llesiant Lleol.

Bydd yr Amcanion Llesiant yn ein helpu i wella canlyniadau i bobl leol a hefyd yn gwneud y mwyaf o'n cyfraniad at y Nodau Llesiant cenedlaethol.

Rydym yn monitro ac yn adolygu cynnydd tuag at gyflawni'r Amcanion yn rheolaidd ac yn cynhyrchu Adroddiad Hunanasesu blynyddol lle rydym yn cyfleu cynnydd.

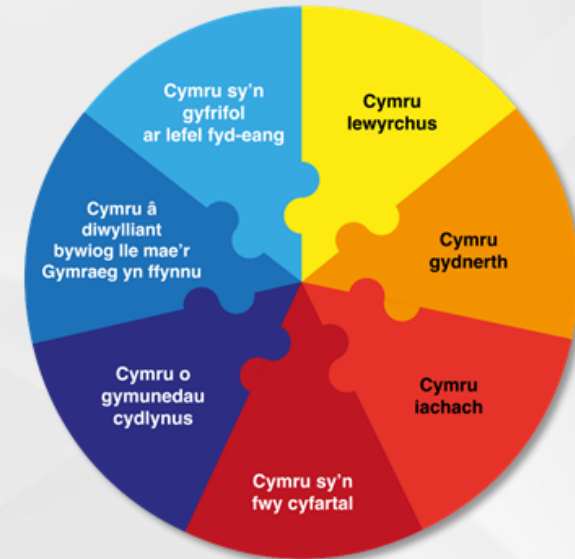
Mae **Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion** yn dod ag arweinwyr gwasanaethau cyhoeddus y Sir a'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau ynghyd, i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol y Sir drwy gryfhau cydweithio ar draws gwasanaethau'r Sir.

Fel y Cyngor, datblygwyd ei flaenoriaethau gan ddefnyddio tystiolaeth ac adborth ymgysylltu o ffynonellau allweddol megis yr Asesiad o Lesiant Lleol.

Mae hyn yn sicrhau bod Amcanion Llesiant Cyngor Sir Ceredigion a Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion wedi'u halinio i ganolbwyntio ar anghenion blaenoriaeth y Sir, a chynyddu'r cyfraniad at y Nodau Llesiant cenedlaethol.

Mae themâu cyffredin fel mynd i'r afael a thlodi, cyfrifoldeb amgylcheddol, creu cyfleoedd a darparu'r dechrau gorau mewn bywyd i gyd yn cyd-fynd yn agos ac yn caniatáu i ni ddarparu ymateb cydgyssylltiedig a rennir i wella llesiant. Mae'r tabl trosodd yn dangos sut mae Amcanion Llesiant Ceredigion yn cyfrannu at y 7 Nod Llesiant cenedlaethol.

Y 7 NOD LLESIANT CENEDLAETHOL

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi 7 Nod Llesiant ar waith.

Mae'r Ddeddf yn rhoi'r uchelgais, y caniatâd a'r rhwymedigaeth gyfreithiol i ni wella ein llesiant cymdeithasol, diwylliannol, amgylcheddol ac economaidd.

Mae'n ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus yng Nghymru feddwl am effaith hirdymor eu penderfyniadau, i weithio yn well gyda phobl, cymunedau a'i gilydd, ac i atal problemau parhaus fel tlodi, anghydraddoldebau iechyd a newid yn yr hinsawdd.

▼ Nod Llesiant	Sut mae Amcanion Llesiant y Cyngor yn cyfrannu at y Nodau Llesiant cenedlaethol ▼
Cymru lewyrchus	Mae ein holl Amcanion Llesiant yn adlewyrchu'r pwysigrwydd o ddatblygu economi leol Ceredigion. Bydd galluogi cyflogaeth, datblygu sgiliau, darparu tai fforddiadwy, amddiffyn yr amgylchedd, cefnogi busnesau a buddsoddi mewn adfywio i gyd yn cyfrannu tuag at y nod cenedlaethol o Gymru lewyrchus. Bydd cefnogi busnesau i ymateb i effeithiau Covid-19 yn helpu'r ymateb ar unwaith a'r ymateb yn y tymor hir wrth i ni edrych i gynyddu tyfiant economaidd, creu mwy o swyddi a swyddi tal gwell ac i gefnogi'r gweithlu trwy ddarparu cyfleoedd i ddysgu.
Cymru gydnerth	Bydd cyflwyno ein huchelgais o fod yn garbon net sero, cynyddu cyfleoedd i deithio llesol a sicrhau bod cymunedau wedi'i chysylltu yn dda yn helpu amddiffyn ein hamgylchedd naturiol ac yn creu cymunedau cryf a gydnerth. Mae hyn yn cyfrannu tuag at y nod llesiant cenedlaethol o greu Cymru gydnerth trwy leihau ein heffeithiau ar yr amgylchedd a gwella ein gallu i addasu i newid.
Cymru iachach	Mae cefnogi dysgwyr mewn addysg a hyfforddiant, amddiffyn pobl rhag tloidi, a hybu bywydau iachach a mwy llesol yn ceisio adeiladu Ceredigion a Chymru iachach. Mae hyn hefyd yn galluogi byw annibynnol ac yn darparu ymyrraeth gynnar a gwasanaethau atal i'r rhai sy'n agored i niwed. Bydd cefnogi dinasyddion sydd wedi'i effeithion anghymesur gan COVID-19 i wella ei llesiant ffisegol ac emosiynol yn cefnogi mentrau arall i ddarparu Cymru iachach.
Cymru sy'n fwy cyfartal	Mae pob un o'n Hamcanion Llesiant yn ceisio sefydlu Cymru fwy Cyfartal drwy sicrhau cyfle cyfartal i bawb mewn cyflogaeth, tai, addysg, ffyrdd iachach o fyw a chymunedau cynaliadwy.
Cymru o gymunedau cydlynus	Mae adeiladu cryfder ein cymunedau yn nodwedd allweddol yn ein Hamcanion Llesiant. Bydd darparu cefnogaeth i'n cymunedau fod yn gryf ac wedi'u cysylltu'n dda fel eu bod yn gallu ffynnu er gwaethaf Covid-19 yn gwella Cymru o gymunedau cydlynol.
Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae'r Cyngor yn parhau i hyrwyddo diwylliant a hunaniaeth ddwyieithog unigryw a bywiog Ceredigion. Amlygwyd piler diwylliannol Llesiant fel un sy'n arbennig o bwysig i Ddinasyddion yn Asesiad Llesiant Lleol Ceredigion, ac mae mesurau pellach i hyrwyddo dwyieithrwydd a'r Iaith Gymraeg yn eu lle.
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel byd-eang	Wrth ystyried ein Hamcanion Llesiant, rydym wedi ystyried Asesiad o Lesiant Lleol Ceredigion a gweithgarwch ymgysylltu er mwyn sicrhau y gallwn wneud cyfraniad cadarnhaol at lesiant byd-eang. Mae cymorth ar gyfer teithio llesol, dulliau eraill o deithio a ffyrdd newydd o weithio sy'n adeiladu ar ein huchelgais di-garbon yn parhau â'n gwaith yn y maes hwn.

YR EGWYDDOR DATBLYGU CYNALIADWY

Cyflwynodd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yr Egwyddor Datblygu Cynaliadwy ac mae'n amlinellu'r 5 ffordd o weithio y mae'r rhaid i bob corff cyhoeddus eu mabwysiadu. Datblygu Cynaliadwy yw'r egwyddor drefnu ganolog sy'n llywio'r hyn yr ydym yn ei wneud a'r ffordd yr ydym yn gwneud hynny.

Yn ei hanfod, mae hyn yn golygu bod yn rhaid i ni ymdrechu i sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain. Mae'r dull hwn yn rhoi cyfle i feddwl yn arloesol, gan adlewyrchu'r ffordd yr ydym yn byw ein bywydau a'r hyn a ddisgwyliwn gan ein gwasanaethau cyhoeddus

Rydym wedi gwreiddio'r egwyddor ar draws y Cyngor ac wedi mabwysiadu'r egwyddor wrth gynllunio a chyflawni ein Hamcanion Llesiant.

Mae rhai o'r ffyrdd yr ydym wedi defnyddio'r Egwyddor Datblygu Cynaliadwy wedi'u hamlinellu i'r dde.

	Ffyrdd o Weithio	Sut mae'r Cyngor wedi dangos yr Egwyddor Datblygu Cynaliadwy
	<p>Hirdymor</p> <p>Edrych i'r tymor hir fel nad ydym yn peryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu anghenion eu hunain</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae Cynllunio Ariannol Tymor Canolig yn sicrhau bod penderfyniadau yn ystyried yr effaith ar cenedlaethau'r dyfodol Mae cynllunio'r gweithlu yn sicrhau datblygiad sgiliau'r gweithlu ar gyfer y dyfodol a sicrhau bod gwasanaethau yn cynaliadwy yn hir dymor. Mae'r Strategaeth Gorfforaethol yn ceisio datblygu a gwella llesiant cymdeithasol, economi, amgylcheddol a diwylliannol Ceredigion dros y 5 mlynedd nesaf a thu hwnt. Rhagwelir y bydd yr adferiad o'r pandemig COVID-19 yn para am nifer o flynyddoedd ac mae ein cynlluniau i fynd i'r afael â thlodi a mabwysiadu ymagwedd hirdymor at ddatblygu economaidd yn adlewyrchu hyn.
	<p>Integreiddio</p> <p>Cymryd ymagwedd integredig fel bod cyrff cyhoeddus yn edrych ar yr holl nodau llesiant wrth benderfynu ar eu Hamcanion Llesiant</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae'r Amcanion Llesiant yn cyd-fynd â rhai Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion sy'n hyrwyddo cyd-ddealltwriaeth ac ymateb cydgysylltiedig i'r heriau y mae Ceredigion yn eu hwynebu i wella llesiant dinasyddion.
	<p>Cynnwys</p> <p>Cynnwys amrywiaeth o'r boblogaeth yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor wedi ystyried Asesiad o Lesiant Lleoly Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, a gynhyrchwyd yn dilyn ymgysylltu helaeth â dinasyddion, gan gynnwys y rhai â nodweddion gwarchoddedig. Mae'r Cyngor yn ymgynghori'n flynyddol â dinasyddion a'i grwpiau ymgysylltu ar adolygu a gosod ei Amcanion Llesiant blynyddol. Bydd Strategaeth Ymgysylltu a Chyfranogiad y Cyngor yn helpu i sicrhau bod lleisiau holl grwpiau Ceredigion yn cael eu clywed.
	<p>Cydweithio</p> <p>Gweithio gydag eraill mewn ffordd gydweithredol i ddod o hyd i atebion cynaliadwy a rennir</p>	<p>Mae'r cyngor yn cefnogi'r partneriaethau canlynol, ynghyd ac eraill;</p> <ul style="list-style-type: none"> Partneriaeth Tyfu Canolbarth Cymru. Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion. Partneriaeth Diogelwch Cymunedol. <p>Gweithiodd y Cyngor ochr yn ochr â Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda a phartneriaid eraill i ymateb i COVID-19, gan gynnwys sefydlu dau ysbyty dros dro, canolfannau brechu torfol a phanel amlasiantaethol i sicrhau bod lleoliadau cymunedol yn cael eu hailagor yn ddiogel.</p>
	<p>Atal</p> <p>Deall achosion sylfaenol problemau i'w hatal rhag digwydd</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae Amcanion Llesiant y Cyngor wedi'u pennu er mwyn atal problemau rhag digwydd neu waethygu. Mae'r rhain yn cynnwys mynd i'r afael ag effeithiau tlodi, materion gwledigrwydd a gwella llesiant pobl o bob oed, o'r blynyddoedd cynnar hyd at oedran hŷn. Mae'r Model Gydol Oes yn darparu dull cydgysylltiedig o ymdrin â gofal cymdeithasol er mwyn atal, lleihau neu ohirio'r angen am gymorth parhaus, a chaniatáu i bobl aros yn eu cartrefi eu hunain.

UNO EIN DOGFENNAU - CYSYLLTAU I ADNODDAU ALLWEDDOL

ADNODDAU ALLWEDDOL

Mae ein Hacroddiad Hunanasesu yn cyflawni ein dyletswyddau o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 mewn perthynas â pherfformiad y Cyngor a gosod ac adolygu amcanion llesiant.

Mae gofynion Hunanasesu yn cyd-fynd â'r dyletswyddau a amlinellir mewn Deddfau eraill, ac yn eu cefnogi. Mae'r tudalennau canlynol yn rhoi crynodeb o'r dyletswyddau hyn a pholisi neu strategaeth briodol y Cyngor sydd ar waith i ymateb i'r ddyletswydd.

- Cydraddoldebau
- Yr Iaith Gymraeg
- Cyllid
- Caffaeliad
- Llywodraethu
- Rheoli Asedau
- Adnoddau Dynol
- Llesiant Gydol Oes
- Economi
- Mynd i'r afael a Chaledi
- Strategaeth Gweithio Hybrid
- Tai

CYDRADDOLDEBAU

Mae [Cynllun Cydraddoldeb Strategol](#) y Cyngor yn egluro sut y bydd Cyngor Sir Ceredigion yn sicrhau bod y camau a gymerwn yn deg i bawb. Mae cael eich trin yn deg a chyda pharch yn berthnasol i bob un ohonom ac i'n teuluoedd a'n ffrindiau. Dyma bum Amcan Cydraddoldeb y Strategaeth:

- Cyflogwr cyfle cyfartal enghreifftiol
- Meithrin perthnasoedd da a mynd i'r afael â rhagfarn
- Ymgysylltu a chyfranogi
- Urddas, parch a mynediad i wasanaethau
- Addysg deg a chynhwysol

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn dwyn yng-hyd ac yn disodli'r cyfreithiau gwrth-wahaniaethu blaenorol. Mae'n symleiddio ac yn cryfhau'r gyfraith ac yn ei gwneud hi'n haws i bobl ddeall a chydymffurfio â'r gyfraith. Mae'r Ddeddf yn diogelu hawliau unigolion ac yn hyrwyddo cyfle cyfartal i bawb. Mae'n cynnwys rhoi dyletswydd gyffredinol ar sefydliadau yn y sector cyhoeddus i roi 'sylw dyledus' i'r canlynol:

Dileu gwahaniaethu'n anghyfreithlon, aflonyddu neu erledigaeth ac unrhyw ymddygiad arall a waherddir gan y Ddeddf.

Hybu cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig a phobl nad ydynt yn ei rhannu.

Meithrin perthnasoedd da rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig a phobl nad ydynt yn ei rhannu trwy fynd i'r afael â rhagfarn a hybu dealltwriaeth ohono.

Mae'n ofynnol i gyrrf y sector cyhoeddus adolygu eu Hamcanion Cydraddoldeb Strategol a'u cynllun gweithredu bob pedair blynedd. I wneud hyn, rydym yn ymgynghori ac yn ymgysylltu â'n cymunedau lleol i lywio'r cynllun a'r amcanion. Mae Cyngor Ceredigion yn aelod o

Grŵp Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant Rhanbarthol y Canolbarth a'r Gorllewin, a chytunodd y Grŵp hwn i fynd ati fel rhanbarth i ymdrin â'r darn hwn o waith. Datblygwyd y cynllun ymgysylltu ac ymgynghori rhanbarthol yn Ch4 2022-23 a bydd yn cael ei roi ar waith yn ystod 2023-24 er mwyn i'n Cynlluniau Cydraddoldeb Strategol diwygiedig fod yn barod i'w cyhoeddi erbyn 31 Mawrth 2024.

YR IAITH GYMRAEG

Er mwyn cynnal cymunedau Cymraeg hyfyw lle mae'r Gymraeg yn iaith cyfathrebu naturiol yng Ngheredigion, mae [Strategaeth Iaith](#) y Cyngor yn cydnabod tri maes blaenoriaeth allweddol, sef

- Cynyddu sgiliau iaith trigolion Ceredigion
- Cynyddu'r cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg yng Ngheredigion
- Sicrhau amodau cymdeithasol sy'n galluog-i'r Gymraeg i ffynnu yng Ngheredigion.

Cydnabyddir bod cynaladwyedd y Gymraeg yn dibynnu ar y broses o gryfhau cymunedau Cymraeg trwy ddarparu cyfleoedd addysgol, diwyllianol a chymdeithasol i ddefnyddio'r iaith yn feunyddiol.

Yn unol â Safonau'r Gymraeg, mae'r strategaeth yn nodi sut y bydd y Cyngor yn annog y Gymraeg ac yn hybu ei defnyddio'n ehangach yn yr ardal leol, drwy gydweithio â sefydliadau sy'n aelodau o Fforwm Dyfodol Dwyieithog Ceredigion. Mae'r Strategaeth yn cefnogi gweledigaeth gyffredinol y Cyngor i sicrhau gwerth am arian, gwasanaethau cyhoeddus dwyieithog cynaliadwy, a hefyd gweledigaeth Llywodraeth Cymru i gyflawni miliwn o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru erbyn 2050.

Mae 62% o staff yn gallu sgwrsio ar lafar yn Gymraeg (sef ALTE Lefel 3, 4 a 5), mae hyn yn

gyson â phroffiliau blaenorol sgiliau'r gweithle.

Mae 65 aelod o staff wedi cael y cyfle i ddysgu Cymraeg drwy gynllun tiwtora Cymraeg yn y gweithle.

Mae 21 aelod o staff wedi dod yn siaradwyr newydd, trwy gwblhau Cwrs Uwch trwy gynllun tiwtora Cymraeg yn y Gweithle.

Adolygir y Strategaeth Iaith a'r [Cynllun Gweithredu](#) yn ystod 2023 a chyhoeddir strategaeth wedi'i diweddarau yn gynnar yn 2024 ar gyfer y pum mlynedd nesaf.

CYLLID

Mae'r [Strategaeth Ariannol Tymor Canolig](#) yn rhoi fframwaith llywodraethu ariannol i weithredu ynddo drwy nodi'r materion i'w hystyried wrth gynllunio'n ariannol ar gyfer y tymor canolig.

Trwy ddwyn ynghyd yn y ddogfen hon ragdybiaethau ariannol, safonau darparu gwasanaeth, anghenion demograffig, a materion cynllunio'r gweithlu, disgwylir y bydd y Cyngor yn gallu ystyried rheolaeth gyffredinol ei adnoddau yn well er mwyn cyflawni ei amcanion.

Nod ariannol y Cyngor yw defnyddio adnoddau'n ofalus a chyfrifol a sicrhau cynnal a chryfhau cydnherthedd ariannol y Cyngor.

Mae deall y cyd-destun ariannol cyfan yn bwysig er mwyn sicrhau cyllideb gadarn a chytbwys ar gyfer y blynyddoedd nesaf gan y gwyddys y bydd cwtogi ar gyllid y Sector Cyhoeddus. Mae'r rhagolwg ariannol yn cynnwys rhagolwg cyllideb tair blynedd. Er gwaethaf yr heriau sy'n bodoli, gall cyfleoedd godi o'r heriau hyn drwy ystyried sut y gellir darparu gwasanaethau'n wahanol ac yn well.

JOINING UP OUR DOCUMENTS - LINKS TO KEY RESOURCES

CHAFFAEL

Gweledigaeth y Cyngor ar gyfer caffael, fel y datganir yn ei [Strategaeth Gaffael](#), yw sicrhau gwerth am arian drwy fynd ati'n effeithiol i gaffael y gofynion ar gyfer ei wasanaeth, a dangos gwelliant parhaus yn ei weithgarwch caffael.

Mae'r Cyngor yn gwario dros £60m yn flynyddol drwy drydydd parti i ddarparu amrywiaeth eang o wasanaethau cyhoeddus. Trwy broses gaffael strategol ofalus, caiff y gwariant hwn ei dargedu ar gynorthwyo i wireddu gweledigaeth gyffredinol y Cyngor a'i Amcanion Llesiant Corfforaethol. Mae Strategaeth Gaffael y Cyngor am sicrhau'r canlynol:

- Gwerth am arian drwy seilio penderfyniadau caffael ar gyfuniad priodol o ansawdd a phris.
- Caffael gwasanaethau cyhoeddus sy'n rhoi ystyriaeth i anghenion defnyddwyr gwasanaethau, ac yn eu dewis iaith, drwy ymgynghori, ac ymgorffori Mesur y Gymraeg
- Amgylchedd iach trwy gaffael atebion cynaliadwy a thrwy gymhwyso cyflenwyr o flaen llaw yn ôl eu hanes a'u gwerthoedd cynaliadwyedd.
- Y cyfraniad mwyaf posibl tuag at ddatblygu cynaliadwy drwy sicrhau bod Egwyyddorion Datblygu Cynaliadwy Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhan annatod o brosesau Caffael.

Yn ystod 2023/24, byddwn yn adolygu ac yn diweddarau'r Strategaeth Gaffael fel rhan o'i hadolygiad pum mlynedd safonol i sicrhau ei bod yn gyfredol ac yn addas i'r diben. Nod yr adolygiad fydd sicrhau bod y Strategaeth yn parhau i gefnogi busnesau lleol a'r economi leol ehangach, a sicrhau bod y Cyngor yn darparu gwerth am arian wrth ddefnyddio ei adnoddau ariannol.

LLYWODRAETHU

Wrth weithredu ei gyfrifoldeb cyffredinol, mae'r Awdurdod yn gyfrifol am sefydlu trefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ac am sicrhau y gweithredir ei swyddogaethau'n effeithiol, a hynny'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risgiau.

Golyga hyn sicrhau bod ei fusnes yn cael ei gyflawni yn unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian y cyhoedd yn cael ei ddiogelu, ei gyfrifo'n gywir, a'i ddefnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol. Mae ei drefniadau llywodraethu i gefnogi cyflawni ei Amcanion Llesiant Corfforaethol a'i ymrwymiad parhaus i wella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol y Sir.

Mae [Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol](#) y Cyngor yn sicrhau bod y Cyngor yn gwneud y pethau cywir, yn y ffordd gywir, yn unol â'i werthoedd. Cefnogir y Cod Lleol gan [Fframwaith Sicrwydd Llywodraethu](#) sy'n nodi pa sicrwydd y mae'r Cyngor yn ceisio ei gael, a sut y gwneir hyn.

Mae'r Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol yn dwyn ynghyd mewn un ddogfen yr holl drefniadau llywodraethu ac atebolrwydd sydd gan y Cyngor ar waith. Mae'n seiliedig ar ganllawiau arfer gorau a nodir yn Fframwaith Sicrhau Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol 2016 CIPFA/SOLACE. Mae Cod diweddaraf 2022/23 wedi'i adolygu i ystyried newidiadau parhaus i lywodraethu oherwydd pandemig COVID-19.

Cynhaliwyd adolygiad blynyddol o effeithiolrwydd ei lywodraethu yn erbyn Fframwaith Sicrhau Llywodraethu Da CIPFA/SOLACE. Hwn yw'r [Datganiad Llywodraethu Blynyddol](#). Mae'r broses adolygu yn cynnwys gweithdy i aelodau/swyddogion lle caiff Dogfen Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor ei dadansoddi a'i hadolygu. Cymeradwywyd yr adolygiad o Fframwaith 2021/22 gan y Cyngor ym mis

Gorffennaf 2022 gan roi sicrwydd 'uchel' bod system gadarn o graffu a chadernid ar waith. Rhaid i holl Swyddogion y Cyngor gydymffurfio â'r [Cod Ymddygiad ar gyfer Gweithwyr Llywodraeth Leol](#), tra bod yn rhaid i Gynghorwyr y Cyngor gydymffurfio â'r [Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau](#).

RHEOLI ASEDAU

Diben [Polisi Datblygu Asedau](#)'r Cyngor yw nodi dull Cyngor Sir Ceredigion o wneud y gorau o'i asedau drwy brydlesu, gwaredu a chaffael er mwyn cyflawni ei flaenoriaethau a'i amcanion. Mae amcanion allweddol y Polisi fel a ganlyn:

- Nodi'r prif gamau wrth fynd ati i adolygu Datblygu Asedau. Gweler y Siart Llif am y broses Datblygu Asedau (atodiad C).
- Gosod cyd-destun strategol ar gyfer rheoli tir ac adeiladau sy'n wag neu sy'n cael eu tan-ddefnyddio.
- Sicrhau bod gan Gyngor Sir Ceredigion y portffolio asedau mwyaf effeithiol ac addas i gyd-fynd â'i amcanion.
- Cael y refereniw mwyaf posib o'r asedau sydd dan berchnogaeth y Cyngor.
- Nodi'r asedau nad oes bellach eu hangen at eu defnydd gwreiddiol, a chael yr incwm mwyaf posib drwy eu datblygu ac/neu eu gwaredu.
- Ychwanegu at y portffolio asedau lle bo'n briodol er mwyn cyflawni'r amcanion corfforaethol.
- Defnyddia'r Cyngor ystod o wahanol gamau gweithredu i gyflawni'r amcanion hyn, gan gynnwys cael gwared ar dir ac adeiladau sy'n wag neu nad oes eu hangen mwyach, buddsoddi mewn tir ac adeiladau i gynyddu incwm trwy gytundebau prydles, a buddsoddi i ddat-

blygu tir ac adeiladau ar gyfer defnyddiau masnachol neu ddefnyddiau eraill yn unol ag Amcanion Llesiant Corfforaethol y Cyngor.

Yn hollbwysig, mae hefyd yn ystyried defnydd y Cyngor o ofod. Mae hyn yn bwysig oherwydd yn ystod 2023/24 byddwn yn adolygu'r Polisi ac yn cyhoeddi Cynllun Rheoli Asedau newydd ar gyfer materion cyfredol. Yn benodol, bydd hyn yn gol-ygu cefnogi ffyrdd newydd y Cyngor o weithio, buddsoddi mewn technoleg newydd ac ailaddasu ein hasedau at ddbenion newydd i drawsnewid y ffordd y darperir gwasanaethau i'n cwsmeriaid er mwyn sicrhau gwasanaethau cynaliadwy o ansawdd uchel ar gyfer y tymor hir.

ADNODDAU DYNOL

Sail llwyddiant Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor yw gweithlu sy'n perfformio'n dda, ac sy'n gweithio mewn ffordd sy'n arloesol, yn ddigidol aeddfed ac yn gynaliadwy. Er mwyn cyflawni hyn, mae gennym [Gynllun Gweithlu](#), sy'n amlinellu dull y Cyngor o reoli ei weithlu i ddiwallu ei anghenion darparu gwasanaethau nawr ac yn y dyfodol. Mae'n cynnwys dadansoddi gofynion gweithlu'r sefydliad, nodi unrhyw fylchau, a chanolbwyntio ar y cynlluniau datblygu i fynd i'r afael â hwy.

Yn ystod 2023, mae Cynllun y Gweithlu yn cael ei ddiweddarau i fynd i'r afael â materion allweddol sy'n cynnwys recriwtio, cadw staff a chynllunio olyniaeth i sicrhau lefelau staffio sefydlog, gweithlu cynaliadwy a bod swyddi gwag yn cael eu llenwi â staff sydd â'r cymwysterau priodol. Yn dilyn cyhoeddi Strategaeth Gorfforaethol newydd 2022-27, bydd y Cynllun Gweithlu wedi'i ddiweddarau yn cyd-fynd â'r Amcanion Llesiant Corfforaethol newydd. Bydd hefyd yn cefnogi ffyrdd newydd y Cyngor o weithio a gwireddu'r buddion sy'n cynnwys cynhyrchiant uwch, llai o deithio a gwell cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith.

Mae'r [Cynllun Gweithlu diwygiedig ar gyfer 2023-2028](#) yn cydnabod yr hyn a gyflawnwyd dros gyfnod y cynllun blaenorol, y cysylltiad â strategaethau corfforaethol eraill, proffil ein gweithlu ac yn nodi pedair prif flaenoriaeth thematig i fynd i'r afael â'r heriau a nodwyd.

Dyma'r pedair blaenoriaeth thematig a nodir yn y cynllun:

1. Gwireddu potensial
2. Profiad ymgeiswyr a denu doniau
3. Ffyrdd newydd o weithio
4. Ein diwylliant

Yng Nghynllun Gweithlu 2023-2028 ceir tros-olwg o bob thema cyn manylu ar y camau i'w cymryd er mwyn cyflawni gofynion y Cynllun. Ar ddiwedd y ddogfen ceir casgliad o fesurau arfaethedig i roi modd monitro cynnydd yn effeithiol dros gyfnod tair blynedd y cynllun. Disgwylir i'r Cynllun Gweithlu diwygiedig fynd drwy'r broses ddemocrataidd i'w gymeradwyo yn ystod haf 2023.

LLESIANT GYDOL OES

Mae cynnig cymorth i bob oed a phob angen yn her sylweddol i'r Cyngor gan fod adnoddau yn brin. Mae demograffeg a phroffil y gymdeithas wedi newid yn sylweddol dros y degawd diwethaf gyda chynnydd sylweddol mewn camddefnyddio sylweddau a'i effaith, cynnydd mewn iechyd meddwl gwael a cham-drin domestig ac yn nifer y grwpiau oedran hŷn sy'n byw yng Ngheredigion. O ganlyniad, mae'r galw am rai gwasanaethau wedi cynyddu gan roi mwy o bwysau ariannol ar y meysydd gwasanaeth hynny.

Mae'r [Strategaeth Llesiant Gydol Oes](#) yn nodi'r weledigaeth a'r dull gweithredu a ddefnyddir i drawsnewid y ffordd y cefnogi llesiant a diogelwch pobl Ceredigion.

Er mwyn cyflawni ein gweledigaeth, rydym wedi datblygu model gweithredu Llesiant Gydol Oes sydd wedi'i gynllunio i sicrhau bod pobl yn cael cymorth o'r math a'r lefel gywir, ar yr adeg gywir, er mwyn atal, lleihau neu ohirio'r angen am gymorth parhaus, ac i wneud y mwyaf o annibyniaeth pobl a'u galluogi i aros yn eu cartref eu hunain ac yn eu cymuned eu hunain lle bynnag y bo modd.

YR ECONOMI

Cyhoeddwyd [Strategaeth Economaidd](#) Ceredigion ym mis Mawrth 2021. Mae'n nodi fframwaith ar gyfer gweithredu yn ystod y cyfnod o bymtheng mlynedd hyd at 2035, gan amlinellu sut y byddwn yn gweithio gyda'n gilydd i sicrhau twf economaidd cryf, cynaliadwy a mwy gwydn o Geredigion, wedi'i greu a'i rannu gan bawb.

Yn y strategaeth sonnir am y camau gweithredu a fydd yn mynd i'r afael â'r heriau a'r cyfleoedd yn yr economi leol, gan ganolbwyntio ar bedwar prif faes blaenoriaeth sef Pobl, Menter, Lle a Chysylltedd, gyda phob adran yn amlinellu rhai o'r ymyriadau cynnar a ystyriwyd.

Bydd gwaith yn parhau ar ddatblygu'r cynlluniau gweithredu manwl yn ystod 2023/24. Mae llawer o fentrau eisoes wedi'u datblygu a'u gweithredu o dan y cyfeiriad strategol a osodwyd gan y Strategaeth Economaidd. Sicrhawyd sefydliadau rhanddeiliaid allweddol, a bydd hyn yn galluogi gosod y sylfeini ar gyfer twf economaidd pellach. Mae'r Strategaeth yn gyfle cyffrous i adeiladu ar seiliau cadarn Ceredigion a chefnogi economi ffyniannus uchelgeisiol ar gyfer y dyfodol.

TRECHU CALEDI & THLODI

Mae [Cynllun Llesiant Lleol Ceredigion 2023-28](#) yn cynnwys pedwar amcan llesiant ynghyd â thema drawsbynciol ar fynd i'r afael â chaledi a thlodi sy'n cysylltu â phob un o'r amcanion sy'n ymwneud â llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol.

Bydd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion yn blaenoriaethu mynd i'r afael â chaledi a thlodi mewn ymateb i'r argyfwng costau byw, gan groesgyfeirio â chonglfeini llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Mae'r mecanwaith ar gyfer gweithredu'r thema trechu caledi a thlodi drwy Is-grŵp Tlodi y Bwrdd yn cynnwys rhwydwaith o sefydliadau partner sy'n craffu ar waith y Bwrdd i wella'r gwaith a wneir i fynd i'r afael â thlodi ar draws pob un o'r pedwar amcan.

GWEITHIO HYBRID

Mae'r [Strategaeth Gweithio Hybrid Dros Dro](#) yn egluro'r weledigaeth a'r dull gweithredu a ddefnyddir i sicrhau bod gan y Cyngor weithlu sydd â'r sgiliau a'r gallu i weithio mewn ffordd sy'n addas ar gyfer dyfodol y sefydliad.

Ar ôl ymateb yn dda i'r heriau cychwynnol a achoswyd gan y pandemig, symudodd y ffocws i sut y gallai'r Cyngor ddysgu o'r profiad ac adeiladu ar hynny. Gan ddefnyddio canfyddiadau ymchwil ac ymgysylltu â staff, datblygwyd y Strategaeth Gweithio Hybrid i nodi'r egwyddorion a'r broses ar gyfer gweithredu model gweithio hybrid sy'n cynnal y lefel uchel ofynnol o ran darpariaeth gwasanaeth tra hefyd yn rhoi mwy o hyblygrwydd i weithwyr wrth gydbwysu eu bywyd gwaith a chartref.

Bydd y polisi dros dro mewn grym am 12 mis er

mwyn rhoi modd treialu gweithio'n hybrid wrth i'r rheolwyr a'n gweithlu ganfod ffordd newydd effeithiol o weithio ar ôl y pandemig. Wrth i'r cyfnod interim ddod i ben yn ystod 2023, cynhelir adolygiad o'r trefniadau gweithio gyda golwg ar ddatblygu Polisi Gweithio Hybrid parh-aol.

HOUSING

Mae [Strategaeth Dai](#) sydd wedi'i diweddaru ar gyfer 2023-28 wedi'i datblygu yn ystod 2023 sy'n nodi gweledigaeth ac uchelgeisiau tai'r Cyngor ar gyfer y cyfnod 2023 i 2028. Rydym wrthi'n ymgynghori ar y strategaeth newydd a byddwn yn bwrw ymlaen â hi i'w mabwysiadu ym mis Hydref 2023.

Gweledigaeth y strategaeth newydd yw: *bydd digon o letyau addas a chynaliadwy i gwrdd ag anghenion preswylwyr nawr ac yn y dyfodol*. Rydym yn cydnabod y rôl bwysig mae tai yn chwarae ynghyd a'i ddylanwad ar iechyd a llesiant unigolion, teuluoedd a'r gymuned ehangach.

Mae'n ymateb i heriau allweddol, gan gynnwys darlun y dirwasgiad economaidd cenedlaethol, newidiadau deddfwriaethol, yr arferiad o pandemig COVID-19 a'r broblem ffosffadau sy'n effeithio ar ddatblygiad yn y Sir, sydd i gyd yn chwarae ei ran wrth effeithio tai Ceredigion.

Dwy brif flaenoriaeth y Strategaeth newydd yw:

- Cynyddu cyflenwad a gwella amodau tai.
- Cefnogi preswylwyr yn gartrefi a chymunedau ei hunan.

Mae'r [Strategaeth Dai](#) bresennol, sy'n dod i ben yn 2023, ar gael ar wefan y Cyngor.

EIN PERFFORMIAD

Sut yr ydym yn Meincnodi ein Perfformiad

Mae'r Cyngor yn monitro ac yn meincnodi ei pherfformiad yn rheolaidd fel rhan o'i threfniadau rheoli perfformiad cyfredol. Mae meincnodi perfformiad yn cyfrannu at ein heffeithlonrwydd ac effeithlonrwydd wrth alluogi ni i adnabod arferion gorau a chyfleoedd i wella.

Gyda'r newid deddfwriaeth yn pryderu llywodraethiad y prif gynghorau yn 2021, cafodd y set genedlaethol o Fesuriadau Atebolrwydd Perfformiad (PAMs), a defnyddiwyd ar draws y ddau ar hugain cyngor yn Gymru i'w diddymu.

Yn y gorffennol, mae Ceredigion wedi perfformio yn dda yn erbyn y mesuriadau yma. Yn y flwyddyn gyfan ddiwethaf o recordio'r PAMs yn 2019/20, casglwyd dau ddeg un mesuriad, gyda Cheredigion yn cyflawni 14 neu 72% ohonynt ar darged, 3 neu 14% arall ychydig oddi wrth y targed a 4 neu 13% i fwrdd o'r

targed yn arwyddocaol.

Yn dilyn y newid i ddeddfwriaeth, rydym nawr yn defnyddio pedwar prif ddull o feincnodi rheolaidd; ein Cynlluniau Busnes Lefel 1, a set o fesuriadau meincnodi allweddol, set o fesuriadau meincnodi cymunedol ac asesiad cyfnodol o berfformiad unigol yn erbyn y dangosyddion llesiant cenedlaethol. Mae'r tudalennau dilynol yn darparu crynodeb o'r canlyniadau yma.

Perfformiad Cynllun Busnes

Mae ein perfformiad cynllun busnes yn cael ei monitro triwyr Bwrdd Perfformiad, ac ar sail gyfredol, gan y Grŵp Arweiniol. Ar ddiwedd 2022/23 mae ein perfformiad yn dangos bod 72% o fesuriadau ar darged ar ddiwedd y flwyddyn, roedd 16% ychydig i fwrdd o'r targed gan 15%, ac roedd 12% i fwrdd o'r darfed yn arwyddocaol gan fwy na 15%, gwelir y siartiau i'r chwith isod.

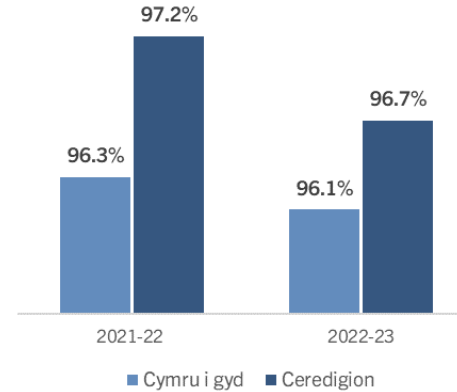
Gwerth am Arian

Gall Gwerth am Arian cael i'w diffinio fel y perthynas rhwng yr Economi, Effeithlonrwydd ac Effeithlonrwydd. Mae'n term sy'n cael i'w defnyddio i asesu os bod y Cyngor wedi cael y budd mwyaf o'r nwyddau a'r gwasanaethau y mae'n eu caffael ac yn eu darparu o fewn cyfyngiadau'r adnoddau

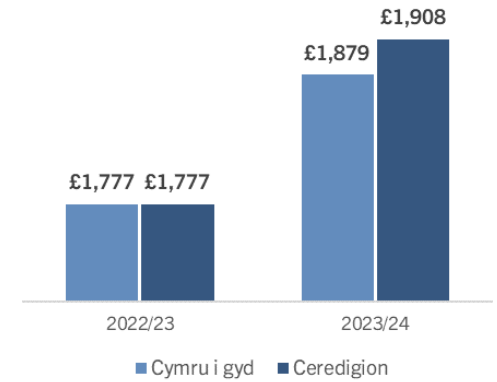
cyfyngedig sy'n wynebu'r Cyngor.

Er enghraifft, mae dau fesur effeithlonrwydd allweddol, sef casglu Treth y Cyngor ac ardrethi Annomestig (busnes), yn parhau i fod yn uwch na'r cyfartaledd o hyd, er bod y pandemig COVID-19 wedi effeithio ar gyfraddau casglu yn genedlaethol.

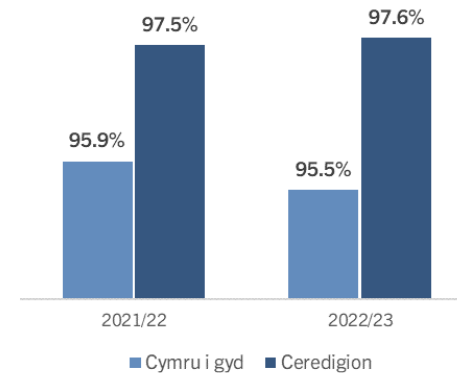
Cyfraddau casglu'r dreth gynor

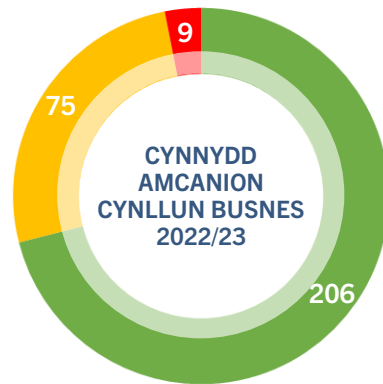
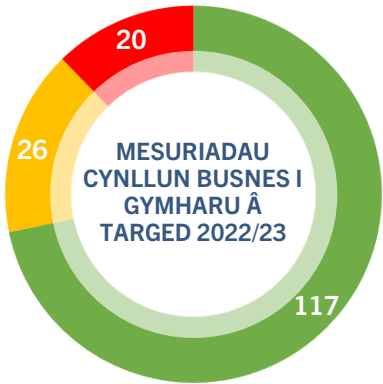
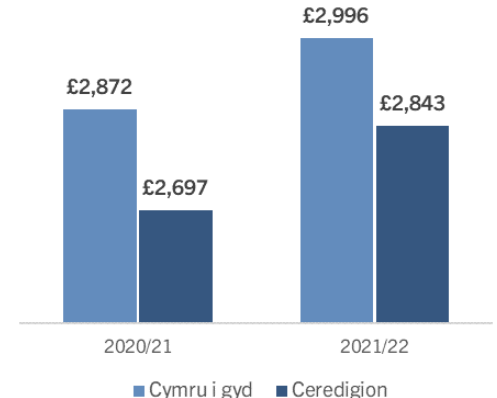
Treth gynor band D gyfartalog

Cyfraddau casglu ardrethu annomestig

Gwariant alldro referiw

- Ar targed: 117 (72%)
- Oddi ar y targed gan llai na 15%: 26 (16%)
- Oddi ar y targed gan mwy na 15%: 20 (12%)

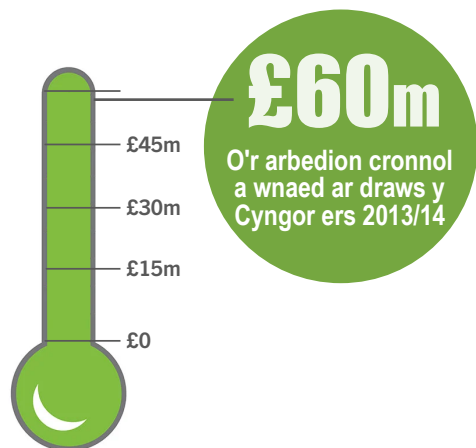
- Ar amser / wedi cwblhau: 206 (71%)
- Ar y gweill ond ar ei ôl hi: 75 (26%)
- Heb cychwyn / heb cwblhau: 9 (3%)

Mae'r Dreth Gyngor Band 'D' gyfartalog, a ddefnyddir yn aml fel cymharydd rhwng gwahanol Siroedd, yn dangos bod cyfraddau presennol ychydig yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol ledled Cymru sef £1,908, tra bod ein harbedion cronrol a wnaed dros y deng mlynedd diwethaf yn gwneud cyfanswm o £60m drwy ailstrwythuro, prosiectau ailgynllunio a thrawsnewid gwasanaethau. Roedd gwariant alldro refeniw y pen yn £2,843 am y flwyddyn llawn ddiwethaf a gwariant a gyllidebwyd ar gyfer y flwyddyn gyfredol 2023/24 yn £3,173.

Mesuriadau Perfformiad Alweddol

Mae'r Cyngor yn defnyddio amrywiaeth o ddangosyddion perfformio i fonitro pa mor dda mae ein gwasanaethau yn perfformio wrth gyrraedd anghenion defnyddwyr gwasanaeth ac er mwyn mesur effeithlonrwydd a gwerth am arian.

Maent yn mesur perfformiad ar draws ystod eang o wasanaethau'r Cyngor gan gynnwys: rheolaeth ariannol, addysg, tai, gwasanaethau hamdden, rheolaeth gwastraff a glanhau strydoedd. Mae'r tudalennau dilynol (49-50)

yn darparu detholiad o'r mesuriadau yma, yn dangos perfformiad y Cyngor i gymharu â'i chymdogion agosaf yn rhanbarthau canolbarth a de canolbarth Cymru. Mae'r data a darparwyd yn cynnwys y canlyniadau ar gyfer y flwyddyn llawn ddiwethaf ac mae'r cyfnod amser wedi nodi ar bob siart unigol.

Dangosyddion Cenedlaethol Llesiant Cymru

Mae'r 46 o ddangosyddion llesiant cenedlaethol wedi'u cynllunio i gynrychioli'r canlyniadau i Gymru a'i phobl a fydd yn helpu i ddangos cynnydd tuag at y 7 Nod Llesiant Cenedlaethol.

Nid ydynt yn ddangosyddion perfformiad yn benodol ar gyfer y Cyngor, maent yn ganlyniadau sirol, y mae'r Cyngor, ynghyd â chyrff cyhoeddus eraill, yn cyfrannu atynt. Fodd bynnag, rydym yn adolygu cyfraniad Ceredigion at y dangosyddion hyn o bryd i'w gilydd. Cynhaliwyd yr olaf o'r ymarferion hyn yn 2022 fel Atodiad 9 Asesiad o Lesiant Lleol Ceredigion 2022.

Mae adroddiad blynyddol 'Llesiant Cymru' yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd a wnaed yng Nghymru tuag at gyflawni'r 7 Nod Llesiant Cenedlaethol sy'n tynnu ar ganlyniadau'r dangosyddion cenedlaethol diweddaraf.

Cynlluniau i'r Dyfodol

Mae'r Cyngor yn gweithio'n rhagweithiol gyda Data Cymru a phob un o'r 21 o gynghorau eraill ledled y wlad i gefnogi datblygiad yr Offeryn Data Hunanasesu newydd. Mae'r Offeryn, a ddatblygwyd gan Data Cymru, yn darparu mynediad i ystod eang o ddata perfformiad ar draws gwasanaethau llywodraeth leol.

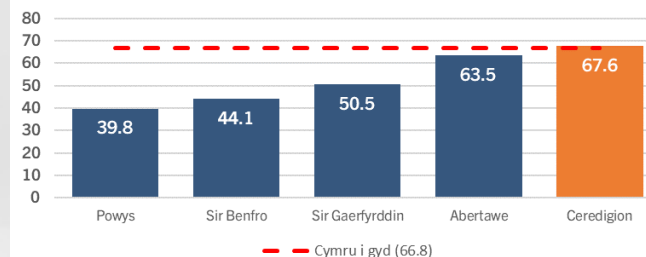
Bydd gwaith pellach yn digwydd yn ystod 2023 a 2024 i gryfhau'r mesurau a llenwi bylchau mewn data megis asesu gwerth am arian, rheoli asedau ac ymgynghori.

MESURIADAU PERFFORMIAD ALLWEDDOL

Atal Digartrefedd

% o deuluoedd sydd wedi'u hatal rhag bod yn ddigartref anghyfreithlon (2021/22)

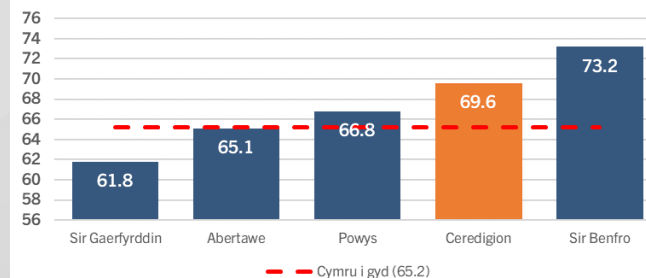
▼ Canran

Ailgylchu

Canran o wastraff a gafodd ei aildefnyddio, ei ailgylchu neu ei gompostio (2021/22)

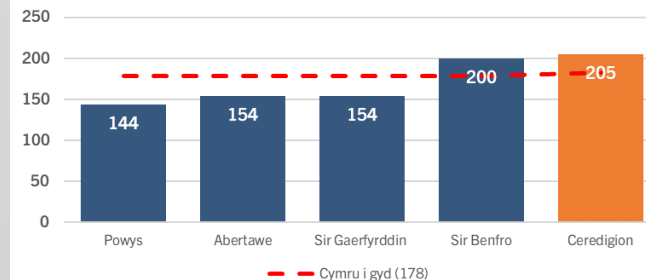
▼ Canran

Casglu Gwastraff

Y cilogramau o wastraff cartrefi a gynhyrchwyd fesul unigolyn (2021/22)

▼ Kgs

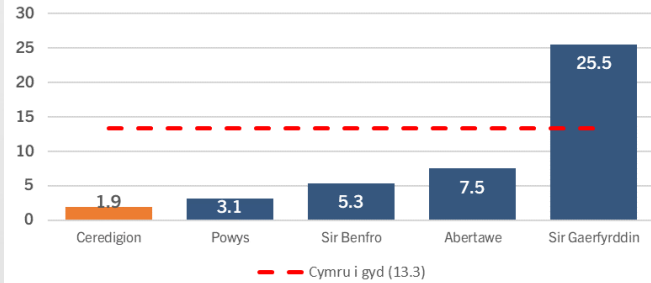

KEY PERFORMANCE MEASURES

Tipio Anghyfreithlon

Nifer yr achosion o dipio anghyfreithlon a gofnodwyd fesul 1,000 o'r boblogaeth (2021/22)

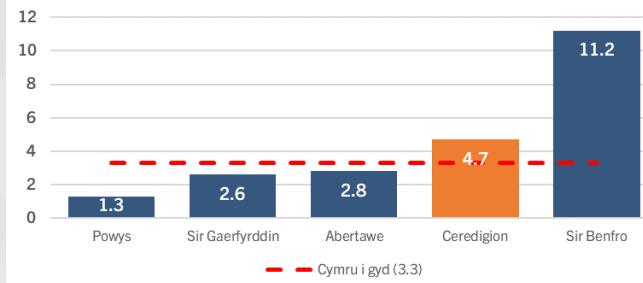
▼ Nifer

Dysgu Cymunedol

Nifer y dysgwyr sydd wedi cofrestru ar gyfer dysgu cymunedol awdurdod lleol fesul 1,000 o'r boblogaeth (2021/22)

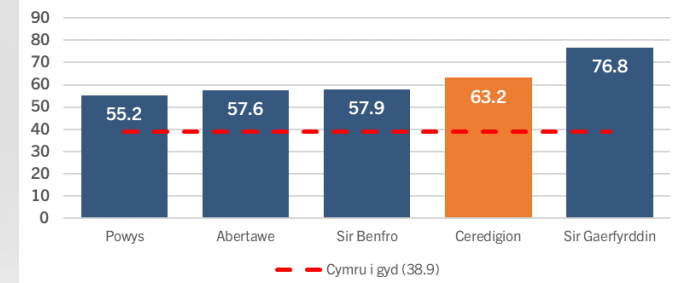
▼ Nifer

Cwswela Ysgol

Nifer y plant a phobl ifanc a gafodd gwnsela yng Nghymru fesul 1,000 o'r boblogaeth 10-18 oed (2021/22)

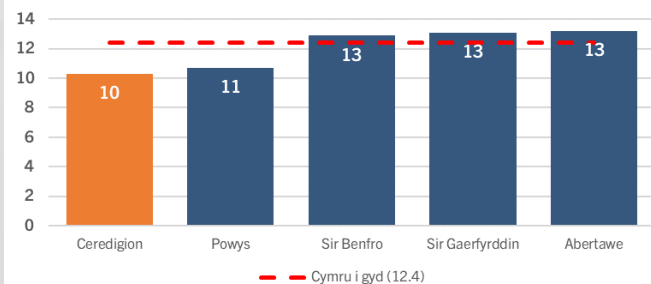
▼ Nifer

Prentisiaethau

Nifer y dysgwyr sydd wedi cofrestru ar raglenni prentisiaeth fesul 1,000 o'r boblogaeth (2021/22)

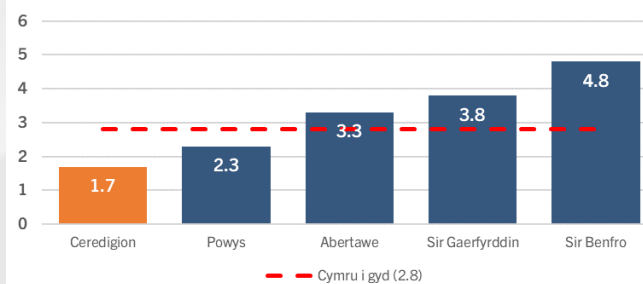
▼ Nifer

Ddim mewn Addysg, Cyflogaeth na Hyfforddiant

Gadawyr ysgol Blwyddyn 13 y gwyddys nad ydynt mewn Addysg, Hyfforddiant na Chyflogaeth (2022)

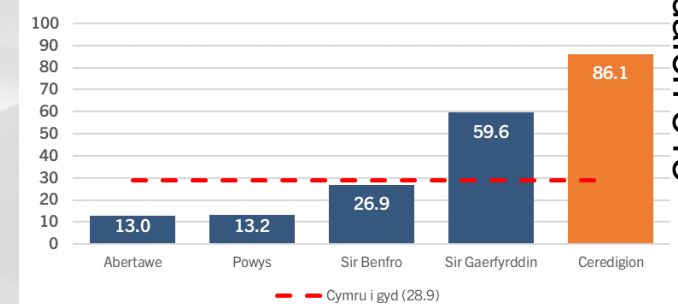
▼ Canran

Ysgolion Cyfrwng Cymraeg

Canran yr ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg (2021-22)

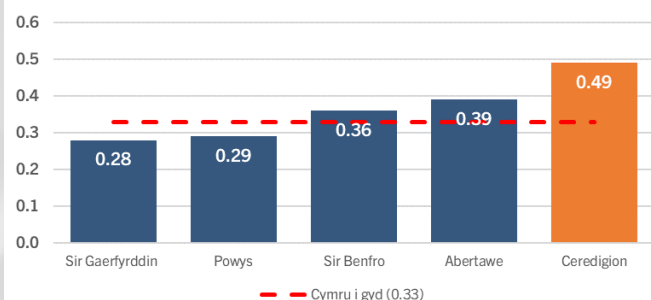
▼ Canran

Cwynion a Dderbyniwyd gan yr Awdurdod Lleol

Nifer y cwynion a dderbyniwyd fesul 1,000 o drigolion (2022/23)

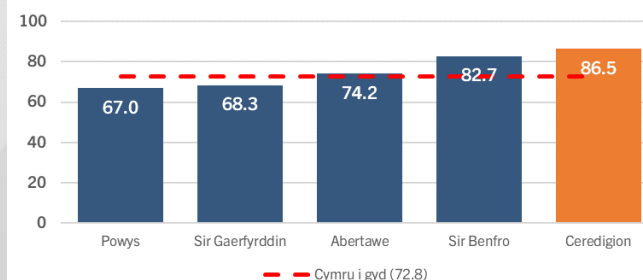
▼ Nifer

Cinio Ysgol Am Ddim

Canran y disgyblion cymwys a fanteisiodd ar y cynnig o brydau ysgol am ddim (2021/22)

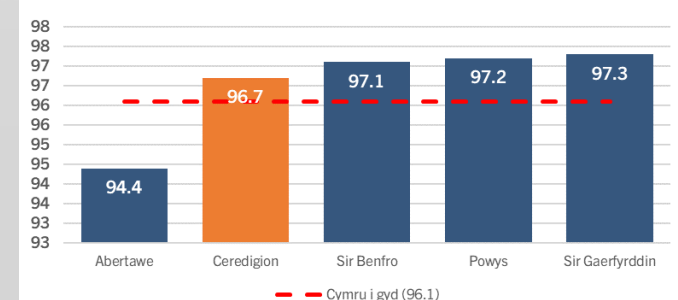
▼ Canran

Casglu Treth y Cyngor

Canran Treth y Cyngor a gasglwyd (2022-2023)

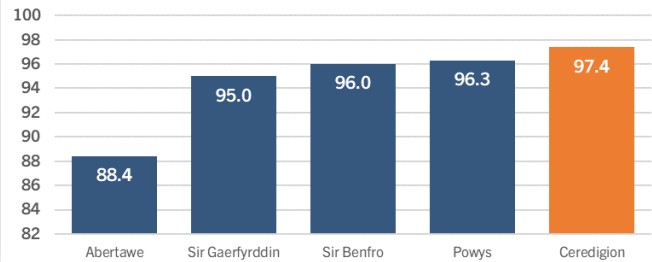
▼ Canran

WIDER COMMUNITY MEASURES

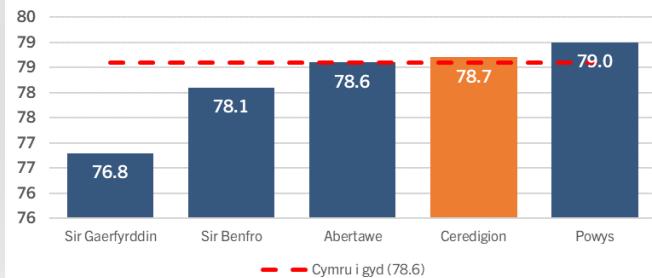
Goroesi Busnes

Canran goroesi 1 flwyddyn o fentrau newydd yn 2020
(Demograffeg Busnes 2021, ONS)
▼ Canran

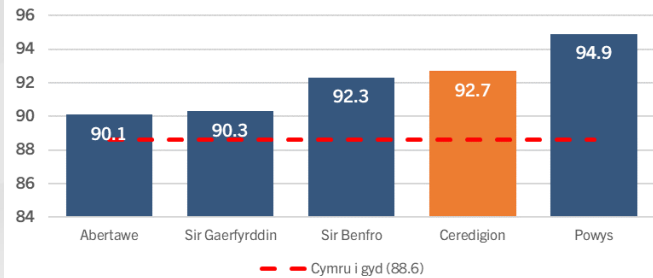
Iechyd Cyffredinol

Canran y boblogaeth sydd mewn iechyd da neu dda iawn
(ONS Cyfrifiad 2021)
▼ Canran

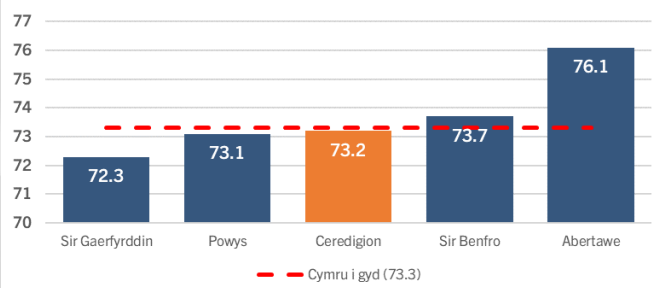
Boddhad gyda'r Ardal Leol

Canran yr oedolion (16+) sy'n fodlon â'u hardal leol fel lle i fyw
(Arolwg Cenedlaethol Cymru 2021-2022)
▼ Canran

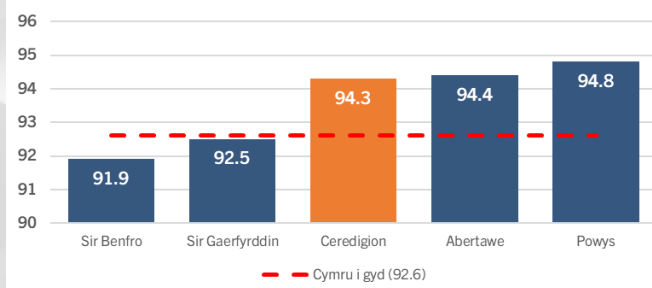
Cyfradd Cyflogaeth

Cyfradd cyflogaeth Ionawr 2022 i Rhagfyr 2022
(ONS Arolwg Poblogaeth Blynnyddol)
▼ Canran

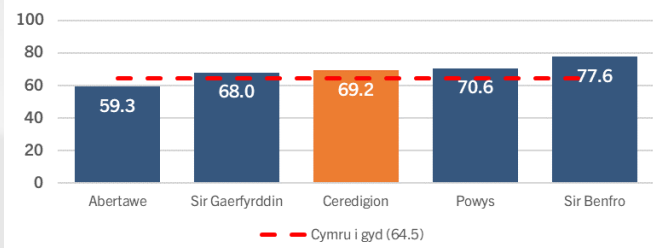
Ymddygiadau Iach

Canran y bobl sydd â dau neu fwy o ymddygiadau iach
(Arolwg Cenedlaethol Cymru 2021-22 a 2022/23)
▼ Canran

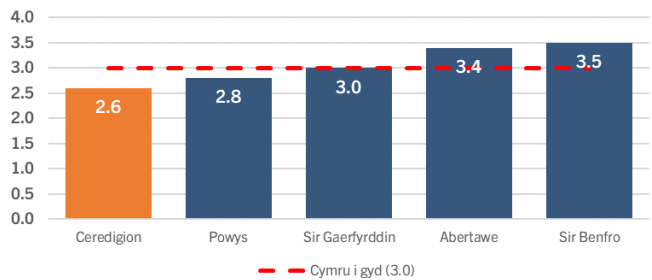
Cydluniant Cymunedol

Canran y bobl sy'n cytuno eu bod yn perthyn i'r ardal; bod pobl o gefndiroedd gwahanol yn cyd-dynnu'n dda; a bod pobl yn trin ei gilydd â pharch
(Arolwg Cenedlaethol Cymru 2021/22)
▼ Canran

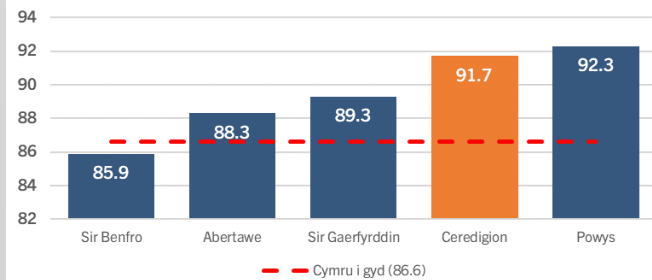
Diweithdra

Cyfradd ddiweithdra Ionawr 2022 i Rhagfyr 2022
(ONS Arolwg Poblogaeth Blynnyddol)
▼ Canran

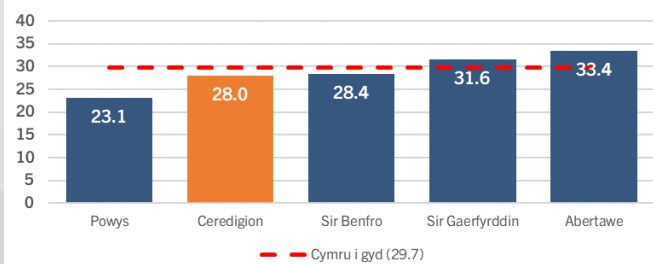
Sgiliau a Chymwysterau

Canran yr oedolion o oedran gweithio sydd wedi cymhwyso i Lefel 2 neu uwch (Y flwyddyn yn diweddu Rhagfyr 2022)
▼ Canran

Gwneud Penderfyniadau

Canran y bobl sy'n teimlo y gallant ddylanwadu ar benderfyniadau sy'n effeithio ar eu hardaloedd lleol
(Arolwg Cenedlaethol Cymru 2021/22)
▼ Canran

Dweud eich dweud

Rydym yn croesawu eich barn ar yr adroddiad hwn a pherfformiad y Cyngor. Cysylltwch unrhyw bryd.

Cysylltwch â Ni

✉ **Post:**

Cyngor Sir Ceredigion
Canolfan Rheidol
Rhodfa Padarn
Llanbadarn Fawr
Aberystwyth
Ceredigion
SY23 3UE

📞 **Ffôn :**

01545 570881

Mae Fersiwn **Testun Plaen** neu Fersiwn **Hawdd ei Ddarllen** o'r ddogfen yma ar gael o Gyngor Sir Ceredigion

www.ceredigion.gov.uk

Maer' dudalen yn wag yn fwriadol

Cyngor Sir CEREDIGION County Council

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu
Dyddiad y Cyfarfod:	27ain Medi 2023
Teitl:	Cofrestr Risgiau Corfforaethol
Pwrpas yr Adroddiad:	I ddiweddarau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Asesu o'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol
Portffolio'r Cabinet ac Aelodau'r Cabinet	Y Cyngorydd Bryan Davies, Arweinydd y Cyngor ac Aelod y Cabinet ar gyfer Polisi, Perfformiad, Partneriaethau a Gwasanaethau Democraataidd

Rhoddir adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghylch Cofrestr Risgiau Corfforaethol y Cyngor i roi gwybodaeth a sicrwydd parhaus bod y risgiau a nodwyd gan uwch reolwyr yn cael eu rheoli'n briodol. Mae hyn yn atgyfnerthu rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio o ran rhoi sicrwydd annibynnol i'r Cyngor bod y Gofrestr Risgiau Corfforaethol yn cael ei rheoli'n briodol.

Cynhaliwyd adolygiad o'r statws risg diweddaraf yng nghyfarfod y Grŵp Arweiniol ar 30.08.23 lle trafodwyd a chytunwyd ar ymgeiswyr ar gyfer dyrchafu / israddio i'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol.

Mae'r gofrestr risg bellach wedi'i diwygio i gynnwys manylion pryd a pha bwyllgor a adolygodd y risg ddiwethaf, fel y gofynnwyd yng nghyfarfod blaenorol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (21/06/2023).

is gyfeiriwyd o gorfforaethol i wasanaeth

R006: Rhaglen Llesiant Gydol Oes. Mae'r sgôr risg wedi gostwng i 12 gan fod y model Llesiant Gydol Oes wedi'i ddatblygu a'i gydgrynhoi ymhellach. Mae gan staff, defnyddwyr y gwasanaeth a'r gymuned well ddealltwriaeth ac yn derbyn y model. Mae'r arolwg diweddar gan Arolygiaeth Gofal Cymru yn cefnogi'r model. Mae'r model wedi'i adolygu a'i ddiwygio ychydig er mwyn gwella effeithlonrwydd ynghylch Sicrwydd Ansawdd a Lles Meddyliol. Mae'r risgiau wedi'u lliniaru ac mae'r canfyddiad risg wedi lleihau. Mae'r Grŵp Arweiniol wedi cytuno i ostwng y risg i lefel gwasanaeth.

RO17: Diogelu. Mae'r sgôr risg wedi gostwng i 12 wrth i'r camau lliniaru gael eu cwblhau ac i grŵp diogelu corfforaethol gael ei ailsefydlu. Mae'r gwasanaeth yn gweithredu'n llawn ymhob cyfarfod rhanbarthol a chyfarfodydd cenedlaethol priodol a byrddau o fewn y maes diogelu. Mae'r gwasanaeth diogelu wedi'i staffio'n llawn yn dilyn penodiad asiantaeth tim Innovative. Canlyniad hyn yw gwasanaeth sy'n ymateb yn well

dan bwysau gan ymdopi gydag angen cynyddol. Mae gweithdrefnau wedi'u sefydlu'n well gan wneud y gwasanaeth yn fwy ymatebol. Ar y cyfan, mae llai o bryderon ynghylch risgiau diogelu gan fod y risgiau'n cael eu rheoli'n briodol. Cytunodd y Grŵp Arweiniol i ostwng y risg i lefel gwasanaeth.

Is gyfeiriwyd o gorfforaethol i wasanaeth

Dim

Mae Atodiad A yn cynnwys y Gofrestr Risgiau Corfforaethol diweddaraf.

Y sgôr risg ar gyfer R006: Rhaglen Llesiant Gydol Oes wedi gostwng i 12.

Y sgôr risg ar gyfer R017: Diogelu wedi gostwng i 12.

Mae'r holl risgiau eraill wedi'u hadolygu ac maent yn cynnwys statws Grŵp yr Awdurdodau Perthnasol diwygiedig a chamau lliniaru a sylwebaeth wedi'i ddiweddarau.

Argymhellion: Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol sydd wedi'i diweddarau

Rheswm dros y penderfyniad: Sicrhau bod y Cyngor yn rheoli Risgiau Corfforaethol yn briodol yn unol â'r Strategaeth a'r Fframwaith Risgiau Corfforaethol

Atodiadau: Atodiad A - Cofrestr Risgiau Corfforaethol

Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Alun Williams (Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd))

Swyddog Adrodd: Alun Williams (Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd))

Dyddiad: 30^{ain} Awst 2023

Cofrestr Risgiau Corfforaethol

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Adolygwyd a diweddarwyd gan y Grŵp Arweiniol ar	30/08/2023
Y tro diwethaf i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ei monitro oedd	21/06/2023
I'w chyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	27/09/2023

Cofrestr Risgiau Corfforaethol

Tudalen 520

Cynnwys a Chrynodeb

Teitl y Risg	Perchennog	Statws y Risg			Statws yr Adolygiad	
		Sgôr	Statws	Tuedd	Gan	Pryd
R005: Cynllun Ariannol Tymor Canolig	Duncan Hall	20	■	➡	Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol	19/07/2023
R006: Rhaglen Llesiant Gydol Oed	Audrey Somerton-Edwards	12	●	⬇️	Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach	17/09/2021
R009: Rheoli Gwybodaeth a Chydnerthedd Seiberddiogelwch	Alan Morris	20	■	➡	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	19/01/2022
R017: Diogelu	Audrey Somerton-Edwards	12	●	⬇️	Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu	22/05/2023
R019: Newid Hinsawdd ac Erydu Arfordirol/Llifogydd	Russell Hughes Pickering / Rhodri Llwyd	25	■	➡	Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus	22/06/2023
R020: Clefyd Coed Ynn	Rhodri Llwyd	20	■	➡	Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus	19/10/2022
R021: Ffosffadau	Russell Hughes-Pickering	20	■	➡	Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus	07/12/2022
R022: Recriwtio a Chadw	Geraint Edwards	15	■	➡	Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol	19/07/2023

Allwedd y Risg

▲	Red	High Risk
●	Amber	Medium Risk
★	Green	Low Risk

Trend Key

⬆️	Risk score has increased
➡️	No change to risk score
⬇️	Risk score has decreased

Risg Gorfforaethol R005 Cynllun Ariannol Tymor Canolig

Tudalen 521

Perchennog: Swyddog Arweiniol Corfforaethol Duncan Hall

Disgrifiad

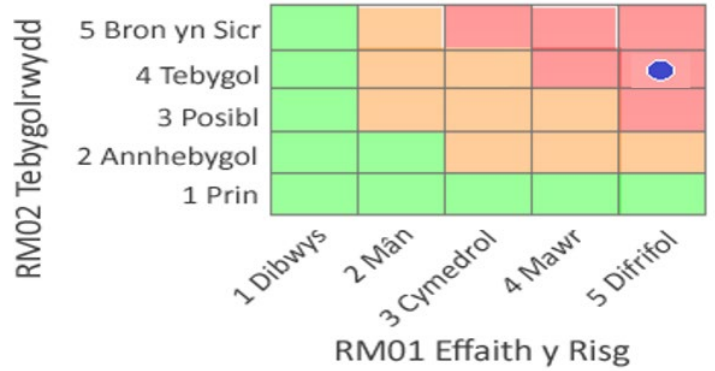
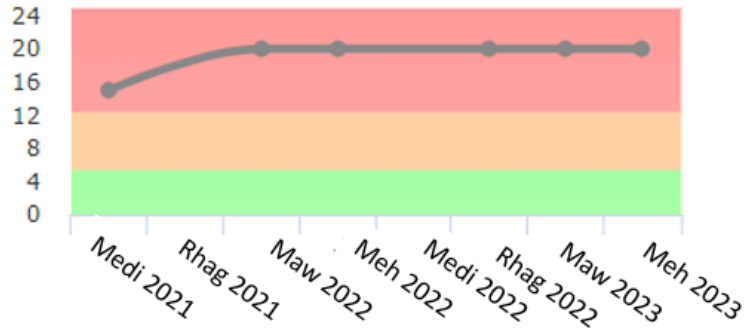
Bydd lleihau cyllid craidd a chyllid allanol yn arwain at ostyngiad yn y gwasanaethau a ddarperir mewn rhai meysydd. Bydd peidio ag addasu, gweithredu'r arbedion a nodwyd ac ystyried modelau gwahanol o ran darparu gwasanaethau yn unol â'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn effeithio ar ddarparu gwasanaethau yn y dyfodol ac ar gyfrifoldebau

Y Canlyniadau Posibl

• Risg o beidio â chwrrd â'r terfynau amser o ran pennu'r gyllideb statudol. • Risg y bydd llai o adnoddau, llai o amser i roi newidiadau i wasanaethau ar waith, neu fetu â blaenoriaethu gwariant yn effeithiol yn unol â blaenoriaethau corfforaethol, yn effeithio ar ddarparu gwasanaethau. • Risg na fydd y cynlluniau arbedion a nodwyd yn cael eu cyflawni yn ôl y

Tystiolaeth o'r

• Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a gadarnhawyd gan y cabinet ar 5.3.23 ac sydd i'w hystyried gan y Cyngor Llawn ar 21.9.23 yn dangos bwlch yn y gyllideb o £15.9m ar gyfer y blynyddoedd ariannol 24/25 i 26/27, gan gynnwys diffyg posibl yn y gyllideb o £6.4m ar gyfer 24/25. • Roedd angen arbedion o £8.8m ar gyfer cyllideb 23/24 ac mae cynnydd dangosol o 3.1% ar gyfer Cymru gyfan ar gyfer 24/25 (a fyddai ond yn rhoi cynnydd o £4m yn y cyllid) • Mae lefel cyllid allanol cyfun Llywodraeth Cymru wedi gostwng dros y blynyddoedd o tua 80% i lawr i ychydig dros 70% o'r gyllideb refeniw, gan roi llawer mwy o faich ar gyllid a godir yn lleol drwy Dreth y Cyngor. • Mae lefelau chwyddiant uchel yn dal i gael eu gweld mewn nifer sylweddol o feysydd, ac yn bennaf oll mae Tâl Gweithwyr sy'n rhan sylweddol o'r Gyllideb yn ogystal â chwyddiant Ynni, Bwyd a Chontractwyr / Darparwr. Cydnabuwyd llawer o'r rhain a darparwyd ar eu cyfer yng Nghyllideb 23/24, fodd bynnag y risg yw bod chwyddiant (ac felly pwysau costau) yn parhau i fod yn uchel am gyfnod hwy. • Mae 'Gwneud Pethau'n Wahanol: Dull Corfforaethol o Weithredu' newydd bellach ar waith ac yn dechrau cyflawni ar gyfer 23/24. Mae'r Strategaeth Gydol Oed a Llesiant newydd hefyd yng nghyfnodau cynnar ei thaith weithredu a chytunwyd ar y flwyddyn gyntaf o gyllid o £4m ar gyfer Tyfu Canolbarth Cymru. Bydd angen i'r rhain oll gyflawni ar draws y tymor canolig, yn ogystal â pharhau i fanteisio ar gyfleoedd o'r math Buddsoddi i Arbed wrth iddynt godi. • Mae hanes cadarn blaenorol yn bodoli o fantoli Cyllidebau a sefyllfa gadarnhaol ar ddiwedd y flwyddyn o ran Alldro gydag opsiynau diamad Archwilio Cymru o fewn yr ychydig flynyddoedd diwethaf. Mae Mantolen y Cyngor (cyn-archwiliad) ar 31/03/2023 yn gryf sy'n cyfrannu at gydnerthedd ariannol cryf. • Mae enghreifftiau o Risgiau Gwasanaeth unigol sy'n dod o fewn y Risg Gorfforaethol gyffredinol hon e.e. Methiant posibl i gynnal rhwydwaith y Priffyrdd i safonau derbyniol os nad oes digon o arian yn cael ei ddyrannu, cyllid annigonol i alluogi rhaglen adnewyddu fflyd cerbydau gynhwysfawr (gan gynnwys y newid i Sero Net) a risg y gallai'r arbedion sy'n ofynnol mewn Cyllidebau Ysgol Dirprwyedig gael effaith fawr ar ddarpariaeth

Camau Lliniaru	Erbyn Pryd	Medi	Rhag	Maw	Meh
R005T01: Parhau â'r trefniadau o ran rheolaeth ariannol	31 Ma 2024 w	★	★	★	★
R005T03: Sicrhau bod arbedion effeithlonrwydd o ran trawsnewid a gwasanaethau yn cael eu datblygu a'u gweithredu	31 Ma 2024 w	●	★	★	★
R005T04: Diweddaru'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig i adlewyrchu lefel ddangosol o 3.1% o gyllid Llywodraeth Cymru ar gyfer 24/25	30 Med 2023 i		●	●	●

Rhodddwy adroddiad ynghylch y sefyllfa alldro refeniw reoladwy ar gyfer 22/23 i'r Cabinet ym mis Gorffennaf 2023 - roedd gorwariant bach iawn o £6k a oedd yn unol â'r rhagolygon. Parhaodd y Balansau Cyffredinol ar £6.7m (3.7% o gyllideb 23/24) a'r Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd yn £48.8m (£53.9m 21/22, £38.3m 20/21).

Rhoddodd Setliad Cyllid Llywodraeth Leol Llywodraeth Cymru gynnydd cyllid o 8.1% (£9.6m) ar gyfer 23/24. Fodd bynnag, gyda thua £22m o bwysau Costau (sy'n cyfateb i gyfradd chwyddiant o dros 13%), mae hynny'n dal i arwain at arbedion o tua £9m ar gyfer 23/24 a chynnydd o 7.3% yn Nhrefn y Cyngor. Mabwysiadwy dull newydd o weithredu o ran Arbedion y Gyllideb a oedd yn cynnwys adolygiad o benawdau cyllideb Corfforaethol (£2.9m), Cyfradd Cyfraniadau Cyflogwyr Gostyngol y Gronfa Bensiwn (£0.8m), terfyn ar y cynnydd a gymhwyswyd i gyllidebau Ysgolion Dirprwyedig (£2.1m) a Rhaglen Arbedion aml-flwyddyn newydd o'r enw 'Gwneud Pethau'n Wahanol: Dull Corfforaethol o Weithredu' wedi'i rhoi ar waith (£3m ar gyfer 23/24 a chynigion cychwynnol pellach ar gyfer y 2 flynedd y tu hwnt i hynny). Mae Llywodraeth Cymru wedi nodi cyllid Setliad Cyllid Llywodraeth Leol 24/25 o 3.1% yn unig ar gyfartaledd (a fyddai'n rhoi £4m ychwanegol). Ni chytunir ar ddyfarniad Cyflog Staff Cyffredinol ar gyfer 23/24 ac mae'r Undebau wedi gwrthod cynnig sy'n fwy na'r Ddarpariaeth Gyllideb gyfredol o tua 0.6m (ar ôl darparu ar gyfer y swm Wrth Gefn a neilltuwyd ar gyfer Cyflogau ac Ynni) Mae'r rhain a ffactorau eraill yn cael eu hadlewyrchu yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig wedi'i ddiweddarau. Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn amlinellu her ariannol tymor canolig sylweddol.

Bydd adroddiad monitro'r cyllideb ar gyfer Ch1 yn cael ei ystyried gan y Cabinet ym mis Medi. Mae'r sefyllfa ddiwedd y flwyddyn a ragwelir ar hyn o bryd yn cael ei rhagweld o orwariant o £2.9m (sef 1.6% o gyllideb Refeniw 23/24 o £180.1m), sydd ar ôl cymryd i ystyriaeth amrywiol gamau lliniaru gwerth cyfanswm o £4.2m). Mae nifer o heriau i'w gweld ar draws y Gwasanaethau gan gynnwys:

- Dyfarniadau Cyflog Cenedlaethol yn parhau i fod yn uchel ac yn rhy ddrud
- Cynnydd sylweddol yng nghostau Cludiant i Ddysgwyr rhwng y Cartref a'r Ysgol
- Cynnydd sylweddol yn nifer y lleoliadau i Blant y Tu Allan i'r Sir (Bydd rhywfaint o hyn yn cael ei liniaru wrth i'r ddarpariaeth newydd yn y Sir ddod yn weithredol)
- Costau sylweddol yn ymwneud â staff asiantaeth yng Nghartrefi Preswyl ein Hawdurdod Lleol a'r gwasanaeth Galluogi
- Cynnydd sylweddol yn nifer y lleoliadau Gofal Cymdeithasol i Bobl Hŷn

Mae set o fesurau wedi eu sefydlu, er mwyn gwarchod rhag unrhyw waethygu pellach yn y sefyllfa ariannol ac i liniaru ymhellach yn erbyn y sefyllfa bresennol. Mae'r Grŵp Arweiniol, gyda mewnbwn a chyngor y swyddog Adran 151, wedi rhoi fframwaith yn ei le ar draws yr holl Wasanaethau (ac eithrio Cyllidebau Ysgolion Dirprwyedig sy'n gyfrifoldeb Cyrff Llywodraethu unigol). Mae'r fframwaith yn cynnwys cyfyngu gwariant lle bo modd am weddill y flwyddyn ariannol gyfredol. Bydd hyn yn berthnasol i wariant refeniw nad yw'n ymwneud â staffio a hefyd gweithgarwch recriwtio allanol, ond mae'n cael ei wneud mewn ffordd reoledig i gydnabod y bydd angen parhau i fodloni rhwymedigaethau statudol, rhwymedigaethau contractiol a rhwymedigaethau presennol craidd ac er enghraifft bod gweithgarwch sy'n sail i incwm neu sy'n cael ei ariannu gan grant(iau) yn gallu parhau. Bwriad y dull hwn o weithredu yw arafu, oedi neu gyfyngu dros dro ar wariant nad yw'n hanfodol / nad yw'n hollbwysig.

Mae gwaith hefyd yn dechrau ar Broses y Gyllideb 24/25, gyda chyd-destun y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig wedi'i diweddarau a sefyllfa Ch1 ar gyfer 23/24 a Gweithdy Cyllideb Aelodau 1af wedi'i drefnu ar gyfer 19/9/23.

Risg Gorfforaethol R006 Rhaglen Llesiant Gydol Oed

Perchennog: Swyddog Arweiniol Corfforaethol Audrey Somerton-Edwards

Disgrifiad

Mae'r Rhaglen Llesiant Gydol Oed wedi'i sefydlu a'i datblygu i drawsnewid y ffordd y bydd y Cyngor yn darparu gwasanaethau Gofal Cymdeithasol. Mae hyn yn cyd-fynd â gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Mae'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant yn rhoi'r fframwaith cyfreithiol ar gyfer gwella llesiant pobl sydd angen gofal a chefnogaeth, a gofalwyr sydd angen cefnogaeth, ac ar gyfer trawsnewid gwasanaethau cymdeithasol yng Nghymru.

Felly bydd y rhaglen yn goruchwyllo datblygiad gwasanaethau a thrawsnewid gofal cymdeithasol. Bydd methu â chyflawni hyn yn creu risg y bydd yr awdurdod yn peidio â bodloni ei ofynion statudol a deddfwriaethol a'r heriau a wynebir gyda'r pwysau cynyddol ar gyllidebau gofal cymdeithasol.

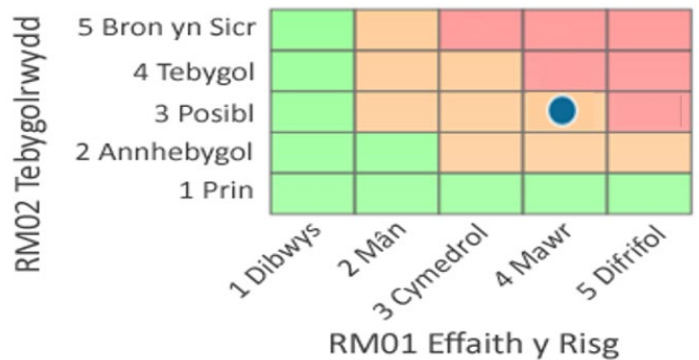
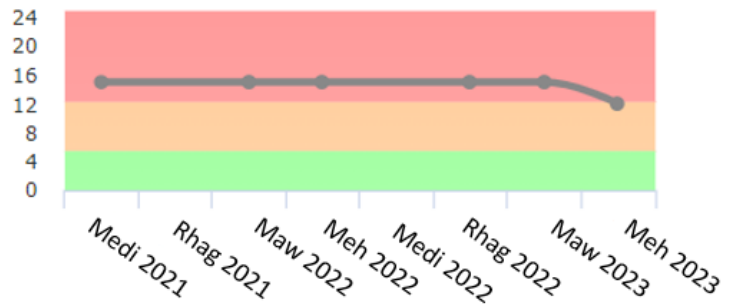
Mae'r Rhaglen Llesiant Gydol Oed yn symud ymlaen i ddatblygu a gweithredu trefniadau gwasanaethau a strwythur staffio i gefnogi'r pwyslais ar wasanaethau atal ac ymyrryd yn

Y Canlyniadau Posibl

- Anallu i ddarparu gwasanaethau diogel ac effeithiol ar draws pob oed
- Colli cyfleoedd i ddatblygu cymunedau cydnherth a gofalgar
- Cynnydd parhaus yn yr hyn sy'n cael ei wario i ddarparu gwasanaethau sydd â chost uchel
- Anallu i fodloni'r galw cynyddol am wasanaethau
- Heb fodloni dyletswyddau

Tystiolaeth o'r

- Pwysau parhaus ar gyllidebau gofal cymdeithasol
- Cynnydd yn nifer yr unigolion sy'n derbyn gwasanaethau statudol ar gyfer gofal a chymorth wedi'i gynllunio
- Angen darparu gwasanaethau atal ac ymyrryd yn fuan yn unol â deddfwriaeth
- Cyfnod hir o 'Broses rheoli newid' yn effeithio ar y gweithlu
- Anawsterau wrth gadw a recriwtio staff

Camau Lliniaru	Erbyn Pryd	Medi	Rhag	Maw	Meh
R006T01: Cyflwyno adroddiadau i'r bwrdd prosiect ynglŷn â'r cynnydd a wneir o ran gweithredu'r model newydd ar gyfer gwasanaethau.	30 Medi 2023	★	★	★	★
R006T03: Sicrhau bod rhaglenni Adnoddau Dynol/y Gweithlu yn cael eu rhoi ar waith yn unol â'r gweithdrefnau rheoli newid	30 Meh 2023	★	★	★	★
R006T07: Cyfathrebu a Llesiant Gydol Oed i'w gytuno a'i weithredu	30 Medi 2023	★	★	★	★

Sylwadau (e.e. cynnydd hyd)

Mae'r Rhaglen Llesiant Gydol Oed yn fodel a dderbynnir ar draws y gweithlu gofal cymdeithasol a phartneriaid. Ar ben hynny, mae'r Rhaglen wedi cael ei chymeradwyo fel model darparu hyfyw fel y nodwyd gan Arolygiaeth Gofal Cymru yn yr Arolygiad Gwerthuso Perfformiad diweddar.

Risg Gorfforaethol R009 Rheoli Gwybodaeth a Chydnherthedd Seiberddiogelwch

Perchennog: Swyddog Arweiniol Corfforaethol Alan Morris

Tudalen 524

Disgrifiad

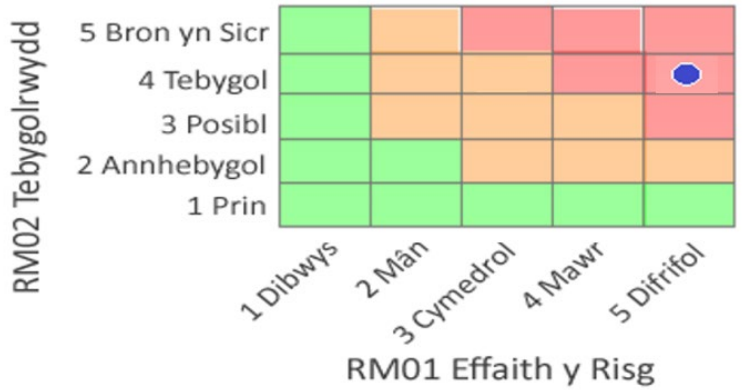
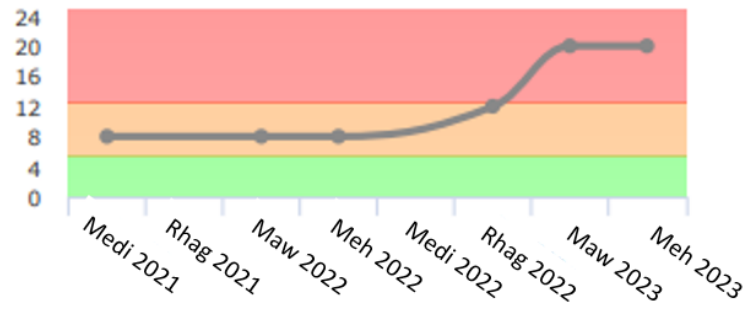
Bydd peidio â sicrhau bod gennym drefniadau gwybodaeth, TGCh, diogelwch a chydymffurfiaeth yn eu lle yn effeithio ar allu'r Awdurdod i addasu i newid, gwella ei wasanaethau, a chyfathrebu mewn modd effeithiol â dinasyddion ac unigolion

Y Canlyniadau Posibl

Bydd peidio â chael systemau seiberddiogelwch cadarn ar waith yn effeithio ar ddarparu pob gwasanaeth, gan olygu na fydd mynediad neu fynediad cyfyngedig at systemau gwybodaeth sy'n allweddol ar gyfer cyflenwi busnes. Gallai prosesau Rheoli Gwybodaeth annigonol ac ymwybyddiaeth annigonol staff mewn perthynas â rheoli data personal arwain at gamddefnyddio/golli data, a gallai hynny olygu peidio â chydymffurfio â'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data, a gall beri gofid i'r sawl y mae ei ddata wedi cael ei gamreoli. Bydd peidio â rheoli'r holl ddata mewn modd sy'n unol â'r gyfraith yn arwain at ddirwy fawr bosibl gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth, ac yn tansellio enw da yr Awdurdod. Bydd darparu gwasanaethau digidol yn cynyddu'r galw am

Tystiolaeth o'r

Ni chafodd dim digwyddiadau mawr o fgythiadau seiber allanol eu hadrodd ac mae mân ymosodiadau wedi cael eu rheoli heb golli gwasanaeth • Mae pob seilwaith TGCh yn parhau i gael ei chywiro i'r lefel ofynnol, a llwyddwyd i sicrhau'r achrediad Rhwydwaith Gwasanaethau Cyhoeddus. • Ni roddwyd gwybod am unrhyw achos mawr o golli data i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth. • Mae cyrsiau ymwybyddiaeth o wybodaeth yn parhau i gael eu cynnal, yn ogystal ag arferion o gydweithio mewn modd rhagweithiol â meysydd gwasanaethau er mwyn sicrhau bod eu data yn cael ei gadw mewn modd diogel a phriodol. • Bu'r staff yn bresennol mewn hyfforddiant seiber i sicrhau ein bod dal

Camau Lliniaru	Erbyn Pryd	Medi	Rhag	Maw	Meh
R009T04: Parhau ag Archwilio Data ar draws pob maes gwasanaeth	31 Maw 2024	★	★	★	★
R009T05: Gweithredu amserlen cadw cofnodion a gymeradwywyd	31 Maw 2024	★	★	★	★
R009T08: Datblygu adolygiad rheolaidd ac Adroddiad Blynyddol yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth	31 Maw 2024				★
R009T09: Ailstrwythuro i ganolbwyntio adnoddau ac arbenigedd yn well	31 Maw 2024				●
R009T10: Mudo data a chynnwys i leoliadau mwy addas	31 Maw 2024				●
R009T11: Gweithredu amgryptiad segur	31 Maw 2024				●

Sylwadau (e.e. cynnydd hyd)

Grŵp cydnherthedd seiber yn parhau i gyfarfod ac yn profi i fod yn ddefnyddiol iawn. Adolygu'r aelodaeth i sicrhau bod y nifer fwyaf posibl yn manteisio arno. Cynnydd rhagorol ar gywiro awtomataidd sy'n golygu bod gwendidau dyfeisiau'n cael eu gwella a chaniatáu i'r cam nesaf o brofion seiber mewnol PSN gael ei gwblhau ym mis Medi. Gwaith yn parhau i wella ymhellach. Caffael wrth gefn O365 wrthi'n cwblhau a bydd yn caniatáu copïau wrth gefn llawn yn fuan. Bydd hyn yn caniatáu i ysgogiadau mudo a chadw gychwyn yn fuan. Gweithio gyda chyflenwyr i gytuno ar gynllun gwaith ar fudo dogfennau i fanteisio ar opsiynau trwyddedu newydd y Cwmwl. tynhau a ffurfioli gweithdrefnau a phrosesau'r Bwrdd Cyngori ar Newid trwy integreiddio â DPIA (Asesiadau o'r Effaith ar Ddiogelu Data) a chynnwys y swyddfa Diogelu Data i wella llywodraethu newidiadau a throsolwg cyflenwyr. Cwblhawyd prosiect parhaus yn treialu CAF (Fframwaith Asesu Seiber) a Gov Assure ar draws 16 Awdurdod Lleol a gwasanaethau Tân ac Achub. Argymhellion a chanfyddiadau wedi'u rhannu gyda Llywodraeth Cymru, y Ganolfan Seiberddiogelwch Genedlaethol a'r Adran Ffyniant Bro, Tai a Chymunedau. Cyllid newydd yn cael ei ddarparu i Geredigion i gefnogi prosiect Galluogi CAF 23/24 ledled Cymru. Mae'r gallu i flaenoriaethu'r gwaith hwn yn parhau i fod yn her.

Risg Gorfforaethol R017 Diogelu Tudalen 525

Perchennog: Swyddog Arweiniol Corfforaethol Dros Dro Audrey Somerton-Edwards

Disgrifiad

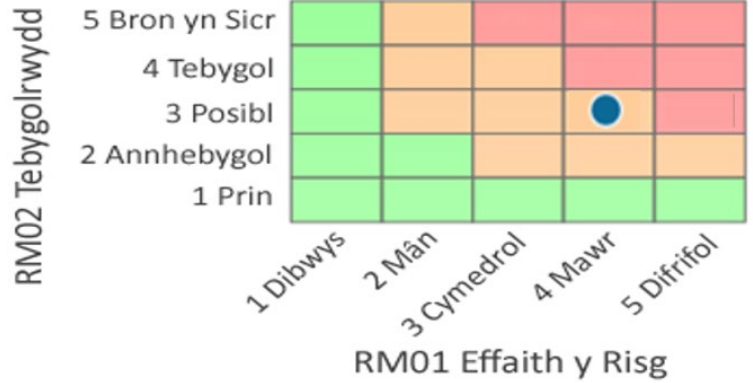
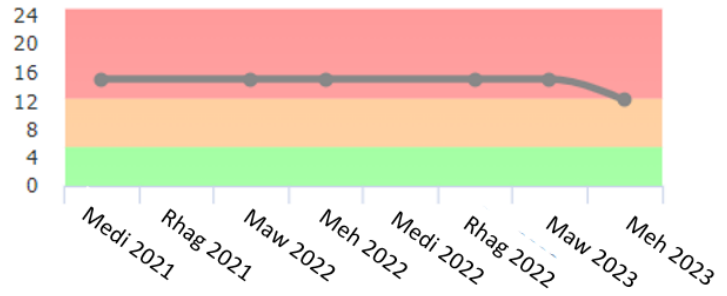
Risg o fethiant i gynnal dyletswyddau statudol y sefydliad mewn perthynas â diogelu plant, pobl ifanc ac oedolion yn ystod y cyfnod pontio i'r Model Darparu Gwasanaethau Integredig.

Y Canlyniadau Posibl

Mae risg y gallai plant, pobl ifanc ac oedolion ddiodeff niwed sylweddol a allai arwain at effaith andwyol ar enw da'r corff corfforaethol ynghyd ag effaith gyfreithiol ac effaith ariannol.

Tystiolaeth o'r Risg

- Cynnydd mewn atgyfeiriadau oherwydd newidiadau deddfwriaethol (Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a Thrais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol) ac effaith Covid-19 ar unigolion a grwpiau sy'n agored i gamdriniaeth ac esgeulustod
- Cynnydd yn y galw a chymhlethdod yn benodol o ran plant a theuluoedd a phobl ifanc
- Cydnabyddir bod hwn yn faes gwaith sydd â risg uchel

Camau Lliniaru	Erbyn Pryd	Medi	Rhag	Maw	Meh
R017T06: Cynnal Tîm Diogelu Gydol Oed wedi'i Integreiddio'n llawn	31 Maw 2024	●	●	●	★
R017T07: Sicrhau bod hyfforddiant diogelu a datblygiad sgiliau yn cael eu cyflwyno i'r holl staff	31 Maw 2024	●	●	●	★
R017T08: Gweithredu Gweithdrefnau Diogelu Cymru a Chanllawiau Ymarfer Rhanbarthol ar draws pob tîm	31 Maw 2024	●	●	●	★
R017T11: Gweithredu strwythur Llesiant Gydol Oed diwygiedig i wella'r Sicrwydd Ansawdd, Diogelu Strategol	30 Medi 2023			★	★

Sylwadau (e.e. cynnydd hyd yma)

Mae ailsefydlu'r Grŵp Diogelu Corfforaethol yn ychwanegu trylwyrdd at y dull sefydliadol o ddiogelu ar draws y gwasanaethau corfforaethol.

Mae gallu Cyngor Sir Ceredigion i reoli gwasanaethau diogelu yn effeithiol wedi'i gryfhau'n sylweddol drwy'r Tîm Prosiect a gomisiynwyd i gefnogi Plant a Phobl Ifanc.

Risg Gorfforaethol R019 Newid Hinsawdd ac Erydu Arfordirol / Llifogydd

Tudalen 526

Perchennog: Swyddog Arweiniol Corfforaethol Russell Hughes-Pickering / Rhodri Llwyd

Disgrifiad

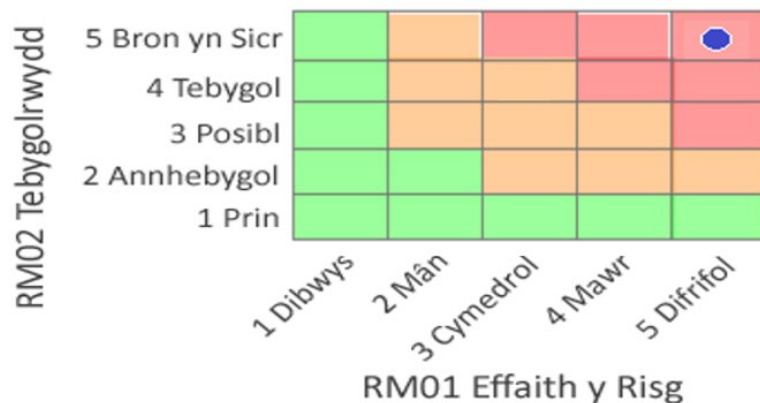
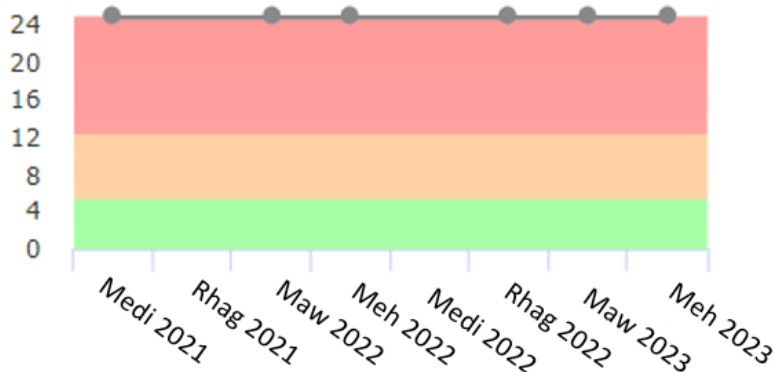
Newid hinsawdd yw un o'r heriau amgylcheddol mwyaf a wynebwn. Er y bydd peidio â chyrraedd targedau lleihau allyriadau carbon ac ynni yn cael effaith ariannol ac amgylcheddol i'r Awdurdod, ceir goblygiadau ehangach ar gyfer y Sir gyfan, e.e. mwy o achosion o lifogydd, sychder a stormydd, a allai gael effaith enfawr ar ein cymunedau ac ar ystâd y Cyngor sy'n cynnwys ein hadeiladau, ysgolion, Gwarchodfeydd Natur, Parciau, rhandiroedd a hefyd daliadau eraill nad ydynt wedi'u rheoli'n weithredol. Cydnabyddir bod rhaid i ni arwain trwy esiampl a gwneud popeth y gallwn ei wneud i leihau newid hinsawdd yn y dyfodol, a rhoi sylw i'r risgiau sy'n gysylltiedig â hyn a'u lliniaru. Rhaid datblygu mentrau polisi a strategaethau sy'n cynnwys cydnerthedd ecosystemau, gwelliannau bioamrywiaeth a chynlluniau lleihau llifogydd a'u gweithredu os ydym am lwyddo

Y Canlyniadau Posibl

Mae newid hinsawdd yn golygu y byddwn efallai'n wynebu digwyddiadau tywydd amlach neu fwy difrifol megis llifogydd, sychder a stormydd. Gyda'r digwyddiadau hyn daw 'risgiau ffisegol' sy'n cael effaith uniongyrchol ar gymunedau ac effaith bosibl ar yr economi. Mae rhannau o forlin Ceredigion yn agored i erydu arfordirol a llifogydd, ac mae rhai cymunedau mewndirol mewn perygl o lifogydd a cholli tir o gyrsiau dŵr. Gallai'r effeithiau fod yn bellgyrhaeddol, gyda rhanddeiliaid yn wynebu canlyniadau sy'n bygwth bywyd neu'n newid bywyd, gydag effaith ar rannau mawr o'r Sir/Cyngor. Yn ogystal, gallai peidio â lleihau effeithiau newid hinsawdd gael canlyniadau o ran enw da, canlyniadau ariannol ac amgylcheddol ar gyfer y Cyngor, gan gynnwys ar ffurf cosbau ariannol am beidio â chyrraedd targedau Llywodraeth Cymru ar gyfer rheoli carbon a bioamrywiaeth. Bydd effeithiau anuniongyrchol yn cynnwys newidiadau i bryfed, plâu a chlefydau a fydd yn cytrefu ac yn effeithio ar ein hamgylchedd. Yn ogystal ag effeithiau uniongyrchol y rhain, bydd yr effeithiau ar amser staff a chostau eraill i ddelio â hyn yn sylweddol. Mae colli brigdwf oherwydd clefyd coed ynn eisoes wedi cael canlyniadau ar gyfer microhinsoddau lleol a bydd yn

Tystiolaeth o'r

Mae newid hinsawdd yn realiti ac yn digwydd ar draws y byd; mae'n cael effaith ar gymunedau lleol yng Ngheredigion. Mae Cynllun Rheoli Traethlin Gorllewin Cymru a Strategaeth Rheoli Risg Llifogydd ac Erydu Arfordirol Ceredigion wedi nodi lleoliadau yn y Sir sydd mewn perygl nawr ac a fydd mewn perygl yn y dyfodol oherwydd erydu arfordirol a llifogydd, a llifogydd o brif afonydd/cyrsiau dŵr/dŵr wyneb. Mae tystiolaeth wyddonol yn dangos er mwyn atal newid hinsawdd rhaid atal allyriadau carbon – nid yw eu lleihau yn ddigonol, mae'n rhaid i ni fynd ymhellach a gweithio tuag at fod yn awdurdod lleol sero-net.

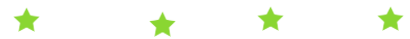

Camau Lliniaru

	Erbyn Pryd	Medi	Rhag	Maw	Meh
R019T01: Datblygu Strategaeth Newid Hinsawdd Corfforaethol	31 Maw 2024	●	●	■	■
R019T03: Cynyddu faint o ynni a gynhyrchir trwy ffynonellau adnewyddadwy.	31 Maw 2024	★	●	★	★
R019T04: Nodi a rheoli'r ystâd gorfforaethol	31 Maw 2024	★	●	■	■
R019T05: Datblygu Cynlluniau Lleihau Llifogydd	31 Maw 2024	●	●	●	●

R019T06: Monitro'r arfordir gyda Chanolfan Monitro Arfordirol Cymru, datblygu Amddiffyniad yr Arfordir

Tudalen 527

R019T08: Gwneud cais am arian i weithredu prosiectau sy'n lliniaru effaith newid hinsawdd

31 Maw 2024

Sylwadau (e.e. cynnydd hyd)

Mae gwaith Ynni Rhanbarthol a'r Cynlluniau Ynni Ardal Leol yn mynd rhagddo a disgwylir iddynt gael eu cwblhau erbyn diwedd mis Mawrth 2024. Mae Cynllun Gweithredu Strategaeth Ynni Rhanbarthol wedi'i gymeradwyo gan Fwrdd Tyfu Canolbarth Cymru, ond mae angen cymeradwyaeth y Cabinet o hyd, bydd hwn yn cael ei drefnu yn y misoedd nesaf. Mae Swyddog Lleihau Carbon newydd wedi'i benodi a disgwylir iddo ddechrau ym mis Medi a bydd yn helpu i gyflawni cynlluniau lleihau allyriadau, a fydd yn cyfrannu at uchelgais Sero-Net y Cyngor ar gyfer 2030. Cafwyd awdurdodiad i fwrw ymlaen ag Re:fit, sef Fframwaith Ôl-osod Effeithlonrwydd Ynni, a fydd yn rhoi modd i Gyngor Sir Ceredigion ddarparu cynlluniau effeithlonrwydd ynni ac adnewyddadwy ar raddfa fwy a bydd yn cael ei ddefnyddio i ddarparu cynlluniau adnewyddadwy, uwchraddio goleuadau LED, ailosod boeleri, gwelliannau i adeiladau thermol (inswleiddio/gwydr) ac ati. Mae nifer o gyfleoedd adnewyddadwy hefyd wedi nodi (e.e. canopiâu solar yng Nghanolfan Rheidol), yn ogystal â rhai gosodiadau solar mwy o faint, y gellir eu cyflawni gan y fframwaith Re:fit, sydd i gyd yn cael ei gefnogi gan warantau arbedion. Mae rhan fwyaf y problemau biomas a brofwyd yn y flwyddyn ariannol flaenorol wedi'u datrys. Gosodwyd PV yn Ysgol Gynradd Aberteifi fel rhan o waith adnewyddu parhaus, hefyd PV i'w osod yn Ysgol newydd Dyffryn Aeron, sy'n cael ei hadeiladu ar hyn o bryd. Mae'r Ôl Troed Carbon gweithredol blynyddol yn cael ei gyfrifo a bydd ar gael erbyn diwedd mis Awst, a bydd y ffigurau hefyd yn cael eu defnyddio yn ffigurau adrodd allyriadau Llywodraeth Cymru, sydd i'w cyflwyno erbyn diwedd mis Medi. Daeth y Cynllun Rheoli Carbon i ben ar 31/03/23, ac mae gwaith wedi dechrau, i edrych ar roi Cynllun newydd ar waith, sy'n cyd-fynd â'r Cynllun Gweithredu Sero-Net a'r uchelgais sero-net ar gyfer 2030. Bwriedir ailedrych ar yr adolygiad asedau tir a gynhaliwyd yn 2019/20, a edrychodd ar safleoedd posibl ar gyfer ynni adnewyddadwy (solar/gwynt), neu atafaelu carbon (plannu coed). Mae cam 2 o gyflwyno pwyntiau gwefru cerbydau trydan ledled Ceredigion wedi'i gwblhau, gyda'r holl fannau gwefru bellach yn weithredol. Mae darpariaeth cerbydau trydan wedi cynyddu'n sylweddol dros y 18 mis diwethaf, gyda 76 o leoedd cerbydau trydan bellach ar gael mewn 18 lleoliad yn y Sir. £295,0000 o gyllid wedi'i sicrhau gan Lywodraeth Cymru ar gyfer Cam 3, a fydd yn cael ei ddarparu ym Mlwyddyn Ariannol 2023/24. Cynllun Lliniaru Llifogydd Camlas y Borth - Achos Cyfiawnhad Busnes - terfynwyd y contract gyda'r ymgynghorydd penodedig oherwydd iddynt fethu â darparu'r lefel ddisgwyliedig o wasanaeth, a bydd gwahoddiad tendr ar gyfer y cynllun i benodi ymgynghorydd newydd yn cael ei gyhoeddi ym mis Gorffennaf 2023, gyda phenodi ymgynghorydd newydd erbyn mis Medi 2023. FAS Pentref Llandre - mae Achos Cyfiawnhad Busnes drafft wedi ei gynhyrchu. Ers datblygu'r model, mae diwygiadau wedi'u gwneud i'r strwythurau arafu a fydd yn helpu i liniaru risg llifogydd. Dim ond un opsiwn economaidd ymarferol a gynhyrchedd y rhestr fer, sy'n dechnegol ymarferol ac y gellir ei weithredu'n gymharol hawdd. Achos Busnes Amlinellol Capel Bangor - mae Achos Busnes Amlinellol drafft wedi'i gynhyrchu, a bydd canfyddiadau'r model gwaelodlin newydd wedi'u diweddarau yn cael eu trafod gyda Chyfoeth Naturiol Cymru a all arwain at adolygu mapiau llifogydd presennol Cyfoeth Naturiol Cymru i alluogi gwneud penderfyniadau ar gam 2 yr astudiaeth hon. Achos Busnes Amlinellol Tal-y-bont - mae'r ymgynghorydd yn y broses o gwblhau adolygiad o'r model hydrolog gwaelodlin gan gynnwys yr economeg derfynol cyn cwblhau'r Achos Busnes Amlinellol yn llawn er mwyn sicrhau bod yr opsiwn a ffeirir fwyaf manteisiol yn economaidd yn cael ei gynnwys, ac yn dilyn hynny bydd trafodaeth gyda Chyfoeth Naturiol Cymru a digwyddiad Ymgysylltu â'r Gymuned/Rhanddeiliaid. Mae Canolfan Monitro Arfordirol Cymru yn parhau i arolygu'r arfordir amddiffynedig ar ran Cyngor Sir Ceredigion, ac mae eu defnydd o dechnoleg yn cynyddu maint a chywirdeb y data y gellir ei gasglu. Cafodd yr Awdurdod adroddiad drafft ar berfformiad yr arfordir a'r adolygiad rheoli parhaus ar gyfer Cynllun Amddiffyn Arfordir y Borth a oedd yn nodi mai ychydig o newid a fu yn y proffil ar y pwynt tyngedfennol yn ystod y cyfnod rhwng 2020 a 2022, a bod aliniad cyffredinol y bae rhwng grwyn y graig i'r de a'r morglawdd i'r gogledd wedi cyrraedd rhywfaint o sefydlogrwydd.

Risg Gorfforaethol R020 Clefyd Coed Ynn

Tudalen 528

Perchennog: Swyddog Arweiniol Corfforaethol Rhodri Llwyd

Disgrifiad

Clefyd coed ynn yw'r clefyd coed mwyaf arwyddocaol i effeithio ar y DU ers clefyd llwyfen yr Isalmaen, a bydd yn arwain at ddirywiad a marwolaeth oddeutu 90% i 95% o goed ynn yn y DU, ac mae coed ynn yn gyffredin ar draws Ceredigion. Mae hyn yn cynnwys ar gyrion coetiroedd ar ffurf gwrychoedd a choed sbesimen ar hyd ffyrdd, hawliau tramwy cyhoeddus eraill ac mewn mannau agored cyhoeddus. Mae'r haint clefyd coed ynn yn achosi i'r coed freuo, colli canghennau ac yn y pen draw gallent gwmpo. Mae'r newidiadau strwythurol i'r pren mewn coed ynn sy'n marw yn cynyddu'n sylweddol y risg o'r coed yn cwmpo.

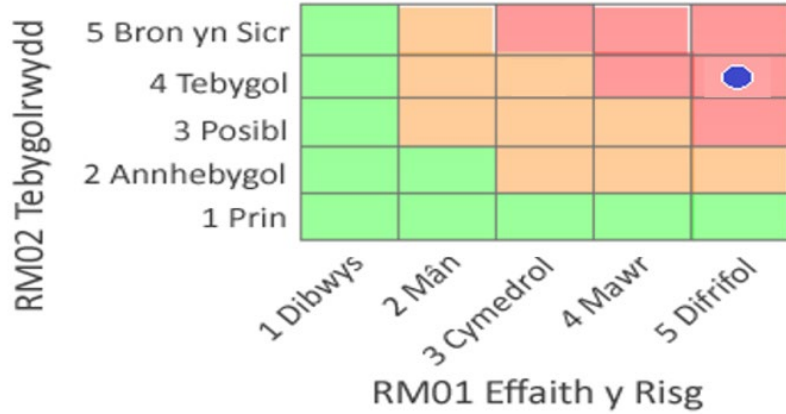
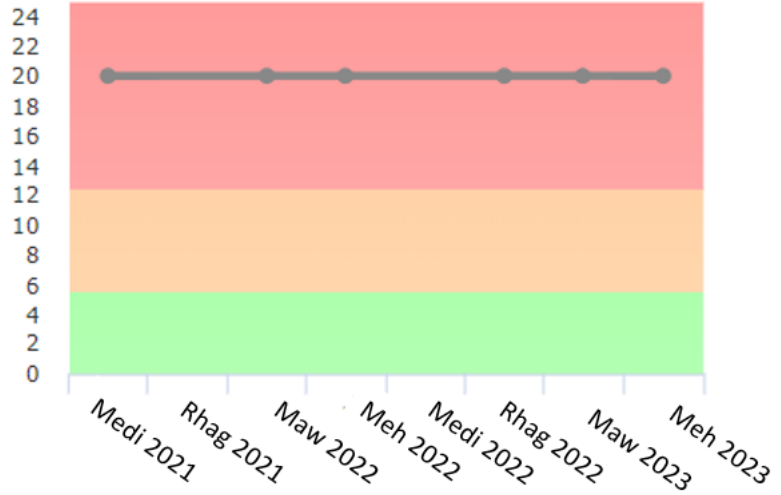
Mae clefyd coed ynn eisoes yn cael effaith ar y brigdwf ar draws y sir. Amcangyfrifir bod 42,000 o goed ynn aeddfed ar hyd y ffyrdd sirol yn unig, a 10,000 pellach ar Ystâd Gorfforaethol y Cyngor. Gan gymryd bod dwysedd tebyg o goed ynn ar draws yr holl dir cyhoeddus a phreifat arall, gan gynnwys coetiroedd a gwrychoedd, mae effaith a gaiff colli coed oherwydd clefyd coed ynn dros y 5 mlynedd diwethaf a dros y 5 mlynedd nesaf ar ôl troed carbon Ceredigion, y microhinsawdd ac effeithiau lleol ar

Y Canlyniadau Posibl

Ceir posibilrwydd parhaus ar gyfer marwolaeth neu anafiadau o ganlyniad i ddiwyddiadau cysylltiedig â chlefyd coed ynn, gan gynnwys risgiau i swyddogaethau statudol neu ddarparu gwasanaethau, gyda phroblemau iechyd a diogelwch cynyddol oherwydd dirywiad coed ynn ar ffyrdd, parciau gwledig, ystadau tai, ysgolion, llwybrau beicio, llwybrau ceffylau a llwybrau troed. Cynnydd yn y gwariant o gostau uniongyrchol ac anuniongyrchol o ganlyniad i Glefyd Coed Ynn. Bydd allyriadau carbon o goed sy'n cwmpo/angen eu symud yn cael effaith ar darged carbon sero-net 2030 y Cyngor, a bydd angen paratoi rhaglen blannu sylweddol dros y degawd nesaf i wneud iawn am y coed ynn a gollwyd. Bydd yr ecosystemau a ddarperir gan goed ynn yn cael eu colli, e.e. ansawdd aer, lleihau llifogydd, cysgodi trefol, cynnydd mewn lefelau sŵn a cholli sgriniau gweledol gyfagos â'r priffyrdd, storio carbon, atafaelu carbon a chynefin ar gyfer bioamrywiaeth, a risgiau i

Tystiolaeth o'r

Mae clefyd coed ynn eisoes yn gyffredin ac yn weladwy ar draws y Sir. Mae canllaw cenedlaethol ar gyfer asesu coed sydd â'r clefyd, gan ddefnyddio system yn seiliedig ar y ganran o frigdwf byw, wedi cael ei sefydlu ac yn cael ei ddefnyddio i benderfynu pryd y mae angen gweithredu i roi sylw i'r risgiau sy'n codi yn sgil dirwyniad coed. Argymhellir y dylid gweithredu pan fydd oddeutu 50% o'r goron yn weddill. Oherwydd graddfa cwblhau arolwg ar draws yr holl goed sydd ym mherchnogaeth y Cyngor, mae dull blaenoriaethol o weithredu wedi cael ei ddatblygu i sicrhau bod yr ardaloedd risg uchel yn cael eu harolygu gyntaf. I gyflawni hyn mae dadansoddiad risg ansoddol wedi cael ei gwblhau sy'n ystyried y tebygolrwydd o gael anaf a difrifoldeb ar gyfer pob gwasanaeth yn yr awdurdod y nodwyd y bydd yn debygol o gael ei effeithio gan glefyd coed ynn. Rhoddwyd ystyriaeth i newidynnau megis y nifer amcangyfrifedig o goed ynn, y nifer amcangyfrifedig o ddefnyddwyr sy'n defnyddio'r gwasanaeth ac o ran cyflymder a gwelededd ar y priffyrdd. Mae Cynllun Gweithredu Clefyd Coed Ynn yn amcangyfrif y gallai'r cyfanswm cost i'r Cyngor ar gyfer rheoli'r risg o glefyd

Camau Lliniaru	Erbyn Pryd	Medi	Rhag	Maw	Meh
R020T04: Ymgymryd â chynllun gwaith â blaenoriaeth i docio/symud coed fel y bo angen	31 Maw 2024	★	●	★	★
R020T05: Ceisio cyllid gan Lywodraeth Cymru a chyfleoedd cyllid eraill i fynd i'r afael â'r risg a achosir gan	31 Maw 2024	●	■	■	■

Mae'r cynllun gwaith (Ysgolion) ar gyfer 2022 wedi'i gwblhau, ac mae cynllun gwaith (ysgolion) newydd ar gyfer coed 2023 sydd wedi dirywio yn y flwyddyn ddiwethaf ar fin digwydd a bydd yn digwydd dros wyliau'r haf a gwyliau hanner tymor yr Hydref. Mae'r cynllun coed ar ymyl y ffyrdd yn mynd rhagddo ac mae bellach yn seiliedig ar arolwg wedi'i ddiweddarau o'r holl ffyrdd a gynhaliwyd yn ystod haf 2022 a gyflawnwyd yn Ch1 2023. Arolygu ar gyfer y rhain a chynlluniau gwaith pellach ar gyfer coed ar ymyl y ffyrdd a choed ar dir y mae'r Cyngor yn berchen arno i gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i): Rhandiroedd, Mynwentydd, Parciau, Ysgolion, a mannau agored cyhoeddus eraill wedi cychwyn, a bydd unrhyw gynlluniau gwaith torri sydd eu hangen yn dilyn yn yr Hydref. Nid oes cyllid ar gael ar hyn o bryd i gynorthwyo gydag arolygu a/neu dorri coed, a bydd y sefyllfa hon yn cael ei monitro'n barhaus ar gyfer newid. Mae'n bosibl y bydd cyllid ar gael i gynorthwyo gyda'r elfen lliniaru ailblannu o'r prosiect clefyd coed ynn. Ceisir eglurhad gan Gyfoeth Naturiol Cymru/Llywodraeth Cymru ynghylch a yw cynlluniau grant posibl yn agored i awdurdodau lleol.

Risg Gorfforaethol R021 Ffosfadau

Tudalen 530

Perchennog: Swyddog Arweiniol Corfforaethol Russell Hughes-Pickering

Disgrifiad

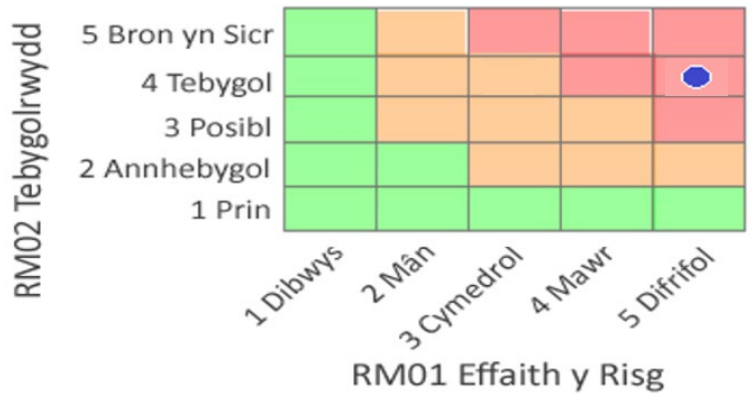
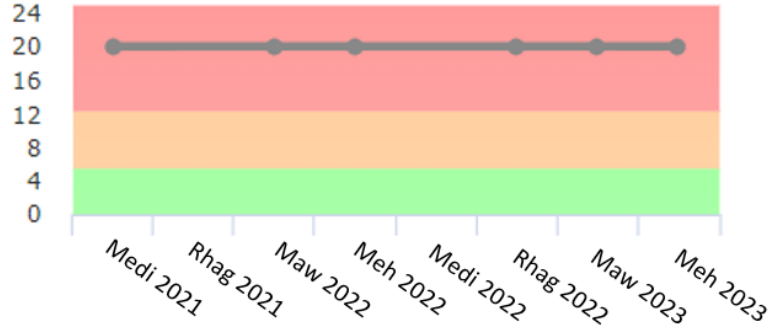
Ym mis Ionawr 2021 cyhoeddodd Cyfoeth Naturiol Cymru dystiolaeth o lefelau ffosfadau ar gyfer Ardaloedd Cadwraeth Arbennig afonol yng Nghymru (gan gynnwys Afon Teifi) ynghyd â chyfarwyddyd safbwynt cynllunio dros dro (wedi'i ddiweddarau Mai 2021).
Y Cyngor yw'r awdurdod cymwys fel y'i diffinnir yn y Rheoliadau Cynefinoedd ac mae'n ofynnol iddo roi sylw i'r cyngor wrth wneud penderfyniadau cynllunio ar gyfer datblygiadau ac o ran y Cynllun Datblygu Lleol (CDLI). Mae effaith ffosfadau ar 50% o'r Ganolfan Gwasanaeth Trefol a 14% o'r Ganolfan Gwasanaeth Lleol a ddynodwyd yn y CDLI. Cyfanswm y tir a effeithir yng Ngheredigion yw 806 km² / 44.6% o'r sir. Gallai 14 o safleoedd tai a neilltuwyd ddarparu 572 o gartrefi ac o'r rhain disgwylir i 114 ohonynt fod yn rhai fforddiadwy. Mae problemau arwyddocaol o ran datblygu yn yr ardal hon. Disgwylir i'r ardal a effeithir gynyddu pan fydd gwybodaeth a chyfarwyddyd pellach yn cael eu rhyddhau mewn perthynas ag Ardaloedd Cadwraeth Arbennig Morol.

Y Canlyniadau Posibl

Mae'n debygol iawn y bydd datblygu ar draws y Sir yn cael ei gyfyngu'n fawr hyd nes y gall mesurau gael eu rhoi ar waith i liniaru effeithiau maethynnau ar amgylcheddau afonol a morol. Gallai hyn gyfyngu ar allu'r Cyngor i ddarparu prif elfennau ei Strategaeth Gorfforaethol, y Strategaeth Economaidd, y Cynllun Datblygu Lleol, Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif a chyfleusterau iechyd a gofal cymdeithasol allweddol. Disgwylir i'r sefyllfa waethygu pan fydd data yn ymwneud ag asesiadau Ardaloedd Cadwraeth Arbennig Morol yn cael eu rhyddhau yn 2022 a fydd â goblygiadau mawr ar gyfer gweddill y Sir.

Tystiolaeth o'r Risg

Mae monitro maethynnau gan Gyfoeth Naturiol Cymru wedi sefydlu nad yw 8 o'r 16 gorsaf fonitro ar Afon Teifi yn cwrrd â'u targedau a osodwyd gan y Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur. Felly, nid ydynt yn bodloni gofynion eu statws ffafriol cadwriaethol, ac o bosib yn difrodi'r ecosystemau bregus a oedd yn sail i'w dynodiad fel Ardal Cadwraeth Arbennig. Mae targedau o'r fath hefyd yn cael eu monitro ar gyfer maethynnau eraill yn Ardal Cadwraeth Arbennig Teifi a'r Ardaloedd Cadwraeth Arbennig morol ar hyd ein harfordir.

Camau Lliniaru	Erbyn Pryd	Me di	Rhag	Maw	Meh
R021T01: Sicrhau bod pob cais, cynllun a phrosiect yn cael ei sgrinio yn unol â chyfarwyddyd Cyfoeth Naturiol Cymru	31 Maw 2024	★	★	★	★
R021T02: Codi ymwybyddiaeth yn lleol ac yn genedlaethol a nodi ffyrdd i fireinio'r cyfarwyddyd	31 Maw 2024	★	★	★	★
R021T03: Gweithio ar lefel is-genedlaethol a chenedlaethol trwy'r gweithgorau i gael atebion	31 Maw 2024	★	★	★	★
R021T04: Ceisio atebion lleol, dysgu o arferion gorau mewn mannau eraill, defnyddio asedau sydd ym mherchnogaeth y Cyngor	30 Medi 2023	★	★	●	★
R021T07: Parhau i lobio am ddull 'Tim Cymru' o weithredu gan gynnwys rhestr liniaru genedlaethol a data	31 Maw 2024	●	★	★	
R021T08: Ystyried atebion lleol megis Cyfleusterau Trin Preifat a gweithio gyda Dŵr Cymru	31 Maw 2024	●	★	★	

Cynnydd hyd at ddiwedd Awst 2023: Cyflwynwyd cynnig llwyddiannus ar gyfer cyllid o Gronfa Ffyniant Gyffredin y DU i benodi Swyddog Rheoli Maethynnau ac i osod monitorau ansawdd Dŵr ar hyd Afon Teifi. Mae'r astudiaeth ddichonoldeb gwlyptir wedi'i chwblhau ochr yn ochr â'r cyfrifiannell rhanbarthol a'r canllawiau lliniaru; mae 2 astudiaeth dichonoldeb gwlyptir ar y safle hyd at y cam cynllunio i gychwyn yn fuan. Mae estyniad wedi'i gytuno i alluogi'r prosiect Lleihau a Lliniaru Ffosffadau , ac mae ffermydd wedi'u recriwtio er mwyn gallu cwblhau gwaith lliniaru fel y cytunwyd yn y rhaglen. Mae rhestrau gwirio datblygwyr a chymorth o ran Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd yn cael eu paratoi ar hyn o bryd ac mae templed drafft Cynllun y Bwrdd Rheoli Maethynnau yn cael ei lunio. Mae gwaith Tîm Cymru yn mynd rhagddo gyda'r rhanbarth yn chwaraewr allweddol o ran dylanwadu ar gynllun gweithredu'r Prif Weinidog a'i roi ar waith.

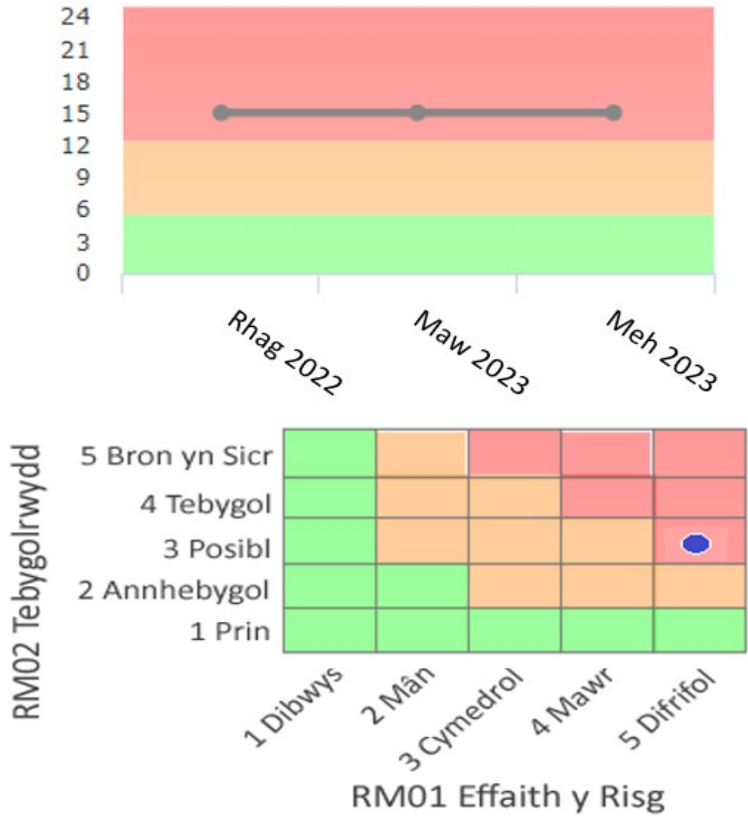
Risg Gorfforaethol R022 Recriwtio a Chadw

Perchennog: Swyddog Arweiniol Corfforaethol Geraint Edwards

Disgrifiad
Bydd methu â recriwtio staff i rolau allweddol yn cael effaith ar y gallu i gynnal gwasanaethau diogel ac effeithiol a'r gofyniad i fodloni cyfrifoldebau statudol a deddfwriaethol.

Y Canlyniadau Posibl
Gall effaith methu â recriwtio mewn modd amserol arwain at anallu i fodloni dyletswyddau statudol neu ofynion deddfwriaethol; anallu i ddarparu gwasanaethau diogel ac effeithiol; neu ei gwneud yn heriol i wasanaethau ymateb i alwadau sy'n newid. Byddai hyn yn arwain at ymyrraeth gan reoleiddwyr a/neu gael eu rhoi mewn mesurau arbennig, gan greu pwysau ychwanegol sylweddol ar y gyllideb a niweidio enw da'r Cyngor, a fyddai'n effeithio ymhellach ar frand ein cyflogwr a'n gallu i recriwtio. Yn ogystal, gallai methu â recriwtio arwain at effaith negyddol ar weddill y gweithlu o ganlyniad i orfod rhannu'r llwyth gwaith ychwanegol.

Tystiolaeth o'r Risg
Marchnad lafur heriol a welir yn y nifer uchel hanesyddol o swyddi gwag ledled y DU, y gyfradd isaf o ddiweithdra ers 1974 a'r cynnydd yn nifer y bobl economaidd anweithgar. Methiant i recriwtio mewn nifer o rolau proffesiynol er gwaethaf sawl ymgyrch. Mwy o ddefnydd o staff asiantaeth i gyflawni rolau allweddol â chymwysterau proffesiynol, yn enwedig mewn gofal cymdeithasol ac uwch reolwyr.

Camau Lliniaru	Erbyn Pryd	Medi	Rhag	Maw	Meh
R022T02: Ymgymryd â meincnod cyflogau holl awdurdodau lleol Cymru	31 Gorff 2023		●	●	●
R022T03: Adolygu'r ffurflen gais a'r broses	30 Meh 2023		●	★	★
R022T04: Ystyried cynllun prentisiaeth aml-lefel	30 Meh 2023		★	★	★
R022T05: Parhau i lobio dros raddfa gyflog Cymru gyfan ar gyfer gweithwyr cymdeithasol	30 Medi 2023		■	★	★

Sylwadau (e.e. Cynnydd Hyd Yma)
Mae drafft terfynol Cynllun Gweithlu 2023-2028 wedi'i gwblhau, bydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu a'r Cabinet yn Ch2. Mae gweithredu'r Cynllun yn allweddol i fynd i'r afael â heriau recriwtio a chadw gyda ffocws ar frandio cyflogwyr, y broses ymgeisio, llais y gweithiwr, uwchsgilio digidol, cynllunio ar gyfer olyniaeth, cynllun graddedigion a rhaglenni prentisiaeth.

Adroddiad i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Adroddiad o'r:	Alun Williams, Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd. Aelod Cabinet dros Bolisi a Pherfformiad : Bryan Davies
Dyddiad:	27ain Medi 2023
Pwnc yr adroddiad:	Y Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg Drafft
Pwrpas yr adroddiad:	Cyflwyno Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg Drafft a hysbysu Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio o'r broses a'r camau nesaf.

Cefndir

Mae'r Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg y Cyngor yn cael ei hadolygu bob tair blynedd i sicrhau eu bod yn parhau i fod yn gyfredol ac yn cyflawni eu dibenion. Cynhaliwyd yr adolygiad diweddaraf rhwng Rhagfyr 2022 a Ionawr 2023.

Mae canfyddiadau'r adolygiad eisoes wedi'u hustyried gan Grŵp Arweiniol gan arwain at nifer o ddiweddariadau i'r Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg Drafft.

Mae'r Polisi a Strategaeth Rheoli Risg Drafft wedi'i gynnwys fel Atodiad Mae'r Fframwaith Rheoli Risg Drafft wedi'i gynnwys fel Atodiad.

Y Sefyllfa Bresennol

Mae'r Y Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg wedi'i ddiweddaru er mwyn adlewyrchu canfyddiadau'r adolygiad a'r tueddiadau cyfredol mewn arfer gorau. Mae'r diweddariadau pennaf wedi'u rhestru isod ac wedi'u uwchleuo'n felyn yn yr atodiadau i gael mynediad hawdd.

- **Cryfhau monitro risgiau gwasanaeth** – bydd risgiau gwasanaeth sy'n sgorio 15 neu'n uwch yn cael eu hasesu'n chwarterol gan Grŵp Arweiniol er mwyn uwchgyfeirio i'r Gofrestr Risg Gorfforaethol ac i'r gwrthwyneb.
- **Bydd risgiau gwasanaeth yn cael ei ychwanegu i System Rheoli Perfformiad Teifi** er mwyn iddynt gael eu diweddaru a'u rheoli drwy'r system.
- Eglurwyd mai'r **trothwy i'r Grŵp Arweiniol i ystyried dwyshau / llacio'r risgiau yw 15.**
- Eglurwyd mai'r **Grŵp Arweiniol sy'n gyfrifol dros benderfynu os y dylai risg gael ei ddwyschau neu'i lacio.**
- **Egluro rôl yr Archwiliad Polisi a Fframwaith Mewnol**, sef asesu a gwerthuso effeithiolrwydd y gweithredoedd sydd mewn lle i liniaru risg a darparu amcanion sicrwydd bod risgiau'n cael eu delio'n bwrpasol. Yn ychwanegol, bydd yr Archwiliad

Tudalen 534

Mewnol yn darparu amcanion sicrwydd i'r Grŵp Arweiniol, Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor ar gadernid ac effeithiolrwydd y gweithdrefnau rheolaeth risg sy'n cynnwys adolygiadau cyfnodol o'r Gofrestr Risg Corfforaethol, Cofrestr Gwasanaeth Risg a gweithdrefnau Rheoli Risg Corfforaethol.

- Egluro y **dylai sgoriau “targed risg” gael eu darparu** i gyd-fynd a'r camau lliniaru ar gyfer risg h.y. pa sgôr y dylai'r risg gael ei leihau iddo wedi cyflawni'r camau lliniaru a nodwyd.

Ymgynghoriad

Ar ôl cymeradwyo'r ddogfen Rheoli Risg drafft, penderfynodd Grŵp Arweiniol y byddai ymarfer ymgynghori cyfyngedig i rhanddeiliaid allweddol yn cael ei gynnal i gynnwys aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac Yswiriant Zurich. Yn dilyn yr ymgynghoriad, byddai'r dogfennau terfynol yn cael eu cymryd drwy'r broses ddemocrataidd i'w chymeradwyo'n derfynol.

Anfonwyd llythyr ymgynghori at holl aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar y 30ain o Fehefin, yn gwahodd sylwadau ysgrifenedig erbyn 25 Awst. Cafwyd ymateb manwl a defnyddiol gan Ddirprwy Gadeirydd Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac mae'n cael ei ystyried ar hyn o bryd. Derbyniwyd ymateb Zurich hefyd ac nid ydynt yn cynnig unrhyw newidiadau i'r drafft.

Ar hyn o bryd mae N.B. Zurich yn gwneud gwaith gyda'r awdurdod i gynorthwyo gwasanaethau i nodi risgiau Gwasanaeth.

Y Camau Nesaf

Yn dilyn ystyried yr ymateb/ymatebion, bydd y dogfennau rheoli risg yn cael eu diwygio i gynnwys newidiadau gofynnol. Bydd y dogfennau rheoli risg yn cael eu rhannu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn eu cyfarfod nesaf ac yna'n mynd trwy'r broses Ddemocrataidd er mwyn ei gymeradwyo. Bydd unrhyw adborth arall o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghylch y Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg yn cael ei gynnwys mewn adroddiadau dilynol.

Yn dilyn trafodaethau, nid yw'r Grŵp Arweiniol yn ystyried y byddai gweithdy ar gyfer y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn angenrheidiol, gan fod holl aelodau'r Pwyllgor wedi cael y cyfle i ymgysylltu â'r ymgynghoriad dros yr Haf.

Argymhelliad	1. I nodi Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg Drafft 2. I nodi cynnydd cyfredol a'r camau nesaf.
Papurau a/neu benderfyniadau cefndir	Atodiad – Llythyr i aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi'i ddyddio 30ain Mehefin Atodiad 2: Polisi a Strategaeth Rheoli Risg Atodiad 3: Fframwaith Rheoli Risg
Deisyfiad polisi:	Cryfhau proses Rheoli Risg y Cyngor i sicrhau ei fod yn gyfredol ac yn addas i'w ddiben.

Tudalen 535

Materion Cyllid:	Dim, ni fydd yr argymhellion yn yr adroddiad hwn yn effeithio ar gyllidebau.
Adroddiad pellach i'r Cabinet a/neu'r Cyngor:	Oes

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Swyddog Arweiniol Corfforaethol : Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd
Corporate Lead Officer : Policy, Performance and Public Protection

Alun Williams

Canolfan Rheidol, Rhodfa Padarn,
Llanbadarn Fawr, Aberystwyth. SY23 3UE
www.ceredigion.gov.uk

30/06/2023

Annwyl bawb,

Mae Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risgiau'r Cyngor yn cael eu hadolygu bob tair blynedd i sicrhau eu bod yn parhau'n gyfredol ac yn addas i'r diben. Rydym wedi bod yn cynnal yr adolygiad hwn yn ystod yr wythnosau diwethaf, ac rwyf yn falch o gyhoeddi bod y gwaith hwn bellach wedi dod i ben.

Nododd yr adolygiad welliannau i gryfhau'r broses Rheoli Risgiau, mae'n adlewyrchu arferion gorau ac mae'n diweddarau'r Polisi, y Strategaeth a'r Fframwaith. Cytunwyd ar y drafftiau gan Grŵp Arweiniol y Cyngor ar Fehefin yr 28^{ain} er mwyn ymgynghori â'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'n hyswirwyr. Mae'r dogfennau a ddiweddarwyd wedi'u hatodi yn y post hwn ac rydym yn croesawu unrhyw adborth sydd gennych.

Er hwylustod cyfeirio, rydym wedi crynhoi'r prif ddiweddariadau isod:

- Cryfhawyd o ran monitro risgiau i'r gwasanaethau – bydd risgiau i'r gwasanaethau sy'n sgorio 15 neu uwch yn cael eu hasesu'n chwarterol gan y Grŵp Arweiniol i'w huwchgyfeirio i'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol ac i'r gwrthwyneb.
- Bydd risgiau i'r gwasanaethau yn cael eu hychwanegu at System Rheoli Perfformiad Teifi fel y gellir eu diweddarau a'u rheoli drwy'r system er mwyn cael mynediad haws a chyflymach.
- Eglurwyd mai'r trothwy i risgiau gael eu hystyried gan y Grŵp Arweiniol ar gyfer uwchgyfeirio / is-gyfeirio yw 15.
- Eglurwyd mai'r Grŵp Arweiniol sy'n gyfrifol am benderfynu a ddylai risgiau gael eu huwchgyfeirio neu eu his-gyfeirio ac y bydd rhai eithriadau lle gall sgorau risgiau fod yn fwy na 15 neu fwy ac aros fel risg i'r gwasanaeth.
- Rhoddwyd arweiniad ychwanegol mewn perthynas ag achosion lle mae sgorau risgiau yn uwch na 15 ond yn parhau i fod yn risg i'r gwasanaeth, ac i'r gwrthwyneb lle maent yn is na 15 ond yn parhau ar y Gofrestr Risgiau Corfforaethol.
- Ehangwyd rôl Archwilio Mewnol yn y Polisi a'r Fframwaith, sef asesu a gwerthuso effeithiolrwydd y camau sydd ar waith i liniaru risgiau a rhoi sicrwydd gwrthrychol bod risgiau'n cael eu rheoli'n briodol. Yn ogystal, bydd Archwilio Mewnol hefyd yn rhoi sicrwydd gwrthrychol i'r Grŵp Arweiniol, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor ynghylch cadernid ac effeithiolrwydd y gweithdrefnau rheoli risgiau trwy gynnwys adolygiadau

Rydym yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg a Saesneg. Cewch ateb Cymraeg i bob gohebiaeth Gymraeg ac ateb Saesneg i bob gohebiaeth Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome correspondence in Welsh and English. Correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and correspondence in English will be answered in English. Corresponding in Welsh will not involve any delay.

Prif Weithredwr / Chief Executive :
Cyfarwyddwyr Corfforaethol / Corporate Directors :

Eifion Evans
Barry Rees
James Starbuck

Tudalen 537

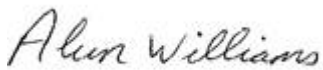
cyfnodol o'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol, Cofrestr Risgiau i'r Gwasanaethau a gweithdrefnau Rheoli Risgiau Corfforaethol.

- Egluro y dylid rhoi sgorau "risg targed" i gyd-fynd â'r camau lliniaru ar gyfer risg, h.y. i ba sgôr y dylid lleihau'r risg drwy gyflawni'r camau lliniaru a nodwyd.

Bydd y cyfnod o ymgynghori â rhanddeiliaid ag Aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a rhanddeiliaid allweddol eraill ym maes Rheoli Risgiau yn dechrau heddiw ac yn dod i ben ar 25ain Awst. A allem ofyn am unrhyw adborth ysgrifenedig erbyn y dyddiad uchod. Yn dilyn yr ymgynghoriad, rydym yn bwriadu mynd â'r Polisi, y Strategaeth a'r Fframwaith Rheoli Risgiau drwy'r broses ddemocrataidd yn yr Hydref.

Yn y cyfamser, rwy'n gobeithio y bydd y dogfennau Rheoli Risgiau sydd wedi'u diweddarau yn ddefnyddiol i chi, a pheidiwch ag oedi cyn cysylltu os oes gennyh unrhyw ymholiadau.

Yn gywir,

Alun Williams

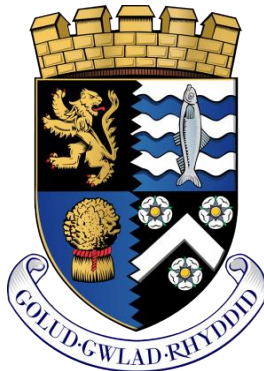
Swyddog Arweiniol Corfforaethol – Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd

Cc: Elin Prysor
Alex Jenkins
Harry Dimmack
Rob Starr
Diana Davies
Alison Hodgson

Cyngor Sir Ceredigion

Rheoli Risgiau

Polisi a Strategaeth

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Awdur:	Teitl y Ddogfen:	Dyddiad:	Fersiwn:
Alun Williams Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi a Pherfformiad Alison Hodgson Swyddog Perfformiad a Gwella Corfforaethol	Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau	20 ^{fed} Mehefin 2023	2.0 Terfynol
Cymeradwywyd gan:	Dyddiad Cymeradwyo:	Dyddiad Cyhoeddi:	Dyddiad yr Adolygiad Nesaf:
Cabinet	Heb ei gymeradwyo eto		2025/26

Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau

Tabl Cynnwys

Rhagair	3
Polisi Rheoli Risgiau	4
Datganiad Polisi ynghylch Rheoli Risgiau	4
Strategaeth Rheoli Risgiau	6
Diben	6
Amcanion	6
Diffiniadau	7
Diwylliant Risgiau	7
Rolau a Chyfrifoldebau	8
Darparu Adnoddau ar gyfer Rheoli Risgiau	8
Llywodraethu Corfforaethol	8
Cynnwys Grwpiau Perthnasol eraill	8
Archwilio Mewnol	9
Partneriaethau	9
Risgiau Cymunedol / Risgiau Hirdymor	10
Adolygiadau	11
Atodiad 1: Rolau a Chyfrifoldebau	12

Croeso i ddogfen Polisi Rheoli Risgiau a Strategaeth Rheoli Risgiau Cyngor Sir Ceredigion.

Mae rheoli risgiau yn effeithiol yn caniatáu i'r Cyngor:

- feddu ar hyder cynyddol wrth gyflawni ein blaenoriaethau a'n canlyniadau
- cadw bygythiadau i lefelau derbyniol
- gwneud penderfyniadau gwybodus wrth fanteisio ar gyfleoedd
- sicrhau bod gennym y cydbwysedd iawn rhwng gwobrwyon a risgiau
- gwella'r trefniadau o ran gweithio mewn partneriaeth a'r trefniadau llywodraethu corfforaethol.
- Amddiffyn pobl, asedau ac enw da'r Cyngor
- Gwneud y mwyaf o gyfleoedd

Yn y pen draw, bydd rheoli risgiau mewn modd effeithiol yn helpu i sicrhau bod y Cyngor yn manteisio i'r eithaf ar ei gyfleoedd ac yn lleihau effaith y risgiau y mae'n eu hwynebu. Bydd hyn felly yn gwella gallu'r Cyngor i gyflawni blaenoriaethau gan wella'r canlyniadau i'r trigolion a lliniaru camau cyfreithiol a hawliadau ariannol yn erbyn y Cyngor ynghyd â lleihau'r niwed i'w enw da.

Mae'r Polisi a'r Strategaeth Rheoli Risgiau yn darparu fframwaith a phroses gynhwysfawr gyda'r bwriad o gefnogi'r Aelodau a'r Swyddogion wrth iddynt sicrhau bod y Cyngor yn medru cyflawni ei holl gyfrifoldebau o ran rheoli risgiau. Mae'r polisi yn amlinellu amcanion a manteision rheoli risgiau gan ddisgrifio'r cyfrifoldebau ar gyfer rheoli risgiau a darparu trosolwg o'r broses sydd ar waith gennym i reoli risgiau yn llwyddiannus.

Bydd y Cyngor yn adolygu'r polisi a'r strategaeth o leiaf bob tair blynedd a chaiff unrhyw newidiadau i'r polisi hwn eu hadolygu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio cyn i'r Cabinet eu cymeradwyo.

Mae'r Polisi a'r Strategaeth Rheoli Risgiau yn seiliedig ar y ddogfen Fframwaith Rheoli Risgiau. Dylid darllen y Polisi a'r Strategaeth ar y cyd â'r ddogfen hon.

Cyngor Sir Ceredigion

Polisi Rheoli Risgiau

Datganiad Polisi ynghylch Rheoli Risgiau

Mae Cyngor Sir Ceredigion yn cydnabod bod agwedd ragweithiol tuag at reoli risgiau yn hanfodol wrth gyflawni ei weledigaeth o ddarparu gwasanaethau cynaliadwy a dwyieithog sy'n rhoi gwerth am arian ac sy'n cynnal economi gref ac amgylchedd iach ynghyd â hyrwyddo lles ein pobl a'n cymunedau.

Mae'r Cyngor wedi sefydlu Strategaeth effeithiol ar gyfer Rheoli Risgiau sy'n dod yn rhan annatod o ddiwylliant y sefydliad. Mae'r fframwaith hwn yn cyfrannu at y gwaith o gyflawni'r Strategaeth Gorfforaethol gan ystyried effeithiolrwydd sefydliadol yn benodol.

Mae'r Cyngor yn nodi mesurau cost-effeithiol i fynd i'r afael â'r risgiau y mae'n eu hwynebu gan eu dadansoddi, eu rheoli a'u rhoi ar waith er mwyn gwneud y canlynol:

1. Sicrhau bod y rhwymedigaethau statudol a'r amcanion polisi yn cael eu bodloni;
2. Sicrhau bod y Cyngor yn cyflawni'r Blaenoriaethau Strategol a'r Amcanion Llesiant drwy wella'r modd y darperir y gwasanaethau.
3. Sicrhau bod prosiectau mawr ac arloesol yn cael eu cyflawni'n llwyddiannus.
4. Sefydlu ffyrdd effeithiol o weithio mewn partneriaeth gan ddatblygu'r ffyrdd hynny.
5. Amddiffyn a hybu enw da'r Cyngor;
6. Gwellu'r prosesau o ran gwneud penderfyniadau, cynllunio a blaenoriaethu gan sicrhau gwell canlyniadau o ran effeithlonrwydd gweithredol.
7. Diogelu'r Aelodau etholedig, y gweithwyr, y defnyddwyr gwasanaeth, disgyblion yr ysgolion a'r holl randdeiliaid eraill y mae gan y Cyngor ddyletswydd gofal drostynt.
8. Dysgu o gyfleoedd neu fygythiadau blaenorol gan gynnwys y llwyddiannau a'r methiannau wrth reoli risgiau at y dyfodol.

Mae cloriannu a rheoli risgiau yn rhan o holl brosesau Cyngor Sir Ceredigion ac yn benodol mae'r gwaith hwn yn rhan o'r canlynol:-

- Y broses o wneud polisiau, eu harchwilio a'u hadolygu
- Y polisi a'r strategaeth lechyd a Diogelwch
- Y trefniadau cynllunio a rheoli ariannol
- Y trefniadau ar gyfer cynllunio strategol a gosod amcanion
- Y cynlluniau busnes, y cynlluniau ar gyfer gwasanaethau a'r broses o'u rhoi ar waith,
- Y prosesau adrodd a gwneud penderfyniadau
- Y trefniadau ar gyfer rheoli perfformiad
- Y prosesau ar gyfer rheoli newid a phrosiectau

Cydnabyddir y bydd rhai risgiau wastad yn bodoli ac na fyddant byth yn cael eu

Tudalen 542

Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau
dileu, ond rhaid i'r holl weithwyr ystyried risgiau gan dderbyn cyfrifoldeb am reoli'r
risgiau sy'n gysylltiedig â'r meysydd y mae ganddynt awdurdod drostynt.

Y Prif Weithredwr sydd â'r cyfrifoldeb cyffredinol dros sicrhau y glynir wrth bolisi'r
Cyngor ar Reoli Risgiau.

Bydd y polisïau, y strategaethau a'r prosesau o ran rheoli risgiau yn cael eu
hadolygu gan ystyried a ydynt yn effeithlon, yn effeithiol ac yn cydymffurfio â'r
rheoliadau fel rhan o'r cylch adolygu a gyflawnir gan y rheolwyr.

Cyngor Sir Ceredigion

Strategaeth Rheoli Risgiau

Diben

Mae'r Strategaeth Rheoli Risgiau yn mynd law yn llaw â'r datganiad polisi ac mae'n amlinellu'r camau sydd angen eu cymryd i fodloni cyfres o amcanion sy'n gysylltiedig â rheoli risgiau.

Amcanion

Amcanion y Strategaeth yw:

- Sicrhau bod rheoli risgiau wedi'i wreiddio yn niwylliant y Cyngor a'i fod yn rhan annatod ohono;
- Neilltuo rolau, cyfrifoldebau ac atebolrwydd o ran gweithgareddau sy'n gysylltiedig â rheoli risgiau o fewn y Cyngor;
- Codi ymwybyddiaeth pawb sy'n gysylltiedig â darparu gwasanaethau'r Cyngor o'r angen i reoli risgiau;
- Atal anafiadau, difrod a cholledion er mwyn lleihau'r costau sy'n gysylltiedig â risgiau;
- Gwneud mwy i wireddu cyfleoedd a'r manteision sy'n deillio ohonynt;
- Sicrhau cysondeb drwy'r Cyngor o ran rheoli risgiau.

Cyflawnir yr amcanion hyn drwy wneud y canlynol

- Cynnwys ystyriaethau ynghylch rheoli risgiau ym mhob agwedd ar y cynlluniau busnes;
- Cynnwys ystyriaethau ynghylch rheoli risgiau ym mhob agwedd ar y trefniadau sy'n gysylltiedig â rhaglenni, prosiectau a phartneriaethau;
- Hyfforddi pob Aelod etholedig, y rheolwyr, ac aelodau'r staff yn effeithiol gan ddatblygu eu sgiliau ym maes rheoli risgiau;
- Monitro risgiau ac adrodd yn eu cylch yn rheolaidd er mwyn nodi tueddiadau a chyfeiriad tebygol unrhyw risgiau fel y gall yr Aelodau a'r Uwch Reolwyr fod yn ymwybodol ohonynt wrth wneud penderfyniadau.
- Bydd y Fframwaith Rheoli Risgiau ar gael i'r holl aelodau etholedig, y staff, y cyhoedd a'r rhanddeiliaid eraill ar fewnwyd a rhyngwyd y Cyngor a chaiff ei gyfathrebu drwy'r strwythur rheoli.
- Bydd pob Aelod yn derbyn hyfforddiant ar risgiau fel y gallant ystyried goblygiadau risgiau o ran eu gwaith gyda'r Cyngor.
- Bydd y Grŵp Arweiniol a'r Uwch Reolwyr yn derbyn hyfforddiant rheoli risgiau gyda'r nod o sicrhau bod ganddynt y sgiliau sydd eu hangen i nodi, cloriannu a rheoli'r risgiau sy'n gysylltiedig â'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt.
- Bydd pob rheolwr a swyddog arall a nodir yn derbyn hyfforddiant rheoli risgiau ac asesu risgiau yn ôl yr angen.

Tudalen 545

Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau

Diffiniadau

Mae Cyngor Sir Ceredigion yn diffinio **Risg** fel a ganlyn:

'y posibilrwydd y gallai rhywbeth ddigwydd a fyddai'n cael effaith andwyol ar gyflawni amcanion y Cyngor, ar ei enw da neu ar y modd y darperir ei wasanaethau'. Mesurir risgiau o ran eu heffaith a'u tebygolrwydd

Rheoli risgiau yw'r prosesau cynlluniedig a systematig, lle y caiff risgiau allweddol eu nodi, eu gwerthuso a'u rheoli gan alluogi'r manteision mwyaf posibl a lleihau unrhyw ganlyniadau negyddol posibl i'r cyngor a'i bartneriaid. Gellir dadansoddi risgiau a'u diffinio ymhellach fel a ganlyn:

Mae Rheoli Risgiau yn caniatáu i'r Cyngor wneud y canlynol:

- a. Nodi risgiau yng nghyd-destun yr amcanion corfforaethol, gan gynnwys y cyfleoedd posibl.
- b. Asesu risgiau gan bennu pa mor debygol ydynt ac effaith pob risg.
- c. Penderfynu ynghylch yr ymateb i bob risg yn unigol.
- d. Datblygu'r camau, y mesurau rheoli a'r prosesau angenrheidiol ar gyfer gweithredu'r ymateb sydd wedi'i ddewis i fynd i'r afael â phob risg.
- e. Rhannu gwybodaeth am y dulliau a ddefnyddir i reoli risgiau gan sôn am ganlyniadau'r gweithgareddau sy'n gysylltiedig â rheoli risgiau.
- f. Gwneud y mwyaf o gyfleoedd.

Mae rheoli risgiau yn cyfrannu at y cynlluniau strategol a'r cynlluniau busnes ac mae'n helpu'r Cyngor i gyflawni'r blaenoriaethau a'r amcanion llesiant a amlinellir yn Strategaeth Gorfforaethol 2017-2022 gan wella'r modd y darperir gwasanaethau a sicrhau mwy o werth am arian.

Diwylliant Risgiau

Mae diwylliant risgiau cryf ac eang ar draws y bwrdd yn agwedd bwysig ar drefniadau llywodraethu corfforaethol cryf. Y diwylliant risgiau yw'r gwerthoedd, yr agweddau a'r arferion a rennir ac mae'n nodweddu'r modd y mae'r Cyngor yn ystyried risgiau o ddydd i ddydd drwy wneud y canlynol:

- a. Codi ymwybyddiaeth o'r risgiau y mae'r Cyngor yn eu hwynebu.
- b. Deall y busnes a pherthnasedd risgiau.
- c. Sicrhau bod yna berchnogaeth glir o'r risgiau.
- d. Pennu cyfrifoldebau sydd wedi'u diffinio'n glir ar gyfer y gweithgareddau sy'n gysylltiedig â rheoli risgiau.
- e. Monitro effeithiolrwydd y broses rheoli risgiau ac adrodd yn ei chylch mewn modd effeithiol.

Er na ddylai'r Cyngor fod ofn mentro, mae'r egwyddorion a gynhwysir yn y polisi hwn yn sicrhau bod y Cyngor yn taro'r cydbwysedd cywir o ran ei agwedd tuag at gyfleoedd busnes a'r trefniadau ynghylch rheoli risgiau.

Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau

Rolau a Chyfrifoldebau

Holl Aelodau a Swyddogion y Cyngor sy'n gyfrifol am reoli risgiau ac mae disgwyl iddynt wneud hynny mewn modd effeithiol. O ystyried mor amrywiol yw gwasanaethau'r cyngor a'r ystod eang o risgiau posibl, mae'n hanfodol bod yna gyfrifoldeb clir am nodi'r risgiau posibl a'r camau sydd i'w cymryd er mwyn mynd i'r afael â hwy.

Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio sy'n gyfrifol am fonitro bod y trefniadau rheoli risgiau corfforaethol yn y Cyngor yn cael eu datblygu a'u rhoi ar waith yn effeithiol.

Nodir y rolau a'r cyfrifoldebau eraill yn [Atodiad 1](#).

Darparu Adnoddau ar gyfer Rheoli Risgiau

Nid yw rheoli risgiau yn fater newydd ac mae pob Aelod a Swyddog yn gyfrifol am ystyried goblygiadau risgiau fel y maent yn berthnasol iddynt.

Arweinydd Cyngor Sir Ceredigion, gyda chymorth y Prif Weithredwr, sy'n gyfrifol am sicrhau bod Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau ar waith.

Y Swyddog Arweiniol Corfforaethol dynodedig yn y Grŵp Arweiniol ar gyfer risgiau yw'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd

Bydd y Tîm Perfformiad ac Ymchwil yn gweithredu fel dolen gyswllt rhwng yr Aelodau etholedig, y swyddogion a'r Grŵp Arweiniol ar gyfer pob agwedd ar reoli risgiau.

Llywodraethu Corfforaethol

Yn unol â Chanllawiau CIPFA / SOLACE ynghylch Llywodraethu Corfforaethol, mae'r Cyngor Sir wedi mabwysiadu Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol sy'n nodi'r fframwaith y bydd yn ei ddefnyddio i gyflawni ei gyfrifoldebau o ran darparu gwasanaethau effeithiol.

Mae Egwyddor F, canllawiau CIPFA yn nodi'r canlynol: Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a thrwy reoli arian cyhoeddus mewn ffordd gadarn. Mae'r fframwaith uchod yn cydnabod bod 'rheoli risgiau a rheolaeth fewnol yn bwysig, eu bod yn rhannau annatod o system rheoli perfformiad a'u bod yn hanfodol o ran cyflawni canlyniadau. Dylid ystyried risgiau fel rhan o bob gweithgaredd gwneud penderfyniadau gan fynd i'r afael â hwy'.

Mae'r Strategaeth Rheoli Risgiau yn sicrhau bod polisi Rheoli Risgiau'r Cyngor wedi'i ymgorffori'n llawn ym mhrosesau cynllunio a monitro strategol a gweithredol y Cyngor.

Cynnwys Grwpiau Perthnasol Eraill

Mae nifer o grwpiau eraill yn bodoli lle mae'r swyddogion yn ymdrin â meysydd penodol o ran rheoli risgiau. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Y Fforwm Iechyd a Diogelwch
- Y Grŵp Diogelwch Personol
- Y Grŵp Cynllunio ar gyfer Argyfyngau a Rheoli Parhad Busnes
- Grŵp Tywydd Garw Ceredigion

Tudalen 547

Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau

- Technoleg Gwybodaeth (Strategaeth)
- Grŵp Rheoli Gwybodaeth
- Grŵp Risg Gwybodaeth – Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth

Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau

- Grŵp Monitro Cyfalaf
- Grŵp Rheoli Prosiectau Corfforaethol
- Grŵp Datblygu
- Grŵp Rheoli Asedau

Archwilio Mewnol

Bydd gwasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor yn rhoi sicrwydd gwrthrychol i'r Grŵp Arweiniol, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor ynghylch cadernid ac effeithiolrwydd y gweithdrefnau rheoli risgiau. Bydd Archwilio Mewnol yn adolygu'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol o bryd i'w gilydd ac yn gwerthuso'r gweithdrefnau Rheoli Risgiau Corfforaethol gan gynnwys rhoi adroddiadau am risgiau.

Mae'r Cynllun Archwilio Mewnol Blyneddol yn seiliedig ar risg ac wedi'i alinio â'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol i sicrhau bod adnoddau'n cael eu blaenoriaethu yn ôl risg. Bydd Archwilio Mewnol o bryd i'w gilydd yn gwerthuso rheolaeth y risgiau allweddol sydd wedi'u cynnwys mewn Cofrestrau Risgiau. Bydd yr holl risgiau coch o fewn y Gofrestr Risgiau Corfforaethol yn cael eu cynnwys yn y cynllun gwaith Archwilio Mewnol dros gyfnod treigl o ddwy flynedd a bydd adolygiadau cyfnodol o Gofrestrau Risgiau i'r Gwasanaethau hefyd yn cael eu cynnwys yn y cynllun Archwilio Mewnol.

Bydd Archwilio Mewnol yn rhoi sicrwydd gwrthrychol bod risgiau'n cael eu rheoli'n briodol ar gyfer pob ymgysylltiad archwilio a gwblhawyd. Bydd yr archwilydd yn nodi risgiau ac yn profi'r rheolaethau sydd ar waith i liniaru'r risgiau hyn. Bydd canfyddiadau'r archwiliad yn cael eu hadrodd i'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol a'r Rheolwyr Corfforaethol perthnasol ynghyd â chynllun gweithredu canlyniadol gan gynnwys risgiau a nodwyd, meysydd i'w gwella a chamau rheoli sydd eu hangen i liniaru risgiau.

Cynhelir gwiriadau gan Archwilio Mewnol i sicrhau bod y rheolwyr yn gweithredu'r camau y cytunwyd arnynt.

Bydd y Grŵp Arweiniol yn cael copïau o'r holl adroddiadau archwilio allanol terfynol ac adroddiadau cynnydd archwilio mewnol i asesu a yw'r camau gweithredu a weithredwyd yn mynd i'r afael yn ddigonol â'r risgiau a nodwyd ac a oes angen unrhyw newidiadau i'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol.

Partneriaethau

Bydd prosiectau ar y cyd a'r gwaith partneriaeth sy'n deillio o hyn yn glynu wrth y Protocol mewnol ar gyfer Prosiectau ar y Cyd. Mae'r protocol yn nodi'r broses sydd i'w dilyn wrth ddechrau ar brosiect/partneriaeth newydd, y ffyrdd o adolygu ac asesu prosiectau/partneriaethau sydd eisoes yn bodoli ynghyd â'r ffyrdd o ddod â'n hymwneud â phrosiect/partneriaeth i ben. Bydd yr holl dempledi sy'n rhan o'r protocol yn cynnwys templedi ynghylch nodi, asesu a monitro risgiau.

Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau

Contractau Allanol

Mae'r tîm caffael canolog yn cadw cofrestr contractau.

Bydd y Cyngor yn ystyried yr holl risgiau posibl sy'n gysylltiedig â darparu gwasanaethau a chyflenwadau wrth baratoi ar gyfer y broses gaffael a bydd yn lliniaru'r rhain drwy gynnwys cwestiynau diwydrwydd dyladwy mewn tendrau a gosod mesurau priodol mewn contractau. Bydd y gwaith wedyn o reoli contractau, monitro contractau allweddol a chynnal cydberthynas dda gyda'r cyflenwyr yn ei gwneud hi'n bosibl iddynt nodi'n gynnar y risgiau sy'n codi yn ystod oes y contract a chymryd camau gweithredu priodol pan fo angen.

Bydd y Tîm Caffael canolog yn sefydlu rhwydweithiau gydag awdurdodau ac asiantaethau eraill, gan rannu gwybodaeth am reoli risgiau a chodi ymwybyddiaeth o faterion posibl o ran risgiau a allai effeithio ar y Cyngor o safbwynt caffael.

Risgiau Cymunedol / Risgiau Hirdymor

Mae Cofrestr Risgiau Cymunedol Fforwm Cydnerth Lleol Dyfed Powys yn amlinellu risgiau penodol a allai achosi argyfwng sifil yn rhanbarth Heddlu Dyfed Powys. Nid yw'r ffaith bod risg wedi'i chynnwys ar y gofrestr risgiau gymunedol yn golygu y bydd yn digwydd. Yr hyn y mae'n ei olygu yw bod y risg yn cael ei chydabod fel un bosibl a bod y sefydliadau wedi gwneud trefniadau i leihau ei heffaith.

Ymhlith y prif risgiau a nodir y mae'r canlynol:

- Effaith Brexit
- Ffliw Pandemig,
  - Llifogydd,
  - Mathau eraill o dywydd garw (megis stormydd, gwyntoedd cryfion, tymereddau isel, eira trwm, tywydd poeth a sychder),
  - Colli Seilwaith,
  - Llygredd,
  - Afiechydion Anifeiliaid,
  - Digwyddiadau Diwydiannol,
  - Digwyddiadau Trafnidiaeth.

Mae'r risgiau yn yr hirdymor yn cynnwys y canlynol:

- Cydnerthedd Ariannol
- Gallu a chapasiti'r gweithlu o ran cydnerthedd
- Ymosodiad Seiber

Tudalen 550

Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau

Adolygiadau

Bydd y Polisi a'r Strategaeth Rheoli Risgiau yn cael eu hadolygu bob tair blynedd (neu'n amlach os bydd hynny'n ofynnol yn sgil newidiadau i ddeddfwriaeth statudol) ac ymgynghorir â'r Pwyllgor Llywodraethu Archwilio a'r Grŵp Arweiniol cyn cwblhau a chyflwyno'r polisi i'r Cabinet er mwyn cael cymeradwyaeth:

Bydd y Gofrestr Risgiau Corfforaethol yn cael ei hadolygu gan y Grŵp Arweiniol a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mhob un o'u cyfarfodydd a bydd y Gofrestr ar gael i'r holl reolwyr ei gweld drwy System Perfformiad Teifi.

Caiff y Cofrestrau Risgiau eraill eu hadolygu fel rhan o'r trefniadau priodol o ran partneriaethau a rheoli.

Tudalen 551

Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau

Atodiad 1: Rolau a Chyfrifoldebau

Mae gan bawb rôl i'w chwarae mewn fframwaith rheoli risgiau integredig. Bydd arweiniad ar y cyd a gwaith tîm yn helpu i gyfrannu at ei lwyddiant yn y pen draw. Mae'r rolau sydd wedi'u nodi ar hyn o bryd fel a ganlyn:

Grŵp/Rhanddeiliad	Disgrifiad o'r Rôl
AELODAU 'R CABINET	<ul style="list-style-type: none"> • Cymeradwyo ac adolygu'r Polisi a'r Strategaeth Rheoli Risgiau sy'n seiliedig ar y Fframwaith Rheoli Risgiau er mwyn diogelu'r asedau ac fel rhan annatod o'i weledigaeth ar gyfer Ceredigion.
Y PWYLLGOR LLYWODRA ETHU AC ARCHWILIO	<ul style="list-style-type: none"> • Monitro datblygiad a gweithrediad effeithiol proses rheoli risgiau'r Cyngor. • Monitro'r cynnydd a wneir o ran mynd i'r afael â'r materion sy'n gysylltiedig â risgiau a ddaw gerbron y Pwyllgor • Ystyried y Gofrestr Risgiau Corfforaethol fel eitem ar yr agenda
PRIF SWYDDOG GWEITHREDOL	<ul style="list-style-type: none"> • Hybu'r trefniadau ar gyfer Rheoli Risgiau a manteision hynny drwy'r Cyngor. • Ymgymryd â chyfrifoldeb cyffredinol dros sicrhau y glynir wrth bolisi'r Cyngor ar Reoli Risgiau. • Penodi Swyddog Arweiniol Corfforaethol i fod yn gyfrifol am reoli risgiau.
GRŴP ARWEINIOL	<ul style="list-style-type: none"> • Argymhell cymeradwyo'r Polisi a'r Strategaeth Rheoli Risgiau sy'n seiliedig ar y Fframwaith Rheoli Risgiau. • Sicrhau bod y trefniadau Rheoli Risgiau yn cael eu rhoi ar waith ar draws y Cyngor yn unol â'r Polisi a'r Strategaeth Rheoli Risgiau cymeradwy • Goruchwylio'r gwaith o sefydlu a chadw Cofrestr Risgiau Corfforaethol. • Bod yn gyfrifol am dderbyn Risg Gorfforaethol i'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol neu ddileu Risg Gorfforaethol o'r Gofrestr. • Dyrannu cyfrifoldeb i'r Swyddogion Arweiniol Corfforaethol i ddatblygu cynlluniau gweithredu ar gyfer risgiau strategol corfforaethol. • Ystyried a chymeradwyo cynlluniau a mentrau rheoli risgiau gan gynnwys cynlluniau gweithredu ar gyfer rheoli Risgiau Critigol. • Ystyried y risgiau sydd ynghlwm wrth unrhyw gynigion ar gyfer polisiâu newydd / polisiâu sydd wedi'u newid a'r trefniadau o ran darparu gwasanaethau.

Tudalen 552

Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau

Grŵp/Rhanddeiliad	Disgrifiad o'r Rôl
<p>SWYDDOG ARWEINIOL CORFFORAETH OL, POLISI, PERFFORMIAD A DIOGELU'R CYHOEDD</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi a Pherfformiad yn gyfrifol am reoli risgiau. • Cloriannu effeithiolrwydd y mecanweithiau a ddefnyddir i reoli'r risgiau a nodir.
<p>SWYDDOG ARWEINIOL CORFFORAETH OL - CYLLID A CHAFFAEL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol Cyllid a Chaffael yn gyfrifol am ddarpariaeth yswiriant yr Awdurdod.
<p>RHEOLWR PERFFORMIAD AC YMCHWIL A'R SWYDDOG PERFFORMIAD A GWELLA CORFFORAETHO L</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cydlynu'r gweithgarwch o ran rheoli risgiau ar draws y Cyngor • Rhoi adroddiadau ynglŷn â gweithgarwch rheoli risgiau i'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol Polisi Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd • Cadw cofrestr risgiau corfforaethol gan drafod y risgiau i'r gwasanaethau gyda'r Swyddogion Arweiniol Corfforaethol. • Trefnu hyfforddiant rheoli risgiau i'r swyddogion a'r Aelodau, fel y bo'n briodol yn unol â'u hanghenion a'u cyfrifoldebau. • Darparu cyngor a chymorth yn ôl yr angen. • Adolygu'r Fframwaith Rheoli Risgiau yn ôl yr angen.
<p>SWYDDOGION ARWEINIOL CORFFORAETH OL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bod yn gyfrifol am reoli risgiau sydd o fewn eu rheolaeth er mwyn diogelu eu gweithwyr a'u cleientiaid, amddiffyn asedau gan ddiogelu a gwella'r gwasanaethau a ddarperir i'r dinasyddion drwy sicrhau bod yr amcanion a nodwyd gan y Cyngor yn cael eu cyflawni'n llwyddiannus. • Sicrhau bod rheoli risgiau a pharhad busnes yn cael eu cynnwys ym mhob rhan o'u maes cyfrifoldeb. • Sefydlu a chadw Cofrestr Risgiau'r Gwasanaethau ar Deifi • Datblygu cynlluniau gweithredu mewn perthynas â risgiau strategol corfforaethol fel y maent yn berthnasol i'w maes cyfrifoldeb gan gofnodi'r rhain yng nghynlluniau gwella'r gwasanaethau perthnasol. • Adolygu pa mor addas yw'r cynlluniau a'r mentrau Rheoli Risgiau gan wneud argymhellion ynglŷn â'r rhain i'r Grŵp Arweiniol. • Sicrhau bod y risgiau a nodwyd fel rhai sydd o bwys i'r Cyngor cyfan yn cael eu huwchgyfeirio mewn modd amserol. • Sicrhau bod gwybodaeth ynglŷn â risgiau ar gael ar draws y Cyngor a'i bod yn cael ei rhannu'n eang. • Rhannu profiad ynglŷn â risgiau, rheoli risgiau a gweithredu strategaethau rheoli risgiau ar draws y Cyngor. • Bod yn gyfrifol am dderbyn Risg o'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol neu o Gofrestr Risgiau'r Timau. • Bod yn gyfrifol am argymhell uwchgyfeirio Risg i'r Gofrestr

Tudalen 553

Polisi a Strategaeth Rheoli Risgiau

	<p>Risgiau Corfforaethol, israddio risgiau neu gymeradwyo'r broses o archifo risgiau.</p>
--	---

Grŵp/Rhanddeiliad	Disgrifiad o'r Rôl
SWYDDOGION ARWEINIOL CORFFORAETH OL (Parhad)	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu'r risgiau i'r gwasanaethau yng nghyfarfodydd y Swyddogion Arweiniol Corfforaethol yn rheolaidd. • Hysbysu'r Cyfarwyddwr Cyllid am unrhyw newidiadau sylweddol sy'n debygol o godi yn y gwasanaethau a ddarperir os byddai'r risgiau yn cael eu gwireddu er mwyn caniatáu iddo sicrhau bod mesurau priodol a digonol ar waith o ran yswiriant a chyllid.
RHEOLWYR CORFFORAE THOL	<ul style="list-style-type: none"> • Sicrhau bod risgiau yn cael eu rheoli'n effeithiol ar bob lefel ym mhob gwasanaeth o fewn eu meysydd gwasanaeth penodol. • Parhau i ddatblygu Cofrestrau Risgiau eu Gwasanaethau a Chofrestrau Risgiau eu Timau a'u diweddarau'n rheolaidd (o leiaf bob chwarter). • Sicrhau bod y risgiau a nodwyd fel rhai sydd o bwys i'r Gwasanaeth / Cyngor cyfan yn cael eu huwchgwyfeirio mewn modd amserol. • Sicrhau bod y gwaith o reoli risgiau yn gysylltiedig â chynlluniau'r gwasanaethau, y prosiectau ac ati, a'u bod yn rheoli'r risgiau hynny sy'n gofyn am gymryd ragor o gamau gweithredu yn eu cylch, yn enwedig datblygiadau newydd a gwaith "prosiect". • Deall yr egwyddorion o ran rheoli risgiau gan fod yn ymwybodol ohonynt a chymryd cyfrifoldeb am reoli risgiau o fewn eu hamgylchedd gwaith eu hunain. • Bod yn ymwybodol o'r asesiadau risg presennol sy'n gysylltiedig â'u meysydd gwaith ynghyd â'r gweithdrefnau neu'r mesurau rheoli perthnasol sydd angen eu mabwysiadu er mwyn lleihau'r risgiau a nodwyd.
GWEITHWYR	<ul style="list-style-type: none"> • Dwyn sylw eu rheolwr llinell at unrhyw faterion y maent yn eu credu sy'n peri risg i ddarparu gwasanaethau'n llwyddiannus neu gyflawni amcanion y Cyngor. • Cyfrannu at y gwaith o nodi, asesu a rheoli risgiau lle bynnag y bo hynny'n bosibl.
ARCHWILIO MEWNOL	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Pennaeth Archwilio Mewnol yn rhoi sicrwydd gwrthrychol ynghylch perfformiad y sefydliad i'r Fframwaith Rheoli Risgiau, digonolrwydd ac effeithiolrwydd gweithdrefnau rheoli risgiau a bod risgiau'n cael eu rheoli'n briodol.
ARCHWILIO ALLANOL	<ul style="list-style-type: none"> • Swyddfa Archwilio Cymru yw Archwilwyr Allanol y Cyngor. Mae staff y Swyddfa yn dod i gyfarfodydd y Pwyllgor Archwilio gan gyfrannu at y sicrwydd a ddarperir o ran Rheoli Risgiau.

Cyngor Sir Ceredigion

Fframwaith Rheoli Risgiau

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Awdur:	Teitl y Ddogfen:	Dyddiad:	Fersiwn:
Alison Hodgson - Swyddog Perfformiad a Gwella Corfforaethol	Fframwaith Rheoli Risgiau	20 ^{fed} Mehefin 2023	Drafft 3.0
Cymeradwywyd gan:	Dyddiad Cymeradwyo:	Dyddiad Cyhoeddi:	Dyddiad yr Adolygiad Nesaf:
Cabinet	Heb ei gymeradwyo eto		2025/26

Tabl Cynnwys

Y Fframwaith Rheoli Risgiau	3
Cyflwyniad	3
Cefndir	3
Dulliau Gweithredu o ran Rheoli Risgiau	4
Methodoleg	5
Nodi Risgiau	6
Dadansoddi Risgiau	7
Ymdrin â Risgiau.....	12
Cwblhau'r Gofrestr Risgiau	14
Adolygu Risgiau, Monitro Risgiau a Rhoi Adroddiadau am Risgiau	17
Fframwaith Rheoli Risgiau -Atodiadau	19
Atodiad 1: Y Meini Prawf Asesu o ran Categoriâu PESTLE.....	19
Atodiad 2: Y Meini Prawf ar gyfer Asesu Risgiau o ran y Tebygolrwydd y bydd rhywbeth yn digwydd	20
Atodiad 3: Y Meini Prawf ar gyfer Asesu Risgiau o ran effaith unrhyw ddigwyddiadau.....	21
Atodiad 4: Lefelau'r Risgiau	23
Atodiad 5: Y Templed ar gyfer Cynnig Risgiau	24

Fframwaith Rheoli Risgiau

Cyflwyniad

Mae'r Fframwaith Rheoli Risgiau yn ategu'r Polisi a'r Strategaeth Rheoli Risgiau er mwyn sicrhau bod amcanion Polisi Rheoli Risgiau'r Cyngor yn cael eu gwireddu.

Cefndir

Mae rhoi trefniadau da ar waith ar gyfer rheoli risgiau yn arf allweddol wrth gynorthwyo'r sefydliad i reoli ansicrwydd ac mae'n caniatáu iddo gyflawni canlyniadau ei amcanion yn well. Bwriedir i'r gwaith o reoli risgiau ddilyn dull systematig sydd wedi'i gynllunio er mwyn nodi, asesu a rheoli'r risgiau y mae'r sefydliad yn eu hwynebu. Mae'n hanfodol bod camau'n cael eu cymryd i reoli'r risgiau hynny'n effeithiol. Mae'r trefniadau ar gyfer rheoli risgiau yn cefnogi atebion arloesol gan ei fod yn ystyried y manteision yn ofalus ynghyd â'r risgiau a allai ddigwydd.

Yswiriant fu'r dull traddodiadol o amddiffyn ein hunain rhag y risgiau mwyaf amlwg. Fodd bynnag, mae llawer o risgiau na ellir yswirio yn eu herbyn ac y mae'n rhaid rhoi sylw iddynt mewn gwahanol ffyrdd. Hyd yn oed yn achos y risgiau hynny y mae modd yswirio yn eu herbyn, gellir cymryd camau i leihau'r risgiau posibl gan wneud arbedion o ran premiymau a tharfu cyn lleied ag y bo modd ar ein gwaith.

Amcan y Fframwaith Rheoli Risgiau yw:-

- Egluro'r cyfrifoldebau o ran nodi a rheoli risgiau
- Sicrhau bod y lefel briodol o drefniadau rheoli risgiau yn cael ei rhoi ar waith mewn modd cyson ar draws y Cyngor
- Cynyddu ymwybyddiaeth o'r trefniadau rheoli risgiau gan eu defnyddio fel rhan arferol o'r broses o reoli a gwella gwasanaethau
- Hwyluso'r gwaith o rannu profiadau ac arferion da ar draws y Cyngor a chyda chyrrff eraill

Dulliau Gweithredu o ran Rheoli Risgiau

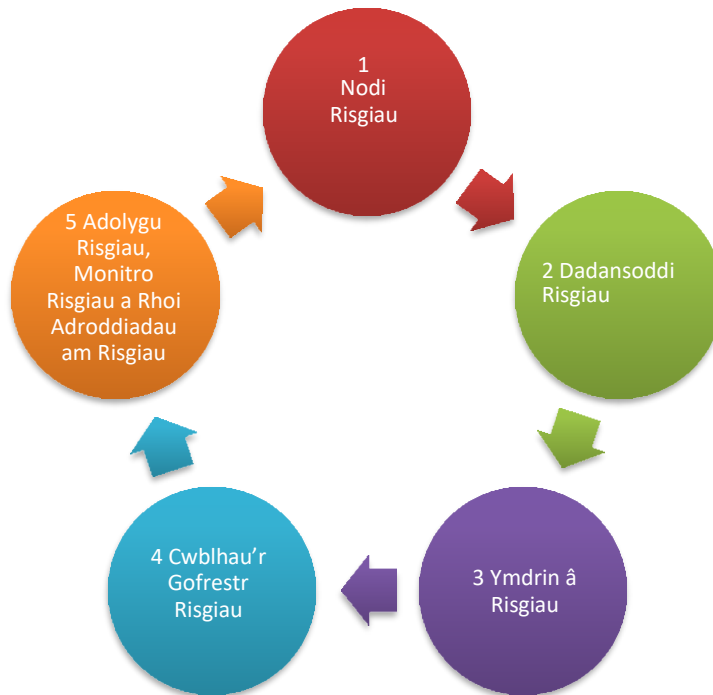
Mae angen datblygu dull gweithredu cyson a chorfforaethol o ran rheoli risgiau gan wneud hynny mewn ffordd drefnus a chymesur er mwyn osgoi creu baich biwrocraidd di-fudd.

Er mwyn sicrhau yr ymdrinnir â'r trefniadau o ran rheoli risgiau yn y ffordd fwyaf effeithlon o fewn y Cyngor, mae risgiau wedi'u cynnwys:

- fel rhan o'r broses o lunio'r Cynlluniau Busnes a Chynlluniau'r Gwasanaethau
- fel eitem ar agendâu holl gyfarfodydd yr adrannau er mwyn nodi risgiau a newidiadau sy'n dod i'r amlwg
- fel rhan o'r prosesau o ran Rheoli Prosiectau Corfforaethol
- fel rhan o'r prosesau caffael
- Fel eitem ar agendâu holl gyfarfodydd y Grŵp Arweiniol
- Fel eitem ar agendâu holl gyfarfodydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Methodoleg

Datblygwyd methodoleg ar gyfer nodi, asesu a rheoli risgiau o fewn y Cyngor. Mae gan y fethodoleg hon y fantais o fod yn gymharol syml a gellir ei defnyddio i adnabod risgiau strategol y Cyngor ac fel rhan o'r gwasanaeth arferol, y trefniadau parthed partneriaethau, y broses o gynllunio prosiectau a'r broses rheoli newid.

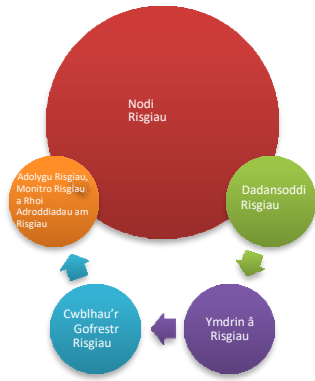
Mae Nodi Risgiau yn delio â'r ffyrdd y gall unrhyw un o fewn y sefydliad fynd ati i nodi risgiau

Mae Dadansoddi Risgiau yn ymdrin â sut y gallwn ni asesu risgiau

Mae Ymdrin â Risgiau yn ymwneud â sut yr ydym yn ymateb i'r risgiau

Mae Cwblhau'r Gofrestr Risgiau yn delio â'r broses o gofnodi'r risgiau a nodi pwy sy'n berchen y risgiau

Mae Adolygu Risgiau, Monitro Risgiau a Rhoi Adroddiadau am Risgiau yn amlinellu sut yr ydym yn rheoli ein risgiau

Mae cam cyntaf y cylch rheoli risgiau yn ymwneud â nodi'r bygythiadau a'r cyfleoedd sy'n bodoli eisoes a'r rhai sy'n dod i'r amlwg.

Gwneir hyn ym mhob agwedd ar fusnes y Cyngor, a chaiff y risgiau eu diffinio a'u rhoi o dan un o'r categorïau canlynol: Corfforaethol, Gwasanaeth; Tîm, Partneriaeth, Prosiect neu Gymunedol.

Nodi Risgiau

Wrth nodi risgiau, dylid bob amser canolbwyntio'n bennaf ar amcanion yr Awdurdod neu'r Gwasanaeth. Dylid ystyried y canlynol: Beth allai fod yn fygythiad neu'n gyfle posib wrth gyflawni'r amcanion hynny?

Mae'r gwahaniaeth rhwng risgiau a materion yn aml yn cael eu drysu ond mae yna ffordd ddefnyddiol o gofio'r gwahaniaeth;

- Pethau **a allai ddigwydd** yw risgiau; pethau a fyddai'n ein hatal ni rhag cyflawni ein hamcanion neu a allai effeithio fel arall ar lwyddiant y sefydliad.
- Materion yw'r pethau **sydd eisoes wedi digwydd** ac y mae angen cymryd camau yn eu cylch i'w rheoli.

Gall unrhyw un nodi risgiau a gallant wneud hynny mewn amrywiaeth o ffyrdd gan gynnwys;

Yn fewnol drwy:

- Hunanasesiadau
- Asesiad Risg a gynhelir yn flynyddol ar y cyd â Swyddfa Archwilio Cymru
- Perfformiad presennol
- Boddhad y defnyddwyr
- Cwynion
- Adroddiadau Archwilio Mewnol
- Cyfarfodydd Tîm / Awgrymiadau staff ac adborth

Yn allanol drwy:

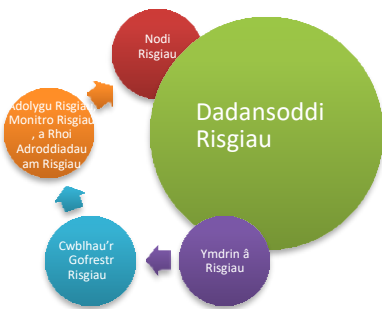
- Adroddiadau Swyddfa Archwilio Cymru
- Adroddiadau'r rheoleiddwyr eraill
- Ein darparwr yswiriant Zurich
- Y Wasg / y Cyfryngau
- Ymgynghori ac Ymgysylltu â Dinasyddion

Ar ôl nodi'r risg, mae'n hanfodol bod y risg yn cael ei disgrifio'n glir er mwyn sicrhau bod pob cynulleidfa bosibl yn ei deall.

Dadansoddi Risgiau

Mae Dadansoddi Risgiau yn cynnwys gosod risgiau mewn categorïau, asesu pa mor debygol y gallai rhywbeth ddigwydd ac ystyried beth fydd yr effaith os bydd hyn yn digwydd.

Defnyddir matrices y Cyngor ar gyfer Sgorio Risgiau i benderfynu ynghylch archwaeth y Cyngor ar gyfer delio â'r risg.

Gallai **Categori** fod yn Strategol neu'n Weithredol

Pa mor **Debygol** ydyw y bydd yn digwydd

Beth fydd yr **Effaith** os bydd yn digwydd

Catogoreiddio

Gellir catogoreiddio'r risgiau fel rhai Strategol neu Weithredol

Bydd **Risgiau Strategol** yn effeithio ar nodau ac amcanion tymor canolig a hirdymor y cyngor a byddant yn aml yn cynnwys ffactorau allanol a allai effeithio ar benderfyniadau a wneir o fewn yr awdurdod.

Mae'r tabl canlynol yn nodi'r categorïau PESTLE allanol y dylid eu hystyried. Mae [Atodiad 1](#) yn rhoi enghreifftiau pellach o'r ffactorau a allai gyfrannu at bob categori.

Strategol	Gwleidyddol:	Y risgiau sy'n gysylltiedig â methu â chyflawni polisi Llywodraeth Leol neu Lywodraeth Ganolog na bodloni ymrwymïadau maniffesto'r weinyddiaeth leol.
	Economaidd:	Y risgiau sy'n effeithio ar allu'r Cyngor i gyflawni ei ymrwymïadau ariannol. Mae'r rhain yn cynnwys pwysau cyllidebol mewnol, y methiant i brynu sicrwydd yswiriant digonol, newidiadau economaidd ar lefel macro allanol neu ganlyniadau penderfyniadau arfaethedig ynghylch buddsoddi.
	Cymdeithasol:	Y risgiau sy'n ymwneud ag effaith y newidiadau yn y tueddiadau demograffig, preswyl neu economaidd-gymdeithasol ar allu'r Cyngor i gyflawni ei amcanion
	Technolegol:	Y risgiau sy'n gysylltiedig â gallu'r Cyngor i ddelio â chyflymder/maint y newid technolegol, neu ei allu i ddefnyddio technoleg i fynd i'r afael â gofynion sy'n newid. Gallant hefyd gynnwys canlyniadau methiannau technolegol yn fewnol ar allu'r Cyngor i gyflawni ei amcanion.
	Deddfwriaethol:	Y risgiau sy'n gysylltiedig â newidiadau cyfredol neu bosibl yn y Gyfraith (e.e. rheoliadau TUPE).
	Amgylcheddol:	Y risgiau sy'n ymwneud â'r canlyniadau amgylcheddol o fwrw ymlaen ag amcanion strategol y Cyngor (e.e. o ran effeithlonrwydd ynni, llygredd, ailgylchu, gofynion tirlenwi, allyriadau ac ati)

Tudalen 564

Risgiau gweithredol yw'r rhai y bydd rheolwyr a staff yn dod ar eu traws yn ystod eu gwaith beunyddiol. Gellir ystyried y rhain fel a ganlyn

Gweithredol	Proffesiynol:	Y risgiau sy'n gysylltiedig â natur benodol pob proffesiwn (e.e. pryderon ynghylch gwasanaethau tai, lles tenantiaid).
	Ariannol:	Y risgiau sy'n gysylltiedig â chynllunio a rheoli ariannol a digonolrwydd yswiriant.
	Cyfreithiol:	Y risgiau sy'n ymwneud ag achosion posibl o fynd yn groes i ddeddfwriaeth.
	Ffisegol:	Y risgiau sy'n ymwneud â thân, diogelwch, atal damweiniau, ac iechyd a diogelwch (e.e. peryglon, risgiau sy'n gysylltiedig ag adeiladau, cerbydau, peiriannau ac offer, ac ati).
	Contractiol:	Y risgiau sy'n gysylltiedig â methiant contractwyr i ddarparu gwasanaethau neu gynnyrch yn ôl y gost a'r fanyleb y cytunwyd arnynt
	TGCh (Gweithredol):	Y risgiau sy'n ymwneud â dibynnu ar offer gweithredol (e.e. Systemau neu gyfarpar TGCh a pheiriannau
	Cwsmeriaid/Cleientiaid	Y risgiau sy'n ymwneud â nodi anghenion a disgwyliadau cwsmeriaid/cleientiaid.

Asesu Tebygolrwydd

Mae hyn yn gofyn am asesu'r siawns neu'r tebygolrwydd y bydd risg yn digwydd. Dylai'r tebygolrwydd, cyn belled ag y bo modd, fod yn seiliedig ar asesiad gwrthrychol o'r canlynol:

- a) y tebygolrwydd y bydd y risg yn digwydd
- b) cryfder y mesurau (megis cynlluniau wrth gefn) i atal neu ragweld digwyddiad o'r fath
- c) a oes cyfleoedd i wneud gwelliannau ac a oes unrhyw rwystrau yn y ffordd?

Dylai'r tebygolrwydd y bydd rhywbeth yn digwydd gael sgôr o rhwng 1 a 5 lle bo 1 yn golygu mai 'prin' yw'r tebygolrwydd a bod 5 yn golygu y bydd 'bron yn sicr' o ddigwydd. Mae [Atodiad 2](#) yn nodi'r meini prawf y dylid eu defnyddio wrth asesu pa mor debygol y bydd rhywbeth o ddigwydd.

Asesu Effaith

Mae asesu effaith yn ystyried y canlyniadau i'r awdurdod, defnyddwyr y gwasanaethau ac eraill, pe byddai'r risgiau yn cael eu gwireddu.

Dylai effaith unrhyw ddigwyddiad gael sgôr o rhwng 1 a 5 lle bo 1 yn golygu bod yr effaith yn 'ddibwys' a 5 yn golygu bod yr effaith yn un 'ddifrifol'. Mae [Atodiad 3](#) yn darparu'r meini prawf asesu y dylid eu defnyddio i asesu'r effaith y gallai digwyddiad penodol ei chael ar yr awdurdod.

Lefel y Risg

Pennir lefel y risg fel a ganlyn.

Mae'r Matrics Risgiau isod yn dangos lefel y risg ac mae'n pennu archwaeth y Cyngor o ran ymateb i'r risg.

	Dibwys (1)	Mân (2)	Cymedrol (3)	Mawr (4)	Difrifol (5)
Bron yn sicr (5)	5 Risg Ganolig	10 Risg Ganolig	15 Risg Uchel	20 Risg Uchel	25 Risg Gritigol
Tebygol (4)	4 Risg Isel	8 Risg Ganolig	12 Risg Ganolig	16 Risg Uchel	20 Risg Uchel
Posibl (3)	3 Risg Isel	6 Risg Ganolig	9 Risg Ganolig	12 Risg Ganolig	15 Risg Uchel
Annhebygol (2)	2 Risg Isel	4 Risg Isel	6 Risg Ganolig	8 Risg Ganolig	10 Risg Ganolig
Prin (1)	1 Risg Isel	2 Risg Isel	3 Risg Isel	4 Risg Isel	5 Risg Ganolig

Archwaeth Risg

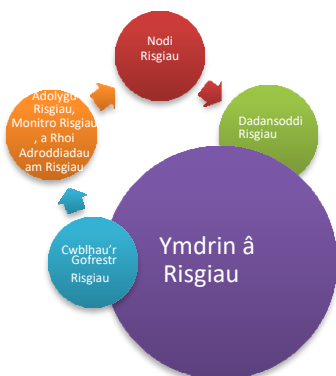
Gellir crynhoi archwaeth y Cyngor ar gyfer ymateb i risgiau fel a ganlyn. Ceir disgrifiad manwl o'r lefelau risg yn [Atodiad 4](#)

Lefel y Risg	Y tebygolrwydd y bydd yn digwydd	Math o Risg	Rheoli'r Risg
Risg Isel (1-4)	Annhebygol iawn neu dim ond posibilrwydd y bydd yn digwydd	Risg i'r Tîm/Gwasanaeth/Prosiect	Derbyn y risg neu ei rheoli gan ddefnyddio'r gweithdrefnau arferol
Risg Ganolig (5-12)	Annhebygol iawn, posibilrwydd y bydd yn digwydd neu'n debygol o ddigwydd	Risg Gorfforaethol/Risg i'r Gwasanaeth/Prosiect	Rheoli'r risg gan ddefnyddio gweithdrefnau monitro/ymateb penodol
Risg Uchel (15-20)	Yn debygol o ddigwydd	Risg Gorfforaethol	Uwchgyfeirio'r risg er mwyn ei hystyried ymhellach/cynllunio ar ei chyfer

Tudalen 567

Risg Gritigol (25)	Bron yn sic o ddigwydd	Risg Gorfforaethol	Uwchgyfeirio'r risg gyda chynlluniau manwl wrth gefn
--------------------	------------------------	--------------------	--

Ymdrin â Risgiau

Bydd Ymdrin â Risgiau yn gofyn am asesiad o'r archwaeth am risg Gweler yr adran flaenorol ynglŷn â phennu'r ffordd briodol o ymdrin â risgiau.

Mae'r hyn a wneir o ran ymdrin â risgiau yn pennu sut y byddwn yn ymateb i'r risg neu'n ei rheoli

Ymdrin â Risgiau

Ymdrin â risgiau yw'r broses sy'n asesu sut y byddwn yn ymateb i'r risg neu'n ei rheoli.

Mae angen i hyn ystyried y ffordd fwyaf cost effeithiol o liniaru'r risg ac a fydd y camau a gymerir yn lleihau'r risg i lefel dderbyniol o fewn cyfnod rhesymol o amser yn seiliedig ar ddifrifoldeb y risg.

Derbyn / Caniatáu'r Risg	Rheoli'r risg o fewn yr arferion rheoli presennol. Ni ddylid ond derbyn risgiau pan fydd y swyddogion yn credu bod y risgiau sy'n weddill yn rhesymol ac na fyddant yn cael unrhyw effaith sylweddol ar yr amcanion (h.y. eu bod i'w gweld yn y lliw gwyrdd yn y matrices).
Cadw'r risg (derbyn y risg a chyllidebu ar ei chyfer)	Derbynnir y risg a dyrennir cyllideb briodol i dalu am y costau sy'n deillio o'r risg.
Lleihau'r risg (gwneud y gorau o'r sefyllfa / lliniaru'r risg)	Nodi'r cam(au) ychwanegol sydd angen eu cymryd i leihau'r tebygolrwydd a/neu'r effaith pe bai'r digwyddiad yn digwydd. <ul style="list-style-type: none"> • Mae angen cynllun gweithredu clir sy'n nodi beth fydd yn cael ei wneud, gan bwy ac erbyn pryd. • Dylid darparu targedau ar gyfer sgorio'r risgiau (h.y. i ba sgôr y dylid lleihau'r risg drwy gymryd y camau a nodir). • Bydd angen nodi adnoddau a chynnwys dadansoddiad cost/budd.
Rhannu'r risg (trosglwyddo – allanoli neu yswirio)	Trosglwyddo'r risg drwy <ul style="list-style-type: none"> • ddefnyddio yswiriwr neu drydydd parti arall i ariannu'r gost neu'r colledion pe byddai'r risg yn cael ei gwireddu. Fodd bynnag, mae angen cymryd gofal i nodi'n fanwl y risgiau sydd i'w cynnwys. • Gellid hefyd gwneud trefniadau gydag eraill megis cydweithio, sefydlu partneriaethau neu ddarparu'r gwasanaethau ar contract er mwyn trosglwyddo'r risgiau. Fodd bynnag, gall risgiau eraill godi o'r trefniadau hyn a gallai'r cyfrifoldeb dros ddarparu'r gwasanaeth barhau gyda'r Cyngor. Wrth drosglwyddo risgiau i bartïon eraill, sicrhewch fod y cofrestrau risgiau yn rhoi manylion

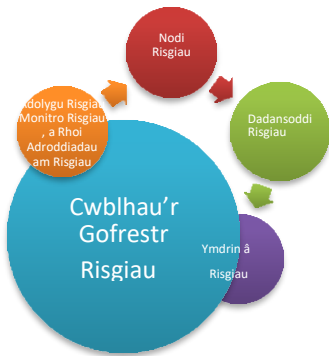

Tudalen 569

	ynghylch pa bartion sy'n atebol am beth.
Osgoi'r risg (dileu, tynnu'n ôl neu beidio â chymryd rhan)	Rhoi'r gorau i'r gweithgaredd oherwydd ni fyddai ei addasu neu ei reoli yn lleihau'r risg i lefel dderbyniol. Dylid nodi unrhyw ganlyniadau sy'n effeithio ar gyflawni'r amcanion yn llwyddiannus gan eu hadrodd i'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol perthnasol a'r Grŵp Arweiniol cyn rhoi'r cam gweithredu hwn ar waith.
Manteisio ar y risg	Pan nodir cyfle, mynd ati i fanteisio ar y risg drwy ei gwireddu a'i gwella er mwyn sicrhau budd.

Cwblhau'r Gofrestr Risgiau

Rhaid i bob risg gael ei chofnodi ar gofrestr risgiau.

Cedwir pob cofrestr risgiau ar System Perfformiad Teifi, sef system rheoli perfformiad corfforaethol y Cyngor.

Bydd risgiau timau, contractau a phartneriaethau yn parhau i gael eu dal a'u monitro ar lefel leol, ond byddant yn dyrchafu risgiau lefel gwasanaeth os ystyrir bod hynny'n briodol yn yr adolygiad monitro perthnasol.

Mae pob lefel o'r Awdurdod yn gyfrifol am gynnal a chadw'r Cofrestrau Risgiau.

Cofrestrau Risgiau

Bydd y Cyngor yn cadw nifer o wahanol fathau o gofrestrau risgiau. Mae'r tabl canlynol yn diffinio'r mathau presennol o risgiau a'r berchenogaeth sy'n ofynnol.

Lefel y Risg	Diffiniad	Percheno g
Risgiau Corfforaethol	Risgiau a allai effeithio ar gyflawni ein gweledigaeth, ein blaenoriaethau a'n canlyniadau hirdymor mewn modd llwyddiannus. Mae'r risgiau hyn fel a ganlyn: <ul style="list-style-type: none"> Risgiau a allai effeithio ar y Cyngor cyfan a/neu Risgiau na ellir eu rheoli ar lefel uned fusnes yn unig oherwydd bod angen cymorth lefel uwch. 	Grŵp Arweiniol
Risgiau i'r Gwasanaethau	Risgiau ar lefel y maes gwasanaeth a allai effeithio ar gyflawni canlyniadau/amcanion y grŵp a'r uned fusnes yn llwyddiannus. Os na chaiff y risgiau eu rheoli'n dda, gallai'r risgiau hyn effeithio ar y Cyngor cyfan, yn ariannol, o ran ei enw da a/neu o ran darparu gwasanaethau.	Swyddog Arweiniol Corfforaet hol
Risgiau i'r Timau	Risgiau ar lefel tîm a allai gael effaith ar gyflawni canlyniadau/amcanion y tîm yn llwyddiannus.	Rheolwr Corfforaet hol
Risgiau i'r Contractau	Risgiau a allai effeithio ar gyflawni canlyniadau/amcanion y contract yn llwyddiannus o ran darparu gwasanaethau, canlyniadau a gwerth am arian. Caiff risgiau i gontractau eu rheoli drwy'r broses contractio gan gynnwys rheoli contractau/ sicrhau busnes fel arfer.	Rheolwr Corfforaet hol

Tudalen 572

Rhaglen/Prosiect/Risgiau i'r Partneriaethau	Risgiau a allai effeithio ar gyflawni canlyniadau/amcanion y rhaglen, y prosiect neu'r bartneriaeth yn llwyddiannus o ran darparu gwasanaethau, gwireddu manteision ac ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol (defnyddwyr gwasanaethau, trydydd partïon, partneriaid ac ati).	Rheolwr Prosiect
---	---	------------------

Tudalen 573

Ar ôl nodi ac asesu risg a chwblhau cynnig ynglŷn â risg, rhaid penodi perchennog i'r risg a rhaid i'r risg gael ei derbyn cyn iddi gael ei chofnodi ar y Gofrestr Risgiau priodol.

Ar ôl derbyn y risg, rhaid anfon copi wedi'i lofnodi o Gynnig y Risg ([Atodiad 5](#)) at TeifiPerformanceSupport@ceredigion.gov.uk fel y gellir ei lwytho, gyda'r tasgau lliniaru, i'r System Rheoli Perfformiad Corfforaethol, System Perfformiad Teifi.

Ar ôl llwytho'r risg i'r gofrestr risgiau, bydd perchennog y risg yn gyfrifol am asesu a diweddarau sgôr y risg o leiaf bob chwarter yn unol â nodiadau cyfarwyddyd System Perfformiad Teifi.

Uwchgyfeirio Risgiau

Mae hon yn broses allweddol lle y gall risgiau a nodir ac a reolir o fewn un lefel o'r Cyngor gael eu codi i'r lefel nesaf os ystyrir bod hynny'n briodol neu'n angenrheidiol.

Dylid uwchgyfeirio risgiau: naill ai

- i'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol os rhoddir sgôr o 15 neu fwy i'r risg ac os yw'r rhagolygon ar gyfer gostwng y sgôr ar unwaith yn wael neu
  - i'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol os yw'r risg yn un sy'n mynd ar draws y gwasanaethau neu i'r Gofrestr Risgiau'r Gwasanaeth priodol os rhoddir sgôr o 5 neu fwy i'r risg ac os yw'r rhagolygon ar gyfer gostwng y sgôr ar unwaith yn wael
- a/neu os yw'r**
- hyn a wneir i reoli'r risg wedi methu (h.y. bod lefel y risg wedi parhau i godi er gwaetha'r ffaith bod mesurau rheoli wedi'u rhoi ar waith)
  - risg a nodwyd y tu hwnt i gwmpas/cylch gwaith y gwasanaeth/tîm.
  - risg wedi digwydd ar un achlysur / ar sawl achlysur.

Is-raddio Risgiau

Dylid israddio risgiau: naill ai

- o'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol os yw'r sgôr wedi gostwng i 14 neu lai a bod y risg yn un nad ydyw ond yn berthnasol i un gwasanaeth
  - o Gofrestr Risgiau Gwasanaethau penodol os yw'r sgôr wedi gostwng i 4 neu lai
- a/neu os yw'r**
- nad yw'r risg yn cael ei hystyried yn un bellgyrhaeddol fel y tybiwyd o'r blaen.

Risgiau sy'n Ymgeiswyr

Bob chwarter, unwaith y bydd y risgiau wedi'u diweddarau ar system Rheoli Perfformiad Teifi, bydd adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Grŵp Arweiniol yn amlygu unrhyw risgiau sydd angen eu hadolygu i naill ai uwchgyfeirio neu is-gyfeirio rhwng y Gofrestr Risgiau Corfforaethol a'r Gofrestr Risgiau i'r Gwasanaethau. Gelwir y rhain yn 'Risgiau sy'n Ymgeiswyr'.

Mae'r Grŵp Arweiniol yn gyfrifol am benderfynu a ddylai risgiau gael eu huwchgyfeirio neu eu his-gyfeirio.

Mae yna achosion lle mae sgorau risgiau yn uwch na 15 ac yn parhau i fod yn risg i'r gwasanaethau, ac i'r gwrthwyneb lle mae sgorau yn is na 15 ond yn parhau ar y Gofrestr Risgiau Corfforaethol. Yn yr achosion hyn, y Grŵp Arweiniol sy'n gyfrifol am wneud y penderfyniad terfynol ynghylch uwchgyfeirio ac is-gyfeirio. Mae rhai enghreifftiau o'r achosion hyn yn cynnwys:

- Risg sy'n sgorio 15 neu uwch ond y bernir ei bod yn cael ei rheoli orau ar lefel gwasanaeth oherwydd bod dealltwriaeth dda o'r risg, bod digon o adnoddau ar ei chyfer a bod ganddi gamau lliniaru cryf ar waith sy'n cael eu cyflawni.
- Risg sy'n sgorio 15 neu uwch sy'n amlwg o fewn y diffiniad o risgiau gweithredol, h.y. y risgiau hynny y bydd rheolwyr a staff yn dod ar eu traws yn ystod eu gwaith bob dydd.

- Gall risg yr ystyrir bod angen lefel uwch o oruchwyliaeth arni sgorio o dan 15 ond parhau ar y Gofrestr Risgiau Corfforaethol. Unwaith y bydd risg wedi'i ychwanegu at y Gofrestr Risgiau Corfforaethol bydd yn cael mwy o graffu a monitro gan y Grŵp Arweiniol, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, Archwilio a Pherfformiad Mewnol. Er enghraifft, gallai hyn fod pan fo materion y tu allan i reolaeth y gwasanaeth sy'n ei gwneud yn anodd i'r gwasanaeth liniaru'r risg a lleihau ei heffaith a/neu'r tebygolrwydd o ddigwydd.
- Gellid hefyd uwchgyfeirio risg i'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol i sicrhau bod yr adnoddau sydd eu hangen ar gael i ymateb yn effeithiol i'r risg, a'i lliniaru, megis adnoddau ariannol neu bobl.
- Gallai rhai risgiau aros ar y Gofrestr Risgiau Corfforaethol os ydynt yn sgorio'n is na 15, megis risg gorfforaethol sydd wedi'i gostwng yn ddiweddar, ond lle mae angen monitro ychwanegol i sicrhau ei bod yn parhau i fod o dan y trothwy o 15.

Archifo Risgiau

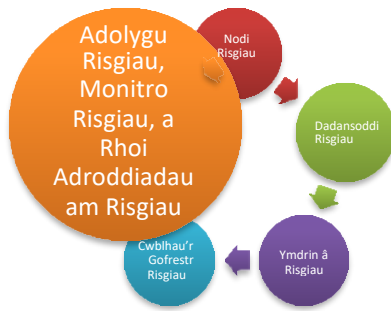
Gellir archifo risgiau

- os yw Sgôr y Risg wedi gostwng i 4 neu lai ac
- os na ystyrir bod y risg bellach yn flaenoriaeth i'r Cyngor neu'r gwasanaeth

Gall risg sydd wedi'i harchifo gael ei rhoi yn ôl ar y gofrestr risgiau os yw'r risg yn ailymddangos fel blaenoriaeth yn y dyfodol.

Unwaith eto, bob chwarter, unwaith y bydd y risgiau wedi'u diweddarau ar system Rheoli Perfformiad Teifi, bydd risgiau i'r gwasanaethau sy'n 4 neu'n is yn ymddangos ar fwrdd gwaith Teifi'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol perthnasol yn gofyn iddynt naill ai archifo neu gadw'r risg i'r gwasanaethau.

Adolygu Risgiau, Monitro Risgiau a Rhoi Adroddiadau am Risgiau

Caiff System Perfformiad Teifi ei defnyddio i wneud y canlynol:

- Cofnodi'r holl risgiau corfforaethol a risgiau i'r gwasanaethau
- Adolygu'r risgiau corfforaethol a'r risgiau i'r gwasanaethau a nodwyd
- Adolygu'r tasgau lliniaru
- Monitro effaith y tasgau lliniaru ar y risgiau corfforaethol a'r risgiau i'r gwasanaethau
- Rhoi adroddiadau ynghylch risgiau corfforaethol a'r risgiau i'r gwasanaethau i'r fforwm priodol

Adolygu Risgiau

Dylai perchnogion y risgiau adolygu'r sgoriau, y mesurau rheoli a'r tasgau yn rheolaidd, er mwyn sicrhau eu bod yn gyfredol a bod yna atebolrwydd llawn.

Os nad yw risg bellach yn gyfredol, dylid ei dileu o'r gofrestr risgiau.

Dylai cofrestrau risgiau fynd gerbron y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Grŵp Arweiniol a'r Timau Rheoli yn rheolaidd er mwyn eu hadolygu a 'sganio'r gorwel' am unrhyw risgiau newydd neu rai sy'n dod i'r amlwg.

Monitro Risgiau

Mae monitro risgiau yn gam allweddol yn y broses rheoli risgiau. Mae angen cynnal asesiad parhaus a rheolaidd o effeithiolrwydd y tasgau a roddir ar waith i leihau'r tebygolrwydd y bydd risgiau andwyol yn cael eu gwireddu a'u heffaith.

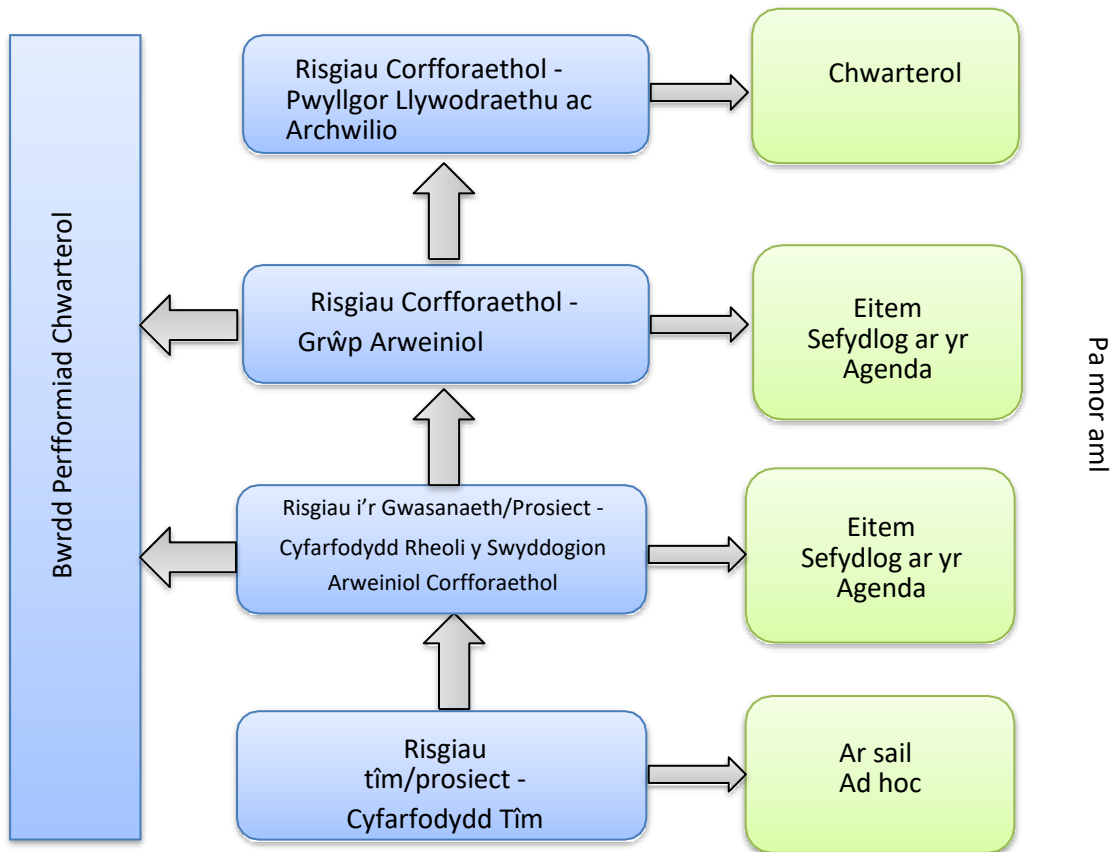
Dylid monitro risgiau yng nghyfarfodydd y timau, y gwasanaethau a'r grwpiau perthnasol.

Rhoi Adroddiadau ynghylch Risgiau

Dylai adrodd ynghylch risgiau fod yn broses gyfathrebu ddwy ffordd bob amser, er mwyn sicrhau bod y broses o reoli risgiau yn cael ei sefydlu'n gadarn fel offeryn rheoli i'w ddefnyddio bob dydd.

Mae'r strwythur ar gyfer adrodd ynghylch risgiau i'w weld isod.

Gwerthuso / Sicrwydd

Bydd Archwilio Mewnol yn asesu ac yn gwerthuso effeithiolrwydd y camau sydd ar waith i liniaru risgiau ac yn rhoi sicrwydd gwrthrychol bod risgiau'n cael eu rheoli'n briodol. Yn ogystal, bydd Archwilio Mewnol hefyd yn rhoi sicrwydd gwrthrychol i'r Grŵp Arweiniol, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor ynghylch cadernid ac effeithiolrwydd y gweithdrefnau rheoli risgiau trwy gynnwys adolygiadau cyfnodol o'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol, Cofrestr Risgiau i'r Gwasanaethau a gweithdrefnau Rheoli Risgiau Corfforaethol.

Fframwaith Rheoli Risgiau -Atodiadau

Atodiad 1: Y Meini Prawf Asesu o ran Categoriâu PESTLE

Gwleidyddol	Economaidd	Cymdeithasol	Technolegol	Cyfreithiol	Amgylcheddol
<ul style="list-style-type: none"> Sefydlogrwydd llywodraeth. Rhyddid i lefaru, llygredd, y blaid sy'n rheoli Tueddiadau rheoleiddio Polisi trethi a rheolaethau masnach Rhyfel Polisi'r Llywodraeth Etholiadau Terfysgaeth Newidiadau tebygol yn yr amgylchedd gwleidyddol 	<ul style="list-style-type: none"> Camau yn y cylch busnes. Twf economaidd presennol a'r hyn a ragwelir Tueddiadau rhyngwladol Twf o ran swyddi Chwyddiant a chyfraddau llog. Diweithdra a'r cyflenwad llafur. Lefelau incwm gwario ar draws yr economi a dosbarthu incwm. Globaleiddio Newidiadau tebygol yn yr amgylchedd economaidd 	<ul style="list-style-type: none"> Twf yn y boblogaeth a'r ddemograffeg Iechyd, addysg a symudedd cymdeithasol y boblogaeth Agweddau defnyddwyr Hysbysebu a'r cyfryngau Diwylliant cenedlaethol a rhanbarthol Dewisiadau o ran ffordd o fyw a'r agweddau at y rhain. Lefelau iechyd ac Addysg Digwyddiadau mawr Newidiadau cymdeithasol - ddiwylliannol 	<ul style="list-style-type: none"> Effaith technoleg newydd. Dyfeisiadau a phethau newydd Y rhyngwrwyd a'r ffordd y mae'n effeithio ar waith a busnes Trwyddedu a phatentau Cyllid ymchwil a datblygu 	<ul style="list-style-type: none"> Deddfwriaeth ddomestig Deddfwriaeth rhyngwladol Cyfraith cyflogaeth Cyfreithiau newydd Cyrff rheoleiddio Rheoliadau amgylcheddol Rheoliadau sy'n benodol ar gyfer diwydiannau Diogelu Defnyddwyr 	<ul style="list-style-type: none"> Ecoleg Materion amgylcheddol rhyngwladol Materion amgylcheddol cenedlaethol Materion amgylcheddol lleol Rheoliadau amgylcheddol Diwylliant y sefydliad Morâl ac agweddau'r staff

Atodiad 2: Y Meini Prawf ar gyfer Asesu Risgiau o ran y Tebygolrwydd y bydd rhywbeth yn digwydd

Tebygolrwydd

Sgôr 1	Sgôr 2	Sgôr 3	Sgôr 4	Sgôr 5
Prin	Annhebygol	Posibl	Tebygol	Bron yn Sicr
<p>Mae profiad blaenorol yn y Cyngor hwn a chynghorau tebyg eraill yn golygu bod y canlyniad hwn yn annhebygol iawn o ddigwydd.</p> <p>Gallai ddigwydd o leiaf unwaith bob 10-15 mlynedd</p>	<p>Mae profiad blaenorol yn diystyru'r risg hon fel un sy'n debygol o ddigwydd ond mae cynghorau eraill wedi profi problemau yn y maes hwn.</p> <p>Gallai ddigwydd o leiaf unwaith bob 5-10 mlynedd</p>	<p>Yn y gorffennol, mae'r Cyngor wedi wynebu problemau yn y maes hwn, ond nid ydyw wedi wynebu problemau yn ystod y tair blynedd diwethaf.</p> <p>Gallai ddigwydd o leiaf unwaith bob 1-5 mlynedd</p>	<p>Mae'r Cyngor wedi wynebu problemau yn y maes hwn yn ystod y tair blynedd diwethaf.</p> <p>Gallai ddigwydd o leiaf unwaith bob blwyddyn.</p>	<p>Mae'r Cyngor yn wynebu problemau yn y maes hwn neu'n mae'n disgwyl wynebu problemau yn y maes hwn yn ystod y 12 mis nesaf.</p> <p>Yn debygol o ddigwydd mwy nag unwaith y flwyddyn</p>
<p>Mae mesurau rheoli effeithiol sydd wedi'u profi a'u gwirio ar waith er mwyn atal y risg hon rhag digwydd.</p>	<p>Mae mesurau rheoli ar waith ac er nad yw'r mesurau hyn wedi'u profi, ymddengys eu bod yn effeithiol.</p>	<p>Mae rhai mesurau rheoli ar waith ac ar y cyfan maent yn gweithio. Serch hynny, bu achlysuron yn y gorffennol pan wnaethant fethu gan arwain at broblemau.</p>	<p>Mae'n bosib bod mesurau rheoli ar waith ond yn gyffredinol cânt eu hanwybyddu neu maent yn aneffeithiol.</p>	<p>Nid oes dim mesurau rheoli ar waith.</p>

Os bydd y 'tebygolrwydd' a'r 'amseru' yn cael sgôr wahanol, dylid gwneud dyfarniad ynglŷn â'r sgôr cywir o ran tebygolrwydd.

Atodiad 3: Y Meini Prawf ar gyfer Asesu Risgiau o ran effaith unrhyw ddigwyddiadau

Agwedd	Sgôr 1 Dibwys	Sgôr 2 Mân	Sgôr 3 Cymedrol	Sgôr 4 Mawr	Sgôr 5 Difrifol
Ariannol	Fawr ddim neu ddim effaith ariannol (llai na £5,000)	Byddai'r effaith ariannol yn arwain at wneud colledion neu golli incwm o ddim mwy na £25,000	Byddai'r effaith ariannol yn arwain at wneud colledion neu golli incwm o ddim mwy na £100,000.	Byddai'r effaith ariannol yn arwain at wneud colledion neu golli incwm o ddim mwy na £500,000	Byddai'r effaith ariannol yn fwy na £500,000.
Gwasanaeth	Ni amherir ar Wasanaethau'r Cyngor.	Amherir dros dro ar weithgareddau un o wasanaethau'r Cyngor ond nid y tu hwnt i hynny.	Amherir yn gyson ar weithgareddau un neu fwy o wasanaethau'r Cyngor.	Amherir yn ddifrifol ar wasanaethau ar lefel adrannol neu amherir yn gyson ar fwy nag un adran.	Amherir yn ddifrifol ar weithgareddau holl adrannau'r Cyngor. Atal gwasanaeth yn yr hirdymor neu ddyletswyddau statudol ddim yn cael eu cyflawni.
Prosiect	Mân oedi i brosiectau (diwrnodau)	Rhai o gerrig milltir y prosiect wedi'u methu	Cerrig milltir sylweddol y Prosiect wedi'u methu / oedi	Un o gerrig milltir mawr y prosiect wedi'i fethu.	Nid yw'r prosiect yn cyflawni'r amcanion ac mae'n methu rhan fwyaf y cerrig milltir.
Iechyd a Diogelwch	Angen Cymorth Cyntaf i drin anaf neu salwch Dim diwrnodau wedi'u colli oherwydd salwch	Anaf neu salwch a oedd angen triniaeth feddygol Llai na 10 diwrnod wedi'u colli oherwydd salwch	Anaf difrifol neu salwch Mwy na 10 diwrnod wedi'u colli oherwydd salwch	Anaf neu Salwch sylweddol Anabledd parhaol neu rannol	Nifer o fywydau wedi'u colli / Salwch difrifol ar raddfa fawr Anabledd Parhaol
Cyflawni Amcanion Corfforaethol y Cyngor	Dim effaith ar gyflawni amcanion corfforaethol y Cyngor.	Gallai cyflawni un o amcanion corfforaethol y Cyngor gostio mwy neu gallai fod yna oedi.	Byddai oedi o ran nifer o'r amcanion corfforaethol neu ni fyddent yn cael eu cyflawni.	Oedi o ran llawer o'r amcanion corfforaethol neu ni fyddent yn cael eu cyflawni.	Ddim yn gallu cyflawni rhan fwyaf yr amcanion.
Tudalen 26 Meh 2023 V3	Morâl: Dim effaith	Morâl: Rhai perthnasau gelyniaethus a mân achosion o beidio â chydymffurfio	Morâl: Perthnasau gelyniaethus ac achosion mawr o beidio â chydymffurfio ar draws y sefydliad	Morâl: Gweithredu Diwydiannol	Morâl: Llawer o'r staff yn gadael / methu â denu staff

Agwedd	Sgôr 1 Dibwys	Sgôr 2 Mân	Sgôr 3 Cymedrol	Sgôr 4 Mawr	Sgôr 5 Difrifol
Enw da	Dim sylw yn y cyfryngau / ambell lythyr	Erthyglau andwyol ar dudalennau blaen y cyfryngau lleol	Sylw ar un achlysur yn y cyfryngau cenedlaethol	Enw da: Sylw andwyol yn genedlaethol am gyfnod hir	Sylw helaeth yn y Wasg Genedlaethol ac ar y Teledu. Angen i Uwch Swyddog / Aelod ymddiswyddo
Amcanion y Llywodraeth	Dim effaith	Asesiad(au) gwael	Y gwasanaeth wedi'i gymryd drosodd dros dro	Y gwasanaeth wedi'i gymryd drosodd dros dro	Y gwasanaeth wedi'i gymryd drosodd yn barhaol
Goblygiadau statudol / cyfreithiol:	Dim effaith / heb fynd yn groes iddynt	Rhybudd wedi'i dderbyn	Wedi mynd yn groes iddynt Hysbysiad Gwella Heriol	Camau Gweithredu Hysbysiad Gwella	Erlyniad Dirwy
Risg Gymunedol	Fawr ddim effaith ar iechyd, symudiad pobl, gwasanaethau cymunedol, yr economi a'r amgylchedd	Mân effaith ar iechyd, symudiad pobl, gwasanaethau cymunedol, yr economi a'r amgylchedd.	Difrod i leoliad penodol neu nifer o leoliadau, marwolaethau a rhai pobl wedi'u hanafu, symud hyd at 100 o bobl am 1 – 3 diwrnod, Effaith gyfyngedig ar yr economi a'r amgylchedd	Difrod sylweddol, 100-500 o bobl wedi'u symud am fwy nag wythnos, effaith sylweddol ar wasanaethau cymunedol a'r amgylchedd.	Marwolaethau ac anafiadau sylweddol, difrod helaeth i eiddo, symud hyd at 500 o bobl am gyfnod hir, difrod difrifol i seilwaith, effaith hirdymor ddifrifol ar yr amgylchedd.
Hyder	Dim diffyg hyder ac ymddiriedaeth yn y cyngor	Grŵp penodol neu bobl mewn ardal ddaearyddol fechan yn teimlo eu bod wedi colli hyder ac ymddiriedaeth yn y Cyngor.	Y gymuned leol yn colli hyder ac ymddiriedaeth yn gyffredinol yn y Cyngor	Y gymuned leol yn colli hyder ac ymddiriedaeth yn y Cyngor ar lefel enfawr	Colli hyder ac ymddiriedaeth yn y Cyngor yn lleol ac yn genedlaethol ar lefel drychinebus.

Nodwch yr effaith sy'n fwyaf perthnasol i'r risg sy'n cael ei gwerthuso (nid oes angen i bob pwynt ym mhob categori fod yn berthnasol.)

Atodiad 4: Lefelau'r Risgiau

<p>Risg Isel (1-4)</p>	<p>Naill ai'n annhebygol iawn neu dim ond posiblwydd y bydd yn digwydd</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ychydig o anghyfleustra/anhawster o ran perfformiad gweithredol unrhyw swyddogaeth/maes gweithgaredd penodol. ▪ Rhai goblygiadau o ran atebolrwydd ar gyfer y maes swyddogaeth/gweithgaredd, ond ni fyddai'n effeithio ar allu'r awdurdod / y gwasanaeth / y tîm i fodloni'r gofynion adrodd allweddol. ▪ Ymdrinnir â'r broses adfer yn sgil y canlyniadau hyn yn gyflym heb yr angen i ddargyfeirio adnoddau o'r gweithgareddau craidd. ▪ Rhai mân effeithiau ar allu'r rhanddeiliaid i fynd ar drywydd hawliau. Er enghraifft, byddai ffynonellau neu lwybrau eraill ar gael i'r rhanddeiliaid. ▪ Byddai canfyddiadau'r cyhoedd o'r awdurdod/ y gwasanaeth/ y tîm yn newid ychydig, ond ni fyddai unrhyw ddifrod nac ychwaith unrhyw darfu sylweddol. 	<p>Risg i'r Tîm / Gwasanaeth Derbyn y risg neu ei rheoli gan ddefnyddio'r gweithdrefnau arferol</p>
<p>Risg Ganolig (5-12)</p>	<p>Annhebygol iawn, posiblwydd y bydd yn digwydd neu'n debygol o ddigwydd</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Byddai perfformiad gweithredol yr awdurdod/ y gwasanaeth / y tîm dan fygythiad i'r graddau y byddai angen cynlluniau diwygiedig er mwyn goresgyn yr anawsterau yr oedd y maes swyddogaeth/gweithgaredd yn eu hwynebu. ▪ Byddai'r awdurdod / y gwasanaeth / y tîm yn cael anhawster i gydymffurfio â gofynion allweddol o ran adrodd, a fyddai'n peryglu rhai o fuddiannau'r Cyngor. ▪ Byddai'r broses adfer yn fwy graddol a byddai'n gofyn am gynllunio corfforaethol manwl gydag adnoddau'n cael eu dargyfeirio o feysydd gweithgareddau craidd. ▪ Byddai'r rhanddeiliaid yn cael cryn anhawster wrth geisio mynd ar drywydd hawliau. ▪ Byddai ymateb cyhoeddus anffafriol sylweddol yn arwain at rywfaent o ddifrod i'r awdurdod / y gwasanaeth / y tîm ac yn tarfu arnynt. 	<p>Risg Gorfforaethol neu Risg i'r Gwasanaeth Rheoli'r risg gan ddefnyddio gweithdrefnau monitro neu ymateb penodol, gan nodi'r cyfrifoldebau</p>
<p>Risg Uchel (15-20)</p>	<p>Yn debygol o ddigwydd</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Byddai'r perfformiad gweithredol dan fygythiad i'r graddau na fyddai'r awdurdod/ y gwasanaeth / y tîm yn medru bodloni eu rhwymedigaethau a'u hatebolrwydd yn y meysydd gweithgareddau craidd. ▪ Byddai goblygiadau difrifol o ran atebolrwydd yn golygu na fyddai'r sefydliad yn medru bodloni'r gofynion adrodd allweddol. ▪ Byddai'r Awdurdod / y Gwasanaeth / y Tîm yn wynebu colledion ariannol sylweddol. ▪ Byddai sgil-effeithiau andwyol a mawr yn effeithio ar sectorau helaeth o'r Cyngor a'i gleientiaid gan gynnwys y cyhoedd yn gyffredinol. ▪ Gallai'r rhanddeiliaid wynebu canlyniadau a fyddai'n peryglu bywydau. ▪ Byddai'r awdurdod / y gwasanaeth / y tîm yn ei chael hi'n anodd dod dros ganlyniadau o'r fath. 	<p>Risg Gorfforaethol Rhaid uwchgyfeirio'r risg er mwyn ei hystyried ymhellach, cynllunio ar ei chyfer a'i rheoli.</p>
<p>Risg Gritigol (25)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Byddai'r awdurdod / y gwasanaeth / y tîm yn methu â dod dros ganlyniadau o'r fath. ▪ Byddai'r rhanddeiliaid yn wynebu canlyniadau a fyddai'n peryglu bywydau. ▪ Byddai sgil-effeithiau andwyol a mawr yn effeithio ar sectorau helaeth o'r Cyngor a'i gleientiaid gan gynnwys y cyhoedd yn gyffredinol. ▪ Byddai'r awdurdod / y gwasanaeth / y tîm yn rhoi'r gorau i weithredu. 	<p>Risg Gorfforaethol Fel yr uchod. Angen cynllun gweithredu manwl wrth gefn.</p>

Atodiad 5: Y Tabled ar gyfer Cynnig / Cyflwyno Risgiau

CYFEIRNOD RISG: RISK ID:	<i>Cynhyrchwyd gan y System System Generated</i>	TEITL TITLE	<i>Teitl Byr Short Title</i>		
PERCHENNOG/SWYDDOG DIWEDDARU OWNER/UDATING OFFICER			SWYDDOG ARWEINIOL CORFFORAETHOL SY'N GYFRIFOL RESPONSIBLE CLO		
RHANDDEILIAID STAKEHOLDERS	<i>Enwch eraill a all fod â diddordeb/ a all gael effaith ar y risg Name others who may have an interest/impact on the risk</i>				
DISGRIFIAD O'R RISG RISK DESCRIPTION	<i>Beth yw'r Risg What is the Risk Mae yna risg o X, oherwydd Y, There's a risk of X, due to Y,</i>				
CANLYNIADAU POSIBL I'r Gwasanaeth ac I'r Cyngor POTENTIAL CONSEQUENCES To Service and To Council	<i>Gwnewch yn glir Make clear a allai arwain at Z ac a fydd yn effeithio ar y Gwasanaeth/Cyngor drwy... which may result in Z' and will impact on the Service/Council by...</i>				
TYSTIOLAETH O RISG Engreifftiau o'r Risg yn digwydd dros amser EVIDENCE OF RISK Incidences of the Risk Occurring overtime	<i>Rhowch enghreifftiau a/neu wybodaeth i ddarlunio'r risg. Cyfeiriwch at y matrices tebygolrwydd Provide examples and/or information to illustrate the risk. Relate to the likelihood matrix</i>				
Dadansoddiad RISG RISK Analysis	Math o risg	Risk Type	Prif GATEGORI	Main CATEGORY	
	Dewiswch eitem.	Choose an item.	Dewiswch eitem.	Choose an item.	
Asesiad Risg Cychwynnol	Posibilrwydd Dewiswch eitem.	EFFAITH Dewiswch eitem.	SGÔR (TebygolrwyddxEffaith) Dewiswch eitem.		
Initial Risk Assessment	Probability Choose an item.	IMPACT Choose an item.	SCORE (Probability x Impact) Choose an item.		
Mesur Measure <i>Cofiwch gynnwys mesur ar gyfer y risg Include a measure for the risk</i>	Disgrifiad Description		Lefel Bresennol Current Level	Lefel Darged Target Level	
Sut y bwriedir trin y risg Risk Treatment	Dewiswch eitem.				
	Choose an item.				

Continued on next page

Tudalen 584

CAMAU I LINIARU'R RISG ACTIONS TO MITIGATE RISK <i>Teitl byr</i> <i>Brief Title</i>	CAM I'W GYMRYD ACTION <i>Disgrifiwch y cam a gymerir i liniaru'r risg</i>	EFFAITH DDISGWYLIEDIG Y CAM EXPECTED IMPACT OF THE ACTION <i>Sut bydd y cam gweithredu hwn yn lleihau/lliniaru'r risg</i> <i>How will this action reduce/mitigate the risk or exploit the risk.</i>	
1			
2			
ADNODDAU ANGENRHEIDIOL AR GYFER LLINIARU'R RISG RESOURCES REQUIRED TO MITIGATE THE RISK	<i>Amlinellwch yr adnoddau y mae eu hangen er mwyn cyflawni'r camau gweithredu uchod, gan gynnwys unrhyw adnoddau ariannol y bydd eu hangen</i> <i>Outline the resources that are required to deliver the actions above include any financial resources that may be required</i>		
ASESIAD RISG NEWYDD NEW RISK ASSESSMENT			
Asesiad Risg newydd gyda chamau gweithredu lliniarol yn eu lle	Posibilrwydd Dewiswch eitem.	EFFAITH Dewiswch eitem.	SGÔR (TebygolrwyddxEffaith) Dewiswch eitem.
New Risk Assessment with mitigating actions in place	Probability <i>Choose an item.</i>	IMPACT <i>Choose an item.</i>	SCORE (Probability x Impact) <i>Choose an item.</i>
DYDDIAD CYCHWYN START DATE		DYDDIAD GORFFEN END DATE	
Risg yn cael ei dderbyn gan Acceptance of Risk By	Reolwr y Tîm/Swyddog Arweiniol Corfforaethol/Grŵp Arweiniol/Gadeirydd y Bartneriaeth/Y Gymuned Team Manager / CLO / Leadership Group / Partnership Chair / Community		
Llofnodwyd Signed		Dyddiad Date	
Cyfeiriwyd at y Pwyllgor Craffu	Dyddiau Date	Pwyllgor Craffu Scrutiny Committee	
Referred to Scrutiny			

21 Mehefin 2023 Blaenraglen Waith y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio**Eitemau Sefydlog:**

Adroddiadau a diweddariadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth

Ymatebion y Cyngor i Adroddiadau'r Rheoleiddiwr a'r Arolygiaeth

Adroddiadau Cynnydd Archwilio Mewnol

Adroddiad Cynnydd ar y Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Cofrestr Risgiau Corfforaethol

Y Flaenraglen Waith

Cofnod o gamau gweithredu cyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Adroddiadau ar Gwynion

Adroddiadau ar Berfformiad

Eitemau ychwanegol i'w hystyried

30 Tachwedd 2023	Datganiad Ariannol Blynyddol yn unig (i gynnwys y Datganiad Llywodraethu Blynyddol)	Duncan Hall
Ionawr 2024	Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft 2023-24 Cod Lleol Llywodraethol Corfforedig Drafft 2024-25 Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol – Chwarter 2 Adroddiad Camau Rheoli Siarter Archwilio Mewnol Hunanwerthusiad Archwilio Mewnol ynghylch y Fenter Twyll Genedlaethol Cofrestr Risgiau Corfforaethol – Chwarter 2	Swyddog Llywodraethu Swyddog Llywodraethu Alex Jenkins Alex Jenkins Alex Jenkins Alex Jenkins Alun Williams
Mawrth 2024	Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft 2023-2024 Cod Lleol Llywodraethol Corfforedig Drafft 2024-25 Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol – Chwarter 3 Strategaeth a Chynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2024-2025 Adroddiad Archwilio Mewnol – Fframwaith Llywodraeth 2023/2024 Cofrestr Risgiau Corfforaethol – Chwarter 3	Swyddog Llywodraethu Swyddog Llywodraethu Alex Jenkins Alex Jenkins Alex Jenkins Alun Williams
Mehefin 2024	Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 2023-24 Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol – Chwarter 4 Adroddiad Camau Rheoli Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol Adroddiad Atal Twyll Blynyddol Archwilio Mewnol 2022-2023 Cofrestr Risgiau Corfforaethol – Chwarter 4	Swyddog Llywodraethu Alex Jenkins Alex Jenkins Alex Jenkins Alun Williams
Medi 2024	Hunanasesu arfer da a gwerthuso effeithiolrwydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol – Chwarter 1 Hunanasesiad Archwilio Mewnol 2022-2023 Cofrestr Risgiau Corfforaethol – Chwarter 1 Adroddiad Blynyddol am Sylwadau o Ganmoliaeth, Cwynion a cheisiadau Rhyddid Gwybodaeth Cyngor Sir Ceredigion Adroddiad hunanasesu drafft	Swyddog Llywodraethu Alex Jenkins Alex Jenkins Alun Williams Marie-Neige Hadfield Rob Starr

Mae'r dudalen yn wag yn fwriadol